ШКОЛСКИ ПРОГРАМ
ШКОЛЕ ЗА МУЗИЧКЕ ТАЛЕНТЕ

За период од 2026-2030.године

Садржај

Увод 3
Циљеви и садржај школског програма 4
Услови средине и рада школе 5
Инструментаријум 6
Начин остваривања принципа и циљева образовања 7
Назив, врста и трајање свих програма образовања и васпитања које школа остварује 8
Обавезни стручни наставни предмети на основном нивоу образовања од припремног до шестог разреда 8
Обавезни општеобразовни предмети на основном нивоу образовања од трећег до осмог разреда 9
Обавезни стручни наставни предмети на средњем нивоу образовања од првог до четвртог разреда 10
Обавезни општеобразовни предмети на средњем нивоу образовања од првог до четвртог разреда 11
Факултативни предмети на основном и средњем образовању 12
Остали облици образовно-васпитног рада 12
Организација наставе 13
Испити 14
Колоквијуми и смотре 29
Клавирска сарадња-корепетиција 29
Основни ниво образовања музичка настава - Програм наставе и учења 30
Инструмент - ВИОЛИНА 30
Инструмент - ВИОЛА 44
Инструмент - ВИОЛОНЧЕЛО 56
Инструмент - КОНТРАБАС 68
Камерна музика 74
Оркестар 77
Солфеђо 79
Теорија музике 103
Читање с листа 105
Факултативни предмет - Упоредни клавир 108
Средњи ниво образовања музичка настава 117
Виолина 117
Виола 126
Виолончело 133
Контрабас 143
Камерна музика 150
Оркестар 157
Читање с листа 159
Солфеђо 181
Музички инструменти 201
Хармонија 204
Контрапункт 213
Музички облици 218
Историја музике са упознавањем музичке литературе 222
Национална историја музике 228
Упоредни клавир 231
Обавезни општеобразовни наставни предмети 238
Српски језик и књижевност 239
Страни језик - Енглески језик 283
Други страни језик - Немачки језик 308
Математика 318
Природа и друштво 342
Дигитални свет 349
Ликовна култура 355

Физичко и здравствено васпитање 364
Историја 393
Географија 416
Физика 432
Биологија 439
Хемија 549
Информатика и рачунарство 553
Обавезни изборни предмети 597
Грађанско васпитање 597
Верска настава 613
Средњи ниво општег образовања од 1. до 4. разреда 642
Српски језик и књижевност 643
Енглески језик 652
Други страни језик - Немачки језик 674
Физика 687
Биологија 689
Историја са историјом културе и цивилизације 698
Социологија 705
Психологија 707
Филозофија 712
Информатика и рачунарство 717
Физичко и здравствено васпитање 727
Обавезни изборни предмети 742
Грађанско васпитање 742
Верска настава 751
Факултативни предмет 768
Корективна гимнастика 768
Програм ваннаставних активности 770
Програм допунске и додатне наставе 770
Програм факултативних предмета 777
Програм активности којима се развијају способности, решавања проблема, комуникације, тимски рад, самоиницијатива 774
Програм културних активности школе 775
Програм школског спорта и спортско рекреативних активности 776
Програм безбедности и здравља на раду 776
Програм сарадње са породицом 778
Програм сарадње са локалном заједницом 780
Програм социјалне заштите 781
Програм здравствене заштите 781
Програм заштите од насиља, злостављања и занемаривања, програми спречавања дискриминације и програми превенције других облика ризичног понашања 783
Програм превенције дискриминације и дискриминаторног понашања, вређања угледа, части или достојанства личности 788
Програми превенције других облика ризичног понашања 790
Програм заштите животне средине 791
Програм рада школске библиотеке 794
Програм рада школске медијатеке 795
Програм излета 796
ОДЛУКА ШКОЛСКОГ ОДБОРА 797

УВОД

Основни подаци о школи

Назив школе	Школа за музичке таленте у Ћуприји
Адреса	Стевана Сремца 2, 35 230 Ћуприја
Контакт подаци школе:	sekretar@talenti.edu.rs
Телефон/факс	035/8472 344 (факс), 035/8473 122
Званични мејл школе	direktor@talenti.edu.rs
Сајт	https://www.talenti.edu.rs/
Фејсбук страница школе	https://www.facebook.com/share/1DD2m9TaHi/?mibextid=wwXIfr
ПИБ	101375378
Име и презиме директора школе	Данијела Јовић
Датум оснивања школе	27.12.1973.године
Датум прославе Дана школе	У децембру месецу

Школа за музичке таленте у Ћуприји, јединствена је установа у нашој земљи по свом наставном плану и програму и има за циљ да музички надарену децу која постану ученици ове школе, уз помоћ посвећених педагога који у њој раде, образује у професионалне музичаре. У току десетогодишњег школовања, чланови ове "Велике музичке породице" живе у условима интернатског смештаја и савладавају интензиван програм музичке и општеобразовне наставе. По сличном концепту раде само још две просветне установе на свету: Централна музичка школа у Москви и Школа „Јехуди Мењухин" у Лондону.

Школа је гудачког смера и у њој се учи виолина, виола, виолончело и контрабас. Повезана стручном сарадњом са Факултетом музичке уметности у Београду, школа постоји преко 50 година. Позната је по својим резултатима и прослављеним бившим ученицима, а изнедрила је око 300 младих музичара који су своје школовање наставили на факултетима у земљи и иностранству. Осим своје образовно-васпитне улоге, има веома богату концертну делатност.Ученици школе учествују на републичким и међународним такмичењима на којима су високо пласирани по освојеним наградама.

Школске 2025/26.године Школу похађа 65 ученика из разних градова Србије, као и Босне и Херцеговине. Наш циљ и јесте да се проширимо на земље региона и на тај начин вратимо првобитној замисли њених идејних твораца, професора Лазара Марјановића и Јована Ракића, који су школу основали за подручје целе бивше Југославије.

Школа за музичке таленте има статус Школе од посебног националног значаја.

ЦИЉЕВИ И САДРЖАЈ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Школски програм чине сви садржаји, процеси и активности који имају за циљ остваривање образовно васпитних задатака и сврху да промовишу интелектуални, лични, друштвени и физички развој ученика. Школски програм се ради на нивоу школе и осигурава усмереност на децу и њихово учење.

Рад на школском програму и његово усавршавање имају за циљ да обезбеде вредност и трајност стечених знања, вештина и вредности које ученик стекне током школовања. Такође, сврха програма је да омогући стални развој школе и њено активно учешће у васпитно-образовним и културним програмима и дешавањима локалне заједнице.

Школским програмом ближе се одређује начин на који школа образује и васпитава ученике ради стицања знања, вештина и ставова неопходних за даље образовање и запошљавање, успоставља организациону структуру засновану на тимском раду и одговорности сваког запосленог за остваривање утврђених циљева, као и повезивање са послодавцима и удружењима послодаваца и преузимање свог дела одговорности за развој друштвене средине.

Школски програм обухвата све садржаје, процесе и активности усмерене на остваривање принципа, циљева и стандарда постигнућа, и задовољење општих и специфичних образовних интереса и потреба ученика, родитеља, односно другог законског заступника и локалне самоуправе, а у складу са оптималним могућностима школе.
Школски програм се доноси на основу плана и програма наставе и учења, односно програма одређених облика стручног образовања, а узимајући у обзир развојни план школе, у складу са Законом о основама система образовања и васпитања, Законом о основном образовању и васпитању и Законом о средњем образовању и васпитању.

Школски програм омогућава оријентацију ученика и родитеља, односно другог законског заступника у избору школе, праћење квалитета образовно-васпитног процеса и његових резултата, као и процену индивидуалног рада и напредовања сваког ученика. Школски програм представља основу на којој сваки наставник и стручни сарадник планира, програмира и реализује свој рад.

Овим документом:

обезбеђује се остваривање наставних планова и програма и потреба ученика и родитеља, школе и јединице локалне самоуправе, омогућава оријентацију ученика и родитеља, односно другог законског заступника у избору школе, праћење квалитета образовно-васпитног процеса и његових резултата, као и процену индивидуалног рада и напредовања сваког ученика доноси се на основу наставног плана и програма у складу са Законом поједини делови школског програма иновирају се у току његовог остваривања.

ТРАЈАЊЕ ПРОГРАМА

Школски програм се реализује у периоду од четири године, односно од почетка школске 2026 /2027. године до краја школске 2030/2031. године.

ЈЕЗИК НА КОМЕ СЕ ПРОГРАМ РЕАЛИЗУЈЕ

Програм се реализује на српском језику и сви ученици похађају наставу на српском језику.

УСЛОВИ СРЕДИНЕ И РАДА ШКОЛЕ

Школа за музичке таленте Ћуприја је лоцирана у административном центру Општине, у непосредној близини свих најважнијих институција општине Ћуприја.

Објекат Школе је изграђен 1989.године.Школа се налази на адреси Стевана Сремца бр.2 на катастарској парцели број 879, површине 23 889 м2. Зграда је спратности П+1+Пк. Објекат се састоји из три дела: интернат, музички и општеобразовни део који заједно чине једну целину.

Школа поседује модерне учионице за општеобразовну наставу, мању салу за физичко и здравствено васпитање где се одржавају и пробе са клавирским сарадницима као и часови оркестара, 31 кабинет за инструменталну наставу и вежбање, две специјализоване учионице за теоријске музичке предмете, модерно опремљен кабинет за информатичко усавршавање, камерну салу, собу за пробе са клазирским сарадницима и часове камерне музике и читања с листа, пространу библиотеку/нототеку и медијатеку.

Интернат школе представља модерни део заједничког школског објекта, спратности Под+П+1+2+Пк, капацитета 96 ученика, смештених у трокреветним собама, са купатилима и тоалетима на сваком спрату, са собом за игру и разоноду млађих ученика на првом спрату, собом за опуштање и забаву старијих ученика на другом спрату, клубом са столом за билијар, кухињом, шанком, фрижидером (комплетно опремљеном за домаћинство), за најстарије ученике, у подрумском простору где се налазе и вешерница, котларница са просторијом за ложаче, радионица за домара, а на првом спрату је простор за васпитаче (соба са видео надзором целог објекта – Школе са Домом, купатилом и кухињом и на другом спрату соба за домског психолога/стручног сарадника. За „путујуће“ наставнике, на последњем спрату објекта налазе се комфорне гарсоњере, модерно комплетно опремљена кухињица са трпезаријском гарнитуром, а за госте из земље и иностранства-апартмански простор.

За извођење инструменталне наставе, школа у свом инструментаријуму поседује:

Школа за музичке таленте у Ћуприји
школска 2025 / 26. година

И Н С Т Р У М Е Н Т А Р И Ј У М

Попис школских инструмената на дан 22. 04. 2026. год.

инструмент	величина	количина	за отпис
виолина	1/16	2	-
виолина	1/8	6	-
виолина	1/4	17	-
виолина	1/2	19	-
виолина	5/8	1	-
виолина	3/4	25	-
виолина	7/8	4	-
виолина	4/4	28	-

укупно 102

виола	-	14	-

укупно 14

виолончело	1/4	4	-
виолончело	1/2	7	-
виолончело	3/4	10	-
виолончело	7/8	1	-
виолончело	4/4	4	-

укупно 26

контрабас	-	6	-

Укупно 6

Укупно свих инструмената : 148

Божидар Радосављевић, професор виолине

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРИНЦИПА И ЦИЉЕВА ОБРАЗОВАЊА

Наставни процес тј. образовно-васпитни процес је променљив, сложен, под утицајем великог броја фактора те се стога не може са стопостотном сигурношћу предвидети.

Овај процес се одвија кроз динамичну спрегу међусобних односа и различитих активности у социјалном и физичком окружењу, у јединственом контексту конкретног одељења, групе и индивидуалне наставе конкретне школе и конкретне локалне заједнице.

Полазећи од датих исхода учења и садржаја, од наставника се очекује да на основу овог документа, школског програма, испланира наставу и учење према потребама групе /ученика узимајући у обзир карактеристике ученика, наставне материјале које ће користити, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и друге унутрашње и спољашње ресурсе.

Приликом планирања наставе и учења потребно је руководити се:

индивидуалним разликама међу ученицима у погледу начина учења, темпа учења и брзине напредовања;
интегрисаним приступом у којем постоји хоризонтална и вертикална повезаност унутар истог предмета и различитих наставних предмета;
активним и искуственим методама наставе и учења;
уважавањем свакодневног искуства и знања које је ученик изградио ван школе
повезивањем активности и садржаја учења са животним искуствима ученика и подстицањем примене наученог и свакодневном животу;
неговањем радозналости, одржавањем и подстицањем интересовања за учење и континуирано сазнавање;
редовним и осмишљеним прикупљањем релевантних података о напредовању ученика, остваривању исхода учења и постигнутом степену развоја компетенција ученика.

Критеријум у оцењивању је уложен труд и квалитет рада ученика, његово напредовање у складу са личним и музичким могућностима, као и уметничко постигнуће на јавним наступима, колоквијумима, смотрама и годишњим испитима.

Веома важни показатељи у праћењу ученичких постигнућа су начин на који ученик учествује у активностима, како аргументује и доноси закључке. Поред тога, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују у процесу учења, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење уместо критицизам.
Како ниједан од познатих начина вредновања није савршен, потребно је комбиновати различите начине оцењивања. Једино тако наставник може да сагледа слабе и јаке стране ученика.

НАЗИВ, ВРСТА И ТРАЈАЊЕ СВИХ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА КОЈЕ ШКОЛА ОСТВАРУЈЕ

Школа за музичке таленте у Ћуприји ради по јединственом наставном плану и програму. По њему ученици стичу основно музичко образовање, основно опште образовање, средње музичко и опште образовање.

Школовање траје 10 година, а настава се одвија у десет разреда музичке и општеобразовне наставе. Од 2017. године уведен је и припремни програм на музичкој настави који најмлађи ученици похађају у првом или другом разреду.

Школа је гудачког смера - ***виолина, виола, виолончело и контрабас*** и могу је похађати деца од шест до осам година која су музички необразована, а старија уколико већ уче неки од гудачких инструмената.

Образовни профил је музички извођач класичне музике.

Обавезни стручни наставни предмети на основном нивоу образовања (од припремног до шестог разреда)

ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПРИПР.		I		II		III		IV		V		VI	
	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
Главни предмет/ инструмент	3	111	3	111	3	111	4	148	4	148	4	148	4	140
Камерна музика**									2	74	2	74	2	70
Оркестар**									4	148	4	148	4	140
Упоредни клавир														
Солфеђо	1	37	3	111	3	111	3	111	2	74	2	74	2	70
Теорија музике													1	35
Читање с листа									1	37	1	37	1	35
Хорић/ Оркестрић/	2	74												

Обавезни општеобразовни предмети на основном нивоу образовања (од трећег до осмог разреда)

ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	III		IV		V		VI		VII		VIII	
	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
Српски језик	5	185	5	185								
Српски језик и књижевност					5	185	3	111	3	111	3	105
Енглески језик	2	74	2	74	2	74	2	74	2	74	2	70
Немачки језик					1	37	1	37	2	74	2	70
Математика	5	185	5	185	4	148	3	111	3	111	3	105
Свет око нас												
Природа и друштво	2	74	2	74								
Дигитални свет	1	37	1	37								
Ликовна култура	1	37	1	37	1	37	1	37	1	37		
Физичко васпитање	2	74	2	74	2	74	2	74	2	74	2	70
Историја					1	37	2	74	1	37	1	35
Географија					1	37	2	74	1	37	1	35
Физика							1	37	1	37	1	35
Биологија					2	74	1	37	1	37	1	35
Хемија									1	37	1	35
Информатика и рачунарство *					1	37	1	37	1	37	1	35

Обавезни стручни наставни предмети на средњем нивоу образовања (од првог до четвртог разреда)

ОБАВЕЗНИ СТРУЧНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	I		II		III		IV	
	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
Главни предмет/ инструмент	4	148	4	148	4	148	4	140
Камерна музика	2	74	2	74	2	74	2	70
Оркестар	4	148	4	148	4	148	4	140
Читање с листа	1	37	1	37	1	37	1	35
Солфеђо	2	74	2	74	2	74	2	70
Музички инструменти	1	37						
Хармонија	1	37	2	74	2	74	1	35
Контрапункт					1	37	2	70
Музички облици					2	74	2	70
Историја музике са упознавањем музичке литературе	2	74	2	74	2	74		
Национална историја музике							1	35
Упоредни клавир	1	37	1	37	1	37	1	35

Обавезни општеобразовни предмети на средњем нивоу образовања (од првог до четвртог разреда)

ОБАВЕЗНИ ОПШТЕОБРАЗОВНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	I		II		III		IV	
	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
Српски језик и књижевност	3	111	3	111	3	111	3	105
Енглески језик	2	74	2	74	2	74	2	70
Немачки језик	2	74	2	74	2	74	2	70
Физичко васпитање	2	74	2	74	2	74	2	70
Физика	1	37						
Биологија	1	37						
Историја са историјом културе и цивилизације	2	74						
Социологија			1	37				
Психологија					2	74		
Филозофија							2	70
Информатика и рачунарство *	1	37	1	37	1	37	1	35

Факултативни предмети (на основном и средњем нивоу образовања)

ФАКУЛТАТИВНИ ПРЕДМЕТИ*	I		II		III		IV		V		VI		VII		VIII		I		II		III		IV	
	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
Корективна гимнастика	1	37	1	37	1	37	1	37	1	37	1	37	1	37	1	35	1	37	1	37	1	37	1	35
Упоредни клавир					1	37	1	37	1	37	1	35												

Напомена:* Само за ученике који изаберу предмет.

Остали облици образовно-васпитног рада

ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
	годишње	годишње	годишње	годишње	годишње	годишње	годишње	годишње	годишње	годишње
Додатни рад	до 74	до 74	до 74	до 74	до 74	до 74	до 72	до 72	до 74	до 70
Припремни и допунски рад	до 74	до 74	до 74	до 74	до 74	до 74	до 72	до 72	до 74	до 70
Концертне активности	Према Годишњем плану рада Школе									
Фестивали	Према Годишњем плану рада Школе									

ОРГАНИЗАЦИЈА НАСТАВЕ

У оквиру десетогодишњег музичког образовања у Школи се изучавају виолина, виола, виолончело и контрабас. Поред стручних предмета који су специфични за основно и средње музичко образовање и васпитање, у школи ученици добијају основно и опште средње образовање и васпитања. Школа за музичке таленте организована је као школа са домом ученика.

Настава се реализује као индивидуална, групна и разредна. Час музичке наставе траје 30 или 45 минута, у зависности од предмета и године учења.

Настава и други облици образовно-васпитног рада остварују се у оквиру шестодневне радне недеље – у 35 или 37 радних недеља, у зависности од разреда. Преостале недеље се користе за припрему годишњих испита, матурског испита, пријемног испита за факултет и друге облике образовно-васпитног рада.

Подела одељења на групе

Облик наставе	Предмети
индивидуална настава	главни предмет – инструмент упоредни клавир
два ученика на часу	читање са листа
до пет ученика на часу	камерна музика
до 10 ученика на часу	солфеђо теорија музике музички инструменти музички облици хармонија контрапункт историја музике
од 15 до 30 ученика на часу	оркестар ученика од IV до VI разреда основне школе оркестар ученика од I до IV разреда средње школе

ИСПИТИ

У Школи за музичке таленте полажу се следећи испити:
пријемни испит,
годишњи испити,
разредни испит,
поправни испит (осим из главног предмета – инструмента)
матурски испит,
завршни испит,
годишњи испит из стручних музичких предмета које ученици полажу на крају шестог разреда бодује се и квалификује као пријемни испит за први разред средње музичке школе,
контролни испит (за ученике трећег разреда музичке наставе који се бодује за прелаз у четврти разред) ,
испит по приговору и
допунски испит.

Пријемни испит

Кандидати за упис у Школу могу се пријавити за упис у припремни, први или неки виши разред, у зависности од узраста и музичких способности детета.

Ученици који су завршили припремни програм наше школе, полажу пријемни испит за упис у први разред Школе за музичке таленте.

За уйис у йрви разред, пријемни испит се састоји од: провере спремности детета за полазак у школу (психолошко тестирање) тестирање основних музичких способности од стране наставника теоретске музичке наставе које спроводе у присуству наставника главног предмета / инструмента.

За уйис у неки од виших разреда, пријемни испит се састоји из два дела: психолошко тестирање, теоретски и практични део. Теоретски део пријемног испита подразумева проверу знања теоретског градива из претходно завршеног разреда кандидата. Практични део пријемног испита подразумева проверу знања практичног градива (испитног или другог савладаног програма из главног предмета) из претходно завршеног разреда кандидата.

Максималан број бодова на пријемном испиту за припремни и први разред је 100, а за положен пријемни испит потребно је да кандидат освоји најмање 70 бодова у збиру.
Области које се вреднују су:
слух (песмица и мелодијски мотиви),
ритам,
хармонски слух,
меморија,
моторика (координација и физичка предиспозиција).

Да би кандидат положио пријемни испит за виши разред (од другог до десетог) потребно је да положи оба дела пријемног испита- теоретски и практични део.

На практичном делу пријемног испита кандидат може остварити максимално 200 бодова, а за положен практични део кандидат мора остварити минимум 150 бодова.
Области које се вреднују у оквиру практичног дела пријемног испита су:
степен савладаности програма,
технички ниво извођења,
интерпретација,
музикалност.

На теоретском делу пријемног испита кандидат може остварити максимално 100 бодова, а за положен теоретски део кандидат мора остварити минимум 70 бодова.
Области које се вреднују у оквиру теоретског дела пријемног испита су:
читање с листа (мелодика),
читање с листа (парлато),
провера знања из теорије музике,
диктат.

Део пријемног испита чини и психолошка провера способности, чији резултати нису елиминаторни. Психолошка провера способности спроводи се комплементарно са провером способности коју обавља комисија наставника музичке школе. Она има своје, јасно дефинисано место и функцију у оквиру пријемног испита, и значајна је у процесу идентификације развоја даровитости у области музике.

Испит обавља стручни тим који чине професори инструмента, солфеђа, теоријских музичких предмета, психолог/педагог. Области које се вреднују су : слух (песмица и мелодијски мотиви), ритам, хармонски слух, меморија, моторика (координација и физичка предиспозиција).

Пријемни испити за први разред (средњи ниво) се састоји из испита из инструмента, солфеђа и психолошке провере способности. Максималан број бодова на пријемном испиту је 300 бодова – 200 бодова за инструмент и 100 бодова за солфеђо. Минимум бодова за пријем ученика је 150 бодова за инструмент и 70 бодова за солфеђо. Резултати психолошке провере способности немају елиминаторни карактер.

Ради што ефикаснијег будућег школовања, испитна комисија задржава право да, уз сагласност директора школе, помоћника директора за уметничку област, испитне комисије и заинтересованих родитеља, примљеног кандидата упише у разред коме ученик по узрасту и музичким способностима припада. Комисија може да предложи кандидату и прелазак на други инструмент у складу са његовим физичким предиспозицијама и музичким способностима (прелазак са виолине на виолу, виолончела на контрабас...). Након завршеног програма за припремни разред, чланови стручног већа за музичку наставу или испитна комисија може да донесе одлуку о преласку ученика на други инструмент (ученик може прећи на други инструмент без обзира који инструмент је до тада свирао) а узимајући у обзир: физичке предиспозиције, моторику и музичке способности ученика.

Пријемни испит се може организовати и у току школске године.

Термини одржавања пријемног испита у јунском року, термини припремне наставе за полагање пријемног испита и термини психолошког тестирања (као и све остале информације и пријавни лист за родитеље) објављују се на званичном сајту школе, најмање 30 дана пре одржавања испита.

Резултати пријемног испита треба да се обраде и објаве најкасније у року од 7 дана од дана завршетка последњег термина пријемног испита.

Годишњи испити и колоквијуми (као обавезне провере знања из главног предмета /инструмента)

Годишњи испити се полажу на крају наставног периода текуће школске године из предмета који су дати у табели:

Предмет	Колоквијум/ смотра	Колоквијум/ смотра	Годишњи испит	Укупан број	Разред
инструмент	октобар-новембар	март	мај-јун	3	Од припремног до IV средње III и VI***
камерна музика	децембар	/	мај-јун	2	IV основне – IV средње
солфеђо	децембар	/	мај-јун	2	од I основне - до IV средње
упоредни клавир	/	/	мај-јун	1	I– IV средње
читање с листа	/		мај-јун	1	VI основне – IV средње
теорија музике	/	/	мај-јун	1	VI

**Колоквијум -- провера – испит у коме је пожељно да учествују и представници ФМУ; смотре – провера у којој учествују представници наставника Школе.*
****Прелиминарне провере (контролни испит) – утврђивање могућности даљег образовања у Школи, односно преусмеравање ученика у другу музичку образовану установу или основну школу, врши се у III и VI разреду.*
Смотре, односно колоквијуми организују се у току школске године, а циљ је проверавање знања и напредовање ученика који успешним полагањем стичу право на излазак и полагање годишњег испита.
У току школске године, обавезно је и учешће сваког ученика на јавним наступима школе, најмање два пута годишње. И тиме се стичу услови и право за полагање годишњег испита из инструмента као главног предмета.
Ученици награђени на високо рангираним такмичењима, на предлог Стручног већа за инструменталне и теоријске музичке предмете могу бити ослобођени полагања годишњег испита из главног предмета/инструмента и/или камерне музике.

Из главног предмета – инструмента у току школске године предвиђене су три обавезне провере знања:

први колоквијум- октобар/новембар
други колоквијум- март

годишњи испит-јун (осим шестог основне и четвртог разреда средње школе који полажу раније, у мају)

Ученици прве године учења нису у обавези да наступе на првом колоквијуму. Ученици четвртог разреда средње школе немају други колоквијум.

Сви програми изводе се напамет осим романтичних соната и соната XX века.

Програм на колоквијуму и годишњем испиту – за ученике од припремног до шестог разреда - основни ниво образовања

ВИОЛИНА

Програм колоквијума и испита се односе на два суседна разреда (на пример, I и II разред, III и IV разред итд).

Ученици I разреда тј. прве године свирања, могу али не морају, да свирају 1. колоквијум

Од III разреда, на колоквијумима се свирају скале различитих родова (дур – мол).

Основна презентација скале састоји се у свирању потеза „легато".

Додатни потези у скали („легато"плус још два потеза) презентују се у I, II, IV и VI разреду. Трозвук у скали треба свирати потезом „легато" (осим у I разреду).

Од IV разреда свирају се сви трозвуци.

Од V разреда, у оквиру скале, свирају се терце, сексте и октаве.

Сви програми изводе се напамет, осим романтичних соната и соната 20. века.

ПРВИ и ДРУГИ РАЗРЕД

1. колоквијум:

скала;
етида;

2. колоквијум:

скала;
комад;
етида или 1 комад.

Годишњи испит:

етида;
комад;
кончертино (за 1.разред – кончертино или 2. комада).

ТРЕЋИ и ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

1. колоквијум:

скала;
етида;
етида или 1 комад.

2. колоквијум:

скала;
комад;
сонатина – 1 став (за 3. разред – сонатина или 2. етиде или 2. комада).

Годишњи испит:

етида;
комад;
концерт– 1. или 2. и 3. став.

ПЕТИ и ШЕСТИ РАЗРЕД

1. колоквијум:

скала;
етида;
етида или 1 комад.

2. колоквијум:

скала;
комад;
барокна соната – 2 става.

Годишњи испит:

етида;
комад;
концерт – 1. или 2. и 3. став.

ВИОЛА

Напомене у вези са реализацијом колоквијума и испита:

Програмски захтеви обавезних провера знања односе се на два суседна разреда (на пример I и II разред, III и IV разред итд);

Ученици I разреда тј. прве године свирања, могу али не морају, да свирају 1. колоквијум;

На два годишња колоквијума скале морају бити различитих родова (дур – мол);

Основна презентација скале састоји се у свирању потеза „легато";

Додатни потези у скали („легато" плус још два потеза) презентирају се у I, II, IV и VI разреду;

Презентовање трозвука у скали треба да буде у потезу „легато" (осим у I разреду);

Сви програми изводе се напамет, осим романтичних соната и соната 20. века.

ПРВИ и ДРУГИ РАЗРЕД

I колоквијум:

скала;
етида;

II колоквијум:

скала;
2 комада (различитих техничких захтева).

Годишњи испит:

етида;
комад;
кончертино (за I разред: кончертино или 2. комада).

ТРЕЋИ и ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

I колоквијум:

скала;
2 етиде (различитих техничких захтева).

II колоквијум:

скала;
комад;
сонатина – 1. став (за III разред: сонатина или други комад).

Годишњи испит:

етида;
комад;
кончертино – 1. или 2. и 3. став.

ПЕТИ и ШЕСТИ РАЗРЕД

I колоквијум:

скала;
2 етиде (различитих техничких захтева).

II колоквијум:

скала;

комад;
барокна соната – 2 става.

Годишњи испит:

етида;
комад;
концерт – 1. или 2. и 3. став.

ВИОЛОНЧЕЛО

Напомене у вези са реализацијом колоквијума и испита:

Програмски захтеви обавезних провера знања односе се на два суседна разреда (нпр.: I и II разред, III и IV разред итд.);

Ученици I разреда тј. прве године свирања, могу али не морају да свирају 1. колоквијум;

На два годишња колоквијума скале морају бити различитих родова (дур – мол);

Основна презентација скале састоји се у свирању потеза „легато";

Додатни потези у скали („легато" плус још два потеза) презентирају се у I, II, IV и VI разреду;

Презентирање трозвука у скали треба бити у потезу „легато" (осим у I разреду);

Сви програми изводе се напамет, осим соната из периода романтизма и соната 20. века.

ПРВИ и ДРУГИ РАЗРЕД

I колоквијум:

скала;
(најмање) 1 етида

II колоквијум:

скала;
2 комада (различитих техничких захтева).

Годишњи испит:

етида;
комад;
кончертино (за I разред: кончертино или 2. комад).

ТРЕЋИ и ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

I колоквијум:

скала;
2 етиде (различитих техничких захтева).

II колоквијум:

скала;
комад;
соната или сонатина – 1 став (за III разред или други комад).

Годишњи испит:

етида;
комад;
кончертино – 1. или 2. и 3. став.

ПЕТИ и ШЕСТИ РАЗРЕД

I колоквијум:

скала;
2 етиде (различитих техничких захтева).

II колоквијум:

скала;
комад;
барокна соната – 2 става.

Годишњи испит:

етида;
комад;
концерт – 1. или 2. и 3. став.

КОНТРАБАС

Напомене у вези са реализацијом колоквијума и испита

Ученици III разреда тј. прве године свирања, могу али не морају, да свирају 1. колоквијум

Ученици III разреда на 2. колоквијуму се оцењују са (+) или (-)

Основна презентација скале састоји се у свирању потеза легато

Додатни потези у скали (легато плус још два потеза) презентују се у IV и VI разреду

Сви програми изводе се напамет, осим романтичних соната и соната 20. века.

ТРЕЋИ РАЗРЕД:

Програм испита:

2.колоквијум:

1скала
1 комад.

Годишњи испит:

1 етида,
1 комад.

Испитни програм се изводи напамет

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

1.колоквијум:

1 скала,
етида
комад.

2.колоквијум:

1 етида,
2 комада.

Годишњи испит:

1 етида,
2 комада.

ПЕТИ РАЗРЕД

Програм испита:

1.колоквијум:

1 скала,
етида
комад.

2.колоквијум:

1 етида,
2 комада.

Годишњи испит:

1 етида,
2 комада.

Испитни програм се изводи напамет

ШЕСТИ РАЗРЕД

Програм испита:

1.колоквијум:

1 скала,
2 етиде различитих техничких захтева

2.колоквијум:

1 етида,
2 комада.

Годишњи испит:

1 комад,
2 става барокне сонате.

Испитни програм се изводи напамет

ПРОГРАМ испита и колоквијума за ученике средњег нивоа образовања

(од првог до четвртог разреда средње школе)

ВИОЛИНА:

Напомене у вези са реализацијом колоквијума и испита

Основна презентација скале састоји се у свирању потеза „легато".

Додатни потези у скали („легато"плус још два потеза) презентују се у другом разреду.

Трозвук у скали треба свирати потезом „легато"

Од другог разреда, у оквиру скале, свирају се децима и прсторедне октаве.

Сви програми изводе се напамет, осим романтичних соната и соната 20. века.

ПРВИи ДРУГИ РАЗРЕД

1. колоквијум:

скала;
етида;
комад.

2. колоквијум:

Бах соло – 1 став сонате или партите;
комад;
класична соната –1 став.

Годишњи испит:

етида или 1 каприс;
комад;
концерт – 1. или 2. и 3. став.

ТРЕЋИ РАЗРЕД

1. колоквијум:

скала;
етида или каприс;
комад.

2. колоквијум:

Бах соло – 2 става сонате или партите;
комад;
романтична соната или соната 20 века –1 став;

Годишњи испит:

етида или каприс;
комад;
концерт (1. или 2. и 3. став);

Напомена: Један од два комада мора бити виртуозан.

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

1. колоквијум:

романтична соната или соната 20. века (у целини);
виртуозни комад.

Годишњи (матурски) испит:

2 етиде или каприса;
Бах соло – 2 става сонате или партите;
дело домаћег композитора;
концерт (у целини).

ВИОЛА:

Напомене у вези са реализацијом колоквијума и испита:

Ученици четвртог разреда не свирају 2. колоквијум;

На два годишња колоквијума скале морају бити различитих родова (дур – мол);

Основна презентација скале састоји се у свирању потеза „легато“;

Додатни потези у скали („легато“ плус још два потеза) презентирају се у другом разреду;

Презентовање трозвука у скали треба да буде у потезу „легато“ ;

Сви програми изводе се напамет, осим романтичних соната и соната 20. века.

ПРВИи ДРУГИ РАЗРЕД

I колоквијум:

скала;
етида;
комад.

II колоквијум:

Бах соло – 1 став свите;
виртуозни комад;
барокна соната.

Годишњи испит:

етида или каприс;
комад;
концерт – 1. или 2. и 3. став.

ТРЕЋИ РАЗРЕД

I колоквијум:

скала;
етида или каприс;
комад (по слободном избору).

II колоквијум:

Бах соло – 2 става сонате или партите;
виртуозни комад;
класична соната– 2 става.

Годишњи испит:

каприс;
комад (по слободном избору);
концерт (1. или 2. и 3. став).

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

I колоквијум:

виртуозни комад;
класична, романтична соната или соната XX века (у целини).

Годишњи (матурски) испит:

2 етиде или каприса;
Бах соло – 2 става сонате или партите;
дело домаћег композитора или комад (XXвек);
концерт у целини.

ВИОЛОНЧЕЛО:

Напомене у вези са реализацијом колоквијума и испита:

Ученици четвртог разреда не свирају 2. колоквијум;

Две одабране скале за колоквијум и испит морају бити различитих родова (дур – мол);

Основна презентација скале састоји се у свирању потеза „легато";

Додатни потези у скали („легато" плус још два потеза) презентирају се у другом разреду;

Презентација трозвука у скали треба бити у потезу „легато" ;

Сви програми изводе се напамет, осим соната из периода романтизма и соната 20. века.

ПРВИ и ДРУГИ РАЗРЕД

I колоквијум:

- скала;

етида;
комад.

II колоквијум:

J.C.Бах– 1 став из соло свите;
виртуозни комад;
соната – 2 става;

Годишњи испит:

етида или каприс;
комад;
концерт – 1. или 2. и 3. став.

ТРЕЋИ РАЗРЕД

I колоквијум:
скала;
етида или каприс;
комад (по слободном избору);

II колоквијум:

J.C.Бах – 2 става из соло свите;

виртуозни комад;
соната – 2 става;

Годишњи испит:

каприс или етида;
комад (по слободном избору);
концерт (1. или 2. и 3. став).

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

I колоквијум:
виртуозни комад;
соната у целини.

Годишњи (матурски) испит:

2 етиде или каприса;
J.C.Бах – 2 става из соло свите од којих је један став Прелудијум;
дело домаћег композитора;
концерт у целини.

КОНТРАБАС:

Напомене у вези са реализацијом колоквијума и испита

Ученици четвртог разреда не свирају 2. колоквијум

Основна презентација скале састоји се у свирању потеза легато

Додатни потези у скали (легато плус још два потеза) презентују се у другом разреду

Сви програми изводе се напамет, осим романтичних соната и соната 20. века.

ПРВИ РАЗРЕД:

Програм испита:

1.колоквијум:

1 скала,
2 етиде различитих техничких захтева

2.колоквијум:

1 етида,
2 комада различитог карактера.

Годишњи испит:

1 комад,
2 става барокне сонате.

Испитни програм се изводи напамет

ДРУГИ РАЗРЕД:

Програм испита:

1.колоквијум:

1 скала,
2 етиде различитих техничких захтева

2.колоквијум:

1 етида,
1 став концерта.

Годишњи испит:

1 комад,
2 става барокне сонате.

Испитни програм се изводи напамет

ТРЕЋИ РАЗРЕД:

Програм испита:

1.колоквијум:

1 скала,
2 етиде различитих техничких захтева

2.колоквијум:

1 етида,
1 став концерта.

Годишњи испит:

1 комад,
2 става барокне сонате.

Испитни програм се изводи напамет

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД:

Програм испита:

1.колоквијум:

-- 1 комад;

Соната у целини.

Годишњи (матурски) испит:

2 етиде
J.C.Бах: 2 става свите за виолончело.
1комад различитог карактера
концерт за контрабас у целини

Испитни програм се изводи напамет.

КОЛОКВИЈУМИ И СМОТРЕ

Колоквијуми и смотре се организују у циљу провере знања и напредовања ученика у току школске године према наставном плану и програму и остварују се на основу школског програма.
Колоквијуми, смотре и јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања. Њихова сврха је да омогуће јавни увид у процес ученикових развоја и напредка, као и да буду неопходан полигон за ученичко рано стицање извођачких искустава.

КЛАВИРСКА САРАДЊА-КОРЕПЕТИЦИЈА

За ученике припремног разреда настава инструмента са корепетитором недељно траје 10 минута.
За ученике првог и другог разреда, настава инструмента са корепетитором недељно траје 20 минута. За ученике трећег и четвртог разреда, настава инструмента са корепетитором недељно траје 30 минута. За ученике од петог и шестог разреда основе школе као и првог разреда средње школе, настава инструмента са корепетитором недељно траје 45 минута. За ученике од другог до четвртог разреда средње школе, настава инструмента са корепетитором недељно траје 60 минута.
Наставник корепетитор држи ученику наставу у присуству његовог наставника главног предмета и самостално као припрему за јавни наступ.

ОСНОВНИ НИВО ОБРАЗОВАЊА
МУЗИЧКА НАСТАВА
(од 1. до 6. разреда)

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА
Обавезни стручни наставни предмети
ГЛАВНИ ПРЕДМЕТ/ ИНСТРУМЕНТ
В И О Л И Н А - П Р И П Р Е М Н И Р А З Р Е Д

Наставна тема / садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
- Формирање музичко-слушних представа певањем песмица по слуху; - Развијање почетне музичке фантазије, путем игре и приче; - Упознавање инструмента и усвајање назива његових делова; - Нотно описмењавање; - Усвајање поставке леве руке и прилагођавање инструменту свирањем једноставних песмица по слуху (пицикато); - Усвајање поставке десне руке, прилагођавање вођењу гудала на празним жицама, мењање смера гудала и прелажење гудалом са жице на жицу; - Усвајање основних расподела у коришћењу гудала; - Упознавање основних потеза; - Упознавање односа степен-полустепен слушно, а затим и на грифу; - Овладавање почетним вибратом; - Развијање и изоштравање музичког слуха;	111	индивидуални	Монолошка; Дијалошка; Демонстративна; Практичан рад.	Први колоквијум; (евентуално) Други колоквијум: Варијанта А - етида; - комад; Варијанта Б - два комада; Варијанта В: - две етиде; Годишњи испит: Варијанта А - скала; - етида; - комад; Варијанта Б - скала; - два комада.

- Добијање тона, осећај за ритам и прецизност интонације.				

Корелација:

Настава виолине остварује се уз корелацију са предметима Солфеђо, Теорија музике, Камерна музика и оркестар.

Избор литературе:

Школе - Родионов, Гарлицки, Сузуки, Марковић, Хрестоматија – свеска 1;

Скале - Григорјан, Гржимали, Коргујев;

Етиде - Бакланова, Родионов, Гарлицки, Јаншинов, Гњесина-Витачек, Фортунатов, Волфарт Сит, Данкла;

Комади - Лили, Рамо, Обер, Данкла, Барток, Родионов, Гарлицки, Бакланова, Комаровски.

Праћење и вредновање наставе и учења:

У настави виолине прати се континуирани музички и технички развој ученика, као и формирање правилних навика у свирању и вежбању. Посебна пажња посвећује се правилној поставци тела, инструмента и гудала, квалитету тона, ритмичкој сигурности, развоју интонације и постепеном развоју музичког израза. Настава се одвија уз прилагођавање захтева способностима и брзини напредовања ученика. Подстиче се самостални рад, одговорност према сопственом свирању и стицање сигурности у јавном наступу.

ВИОЛИНА - ПРВИ РАЗРЕД

Наставна тема / садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
- Формирање музичко-слушних представа певањем песмица по слуху; - Развијање почетне музичке фантазије, путем игре и приче; - Упознавање инструмента и усвајање назива његових делова; - Нотно описмењавање; - Усвајање поставке леве руке и прилагођавање инструменту свирањем једноставних песмица по слуху (пицикато); - Усвајање поставке десне руке, прилагођавање вођењу гудала на празним жицама, мењање смера гудала и прелажење гудалом са жице на жицу; - Усвајање основних расподела у коришћењу гудала; - Упознавање основних потеза; - Упознавање односа степен-полустепен слушно, а затим и на грифу; - Овладавање почетним вибратом; - Развијање и изоштравање музичког слуха; - Добијање тона, осећај за ритам и прецизност интонације.	111	индивидуални	Монолошка; Дијалошка; Демонстративна; Практичан рад;	Први колоквијум; Варијанта А - скала; - етида; Варијанта Б - скала; - комад; Други колоквијум: Варијанта А - етида; - комад; - кончертино; Варијанта Б - етида; - два комада; Годишњи испит: Варијанта А - скала; - етида; - комад; Варијанта Б - скала; - два комада.

Корелација:

Настава виолине остварује се уз корелацију са предметима Солфеђо, Теорија музике, Камерна музика и оркестар.

Избор литературе:

Школе - Родионов, Гарлицки, Сузуки, Марковић, Хрестоматија - свеска 1;

Скале - Григорјан, Гржимали, Коргујев;

Етиде - Бакланова, Родионов, Гарлицки, Јаншинов, Гњесина-Витачек, Фортунатов, Волфарт Сит, Данкла;

Комади - Лили, Рамо, Обер, Данкла, Барток, Родионов, Гарлицки, Бакланова, Комаровски;

Кончертина - Мах, Кравчук, Перлман, Зајц, Хубер, Ридинг, Кихлер, Портноф, Есек, Комаровски, Николић.

Праћење и вредновање наставе и учења:

У настави виолине прати се континуирани музички и технички развој ученика, као и формирање правилних навика у свирању и вежбању. Посебна пажња посвећује се правилној поставци тела, инструмента и гудала, квалитету тона, ритмичкој сигурности, развоју интонације и постепеном развоју музичког израза. Настава се одвија уз прилагођавање захтева способностима и брзини напредовања ученика. Подстиче се самостални рад, одговорност према сопственом свирању и стицање сигурности у јавном наступу.

ВИОЛИНА - ДРУГИ РАЗРЕД

Наставна тема / садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
- Формирање музичко-слушних представа певањем песмица по слуху; - Развијање почетне музичке фантазије, путем игре и приче; - Усвајање промене позиција; - Упознавање са значењем најчешћих ознака за темпо (*andante, moderato, allegro, presto*...); - Упознавање са релативним трајањем нота (целих, половина, четвртина, осмина и њима одговарајућих пауза и триола) и значењем пунктираног ритма; - Упознавање са значењем основних динамичких ознака (*piano, mezzopiani, mezzoforte, forte, diminuendo, crescendo*...); Усавршавање вештине читања нотаради успостављања трајне навике упражњавања ове активности током целокупног школовања; Упознавање са појмом мисаоне музичке целине (фраза); Формирање навике самосталног вежбања и принципа јединства слуховне и механичке кмпоненте у процесу музицирања.	111	индивидуални	Монолошка; Дијалошка; Демонстративна; Практичан рад;	Први колоквијум: - скала; - етида; Други колоквијум: - етида; - комад; - кончертиино; Годишњи испит: Варијанта А - скала; - етида; - комад; Варијанта Б - скала; - два комада.

Корелација:
Настава виолине остварује се уз корелацију са предметима Солфеђо, Теорија музике, Камерна музика и оркестар.

Избор литературе:
Школе - Родионов, Гарлицки, Сузуки, Марковић, Хрестоматија – свеска 1;

Скале - Григорјан, Гржимали, Коргујев;
Етиде: Бакланова, Родионов, Гарлицки, Јаншинов, Гњесина-Витачек, Фортунатов, Волфарт Сит, Данкла;

Комади - Лили, Рамо, Обер, Данкла, барток, Родионов, Гарлицки, Бакланова, Комаровски;

Кончертина - Мах, Кравчук, перлма, Зајц, Хубер, Ридинг, Кихлер, Портноф, Есек, Комаровски, Николић.

Праћење и вредновање наставе и учења:
У настави виолине прати се континуирани музички и технички развој ученика, као и формирање правилних навика у свирању и вежбању. Посебна пажња посвећује се правилној поставци тела, инструмента и гудала, квалитету тона, ритмичкој сигурности, развоју интонације и постепеном развоју музичког израза. Настава се одвија уз прилагођавање захтева способностима и брзини напредовања ученика. Подстиче се самостални рад, одговорност према сопственом свирању и стицање сигурности у јавном наступу.

ВИОЛИНА-ТРЕЋИ РАЗРЕД

Наставна тема / садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
- Континуитет у раду на развоју музичко-слушних представа путем усложњавања захтева савладаних у претходном разреду; - Усавршавање у техници свесног меморисања музичког дела; Оспособљавање за самостално развијање музичке фантазије; - Подстицање интересовања за креативно музичко изражавање; - Формирање представе о уметнички лепом звуку и такозваном "певању" на инструменту; - Усавршавање у могућностима извођачког апарата; - Проширивање знања у областима: ознака за темпо, карактер, динамика и агогика; - Прихватање јединства слуховне и механичке компоненте у процесу музицирања.	148	индивидуални	Монолошка; Дијалошка; Демонстративна; Практичан рад;	Први колоквијум: Варијанта А - скала; - етида; - комад; Варианта Б - скала; - две етиде; Други колоквијум: - етида; - комад; - концерт 1. или 2. и 3.став; Годишњи испит: Варијанта А - скала; - комад; - сонатина (један став); Варијанта Б - скала; - два комада; Варијанта В - скала; - етида; - комад.

Корелација:

Настава виолине остварује се уз корелацију са предметима Солфеђо, Теорија музике, Камерна музика и оркестар.

Избор литературе:

Школе - Шевчик, Шрадик, Хрестоматија – свеска 2;

Скале - Григорјан, Гржимали, Коргујев;

Етиде - Бакланова, Родионов, Гарлицки, Јаншинов, Волфарт, Сит, Данкла, Берио, Рис;

Комади - Лили, Рамо, Обер, Сенаје, Бокерини, Фибих, Данкла, Берио, Барток, Прокофјев, Шостакович, Бакланова, Комаровски;
Сонатине, сонате - Вивалди, Корели, Ђеминиани, Хендл, Телеман;

Концерти - Зајц, Хубер, Ридинг, Кихлер, Портноф, Есек, Комаровски, Вивалди.

Праћење и вредновање наставе и учења:

У настави виолине прати се континуирани музички и технички развој ученика, као и формирање правилних навика у свирању и вежбању. Посебна пажња посвећује се правилној поставци тела, инструмента и гудала, квалитету тона, ритмичкој сигурности, развоју интонације и постепеном развоју музичког израза. Настава се одвија уз прилагођавање захтева способностима и брзини напредовања ученика. Подстиче се самостални рад, одговорност према сопственом свирању и стицање сигурности у јавном наступу.

ВИОЛИНА-ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Наставна тема / садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
- Развијање музичко-слушних представа путем усложњавања музичко-техничких захтева; - Усавршавање у техници свесног меморисања музичког дела; - Усавршавање у креирању музичке фантазије подстицајним разговорима примереним узрасту; - Уочавање и указивање на аналогијемеђу уметничким вредостимадела из различитих области уметничког изражавања (књижевности, сликарства, вајарства, архитектуре...); - Усавршавање ефикасности извођачког апарата радоам на композицијама сложенијих техничких захтева; - Привикавање на повремену употребу метронома током вежбања ради увиђања суштинске разлике између музичких изражајних средстава метра и ритма, тј. метричког и музичког свирања; - Ширење знања у областима: ознака за темпо, карактер, динамика и агогика; - Развијање и усавршавање навике самосталног вежбања.	148	индивидуални	Монолошка; Дијалошка; Демонстративна; Практичан рад;	Први колоквијум: Варијанта А - скала; - етида; - комад; Варианта Б - скала; - две етиде; Други колоквијум: - етида; - комад; - концерт 1. или 2. и 3.став; Годишњи испит: - скала; - комад; - барокна соната (један став).

Корелација:
Настава виолине остварује се уз корелацију са предметима Солфеђо, Теорија музике, Камерна музика и оркестар.

Избор литературе:
Школе - Шевчик, Шрадик, Хрестоматија - свеска 2;
Скале - Григорјан, Гржимали, Коргујев;
Етиде - Волфарт, Сит, Кајзер, Мазас, Кампањоли, Данкла, Берио, Гавињије, Фиорило, Јоахим; Комади - Лили, Рамо, Обер, Сенаје, Бах, Хендл, Бокерини, Фибих, Данкла, Берио, Барток, Прокофјев, Шостакович, Бакланова;
Сонате - Вивалди, Корели, Ђеминиани, Скарлати, Верачини, Хендл, Телеман;
Концерти - Хубер, Ридинг, Кихлер, Портноф, Комаровски, Аколај, Вивалди, Тартини.

Праћење и вредновање наставе и учења:
У настави виолине прати се континуирани музички и технички развој ученика, као и формирање правилних навика у свирању и вежбању. Посебна пажња посвећује се правилној поставци тела, инструмента и гудала, квалитету тона, ритмичкој сигурности, развоју интонације и постепеном развоју музичког израза. Настава се одвија уз прилагођавање захтева способностима и брзини напредовања ученика. Подстиче се самостални рад, одговорност према сопственом свирању и стицање сигурности у јавном наступу.

ВИОЛИНА - ПЕТИ РАЗРЕД

Наставна тема / садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
- Оспособљавање за самостално развијање музичке фантазије; - Интензивирање рада на даљем усавршавању ефикасности извођачког апарата и постављање прогресивно виших техничких захтева; - Проширивање сазнања о ознакама за темпо и карактер; - Развијање и усавршавање навике самосталног вежбања.	148	индивидуални	Монолошка; Дијалошка; Демонстративна; Практичан рад;	Први колоквијум: Варијанта А - скала; - етида; - комад; Варианта Б - скала; - две етиде; Други колоквијум: - етида; - комад; - концерт 1. или 2. и 3.став; Годишњи испит: - скала; - комад; - барокна соната (два става).

Корелација:
Настава виолине остварује се уз корелацију са предметима Солфеђо, Теорија музике, Камерна музика и оркестар.

Избор литературе:
Школе - Шевчик, Шрадик, Хрестоматија - свеска 3;
Скале - Григорјан, Гржимали, Коргујев, Гиљелс, Флеш;
Етиде - Сит, Кајзер, Кројцер, Мазас, Кампањоли, Берио, Гавињије, Фиорило, Јоахим;

Комади - Лили; Рамо, Обер, Сенаје, Бах, Хендл, Бокерини, Шуберт, Бетовен, Менделсон, Вијањавски, Вијетан, Фибих, Данкла, Берио, Сарасате, Крајслер, Барток, Прокофјев, Шостакович;
Сонате - Вивалди, Корели, Скарлати, Верачини, Ђеминијани, Тартини, Хендл, Бах, Телеман; Концерти - Комаровски, Аколај, Вивалди, Тартини, Бах, Хајдн, Кабалевски.

Праћење и вредновање наставе и учења:
У настави виолине прати се континуирани музички и технички развој ученика, као и формирање правилних навика у свирању и вежбању. Посебна пажња посвећује се правилној поставци тела, инструмента и гудала, квалитету тона, ритмичкој сигурности, развоју интонације и постепеном развоју музичког израза. Настава се одвија уз прилагођавање захтева способностима и брзини напредовања ученика. Подстиче се самостални рад, одговорност према сопственом свирању и стицање сигурности у јавном наступу.

ВИОЛИНА- ШЕСТИ РАЗРЕД

Наставна тема / садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
- Интензивирање рада на даљем усавршавању ефикасности извођачког апарата и постављање прогресивно виших техничких захтева; - Усавршавање у техници свесног меморисања; - Оспособљавање за самостално развијање музичке фантазије; - Развијање и усавршавање навике самосталног вежбања.	140	индивидуални	Монолошка; Дијалошка; Демонстративна; Практичан рад;	Први колоквијум: Варијанта А - скала; - етида; - комад; Варианта Б - скала; - две етиде; Други колоквијум: - етида; - комад; - концерт 1. или 2. и 3.став; Годишњи испит: - скала; - комад; - барокна соната (два става).

Корелација:
Настава виолине остварује се уз корелацију са предметима Солфеђо, Теорија музике, Камерна музика и оркестар.

Избор литературе:
Школе - Шевчик, Шрадик, Хрестоматија - свеска 3;
Скале - Григорјан, Гржимали, Коргујев, Гиљелс, Флеш;
Етиде - Сит, Кајзер, Кројцер, Мазас, Кампањоли, Гавињије, Фиорило, Јоахим;

Комади - Шуберт, Бетовен, Менделсон, Вијањавски, Вијетан, Фибих, Данкла, Берио, Сарасате, Крајслер, Барток, Прокофјев, Шостакович, Хачатурјан;
Сонате - Вивалди, Корели, Скарлати, Верачини, Ђеминијани, Тартини, Хендл, Бах, Телеман; Концерти - Бах, Хајдн, Кабалевски. Моцарт, Брух, Вијењавски, Лало.

Праћење и вредновање наставе и учења:
У настави виолине прати се континуирани музички и технички развој ученика, као и формирање правилних навика у свирању и вежбању. Посебна пажња посвећује се правилној поставци тела, инструмента и гудала, квалитету тона, ритмичкој сигурности, развоју интонације и постепеном развоју музичког израза. Настава се одвија уз прилагођавање захтева способностима и брзини напредовања ученика. Подстиче се самостални рад, одговорност према сопственом свирању и стицање сигурности у јавном наступу.

ПРВИ РАЗРЕД

Предмет: Виола

Недељни и годишњи фонд часова: 3 часа недељно, 111 часова годишње

Циљеви: Развијање љубави према музици и инструменту; Формирање унутрашњих слуховних музичких представа; Развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања; Стицање самосталности у развијању сопствених извођачких могућности; Развијање способности за концертну делатност и заједничко музицирање.

Исходи:

-Код ученика се формирају музичко -слушне представе изражајним певањем песмица по слуху;
-Код ученика се развијају почетне музичке фантазије, путем игре и приче;
-Ученик упознаје инструмент и усваја називе његових делова;
-Ученик се нотно описмењује;
-Ученик усваја поставку леве руке и прилагођава се инструменту свирањем једноставних песмица по слуху (пицикато);
-Ученик усваја поставку десне руке и прилагођава се вођењу гудала на празним жицама, промени смера гудала и прелазима гудалом са жице на жицу;
-Ученик усваја основне расподеле у коришћењу гудала;

-Ученик упознаје основне потезе;
-Ученик упознаје слушно, а затим и на грифу односе степен - полустепен;
-Ученик овладава почетним вибратом;
-Код ученика се развија и изоштрава музички слух;
-Код ученика се развија добијање тона, прецизност интонације и осећај за ритам.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Извођење музике: Унапређивање технике свирања; Техника удвојених интервала; Извођење технички сложенијих композиција; Интерпретација дела која припадају различитим стиловима; Меморија- аналитичка, визуелна, аудитивна, моторичка. Припрема за јавне наступе. Музичка имагинација и естетика. Дурске, истоимене молске и скале у шеснаестинама,са променом	Индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација	Интерни часови Јавни часови Смотре Концерти

позиција и разложеним акордима и двогласима (терце, сексте и октаве) са потезима из групе лежећих, скачућих и комбинованих. Етиде Сонате, концерти, композиције различитих стилова и дела домаћих композитора.			

Корелација: Солфеђо, Камерна музика, оркестар.

Литература: К. Родионов, М. Гарлицки, Ш. Сузуки, Д. Марковић, Љ. Степановић, Хрестоматија свеска 1

Праћење и вредновање наставе и учења: Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Имајући на уму комплексност и свеубухватност процеса наставе виолине, виоле, виолончела и контрабаса као инструмента, активност наставника обухвата велику палету информација различите природе (техника свирања, неговање тона, процедуре вежбања, стилске одреднице о композитору, делу, облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским, и контрапунтским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности) до практичних демонстрација (лично свирање на инструменту). За ученике је веома важно да наставника доживљавају као музички ауторитет, старијег колегу, а не само као предавача са друге стране катедре.

Припрема за час је специфична јер како је настава гудачких инструмената индивидуална, тако је и припрема прилагођена сваком ученику појединачно. Индивидуални облик наставе пружа и могућност да час пође и сасвим другим путем од планираног, али наставник у планирању мора да води рачуна о предзнању ученика да би био сигуран да ученик може да прати и савлада постављене задатке. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ.

ДРУГИ РАЗРЕД

Предмет: Виола

Недељни и годишњи фонд часова: 3 часа недељно, 111 часова годишње

Циљеви: Развијање љубави према музици и инструменту; Формирање унутрашњих слуховних музичких представа; Развијање и усавршавање вештине музичког начина

размишљања; Стицање самосталности у развијању сопствених извођачких могућности; Развијање способности за концертну делатност и заједничко музицирање.

Исходи:
-Код ученика се наставља развој музичко - слушних представа путем изражајног певања и свирања по слуху;
-Код ученика се наставља развој музичке фантазије путем игре и приче;
-Ученик усваја промене позиција;
-Ученик се упознаје са значењем најчешћих ознака за темпо (andante, moderato, allegro, presto...);
-Ученик се упознаје са релативним трајањем нота (целих, половина, четвртина, осмина и њима одговарајућих пауза и триола) и значењем пунктираног ритма;
-Ученик се упознаје са значењем основних динамичких ознака (piano, mezzopiano, mezzoforte, forte, diminuendo, crescendo...);
-Ученик усавршава вештину читања нота ради успостављања трајне навике упражњавања ове активности током читавог школовања;
-Ученик се упознаје са појмом мисаоне музичке целине (фраза);
-Ученик формира навике самосталног вежбања и принципа јединства слуховне од механичке компоненте у процесу музицирања.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Извођење музике: Унапређивање технике свирања; Техника удвојених интервала; Извођење технички сложенијих композиција; Интерпретација дела која припадају различитим стиловима; Меморија-аналитичка,визуелна,аудитивна,моторичка. Припрема за јавне наступе. Музичка имагинација и естетика. Дурске, истоимене молске и скале у шеснаестинама, са променом позиција и разложеним акордима и двогласима (терце, сексте и октаве) са потезима из групе лежећих, скачућих и комбинованих. Етиде Сонате, концерти, композиције различитих стилова и дела домаћих композитора.	Индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација	Интерни часови Јавни часови Смотре Концерти

Корелација: Солфеђо, Камерна музика, оркестар.

Литература: К. Родионов, М. Гарлицки, Ш. Сузуки, Д. Марковић, Љ. Степановић, Хрестоматија свеска 1

Праћење и вредновање наставе и учења: Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Имајући на уму комплексност и свеубухватност процеса наставе виолине, виоле, виолончела и контрабаса као инструмента, активност наставника обухвата велику палету информација различите природе (техника свирања, неговање тона, процедуре вежбања, стилске одреднице о композитору, делу, облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским, и контрапунтским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности) до практичних демонстрација (лично свирање на инструменту). За ученике је веома важно да наставника доживљавају као музички ауторитет, старијег колегу, а не само као предавача са друге стране катедре.

Припрема за час је специфична јер како је настава гудачких инструмената индивидуална, тако је и припрема прилагођена сваком ученику појединачно. Индивидуални облик наставе пружа и могућност да час пође и сасвим другим путем од планираног, али наставник у планирању мора да води рачуна о предзнању ученика да би био сигуран да ученик може да прати и савлада постављене задатке. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ.

ТРЕЋИ РАЗРЕД

Предмет: Виола

Недељни и годишњи фонд часова: 4 часа недељно, 148 часова годишње

Циљеви: Развијање љубави према музици и инструменту; Формирање унутрашњих слуховних музичких представа; Развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања; Стицање самосталности у развијању сопствених извођачких могућности; Развијање способности за концертну делатност и заједничко музицирање.

Исходи:
-Ученик наставља рад на развоју музичко - слушних представа усложњавањем захтева савладаних у претходном разреду;
-Ученик се усавршава у техници свесног меморисања музичког дела;
-Ученик се оспособљава за самостално развијање музичке фантазије;
-Асоцијативно подстицајним разговорима код ученика се буде интересовања за креативно музичко изражавање;
-Ученик почиње да формира представу о уметнички лепом звуку и такозваном

"певању" на инструменту;
-Ученик се усавршава у могућностима извођачког апарата;
-Ученик проширује знања у областима: ознакама за темпо, карактер, динамика и агогика;
-Ученик формира навике самосталног вежбања;
-Ученик прихвата принцип јединства слуховне и механичке компоненте у процесу музицирања.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Извођење музике: Унапређивање технике свирања; Техника удвојених интервала; Извођење технички сложенијих композиција; Интерпретација дела која припадају различитим стиловима; Меморија- аналитичка, визуелна, аудитивна, моторичка. Припрема за јавне наступе. Музичка имагинација и естетика. Дурске, истоимене молске и скале у шеснаестинама, са променом позиција и разложеним акордима и двогласима (терце, сексте и октаве) са потезима из групе лежећих, скачућих и комбинованих. Етиде Сонате, концерти, композиције различитих стилова и дела домаћих композитора.	Индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација	Интерни часови Јавни часови Смотре Концерти

Корелација: Солфеђо, Камерна музика, оркестар.

Литература: О.Шевчик, Х.Шрадик, Хрестоматија свеска 2, А.Григорјан, И.Гржимали,С.Коргујев,Н.Бакланова,К.РодионовМ.Гарлицки

Праћење и вредновање наставе и учења: Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Имајући на уму комплексност и свеубухватност процеса наставе виолине, виоле, виолончела и контрабаса као инструмента, активност наставника обухвата велику палету информација различите природе (техника свирања, неговање тона, процедуре вежбања, стилске одреднице о композитору, делу, облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским, и контрапунтским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности) до практичних демонстрација (лично свирање на инструменту). За ученике је веома важно да наставника доживљавају као музички ауторитет, старијег колегу, а не само као предавача са друге стране катедре.

Припрема за час је специфична јер како је настава гудачких инструмената индивидуална, тако је и припрема прилагођена сваком ученику појединачно. Индивидуални облик наставе пружа и могућност да час пође и сасвим другим путем од планирано, али наставник у планирању мора да води рачуна о предзнању ученика да би био сигуран да ученик може да прати и савлада постављене задатке. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују,сваки пут у неком свом сегменту,припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ.

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Предмет: Виола

Недељни и годишњи фонд часова: 4 часа недељно, 148 часова годишње

Циљеви: Развијање љубави према музици и инструменту; Формирање унутрашњих слуховних музичких представа; Развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања; Стицање самосталности у развијању сопствених извођачких могућности; Развијање способности за концертну делатност и заједничко музицирање.

Исходи:
Ученик развија своје музичко - слушне представе тако што се постепено повећавају музичко - технички захтеви;
-Ученик усавршава поступак свесног меморисања музичког дела;
-Ученик усавршава развој музичке фантазије захваљујући подстицајним разговорима, чији су садржаји примерени узрасту;
-Ученик уочава аналогије међу уметничким вредностима дела из различих области уметничког изражавања (књижевности, сликарства, вајарства, архитектуре...);
-Ученик се усавршава у ефикасности извођачког апарата радом на композицијама сложенијих техничких захтева;
-Ученик се навикава на повремену употребу метронома у току вежбања са циљем да увиђа суштинске разлике између музичких изражајних средстава метра и ритма, односно метричног и ритмичног свирања;
-Ученик обогаћује знања у областима: ознака за темпо, карактер, динамика и агогика, све у складу са композицијама из годишњег репертоара;
-Ученик развија и усавршава навику самосталног вежбања.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Извођење музике: Унапређивање технике свирања; Техника удвојених интервала; Извођење технички сложенијих композиција; Интерпретација дела која припадају различитим стиловима; Меморија- аналитичка, визуелна, аудитивна, моторичка. Припрема за јавне наступе. Музичка имагинација и естетика. Дурске, истоимене молске и скале у шеснаестинама, са променом позиција и разложеним акордима и двогласима (терце, сексте и октаве) са потезима из групе лежећих, скачућих и комбинованих. Етиде Сонате, концерти, композиције различитих стилова и дела домаћих композитора.	Индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација	Интерни часови Јавни часови Смотре Концерти

Корелација: Солфеђо, Камерна музика, оркестар,Читање с листа

Литература: О.Шевчик, Х.Шрадик, Хрестоматија свеска 2, А.Григорјан, И.Гржимали,С.Коргујев,Ф,Волфарт.Х.Сит,Х.Кајзер,Ж.Ф.Мазас,Б.Кампањоли,Ш.Данкла,Ш. Берио,Ф.Фјорило,Ј.Јоаким,М.Франк

Праћење и вредновање наставе и учења: Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Имајући на уму комплексност и свеубухватност процеса наставе виолине, виоле, виолончела и контрабаса као инструмента, активност наставника обухвата велику палету информација различите природе (техника свирања, неговање тона, процедуре вежбања, стилске одреднице о композитору, делу, облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским, и контрапунтским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности) до практичних демонстрација (лично свирање на инструменту). За ученике је веома важно да наставника доживљавају као музички ауторитет, старијег колегу, а не само као предавача са друге стране катедре.

Припрема за час је специфична јер како је настава гудачких инструмената индивидуална, тако је и припрема прилагођена сваком ученику појединачно.

Индивидуални облик наставе пружа и могућност да час пође и сасвим другим путем од планираног, али наставник у планирању мора да води рачуна о предзнању ученика да би био сигуран да ученик може да прати и савлада постављене задатке. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ.

ПЕТИ РАЗРЕД

Предмет: Виола
Недељни и годишњи фонд часова: 4 часа недељно, 148 часова годишње

Циљеви: Развијање љубави према музици и инструменту; Формирање унутрашњих слуховних музичких представа; Развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања; Стицање самосталности у развијању сопствених извођачких могућности; Развијање способности за концертну делатност и заједничко музицирање.

Исходи:
-Ученик се оспособљава за самостално развијање музичке фантазије;
-Ученик интензивира рад на даљем усавршавању у ефикасности извођачког апарата постављањем све виших техничких захтева;
-Ученик у оквиру наставног програма проширује своја знања о ознакама за темпо и карактер;
-Ученик развија и усавршава навику самосталног вежбања.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Извођење музике: Унапређивање технике свирања; Техника удвојених интервала; Извођење технички сложенијих композиција; Интерпретација дела која припадају различитим стиловима; Меморија- аналитичка, визуелна, аудитивна, моторичка. Припрема за јавне наступе. Музичка имагинација и естетика. Дурске, истоимене молске и скале у шеснаестинама, са променом позиција и разложеним акордима и двогласима (терце, сексте и октаве) са потезима из групе лежећих, скачућих и комбинованих. Етиде Сонате, концерти, композиције различитих стилова и дела домаћих композитора.	Индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација	Интерни часови Јавни часови Смотре Концерти

Корелација: Солфеђо, Камерна музика, оркестар,Читање с листа

Литература: О.Шевчик, Х.Шрадик, Хрестоматија свеска 3, А.Григорјан, Р.Кројцер,К.Флеш,Ф.Волфарт,Х.Сит,Х.Кајзер,Х.Ф.Мазас,Б.Кампањоли,Ш.Берио,Ф.Фјорили,А.Б.Бруни,М.Франк

Праћење и вредновање наставе и учења: Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Имајући на уму комплексност и свеубухватност процеса наставе виолине, виоле, виолончела и контрабаса као инструмента, активност наставника обухвата велику палету информација различите природе (техника свирања, неговање тона, процедуре вежбања, стилске одреднице о композитору, делу, облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским, и контрапунтским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности) до практичних демонстрација (лично свирање на инструменту). За ученике је веома важно да наставника доживљавају као музички ауторитет, старијег колегу, а не само као предавача са друге стране катедре.

Припрема за час је специфична јер како је настава гудачких инструмената индивидуална, тако је и припрема прилагођена сваком ученику појединачно. Индивидуални облик наставе пружа и могућност да час пође и сасвим другим путем од планираног, али наставник у планирању мора да води рачуна о предзнању ученика да би био сигуран да ученик може да прати и савлада постављене задатке. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ.

ШЕСТИ РАЗРЕД

Предмет: Виола

Недељни и годишњи фонд часова: 4 часа недељно, 148 часова годишње

Циљеви: Развијање љубави према музици и инструменту; Формирање унутрашњих слуховних музичких представа; Развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања; Стицање самосталности у развијању сопствених извођачких могућности; Развијање способности за концертну делатност и заједничко музицирање.

Исходи:

-Ученик интензивира рад на даљем усавршавању у ефикасности извођачког апарата;
-Ученик се усавршава у техници свесног меморисања;
-Ученик се оспособљава за самостално развијање музичке фантазије;
-Ученик развија и усавршава навику самосталног вежбања.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Извођење музике: Унапређивање технике свирања; Техника удвојених интервала; Извођење технички сложенијих композиција; Интерпретација дела која припадају различитим стиловима; Меморија- аналитичка, визуелна, аудитивна, моторичка. Припрема за јавне наступе. Музичка имагинација и естетика. Дурске, истоимене молске и скале у шеснаестинама, са променом позиција и разложеним акордима и двогласима (терце, сексте и октаве) са потезима из групе лежећих, скачућих и комбинованих. Етиде Сонате, концерти, композиције различитих стилова и дела домаћих композитора.	Индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација	Интерни часови Јавни часови Смотре Концерти

Корелација: Солфеђо, Камерна музика, оркестар,Читање с листа

Литература: О. Шевчик, Х. Шрадик, Хрестоматија свеска 3, А. Григорјан, Р. Кројцер, К. Флеш, И. Галамјан,Х.Сит,Х.Кајзер,Ж.Ф.Мазас,Б.Кампањоли,А.Б.Бруни,Ј.Палашко

Праћење и вредновање наставе и учења: Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Имајући на уму комплексност и свеубухватност процеса наставе виолине, виоле, виолончела и контрабаса као инструмента, активност наставника обухвата велику палету информација различите природе (техника свирања, неговање тона, процедуре вежбања, стилске одреднице о композитору, делу, облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским, и контрапунтским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности) до практичних демонстрација (лично свирање на инструменту). За ученике је веома важно да наставника доживљавају као музички ауторитет, старијег колегу, а не само као предавача са друге стране катедре.

Припрема за час је специфична јер како је настава гудачких инструмената индивидуална, тако је и припрема прилагођена сваком ученику појединачно.

Индивидуални облик наставе пружа и могућност да час пође и сасвим другим путем од планираног, али наставник у планирању мора да води рачуна о предзнању ученика да би био сигуран да ученик може да прати и савлада постављене задатке. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују,сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ.

ВИОЛОНЧЕЛО

ПРИПРЕМНИ РАЗРЕД

Предмет: Виолончело
Недељни и годишњи фонд часова: 3 часа недељно, 111 часова годишње
Циљеви: Развијање љубави према музици и инструменту; Формирање унутрашњих слуховних музичких представа; Развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања; Стицање самосталности у развијању сопствених извођачких могућности; Развијање способности за концертну делатност и заједничко музицирање.

Исходи:

-Код ученика се формирају музичко -слушне представе изражајним певањем песмица по слуху;
-Код ученика се развијају почетне музичке фантазије, путем игре и приче;
-Ученик упознаје инструмент и усваја називе његових делова;
-Ученик се нотно описмењује;
-Ученик усваја поставку леве руке и прилагођава се инструменту свирањем једноставних песмица по слуху (пицикато);
-Ученик усваја поставку десне руке и прилагођава се вођењу гудала на празним жицама, промени смера гудала и прелазима гудалом са жице на жицу;
-Ученик усваја основне расподеле у коришћењу гудала;
-Ученик упознаје основне потезе;
-Ученик упознаје слушно, а затим и на грифу односе степен - полустепен;
-Ученик овладава почетним вибратом;
-Код ученика се развија и изоштрава музички слух;
-Код ученика се развија добијање тона, прецизност интонације и осећај за ритам.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Упознавање са инструментом, деловима виолончела и гудала		Индивидуални	Монолошка	Први колоквијум: - празне жице; - вежбе за десну руку; - песмице по слуху.
Вежбе за опуштање раменог појаса и руку без гудала (пицикато)			Дијалошка	Други колоквијум: - једноставна скала; - етида; - комад.
Поставка десне руке и први покрети гудалом по празним жицама			Демонстративна	Годишњи испит: - скала (C-dur или G-dur); - етида; - два комада (различитог карактера).
Поставка леве руке – јастучићи прстију и основни захвати на једној жици			Практичан рад	
Основни ритмички модели кроз тапшање и певање једноставних мотива				

Корелација: Настава виолончела у припремном разреду остварује се у тесној вези са развојем музикалности, где се кроз певање дечјих песама и препознавање висине тонова поставља основа за предмет Солфеђо.

Избор литературе: * Школе: Р. Мац (Почетак на виолончелу), Сузуки метода (Књига 1 – почетне вежбе), А. Рудолф (прилагођени материјали), Мардеровски збирка.

Вежбе: Специјализоване вежбе за моторику прстију и "ваздушно" гудало.

Песмице: "Киша пада", "Блистај, блистај", "Менует" и друге народне и дечје песме прилагођене пицикато извођењу или празним жицама. Комади и етиде из збирке Сузуки методе.

Праћење и вредновање наставе и учења: У припремном разреду акценат је на **формирању позитивног односа према вежбању** и физичком прилагођавању инструменту. Оцењивање је подстицајно, са фокусом на моторичку спретност, правилно држање леђа и способност имитације једноставних музичких фраза. Настава се у потпуности прилагођава физичком узрасту и пажњи детета.

ПРВИ РАЗРЕД

Предмет: Виолончело

Недељни и годишњи фонд часова: 3 часа недељно, 111 часова годишње

Циљеви: Развијање љубави према музици и инструменту; Формирање унутрашњих слуховних музичких представа; Развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања; Стицање самосталности у развијању сопствених извођачких могућности; Развијање способности за концертну делатност и заједничко музицирање.

Исходи:
-Код ученика се формирају музичко -слушне представе изражајним певањем песмица по слуху;
-Код ученика се развијају почетне музичке фантазије, путем игре и приче;
-Ученик упознаје инструмент и усваја називе његових делова;
-Ученик се нотно описмењује;
-Ученик усваја поставку леве руке и прилагођава се инструменту свирањем једноставних песмица по слуху (пицикато);
-Ученик усваја поставку десне руке и прилагођава се вођењу гудала на празним жицама, промени смера гудала и прелазима гудалом са жице на жицу;
-Ученик усваја основне расподеле у коришћењу гудала;
-Ученик упознаје основне потезе;
-Ученик упознаје слушно, а затим и на грифу односе степен - полустепен;
-Ученик овладава почетним вибратом;
-Код ученика се развија и изоштрава музички слух;
-Код ученика се развија добијање тона, прецизност интонације и осећај за ритам.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Упознавање са инструментом, поставка тела и правилно седење		Индивидуални	Монолошка	Први колоквијум: - празне жице; - вежбе за десну руку; - песмице по слуху.
Формирање правилног држања десне руке и вођење гудала по празним жицама;			Дијалошка	Други колоквијум: - једноставна скала; - етида; - комад.
Поставка леве руке у првој позицији и интонационо описмењавање			Демонстративна	Годишњи испит: - скала (C-dur или G-dur); - етида; - два комада (различитог карактера).
Развијање координације покрета обе руке			Практичан рад	
Стицање првих навика самосталног вежбања и сценског наступа				

Корелација: Настава виолончела у првом разреду остварује се уз корелацију са предметом **Солфеђо**, кроз певање и препознавање нота које се изводе на инструменту.

Избор литературе: *

Школе: Р. Мац, Сузуки метода, А. Рудолф (Скола за виолончело бр.. 1), В. А. Моцарт (за почетнике), Мардеровски збирка

Скале: Једнооктавне скале са великим целим нотама (C, G, D dur);

Етиде: С. Ли (оп. 101), Ф. Дотзауер (свеска 1), Р. Мац (25 етида);

Комади: Народне песме, дечје композиције (нпр. "Блистај, блистај"), мали комади класичних аутора прилагођени првој позицији

Праћење и вредновање наставе и учења: У првом разреду виолончела посебна пажња поклања се **правилној поставци тела и инструмента**, јер је то основа за даљи развој. Прати се развој чисте интонације на празним жицама и првим захватима прстију, као и способност ученика да одржи стабилан ритам. Настава се прилагођава индивидуалном темпу напредовања ученика, уз подстицање љубави према инструменту и музици.

ДРУГИ РАЗРЕД

Предмет: Виолончело

Недељни и годишњи фонд часова: 3 часа недељно, 111 часова годишње

Циљеви: Развијање љубави према музици и инструменту; Формирање унутрашњих слуховних музичких представа; Развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања; Стицање самосталности у развијању сопствених извођачких могућности; Развијање способности за концертну делатност и заједничко музицирање.

Исходи:
-Код ученика се наставља развој музичко - слушних представа путем изражајног певања и свирања по слуху;
-Код ученика се наставља развој музичке фантазије путем игре и приче;
-Ученик усваја промене позиција;
-Ученик се упознаје са значењем најчешћих ознака за темпо (andante, moderato, allegro, presto...);
-Ученик се упознаје са релативним трајањем нота (целих, половина, четвртина, осмина и њима одговарајућих пауза и триола) и значењем пунктираног ритма;
-Ученик се упознаје са значењем основних динамичких ознака (piano, mezzopiano, mezzoforte, forte, diminuendo, crescendo...);
-Ученик усавршава вештину читања нота ради успостављања трајне навике упражњавања ове активности током читавог школовања;
-Ученик се упознаје са појмом мисаоне музичке целине (фраза);
-Ученик формира навике самосталног вежбања и принципа јединства слуховне од механичке компоненте у процесу музицирања.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Усавршавање поставке тела и инструмента уз контролу опуштености апарата		индивидуални	Монолошка	Први колоквијум -скала (кроз две октаве) -етида -комад
Даљи рад на вођењу гудала, променама жица и контроли јачине тона			Дијалошка	Други колоквију -етида -комад -кончертино
Утврђивање прве позиције и увођење екстензија (ширени захват прстију)			Демонстративна	Годишњи испит - Скала -2 комада
Развијање прецизније интонације и разликовање полустепена и степена;			Практичан рад	Такмичења
Развијање музичке меморије кроз учење краћих композиција напамет;				Јавни часови

Корелација: Настава виолончела у другом разреду наставља корелацију са предметом **Солфеђо**, посебно кроз примену ритмичких фигура и вежбање бас кључа који се паралелно учи на теоријским предметима.

Избор литературе:

Школе: Р. Мац, Сузуки метода, Ф. Доцауер, Мардеровски збирка

Скале: Две октаве (Це-дур, Ге-дур, Де-дур) са припадајућим разложеним трозвуцима;

Етиде: С. Ли (оп. 101), Ф. Доцауер (свеска 1), Б. Косман;

Комади: Ј. Б. Лили, В. А. Моцарт, Л. ван Бетовен (једноставне мелодије), народне песме и игре прилагођене опсегу прве позиције.

Праћење и вредновање наставе и учења: У настави виолончела прати се континуирани музички и технички развој ученика. Посебна пажња посвећује се правилној поставци гудала, квалитету тона и ритмичкој сигурности. Вреднује се способност ученика да изведе чисту интонацију при употреби екстензија (ширеног захвата), као и постепени развој музичког израза кроз динамичко нијансирање. Настава се прилагођава брзини напредовања сваког ученика понаособ.

ТРЕЋИ РАЗРЕД

Предмет: Виолончело

Недељни и годишњи фонд часова: 4 часа недељно, 148 часова годишње

Циљеви: Развијање љубави према музици и инструменту; Формирање унутрашњих слуховних музичких представа; Развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања; Стицање самосталности у развијању сопствених извођачких могућности; Развијање способности за концертну делатност и заједничко музицирање.

Исходи:
-Ученик наставља рад на развоју музичко - слушних представа усложњавањем захтева савладаних у претходном разреду;
-Ученик се усавршава у техници свесног меморисања музичког дела;
-Ученик се оспособљава за самостално развијање музичке фантазије;
-Асоцијативно - подстицајним разговорима код ученика се буде интересовања за креативно музичко изражавање;
-Ученик почиње да формира представу о уметнички лепом звуку и такозваном "певању" на инструменту;
-Ученик се усавршава у могућностима извођачког апарата;
-Ученик проширује знања у областима: ознакама за темпо, карактер, динамика и агогика;
-Ученик формира навике самосталног вежбања;
-Ученик прихвата принцип јединства слуховне и механичке компоненте у процесу музицирања.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Учење и учвршћивање друге и треће позиције;		индивидуални	Монолошка	Први колоквијум -скала - 2 етиде или етида и комад
Савладавање основних промена позиција (I–II, II–III, I–III);			Дијалошка	Други колоквијум -етида -комад -кончертино
Почетак рада на вибрату (припремне вежбе за флексибилност шаке)			Демонстративна	Годишњи испит -скала -комад -соната или сонатина
Усавршавање технике десне руке: legato кроз више нота и почеци martelé-а;			Практичан рад	Такмичења
Подстицање самосталности у решавању једноставних техничких проблема				Јавни часови

Корелација: Настава виолончела у трећем разреду повезује се са предметима **Солфеђо** и **Теорија музике**, кроз практичну примену нових лествица и ритмичких фигура, као и почецима упознавања са камерним музицирањем.

Избор литературе:

Школе: Сузуки метода, Ф. Доцауер, Р. Мац, Мардеровски збирка

Скале: Две октаве (Це, Ге, Де, А, Ф, Ха-дур) са разложеним трозвуцима кроз промене позиција;

Етиде: С. Ли (оп. 131 или почетак оп. 31), Ф. Доцауер (свеска 1), К.Давидов;

Комади: Комади из збирке Сузуки методе, Л. Бокерини (Менует), В. А. Моцарт, комади домаћих аутора;

Концерти: Г. Голтерман (нпр. Концерт бр. 4 или 5 – одабрани ставови), О. Ридинг.

Праћење и вредновање наставе и учења: Посебна пажња посвећује се прецизности **интонације при промени позиција** и правилном извођењу лукова (легато). Прати се први развој **вибрата** и његова примена у дужим нотама. Вреднује се способност ученика да изражајно изведе мелодијску линију и да покаже већу стабилност у десној руци при бржим потезима. Настава је индивидуална и прилагођена техничким могућностима ученика.

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Предмет: Виолончело

Недељни и годишњи фонд часова: 4 часа недељно, 148 часова годишње

Циљеви: Развијање љубави према музици и инструменту; Формирање унутрашњих слуховних музичких представа; Развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања; Стицање самосталности у развијању сопствених извођачких могућности; Развијање способности за концертну делатност и заједничко музицирање.

Исходи:

-Ученик развија своје музичко - слушне представе тако што се постепено повећавају музичко - технички захтеви;
-Ученик усавршава поступак свесног меморисања музичког дела;
-Ученик усавршава развој музичке фантазије захваљујући подстицајним разговорима, чији су садржаји примерени узрасту;
-Ученик уочава аналогије међу уметничким вредностима дела из различих области уметничког изражавања (књижевности, сликарства, вајарства, архитектуре...);
-Ученик се усавршава у ефикасности извођачког апарата радом на композицијама сложенијих техничких захтева;
-Ученик се навикава на повремену употребу метронома у току вежбања са циљем да увиђа суштинске разлике између музичких изражајних средстава метра и ритма, односно метричног и ритмичног свирања;
-Ученик обогаћује знања у областима: ознака за темпо, карактер, динамика и агогика, све у складу са композицијама из годишњег репертоара;
-Ученик развија и усавршава навику самосталног вежбања.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Развијање музичко-слушних представа путем усложњавања музичко-техничких захтева;		индивидуални	Монолошка	Први колоквијум -скала -2 етиде или етида и комад
Рад на чистоћи интонације у IV позицији и променама кроз све научене позиције;			Дијалошка	Други колоквијум -етида -комад -кончертино 1. или 2. И 3. став
Привикавање на употребу метронома ради увиђања разлике између метра и ритма;			Демонстративна	Годишњи испит -скала -комад -соната или сонатина
Ширење знања: ознаке за темпо, карактер, динамику и агогику;			Практичан рад	Такмичења
Развијање и усавршавање навике самосталног вежбања и критичког слушања.				Јавни часови

Корелација: Настава виолончела остварује се уз корелацију са предметима **Солфеђо, Теорија музике, Камерна музика и Оркестар.**

Избор литературе:

Школе: Сузуки метода, Ф. Доцауер, Ј. Кленгел (Техничке вежбе), М. Косарева;

Скале: Ј. Кленгел, А. Грумахер (трооктавне скале и арпеђа у дуру и молу);

Етиде: С. Ли (оп. 31), Ф. Доцауер, Б. Косман, Ф. Кумер;

Комади: Ј. С. Бах (Ариозо), К. Сент-Санс (Лабуд), Х. Персел, Ф. Купрен, П. И. Чајковски (Шансона тристе); Д.в.Гоенс (Скерцо).

Сонате: А. Вивалди, Б. Марчело, Х. Еклс, А. Корели;

Концерти: Г. Голтерман (бр. 4 или 5), А. Вивалди, Ј. Кленгел, Р. Мац.

Праћење и вредновање наставе и учења: У четвртом разреду посебна пажња се поклања квалитету и племенитости тона, као и правилној употреби **вибрата** у фрази.

Прати се сигурност при променама позиција и прецизност интонације у вишем регистру инструмента. Вреднује се способност ученика да изражајно интерпретира композиције различитих епоха и стилова, као и степен самосталности у припреми новог градива.

ПЕТИ РАЗРЕД

Предмет: Виолончело

Недељни и годишњи фонд часова: 4 часа недељно, 148 часова годишње

Циљеви: Развијање љубави према музици и инструменту; Формирање унутрашњих слуховних музичких представа; Развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања; Стицање самосталности у развијању сопствених извођачких могућности; Развијање способности за концертну делатност и заједничко музицирање.

Исходи:
-Ученик се оспособљава за самостално развијање музичке фантазије;
-Ученик интензивира рад на даљем усавршавању у ефикасности извођачког апарата постављањем све виших техничких захтева;
-Ученик у оквиру наставног програма проширује своја знања о ознакама за темпо и карактер;
-Ученик развија и усавршава навику самосталног вежбања.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Даље развијање техничке спретности леве и десне руке		индивидуални	Монолошка	Први колоквијум -скала -2 етиде или етида и комад
Учвршћивање свих позиција "вратног дела" инструмента (I-VII позиција)			Дијалошка	Други колоквијум -етида -комад -концерт 1. или 2. и 3. став
Рад на већој амплитуди и контроли вибрата у зависности од карактера композиције;			Демонстративна	Годишњи испит -скала -комад -барокна соната- 2 става
Свесно разумевање музичке форме и стилских одлика композиције			Практичан рад	Такмичења
Унапређивање кондиције и фокуса током јавног наступа				Јавни часови

Корелација: Настава виолончела у петом разреду интензивно се повезује са **Камерном музиком** и **Оркестром**, где ученик примењује стечена знања у групном музицирању. Такође се настава **Солфеђа** уско генерише са инструментом.

Избор литературе:

Техничке вежбе: J. Кленгел (Техничке вежбе свеска 1), О. Шевчик (оп. 2 или 3);

Скале: Трооктавне скале и арпеђа (дур и мол) са различитим врстама гудала;

Етиде: Ф. Дотцауер (свеска 2), С. Ли (оп. 31), Б. Косман, J. Мерк (20 етида оп. 11);

Комади: Г. Форе (Сичилијана, Елегија), К. Сент-Санс (Алегро апасионато), Ф. Шуберт, П. И. Чајковски, комади домаћих композитора;

Сонате: А. Вивалди (е-мол, Б-дур), Б. Марчело, Г. П. Телеман;

Концерти: Г. Голтерман (бр. 3), J. Кленгел (бр. 2), К.Сен-Санс (бр.1)

Праћење и вредновање наставе и учења: У петом разреду оцењује се способност ученика да повеже техничку сигурност са музичком интерпретацијом. Посебна пажња се поклања **интонативној стабилности у високим позицијама** и течности промена позиција. Вреднује се квалитет тона при већим динамичким захтевима и способност ученика да самостално анализира и решава техничке препреке у новом програму.

ШЕСТИ РАЗРЕД

Предмет: Виолончело

Недељни и годишњи фонд часова: 4 часа недељно, 140 часова годишње

Циљеви: Развијање љубави према музици и инструменту; Формирање унутрашњих слуховних музичких представа; Развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања; Стицање самосталности у развијању сопствених извођачких могућности; Развијање способности за концертну делатност и заједничко музицирање.

Исходи:

-Ученик интензивира рад на даљем усавршавању у ефикасности извођачког апарата;
-Ученик се усавршава у техници свесног меморисања;
-Ученик се оспособљава за самостално развијање музичке фантазије;
-Ученик развија и усавршава навику самосталног вежбања.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Усавршавање извођачке технике кроз захтевније етиде и скале;		индивидуални	Монолошка	Први колоквијум -скала -2 етиде или етида и комад
Рад на специфичним штриховима (spiccato, саутије - припрема)			Дијалошка	Други колоквијум -етида -комад -концерт 1. или 2. и 3. став
Развијање изражајности вибрата у различитим регистрима			Демонстративна	Годишњи испит -скала -комад -барокна соната – 2 става
Самостално обликовање музичке фразе и динамичког плана;			Практичан рад	Такмичење
Јачање сценске сигурности и интерпретативне убедљивости				Јавни часови

Корелација: Настава виолончела у шестом разреду остварује снажну везу са **Камерном музиком** и **Оркестром**, где се од ученика очекује висок степен самосталности у деоници. Кроз рад на барокним сонатама остварује се веза са **Историјом музике** и **Облицима** иако те предмете ђаци немају у том узрасту.

Избор литературе:

Техничке вежбе: J. Кленгел (Техничке вежбе свеска 1 и 2), Ц. Шредер;

Скале: Трооктавне скале (дур и мол) са разложеним трозвуцима, четворозвуцима, терцама, секстама и октавама;

Етиде: Ф. Доцауер (свеска 2), С. Ли (оп. 31), J. Мерк (оп. 11), К. Шредер;

Комади: Г. Форе (Елегија), К. Сент-Санс (Алегро апасионато), Давид Попер (Мазурка), П. И. Чајковски (Ноктурно), Г.Голтерман (Капричо), дела српских композитора;

Сонате (Барокне): А. Вивалди (Сонате бр. 1–6), Б. Марчело, Х. Еклс (г-мол), Г. Ф. Хендл;

Концерти: Г. Голтерман (бр. 3), J. Кленгел (бр. 4), К.Сен-Санс (бр.1)

Праћење и вредновање наставе и учења: Посебна пажња се поклања **стилској прецизности** у извођењу барокних дела и техничкој стабилности у брзим темпима. Вреднује се способност ученика да повеже техничке елементе (штрих, позиција) са емоционалним садржајем дела. Оцењује се и редовност у раду, као и способност ученика да припреми испитни програм напамет са високим степеном тачности и музикалности.

КОНТРАБАС - ТРЕЋИ РАЗРЕД

Недељни и годишњи број часова: недељно 3 часа, годишње 111 часова

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Основе поставке тела, инструмента и гудала; формирање тона.	Индивидуални	Монолошка; Дијалошка; Демонстративна; Практичан рад.	Континуирано праћење рада ученика на часу; Интерни часови; Јавни часови; Смотре; Концертни наступи; Колоквијуми; Годишњи испит.
Основни начини вођења гудала (legato, detaché).			
Pizzicato као техника десне руке			
Основе леве руке – прва позиција, интонација.			
Скале, техничке вежбе и етиде почетног нивоа.			
Једноставне композиције различитог карактера; развој музичког израза.			
Развој радних навика, самостално вежбање, сценско понашање.			

Корелација: Настава контрабаса остварује корелацију са предметима солфеђо, теорија музике, камерна музика и оркестар; кроз развој музичког слуха, ритмичке стабилности, ансамблског музицирања и разумевања музичког текста.

Избор литературе: Литература се бира у складу са узрастом ученика, степеном техничке развијености и индивидуалним напредовањем. Обухвата почетне школе за контрабас Франца Симандла и Лудвига Штрајхера, једноставне етиде, композиције различитог карактера, као и наставни материјал по избору наставника.

Праћење и вредновање наставе и учења: У настави контрабаса прати се континуирани технички и музички развој ученика, као и формирање правилних навика у свирању и вежбању. Посебна пажња посвећује се правилној поставци тела, инструмента и гудала, развоју интонације, квалитету тона, ритмичкој сигурности и постепеном развоју музичког израза. Настава се одвија индивидуално, уз прилагођавање захтева способностима и напредовању ученика. Подстиче се самосталан рад, одговорност према инструменту и стицање сигурности у јавном наступу.

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Недељни и годишњи број часова: недељно 4 часа, годишње 148 часова

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Усавршавање правилне поставке тела, инструмента и гудала; развој квалитетног и уједначеног тона.	Индивидуални	Монолошка; Дијалошка; Демонстративна; Практичан рад.	Континуирано праћење рада ученика на часу; Интерни часови; Јавни часови; Смотре; Концертни наступи; Колоквијуми; Годишњи испит.
Основни начини вођења гудала (legato, detaché) – стабилнија контрола гудала, равномерност потеза, динамичке разлике.			
Pizzicato као техника десне руке – развој прецизности и звучне пуноће.			
Развој технике леве руке – учвршћивање прве позиције и увођење једноставних промена позиција.			
Скале, техничке вежбе и етиде почетног и средњег нивоа – примерене напредовању ученика.			
Развој музикалности, фразирања и сигурности у извођењу.			
Већа самосталност у раду и сигурнији јавни наступи.			

Корелација: Настава контрабаса остварује корелацију са предметима солфеђо, теорија музике, камерна музика и оркестар; кроз развој музичког слуха, ритмичке стабилности, ансамблског музицирања и разумевања музичког текста.

Избор литературе: Литература се бира у складу са узрастом ученика, степеном техничке развијености и индивидуалним напредовањем. Обухвата почетне школе за контрабас Франца Симандла и Лудвига Штрајхера, једноставне етиде, композиције различитог карактера, као и наставни материјал по избору наставника.

Праћење и вредновање наставе и учења: У настави контрабаса прати се континуирани технички и музички развој ученика, као и формирање правилних навика у свирању и вежбању. Посебна пажња посвећује се правилној поставци тела, инструмента и гудала, стабилној интонацији, квалитету тона, ритмичкој сигурности и постепеном развоју музичког израза. Настава се одвија индивидуално, уз прилагођавање захтева способностима и напредовању ученика. Подстиче се самосталан рад, одговорност према инструменту и стицање сигурности у јавном наступу.

ПЕТИ РАЗРЕД
Недељни и годишњи број часова: недељно 4 часа, годишње 148 часова

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Усавршавање поставке тела, инструмента и гудала; развој квалитетног и уједначеног тона.	Индивидуални	Монолошка; Дијалошка; Демонстративна; Практичан рад.	Континуирано праћење рада ученика на часу; Интерни часови; Јавни часови; Смотре; Концертни наступи; Колоквијуми; Годишњи испит.
Начини вођења гудала (legato, detaché, portato) – стабилнија контрола гудала, равномерност потеза, динамичке разлике.			
Развој технике леве руке – сигурније промене позиције и лакше кретање по инструменту.			
Скале, техничке вежбе и етиде почетног и средњег нивоа – примерене напредовању ученика.			
Композиције различитих стилова и карактера – даљи развој музикалности, фразирања и интерпретације.			
Развијање самосталности у раду, сигурније читање нотног текста и припрема јавних наступа.			

Корелација: Солфеђо, Теорија музике, Камерна музика, Оркестар, Историја музике.

Избор литературе: Франц Симандл, Лудвиг Штрајхер, Етиде и комади руских и совјетских композитора.

Праћење и вредновање наставе и учења: Током рада прати се технички и музички напредак ученика, прецизност интонације и ритма, као и способност да музички обликује композицију и самостално решава техничке изазове. Посебна пажња посвећује се сигурности у променама позиција, квалитету тона, динамичком нијансирању и постепеном развоју зрелијег музичког израза. У овом периоду подстиче се већа самосталност ученика у раду, одговорност према инструменту и развијање радних навика. Вредновање се заснива на сагледавању укупног напредовања ученика у односу на његове могућности, уз подстицање музикалности, сценске сигурности и поузданости у извођењу.

ШЕСТИ РАЗРЕД
Недељни и годишњи број часова: недељно 4 часа, годишње 148 часова

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Усавршавање поставке тела, инструмента и гудала; развој квалитетног и изражајнијег тона.	Индивидуални	Монолошка; Дијалошка; Демонстративна; Практичан рад.	Континуирано праћење рада ученика на часу; Интерни часови; Јавни часови; Смотре; Концертни наступи; Колоквијуми; Годишњи испит.
Начини вођења гудала (legato, detaché, portato) – већа прецизност, разноврснија примена и свесније динамичко обликовање.			
Развој технике леве руке – сигурније кретање кроз позиције и већа лакоћа свирања.			
Скале, техничке вежбе и етиде у складу са захтевнијим репертоаром.			
Композиције различитих стилова и карактера – развој зрелије интерпретације, музичког израза и сценске сигурности.			
Развијање самосталности у раду, сигурније читање нотног текста и припрема сложенијих јавних наступа.			

Корелација: Солфеђо, Теорија музике, Камерна музика, Оркестар, Историја музике.

Избор литературе: Франц Симандл, Лудвиг Штрајхер, Етиде и комади руских и совјетских композитора.

Праћење и вредновање наставе и учења: Током рада прати се технички и музички напредак ученика, прецизност интонације и ритма, као и способност да музички обликује композицију и самостално решава техничке изазове. Посебна пажња посвећује се сигурности у променама позиција, квалитету тона, динамичком нијансирању и постепеном развоју зрелијег музичког израза. У овом периоду подстиче се већа самосталност ученика у раду, одговорност према инструменту и развијање радних навика. Вредновање се заснива на сагледавању укупног напредовања ученика у односу на његове могућности, уз подстицање музикалности, сценске сигурности и поузданости у извођењу.

КОНТРАБАС

Напомене у вези са реализацијом колоквијума и испита:

Ученици III разреда могу, али не морају, да свирају 1. колоквијум;

Ученици III разреда на 2. колоквијуму се оцењују са (+) или (-);

Основна презентација скале састоји се у свирању потеза легато;

Додатни потези у скали (легато плус још два потеза) презентују се у IV и VI разреду;

Сви програми изводе се напамет, осим романтичних соната и соната 20. века.

ТРЕЋИ РАЗРЕД:

Програм испита:

2. колоквијум:

1 скала;
1 комад.
Годишњи испит:

1 етида;
1 комад.
Испитни програм се изводи напамет.

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД:

1. колоквијум:

1 скала;
1 етида;
1 комад.
2. колоквијум:

1 скала;
1 етида;
1 комад.
Годишњи испит:

2 етиде (различитих техничких захтева);
1 комад.
ПЕТИ РАЗРЕД:

Програм испита:

1. колоквијум:

1 скала;
1 етида;

1 комад.
2. колоквијум:

1 скала;
1 етида;
1 комад.
Годишњи испит:

1 етида;
2 комада (различитог карактера).
Испитни програм се изводи напамет.

ШЕСТИ РАЗРЕД:

Програм испита:

1. колоквијум:

1 скала;
2 етиде (различитих техничких захтева).
2. колоквијум:

1 скала;
1 етида;
1 комад.
Годишњи испит:

1 комад;
2 става барокне сонате.
Испитни програм се изводи напамет.

КАМЕРНА МУЗИКА

Циљеви: Развијање способности комуницирања (вербалног и невербалног), дијалога, осећања солидарности, ефикасне сарадње са другима и способности за тимски рад;Усавршавање способности за заједничко музицирање.

Исходи:

-Са ученицима се највише ради на томе, и ученици су оспособљени да усагласе индивидуално са групним музицирањем
-Ученици су оспособљени да усагласе интонацију и артикулацију са осталим члановима ансамбла.
-Оспособљени су да брзо реагују у том смислу.
-Ученици су развили способност невербалног (музичког) комуницирања, дијалога и ефикасне сарадње са другим члановима ансамбла.

Обавезне провере знања
У току године предвиђене су две обавезне провере знања :
колоквијум (децембар);
годишњи испит (мај – јун).

Обавезни минимум програма
једна циклична композиција у целини
два комада

ЧЕТВРТИ, ПЕТИ и ШЕСТИ РАЗРЕД

(у четвртом и петом разреду 2 часа недељно, 74 часова годишње; у шестом разреду 2 часа недељно, 70 часова годишње)

Камерна музика 4. разред ОМШ

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Заједничко музицирање у камерном ансамблу; Усклађивање индивидуалног и групног музицирања; Рад на интонацији и артикулацији у ансамблу; Развијање способности невербалне (музичке) комуникације; Музички дијалог и сарадња међу члановима ансамбла; Брза реакција и прилагођавање у ансамблу; Извођење цикличних композиција и појединачних комада	74	Групни Индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација Практичан рад	Интерни часови Јавни часови Смотре Концерти Колоквијум Годишњи испит

Корелација са другим предметима: Солфеђо, Главни предмет, Оркестар, Читање с листа

Камерна музика 5. разред ОМШ

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Заједничко музицирање у камерном ансамблу; Усклађивање индивидуалног и групног музицирања; Рад на интонацији и артикулацији у ансамблу; Развијање способности невербалне (музичке) комуникације; Музички дијалог и сарадња међу члановима ансамбла; Брза реакција и прилагођавање у ансамблу; Извођење цикличних композиција и појединачних комада	70	Групни Индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација Практичан рад	Интерни часови Јавни часови Смотре Концерти Колоквијум Годишњи испит

Корелација са другим предметима: Солфеђо, Главни предмет, Оркестар, Читање с листа

Камерна музика 6. разред ОМШ

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Заједничко музицирање у камерном ансамблу; Усклађивање индивидуалног и групног музицирања; Рад на интонацији и артикулацији у ансамблу; Развијање способности невербалне (музичке) комуникације; Музички дијалог и сарадња међу члановима ансамбла; Брза реакција и прилагођавање у ансамблу; Извођење цикличних композиција и појединачних комада	70	Групни Индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација Практичан рад	Интерни часови Јавни часови Смотре Концерти Колоквијум Годишњи испит

Корелација са другим предметима: Солфеђо, Главни предмет, Оркестар, Читање с листа

Препоручена литература:
Избор програма базирати на лакшим композицијама Вивалдија, Хендла, Хајдна, Плејела, Моцарта, Телемана, Бартока... у складу са могућностима чланова ансамбла.

Програм обавезних провера знања:
Један став цикличне композиције или један комад на колоквијуму и на годишњем испиту

ОРКЕСТАР

ЧЕТВРТИ, ПЕТИ и ШЕСТИ РАЗРЕД

Предмет: Оркестар
Недељни и годишњи фонд часова: У четвртом и петом разреду 4 часа недељно, 148 часова годишње, у шестом разреду 4 часа недељно, 140 часова годишње.
Циљеви: Развијање способности ученика за групно музицирање; Усавршавање способности да се индивидуално извођење подреди потребама групног; Развијање перцепције слушања осталих чланова оркестра, посебно вођа деоница; Развијање жеље за свирањем у оркестру.

Исходи:
-Ученик је оспособљен за даље оркестарско музицирање.
-Ученик је спреман да усагласи своје инидивидуално са групним музицирањем.
-Ученик развија групну интонацију и артикулацију, односно усаглашава личну интонацију и артикулацију са осталим члановима у групном раду.
-Ученик је спреман за даљи рад и школовање у оквиру наставе групног музицирања.

Препоручена литература за оркестар основне школе
А. Корели – Кончерта гроса (избор)
Г. Ф. Хендл – Кончерта гроса (избор)
А. Вивалди – Кончерта гроса (избор)
А. Иванчић – Синфоније (избор)
Ф. Ђеминијани – Кончерто гросо „Ла Фолиа"
Т. Албинони – Симфонија „а Куатро" (за гудаче)
Е. Ф. Дал Абако – Концерт за гудаче Оп. 5 бр. 2
М. Тајчевић – Дивертимента бр. 2 и бр. 3
Ј. Брамс – Мађарске игре (по избору)
Л. Соркочевић – Симфоније (избор)
А. Дворжак – Словенске игре (по избору)
В. А. Моцарт – Серенада за гудаче, Мала ноћна музика
Ј. Славенски – Свита за гудаче
Ц. Данкла – Први соло, Варијације и други комади за соло виолину уз пратњу гудачког оркестра
А. Вивалди – Концерти за виолончело соло уз пратњу гудачког оркстра
Б. Барток – Десет дечијих комада
Свите разних барокних мајстора и класичара, као и одговарајућа дела преткласичних и класичних композирора

Обавезни минимум програма: четири комада, једно циклично дело.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Извођење музике: Унапређивање технике свирања, посебно заједничког музицирања, Слушање других инструмената и деоница, Постепено увођење у проблематику свирања са диригентом, као и праћење солисте са или без диригента, Извођење технички сложенијих композиција у групи; Интерпретација дела која припадају различитим стиловима; Меморија- аналитичка, визуелна, аудитивна, моторичка. Припрема за јавне наступе. Музичка имагинација и естетика. Цикличне композиције и краће композиције (комади) различитих стилова и дела домаћих композитора.	Групни и повремено, по потреби, индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација	Концерти школе

Корелација са другим предметима: Главни предмет, Солфеђо, Теорија музике, Читање с листа,
Камерна музика

Праћење и вредновање наставе и учења: Током наставног процеса прати се укупан уметнички, технички и професионални развој ученика, са посебним освртом на способност самосталног рада, разумевање музичког текста и формирање зрелог извођачког става. Вреднује се сигурност и прецизност технике, квалитет и разноврсност тона, стабилност интонације и ритма, као и способност ученика да техничка средства користи у функцији музичког израза. Посебна пажња посвећује се стилском разумевању репертоара, свесном обликовању музичке фразе, динамике и артикулације, као и развоју сценске сигурности и комуникације са публиком. Прати се зрелост интерпретације, континуитет у раду, одговорност према осталим члановима ансамбла и интегрисање појединца у групу. У процесу вредновања уважава се напредак ученика, њихове уметничке склоности и професионалне амбиције, уз подстицање критичког односа према сопственом раду као и у односу на групу и целом ансамблу.

СОЛФЕЂО

Припремни разред

Предмет: Солфеђо
Недељни и годишњи фонд: 1 час недељно, 37 часова годишње
Циљ: Циљ учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Исходи:
- слуша дечије и народне песме и примере из литературе уз покрете;
- препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање;
- пева по слуху и солмизацијом песмице у С - дуру;
- звучно препозна карактер дура;
- пева и препозна лествично и терцно кретање, скок у тонику, доминанту и вођицу и тонични трозвук у С-дуру;
- чује и именује главне ступњеве;
- опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера;
- пише и чита ноте солмизацијом и музичком абецедом у виолинском кључу;
- изводи и записује нотне вредности и одговарајуће паузе;
- објасни својим речима појмове: такт, тактица, завршна тактица, предтакт и узмах;
- примени музичке ознаке за понављање, динамику и темпо;
- примени најчешће начине извођења у музичким примерима (повезано и кратко);
- пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице;
- препозна и изведе четвртинске тактове;
- изведе бројалице, пева песме по слуху;
- изводи ритам на различите начине;
- одржи ритмички пулс;
- равномерно чита ноте у виолинском кључу;
- изводи ритам уз покрет;
- препознаје и изводи знаке за продужавање трајања тона;
- чита ритам солмизацијом.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Слушање музике Слушање музике уз покрет. Слушање музике уз цртање. Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова.	3	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Препознавање песмица модела преко слушних примера

МЕЛОДИКА Песмице и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за први разред кроз С- дур (певање). Звучна слика дурског тонског рода. Именовање и интонирање лествичног и терцног кретања, скокова у: тонику, доминанту, вођицу и тонични трозвук. Функције главних ступњева. Развој музикалности.	18	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Читање с листа; интонирање задате области и провера преко смотри и годишњег испшита
МУЗИЧКА ПИСМЕНОСТ Нотне вредности и одговарајуће паузе: цела, половина, половина с тачком, четвртина и осмина. Појмови: такт, тактица, завршна тактица, предтакт, узмах. Именовање нота солмизацијом и музичком абецедом. Музичке ознаке: понављање, prima i seconda volta, D.C.al fine, корона.	3	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Читање нотног текста; пребацивање задатог ритма
ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ Опажање и интонирање тонова и мотива у тоналитету.	3	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Интонирање апсолутних висина у оквиру задатог градива.
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО Мелодијске и ритмичке импровизације у складу са пређеним градивом.	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Истовремено куцање и певање
МУЗИЧКИ БОНТОН Слушање и уважавање извођача	1	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Слушање и уважавање другог ученика у току излагања - певања

РИТАМ Врсте такта: 2/4, 3/4, 4/4. Препознавање ритма у примерима. Начини извођења ритма (куцање или тактирање или мануелна техника). Четвртина као јединица бројања. Равномерно читање. Покрет у функцији ритма. Знаци за продужавање трајања тона: тачка, лук, корона. Ритмичко читање.	8	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Извођење ритмичких и парлато вежби

Корелација предмета: српски језик и књижевност, теорија музике, главни инструмент.

Литература: Б. Поповић за 1. разред ОМШ, *Музички буквар* З. Васиљевић.

Додата литература: *Музичка писменост* Габријела Г. Гарић

Годишња провера: на полугодишту смотра - усмени део интонација и ритам; крај школске године - годишњи испит (прима виста интонација и ритам)

ПРВИ РАЗРЕД

Предмет: Солфеђо
Недељни и годишњи фонд: 3 часа недељно, 111 часова годишње
Циљ: Циљ учења предмета солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Исходи:
- слуша дечије и народне песме и примере из литературе уз покрете;
- изрази доживљај музике коју слуша цртањем;
- препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање;
- пева по слуху и солмизацијом песмице у C, G, F дуру;
- звучно препозна карактер дура;
- пева и препозна лествично и терцно кретање, скок у тонику, доминанту и вођицу и тонични трозвук у
C, G, F-дуру;
- чује и именује главне ступњеве;
- пева по слуху и препозна мол;
- опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера;
- пише и чита ноте солмизацијом и музичком абецедом у виолинском и бас кључу;

- изводи и записује нотне вредности и одговарајуће паузе;
- препозна и примени предзнаке: повисилицу и снизилицу у мелодијском примеру;
- објасни својим речима појмове: такт, тактица, завршна тактица, предтакт и узмах;
- објасни својим речима лествичне појмове;
- примени музичке ознаке за понављање, динамику и темпо;
- примени најчешће начине извођења у музичким примерима (повезано и кратко);
- опажа и пева тонове и мотиве;
- препозна и запише ритам у мелодијском примеру;
- запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве;
- мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица;
- смишља мелодију на текст бројалице или дечије песмице;
- пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице;
- препозна и изведе четвртинске тактове;
- изведе бројалице, пева песме по слуху и песме различитих жанрова;
- изводи ритам на различите начине;
- одржи ритмички пулс;
- равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу;
- визуелно сагледава и изводи као целину: синкопу, пунктирану и обрнуто пунктирану ритмичку фигуру на два откуцаја, триолу;
- изводи ритам уз покрет;
- препознаје и изводи знаке за продужавање трајања тона;
- чита ритам солмизацијом.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.	3	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Препознавање песмица модела преко слушних примера
МЕЛОДИКА Песмице и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за први разред кроз C, G, F дур (певање). Звучна слика дурског тонског рода. Именовање и интонирање лествичног и терцног кретања, скокова у: тонику, доминанту, вођицу и тонични трозвук. Функције главних ступњева.	35	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Читање с листа; интонирање задате области и провера преко смотри и годишњег испшита

Песмице у молским тоналитетима (певање). Развој музикалности.				
МУЗИЧКА ПИСМЕНОСТ Нотни систем: од велике октаве до треће октаве у зависности од врсте инструмента. Нотне вредности и одговарајуће паузе: цела, половина, половина с тачком, четвртина и осмина. Хроматски знаци: повисилице и снизилице. Појмови: такт, тактица, завршна тактица, предтакт, узмах. Именовање нота солмизацијом и музичком абецедом. Лествични појмови : лествица, тетрахорд, степен, полустепен, ступњеви. Музичке ознаке: понављање, prima i seconda volta, D.C.al fine, корона. Основне ознаке за динамику (forte, piano, mezzoforte, mezzopiano, crescendo i decrescendo). Основне ознаке за темпо (andante, moderato, allegro, vivo). Основне ознаке за артикулацију (legato, staccato).	23	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Читање нотног текста; пребацивање задатог ритма
ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ Опажање и интонирање тонова и мотива у тоналитету. Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Записивање ритмичке окоснице.	13	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Опажање и интонирање поступно и по двотактима у задатом тоналитету.
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО Мелодијске и ритмичке импровизације у складу са пређеним градивом.	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Истовремено тактирање и интонирање задате мелодије

Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице.				
МУЗИЧКИ БОНТОН Слушање и уважавање извођача	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Слушање и уважавање другог ученика у току излагања - певања
РИТАМ Врсте такта: 2/4, 3/4, 4/4. Препознавање ритма у примерима. Начини извођења ритма (куцање или тактирање или мануелна техника). Четвртина као јединица бројања. Равномерно читање. Ритмичке фигуре: синкопа, пунктирана и обрнуто пунктирана на две јединице бројања, триола. Покрет у функцији ритма. Знаци за продужавање трајања тона: тачка, лук, корона. Ритмичко читање.	33	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Извођење ритмичких и парлато вежби

Корелација предмета: српски језик и књижевност, теорија музике, главни инструмент.

Литература: Б. Поповић за 1. разред ОМШ, *Солфеђо 1* Михаљица, Цветковић.
Додата литература: З. Васиљевић *Солфеђо ритам*

Годишња провера: на полугодишту смотра - усмени део интонација и ритам; крај школске године - годишњи испит мелодијски диктат у Це-дуру и прима виста интонација и ритам.

ДРУГИ РАЗРЕД

Предмет: Солфеђо
Недељни и годишњи фонд часова: 3 часа недељно, 111 часова годишње
Циљ: Циљ учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Исходи:
- слуша дечије и народне песме и примере из литературе уз покрете;
- изрази доживљај музике коју слуша цртањем;
- препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање;
- звучно препозна карактер дура и мола;
- слушно разликује и пева различите врсте мола - горњи тетрахорд молских тоналитета;
- пева песмице по слуху и препозна лествично и терцно кретање, скок у тонику, доминанту и вођицу и тонични трозвук;
- чује и именује главне ступњеве;
- опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера;
- пише и чита ноте солмизацијом и музичком абецедом у виолинском и бас кључу;
- изводи и записује нотне вредности и одговарајуће паузе;
- препозна и примени предзнаке: повисилицу и снизилицу у мелодијском примеру;
- објасни својим речима појмове: такт, тактица, завршна тактица, предтакт и узмах;
- објасни својим речима лествичне појмове;
- примени музичке ознаке за понављање, динамику и темпо;
- примени најчешће начине извођења у музичким примерима (повезано и кратко);
- опажа и пева тонове и мотиве;
- препозна и запише ритам у мелодијском примеру;
- запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве;
- мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица;
- смишља мелодију на текст бројалице или дечије песмице;
- пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице;
- препозна и изведе четвртинске тактове;
- изведе бројалице, пева песме по слуху и песме различитих жанрова;
- изводи ритам на различите начине;
- одржи ритмички пулс;
- равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу;
- визуелно сагледава и изводи као целину: синкопу, пунктирану и обрнуто пунктирану ритмичку фигуру на два откуцаја;
- изводи ритам уз покрет;
- препознаје и изводи знаке за продужавање трајања тона;
- чита ритам солмизацијом.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.	3	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Препознавање песмица модела преко слушних примера
МЕЛОДИКА Тоналитети: C, G, F дур (утврђивање). Функционални односи у тоналитету. Песмице и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за други разред (a, d и e мол) и упознавање D-dura. Звучна слика молског тонског рода. Поставка штима. Именовање и интонирање лествичног и терцног кретања, скок у тонику и доминанту и тонични трозвук у a, d и e молу. Природни, хармонски и мелодијски мол. Функције главних ступњева. Развој музикалности.	40	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Читање с листа; интонирање задате области и провера преко смотри и годишњег испита
ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање ритмичке окоснице. Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат. Аутодиктат. Опажање и певање мале и велике терце и чисте квинте са тенденцијом везивања за тоналитет. Опажање и интонирање дурског, молског и хармонског тетрахорда.	20	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Опажање и интонирање тонова у оквиру научених тоналитета; једногласни диктати до једног предзнака.

Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада. Опажање метра.				
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО Мелодијске и ритмичке импровизације. Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице.	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Интонирање апсолутних висина у оквиру задатог градива.
РИТАМ Врста такта: 2/4, 3/4, 4/4. Осмина као јединица бројања: 2/8, 3/8, 4/8. Звучна припрема основних ритмичких фигура у такту 6/8. Начини извођења ритма (уз куцање или тактирање или мануелном техником). Ритам у примерима од звука ка нотној слици. Покрет у функцији ритма. Равномерно читање: четвртина и осмина као јединица бројања. Четвороделна подела јединице бројања. Ритмичке фигуре: пунктирана и обрнуто пунктирана фигура на ритмичкој јединици, синкопа на јединици бројања - увод и припрема. Примена лукова, пауза, узмаха и предтакта. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.	21	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Истовремено куцање и певање
ТЕОРИЈА МУЗИКЕ Записивање и препознавање обрађених лествица и тетрахорада. Интервали до квинте (мала и велика секунда, мала и велика терца, чиста кварта и чиста квинта), дурски и молски квинтакорд на основним тоновима.	20	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Препознавање врсте мола (природни, хармонски и мелодијски), писане провере - препознавае интервала до квинте.

Проширивање знања из музичке терминологије (лествица, ступањ, степен/полустепен, тетрахорд, главни ступњеви, вођица, тонични трозвук, интервали).				
МУЗИЧКИ БОНТОН Слушање и уважавање извођача.	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Слушање и уважавање других ученика на испиту и концертима.

Корелација предмета: српски језик и књижевност, теорија музике, главни инструмент.

Литература: Б. Поповић за 2. разред ОМШ, *Солфеђо 2* Михаљица, Цветковић.

Додата литература: З. Васиљевић *Солфеђо ритам*

Годишња провера: на полугодишту смотра - усмени део интонација и ритам; крај школске године - годишњи испит мелодијски диктат у тоналитетима до 1 предзнака и прима виста интонација и ритам.

ТРЕЋИ РАЗРЕД

Предмет: Солфеђо
Недељни и годишњи фонд часова: 3 часа недељно, 111 часова годишње
Циљ: Циљ учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Исходи:

-препозна елементе пређеног градива кроз једноставне примере за слушање;
-слуша дечије и народне композиције, примере из литературе уз покрет;
-изражава утиске о слушаном делу цртањем;
-препозна разлике и пева мелодијске примере у дуру и молу;
-пева и препозна однос тонике и доминанте, и скокове у све ступњеве;
-пева по слуху и солмизацијом песмице и мелодијске примере;
-пева штимове обрађених дурских и молских лествица;
-звучно разликује дур и све врсте мола;
-опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера;
-пева двогласне примере и композиције са клавирском пратњом;
-опажа и пева тонове и мотиве;

-запише ритам у мелодијском примеру;
-запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве;
-запише мелодијске диктате;
-опажа и пева дурски и молски квинтакорд;
-опажа и пева интервале до квинте;
-пева доминантни септакорд у песмама и мелодијским примерима;
-препозна врсту такта;
-мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица;
-смишља мелодију на текст бројалице или дечије песмице;
-примени знања и вештине уз игру;
-пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице;
-поштује правила понашања на концерту;
-препозна и изводи тактове са половином као јединицом бројања;
-визуелно сагледава и изводи као целину основне фигуре, паузе и лукове у такту 6/8 уз певање одговарајућих песмица;
-изводи ритам кроз покрет;
-изведе ритам певајући песме по слуху и песме различитих жанрова;
-равномерно чита ноте у виолинском, бас кључу у једном и два линијска система;
-изводи ритмичке фигуре четвороделне поделе јединице бројања;
-препозна и изводи триолу;
-чита ритам солмизацијом;
-запише и препозна интервале до квинте;
-запише и препозна дурски и молски квинтакорд на основним тоновима и квинтакорде на главним ступњевима у обрађеним тоналитетима;
-објасни својим речима појмове: лествица, ступањ,степен/полустепен, тетрахорд, главне ступњеве и вођицу, тонични трозвук, интервали.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.	3	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Препознавање песмица модела преко слушних примера
МЕЛОДИКА Обнављање градива (из претходних разреда). Функционални односи у тоналитету. Песмице и мелодијски примери који одговарају инструменталној литератури за трећи разред (D dur, h-mol, B-dur и g-mol, A-dur). Штимови. Једноставне песмице по слуху и мелодијски	40	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Читање с листа; интонирање задате области и провера преко смотри и годишњег испшита

примери у дуру и истоименом молу и обрнуто (a mol-A dur, d mol-D dur). Горњи тетрахорди у све три врсте мола: природни, хармонски и мелодијски мол. Развој музикалности. Двогласно певање.				
ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање ритмичке окоснице. Записивање и интонитање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат - записивање по двотактима. Опажање и певање: мале и велике секунде, мале и велике терце, чисте кварте и чисте квинте обрађених кроз песмице и примере из литературе. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада. Интонирање доминантног септакорда у обрађеним тоналитетима са разрешењем у тонику. Опажање метра .	20	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Опажање и интонирање тонова у оквиру научених тоналитета; једногласни дикттат
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО Мелодијске и ритмичке импровизације. Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице. Музичко дидактичке игре.	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Интонирање апсолутних висина у оквиру задатог градива.
РИТАМ Половина као јединице бројања: 2/2, 3/2, 4/2. Основне фигуре у такту 6/8 уз примену лукова и паузи. Начини извођења ритма (уз куцање или тактирање	21	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Истовремено куцање и певање

или мануелном техником). Ритам у примерима - од звука ка нотној слици. Покрет у функцији ритма. Равномерно читање уз повећање брзине читања и обележен темпо у зависности од инструмента. Четвороделне поделе јединице бројања: пунктирана и обрнуто пунктирана, синкопа на јединици бројања, паузе, лукови... Поставка триоле на јединици бројања. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.				
ТЕОРИЈА МУЗИКЕ Интервали до квинте (мала и велика секунда, мала и велика терца, чиста кварта и чиста квинта) дурски и молски квинтакорд на основним тоновима. Квинтакорди на главним ступњевима у обрађеним тоналитетима. Утврђивање знања из музичке терминологије. Ознаке за темпо: Lento, Andante, Moderato, Allegro, Vivo.	20	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Упоређивање дура и мола, врсте и величина интервала до квинте, препознавање дурског и молског квинтакорда.
МУЗИЧКИ БОНТОН Слушање и уважавање извођача.	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Слушање и уважавање другог ученика у току излагања - певања

Корелација предмета: српски језик и књижевност, теорија музике, главни инструмент.

Литература: Б. Поповић за 3. разред ОМШ, *Солфеђо 3* Михаљица, Цветковић, В. Јовановић *Солфеђо 3*

Додата литература: З. Васиљевић *Солфеђо ритам*

Годишња провера: на полугодишту смотра - усмени део интонација и ритам; крај школске године - годишњи испит мелодијски диктат у тоналитетима до 2 предзнака и прима виста интонација и ритам.

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Предмет: Солфеђо

Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 74 часа годишње

Циљ: Циљ учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Исходи:
- пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве
- пева по слуху и солмизацијом песме различитих жанрова и мелодијске примере;
- пева штимове обрађених дурских и молских лествица;
- препозна и пева дурски и молски тонски род;
- пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима;
- пева изражајно мелодије различитих жанрова и карактера;
- пева двогласне примере (у пару или групи) и композиције са клавирском пратњом;
- опажа и пева тонове и мотиве;
-запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве;
- запише лакше мелодијске диктате;
- запише ритам у мелодијском примеру
- опажа и пева интервале до сексте;
- опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима;
- опажа и пева доминантни септакорд;
- мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица;
- смишља мелодију на научену песму или мелодијски пример;
- примени знања и вештине уз игру;
- препозна елементе пређеног градива кроз једноставне примере за слушање;
- препозна и изводи четвртинске, осминске и половинске тактове;
- препозна и изводи синкопу на јединици бројања;
- визуелно сагледава и изводи сложену поделу у такту 6/8;
- изводи такт 9/8 и 12/8
- пева песме по слуху и песме различитих жанрова;
- равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу у једном или два линијска система;
- изводи ритмичке фигуре четвороделне поделе јединице бројања;
- ритмички прочита триолу и четири шеснаестине;
- чита ритам солмизацијом;

- запише и препозна обрађене дурске и молске лествице и тетрахорде;
- запише и препозна интервале до сексте;
- запише и препозна квинтакорде на главним ступњевима у обрађеним тоналитетима;
- запише и препозна доминантни септакорд;
- објасни различите врсте темпа;
- пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице;
- поштује правила понашања на концерту.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
МЕЛОДИКА Обнављање градива (из претходних разреда). Функционални односи у тоналитету. Песме и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за четврти разред (A- dur, fis mol, Es dur, c mol, E dur, cis mol). Штимови. Једноставне песме по слуху и мелодијски примери у дуру и истоименом молу и обрнуто - мутација . Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима. Развој музикалности. Двогласно певање. Композиције са клавирском пратњом.	20	Фронтални облик Индивидуални Ґрупни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Читање с листа; интонирање задате области и провера преко смотри и годишњег испшита
ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање и интонирање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат - записивање по двотактима. Записивање ритмичке окоснице Опажање и певање: мале и велике секунде, мале и велике терце, чисте кварте и чисте квинте и	10	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Опажање и интонирање тонова у оквиру научених тоналитета; једногласни дикттат

мале и велике сексте обрађених кроз песмице и примере из литературе. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обртајима. Опажање и интонирање доминантног септакорда.				
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО Мелодијске и ритмичке импровизације. Импровизација мелодије научене песме или мелодијског примера. Музичко дидактичке игре.	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Интонирање апсолутних висина у оквиру задатог градива.
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Слушање одабране музичке литертуре
РИТАМ Обрађене врсте такта. Синкопа на једници бројања. Сложена подела тродела у такту 6/8 без примене лукова и шенаестинских пауза. Информативно упознавање врсте такта 9/8 и 12/8. Начини извођења ритма Ритам у примерима - од звука ка слици. Равномерно читање. Обрађене ритмичке фигуре четвороделне поделе јединице бројања и синкопа на јединици бројања, паузе, лукови... Триола у оквиру четвороделне поделе јединице бројања. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.	21	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Истовремено куцање и певање
ТЕОРИЈА МУЗИКЕ Лествице и тетрахорди.	14	Фронтални облик Индивидуални Групни	Монолошка Дијалошка Рад на тексту	Грађа лествица по тетрахордима;

Интервали до сексте (чисти, велики и мали). Квинтакорди на главним ступњевима у обрађеним тоналитетима. Доминантни септакор. Ознаке за различите врсте темпа.		Рад у пару Комбиновани рад	Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	квинтакорди на главним ступњевима и лествични квинтакорди у дуру. Интервали до сексте - писана провера.
МУЗИЧКИ БОНТОН Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту.	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Пажљиво слушање и уважавање другог ученика на смотри, испиту и на концертима.

Корелација предмета: српски језик и књижевност, теорија музике, главни инструмент.

Литература: Б. Поповић за 4. разред ОМШ, *Солфеђо 4* Михаљица, Цветковић, В. Јовановић *Солфеђо 4.*

Додата литература: З. Васиљевић *Солфеђо ритам*

Годишња провера: на полугодишту смотра - усмени део интонација и ритам; крај школске године - годишњи испит мелодијски диктат у тоналитетима до 2 предзнака и прима виста интонација и ритам

ПЕТИ РАЗРЕД

Предмет: Солфеђо

Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 74 часа годишње

Циљ: ЦИЉ учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Исходи:
-пева мелодијске примере у дуру и молу;
-пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве;
-пева мелодијске примере солмизацијом као и примере из литературе различитих жанрова;
-пева штимове обрађених дурских и молских тоналитета;
-пева и препозна истоимене тоналитете у мелодијском примеру;
-пева песме различитих жанрова са модулацијом у доминантни дурски тоналитет и паралелни мол;
-пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима;

-пева народне мелодије са текстом у тактовима 5/8 и 7/8;
-пева изражајно мелодије различитог жанра и карактера;
-примени ознаке за различите врсте темпа и карактера;
-пева двогласне примере (у пару или групи), каноне и композиције са клавирском пратњом;
-запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве;
-запише мелодијске диктате;
-запише ритам у мелодијском примеру;
-опажа и пева интервале до октаве;
-опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима;
-опажа и пева умањени и прекомерни квинтакорд са разрешењем и везивањем за тоналитет;
-опажа и пева доминантни и умањени септакорд;
-мења и допуњава мелодију и ритам научених примера;
-смишља мелодију на научену песму или мелодијски пример;
-користи самостално или уз помоћ одраслих доступне носиоце звука;
-препозна елементе пређеног градива кроз примере за слушање;
-својим речима изражава утиске о слушаном делу
-изводи четвртинске, осминске и половинске тактове;
-препозна и изводи малу триолу;
-визуелно сагледава и изводи сложену поделу у такту 6/8 уз примену лукова и пауза;
-препозна и изводи ритмичку фигуру: сичилијану и тирану
-изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником;
-пева народне мелодије у тактовима 5/8 и 7/8;
-приказује ритам кроз покрет;
-равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу у једном или два линијска система;
-изводи ритмичке фигуре четвороделне поделе јединице бројања;
-ритмички прочита триолу и четири шеснаестине;
-препозна двоструко пунктирану и обрнуто пунктирану ритмичку фигуру на две јединице бројања;
-чита ритам солмизацијом;
-запише и препозна обрађене дурске и молске лествице и тетрахорде;
-запише и препозна интервале до октаве;
-запише и препозна дурски и молски квинтакорд са обртајима и умањени и прекомерни квинтакорд;
-запише и препозна доминантни септакорд са обртајима;
-пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга - другарице;
-поштује правила понашања на концерту

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
МЕЛОДИКА Обнављање градива из претходних разреда. Функционални односи у тоналитету. Нови тоналитети: As dur, f mol, H dur, Des dur и b mol. Остали тоналитети са 5 и 6 предзнака - информативно. Штимови. Лева мелодије у истоименом дуру и молу. Звучна поставка модулације. првог квинтног сродства. Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима. Мешовито сложени тактови 5/8 и 7/8. Развој музикалности. Ознаке за темпо и карактер: Lento, Andante, Moderato, Allegro, Vivo, Cantabile Двогласни примери и канони. Композиције са клавирскском пратњом.	20	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Читање с листа; интонирање задате области и провера преко смотри и годишњег испшита
ОПАЖАЊЕ; ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ Записивање појединачних тонова, група тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат - записивање по двотактима. Записивање ритмичке окоснице. Опажање и инторнирање интервала до октаве. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обртајима. Опажање и инторнирање умањеног и прекомерног квинтакорда са разрешењем и	10	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Опажање и интонирање тонова у оквиру научених тоналитета; једногласни дикттат

везивањем за тоналитет. Опажање и интонирање доминантног и умањеног септакорда у тоналитету.				
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО Мелодијске и ритмичке, импровизације. Импровизација мелодије научених песама или мелодијских примера. Савремена технологија у фунцији наставе.	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Интонирање апсолутних висина у оквиру задатог градива.
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Слушање одабране музичке литертуре
РИТАМ Обрађене врсте такта. Триола на половини јединице бројања. Сложена подела тродела у такту 6/8 уз примену лукова без шеснаестинских пауза. Пунктиране фигуре троделног ритма: сичилијана и тирана. Начини извођења ритма. Ритам кроз примере из литературе и песме различитих жанрова. Врсте такта: 5/8 и 7/8. Покрет у функцији ритма, тело као инструмент (body percusion). Равномерно читање нота. Четвороделна подела јединице бројања. Триола у оквиру четвороделне поделе јединице бројања. Двоструко пунктиране и обрнуто пунктиране ритмичке фигуре на две јединице бројања - информативно.	21	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Истовремено куцање и певање, ритмичке вежбе у правилним и неправилним тактовима - усмена провера

Ритмичко читање ауторских примера и примера из литературе.				
ТЕОРИЈА МУЗИКЕ Лествице и тетрахоради. Интервали до октаве (мали, велики и чисти интервали). Дурски и молски квинтакорд са обртајима и умањени и прекомерни квинтакорд. Доминантни септакорд са обртајима.	10	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Врста и величина интервала до октаве - писмена и усмена провера. Све врсте квинтакорда писмена и усмена провера; доминантни и умањени септакорд звучна провера.
МУЗИЧКИ БОНТОН Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту.	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Уважавање ученика приликом извођења вежби на смотри, испиту и на концерту.

Корелација предмета: српски језик и књижевност, теорија музике, главни инструмент.

Литература: Б. Поповић за 5. разред ОМШ, *Солфеђо 5* Михаљица, Цветковић, В. Јовановић *Солфеђо 5.*

Додата литература: З. Васиљевић *Солфеђо ритам.*

Годишња провера: на полугодишту смотра - усмени део интонација и ритам; крај школске године - годишњи испит мелодијски диктат у тоналитетима до 2 предзнака и прима виста интонација и ритам

ШЕСТИ РАЗРЕД

Предмет: Солфеђо

Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 70 часова годишње

Циљ: Циљ учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Исходи:

-пева мелодијске примере у дуру и молу;
-пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве ;
-пева штимове обрађених дурских и молских тоналитета;
-препозна истоимене тоналитете у мелодијском примеру;
-пева песме различитих жанрова и мелодијске примере са модулацијом;
-пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима;
-пева народне мелодије са текстом у тактовима 5/8 и 7/8;
-пева српске песме и песме других националности;
-пева изражајно мелодије различитих жанрова и карактера;
-пева двогласне примере, каноне и композиције са клавирском пратњом;
-запише ритам у мелодијском примеру;
-запише мелодијске диктате;
-пева научен мотив у другом тоналитету;
-опажа и пева интервале до октаве;
-опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима;
-опажа и пева умањени и прекомерни квинтакорд са разрешењем и везивањем за тоналитет;
-опажа и пева доминантни септакорд са обртајима и умањени септакорд;
-мења и допуњава мелодију и ритам научених примера;
-смишља мелодију на научену песму или мелодијски пример;
-користи самостално или уз помоћ одраслих доступне носиоце звука;
-препозна елементе пређеног градива кроз примере за слушање музике;
-својим речима изражава утиске о слушаном делу;
-препозна и изводи четвртинске, осминске и половинске тактове;
-изводи и препозна пређене ритмичке фигуре троделног ритма;
-изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником;
-изводи примере из литературе као и песме различитих жанрова;
-приказује ритам кроз покрет;
-ритмички чита етиде инструменталног типа - градиво VI разреда;
-чита ритам солмизацијом
-разуме и објасни својим речима музичке појмове;
-пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга - другарице;
-поштује правила понашања на концерту.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
МЕЛОДИКА Обнављање градива из претходних разреда. Тоналитети са 7 предзнака - информативно (да осете боју тоналитета). Функционални односи у тоналитету. Штимови. Мутација. Модулација првог квинтног сродства. Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима које воде ка разрешевајућем лествичном тону. Мешовито сложени тактови 5/8 и 7/8. Неговање музичке традиције. Развој музикалности. Двогласни примери, канони и композиције са клавирском пратњом.	30	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Практичан рад	Читање с листа; интонирање задате области и провера преко смотри и годишњег испшита
ОПАЖАЊЕ; ИНТОНИРАЊЕ; ИНТЕРВАЛИ Записивање ритмичке окоснице. Писмени мелодијски диктат - записивање по двотактима. Транспоновање мотива. Опажање и инторнирање интервала до октаве (велики, мали и чисти, као и опажање прекомерне кварте и умањене квинте). Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обртајима. Опажање и инторнирање умањеног и прекомерног квинтакорда са разрешењем и везивањем за тоналит. Опажање доминантног септакорда са обртајима и умањеног септакорда.	15	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Опажање и интонирање тонова у оквиру научених тоналитета; једногласни дикттат до 4 двотакта - писмена провера.

МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО Мелодијске и ритмичке импровизације.	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Интонирање апсолутних висина у оквиру задатог градива.
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма. Савремена технологија у функцији наставе.	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Слушање одабране музичке литертуре
РИТАМ Обрађене врсте такта. Сложена подела тродела и пређене фигуре троделног ритма. Начини извођења ритма. Ритам кроз примере из литературе и песме различитих жанрова. Покрет у функцији ритма, тело као инструмент (body percusion). Ритмичко читање етида инструменталног типа - градиво VI разреда. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.	15	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Истовремено куцање и певање
ТЕОРИЈА МУЗИКЕ Пређено градиво из теорије музике.	8	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмена и звучна провера
МУЗИЧКИ БОНТОН Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту.	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Уважавање ученика приликом извођења вежби на смотри, испиту.

Корелација предмета: српски језик и књижевност, теорија музике, главни инструмент.

Литература: Б. Поповић за 6. разред ОМШ, *Солфеђо 6* Михаљица, Цветковић, В. Јовановић *Солфеђо 6.*

Додата литература: З. Васиљевић *Солфеђо ритам.*

Годишња провера: на полугодишту смотра - усмени део интонација и ритам; крај школске године - годишњи испит мелодијски диктат у тоналитетима до 2 предзнака и прима виста интонација и ритам.

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

ШЕСТИ РАЗРЕД

Предмет: Теорија музике
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 35 часова годишње
Циљ учења предмета Теорија музике је да ученици стичу знања која подразумевају музичко описмењавање и спознају елемената музике а све то ради ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.

Исходи:
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:
-објасни музичке појмове и термине: тонски и нотни систем од велике до треће октаве, виолински и бс кључ, особине тона, метар и метричке ознаке, музичку фразу, агогику, артикулацију, динамику и темпа.Основни украси и фигуре (информативно);
- запише и препозна лествице, лествичне интервале и квинтакорде, доминантни и умањени септакорд у тоналитету;
- запише и препозна врсте интервала до октаве (по узору на лествичне);
- запише и препозна дурски и молски квинтакорд са обртајима и умањени и прекомерни квинтакорд;
- запише и препозна све врсте септакорада и мали дурски септакорд с обртајима;
- правилно пише ноте, паузе и нотне вредности у различитим тактовима.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
ПОЈМОВИ Музички појмови и термини	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмена и писмена провера - током школске године. Годишња провера градива кроз тест на крају школске године.
ТОНАЛИТЕТИ Теоријско обнављање свих дијатонских лествица, упоређивање истоимених и паралелних тоналитета, карактеристични лествични интервали, лествични интервали и квинтакорди, доминантни и умањени септакорд у тоналитету. Прости интервали.	16	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмена и писмена провера - током школске године. Годишња провера градива кроз тест на крају школске године.
ИНТЕРВАЛИ Трозвуци: обнављање консонантних квинтакорада и њихових обртаја и умањени и прекомерни квинтакорд.	10	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмена и писмена провера - током школске године. Годишња провера градива кроз тест на крају школске године.
АКОРДИ Четворозвуци: седам врста септакорада, мали дурски септакорд с обртајима.	6	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмена и писмена провера - током школске године. Годишња провера градива кроз тест на крају школске године.
ОРТОГРАФИЈА Правилно писање.	1	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмена и писмена провера - током школске године. Годишња провера градива кроз тест на крају школске године.

Корелација: солфеђо и главни предмет.

Уџбеници: Марко Тајчевић *Теорија музике*

Додатна литература: Владимир Јовановић *Теорија музике*

Испитни програм:
ПИСМЕНИ ДЕО:
Тест: музички појмови, тоналитети, интервали, акорди, ортографија.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На часовима теорије музике најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, да би функционални задаци имали приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу, не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању и тумачењу музичких садржаја као и развоју креативности.

Уложен труд ученика и његово лично ангажовање и напредовање у складу са личним и музичким способностима је један од врло битних критеријума у оцењивању. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

Потребно је отклонити све могуће разлоге за евентуалне страхове, несигурност и трему који могу бити проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

ПРЕДМЕТ: ЧИТАЊЕ С ЛИСТА

ЧЕТВРТИ, ПЕТИ и ШЕСТИ РАЗРЕД

Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, у четвртом и петом 37 часова годишње, у шестом разреду 35 часова годишње

Циљ: Савладавање вештине брзог и течног читања нотног текста; Упознавања ученика са инструменталном литературом.

Исходи:

Ученик је упознат са основном проблематиком и принципима читања с листа, као и различитим начинима и техникама.

Ученик развија способност да после краће визуелне анализе успешно прочита задати нотни текст, поштујући све задате параметре, или што више задатих параметара (тоналитет, темпо, динамику, артикулацију, ритам итд.).

Ученик је оспособљен за анализу текста и развио је способност да унапред види нотни текст („читање унапред").

Ученик развија опште познавање музичке литературе, поготово гудачке литературе, како оркестарске тако и камерне музике.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Савладавање вештине брзог и течног читања нотног текста; – Упознавања ученика са инструменталном литературом. Упознавање ученика са основним принципима и проблематиком читања са листа, као и различитим начинима и техникама читања с листа; – Оспособљавање ученика да после краће визуелне анализе успешно прочита задати нотни текст, поштујући све задате параметре (тоналитет, темпо, динамику, артикулацију, ритам итд.); – Оспособљавање ученика за анализу текста и развијање способности да унапред види нотни текст; – Развијање општег познавања музичке литературе, посебно гудачке. - Савладавање текста и музичких захтева са предмета са којим је читање с листа у корелацији: орекстар и камерна музика	37/35	Групни Индивидуални У пару	Дијалог Практични рад Демонстрација	Провера знања се врши на испиту на крају школске године. – На годишњем испиту се изводе два примера за читање с листа, од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista

Обавезни минимум програма

За IV разред:

пет етида;
седам композиција различитог садржаја, облика и карактера;
две композиције предвиђене програмом за камерно музицирање;
пет композиције за оркестар – хор;
три-четири дуа примерене тежине и различитог карактера.

За V разред:

осам етида;
десет композиција различитог садржаја, облика и карактера;
две композиције предвиђене програмом за камерно музицирање;
пет композиције за оркестар – хор;
три-четири дуа примерене тежине и различитог карактера.

За VI разред:

10 етида;
12 композиција различитог садржаја, облика и карактера;
две композиције предвиђене програмом за камерно музицирање;
пет композиција за оркестар – хор;
три-четири дуа примерене тежине и различитог карактера.

Препоручена литература

Вивалди, Плејел, Моцарт, Телеман, Хендл, Корели, Вивалди, Иванчић, Соркочевић, Славенски, Тајчевић, Беминијани, Лили, Рамо, Бах, Данкла, Мазас, Берио, Стојановић, Дворжак, Брамс, Кампањоли, Волфрат, Тартини, Бокерини, Барток, а по потреби и разни комади и етиде, у договору са наставницима главних предмета.

Корелација: са предметима оркестар и камерна музика

Провера знања се врши на испиту на крају године.
На годишњем испиту се изводе два примера за читање с листа, од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista.

ФАКУЛТАТИВНИ ПРЕДМЕТ

ТРЕЋИ РАЗРЕД - ПРВА ГОДИНА УЧЕЊА

Предмет: Упоредни клавир
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 37 часова годишње
Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Исходи:
-Упозна инструмент, правилно седи за клавиром и има правилну поставку руке;
-Именује делове клавира и разликује различите начине добијања тона на клавиру;
-Савлада основне елементе технике свирања, оријентацију на клавијатури;
-Синхронизује свирање левом и десном руком у два различита кључа;
-Примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст у виолинском и бас кључу;
-Препозна и користи основне ознаке за темпо, динамику, понављање, артикулацију;
-Примени различита музичка изражајна средства у складу са карактером музичког дела;
-Направи корелацију са осталим предметима (солфеђо) кроз интервале и акорде;
-Свира кратке композиције напамет;
-Самостално и/или уз помоћ наставника контролише квалитет звука.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Технички и музички захтеви: Положај за клавиром и поставка руку и прстију. Вежбе за опуштање. Вежбе за правилно ритмизирање. Основне врсте удара: портато, легато, стакато.	35	Индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација	Интерни часови Јавни часови Смотра Испит

Динамичке ознаке: пиано, мецофорте, форте, крешендо и диминуендо. Ознаке за темпо: аданте, модерато, алегро и друге.. Појам лука. Појам фразе. Појам такта, двотакта, тротакта са одговарајућим нагласцима. Упознавање вредности ноте и паузе као и триоле, синкопе и пунктиране ноте. Увођење ученика у начине вежбања. Читање нота, знаци за октаве, знаци за интервале. Остали знаци на које се наилази у литератури предвиђеној програмом. Контрола тона. Музичка меморија. Скале и трозвуци: Дурске скале са белих дирки (Це, Ге, Де, А, Е, Ха, Еф) у осминама у обиму две октаве, са аутентичном каденцом на крају (I, IV, V, I – уски слог). Трозвуци (истих тоналитета) симултано и разложено трогласно, кроз две октаве паралелно.				

Обавезни минимум програма: лествице и трозвуци по програму;15 вежби различитог карактера

Обавезни јавни наступи: два јавна наступа у току школске године.

Програм смотре: једна скала; три композиције различитог карактера

Испит: једна скала; три композиције различитог карактера

Корелација: са музичким предметима (солфеђо, главни инструмент)

Избор литературе: Ј. Кршић – Почетна школа клавира

Николајев – Почетна школа клавира
Ј. Кршић – Клавирска читанка за II разред
Ј. Б. Диверноа оп. 176
А. Лемоан оп. 37
Избор лаких композиција (Просвета, Београд)
В. Миланковић – Дечје приче, 25 минијатура за I разред
Друге композиције одговарајуће тежине

Праћене и вредновање наставе и учења: Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање. Ученике треба на сваком часу упућивати на правилно седење и економичност покрета која је основапревенције повреда мишићног ткива. Инсистирати на логичном мишљењу које ће помоћи да се сви сегменти личности ученика развијају у пуном капацитету. Подстицати ученике на самостално изражавање кроз музику са освешћеном употребом музичких средстава.

Припрема за час је специфична с обзиром да је настава индивидуална, тако је и припрема прилагођена сваком ученику појединачно. Индивидуални облик наставе пружа и могућност да час пође и сасвим другим путем од планираног, али наставник у планирању мора да води рачуна о предзнању ученика да би био сигуран да ученик може да прати и савлада постављене задатке. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ часа.

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД - ДРУГА ГОДИНА УЧЕЊА

Предмет: Упоредни клавир
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 37 часова годишње
Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Исходи:
-Чита течно нотни текст у виолинском и бас кључу;
-Одсвира основне елементе музичке форме: мотив, реченица, облик песме, облик сонатине;
-Препозна и примени основне законе метрике, слаб и јак део такта;
-Користи педал у делима;
-Уочи у нотном тексту и примени у извођењу акценте;
-Чује и примени више динамичких нивоа: пиајанисимо, мецопијано, фортисимо, мецофорте;
-Јасно дистанцира у свом извођењу мелодијску линију од пратње;
-Осмисли уз помоћ наставника и примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког дела;

-Самостално и/или по потреби, уз помоћ наставника, контролише квалитет звука;
-Повезује прсторедне групе подметањем и пребацивањем палца уз слушну контролу;
-Прати развој сопствене моторике;
-Самостално и изражајно свира композиције напамет;
-Развија и испољи самопоуздање у току јавног наступа;
-Поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Технички и музички захтеви: Повезивање прсторедних група навише и наниже, Развијање спретности прстију кроз активно осмишљавање, Слушање и свирање техничких вежби, лествица и етида. Увођење у основне елементе форме – мотив, реченица, облик песме, сонатина. Упознавање са законима метрике – разне врсте тактова, слаб и јак део такта, акценти. Динамичко нијансирање лествица – пиано, пианисимо и мецопиано. Диференцирање мелодије од пратње, рад на полифонији. Увођење у педализацију – вежбе. Скале и трозвуци: Све дурске скале у осминским триолама у обиму три октаве паралелно. Молске скале са белих дирки (а, ха, це, де, е, еф) у осминама, кроз две октаве паралелно, са аутентичном каденцом на крају (I, IV, V, I – уски слог). Сви дурски и молски трозвуци наведених тоналитета симултано и разложено четворогласно, кроз две октаве паралелно.	37	Индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација	Интерни часови Јавни часови Смотра Испит

Обавезни минимум програма: Лествице са трозвуцима по програму, 4 етиде са различитим техничким захтевима; једна сонатина, 4 композиције по слободном избору различитог карактера и стила (од старих мајстора до савременог стваралаштва)

Обавезни јавни наступи: два јавна наступа у току школске године.

Програм смотре: једна скала; једна етида, једно полифоно дело

Испит: једна скала; један став сонатине, композиција по слободном избору

Корелација: са музичким предметима (солфеђо, главни инструмент)

Избор литературе: Жан Баптист-Диверноа: етиде оп. 176, Хенри Лемоан: етиде оп. 37, Стефан Хелер: етиде, Хенри Бертини: етиде оп. 100И друге етиде сличне тежине, Јохан Себастијан Бах: Мале композиције,Георг Фридрих Хендл: Избор композиција и друге полифоне композиције сличне тежине; Сонатине:Јохан Баптист Ванхал, Тобиас Хаслингер, Игнац Плејел, Лудвиг ван Бетовен, Карл Рајнеке, Фридрих Кулау, Муцио Клементи, Јела Кршић: Клавирска хрестоматија за II разред, Збирка „Наши композитори за младе пијанисте"Зоран Христић: Тачкице, Срђан Хофман: Две басне, Марко Тајчевић: Две мале свите, Вера Миланковић: Дечје приче, 25 мијатура за I и II разред, Роберт Шуман: Дечји албум Оп. 68, Александар Гречанинов: 10 комада Оп. 99, Александар Гедике: 60 лаких комада Оп. 36, Корнелиус Гурлит: Први кораци младог пијанисте Оп. 82Бела Барток: За децу , Самуил Мајкапар: 24 лаке композиције оп. 16– Дмитриј Кабалевски: Комади за децу Оп. 30 и друге композиције сличне тежине.

Праћене и вредновање наставе и учења: Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање. Ученике треба на сваком часу упућивати на правилно седење и економичност покрета која је основапревенције повреда мишићног ткива. Инсистирати на логичном мишљењу које ће помоћи да се сви сегменти личности ученика развијају у пуном капацитету. Подстицати ученике на самостално изражавање кроз музику са освешћеном употребом музичких средстава.

Припрема за час је специфична с обзиром да је настава индивидуална, тако је и припрема прилагођена сваком ученику појединачно. Индивидуални облик наставе пружа и могућност да час пође и сасвим другим путем од планираног, али наставник у планирању мора да води рачуна о предзнању ученика да би био сигуран да ученик може да прати и савлада постављене задатке. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ часа.

ПЕТИ РАЗРЕД - ТРЕЋА ГОДИНА УЧЕЊА

Предмет: Упоредни клавир
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 37 часова годишње
Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Исходи:
-Свира с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено уз помоћ наставника;
-Јасно разликује и доследно изводи различите врсте удара;
-Транспонује хроматски лакше мотиве или реченице;
-Примени више динамичких нијанси у свирању;
-Обликује тон у складу са музичким и техничким захтевима дела;

-Појасни конструкцију дела и својим речима објасни значења термина музичке форме;
-Свира двозвуке са јасним диференцирањем мелодијске линије;
-Свесно користи директан и синкопирани педал;
-Јасно разликује врсте украса и може да одсвира краћи трилер;
-Свира једноставну пратњу на задату мелодију.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Технички и музички захтеви: Читање с листа. Унапређивање основних врста удара – легато, стакато из подлактице, из прста, нон легато, портато, репетиција. Техничке вежбе са ритмичким варијантама. Упознавање са музичким облицима уз тумачење значења и конструкције дела која се обрађују – сонатина, менует, гавота, марш ... Упознавање са елементима полифоније – држани тонови, свирање двозвука, истицање гласова, динамизирање деоница. Употреба истовременог и синкопираног педала. Упознавање са украсима и припремне вежбе: дуги и кратки предудар, пралтрилер и краћи трилер. Скале и трозвуци: Дурске скале кроз четири октаве паралелно у шеснаестинама. Молске скале у триолама паралелно кроз три октаве. Трозвуци дурски и молски симултано. Велико разлагање дур и мол трозвука у осминама кроз две октаве. Доминантни и умањени септакорди симултано и разложено четворогласно кроз две октаве.	37	Индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација	Интерни часови Јавни часови Смотра Испит

Обавезни минимум програма: Лествице са трозвуцима по програму, 4 етиде са различитим техничким захтевима; 2 композиције полифоног стила; 4 композиције по слободном избору,1 став сонатине

Обавезни јавни наступи: два јавна наступа у току школске године.

Програм смотре: једна скала; једна етида, једно полифоно дело

Испит: једна скала; један став сонатине, композиција по слободном избору

Корелација: са музичким предметима (солфеђо, главни инструмент)

Избор литературе: Карл Черни: етиде оп. 849, Хенри Бертини: етиде оп. 100, Херман Беренс: етиде оп. 88, Јела Кршић-Ранковић: Збирка клавирских композиција за савлађивање техничких проблема, Јохан Себастијан Бах: Мале композиције за клавир и друге полифоне композиције из разних епоха одговарајуће тежине, Јохан Баптист Ванхал, Јохан Антон Андре, Лудвиг ван Бетовен, Муцио Клементи, Тобиас Хаслингер и друге сонатине сличне тежине,Јела Кршић: Клавирска хрестоматија за III разред, Збирка Наши композитори за младе пијанисте Миховил Логар и Станојло Рајичић: За мале клавиристе, Станојло Рајичић: Дечја збирка Марко Тајчевић: Дјеци и I мала свита, Душан Радић: Рондино, Петар Илич Чајковски: Албум за младе, оп. 39, Шуман: Албум за младе, оп. 68, Бела Барток: Деци, Микрокосос II Александар Гречанинов: Дечја књига оп. 98, Лудвиг Шите: Из веселог дечјег доба, Јозеф Хајдн: Мале игре, Волфганг Амадеус Моцарт: 14 дечјих композиција, Арам Хачатуријан: Андантино, Витолд Лутославски: 12 малих комада, Самјуел Мајкапар оп. 33: Минијатуре Хеитор Вила-Лобос: Изабрани лаки комади, Јела Кршић: Клавирска вежбанка, Еторе Поцоли: Мали комади

Праћене и вредновање наставе и учења: Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање. Ученике треба на сваком часу упућивати на правилно седење и економичност покрета која је основапревенције повреда мишићног ткива. Инсистирати на логичном мишљењу које ће помоћи да се сви сегменти личности ученика развијају у пуном капацитету. Подстицати ученике на самостално изражавање кроз музику са освешћеном употребом музичких средстава.

Припрема за час је специфична с обзиром да је настава индивидуална, тако је и припрема прилагођена сваком ученику појединачно. Индивидуални облик наставе пружа и могућност да час пође и сасвим другим путем од планираног, али наставник у планирању мора да води рачуна о предзнању ученика да би био сигуран да ученик може да прати и савлада постављене задатке. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ часа.

ШЕСТИ РАЗРЕД – ЧЕТВРТА ГОДИНА УЧЕЊА

Предмет: Упоредни клавир
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 35 часова годишње
Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Исходи:

-Чита и свира течно с листа вежбе са обе руке или одвојено;
-Самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу;
-Примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања;
-Коригује лоше извођење у току свирања;
-У свирању примени више динамичких нијанси и јасно диференцира мелодијску линију од пратње;
-Појасни конструкцију дела и својим речима објасни значења термина музичке форме;
-Јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера;
-Негује културу тона;
-Критички прати сопствени развој;
-Самостално вежба по плану који је утврдио са наставником;
-Поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Дурске и молске скале кроз четири октаве паралелно у шеснаестинама. Трозвуци симултано и разложено, четворогласно кроз четири октаве. Велико разлагање трозвука кроз две октаве паралелно. Доминантни и умањени септакорд симултано и разложено четворогласно, велико разлагање кроз две октаве паралелно.	37	Индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација	Интерни часови Јавни часови Смотра Испит

Обавезни минимум програма: Лествице са трозвуцима по програму, 4 етиде са различитим техничким захтевима; 2 композиције полифоног стила; 4 композиције по слободном избору,1 став сонатине

Обавезни јавни наступи: два јавна наступа у току школске године.

Програм смотре: једна скала; једна етида, једно полифоно дело

Испит: једна скала; један став сонатине, композиција по слободном избору

Корелација: са музичким предметима (солфеђо, теорија музике, главни инструмент)

Избор литературе: Карл Черни: етиде оп. 849, 299, Херман Беренс: етиде оп. 88 и оп. 61, Јела Кршић-Ранковић: Избор етида, Стефан Хелер: етиде оп. 100 и други аутори етида или виртуозних комада одговарајуће тежине. Јохан Себастијан Бах: Мале композиције за клавир, Јохан Себастијан Бах: 12 малих прелудијума, Јохан Себастијан Бах: 6 малих прелудијума и друге полифоне композиције из различитих епоха одговарајуће тежине.

Сонатине по избору: Муцио Клементи, Фридрих Кулау, Јозеф Хајдн, Доменико Чимароза, Доменико Скарлати, Волфганг Амадеус Моцарт, Лудвиг ван Бетовен и друге сонатине сличне тежине, Феликс Менделсон: Песме без речи, Едвард Григ: Лирски комади, Сергеј Прокофјев: Музика за децу, Клод Дебиси: Мали црнац, Јан Ладислав Дусик: Матине, Бохуслав Мартину: Лутке, ДоменикоЧимароза: Сонате, избор, Дмитриј Кабалевски: Дечји албум Оп. 27, Витолд Лутославски: Народне мелодије, Бела Барток: За децу, Микрокосмос III и IV свеска, Јела Кршић: Клавирска хрестоматија за IV разред, Аранжмани и обраде разних познатих мелодија за клавир.
Две композиције клавирске пратње одговарајућег инструмента.

Праћене и вредновање наставе и учења: Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање. Ученике треба на сваком часу упућивати на правилно седење и економичност покрета која је основапревенције повреда мишићног ткива. Инсистирати на логичном мишљењу које ће помоћи да се сви сегменти личности ученика развијају у пуном капацитету. Подстицати ученике на самостално изражавање кроз музику са освешћеном употребом музичких средстава.

Припрема за час је специфична с обзиром да је настава индивидуална, тако је и припрема прилагођена сваком ученику појединачно. Индивидуални облик наставе пружа и могућност да час пође и сасвим другим путем од планираног, али наставник у планирању мора да води рачуна о предзнању ученика да би био сигуран да ученик може да прати и савлада постављене задатке. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ часа.

СРЕДЊИ НИВО ОБРАЗОВАЊА
МУЗИЧКА НАСТАВА
(од 1. до 4. разреда музичке наставе)

ГЛАВНИ ПРЕДМЕТ / ИНСТРУМЕНТ

ВИОЛИНА

ПРВИ РАЗРЕД

Назив предмета: Виолина

Недељни и годишњи фонд часова: 4 часа недељно, 148 часова годишње

Циљ: Развијање љубави према музици и инструменту; Формирање унутрашњих слуховних музичких представа; Развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања; Стицање самосталности у развијању сопствених извођачких могућности; Развијање способности за концертну делатност и заједничко музицирање;

Исходи:
-Ученик интензивира рад на даљем усавршавању у ефикасности извођачког апарата;
-Ученик се усавршава у техници свесног меморисања;
-Ученик се оспособљава за самостално развијање музичке фантазије;
-Ученик развија и усавршава навику самосталног вежбања.

Наставна тема / садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
- Интензивирање рада на даљем усавршавању у ефикасности извођачког апарата; - Усавршавање у техници свесног меморисања; - Оспособљавање за самостално развијање музичке фантазије; - Развијање и усавршавање навике самосталног вежбања.	148	индивидуални	Монолошка; Дијалошка; Демонстративна; Практичан рад.	Први колоквијум: - скала; - етида; - комад; Други колоквијум: Варијанта А - етида; - комад; - концерт 1. или 2. и 3.став; Варијанта Б - каприс; - комад; - концерт 1. или 2. и 3.став; Годишњи испит: - Бах соло (један став); - комад; - класична соната соната (један став).

Корелација:

Настава виолине остварује се уз корелацију са предметима Солфеђо, Теорија музике, Камерна музика и оркестар.

Избор литературе:

Скале - Гиљелс, Флеш;

Етиде - Кројцер, Мазас, Гавињије, Фиорило, Јоахим, Роде, Донт, Мострас, Јампољски, Вијењавски;

Комади - Шуберт, Бетовен, Паганини, Менделсон, Шуман, Вијањавски, Вијетан, Берио, Чајковски, Брамс, Дворжак, Сарасате, Сен-Санс, Форе, Крајслер, Прокофјев, Шостакович, Хачатурјан;

Ј. С. Бах - Соло сонате и партите;

Сонате - Хајдн, Моцарт, Шуберт, Бетовен;

Концерти - Моцарт, Менделсон, Брух, Вијењавски, Вијетан, Лало, Сен-Санс, Прокофјев, Хачатурјан.

Праћење и вредновање наставе и учења:
У настави виолине прати се континуирани музички и технички развој ученика, као и формирање правилних навика у свирању и вежбању. Посебна пажња посвећује се правилној поставци тела, инструмента и гудала, квалитету тона, ритмичкој сигурности, развоју интонације и постепеном развоју музичког израза. Настава се одвија уз прилагођавање захтева способностима и брзини напредовања ученика. Подстиче се самостални рад, одговорност према сопственом свирању и стицање сигурности у јавном наступу

Обавезне провере знаања:

Први колоквијум:
- скала;
- етида;
- комад;

Други колоквијум:

Варијанта А
- етида;
- комад;
- концерт - I или II и III став;

Варијанта Б
- каприс;
- комад;
- концерт - I или II и III став;

Годишњи испит:
- Бах соло - један став;
- комад;
- класична соната - један став.

ДРУГИ РАЗРЕД

Назив предмета: Виолина

Недељни и годишњи фонд часова: 4 часа недељно, 148 часова годишње

Циљ: Развијање љубави према музици и инструменту; Формирање унутрашњих слуховних музичких представа; Развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања; Стицање самосталности у развијању сопствених извођачких могућности; Развијање способности за концертну делатност и заједничко музицирање;

Исходи:
-Ученик интензивира рад на даљем усавршавању у ефикасности извођачког апарата;
-Ученик се усавршава у техници свесног меморисања;
-Ученик се оспособљава за самостално развијање музичке фантазије;
-Ученик развија и усавршава навику самосталног вежбања.

Наставна тема / садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
- Интензивирање рада на даљем усавршавању у ефикасности извођачког апарата; - Усавршавање у техници свесног меморисања; - Оспособљавање за самостално развијање музичке фантазије; - Развијање и усавршавање навике самосталног вежбања.	148	индивидуални	Монолошка; Дијалошка; Демонстративна; Практичан рад.	Први колоквијум: - скала; - етида; - комад; Други колоквијум: *Варијанта А* - етида; - комад; - концерт 1. или 2. и 3.став; *Варијанта Б* - каприс; - комад; - концерт 1. или 2. и 3.став; Годишњи испит: - Бах соло (један став); - комад; - класична соната соната (један став).

Корелација:
Настава виолине остварује се уз корелацију са предметима Солфеђо, Теорија музике, Камерна музика и оркестар.

Избор литературе:
Скале - Гиљелс, Флеш;
Етиде - Кројцер, Мазас, Гавињије, Фиорило, Јоахим, Роде, Донт, Мострас, Јампољски, Вијењавски; Комади - Шуберт, Бетовен, Паганини, Менделсон, Шуман, Вијањавски, Вијетан, Берио, Чајковски, Брамс, Дворжак, Сарасате, Сен-Санс, Форе, Крајслер, Прокофјев, Шостакович, Хачатурјан;
Ј. С. Бах - Соло сонате и партите;
Сонате - Хајдн, Моцарт, Шуберт, Бетовен;
Концерти - Моцарт, Менделсон, Брух, Вијењавски, Вијетан, Лало, Сен-Санс, Прокофјев, Хачатурјан.

Праћење и вредновање наставе и учења:
У настави виолине прати се континуирани музички и технички развој ученика, као и формирање правилних навика у свирању и вежбању. Посебна пажња посвећује се правилној поставци тела, инструмента и гудала, квалитету тона, ритмичкој сигурности, развоју интонације и постепеном развоју музичког израза. Настава се одвија уз прилагођавање захтева способностима и брзини напредовања ученика. Подстиче се самостални рад, одговорност према сопственом свирању и стицање сигурности у јавном наступу.

Обавезне провере знаања:
Први колоквијум:
- скала;
- етида;
- комад;

Други колоквијум:
Варијанта А
- етида;
- комад;
- концерт - I или II и III став;

Варијанта Б
- каприс;
- комад;
- концерт - I или II и III став;

Годишњи испит:
- Бах соло - један став;
- комад;
- класична соната - један став.

ТРЕЋИ РАЗРЕД

Назив предмета: Виолина
Недељни и годишњи фонд часова: 4 часа недељно, 148 часова годишње

Циљ: Развијање љубави према музици и инструменту; Формирање унутрашњих слуховних музичких представа; Развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања; Стицање самосталности у развијању сопствених извођачких могућности; Развијање способности за концертну делатност и заједничко музицирање;

Исходи:
-Ученик интензивира рад на даљем усавршавању у ефикасности извођачког апарата;
-Ученик се усавршава у техници свесног меморисања;
-Ученик се оспособљава за самостално развијање музичке фантазије;
-Ученик развија и усавршава навику самосталног вежбања

Наставна тема / садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
- Интензивирање рада на даљем усавршавању у ефикасности извођачког апарата; - Усавршавање у техници свесног меморисања; - Оспособљавање за самостално развијање музичке фантазије; - Развијање и усавршавање навике самосталног вежбања.	148	индивидуални	Монолошка; Дијалошка; Демонстративна; Практичан рад.	Први колоквијум: Варијанта А - скала; - етида; - комад; Варијанта Б - скала; - каприс; - комад; Други колоквијум: Варијанта А - етида; - комад; - концерт 1. или 2. и 3.став; Варијанта Б - каприс; - комад; - концерт 1. или 2. и 3.став; Годишњи испит: Варијанта А - Бах соло (два става); - комад; - романтична соната (један став); Варијанта Б - Бах соло (два става); - комад; - соната 20.века (један став).

Корелација: Настава виолине остварује се уз корелацију са предметима Солфеђо, Теорија музике, Камерна музика и оркестар.Избор литературе:
Скале - Гиљелс, Флеш; Етиде
- Кројцер, Гавињије, Фиорило, Јоахим, Роде, Донт, Мострас, Јампољски, Вијењавски, Паганини;

Комади - Шуберт, Бетовен, Паганини, Менделсон, Шуман, Вијањавски, Вијетан, Чајковски, Брамс, Дворжак, Сарасате, Сен-Санс, Форе, Крајслер, Прокофјев, Шостакович, Хачатурјан;
J. C. Бах - Соло сонате и партите; Сонате
- Бетовен, Брамс, Шуман, Григ, Форе, Франк, Дебиси, Равел, Пуланк;
Концерти - Моцарт, Менделсон, Брух, Вијењавски, Вијетан, Лало, Сен-Санс, Прокофјев, Хачатурјан.

Праћење и вредновање наставе и учења:
У настави виолине прати се континуирани музички и технички развој ученика, као и формирање правилних навика у свирању и вежбању. Посебна пажња посвећује се правилној поставци тела, инструмента и гудала, квалитету тона, ритмичкој сигурности, развоју интонације и постепеном развоју музичког израза. Настава се одвија уз прилагођавање захтева способностима и брзини напредовања ученика. Подстиче се самостални рад, одговорност према сопственом свирању и стицање сигурности у јавном наступу.

Обавезне провере знаања:
Први колоквијум:
Варијанта А
- скала;
- етида;
- комад;

Варијанта Б
- скала;
- каприс;
- комад;

Други колоквијум:
Варијанта А
- етида;
- комад;
- концерт - I или II и III став;

Варијанта Б
- каприс;
- комад;
- концерт - I или II и III став;

Годишњи испит:

Варијанта А
- Бах соло - два става;
- комад;
- романтична соната -
један став

Варијанта Б
- Бах соло - два става;
- комад;
- соната 20.века - један став.

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Назив предмета: Виолина

Недељни и годишњи фонд часова: 4 часа недељно, 140 часова годишње

Циљ: Развијање љубави према музици и инструменту; Формирање унутрашњих слуховних музичких представа; Развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања; Стицање самосталности у развијању сопствених извођачких могућности; Развијање способности за концертну делатност и заједничко музицирање;

Исходи:
-Ученик интензивира рад на даљем усавршавању у ефикасности извођачког апарата;
-Ученик се усавршава у техници свесног меморисања;
-Ученик се оспособљава за самостално развијање музичке фантазије;
-Ученик развија и усавршава навику самосталног вежбања.

Наставна тема / садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
- Интензивирање рада на даљем усавршавању у ефикасности извођачког апарата; - Усавршавање у техници свесног меморисања; - Оспособљавање за самостално развијање музичке фантазије; - Развијање и усавршавање навике самосталног вежбања.	140	индивидуални	Монолошка; Дијалошка; Демонстративна; Практичан рад.	Први колоквијум: Варијанта А - романтична соната (у целини); - виртуозни комад; Варијанта Б - соната 20. или 21.века (у целини); - виртуозни комад; Завршни испит: - две етиде или каприса; - Бах соло (два става); - дело домаћег композитора; - концерт (у целини), период од романтизма надаље.

Корелација:
Настава виолине остварује се уз корелацију са предметима Солфеђо, Теорија музике, Камерна музика и оркестар.

Избор литературе:
Скале - Гиљелс, Флеш;
Етиде - Роде, Донт, Мострас, Јампољски, Вијењавски, Паганини;
Комади - Шуберт, Бетовен, Паганини, Менделсон, Шуман, Вијањавски, Вијетан, Чајковски, Брамс, Дворжак, Сарасате, Сен-Санс, Форе, Крајслер, Прокофјев, Шостакович, Хачатурјан; Домаћи композититори – Стојановић, Манојловић, Славенски, Мокрањац, Перичић, Радић, Деспић, Рајичић, Јевтић, Божић, Максимовић;
Ј. С. Бах - Соло сонате и партите;
Сонате - Бетовен, Брамс, Шуман, Григ, Форе, Франк, Дебиси, Равел, Пуланк, Прокофјев, Штраус, Вила-Лобос; Концерти - Моцарт, Бетовен, Менделсон, паганини, Брух, Вијењавски, Вијетан, Лало, Сен-Санс, Чајковски, Дворжак, Сибелијус, Брамс, Прокофјев, Шостакович, Хачатурјан, Стравински.

Праћење и вредновање наставе и учења:
У настави виолине прати се континуирани музички и технички развој ученика, као и формирање правилних навика у свирању и вежбању. Посебна пажња посвећује се правилној поставци тела, инструмента и гудала, квалитету тона, ритмичкој сигурности, развоју интонације и постепеном развоју музичког израза. Настава се одвија уз прилагођавање захтева способностима и брзини напредовања ученика. Подстиче се самостални рад, одговорност према сопственом свирању и стицање сигурности у јавном наступу.

Обавезне провере знања:
Први колоквијум:
Варијанта А
- романтична соната
(у целини);
- виртуозни комад;
Варијанта Б
- соната 20. или 21.века
(у целини);
- виртуозни комад;

Матурски испит:
- две етиде или каприса;
- Бах соло - два става;
- дело домаћег композитора;
- концерт
(у целини) - период од романтизма надаље.

ВИОЛА

ПРВИ РАЗРЕД

Предмет: Виола

Недељни и годишњи фонд часова: 4 часа недељно, 148 часова годишње

Циљ: Развијање љубави према музици и инструменту; Формирање унутрашњих слуховних музичких представа; Развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања; Стицање самосталности у развијању сопствених извођачких могућности; Развијање способности за концертну делатност и заједничко музицирање;

Исходи:
-Ученик интензивира рад на даљем усавршавању у ефикасности извођачког апарата;
-Ученик се усавршава у техници свесног меморисања;
-Ученик се оспособљава за самостално развијање музичке фантазије;
-Ученик развија и усавршава навику самосталног вежбања.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Извођење музике: Унапређивање технике свирања; Техника удвојених интервала; Извођење технички сложенијих композиција; Интерпретација дела која припадају различитим стиловима; Меморија:аналитичка,визуелна, аудитивна, моторичка. Припрема за јавне наступе. Музичка имагинација и естетика. Дурске, истоимене молске и скале у шеснаестинама, сапроменом позиција и разложеним акордима и двогласима (терце, сексте и октаве) са потезима из групе лежећих, скачућих и комбинованих. Етиде Сонате, концерти, композиције различитих стилова и дела домаћих композитора.	Индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација	Интерни часови Јавни часови Смотре Концерти

Корелација: Солфеђо, Камерна музика, оркестар,Читање с листа

Литература:
Скале: К.Флеш,И.Галамјан
Етиде: Р.Кројцер,Ј.Донт,Ф,Фјорило,А.Б.Бруни,Б.Кампањоли,Ј.Палашко,А.Хофмајстер
Комади:Ј.Бенда,Х.Зинзадзе,Ф.Менделсон,Х.Сит,С.Прокофјев,Ж.Грбић,П.Чајковски,Мари Маре,Ф.Крајслер
Ј.С.Бах: Свите за соло виолончело,обрада за виолу
Сонате: Б.Марчело,Ј.Бенда,А.Вивалди,Г.Ф.Хендл,А.Ариости,Х.Екле
Концерти: Г.Ф.Телеман,Ј.К.Бах,Ј.К.Ванхал,К.Ф.Целтер,Г.Ф.Хендл,Ј.Шуберт

Праћење и вредновање наставе и учења: Настава је усмерена на остваривање исхода,при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музициПрипрема за час је специфична јер како је настава гудачких инструмената индивидуална,тако је и припрема прилагођена сваком ученику појединачно.Индивидуални облик наставе пружа ио могућност да час пође и сасвим другим путем од планираног,али наставник у планирању мора да води рачуна о предзнању ученика да би био сигуран да ученик можеможе да прати и савлада постављене задатке.Како се исходи у стицању вештина кумулативно оставарују,сваки пут у неком свом сегменту,припрема садржи назив дела,циљ часа и конкретизацију исхода који ју у фокусу у односу на циљ часа.

Обавезне провере знања:

Први колоквијум:
- скала;
- етида;
- комад;

Други колоквијум:
Варијанта А
- етида;
- комад;
- концерт - I или II и III став;
Варијанта Б
- каприс;
- комад;
- концерт - I или II и III став;

Годишњи испит:
- Бах соло - један став Свите;
- виртуозни комад;
- барокна соната – у целости.

ДРУГИ РАЗРЕД

Предмет: Виола

Недељни и годишњи фонд часова: 4 часа недељно, 148 часова годишње

Циљ: Развијање љубави према музици и инструменту; Формирање унутрашњих слуховних музичких представа; Развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања; Стицање самосталности у развијању сопствених извођачких могућности; Развијање способности за концертну делатност и заједничко музицирање;

Исходи:
-Ученик интензивира рад на даљем усавршавању у ефикасности извођачког апарата;
-Ученик се усавршава у техници свесног меморисања;
-Ученик се оспособљава за самостално развијање музичке фантазије;
-Ученик развија и усавршава навику самосталног вежбања.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Извођење музике: Унапређивање технике свирања;Техника удвојених интервала; Извођење технички сложенијих композиција; Интерпретација дела која припадају различитим стиловима;Меморија-аналитичка,визуелна,аудитивна,моторичка.Припрема за јавне наступе. Музичка имагинација и естетика. Дурске, истоимене молске и скале у шеснаестинама,са променом позиција и разложеним акордима и двогласима (терце, сексте и октаве) са потезима из групе лежећих, скачућих и комбинованих. Етиде Сонате, концерти, композиције различитих стилова и дела домаћих композитора.	Индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација	Интерни часови Јавни часови Смотре Концерти

Обавезне провере знаања:

Први колоквијум:
- скала;
- етида;
- комад;

Други колоквијум:
Варијанта А
- етида;
- комад;
- концерт - I или II и III став;

Варијанта Б
- каприс;
- комад;
- концерт - I или II и III став;

Годишњи испит:
- Бах соло - један став Свите;
- виртуозни комад;
- барокна соната – у целости.

Корелација: Солфеђо,Камерна музика,оркестар,Читање с листа

Литература:
Скале: К.Флеш,И.Галамјан
Етиде: Р.Кројцер,Ф.Фјорило,Ј.Донт,Б.Кампањоли,А.Хофмајстер,Ј.Палашко,Ф.Херман
Комади:Ј.Бенда,Х.Зинзадзе,Х.Сит,А.Глазунов,П.Чајковски,Вон Вилиамс,П.Хиндемит,Г.Форе,М.Брух
Ј.С.Бах: Свите за соло виолончело,обрада за виолу
Сонате: Б.Марчело,А.Вивалди,Г.Ф.Хендл,Х.Екле
Концерти: Ј.К.Ванхал,,Г.Ф.Хендл,Ј.Шуберт,А.Хофмајстер,Л.Фиркет,С,Форсајт

Праћење и вредновање наставе и учења: Настава је усмерена на остваривање исхода,при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музициПрипрема за час је специфична јер како је настава гудачких инструмената индивидуална,тако је и припрема прилагођена сваком ученику појединачно.Индивидуални облик наставе пружа ио могућност да час пође и сасвим другим путем од планираног,али наставник у планирању мора да води рачуна о предзнању ученика да би био сигуран да ученик можеможе да прати и савлада постављене задатке.Како се исходи у стицању вештина кумулативно оставарују,сваки пут у неком свом сегменту,припрема садржи назив дела,циљ часа и конкретизацију исхода који ју у фокусу у односу на циљ часа.

ТРЕЋИ РАЗРЕД

Предмет: Виола

Недељни и годишњи фонд часова: 4 часа недељно, 148 часова годишње

Циљ: Развијање љубави према музици и инструменту; Формирање унутрашњих слуховних музичких представа; Развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања; Стицање самосталности у развијању сопствених извођачких могућности; Развијање способности за концертну делатност и заједничко музицирање;

Исходи:

-Ученик интензивира рад на даљем усавршавању у ефикасности извођачког апарата;
-Ученик се усавршава у техници свесног меморисања;
-Ученик се оспособљава за самостално развијање музичке фантазије;
-Ученик развија и усавршава навику самосталног вежбања.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Извођење музике: Унапређивање технике свирања;Техника удвојених интервала; Извођење технички сложенијих композиција; Интерпретација дела која припадају различитим стиловима;Меморија-аналитичка,визуелна,аудитивна,моторичка.Припрема за јавне наступе. Музичка имагинација и естетика. Дурске, истоимене молске и скале у шеснаестинама,са променом позиција и разложеним акордима и двогласима (терце, сексте и октаве) са потезима из групе лежећих, скачућих и комбинованих. Етиде Сонате, концерти, композиције различитих стилова и дела домаћих композитора.	Индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација	Интерни часови Јавни часови Смотре Концерти

Обавезне провере знаања:

Први колоквијум:
Варијанта А
- скала;
- етида;
- комад;
Варијанта Б
- скала;
- каприс;
- комад;

Други колоквијум:
Варијанта А
- етида;
- комад;
- концерт - I или II и III став;
Варијанта Б
- каприс;
- комад;
- концерт - I или II и III став;

Годишњи испит:
Варијанта А
- Бах соло - два става Свите или Сонате или Партите;
- виртуозни комад;
- класична соната - један став
Варијанта Б
- Бах соло - два става Свите или Сонате или Партите;
- комад;
- класична соната - један став.

Корелација: Солфеђо, Камерна музика, Оркестар,Читање с листа

Литература:
Скале:К.Флеш,И.Галамјан
Етиде:Р.Кројцер,Б.Кампањоли,А.Хофмајстер,Ј.Палашко,Л.Фуш,М.Вије,Ј.Донт,П.Гавиније
Комади:П.Чајковски,А.Глазунов,С.Рахмањинов,Р.Шуман,Х.Вијетан,П.Хиндемит,М.Брух, Ј.Брамс,Ф.Крајслер,Ж.Енеско,Б.Бритн,С.Тањејев,Д.Деспић,И.ЈевтићА.Гргин
Ј.С.Бах: Свите за соло виолончело,обрада за виолу или Сонате и Партите за соло виолину,обрада за виолу
Сонате: К.Штамиц,Ф.Шуберт
Концерти: А.Хофмајстер,К.Штамиц,А.Рола,Л.Фиркет,С.Форсајт

Праћење и вредновање наставе и учења: Настава је усмерена на остваривање исхода,при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици.Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Имајући на уму комплексност и свеубухватност процеса наставе виолине,виоле,виолончела и контрабаса као инструмента,активност наставника обухвата велику палету информација различите природе(техника свирања,неговање тона,процедуре вежбања,стилске одреднице о композитору,делу,облику у којем је написано,мелодијским,ритмичким,хармонским,и контрапунтским појединостима које га карактеришу,емотивној,поетској,психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности) до практичних демонстрација (лично свирање на инструменту) . За ученике је веома важно да наставника доживљавају као музички ауторитет,старијег колегу,а не само као предавача са друге стране катедре.

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Предмет: Виола

Недељни и годишњи фонд часова: 4 часа недељно, 140 часова годишње

Циљ: Развијање љубави према музици и инструменту; Формирање унутрашњих слуховних музичких представа; Развијање и усавршавање вештине музичког начина

размишљања; Стицање самосталности у развијању сопствених извођачких могућности; Развијање способности за концертну делатност и заједничко музицирање;

Исходи:
-Ученик интензивира рад на даљем усавршавању у ефикасности извођачког апарата;
-Ученик се усавршава у техници свесног меморисања;
-Ученик се оспособљава за самостално развијање музичке фантазије;
-Ученик развија и усавршава навику самосталног вежбања.

Обавезне провере знаања:
Први колоквијум:
- романтична соната
(у целини);
- виртуозни комад;

Матурски испит:
- две етиде или каприса;
- Бах соло - два става;
- дело домаћег композитора;
- концерт (у целини).

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Извођење музике: Унапређивање технике свирања; Техника удвојених интервала; Извођење технички сложенијих композиција; Интерпретација дела која припадају различитим стиловима; Меморија аналитичка, визуелна, аудитивна, моторичка. Припрема за јавне наступе. Музичка имагинација и естетика. Дурске, истоимене молске и скале у шеснаестинама, са променом позиција и разложеним акордима и двогласима (терце, сексте и октаве) са потезима из групе лежећих, скачућих и комбинованих. Етиде Сонате, концерти, композиције различитих стилова и дела домаћих композитора.	Индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација	Интерни часови Јавни часови Смотре Концерти

Корелација: Солфеђо, Камерна музика, оркестар,Читање с листа

Избор литературе:
Скале: К.Флеш,И.Галамјан
Етиде:Б.Кампањоли,А.Хофмајстер,Л.Фуш,Ј.Донт,П.Ровели.А.Палашко,П.Гавиније,Н .Паганини
Комади:П.Чајковски,К.М.Вебер, С.Рахмањинов, Р.Шуман, М.Брух, Х.Вијетан, Ј.Брамс, Ж.Енеско, Б.Бритн, П.Хиндемит, Д.Деспић, И.Јевтић, А.Гргин

Ј.С.Бах: Свите за соло виолончело,обрада за виолу или Сонате и Партите за соло виолину,обрада за виолу
Сонате: Ф.Шуберт,М.Глинка,Ј.Брамс,Р.Кларк
Концерти: А.Хофмајстер,К.Штамиц,А.Рола,С.Форсајт,Б.Мартину

Праћене и вредновање наставе и учења: Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике.

Имајући на уму комплексност и свеобухватност процеса наставе виолине, виоле, виолончела и контрабаса као инструмента, активност наставника обухвата велику палету информација различите природе(техника свирања, неговање тона, процедуре вежбања стилске одреднице о композитору, делу, облику у којем је написано мелодијским, ритмичким, хармонским и контрапунтским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности) до практичних демонстрација (лично свирање на инструменту) . За ученике је веома важно да наставника доживљавају као музички ауторитет старијег колегу, а не само као предавача са друге стране катедре.

Припрема за час је специфична јер како је настава гудачких инструмената индивидуална, тако је и припрема прилагођена сваком ученику појединачно. Индивидуални облик наставе пружа и могућност да час пође и сасвим другим путем од планираног , али наставник у планирању мора да води рачуна о предзнању ученика да би био сигуран да ученик може да прати и савлада постављене задатке. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ

ВИОЛОНЧЕЛО

ПРВИ РАЗРЕД

Предмет: Виолончело

Недељни и годишњи фонд часова: 4 часа недељно, 148 часова годишње

Циљ: Развијање љубави према музици и инструменту; Формирање унутрашњих слуховних музичких представа; Развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања; Стицање самосталности у развијању сопствених извођачких могућности; Развијање способности за концертну делатност и заједничко музицирање;

Исходи:
-Ученик интензивира рад на даљем усавршавању у ефикасности извођачког апарата;
-Ученик се усавршава у техници свесног меморисања;
-Ученик се оспособљава за самостално развијање музичке фантазије;
-Ученик развија и усавршава навику самосталног вежбања

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Усавршавање технике десне руке: комбиновани штрихови и спикато		Индивидуални	Монолошки	Први колоквиијум -скала -етида -комад
Даљи развој културе тона кроz разноврстан интензитет вибрата			Дијалошки	Други колоквијум -етида или каприс -комад -концерт 1.или 2. и 3. став
Свесно обликовање драматургије и форме сложенијих дела;			Демонстративни	Годишњи испит -Ј.С.Бах – 1 став из соло свите -виртуозни комад -соната – 2 става
Развијање способности самосталне припреме тежих техничких пасажа;			Практичан рад	Такмичења
Јачање сценске присутности и естетског израза.				Јавни чаови

Корелација: Настава виолончела у првом разреду уско је повезана са **Камерном музиком** (рад на гудачким квартетима или тријима) и **Оркестром**. Такође, остварује се веза са **Музичким облицима** кроз анализу структуре соната и концерата које ученик изводи. Солфеђо и Хармонија.

Избор литературе:

Техничке вежбе: Ј. Кленгел (Техничке вежбе св. 2), Б. Косман (Вежбе за палац), О. Шевчик;

Скале: Трооктавне и четвороктавне скале (дур и мол) са терцама, секстама и октавама;

Етиде: Ј. Л. Дупорт (21 етида), Ф. Доцауер (свеска 3), С. Ли (оп. 31), Ф. Груцмахер;

Комади: Д. Попер (Мазурка, Гном, Гавота), М. Брух (Кон Нидреи), Г. Форе (Лептир), К. Сент-Санс, П. И. Чајковски;

Сонате: Л. Бокерини (Сонате у А, Г или Б-дуру), А. Вивалди, С. Бремен;

Концерти: Г. Голтерман (бр. 1 или 2), К. Сент-Санс (бр. 1 и 2), Д. Кабалевски (бр.1)

Праћење и вредновање наставе и учења: Посебна пажња се поклања **правилном постављању палца** и интонацији у високом регистру. Вреднује се способност ученика да изнесе захтевније техничке задатке уз задржавање племенитог тона и музикалности. Оцењује се и уметничка зрелост, разумевање стила композиције и сигурност у јавном извођењу. Испитни програм се, као и до сада, изводи напамет.

Први колоквијум:

- скала;
- етида;
- комад;

Други колоквијум:

Варијанта А
- етида;
- комад;
- концерт - I или II и III став;

Варијанта Б
- каприс;
- комад;
- концерт - I или II и III став;

Годишњи испит:

- Бах соло - један став;
- комад;
- класична соната - један став.

ДРУГИ РАЗРЕД

Предмет: Виолончело

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Рад на чистоћи интонације у брзим пасажима и двохватима (терце, сексте)		Индивидуални	Монолошки	Први колоквијум -скала -етида -комад
Развијање веће снаге и флексибилности десне руке за тешке штрихове			Дијалошки	Други колоквијум -етида или каприс - комад - Концерт 1. или 2. и 3. став
Стилско нијансирање при извођењу композиција из различитих епоха			Демонстративни	Годишњи испит -Ј.С.Бах – 1 став из соло свите -виртуозни комад -соната – 2 става
Употреба софистицираног вибрата као средства за постизање боје тона;			Практичан рад	Такмичења
Унапређење фокуса и психолошка припрема за дуже јавне наступе				Јавни часови

Недељни и годишњи фонд часова: 4 часа недељно, 148 часова годишње

Циљ: Развијање љубави према музици и инструменту; Формирање унутрашњих слуховних музичких представа; Развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања; Стицање самосталности у развијању сопствених извођачких могућности; Развијање способности за концертну делатност и заједничко музицирање;

Исходи:
-Ученик интензивира рад на даљем усавршавању у ефикасности извођачког апарата;
-Ученик се усавршава у техници свесног меморисања;
-Ученик се оспособљава за самостално развијање музичке фантазије;
-Ученик развија и усавршава навику самосталног вежбања.

Корелација: Настава се повезује са **Камерном музиком** (захтевнији ансамбли), **Оркестром** и **Музичким облицима**. Посебан акценат је на анализи Бахових свита, што је повезано са **Теоријом** и **Историјом музике**.

Избор литературе:

Техничке вежбе: J. Кленгел (св. 2 и 3), О. Шевчик (оп. 2), Х. Косман (Вежбе за палац);

Скале: Четвороктавне скале са разложеним трозвуцима, четворозвуцима и двохватима (терце, сексте, октаве);

Етиде: J. Л. Дупорт (21 етида), Д. Попер (40 етида – за средњу школу), Ф. Груцмахер (оп. 38);

Комади: Д. Попер (Тарантела, Концертна полонеза), М. Брух (Адађо на Ирске мелодије), Г. Форе (Лептир), П. И. Чајковски (Пецо каприћозо);

Бах: J. С. Бах (Свите за соло виолончело бр. 1, 2 или 3);

Сонате: Л. Бокерини, Ф. Франкер, А. Вивалди;

Концерти: К. Сент-Санс (бр. 1 у а-молу), J. Хајдн (Концерт у Ц-дуру), Е. Лало (д-мол).

Праћење и вредновање наставе и учења: У другом разреду оцени се **уметничка зрелост** ученика. Прати се техничка стабилност при извођењу виртуозних елемената и способност да се задржи висок квалитет тона у палчанику. Посебно се вреднује разумевање стила код Бахових свита (артикулација, фразирање). Очекује се висок степен самосталности у припреми и сигурност у јавној презентацији програма.

Први колоквијум:
- скала;
- етида;
- комад;

Други колоквијум:
Варијанта А
- етида;
- комад;
- концерт - I или II и III став;
Варијанта Б
- каприс;
- комад;
- концерт - I или II и III став;
Годишњи испит:

- Бах соло - један став;
- комад;
- барокна или преткласична соната – спори и брзи став).

ТРЕЋИ РАЗРЕД

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Усавршавање извођачке технике у проширеном опсегу инструмента;		Индивидуални	Монолошка	Први колоквијум -скала -етида или каприс -комад
Рад на специфичним врстама штрихова велике брзине (сотије, рикоше)			Дијалошка	Други колоквијум -каприс или етида - комад -концерт 1. или 2. и 3. став
Продубљивање разумевања стилских карактеристика дела од барока до модерне			Демонстративна	Годишњи испит -Ј.С.Бах – 2 става из соло свите -виртуозни комад -соната – 2 става
Развијање способности за дуготрајну концентрацију и јавну презентацију			Практичан рад	Такмичења
Припрема за јавне рецитале и такмичења највишег ранга				Јавни часови

Предмет: Виолончело

Недељни и годишњи фонд часова: 4 часа недељно, 148 часова годишње

Циљ: Развијање љубави према музици и инструменту; Формирање унутрашњих слуховних музичких представа; Развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања; Стицање самосталности у развијању сопствених извођачких могућности; Развијање способности за концертну делатност и заједничко музицирање;

Исходи:
-Ученик интензивира рад на даљем усавршавању у ефикасности извођачког апарата;
-Ученик се усавршава у техници свесног меморисања;
-Ученик се оспособљава за самостално развијање музичке фантазије;
-Ученик развија и усавршава навику самосталног вежбања.

Корелација: Настава се повезује са **Камерном музиком** кроз рад на сложеним гудачким квинтетима и секстетима, као и са **Анализом музичких дела** ради разумевања архитектонике концерата и соната који се изводе.Константо укључен **Солфеђо** као и **Оркестар.**

Избор литературе:

Техничке вежбе: J. Кленгел (Техничке вежбе св. 3), О. Шевчик (оп. 2), Х. Косман;

Скале: Четвороктавне скале и арпеђа са терцама, секстама и октавама у брзим темпима;

Етиде: Д. Попер (40 етида – за средњу школу), А. Пијати (12 Каприса), Ф. Груцмахер (Технологија свирања виолончела);

Комади: П. И. Чајковски (Варијације на Рококо тему - одабране варијације), Д. Попер (Елфантанс), Ф. Шопен (Интродукција и полонеза брилијанте);

Бах: J. С. Бах (Свите за соло виолончело бр. 2 или 3);

Сонате: Л. ван Бетовен (бр. 1, 2 или 3), J. Брамс (е-мол), Л. Бокерини;

Концерти: Е. Лало (д-мол), J. Хајдн (Д-дур), А. Дворжак (х-мол - припремни ставови), Д. Кабалевски (бр. 1).

Праћење и вредновање наставе и учења: У трећем разреду фокус је на **уметничкој убедљивости и техничкој супериорности**. Вреднује се способност ученика да контролише звук у екстремним динамичким и регистарским распонима. Посебна пажња посвећује се чистоћи извођења двухвата и брзини промена позиција. Оцењује се ниво професионализма у приступу вежбању и јавном наступу.

Први колоквијум:

Варијанта А
- скала;
- етида;
- комад;

Варијанта Б
- скала;
- каприс;
- комад;

Други колоквијум:

Варијанта А
- етида;
- комад;
- концерт - I или II и III став;

Варијанта Б

- каприс;
- комад;
- концерт - I или II и III став;

Годишњи испит:

Варијанта А
- Бах соло - два става;
- комад;
- преткласична или класична соната – први или други и трећи став
Варијанта Б
- Бах соло - два става;
- комад;
- преткласична или класична соната – први или други и трећи став.

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Предмет: Виолончело

Недељни и годишњи фонд часова: 4 часа недељно, 140 часова годишње

Циљ: Развијање љубави према музици и инструменту; Формирање унутрашњих слуховних музичких представа; Развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања; Стицање самосталности у развијању сопствених извођачких могућности; Развијање способности за концертну делатност и заједничко музицирање;

Исходи:
-Ученик интензивира рад на даљем усавршавању у ефикасности извођачког апарата;
-Ученик се усавршава у техници свесног меморисања;
-Ученик се оспособљава за самостално развијање музичке фантазије;
-Ученик развија и усавршава навику самосталног вежбања.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Постизање максималне техничке слободе и извођачке сувереност		Индивидуални	Монолошки	Први део матурског испита -соната у целини -виртуозни комад
Усавршавање интерпретације кроз дубинску стилску и формалну анализу			Дијалошки	Други део матурског -2 етиде или каприс -Ј.С.Бах – 2 става -дело домаћег аутора -Концерт у целини
Изградња личног извођачког стила и препознатљивог тонског колорита			Демонстративни	
Припрема за пријемни испит за факултет или професионални ангажман			Практичан рад	Такмичења
Развијање одговорности према уметничкој мисији и култури наступа				Јавни часови

Настава у четвртом разреду представља синтезу свих теоријских и практичних предмета. Ученик се третира као самостални уметник који сарађује са **корепетитором, камерним ансамблом** и **оркестром** на професионалном нивоу.

Избор литературе:

Техничке вежбе: Свеобухватни рад на Кленгелу, Косману и Пијатијевим каприсима;

Етиде: А. Пијати (12 каприса), Д. Попер (40 етида), Ф. Грицмахер

Комади: П. И. Чајковски (Пецо капричозо), Д. Попер (Мађарска рапсодија), Н.Паганини (Мозес фантазија), Б.Мартину (Варијације на тему Паганинија)

Бах: Ј. С. Бах (Свите бр. 3, 5 или 6);

Сонате: Л. ван Бетовен (бр. 4 или 5), Ј. Брамс (Ф-дур), К. Дебиси, Д. Шостакович;

Концерти: А. Дворжак (х-мол), Ј. Хајдн (Це или Д-дур), Р. Шуман (а-мол), Д. Шостакович (бр. 1), Е. Елгар (е-мол).

Праћење и вредновање наставе и учења: Оцењује се **целовитост уметничке личности**. На завршном испиту се вреднује техничка перфекција, али пре свега снага интерпретације, стилска доследност и способност ученика да задржи пажњу публике током целог рецитала. Овај разред крунише десетогодишњи труд и дефинише спремност за даљи уметнички позив.

Први колоквијум:
Варијанта А
- класична соната
(у целини);
- виртуозни комад;
Варијанта Б
- романтична или соната 20. века (у целини);
- виртуозни комад;

Матурски испит:
- две етиде или каприса;
- Бах соло - два става;
- дело домаћег композитора;
- концерт (у целини).

КОНТРАБАС - ПРВИ РАЗРЕД

Недељни и годишњи број часова: недељно 4 часа, годишње 148 часова

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Усавршавање технике леве и десне руке са циљем постизања сигурног, изражајног и стилски примереног извођења.	Индивидуални	Монолошка; Дијалошка; Демонстративна; Аналитичка; Практичан рад.	Континуирано праћење рада ученика на часу; Интерни часови; Јавни часови; Смотре; Концертни наступи; Колоквијуми; Годишњи испит.
Развој разноврсних начина вођења гудала (legato, detaché, portato, spiccato) и њихова свесна примена у музичком изразу.			
Континуирани рад на интонацији, позицијама и техничкој спретности у складу са захтевнијим репертоаром.			
Скале, техничке вежбе и етиде као основ развоја технике и припреме сложенијих композиција.			
Репертоар различитих стилова и епоха – развој интерпретације, музиког укуса и сценске сигурности.			
Развијање самосталног рада, аналитичког приступа делу и одговорности према музичком извођењу.			

Корелација: Солфеђо, Теорија музике, Камерна музика, Оркестар, Историја музике.

Избор литературе: Франц Симандл, Лудвиг Штрајхер, Франтишек Черни, Јозеф Храбе, Ђовани Ботезини, Јохан Себастијан Бах .

Праћење и вредновање наставе и учења: Током наставног процеса прати се укупан технички и музички развој ученика, његова способност да самостално приступи раду на композицији, као и постепено формирање личног односа према музичком извођењу. Посебна пажња посвећује се прецизности интонације, сигурности у променама позиција, квалитету и разноврсности тона, као и свесној контроли динамике, артикулације и

музичког тока. У овом периоду очекује се већа самосталност у раду, способност анализе нотног текста и разумевање стилских карактеристика репертоара. Прати се однос ученика према раду, континуитет у вежбању, одговорност према инструменту и развој сценске сигурности. Вредновање обухвата техничку спремност, музикалност, стабилност извођења, зрелост интерпретације и способност ученика да знање примени у различитим музичким ситуацијама. Посебно се уважава индивидуални напредак ученика, његове могућности и уметнички потенцијал, уз подстицање развоја самосталности, музичког укуса и професионалног односа према раду.

Програм испита:

1. колоквијум:

1 скала;
2 етиде (различитих техничких захтева).
2. колоквијум:

1 комад;
J. C. Бах: 1 став из свите за виолончело;
2 става барокне сонате.

Годишњи испит:

1 комад;
1. став класичног концерта.
Ислитни програм се изводи напамет

КОНТРАБАС - ДРУГИ РАЗРЕД

Недељни и годишњи број часова: недељно 4 часа, годишње 148 часова

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Усавршавање технике леве и десне руке са циљем постизања сигурног, изражајног и стилски примереног извођења.	Индивидуални	Монолошка; Дијалошка; Демонстративна; Аналитичка; Практичан рад.	Континуирано праћење рада ученика на часу; Интерни часови; Јавни часови; Смотре; Концертни наступи; Колоквијуми; Годишњи испит.
Развој разноврсних начина вођења гудала (legato, detaché, portato, spiccato) и њихова свесна примена у музичком изразу.			
Континуирани рад на интонацији, позицијама и техничкој спретности у складу са захтевнијим репертоаром.			
Скале, техничке вежбе и етиде као основ развоја технике и припреме сложенијих композиција.			
Репертоар различитих стилова и епоха – развој интерпретације, музиког укуса и сценске сигурности.			
Развијање самосталног рада, аналитичког приступа делу и одговорности према музичком извођењу.			

Корелација: Солфеђо, Камерна музика, Оркестар, Историја музике, Хармонија.

Избор литературе: Франц Симандл, Лудвиг Штрајхер, Франтишек Черни, Јозеф Храбе, Ђовани Ботезини, Јохан Себастијан Бах .

Праћење и вредновање наставе и учења: Током наставног процеса прати се укупан технички и музички развој ученика, његова способност да самостално приступи раду на композицији, као и постепено формирање личног односа према музичком извођењу. Посебна пажња посвећује се прецизности интонације, сигурности у променама позиција, квалитету и разноврсности тона, као и свесној контроли динамике, артикулације и музичког тока. У овом периоду очекује се већа самосталност у раду, способност анализе нотног текста и разумевање стилских карактеристика репертоара. Прати се однос ученика према раду, континуитет у вежбању, одговорност према инструменту и развој сценске сигурности. Вредновање обухвата техничку спремност, музикалност, стабилност извођења, зрелост интерпретације и способност ученика да знање примени у различитим музичким ситуацијама. Посебно се уважава индивидуални напредак ученика, његове могућности и уметнички потенцијал, уз подстицање развоја самосталности, музичког укуса и професионалног односа према раду.

Програм испита:

1. колоквијум:

1 скала;
2 етиде (различитих техничких захтева).
2. колоквијум:

1 комад;
J. C. Бах: 1 став из свите за виолончело;
2 става барокне сонате.
Годишњи испит:

1 комад;
1. став класичног концерта.
Испитни програм се изводи напамет.

КОНТРАБАС - ТРЕЋИ РАЗРЕД

Недељни и годишњи број часова: недељно 4 часа, годишње 148 часова

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Развој уметничке интерпретације и формирање личног извођачког става.	Индивидуални	Дијалошка; Демонстративна; Аналитичка; Практичан рад; Самосталан рад ученика.	Континуирано праћење рада ученика на часу; Интерни часови; Јавни часови; Смотре; Концертни наступи; Колоквијуми; Годишњи испит.
Стилско разумевање музике различитих епоха и свесна примена технике у функцији израза.			
Самосталан рад на репертоару – анализа нотног текста, планирање вежбања и решавање техничких и интерпретативних проблема.			
Усавршавање сценског наступа, комуникације са публиком и професионалног односа према извођењу.			
Припрема сложенијег солистичког и ансамблског репертоара.			
Развијање одговорности према уметничком раду и припрема за даље професионално школовање или концертну праксу.			

Корелација: Солфеђо, Камерна музика, Оркестар, Историја музике, Хармонија, Музички облици.

Избор литературе: Франц Симандл, Лудвиг Штрајхер, Франтишек Черни, Јозеф Храбе, Ђовани Ботезини, Јохан Себастијан Бах.

Праћење и вредновање наставе и учења: Током наставног процеса прати се укупан уметнички, технички и професионални развој ученика, са посебним освртом на способност самосталног рада, разумевање музичког текста и формирање зрелог извођачког става. Вреднује се сигурност и прецизност технике, квалитет и разноврсност тона, стабилност интонације

и ритма, као и способност ученика да техничка средства користи у функцији музичког израза. Посебна пажња посвећује се стилском разумевању репертоара, свесном обликовању музичке фразе, динамике и артикулације, као и развоју сценске сигурности и комуникације са публиком. Прати се зрелост интерпретације, континуитет у раду, одговорност према инструменту и способност ученика да самостално планира и организује процес вежбања. У процесу вредновања уважава се индивидуални напредак ученика, његове уметничке склоности и професионалне амбиције, уз подстицање самосталности, критичког односа према сопственом раду и развоја личног уметничког идентитета.

Програм испита:

1. колоквијум:

1 скала;
2 етиде (различитих техничких захтева).
2. колоквијум:

1 комад;
J. C. Бах: 1 став из свите за виолончело;
2 става сонате.
Годишњи испит:

1 комад;
1. или 2. и 3. став класичног концерта.
Испитни програм се изводи напамет.

КОНТРАБАС - ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Недељни и годишњи број часова: недељно 4 часа, годишње 148 часова

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Развој уметничке интерпретације и формирање личног извођачког става.	Индивидуални	Дијалошка; Демонстративна; Аналитичка; Практичан рад; Самосталан рад ученика.	Континуирано праћење рада ученика на часу; Интерни часови; Јавни часови; Смотре; Концертни наступи; Колоквијуми; Годишњи испит.
Стилско разумевање музике различитих епоха и свесна примена технике у функцији израза.			
Самосталан рад на репертоару – анализа нотног текста, планирање вежбања и решавање техничких и интерпретативних проблема.			
Усавршавање сценског наступа, комуникације са публиком и професионалног односа према извођењу.			
Припрема сложенијег солистичког и ансамблског репертоара.			
Развијање одговорности према уметничком раду и припрема за даље професионално школовање или концертну праксу.			

Корелација: Солфеђо, Камерна музика, Оркестар, Историја музике, Хармонија, Музички облици.

Избор литературе: Франц Симандл, Лудвиг Штрајхер, Франтишек Черни, Јозеф Храбе, Ђовани Ботезини, Јохан Себастијан Бах.

Праћење и вредновање наставе и учења: Током наставног процеса прати се укупан уметнички, технички и професионални развој ученика, са посебним освртом на способност самосталног рада, разумевање музичког текста и формирање зрелог извођачког става. Вреднује се сигурност и прецизност технике, квалитет и разноврсност тона, стабилност интонације и ритма, као и способност ученика да техничка средства користи у функцији музичког израза. Посебна пажња посвећује се стилском разумевању репертоара, свесном обликовању музичке фразе, динамике и артикулације,

као и развоју сценске сигурности и комуникације са публиком. Прати се зрелост интерпретације, континуитет у раду, одговорност према инструменту и способност ученика да самостално планира и организује процес вежбања. У процесу вредновања уважава се индивидуални напредак ученика, његове уметничке склоности и професионалне амбиције, уз подстицање самосталности, критичког односа према сопственом раду и развоја личног уметничког идентитета.

Програм испита:

1. колоквијум:

1 комад;
Соната у целини.

Матурски испит:

2 етиде (различитих техничких захтева);
J. C. Бах: 2 става из свите за виолончело;
2 комада (различитог карактера);
Концерт за контрабас у целини.
Испитни програм се изводи напамет.

КАМЕРНА МУЗИКА

ПРВИ РАЗРЕД

Предмет: Камерна музика
Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 74 часа годишње

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Заједничко музицирање у камерном ансамблу; Развијање вербалне и невербалне музичке комуникације; Упознавање стилских карактеристика барока, раног класицизма и класицизма; Техничка реализација стилских разлика у извођењу; Рад на редакцији музичког текста (штрихови, прстореди); Разумевање улоге инструмента у музичкој структури дела; Музички баланс и однос соло–пратња; Развијање заједничке интонације у ансамблу; Развијање осећаја за време (убрзавање, успоравање); Припрема цикличних композиција и појединачних комада.	74	Групни Индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација Практичан рад	Интерни часови Јавни часови Смотре Колоквијуми Годишњи испит Концерти

Циљ: Развијање способности комуницирања (вербалног и невербалног), дијалога, осећања солидарности, ефикасне сарадње са другима и способности за тимски рад; Усавршавање способности за заједничко музицирање.

Исходи:

Ученици јасно разликују стилске разлике у опсегу : барок, рани класицизам , класицизам.
Технички су у стању да презентују разлике у извођењу горе наведених епоха.
Самостално и уз помоћ наставника раде на редакцији музичког текста (штрихови прстореди).
Правилно разумеју улогу свог инструмента у музичкој структури дела које изводе
(музички баланс, однос соло-пратња)
У оквиру свог камерног састава имају изграђен осећај за заједничку интонацију, осећај за време (убрзавање, успоравање) .

Обавезни минимум програма:

У току школске године ученик је обавезан да савлада :
две цикличне композиције у целини
два комада

Програм обавезних провера знања:

Два става цикличне композиције или два комада различита по карактеру (колоквијум и годишњи испит)

Корелација са другим предметима: Главни предмет, Оркестар, Читање с листа, Солфеђо, Хармонија, Музички облици, Историја музике

Праћење и вредновање наставе и учења се приказује кроз наступе ученика на интерним и јавним часовима, концертима, такмичењима, смотрама, фестивалима, колоквијуму и годишњем испиту.

ДРУГИ РАЗРЕД

Предмет: Камерна музика

Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 74 часа годишње

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Заједничко музицирање у камерном ансамблу; Развијање вербалне и невербалне музичке комуникације; Упознавање стилских карактеристика барока, раног класицизма и класицизма; Техничка реализација стилских разлика у извођењу; Рад на редакцији музичког текста (штрихови, прстореди); Разумевање улоге инструмента у музичкој структури дела; Музички баланс и однос соло–пратња; Развијање заједничке интонације у ансамблу; Развијање осећаја за време (убрзавање, успоравање); Припрема цикличних композиција и појединачних комада.	74	Групни Индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација Практичан рад	Интерни часови Јавни часови Смотре Колоквијуми Годишњи испит Концерти

Циљ: Развијање способности комуницирања (вербалног и невербалног), дијалога, осећања солидарности, ефикасне сарадње са другима и способности за тимски рад; Усавршавање способности за заједничко музицирање.

Исходи:
Ученици јасно разликују стилске разлике у опсегу : барок, рани класицизам , класицизам.
Технички су у стању да презентују разлике у извођењу горе наведених епоха.
Самостално и уз помоћ наставника раде на редакцији музичког текста (штрихови прстореди).
Правилно разумеју улогу свог инструмента у музичкој структури дела које изводе
(музички баланс, однос соло-пратња)

У оквиру свог камерног састава имају изграђен осећај за заједничку интонацију, осећај за време
(убрзавање, успоравање)
Обавезни минимум програма:

У току школске године ученик је обавезан да савлада :

две цикличне композиције у целини
два комада
Програм обавезних провера знања:

Два става цикличне композиције или два комада различита по карактеру (колоквијум и годишњи испит)

Корелација са другим предметима: Главни предмет, Оркестар, Читање с листа, Солфеђо, Хармонија, Музички облици, Историја музике

Праћење и вредновање наставе и учења се приказује кроз наступе ученика на интерним и јавним часовима, концертима, такмичењима, смотрама, фестивалима, колоквијуму и годишњем испиту.

ТРЕЋИ РАЗРЕД

Предмет: Камерна музика
Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 74 часа годишње

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Заједничко музицирање у камерном ансамблу; Развијање напредних облика вербалне и невербалне музичке комуникације; Јасно разликовање стилских одредница раног романтизма, романтизма и музике 20. века (према могућностима ансамбла); Продубљивање знања о различитим стиловима: барок (италијанска школа), барок – француска традиција, немачки барок, класицизам – аустријска школа, чешка класичарска школа; Самосталан рад на музичком тексту и заједничко обликовање музички оправдане редакције; Анализа музичке структуре дела; Вођење и обликовање музичке фразе; Рад на цикличним композицијама у целини; Рад на комадима различитог карактера;	74	Групни Индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација Практичан рад	Интерни часови Јавни часови Смотре Колоквијуми Годишњи испит Концерти

Циљ: Развијање способности комуницирања (вербалног и невербалног), дијалога, осећања солидарности, ефикасне сарадње са другима и способности за тимски рад; Усавршавање способности за заједничко музицирање.

Исходи:

Ученик јасно разликује стилске одреднице епоха : рани романтизам , романтизам и по могућности музика 20 века;
У ранијим епохама продубио је знања и разликује у извођачком смислу: барок италијанска школа, барок француска традиција, немачки барок, класицизам аустрије , чешка класичарска школа;
Самостално ради на свом тексту а у сардњи са осталим члановима састава у стању је да осмисли музички оправдану редакцију;
Јасна му је музичка структура дела које изводи;
Правилно разуме и води музичку фразу;

Обавезни минимум програма:

У току школске године ученик је обавезан да савлада :
две цикличне композиције у целини
два комада

Програм обавезних провера знања:

Два става цикличне композиције или два комада различита по карактеру (колоквијум и годишњи испит)

Корелација са другим предметима: Главни предмет, Оркестар, Читање с листа, Солфеђо, Музички облици, Историја музике

Праћење и вредновање наставе и учења се приказује кроз наступе ученика на интерним и јавним часовима, концертима, такмичењима, смотрама, фестивалима, колоквијуму и годишњем испиту.

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Предмет: Камерна музика

Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 70 часова годишње

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Заједничко музицирање у камерном ансамблу; Напредна вербална и невербална музичка комуникација у ансамблу; Јасно разликовање стилских одредница раног романтизма, романтизма, музике 20. века (према могућностима ансамбла); Продубљивање знања о различитим стиловима: барок (италијанска школа), барок – француска традиција, немачки барок, класицизам – аустријска школа, чешка класичарска школа; Самосталан рад на музичком тексту и заједничко обликовање музички оправдане редакције; Анализа и разумевање музичке структуре дела; Вођење и обликовање музичке фразе; Рад на цикличним композицијама у целини; Рад на комадима различитог карактера.	70	Групни Индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација Практичан рад	Интерни часови Јавни часови Смотре Колоквијуми Годишњи испит Концерти

Циљ: Развијање способности комуницирања (вербалног и невербалног), дијалога, осећања солидарности, ефикасне сарадње са другима и способности за тимски рад; Усавршавање способности за заједничко музицирање.

Исходи:

-Ученик јасно разликује стилске одреднице епоха : рани романтизам , романтизам и по могућности музика 20 века;

-У ранијим епохама продубио је знања и разликује у извођачком смислу: барок италијанска школа, барок француска традиција, немачки барок, класицизам аустрије , чешка класичарска школа;

-Самостално ради на свом тексту а у сардњи са осталим члановима састава у стању је да осмисли музички оправдану редакцију;

-Јасна му је музичка структура дела које изводи;

-Правилно разуме и води музичку фразу;

Обавезни минимум програма:

У току школске године ученик је обавезан да савлада :

две цикличне композиције у целини

два комада

Програм обавезних провера знања:

Два става цикличне композиције или два комада различита по карактеру (колоквијум и годишњи испит).

Корелација са другим предметима: Главни предмет, Оркестар, Читање с листа, Солфеђо, Музички облици, Историја музике

Праћење и вредновање наставе и учења се приказује кроз наступе ученика на интерним и јавним часовима, концертима, такмичењима, смотрама, фестивалима, колоквијуму и годишњем испиту.

ОРКЕСТАР

ПРВИ, ДРУГИ, ТРЕЋИ и ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

(ПРВИ, ДРУГИ и ТРЕЋИ РАЗРЕД – 4 часа недељно, 148 часова годишње, ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – 4 часа недељно, 140 часова годишње)

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Извођење музике: Унапређивање технике свирања, посебно заједничког музицирања, Слушање других инструмената и деоница, Слушање и заједничко свирање са вођом деонице, као и савладавање сваког појединачно или спорадично за место вођа деонице, Самостално писање штрихова и прстореда, Постепено увођење у проблематику свирања са диригентом, као и праћење солисте са или без диригента, Извођење технички сложенијих композиција у групи; Интерпретација дела која припадају различитим стиловима; Меморија- аналитичка, визуелна, аудитивна, моторичка. Припрема за јавне наступе. Музичка имагинација и естетика. Цикличне композиције и краће композиције (комади) различитих стилова и дела домаћих композитора.	Групни и повремено, по потреби, индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација	Концерти школе

Циљ: Развијање способности ученика за групно музицирање; Усавршавање способности да се индивидуално извођење подреди потребама групног; Развијање перцепције слушања осталих чланова оркестра, посебно вођа деоница; Развијање жеље за свирањем у оркестру.

Исходи за први и други разред:

- Ученик разуме стилске одреднице музичких епоха и у стању је да их правилно интерпретира;
- Правилно перцепира своје место и улогу у групи (виолине , виоле ....) и улогу групе у оркестру;
- Разуме улогу концерт мајстора оркестра као и улоге вођа група;
- Способан је да самостално реши техничке потешкоће ослањајући се на инструкције наставника или вође групе.

Познаје правила понашања на сцени у различитим условима (наступ са диригентом, наступ без диригента).

Исходи за трећи и четврти разред:

Ученик је способан је да сам буде вођа групе;
Ученик је у стању је да предлаже рњшења како техничка (прстореди, штрихови), тако и интерпретативна (правилно тумачи музичку фразу);

Обавезни минимум програма:

1.два комада;
2.два циклична дела.

Корелација: Главни предмет, Читање с листа, Камерна музика, Солфеђо, Хармонија, Музички облици, Историја музике

Праћење и вредновање наставе и учења се приказује кроз наступе ученика на интерним и јавним часовима, концертима, такмичењима, смотрама, фестивалима ...

Праћење и вредновање наставе и учења: Током наставног процеса прати се укупан уметнички, технички и професионални развој ученика, са посебним освртом на способност самосталног рада, разумевање музичког текста и формирање зрелог извођачког става. Вреднује се сигурност и прецизност технике, квалитет и разноврсност тона, стабилност интонације и ритма, као и способност ученика да техничка средства користи у функцији музичког израза. Посебна пажња посвећује се стилском разумевању репертоара, свесном обликовању музичке фразе, динамике и артикулације, као и развоју сценске сигурности и комуникације са публиком. Прати се зрелост интерпретације, континуитет у раду, одговорност према осталим члановима ансамбла и интегрисање појединца у групу. У процесу вредновања уважава се напредак ученика, њихове уметничке склоности и професионалне амбиције, уз подстицање критичког односа према сопственом раду као и у односу на групу и целом ансамблу.

ЧИТАЊЕ С ЛИСТА

ПРВИ РАЗРЕД

Предмет: Читање с листа

Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 37 часова годишње

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Савладавање вештине брзог и течног читања нотног текста; – Упознавања ученика са инструменталном литературом. Задаци: – Упознавање ученика са основним принципима и проблематиком читања са листа, као и различитим начинима и техникама читања с листа; – Оспособљавање ученика да после краће визуелне анализе успешно прочита задати нотни текст, поштујући све задате параметре (тоналитет, темпо, динамику, артикулацију, ритам итд.); – Оспособљавање ученика за анализу текста и развијање способности да унапред види нотни текст; – Развијање општег познавања музичке литературе, посебно гудачке. - Савладавање текста и музичких захтева у програму задатом са на предметима са којима је читање с листа у кореалцији: оркестар и камерна музика	37	Групни рад Рад у паровима Индивидуални	Практичан рад Демонстрација .Дијалог	На годишњем испиту се изводе два примера за читање с листа, од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista.

Циљ: Савладавање вештине брзог и течног читања нотног текста; Упознавања ученика са инструменталном литературом.

Исходи:

-Ученик је упознат са основном проблематиком и принципима читања с листа, као и различитим начинима и техникама.

-Ученик развија способност да после краће визуелне анализе успешно прочита задати нотни текст, поштујући све задате параметре, или што више задатих параметара (тоналитет, темпо, динамику, артикулацију, ритам итд.).

-Ученик је оспособљен за анализу текста и развио је способност да унапред види нотни текст („читање унапред").

-Ученик развија опште познавање музичке литературе, поготово гудачке литературе, како оркестарске, тако и камерне музике

ВИОЛИНА

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Савладавање вештине брзог и течног читања нотног текста; – Упознавања ученика са инструменталном литературом. Задаци: – Упознавање ученика са основним принципима и проблематиком читања са листа, као и различитим начинима и техникама читања с листа; – Оспособљавање ученика да после краће визуелне анализе успешно прочита задати нотни текст, поштујући све задате параметре (тоналитет, темпо, динамику, артикулацију, ритам итд.); – Оспособљавање ученика за анализу текста и развијање способности да унапред види нотни текст; – Развијање општег познавања музичке литературе, посебно гудачке. - Савладавање текста и музичких захтева у програму задатом са на предметима са којима је читање с листа у кореалцији: оркестар и камерна музика	37	Групни рад Рад у паровима Индивидуални	Практичан рад Демонстрација .Дијалог	На годишњем испиту се изводе два примера за читање с листа, од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista.

Садржај програма:

Корели: Кончерто гросо оп. 6 бр. 7
Г. Торели: Симфонија це-мол оп. 6
А. Вивалди: Кончерто гросо оп. 3
А. Вивалди: Симфонија
Л. Соркочевић: Симфонија бр. 6 Де-дур
Л. Соркочевић: Симфонија бр. 4 Еф-дур
Л. Соркочевић: Симфонија бр. 3 Де-дур
К. Стамиц: Оркестарски квартет оп. 4
Ј. С. Бах: Бранденбуршки концерт бр. 5 Де-дур
Ј. С. Бах: Бранденбуршки концерт бр. 1 Еф-дур
Ј. С. Бах: Бранденбуршки концерт бр. 3 Ге-дур
Ј. Хајдн: Симфонија бр. 31 Де-дур

Препоручена литература:

Оркестарске студије за виолину, I свеска,Милорад Ђурић, („Нота", Књажевац, 1979).

Корелација са предметима: камерна музика, оркестар

Провера знања: Провера знања се врши на годишњем испиту у јуну.

-На испиту се изводе два примера за читање с листа од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista

ВИОЛА

Садржај програма:

J. C. Бах: Симфонија Еф-дур, I став
J. C. Бах: Бранденбуршки концерт:бр. 1;бр. 2 – I став;бр. 3 Ге-дур;бр. 4 Ге-дур;бр. 5 Де-дур;бр. 6 Бе-дур.
J. C. Бах: Концерт за виолину а-мол
J. C. Бах: Концерт за виолу Е-дур
J. C. Бах: Концерт за флауту, виолину и клавир а-мол
J. C. Бах: Концерт за клавир де-мол
J. Хајдн:Симфонија бр. 12;Симфонија бр. 16;Симфонија бр. 99.
В. А. Моцарт: Чаробна фрула – увертира
В. А. Моцарт: Фигарова женидба – увертира

Препоручена литература :

Оркестарске студије за виолу, I свеска, Петар Ивановић, („Нота", Књажевац, 1979).

Корелација са предметима: камерна музика, оркестар

Провера знања: провера знања се врши на годишњем испиту у јуну

-На испиту се изводе два примера за читање с листа од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista

ВИОЛОНЧЕЛО

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Савладавање вештине брзог и течног читања нотног текста; – Упознавања ученика са инструменталном литературом. Задаци: – Упознавање ученика са основним принципима и проблематиком читања са листа, као и различитим начинима и техникама читања с листа; – Оспособљавање ученика да после краће визуелне анализе успешно прочита задати нотни текст, поштујући све задате параметре (тоналитет, темпо, динамику, артикулацију, ритам итд.); – Оспособљавање ученика за анализу текста и развијање способности да унапред види нотни текст; – Развијање општег познавања музичке литературе, посебно гудачке. - Савладавање текста и музичких захтева у програму задатом са на предметима са којима је читање с листа у кореалцији: оркестар и камерна музика	37	Групни рад Рад у паровима Индивидуални	Практичан рад Демонстрација .Дијалог	На годишњем испиту се изводе два примера за читање с листа, од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista.

Садржај програма:

Ј. Хајдн:Симфонија бр. 88; Симфонија бр. 94 Ге-дур; Симфонија бр. 101 Де-дур – Часовник; Симфонија бр. 103 Ес-дур; Симфонија бр. 104 Де-дур – Лондонска
В. А. Моцарт:Чаробна фрула – увертира; Дон Жуан – увертира; Фигарова женидба – увертира
Моцарт: Симфонија бр. 30 Де-дур – Хафнерт; Симфонија бр. 40 ге-мол; Симфонија бр. 41 Це-дур – Јупитер
Л. ван Бетовен: Симфонија бр. 1 Це-дур оп. 21; Симфонија бр. 2 Де-дур оп. 36; Симфонија бр. 3 Ес-дур оп. 55 – Ероика; Симфонија бр. 5 це-мол оп. 67; Симфонија бр. 6 Еф-дур оп. 68 – Пасторална; Симфонија бр. 7 А-дур оп. 92; Симфонија бр. 9 де-мол оп. 125
Л. ван Бетовен: Увертира „Леонора“ бр. 3 оп. 72а

Препоручена литература :

Оркестарске студије за виолончело, I свеска, Реља Ћетковић, („Нота“, Књажевац, 1979).

Корелација са предметима: камерна музика, оркестар

Провера знања: провера знања се врши на годишњем испиту у јуну

-На испиту се изводе два примера за читање с листа од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista

КОНТРАБАС

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Савладавање вештине брзог и течног читања нотног текста; – Упознавања ученика са инструменталном литературом. Задаци: – Упознавање ученика са основним принципима и проблематиком читања са листа, као и различитим начинима и техникама читања с листа; – Оспособљавање ученика да после краће визуелне анализе успешно прочита задати нотни текст, поштујући све задате параметре (тоналитет, темпо, динамику, артикулацију, ритам итд.); – Оспособљавање ученика за анализу текста и развијање способности да унапред види нотни текст; – Развијање општег познавања музичке литературе, посебно гудачке. - Савладавање текста и музичких захтева у програму задатом са на предметима са којима је читање с листа у кореалцији: оркестар и камерна музика	37	Групни рад Рад у паровима Индивидуални	Практичан рад Демонстрација .Дијалог	На годишњем испиту се изводе два примера за читање с листа, од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista.

Садржај програма:

Музика барока и преткласике
Г. Ф. Хендл: Оркестарска свита „Музика на води“
J. С. Бах: Пасија по Матеју – хор и речитатив

J. С. Бах: Концерт за виолину Е-дур
J. С. Бах: Концерт за клавир и оркестар еф-мол
J. С. Бах: Чакона де-мол
J. С. Бах: Бранденбуршки концерт:Бе-дур,Еф-дур,Ге-дур
К. В. Глук: Ифигенија на Тауриди – увертира

Препоручена литература:

Оркестарске студије за контрабас", I део, Војин Драшкоци и Јуриј Почевски.

Обавезни минимум програма:

-10 етида
-12 композиција различитог садржаја, облика и карактера
-две композиције предвиђене програмом за камерно музицирање
-две композиције за оркестар – хор
-три-четири дуа примерене тежине и различитог карактера

Корелација са предметима: камерна музика, оркестар

Провера знања се врши на годишњем испиту у јуну.

-На испиту се изводе два примера за читање с листа од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење *prima vista*

ДРУГИ РАЗРЕД
(1 час недељно, 37 часова годишње)

ВИОЛИНА

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Савладавање вештине брзог и течног читања нотног текста; – Упознавања ученика са инструменталном литературом. Задаци: – Упознавање ученика са основним принципима и проблематиком читања са листа, као и различитим начинима и техникама читања с листа; – Оспособљавање ученика да после краће визуелне анализе успешно прочита	37	Групни рад Рад у паровима Индивидуални	Практичан рад Демонстрација .Дијалог	На годишњем испиту се изводе два примера за читање с листа, од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista.

задати нотни текст, поштујући све задате параметре (тоналитет, темпо, динамику, артикулацију, ритам итд.); – Оспособљавање ученика за анализу текста и развијање способности да унапред види нотни текст; – Развијање општег познавања музичке литературе, посебно гудачке. - Савладавање текста и музичких захтева у програму задатом са на предметима са којима је читање с листа у кореалцији: оркестар и камерна музика				

Садржај програма:

Ј. Хајдн: Симфонија бр. 88; Симфонија бр. 94; Симфонија бр. 31 Де-дур; Симфонија бр. 101 Де-дур; Симфонија бр. 104 Де-дур; Симфонија бр. 94 Ге-дур; Симфонија бр. 103 Ес-дур
В. А. Моцарт: Симфонија бр. 35 Де-дур; Симфонија бр. 41 Це-дур; Симфонија бр. 39 Ес-дур; Фигарова женидба – увертира
Ф. Шуберт: Симфонија бр. 8 ха-мол

Препоручена литература:

Оркестарске студије за виолину I свеска, Милорад Ђуричић („Нота", Књажевац, 1979).

Корелација са предметима: камерна музика, оркестар, историја музике

Провера знања се врши на годишњем испиту у јуну.
-На испиту се изводе два примера за читање с листа од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista

На испиту се изводе два примера за читање с листа од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista

ВИОЛА

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Савладавање вештине брзог и течног читања нотног текста; - Упознавања ученика са инструменталном литературом. Задаци: - Упознавање ученика са основним принципима и проблематиком читања са листа, као и различитим начинима и техникама читања с листа; - Оспособљавање ученика да после краће визуелне анализе успешно прочита задати нотни текст, поштујући све задате параметре (тоналитет, темпо, динамику, артикулацију, ритам итд.); - Оспособљавање ученика за анализу текста и развијање способности да унапред види нотни текст; - Развијање општег познавања музичке литературе, посебно гудачке. - Савладавање текста и музичких захтева у програму задатом са на предметима са којима је читање с листа у кореалцији: оркестар и камерна музика	37	Групни рад Рад у паровима Индивидуални	Практичан рад Демонстрација Дијалог	На годишњем испиту се изводе два примера за читање с листа, од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista.

Садржај програма:

В. А. Моцарт: Идоменео – увертира „Cosi fan tutte" – увертира
В. А. Моцарт: Симфонија бр. 35 Де-дур – Хафнер; Симфонија бр. 36 – Линцер; Симфонија бр. 40 ге-мол; Симфонија бр. 41 Це-дур – Јупитер
Л. Керубини: Водоноша – увертира
Ђ. Росини:Севиљски берберин – увертира;Сврака крадљивица – увертира
Л. ван Бетовен: Увертире „Кориолан" оп. 67;„Леонора" бр. 1 оп. 72а; „Леонора" бр. 2 оп. 72а; „Леонора" бр. 3 оп. 72а
Л. ван Бетовен: Симфонија бр. 3 Ес-дур – Ероика – оп. 55; Симфонија бр. 5 це-мол оп. 67;Симфонија бр. 6 Еф-дур – Пасторална – оп. 68

Препоручена литература:

Оркестарске студије за виолу, I свеска, Петар Ивановић („Нота“, Књажевац, 1979).

Корелација са предметима: камерна музика, оркестар, историја музике

Провера знања се врши на годишњем испиту у јуну.
-На испиту се изводе два примера за читање с листа од којих се један доставља

ВИОЛОНЧЕЛО

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Савладавање вештине брзог и течног читања нотног текста; – Упознавања ученика са инструменталном литературом. Задаци: – Упознавање ученика са основним принципима и проблематиком читања са листа, као и различитим начинима и техникама читања с листа; – Оспособљавање ученика да после краће визуелне анализе успешно прочита задати нотни текст, поштујући све задате параметре (тоналитет, темпо, динамику, артикулацију, ритам итд.); – Оспособљавање ученика за анализу текста и развијање способности да унапред види нотни текст; – Развијање општег познавања музичке литературе, посебно гудачке. - Савладавање текста и музичких захтева у програму задатом са на предметима са којима је читање с листа у кореалцији: оркестар и камерна музика	37	Групни рад Рад у паровима Индивидуални	Практичан рад Демонстрација Дијалог	На годишњем испиту се изводе два примера за читање с листа, од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista.

Садржај програма:

Л. ван Бетовен: Увертира „Кориолан“ оп. 62
Ф. Шуберт: Симфонија бр. 4 це-мол – Трагична; Симфонија бр. 2, Бе-дур; Симфонија бр. 7, Це-дур; Симфонија бр. 8, ха-мол – Недовршена
Р. Шуман: Симфонија бр. 1, Бе-дур оп. 38; Симфонија бр. 2, Це-дур оп. 61; Симфонија бр. 4, де-мол оп. 120
Ф. Менделсон: Симфонија бр. 3, е-мол оп. 56 – *Шкотска*; Симфонија бр. 4, А-дур оп. 90 – *Италијанска*; Симфонија бр. 5, де-мол, оп. 107 – *Реформацијска*
Ф. Менделсон: Увертира „Фингалова пећина“ оп. 26
К. М. Вебер: Оберон – увертира; Чаробни стрелац – увертира; Еуријанте – увертира
Вебер – Берлиоз: Позив на игру оп. 65
Х, Берлиоз: Фантастична симфонија оп. 14
Х. Берлиоз: Харолд у Италији оп. 16 – Симфонија са виолом облигато
Х. Берлиоз: Римски карневал оп. 17

Препоручена литература:

Оркестарске студије за виолончело, I свеска, Реља Ћетковић („Нота“, Књажевац, 1979).

Корелација са предметима: камерна музика, оркестар, историја музике

Провера знања се врши на годишњем испиту у јуну.
-На испиту се изводе два примера за читање с листа од којих се један доставља

КОНТРАБАС

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Савладавање вештине брзог и течног читања нотног текста; – Упознавања ученика са инструменталном литературом. Задаци: – Упознавање ученика са основним принципима и проблематиком читања са листа, као и различитим начинима и техникама читања с листа; – Оспособљавање ученика да после краће визуелне анализе успешно прочита задати нотни текст, поштујући све задате параметре (тоналитет, темпо, динамику, артикулацију, ритам итд.);	37	Групни рад Рад у паровима Индивидуални	Практичан рад Демонстрација .Дијалог	На годишњем испиту се изводе два примера за читање с листа, од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista.

– Оспособљавање ученика за анализу текста и развијање способности да унапред види нотни текст; – Развијање општег познавања музичке литературе, посебно гудачке. - Савладавање текста и музичких захтева у програму задатом са на предметима са којима је читање с листа у кореалцији: оркестар и камерна музика				

Садржај програма:

Ј. Хајдн: Симфоније:бр. 99 Ес-дур; бр. 94 Ге-дур; бр. 101 Де-дур; бр. 104 Де-дур
В. А. Моцарт – увертире из опера: „Дон Жуан", „Фигарова женидба", „Чаробна фрула", „Отмица из Сераја"
В. А. Моцарт – Симфоније:бр. 39, Ес-дур, К543; бр. 40, ге-мол; бр. 41 – Јупитер; бр. 35, Де-дур – Хафнер; бр. 36, Це-дур – Линцер
Л. ван Бетовен: Симфоније бр I, II, III, IV и V

Препоручена литература:

Оркестарске студије за контрабас, I део, Војин Драшкоци и Јуриј Почевски.
Поред наведених дела, треба обрађивати, повремено, делове композиција из програма за главни инструмент, камерну музику и оркестар – по избору наставника наведених предмета.

Обавезни минимум програма:

етида
композиција различитог садржаја, облика и карактера
две композиције предвиђене програмом за камерно музицирање
две композиције за оркестар – хор
три-четири дуа примерене тежине и различитог карактера

Корелација са предметима: камерна музика, оркестар, историја музике

Провера знања се врши на годишњем испиту у јуну.
- На испиту се изводе два примера за читање с листа од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista.

ТРЕЋИ РАЗРЕД
(1 час недељно, 37 часова годишње)
ВИОЛИНА

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Савладавање вештине брзог и течног читања нотног текста; – Упознавања ученика са инструменталном литературом. Задаци: – Упознавање ученика са основним принципима и проблематиком читања са листа, као и различитим начинима и техникама читања с листа; – Оспособљавање ученика да после краће визуелне анализе успешно прочита задати нотни текст, поштујући све задате параметре (тоналитет, темпо, динамику, артикулацију, ритам итд.); – Оспособљавање ученика за анализу текста и развијање способности да унапред види нотни текст; – Развијање општег познавања музичке литературе, посебно гудачке. - Савладавање текста и музичких захтева у програму задатом са на предметима са којима је читање с листа у кореалцији: оркестар и камерна музика	37	Групни рад Рад у паровима Индивидуални	Практичан рад Демонстрација .Дијалог	На годишњем испиту се изводе два примера за читање с листа, од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista.

Садржај програма:

В. А. Моцарт: Чаробна фрула – увертира, Арија Морена
В. А. Моцарт: Отмица из Сараја – увертира
В. А. Моцарт: Симфоније:бр. 38, Де-дур; бр. 41 Це-дур; бр. 40 ге-мол
Б. Сметана: Продана невеста – увертира
Ј. Мајседер: Сцена из балета
Ђ. Росини: Вељем Тел – увертира
Л. Делиб: Копелија – свита из балета
Б. Бритн: Једноставна симфонија II и IV став
В. Мокрањац: Дивертименто за гудаче

Препоручена литература:

Оркестарске студије за виолину, свеска I и II, Милорад Ђуричић, („Нота", Књажевац, 1979)
Друга литература која одговара захтевима

Корелација са предметима: камерна музика, оркестар, историја музике

Провера знања се врши на годишњем испиту у јуну.
- На испиту се изводе два примера за читање с листа од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista.

ВИОЛА

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Савладавање вештине брзог и течног читања нотног текста; – Упознавања ученика са инструменталном литературом. Задаци: – Упознавање ученика са основним принципима и проблематиком читања са листа, као и различитим начинима и техникама читања с листа; – Оспособљавање ученика да после краће визуелне анализе успешно прочита задати нотни текст, поштујући све задате параметре (тоналитет, темпо, динамику, артикулацију, ритам итд.); – Оспособљавање ученика за анализу текста и развијање способности да унапред види нотни текст; – Развијање општег познавања музичке литературе, посебно гудачке. - Савладавање текста и музичких захтева у програму задатом са на предметима са којима је читање с листа у кореалцији: оркестар и камерна музика	37	Групни рад Рад у паровима Индивидуални	Практичан рад Демонстрација .Дијалог	На годишњем испиту се изводе два примера за читање с листа, од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista.

Садржај програма:

Л. ван Бетовен: Концерт за клавир бр. 4 оп. 58
Л. ван Бетовен: Симфонија бр. 7 А-дур оп. 92
Л. ван Бетовен: Концерт за клавир бр. 5 оп. 73
Л. ван Бетовен: Симфонија бр. 9 де-мол оп. 125
Л. ван Бетовен: Миса Солемнис оп. 123
Л. ван Бетовен: Концерт за виолину Де-дур
К. М. Вебер:Чаробни стрелац – увертира; Еуријенте – увертира; Прециоза – увертира; Оберон – увертира; Јубиларна увертира
Ф. Шуберт: Симфонија бр. 2, Бе-дур; Симфонија бр. 4, це-мол – Трагична; Симфонија бр. 7, Це-дур
Р. Шуман: Симфонија бр. 1 Бе-дур оп. 38
Р. Шуман: Увертира „Манфред"
Р. Шуман: Концерт за клавир а-мол оп. 54

Препоручена литература:

Оркестарске студије за виолу, I свеска", Петар Ивановић („Нота", Књажевац, 1979).

Корелација са предметима: камерна музика, оркестар, историја музике

Провера знања се врши на годишњем испиту у јуну.
- На испиту се изводе два примера за читање с листа од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista.

ВИОЛОНЧЕЛО

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Савладавање вештине брзог и течног читања нотног текста; – Упознавања ученика са инструменталном литературом. Задаци: – Упознавање ученика са основним принципима и проблематиком читања са листа, као и различитим начинима и техникама читања с листа; – Оспособљавање ученика да после краће визуелне анализе успешно прочита задати нотни текст, поштујући све задате параметре (тоналитет, темпо,	37	Групни рад Рад у паровима Индивидуални	Практичан рад Демонстрација .Дијалог	На годишњем испиту се изводе два примера за читање с листа, од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista.

динамику, артикулацију, ритам итд.); – Оспособљавање ученика за анализу текста и развијање способности да унапред види нотни текст; – Развијање општег познавања музичке литературе, посебно гудачке. - Савладавање текста и музичких захтева у програму задатом са на предметима са којима је читање с листа у кореалцији: оркестар и камерна музика				

Садржај програма:

Понкиели: Ђоконда – Игра сатова
Ђ. Росини:Севиљски берберин – увертира;Виљем Тел – увертира
М. И. Глинка: Руслан и Људмила – увертира
Ж. Бизе: Арлезијанка – Свита бр. 1
Ј. Брамс: Симфонија бр. 1 це-мол оп. 68;Симфонија бр. 4, е-мол, оп. 98; Симфонија бр. 2, Де-дур оп. 73; Симфонија бр. 3, Еф-дур, оп. 90
Ј. Брамс: Концерт за клавир бр. 2, Бе-дур, оп. 83
Б. Сметана: Продана невеста – увертира
П. И. Чајковски: Словенски марш оп. 31
П. И. Чајковски: Серенада за гудаче Це-дур оп. 48
П. И. Чајковски: Лабудово језеро – Свита из балета – оп. 20
П. И. Чајковски: Симфонија бр. 4, Ес-дур, оп. 36; Симфонија бр. 5, е-мол оп. 64; Симфонија бр. 6 ха-мол оп. 74 – Патетична
П. И. Чајковски: Концерт за клавир бр. 1 оп. 23
П. И. Чајковски: Ромео и Јулија – увертира – фантазија

Препоручена литература:

Оркестарске студије за виолончело, I свеска, Реља Ћетковић („Нота", Књажевац, 1979).

Корелација са предметима: камерна музика, оркестар, историја музике

Провера знања се врши на годишњем испиту у јуну.
- На испиту се изводе два примера за читање с листа од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista.

КОНТРАБАС

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Савладавање вештине брзог и течног читања нотног текста; – Упознавања ученика са инструменталном литературом. Задаци: – Упознавање ученика са основним принципима и проблематиком читања са листа, као и различитим начинима и техникама читања с листа; – Оспособљавање ученика да после краће визуелне анализе успешно прочита задати нотни текст, поштујући све задате параметре (тоналитет, темпо, динамику, артикулацију, ритам итд.); – Оспособљавање ученика за анализу текста и развијање способности да унапред види нотни текст; – Развијање општег познавања музичке литературе, посебно гудачке. - Савладавање текста и музичких захтева у програму задатом са на предметима са којима је читање с листа у кореалцији: оркестар и камерна музика	37	Групни рад Рад у паровима Индивидуални	Практичан рад Демонстрација .Дијалог	На годишњем испиту се изводе два примера за читање с листа, од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista.

Садржај програма:

Л. ван Бетовен, симфоније: VI, VII, VIII и IX
Л. ван Бетовен, увертире: Кориолан; Леонора бр. 3;Освећење дома
К. М. ф Вебер, увертире: Оберон; Прецио за; Еуријанте; Чаробни стрелац
Ф. Шуберт, симфоније: бр. 7, Це-дур;бр. 8 ха-мол – Недовршена
Ф. Менделсон, симфоније: бр. 3 а-мол;бр. 4 А-дур
Ф. Менделсон, Увертира „Фингалова пећина"
Р. Шуман, симфоније:бр. 1, Бе-дур; бр. 1, Це-дур;бр. 4 де-мол
Ф. Лист: Мазепа – симфонијска поема
Ј. Брамс, симфоније: бр. 1, це-мол; бр. 2 Де-дур; бр. 3 Еф-дур; бр. 4 е-мол

Препоручена литература:

Оркестарске студије за контрабас, I део, Војин Драшкоци и Јуриј Почевски.
Поред наведеног, треба обрађивати, повремено, делове композиција из програма за главни инструмент, камерну музику и оркестар – по избору наставника наведених предмета.

Обавезни минимум програма:

етида
композиција различитог садржаја, облика и карактера
две композиције предвиђене програмом за камерно музицирање
две композиције за оркестар – хор

три-четири дуа примерене тежине и различитог карактера

Корелација са предметима: камерна музика, оркестар, историја музике

Провера знања се врши на годишњем испиту у јуну.

На **испиту** се изводе два примера за читање с листа од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење *prima vista.*

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

(1 час недељно, 35 часа годишње)

ВИОЛИНА

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Савладавање вештине брзог и течног читања нотног текста; – Упознавања ученика са инструменталном литературом. Задаци: – Упознавање ученика са основним принципима и проблематиком читања са листа, као и различитим начинима и техникама читања с листа; – Оспособљавање ученика да после краће визуелне анализе успешно прочита задати нотни текст, поштујући све задате параметре (тоналитет, темпо, динамику, артикулацију, ритам итд.); – Оспособљавање ученика за анализу текста и развијање способности да унапред види нотни текст; – Развијање општег познавања музичке литературе, посебно гудачке. - Савладавање текста и музичких захтева у програму задатом са на предметима са којима је читање с листа у кореалцији: оркестар и камерна музика	35	Групни рад Рад у паровима Индивидуални	Практичан рад Демонстрација .Дијалог	На годишњем испиту се изводе два примера за читање с листа, од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista.

Садржај програма:

Л. ван Бетовен – III симфонија Ес-дур оп. 55
Л. ван Бетовен – IV симфонија Бе-дур оп. 60
Л. ван Бетовен – VI симфонија Еф-дур оп. 68
Л. ван Бетовен – VII симфонија А-дур оп. 92
Л. ван Бетовен – IX симфонија де-мол оп. 125
Л. ван Бетовен – Леонора бр. 3 пр. 72а – увертира
Ј. Брамс – Концерт за клавир оп. 15
Ј. Брамс – I симфонија це-мол оп. 68
Ј. Брамс – II симфонија Де-дур оп. 73
Ф. Шуберт – Симфонија ха-мол

Адам – Жизела – свита из балета
Дворжак – IX симфонија е-мол
Б. Сметана – Влтава – симфонијска поема бр. 2
П. И. Чајковски – Лабудово језеро – балетска свита
П. И. Чајковски – IV симфонија еф-мол оп. 36
П. Коњовић – Велика чочечка игра – опера „Коштана"
С. Рајичић – Симфонија ин Е

Препоручена литература:

Оркестарске студије за виолину, II свеска, Милорад Ђуричић („Нота", Књажевац, 1979).
Друга литература која одговара по захтевима и обиму.

Корелација са предметима: камерна музика, оркестар, историја музике

Провера знања се врши на годишњем испиту у јуну.
- На испиту се изводе два примера за читање с листа од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista

ВИОЛА

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Савладавање вештине брзог и течног читања нотног текста; – Упознавања ученика са инструменталном литературом. Задаци: – Упознавање ученика са основним принципима и проблематиком читања са листа, као и различитим начинима и техникама читања с листа; – Оспособљавање ученика да после краће визуелне анализе успешно прочита задати нотни текст, поштујући све задате параметре (тоналитет, темпо, динамику, артикулацију, ритам итд.); – Оспособљавање ученика за анализу текста и развијање способности да унапред види нотни текст; – Развијање општег познавања музичке литературе, посебно гудачке. - Савладавање текста и музичких	35	Групни рад Рад у паровима Индивидуални	Практичан рад Демонстрација .Дијалог	На годишњем испиту се изводе два примера за читање с листа, од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista.

захтева у програму задатом са на предметима са којима је читање с листа у кореалцији: оркестар и камерна музика				

Садржај програма:

Р. Шуман – Симфонија бр. 2, Це-дур оп. 61; Симфонија бр. 3, Ес-дур, оп. 97
Симфонија бр. 4, де-мол, оп. 120
Ф. Менделсон – Симфонија бр. 3, а-мол оп. 56 – Шкотска
Ф. Менделсон – Концерт за виолину е-мол, оп. 64
Ф. Менделсон – Симфонија бр. 5 де-мол оп. 107 – Реформацијска
Ф. Менделсон – Увертира „Фингалова пећина" – Хебриди – оп. 26;„Сан летње ноћи" – увертира оп. 21
Ф. Менделсон – „Сан летње ноћи" – скрцо оп. 61
Ф. Менделсон - Симфонија бр. 4 де-мол оп. 90 – Италијанска
Г. Мајербер – Хугеноти – опера у 4 чина
Ж. Бизе – Кармен – опера у 4 чина
Ђ. Верди –Трубадур – опера у 4 чина; Риголето – опера у 3 чина
Аида – опера у 4 чина, Бал под маскама – опера у 3 чина, Отело – опера у 4 чина

Препоручена литература:

Оркестарске студије за виолу, I свеска, Петар Ивановић („Нота", Књажевац, 1979)

Корелација са предметима: камерна музика, оркестар, историја музике

Провера знања се врши на годишњем испиту у јуну.
На испиту се изводе два примера за читање с листа од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista.

ВИОЛОНЧЕЛО

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Савладавање вештине брзог и течног читања нотног текста; – Упознавања ученика са инструменталном литературом. Задаци: – Упознавање ученика са основним принципима и проблематиком читања са листа, као и различитим начинима и техникама читања с листа;	35	Групни рад Рад у паровима Индивидуални	Практичан рад Демонстрација .Дијалог	На годишњем испиту се изводе два примера за читање с листа, од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista.

– Оспособљавање ученика да после краће визуелне анализе успешно прочита задати нотни текст, поштујући све задате параметре (тоналитет, темпо, динамику, артикулацију, ритам итд.); – Оспособљавање ученика за анализу текста и развијање способности да унапред види нотни текст; – Развијање општег познавања музичке литературе, посебно гудачке. - Савладавање текста и музичких захтева у програму задатом са на предметима са којима је читање с листа у кореалцији: оркестар и камерна музика				

Садржај програма:

Н. Р. Корсаков: Шехерезада оп. 25 – Симфонијска свита
Н. Р. Корсаков: Шпански капричо оп. 34
Дворжак:Симфонија бр. 8 (4) Ге-дур оп. 88;Симфонија бр. 9 (5) е-мол оп. 95 – „Из новог света“
Е. Елгар: Енигма варијације оп. 36
Ц. Франк: Симфонија де-мол
Брукнер:Симфонија бр. 4 Ес-дур;Симфонија бр. 7 Е-дур
Г. Малер:Симфонија бр. 1 Де-дур;Симфонија бр. 4 Ге-дур
П. Дика: Чаробњаков ученик – Симфонијска поема
Ј. Сибелијус: Симфонија бр. 2 Де-дур оп. 43
С. Прокофјев: Симфонија бр. 5 оп. 100
С. Прокофјев: Класична симфонија оп. 25
Д. Шостакович:Симфонија бр. 1 Еф-мол оп. 10;Симфонија бр. 5 де-мол оп. 47

Препоручена литература:

Оркестарске студије за виолончело, I свеска, Реља Ћетковић („Нота”, Књажевац, 1979).

Препоручена литература:

Оркестарске студије за виолу, I свеска, Петар Ивановић („Нота”, Књажевац, 1979)

Корелација са предметима: камерна музика, оркестар, историја музике

Провера знања се врши на годишњем испиту у јуну.

На испиту се изводе два примера за читање с листа од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista.

КОНТРАБАС

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Савладавање вештине брзог и течног читања нотног текста; – Упознавања ученика са инструменталном литературом. Задаци: – Упознавање ученика са основним принципима и проблематиком читања са листа, као и различитим начинима и техникама читања с листа; – Оспособљавање ученика да после краће визуелне анализе успешно прочита задати нотни текст, поштујући све задате параметре (тоналитет, темпо, динамику, артикулацију, ритам итд.); – Оспособљавање ученика за анализу текста и развијање способности да унапред види нотни текст; – Развијање општег познавања музичке литературе, посебно гудачке. - Савладавање текста и музичких захтева у програму задатом са на предметима са којима је читање с листа у кореалцији: оркестар и камерна музика	35	Групни рад Рад у паровима Индивидуални	Практичан рад Демонстрација .Дијалог	На годишњем испиту се изводе два примера за читање с листа, од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista.

Садржај програма:

Р. Штраус – Симфонија бр. 1 еф-мол

Р. Штраус – Дон Жуан – симфонијска поема, Макбет, Смрт и преображење, Тил Ојленшпигел, „Тако је говорио Заратустра“, Дон Кихот, Живот јунака, Симфонија доместика

П. И. Чајковски – Серенада за гудаче

П. И. Чајковски – Свита за оркестар бр. 3; бр. 4

П. И. Чајковски – Крцко Орашчић

П. И. Чајковски – Симфоније бр. 1 ге-мол, бр. 2 це-мол, бр. 3, бр. 4, бр. 5 и бр. 6.

П. И. Чајковски – Манфред, Италијански капричо, Увертира 1812
П. И. Чајковски – Ромео и Јулија, Франческа Римини,Успавана лепотица
П. И. Чајковски – Евгеније Оњегин, Мазепа, Пикова Дама, Чаробница
Ђ. Верди – опере:Риголето, Трубадур, Травијата, Бал под маскама, Моћ судбине, Макбет, Дон Карлос, Аида, Отело, Фалстаф
Ђ. Верди: Реквијем
У операма треба изабирати најзначајније делове за контрабас

Препоручена литература:

Оркестарске студије за контрабас, I део, Војин Драшкоци и Јуриј Почевски.
Поред наведеног, треба обрађивати, повремено, делове композиција из програма за главни инструмент, камерну музику и оркестар – по избору наставника наведених предмета.

Обавезни минимум програма:

етида;
композиција различитог садржаја, облика и карактера;
две композиције предвиђене програмом за камерно музицирање;
две композиције за оркестар – хор.
три-четири дуа примерене тежине и различитог карактера.

Корелација са предметима: камерна музика, оркестар, историја музике

Провера знања се врши на годишњем испиту у јуну.
На испиту се изводе два примера за читање с листа од којих се један доставља ученику дан пре испита за припрему, а други пример се задаје на самом испиту за извођење prima vista.

СОЛФЕЂО

ПРВИ РАЗРЕД

Назив предмета:Солфеђо
Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 74 часа годишње
Циљ учења предмета Солфеђо је да код ученика развије музикалност, креативност и естетске критеријуме кроз примену знања и вештина ради ефикаснијег разумевања и извођења нотног текста у свим његовим аспектима што доприноси успешној међупредметнојкорелецији.

Исходи:

-својим речима изражава утиске о слушаном делу;
-препозна музичке елементе кроз примере за слушање музике;
-изражајно пева тоналне једногласне и вишегласне композиције
-препозна и пева старе градске песме и народне мелодије у мерама 5/8, 7/8 и 9/8;
-пева штимове обрађених дурских и молских тоналитета;
-запише и пева хармонске везе;
-запише ритмичке мотиве и ритмичку окосницу;
-запише мелодијске диктате по двотактима, фразама и у целости;
-опажа, пева и записује интервале и акорде;
-импровизује мелодију на задати ритам;
-препозна и изводи ритмичке фигуре троделног ритма и четвороделне поделе јединице бројања;
-препозна и изводи промену метра;
-користи доступне носиоце звука у циљу слушања, опажања и разумевања музике.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ Вођено слушање одабране музичке литературе различитих жанрова и стилова са циљем: развоја естетских критеријума, међупредметне корелације, препознавање музичких елемената (стил, карактер, темпо, облик, фразе, динамика артикулација).	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Слушни тест
МЕЛОДИКА Једногласно певање инсерата из литературе и инструктивних композиција различитих жанрова и музичких епоха и српских народних песама са и без текста:	30	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено кроз мелодијске примере и прима виста.

дијатоника: фиксирање ступњева у оквиру хармонских функција: тоналитети до четири предзнака, молдур и мутације де-Де, Еф-еф, а-А, Це-це, е-Е, Ге-ге), хроматске пролазнице и скретнице, дијатонске модулације у паралелни, субдоминантни и доминантни тоналитет: почетни тоналитет до два предзнака, транспоновање. Вишегласно певање инсерата из литературе и инструктивних композиција различитих жанрова и музичких епоха и аранжмана српских народних песама са и без текста. двогласно певање – дијатоника и дијатонске модулације на доминанту или паралелу, певање хармонских веза трогласно. Једногласно и вишегласно певање: карактер, темпо фраза, динамика и артикулација.				

ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ Опажање појединачних тонова у целом регистру клавијатуре у одређеном тоналитету, –различитих типова дијатонских дурских и молских лествица. Опажање и интонирање: интервала; двозвука у тоналитету без анализе интервала до дециме (тежиште ка опажању три до четири двозвука у низу), штимова од камертона (тоналитети до четири предзнака), свих врста трозвука са обртајима, а умењеног и прекомерног са разрешењем, строге и слободне хармонске везе на главним ступњевима, доминантни септакорд са обртајима и умањени септакорд. Диктати Једногласни мелодијски диктат: записивање и транспоновање мотива, записивање примера свираних по двотактним	12	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Музички диктат до 8 двоткта.

фразама и диктата у целости. Записивање ритмичких мотива и ритмичког диктата по двотактним фразама. Записивање метро-ритмичке окоснице (инсерата из литературе). Записивање традиционалне, народне и староградске песме са тек стом.				
РИТАМ Ритмичко читање уз обележена темпа, фразе и акценте. Ритмичке врсте и фигуре: четвороделна подела ритмичке јединице (разликовање ритмичких фигура сличних по изгледу),чешћа употреба пауза и лигатура, троделни ритмови, проста деоба тродела и пунктиране фигуре, синкопиран тродел, са и без узмаха. Метричке врсте: промена метра: из дводела у тродел и обрнуто у српским народним песмама и инструктивним композицијама; мере: 5/8, 7/8 и 9/8 у српским	25	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање преко ритмичких вежби и прима виста

народним песмама; одређивање метричке врсте у српским народим песмама; равномерно читање у виолинском и бас кључу инсерата из литературе; Промене кључева.				
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО Импровизација мелодије на задати ритам. Употреба савремене технологије у настави. ЛИТЕРАТУРА: Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС и други уџбеници и приручници који доприносе остварењу наведених исхода.	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Импровизација мелодије на задати ритам

Корелација са предметима: теорија музике
Уџбеници: С. С. Марковић, *Cantabile;* В. Јовановић *Солфеђо за 1. разред СМШ,* З. Васиљевић, И. Дробни *Солфеђо 1. разред СМШ.*
Додатна литература: В. Јовановић *Једногласни диктати*
Годишњи испит: програм испита предлаже Стручно веће за инструменталне и теоријске музичке предмете.

ДРУГИ РАЗРЕД

Назив предмета:Солфеђо
Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 74 часа годишње

Циљ учења предмета Солфеђо је да код ученика развије музикалност, креативност и естетске критеријуме кроз примену знања и вештина ради ефикаснијег разумевања и

извођења нотног текста у свим његовим аспектима што доприноси успешној међупредметнојкорелецији.

Исходи:

-својим речима изражава утиске о слушаном делу;
-препозна музичке елементе кроз примере за слушање музике;
-изражајно пева тоналне и модалне једногласне и вишегласне композиције са алтерацијама;
-препозна и пева старе градске песме и народне мелодије у мерама5/8, 7/8, 8/8 и 9/8;
-пева штимове обрађених дурских и молских тоналитета;
-запише и пева хармонске везе;
-запише ритмичке мотиве и ритмичку окосницу;
-запише мелодијске диктате по двотактима, фразама и у целости;
-опажа, пева и записује интервале и акорде;
импровизује мелодију или хармонију на задати ритам;
-препозна и изводи ритмичке фигуре троделног ритма, четвороделне и осмоделне поделе јединице бројања;
-препозна и изводи промену метра;
-користи доступне носиоце звука у циљу слушања, опажања и разумевања музике.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ Вођено слушање одабране музичке литературе различитих жанрова и стилова са циљем: развоја естетских критеријума, међупредметне корелације, препознавање музичких елемената (стил, карактер, темпо, облик, фразе, динамика артикулација).	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Слушни тест
МЕЛОДИКА Једногласно певање инсерата из литературе и инструктивних	30	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару	Монолошка Дијалошка Рад на тексту	Усмено кроз мелодијске примере и прима виста.

композиција различитих жанрова и музичких епоха и српских народних песама са и без текста: дијатоника: фиксирање ступњева у оквиру хармонских функција: тоналитети до петпредзнака; упознавање модуса (певање лествица и каденци дорског, фригијског, лидијског и миксолидијског модуса); алтерације у поступном покрету; певање средњевековних и раних ренесансних композиција (једногласно и вишегласно); дијатонске модулације у тоналитете прве квинтне сродности и мутације; транспоновање; композиције са клавирском пратњом; Вишегласно певањеминсерата из литературе и инструктивних композиција различитих жанрова и музичких епоха и аранжмана српских народних песама са и без текста.		Комбиновани рад	Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	

двогласно певање – дијатоника са алтерацијама и дијатонским модулацијама; певање хармонских веза трогласно; Једногласно и вишегласно певање: карактер, темпо фраза, динамика и артикулација;				
ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ Диктати Једногласни мелодијски диктат: записивање и транспоновање мотива и двозвука; записивање примера свираних по двотактима , фразама и диктата у целости свираних на различитим инструментима; Записивање ритмичких мотива и ритмичког диктата по двотактним фразама; Записивање метро-ритмичке окоснице (инсерата из литературе); Записивање традиционалне, народне и староградске песме са тек стом;	12	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Музички диктат до 8 двоткта.
РИТАМ Ритмичко читање уз обележена темпа, фразе и акценте у виолинском, бас и	25	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару	Монолошка Дијалошка Рад на тексту	Усмено излагање преко ритмичких

са променомкључа; Ритмичке врсте и фигуре: осмоделна подела; дуола и мала триола; троделни ритмови, проста деоба тродела и пунктиране фигуре, синкопиран тродел, са и без узмаха; Метричке врсте: промена метра: из дводела у тродел и обрнуто у српским народим песмама и инструктивним композицијама; мере: 5/8, 7/8 и 9/8 у српским народим песмама; одређивање метричке врсте српским народим песмама; равномерно читање у виолинском и бас кључу инсерата из литературе; промене кључева;		Комбиновани рад	Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	вежби и прима виста
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО Импровизација мелодије на задати ритам. Употреба савремене технологије у настави. ЛИТЕРАТУРА: Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС и други уџбеници	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Импровизација мелодије на задати ритам

и приручници који доприносе остварењу наведених исхода.				

Корелација са предметима: теорија музике
Уџбеници: С. С. Марковић, *Cantabile;* В. Јовановић *Солфеђо за 2. разред СМШ,*
З. Васиљевић, И. Дробни *Солфеђо 2. разред СМШ.*
Додатна литература: В. Јовановић *Једноīласни дикшаши*
Годишњи испит: програм испита предлаже Стручно веће за инструменталне и теоријске музичке предмете.

ТРЕЋИ РАЗРЕД

Назив предмета: Солфеђо
Недељни и годишњи фонд часова:2 часа недељно, 74 часа годишње

Циљ учења предмета Солфеђо је да код ученика развије музикалност, креативност и естетске критеријуме кроз примену знања и вештина ради ефикаснијег разумевања и извођења нотног текста у свим његовим аспектима што доприноси успешној међупредметној корелецији.

Исходи:
својим речима изражава утиске о слушаном делу;
-препозна музичке елементе кроз примере за слушање музике;
-изражајно пева тоналне једногласне и вишегласне инструктивне композиције и инсерте из литературе;
-препозна и пева староградске песме и народне мелодије;
-пева и препозна штимове дурских и молских тоналитета;
-запише и пева хармонске везе;
-запише ритмичке мотиве и ритмичку окосницу;
-запише мелодијске диктате по двотактима, фразама, у целости и вергл форми;
-опажа, пева и записује интервале и акорде;
-импровизује мелодију, ритам или хармонију на задати ритам;
-препозна и изводи ритмичке фигуре из садржаја;
-препозна и изводи промену метра;
-користи доступне носиоце звука у циљу слушања, опажања и разумевања музике

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ Вођено слушање одабране музичке литературе различитих жанрова и стилова са циљем: развоја естетских критеријума, међупредметне корелације, препознавање музичких елемената (стил, карактер, темпо, облик, фразе, динамика артикулација).	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Слушни тест
МЕЛОДИКА Једногласно певање инсерата из литературе и инструктивних композиција различитих жанрова и музичких епоха, српских народних песама са текстом, познатих тема композиција у сонатном облику и у облику ронда. Стабилне и лабилне алтерације (скокови у алтероване тонове и напуштање алтерованих тонова скоком). Алтеровани акорди и њихова разрешења. Алт кључ.	30	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено кроз мелодијске примере и прима виста.

Дијатонске и хроматске модулације у тоналитете прве и друге квинтне сродности и мутације. Модална мелодика. Вишегласно певање хомофоних и полифоних двогласних, трогласних и четворогласних: композиција са клавирском пратњом, инсерата из литературе и инструктивних композиција различитих жанрова и музичких епоха, српских народних песама са текстом, познатих тема композиција у сонатном облику и у облику ронда са елементима дијатонике, дијатонске и хроматске модулације. Једногласно и вишегласно певање: карактер, темпо фраза, динамика и артикулација.				
ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ Опажање и интонирање: основних и хроматских тонова у тоналитету у целом	12	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица	Музички диктат до 8 двоткта.

регистру клавијатуре, –штимова свих тоналитета, свих врста интервала до дециме у оквиру и изван тоналитета, –свих врста трозвука у оквиру и изван тоналитета, –свих врста септакорада у основном облику са разрешењем, хармонских веза на главним и споредним ступњевима: (троглас и четвороглас, строге и слободне везе акорада) са модулацијом и без модулације. Диктати: Инструктивне композиције, инсерати из литературе, традиционалне, народне и староградске песме са текстом. Записивање једногласног и двогласног диктата са алтерацијама и модулацијама свираног по двотактним фразама, у целости и вергл формату. Записивање метро-ритмичке окоснице (инсерата из литературе). Транспоновање			Практичан рад	

мотива.				
РИТАМ Равномерно читање у алт кључу. Ритмичко читање уз обележена темпа, фразе и акценте у виолинском, бас и алт кључу. Неправилне ритмичке групе: све врсте триола, квартоле, квинтоле и секстоле. Промена метра у инсертима из литературе и инструктивним етидама. Полиритмија: 3: 2, 2: 3, 3: 4, 4: 3. Народни ритмови са променом метра – преко примера из музичког фолклора	25	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање преко ритмичких вежби и прима виста
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО Импровизација мелодије на задати ритам. Употреба савремене технологије у настави. ЛИТЕРАТУРА: Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС и други уџбеници и приручници који доприносе остварењу наведених исхода.	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Импровизација мелодије на задати ритам

Корелација са предметима: теорија музике
Уџбеници: С. С. Марковић, *Cantabile;* В. Јовановић *Солфеђо за 3. разред СМШ,*
З. Васиљевић, И. Дробни *Солфеђо 3. разред СМШ.*
Додатна литература: В. Јовановић *Једноїласни дикшаши*
Годишњи испит: програм испита предлаже Стручно веће за инструменталне и теоријске музичке предмете.

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Назив предмета: Солфеђо

Недељни и годишњи фонд часова:2 часа недељно, 70 часова годишње

Циљ учења предмета Солфеђо је да код ученика развије музикалност, креативност и естетске критеријуме кроз примену знања и вештина ради ефикаснијег разумевања и извођења нотног текста у свим његовим аспектима што доприноси успешној међупредметнојкорелецији.

Исходи:
-разуме и објасни својим речима музичке појмове;
- својим речима изражава утиске о слушаном делу;
-препозна музичке елементе кроз примере за слушање музике;
-изражајно пева тоналне једногласне и вишегласне инструктивне композиције и инсерте из литературе;
-пева штимове дурских и молских тоналитета;
-препозна и пева алтерације, алтероване акорде и њихова разрешења;
-препозна и пева модулацију;
-препозна и пева староградске песме и народне мелодије;
-пева композиције са клавирском пратњом;
-опажа све врсте лествице
-запише и пева трогласне и четворогласне хармонске везе;
-запише ритмичке мотиве и ритмичку окосницу;

-запише мелодијске диктате по двотактима, фразама и у целости;
-запише двогласни диктат;
-опажа, пева и запише интервале и акорде;
импровизује мелодију, ритам или хармонију научених композиција;
-користи самостално или уз помоћ одраслих доступне носиоце звука;
-препозна и изводи промену метра или темпа;
-равномерно и ритмички чита у виолинском, бас, алт и тенор кључу;
-изводи и запише неправилене ритмичке групе;
-изводи композиције са полиритмијом;

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ Вођено слушање одабране музичке литературе различитих жанрова и стилова са циљем: развоја естетских критеријума, међупредметне корелације, препознавање музичких елемената (стил, карактер, темпо, облик, фразе, динамика артикулација).	3	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Слушни тест
МЕЛОДИКА Једногласно певање инсерата из литературе и инструктивних композиција различитих жанрова и музичких епоха (посебно 19. и 20. века) ,староградских песама и српских народних песама са и без текста – рекапитулација градива. Хроматске модулације. Енхармонске модулације (информативно). Алтеровани акорди и њихова разрешења преко инсерата из литературе из периода импресионизма и 20-ог века.	30	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено кроз мелодијске примере и прима виста.

Композиције са клавирском пратњом. Поставка тенор кључа – певање инструктивних композиција и инсерата из литературе. Вишегласно певање инсерата из литературе и инструктивних композиција различитих жанрова и музичких епоха, и аранжмана српских народних песама са и без текста. двогласно певање – модулације, мутације и алтерације. трогласно певање хармонских веза у инсертима из литературе. Једногласно и вишегласно певање: карактер, темпо фраза, динамика и артикулација.				
ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ Опажање: појединачних тонова у целом регистру клавијатуре у одређеном тоналитету, свих врста дијатонских лествица. Опажање и интонирање:	12	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у лару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Музички диктат до 8 двотта.

интервала до дециме, штимова од камертона свих врста трозвука са обртајима, хармонских веза-трогласних и четворогласних (Д7 са обртајима), свих врста четворозвука. Диктати: Једногласни мелодијски диктат: записивање и транспоновање мотива, записивање примера свираних по двотактним фразама , диктата у целости и вергл диктата. Записивање двогласних диктата – модулације, мутације и алтерације. Записивање ритмичких мотива и ритмичког диктата по двотактним фразама. Записивање метро-ритмичке окоснице (инсерата из литературе). Записивање традиционалне, народне и староградске песме са и без текста (хроматске промене, елементи мутације).				

РИТАМ Равномерно читање: тенор и алт кључ. Ритмичко читање: обнављање целокупног градива и проширивање знања и вештина из области промене метра и темпа. Неправилне ритмичке групе: све врсте триола, квартоле, квинтоле и секстоле. Полиритмија. Ритмичко читање инсерата из литературе и инструктивних композиција.	25	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање преко ритмичких вежби и прима виста
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО Импровизација мелодије, ритма или хармоније инструктивних композиција, или инсерата из литературе из периода импресионизма и XX века. Употреба савремене технологије у настави. ЛИТЕРАТУРА: Сви уџбеници препоручени од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС и други уџбеници и	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Импровизација мелодије на задати ритам

приручници који доприносе остварењу наведених исхода.				

Корелација са предметима: теорија музике
Уџбеници: С. С. Марковић, *Cantabile;* В. Јовановић *Солфеђо за 4. разред СМШ,*
З. Васиљевић, И. Дробни *Солфеђо 4. разред СМШ.*
Додатна литература: В. Јовановић *Једногласни диктати*
Годишњи испит: програм испита предлаже Стручно веће за инструменталне и теоријске музичке предмете.

Музички инструменти

Разред: I СМШ

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
АКУСТИЧКЕ ОСОБИНЕ ЗВУКА	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Звук, основни појмови – дефиниција, особине Аликвотни низ, природно и темперовано штимовање, камерни тон, рефлексија и резонанца - усменим излагањем.
МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	30	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Подела музичких инструмената Општа начела стварања звука у оквиру појединих група Гудачки инструменти – грађа, извођачка

				техника, историјат, литература Трзани жичани инструменти – харфа, гитара, историјске и фолклорне варијанте Клавир и чембало – грађа, извођачка техника, литература Дрвени дувачки инструменти, сродност и разлике и транспозиција Лимени дувачки инструменти, заједничка својства технике и звука и историјски развој Дувачки инструменти са мехом, грађа, функционисање, историјат и литература Људски глас и разлике између вокалног и инструменталног медија Удараљке, улога и нотација Електрични музички инструменти-семинарски рад; усмено излагање
ИНСТРУМЕНТАЛНИ АНСАМБЛИ	5	Фронтални облик Индивидуални Групни	Монолошка Дијалошка Рад на тексту	Главне врсте камерних састава и оркестара, њихова звучна својства,

		Рад у пару Комбиновани рад	Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	могућности и литература Уобичајена поставка инструмената у оркестру и поредак у партитури Упоредно сагледавање инструментаријума – општа звучна својства појединих врста и група инструмената, тонски распони, значај и уобичајене улоге, историјски ток развоја. - слушни тест; усмено излагање

Корелација са другим предметима - историја музике
Уџбеник: „Музички инструменти" Дејан Деспић, издавач Завод за уџбенике и наставна средства Београд, Нови Сад и „Нота" Књажевац.
Треба инсистирати на препознавању инструмената по звуку и изгледу, кроз што већи број добро одабраних музичких примера из најпознатије литературе, као и слика (цртежа) инструмената, а према могућностима и кроз приказ најважнијих инструмената уживо, или видео-снимком. Посета концертима, посебно оркестарским, такође, треба да помогне успешнијем усвајању програма.

ХАРМОНИЈА

ПРВИ РАЗРЕД

Предмет: Хармонија
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 37 часова годишње

Циљ: Циљ учења предмета Хармонија је овладавање хармонским законитостима и музичком логиком при изради хомофоне хорске фактуре, звучном хармонском праксом и аналитичким тумачењем примера из литературе.

Исходи:
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:
-Користи стечена знања из теорије музике у решавању хармонских проблема;
-Препозна консонантне и дисонантне акорде;
-Запише квинтакорде и обртаје главних ступњева;
-Одреди многостраност квинтакорада у тоналитетима;
-Дефинише сродство и функције акорада;
-Слушно разликује хомофони и полифони став;
-Класификује и слушно препозна врсте каденци;
-Примени поставку квинтакорада главних ступњева у строгом хармонском ставу;
-Примени правила у везивању квинтакорада главних ступњева и њихових обртаја;
-Слушно идентификује хармонске везе квинтакорада главних ступњева;
-Одсвира хармонске везе квинтакорада главних на клавиру;
-Примени везивање квинтакорада главних ступњева;
-Препозна тоналитете и акордске односе на примерима из музичке литературе;
-Повеже хармонизацију задатка са његовом формалном структуром;
-Коментарише квалитет хармонског задатка;

Провера знања: је кроз писмени задатак са захтевима у складу са пређеним градивом

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
КВИНТАКОРДИ Структура и врсте Лествични квинтакорди у дуру и молу Изградња квинтакорада Многостраност квинтакорада Сродност квинтакорада	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Утврђивање већ стеченог знања (теорија музике) и оспособљавање ученика да препознају природу, карактеристике и улогу различитих врста квинтакорада како појединачно

				тако и унутар тоналног система.
ОСНОВЕ ХАРМОНИЈЕ Тоналитет и функције Постављање квинтакорада у четворогласни хармонски став Амбитус хармонских гласова Подела гласова Акорди главних ступњева Подпуни и непотпуни акорди. Удвајање тонова. Критични тонови и њихово разрешење Однос између гласова у покрету Строга, слободна и полуслободна веза Забрањена кретања	32	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Оспособљавање ученика да разумеју улогу и значај хармонског начина размишљања, основне законитости хармонског тока као и кретања појединачних гласова у оквиру хармонског слога кроз практичне вежбе и писмене задатке

Корелација:
Теорија музике, Солфеђо, Историја музике

Уџбеници и друга литература
М. Живковић – Хармонија

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА
Стална провера кроз индивидуални рад ученика као и кроз писмене задатке на крају првог и другог полугодишта

ДРУГИ РАЗРЕД

Предмет: Хармонија

Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 74 часова годишње

Циљ: Циљ учења предмета Хармонија је овладавање хармонским законитостима и музичком логиком при изради хомофоне хорске фактуре, звучном хармонском праксом и аналитичким тумачењем примера из литературе.

Исходи:

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:

-Дефинише сродство и функције акорада;
-Класификује и слушно препозна врсте каденци;
-Примени поставку квинтакорада свих ступњева у строгом хармонском ставу;
-Примени правила у везивању квинтакорада свих ступњева и њихових обртаја;
-Слушно идентификује хармонске везе квинтакорада главних и споредних ступњева и њихових обртаја;
-Одсвира хармонске везе квинтакорада главних и споредних ступњева и њихових обртаја на клавиру;
Препозна и изгради главне четворозвуке;
-Препозна и разреши критичне тонове у главним четворозвуцима;
-Наведе начине увођења и разрешења главних четворозвука;
-Примени правила у везивању главних четворозвука;
-Слушно препозна хармонске везе главних четворозвука;
-Демонстрира написане хармонске везе главних четворозвука на клавиру;
-Препозна и примени ванакордске тонове у хармонизацији задатака и примерима из литературе;
-Аналитички распозна и тумачи тоналитете и акордске односе на примерима из музичке литературе;
-Препозна доминантни петозвук са обртајима у музичкој литератури.
-Увиди његову природу пре свега као акорда са задржицом.

Провера знања на крају првог полугодишта

Писмена израда четворотактног задатка и анализа кратког одломка композиције са акордима који су упознати током полугодишта;
Хармонизација молдура, природног и мелодијског мола;
Слушни примери и примери из литературе;
Главни четворозвуци: доминантни септакорди и његови обртаји. Представљање истих кроз литературу и аудио-примере;
Септакорд II ступња и обртаји, акорд са додатом секстом. Свирање проширене каденце и употребом квинтсекстакорда II ступња;
Септакорд VII ступња и обртаји;

Провера знања на крају другог полугодишта

Писмена израда четворотактног задатка и анализа кратког одломка композиције са акордима који су упознати током полугодишта.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
КВИНТАКОРДИ СПОРЕДНИХ СТУПЊЕВА Квинтакорд шестог ступња Квинтакорд другог ступња Квинтакорд седмог ступња Квинтакорд трећег ступња	12	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Упознавање са хармонским карактеристикама акорада споредних ступњева унутар тоналитета

				кроз практичне вежбе и писмене задатке.
СЕКСТАКОРДИ Специфичности секстакорда у односу на квинтакорд на истом ступњу и њихова употреба у хармонском ставу и музици уопште.	12	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Упознавање са карактеристикама секстакорада као обртаја квинтакорда, њиховим значајем и улигим у хармонском ставу кроз израду задатака и хармонску анализу адекватних музичких примера кроз практичне вежбе и писмене задатке
КВАРТСЕКСТАКОРДИ Специфичности квартсекстакорда као обртаја квинтакорда и њихова употреба у хармонском ставу Обртајни квартсекстакорд Задржични квартсекстакорд Скретнични квартсекстакорд Пролазни квартсекстакорд	20	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Упознавање са специфичностима квартсекстакорда као обртаја квинтакорда,и њихова примена у хармонском језику различитих музичких епоха кроз израду задатака и хармонску анализу адекватних музичких примера кроз практичне вежбе и писмене задатке
ЧЕТВОРОЗВУЦИ Доминантни четворозвук Субдоминантни четворозвук Вођични четворозвук Четворозвуци осталих ступњева и њихова употреба и значај у хармонском ставу.	16	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Упознавање са специфичностима четворозвука,и њихова примена у хармонском језику различитих музичких епоха кроз израду задатака и хармонску анализу адекватних музичких примера кроз

				практичне вежбе и писмене задатке
ВАНАКОРДСКИ ТОНОВИ Смисао, значај и улога ванакордских тонова у хармонском слогу Задржице Скретнице Пролазнице Вишеструка употреба различитих ванакордских тонова у различитим гласовима Антиципација (претходница)	14	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Разумевање значаја и улоге ванакордских тонова у развоју мелодијске линије појединих гласова као и њихов хармонски значај у хармонском слогу кроз израду задатака и хармонску анализу адекватних музичких примера кроз практичне вежбе и писмене задатке

Корелација:
Теорија музике, Историја музике, Солфеђо

Уџбеници и друга литература:
М. Живковић – Хармонија

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА
Стална провера кроз индивидуални рад ученика као и кроз писмене задатке на крају првог и другог полугодишта

ТРЕЋИ РАЗРЕД

Предмет: Хармонија

Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 74 часова годишње

Циљ: Циљ учења предмета Хармонија је овладавање хармонским законитостима и музичком логиком при изради хомофоне хорске фактуре, звучном хармонском праксом и аналитичким тумачењем примера из литературе.

Исходи:
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:
-Објасни својим речима врсте и примену алтерација у дуру и молу;
-Разликује дијатонске и алтероване тонове и акорде у лествицама;
-Самостално осмисли и одсвира алтероване акорде (доминантина доминанта и њен заменик) на клавиру;

-Слушно препознаје алтероване акорде њихова разрешења;
-Самостално анализира хармонски план у нотним примерима из музичке литературе у којима се налазе алтеровани акорди;
-Повеже хармонску анализу примера из литературе са његовом формалном структуром;
-Дискутује о формалној и стилској одредници композиције на основу хармонске;
Аналитички распозна и тумачи тоналитете и акордске односе на примерима из музичке литературе;
-Препозна и направи разлику између видова промене тоналитета у примерима из музичке литературе;
-Презначи акорде у дијатонској модулацији;
-Свира дијатонску модулацију на клавиру;
-Повеже хармонизацију задатака са његовом формалном структуром;
-Изрази мишљење о квалитету креираног хармонског задатка

Провера знања на крају првог полугодишта
Писмена израда четворотактног задатка и анализа кратког одломка композиције са акордима који су упознати током полугодишта.
Видови промене тоналитета.
Мутација, тонално иступање, тонални скок, модулација. Врсте модулација и њихов значај у музичким облицима. Аудио-записи и примери из литературе.
Дијатонска модулација.
Средства дијатонске модулације и начини извођења. Обнављање многостраности трозвука.
Модулационе групе (непосредна модулација).

Провера знања на крају другог полугодишта
Писмена израда четворотактног задатка и анализа кратког одломка композиције са модулацијама које су упознате током полугодишта.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
АЛТЕРОВАНИ ТОНОВИ Хроматске фигурације	10	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Упознавање са улогом алтерованих тонова за развој мелодије и хармонског језика у различитим музичким епохама кроз израду задатака и хармонску анализу адекватних музичких примера кроз практичне вежбе

				и писмене задатке
ПРОШИРЕНИ ТОНАЛИТЕТ Доминантина доминанта као дијатонски акорд Доминантина доминанта као хроматски акорд Доминанта за субдоминанту као дијатонски акорд Доминанта за субдоминанту као хроматски акорд Алтеровани акорди у функцији алтероване субдоминанте Наполитански секстакорд и фригијски к винтакорд	24	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Упознавање са хармонским средствима проширеног тоналитета у различитим музичким епохама кроз израду задатака и хармонску анализу адекватних музичких примера кроз практичне вежбе и писмене задатке
ПРОМЕНЕ ТОНАЛИТЕТА Начини и врсте промене тоналитета Модулација Тонално иступање Тонални скок Модулација преко једног тона	4	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Упознавање са различитим начинима промене тоналитета и њихове употребе у различитим музичким епохама кроз хармонску анализу адекватних музичких примера.
ДИЈАТОНСКА МОДУЛАЦИЈА Сродност тоналитета Дијатонска модулација прве групе Дијатонска модулација друге групе Дијатонска модулација треће групе Дијатонска модулација четврте групе (преко посредног тоналитета)	36	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Упознавање са арактеристикама и средствима која се користе у различитим групама дијатонских модулација,и њихова примена у хармонском језику различитих музичких епоха кроз израду задатака и хармонску анализу адекватних музичких примера кроз практичне вежбе и писмене задатке

Корелација:
Теорија музике, Историја музике, Солфеђо, Музички облици, Контрапункт

Уџбеници и друга литература:
М. Живковић – Хармонија

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА
Стална провера кроз индивидуални рад ученика као и кроз писмене задатке на крају првог и другог полугодишта

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Предмет: Хармонија
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 35 часова годишње

Циљ: Циљ учења предмета Хармонија је овладавање хармонским законитостима и музичком логиком при изради хомофоне хорске фактуре, звучном хармонском праксом и аналитичким тумачењем примера из литературе.

Исходи:
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању:
-Да својих речима објасни средства хроматске модулације;
-Препозна све врсте хроматских модулација у примеру из музичке литературе;
-Слушно препозна хроматске модулације;
-Усмено изради и одсвира краће фразе користећи хроматску модулацију;
-Анализира примере из литературе епохе барока, класицизма и романтизма, који садрже хроматску модулацију;
-Усмено изради и одсвира краће фразе користећи енхармонску модулацију;
-Анализира примере из литературе епохе барока, класицизма и романтизма, који садрже енхармонску модулацију;
-Повеже хармонску анализу примера из литературе са његовом формалном структуром;
-Дискутује о формалној и стилској одредници композиције на основу хармонске анализе;
-Преобликује акорд енхармонском заменом појединих тонова и изведе њихову многостраност;
-Разликује и примени средства енхармонск модулације;
-Енхармонске модулације;
-Препозна средства енхармонске модулације у хармонској анализи на примерима из литературе;
-Свира енхармонске модулације на клавиру;

-Повеже хармонску анализу примера из литературе са његовом формалном структуром;
-Дискутује о формалној и хармонској анализи.
-Протумачи хармонски језик композитора позног романтизма;
-Самостално врши хармонску анализу дела из музичке литературе која обухвата све стилове.

Провера знања на крају првог полугодишта
Писмена израда четворотактног задатка и анализа кратког одломка композиције са модулацијама које су упознате током полугодишта.

Провера знања на крају другог полугодишта
Писмени део:
Израда осмотактног задатка, у коме је задат обележени бас – 4 такта и необележени сопран;
Анализа одломка композиције која садржи бар једну модулацију и неколико алтерованих акорада.
Усмени део:
Три питања из целокупног оствареног програма *хармоније*;
Свирање једне модулације на клавиру (на било који начин који ученик одабере).

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
ХРОМАТСКА МОДУЛАЦИЈА Презначење алтерованих акорада. Хроматска модулација путем промене склопа акорда. Хроматска модулација путем хроматских терцних сродностиХроматска модулација путем елиптичних веза	20	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Упознавање са врстама и начинима извођења хроматских модулација кроз израду задатака и хармонску анализу адекватних музичких примера кроз практичне вежбе и писмене задатке
ЕНХАРМОНСКА МОДУЛАЦИЈА Енхармонизам умањеног септакорда. Енхармонизам прекомерног трозвука. Енхармонизам прекомерног квинт-секстакорда	10	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Упознавање са врстама и начинима извођења енхармонских модулација кроз израду задатака и хармонску анализу адекватних музичких примера кроз практичне вежбе

				и писмене задатке
ХАРМОНСКА СРЕДСТВА ПЕРИОДА РОМАНТИЗМА Остале вантоналне доминанте Субдоминантина субдоминанта Систем медијанти. Лидијски акорд	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Упознавање различитим хармонским средствима периода позног романтизма кроз хармонску анализу адекватних музичких примера.

Корелација:
Теорија музике, Историја музике, Солфеђо, Музички облици, Контрапункт

Уџбеници и друга литература:
М.Живковић – Хармонија

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА
Стална провера кроз индивидуални рад ученика као и кроз писмене задатке на крају првог и другог полугодишта

КОНТРАПУНКТ

ТРЕЋИ РАЗРЕД

Предмет: Контрапункт

Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 37 часова годишње

Циљ: Циљ учења предмета Контрапункт је да код ученика развију знања у области историјског развоја и техничких својстава ренесансног контрапункта, вештину израде имитационог двогласног и трогласног става са текстом и препознавање ренесансних музичких облика.

Исходи:
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:
-Препозна облике раног вишегласја на основу записа или звука;
-Препозна врсте старих нотација на основу записа;
-Анализира мелодијско-ритмичке карактеристике у примерима из литературе;
-Компонује кантус фирмус и флоридус;
-Примени у задацима композиционе поступке ренесансе

-Препозна композиционе поступке ренесансе у одабраним делима;
-Коментарише композиционе поступке након изведених или одслушаних делова композиције;
-Анализира и слушно препознаје духовне и световне облике ренесансе.
-Самостално пише мелодијску линију у стилу барокне полифоније
-Препознаје мелодијске и ритмичке карактеристике у полифоним делима барокних композитора
-Примењује стечена знања приликом извођења полифоних композиција
-Самостално израђује слободни двогласни став
-Уочава значај појединачне мелодијске линије у слободном двогласу
-Препозна и разликује врсте имитација у полифоним композицијама
-Анализира канон
-Самостално напише двогласни канон на задату почетну тему

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
ОСНОВЕ ВОКАЛНОГ КОНТРАПУНКТА Модуси врсте и карактеристике; основе ренесансне полифоније. Контрапунтска мелодија, кантус фирмус аналитички Ритмика мелодије кантус фирмуса Третман текста	20	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Препознавање обрађених елемената у нотним примерима. Самостална израда примера вокалне полифоније по обрађеним параметрима кроз практичне вежбе и писмене задатке.
КАРАКТЕРИСТИКЕ ИНСТРУМЕНТАЛНОГ КОНТРАПУНКТА Мелодика, ритмика и метрика инструменаталног контрапункта Хармонске основе и стил барокне полифоније, третман дисонанци. Израда стилске мелодије барокно полифоног типа, различитих ритмичких профила	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Препознавање обрађених елемената у нотним примерима. Самостална израда једногласних примера инструменталне полифоније кроз практичне вежбе и писмене задатке
СЛОБОДНИ ДВОГЛАС Израда стилске мелодије барокно полифоног типа, различитих ритмичких профила; представљање хармонске основе двозвуцима	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Препознавање карактеристика у барокним полифоним композицијама. Самостална израда

Израда слободног двогласног става				слободног двогласа на задату мелодијску линију кроз практичне вежбе и писмене задатке.
ИМИТАЦИЈА У ИНСТРУМЕНТАЛНОМ КОНТРАПУНКТУ. Врста имитације у барокној полифонији-анализа Врста имитације у барокној полифонији практично	7	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Препознавање врста имитација у музичким делима. Самостална израда одговора на задату тему у имитационом двогласу кроз практичне вежбе и писмене задатке.

Корелација:
Историја музике, Теорија музике, Хармонија, Музички облици, Општа историја

Уџбеници и друга литература
М. Живковић – Вокални контрапункт, М. Живковић – Инструментални контрапункт, В. Перичић – Инструментални и вокално-инструментални контрапункт

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА
Стална провера кроз индивидуални рад ученика као и кроз писмене задатке на крају првог и другог полугодишта

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Предмет: Контрапункт
Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 70 часова годишње

Циљ: Циљ учења предмета Контрапункт је да код ученика развију знања у области историјског развоја и техничких својстава ренесансног контрапункта, вештину израде имитационог двогласног и трогласног става са текстом и препознавање ренесансних музичких облика.

Исходи:

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:
-У потпуности самостално анализира двогласне инвенције;
-Разликује различите типове имитација;
-Самостално одређује врсту одговора на основу дате теме;
-Препознаје све ове елементе у имитационим делима барокних композитора;
-Разликује различите типове секвенци приликом анализе како слушне тако и из нотног записа;
-Анализира и тумачи полифоне композиције писане у трогласном ставу;
-Самостално израђује краће полифоне трогласне целине на задат један глас;
-Самостално исписује експозицију трогласне фуге са екстерним међуставом;
-Самостално анализира трогласне фуге у целини;

Провера знања на крају првог полугодишта

Анализа једне инвенције: приметити хармонски језик, имитацију, секвенце.
Тема у фуги
Одговор– реалан, тоналан, модулирајући – аналитички
Контра субјект – аналитички
Одговор – реалан, тоналан, модулирајући – и контрасубјект – практично

Провера знања на крају другог полугодишта

Анализа једне фуге: приметити хармонски језик, имитацију, секвенце...

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
КАРАКТЕРИСТИКЕ ИНСТРУМЕНТАЛНЕ ПОЛИФОНИЈЕ Мелодика, ритмика и метрика инструменталног контрапункта Хармонска основа и стил барокне полифоније Ванакордски тонови у двогласу Двоструки контрапункт у 8, 10.12	9	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Препознавање обрађених елемената у нотним примерима кроз практичне вежбе и писмене задатке.
СЛОБОДНИ ДВОГЛАС Двоструки контрапункт у 8, 10.12 Израда слободног двогласног става	8	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Препознавање обрађених елемената у нотним примерима. Самостална израда инструменталног двогласа на задату тему кроз практичне вежбе и писмене задатке
ИМИТАЦИОНИ ДВОГЛАС Имитација у двогласу	4	Фронтални облик Индивидуални	Монолошка Дијалошка	Препознавање карактеристика у

		Групни Рад у пару Комбиновани рад	Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	барокним полифоним композицијама. Самостална израда имитационог двогласа на задату тему кроз практичне вежбе и писмене задатке.
ДВОГЛАСНА ИНВЕНЦИЈА Структуралне и тоналне карактеристике двогласне инвенције Секвенца у инвенцији. Практична израда двогласне инвенције	26	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Препознавање структуралних елемената двогласне инвенције из партитура. Самостална израда двогласне инвенције на задату тему кроз практичне вежбе и писмене задатке
ТРОГЛАСНИ КОНТРАПУНКТ Карактеристике трогласног имитационог контрапункта. Израда имитационог трогласа на задату тему. Израда трогласних секвенци; слободне и сложене	10	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Упознавање са карактеристикама трогласног имитационог контрапункта. Самостална анализа трогласних имитационих ставова и израда трогласних имитационих одсека и трогласних секвенци кроз практичне вежбе и писмене задатке
ФУГА Експозиција фуге. Проширена експозиција. Контраекспозиција. Међуставови. Централни одсек фуге Завршни одсек фуге Израда експозиције трогласне фуге са екстерним међуставом	13	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Самостална анализа фуге. Самостална израда експозиције трогласне фуге са екстерним међуставом кроз практичне вежбе и писмене задатке

Корелација:
Историја музике, Теорија музике, Хармонија, Музички облици, Општа историја

Уџбеници и друга литература
М. Живковић – Вокални контрапункт, М. Живковић – Инструментални контрапункт, В. Перичић – Инструментални и вокално-инструментални контрапункт

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА
Стална провера кроз индивидуални рад ученика као и кроз писмене задатке на крају првог и другог полугодишта

МУЗИЧКИ ОБЛИЦИ

ТРЕЋИ РАЗРЕД

Предмет: Музички облици
Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 74 часа годишње
Циљ: Циљ учења предмета Музички облици је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају разликовање и анализу елемената музичких облика као и целовитих формалних образаца, у циљу разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом на смеровима који негују инструменталну или вокалну праксу.

Исходи:
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:
-Препозна и издвоји мотив у музичком делу;
-Разликује мотивске радове упоређујући два мотива;
-Издвоји музичку реченицу као интегрални део музичког тока.
-Развије вештину читања акорда у клавирској партитури;
-Користи знања стечена на хармонији при анализи структуралног нивоа;
-Прати активност различитих музичких компонената у току композиције;
-Активно учествује у слушању музике, пратећи уређеност различитих фаза музичког тока;
-Слуша музику на принципу понављања и промене музичких сегмената;
-Разликује и препозна три типа песама;
-Аргументује своје мишљење у анализи двосмислених структуралних или формалних решења;
-Примени стечена знања на програм који изводи на главном предмету.
-Препознаје различите типове песама како слушно тако и из партитура.
-Препозна сложену троделну песму, као формално решење самосталне композиције или једног од ставова сонатног циклуса;
-Музичких компонената у току композиције;
-Активно учествује у слушању музике, пратећи уређеност различитих фаза музичког тока;
-Слуша музику на принципу понављања и промене музичких сегмената;
-Аргументује своје мишљење у анализи двосмислених структуралних или формалних решења;

-Повеже своја извођачка искуства са усвојеним формалним обрасцима;
-Примени стечена аналитичка знања на програм који изводи на главном предмету

Провера знања на крају првог полугодишта:
Анализа елемената микроструктуре (реченице, периоди, фрагменталне структуре) у музичким примерима а у форми писменог задатка.

Провера знања на крају другог полугодишта:
Анализа песме у музичким примерима а у форми писменог задатка.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
ЕЛЕМЕНТИ МУЗИЧКЕ ФОРМЕ Мотив Фигура и пасаж Мотивски рад Двотакт Реченица Период	26	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Упознавање са елементима музичке форме и препознавање истих у композицијама како у партитурама тако и слушно кроз практичне вежбе и писмене задатке.
ОБЛИК ПЕСМЕ Дводелна песма Троделна песма Прелазни облик између дводелне и троделне песме Сложена песма Мали комади у форми песме Изузеци код облика песме Ређи и слободнији облици песме.	22	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Препознавање различитих типова песама кроз анализу партитура и слушне примере кроз практичне вежбе и писмене задатке
ТЕМА СА ВАРИЈАЦИЈАМА Орнаменталне варијације Карактерне варијације Контрапунктске варијације Употреба варијационог принципа у другим формама	8	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Препознавање различитих типова варијација кроз анализу партитура као и слушне примере кроз практичне вежбе и писмене задатке.
РОНДО Купренов рондо Рондо прве врсте. Рондо друге врсте Рондо треће врсте Сонатни рондо Изузеци код ронда	12	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Препознавање различитих типова ронда у партитурама и слушним примерима кроз практичне вежбе и писмене задатке

СВИТА Барокна свита, врсте и игре које је чине Значај, улога и карактеристике свите од периода класицизма	6	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Препознавање различитих игара у свити, како барокној тако и класичарској упретежно у слушним примерима кроз практичне вежбе и писмене задатке

Корелација:
Историја музике, Хармонија, Контрапункт, Теотија музике, Српски језик и књижевност, Општа историја, Филозофија, Главни предмет – инструмент

Уџбеници и друга литература
Д. Сковран / В. Перичић – Наука о музичким облицима, Партитуре одговарајућих композиција.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА
Стална провера кроз индивидуални рад ученика као и кроз писмене задатке на крају првог и другог полугодишта

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Предмет: Музички облици
Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 70 часова годишње
Циљ: Циљ учења предмета Музички облици је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају разликовање и анализу елемената музичких облика као и целовитих формалних образаца, у циљу разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом на смеровима који негују инструменталну или вокалну праксу.

Исходи:
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:
-Звучно препознаје принцип варирања у музици;
-Препознаје различите форме, како звучно, тако и из партитура;
-Установи елементе који повезују различите ставове сонатног циклуса;
-Чита партитуре писане за више инструмената;
-Користи знања стечена на хармонији при анализи структуралног нивоа;
-Упореди хармонска средства музичког језика класицизма и романтизма;
-Активно учествује у слушању музике, пратећи уређеност различитих фаза музичког тока;
-Слуша музику на принципу понављања и промене музичких сегмената;
-Идентификује формални образац на основу истовременог слушања композиције и праћења партитуре;

-Аргументује своје мишљење у анализи двосмислених структуралних или формалних решења;
-Повеже своја извођачка искуства са усвојеним формалним обрасцима;
-Примени стечена аналитичка знања на програм који изводи на главном предмету;
-Препознаје карактеристике сонатног ронда како звучно тако и из партитура

Провера знања на крају првог полугодишта:
Анализа музичког примера у складу са пређеним градивом и уз јасну хармонску анализу а у форми писменог задатка.

Провера знања на крају другог полугодишта:
Анализа експозиције сонатног облика а у форми писменог задатка.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
СОНАТНИ ОБЛИК Барокна соната Скарлатијев сонатни облик Класични сонатни облик Експозиција сонатног облика Развојни део сонатног облика Реприза сонатног облика Изузеци код сонатног облика	44	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Упознавање са карактеристикама сонатног облика и могућност анализе истог како писмено у анализи партитура тако и аудитивно у слушним примерима кроз практичне вежбе и писмене задатке.
СОНАТНИ ЦИКЛУС Настанак и развој сонатног циклуса. Примена цикличног облика сонате Карактеристике сонатног циклуса кроз епохе. Изузеци код сонатног циклуса.	14	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Упознавање са караткеристикама сонатног циклуса у различитим историјским периодима и могућност препознавања истих у конкретним примерима писмено и аудитивно кроз практичне вежбе и писмене задатке
ОСТАЛИ ОБЛИЦИ Фантазија и њој сродни облици. Симетрични облици. Програмска музика Вокални и сценски облици	12	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Упознавање са другим, мање уобичајеним, музичким формама

Корелација:
Историја музике, Хармонија, Контрапункт, Теотија музике, Српски језик и књижевност, Општа историја, Филозофија, Главни предмет – инструмент

Уџбеници и друга литература
Д. Сковран / В. Перичић – Наука о музичким облицима, Партитуре одговарајућих композиција.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА
Стална провера кроз индивидуални рад ученика као и кроз писмене задатке на крају првог и другог полугодишта

ИСТОРИЈА МУЗИКЕ СА УПОЗНАВАЊЕМ МУЗИЧКЕ ЛИТЕРАТУРЕ

ПРВИ РАЗРЕД

Предмет: Историја музике са упознавањем музичке литературе

Недељни и годишњи фонд часова: : 2 часа недељно, 74 часа годишње

Циљ: Развијање љубави према музици и инструменту; Формирање унутрашњих слуховних музичких представа; Развијање и усавршавање вештине музичког начина размишљања; Стицање самосталности у развијању сопствених извођачких могућности; Развијање способности за концертну делатност и заједничко музицирање;

Исходи:
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:
– препозна друштвено-историјски и културолошки амбијент у коме се развијају различити видови музичког изражавања;
– демонстрира познавање музичке терминологије и изражајних средстава музичке уметности у склопу предложених тема;
– препозна обрађене музичке стилове и жанрове према основним карактеристикама;
– препозна утицај ритуалног понашања у музици савременог доба (музички елементи, наступ...);
– препозна музику различитих народа Старог века;
– уочи сличности и разлике између ранохришћанске, православне и римокатоличке духовне музике;
– сагледа улогу музике у средњовековној Србији у односу на музику византијске и грегоријанске традиције средњег века;
– разликује ренесансну полифонију од средњовековног вишегласја;
– уочи разлике између духовних и световних вокалних композиција средњег века и ренесансе;
– разликује вокално-инструменталне и инструменталне облике до краја барока;
– објасни настанак и развој опере и њен синкретички карактер;

– препозна репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника ренесансе и барока;
– анализира начине коришћења изражајних средстава, у одабраним музичким примерима, из различитих култура, стилова и жанрова;
– презентује развој музичких инструмената и облика закључно са бароком;
– повеже музичке облике са извођачким саставом;
– уочава, у свакој од епоха, међусобну повезаност музичке уметности са другим уметностима;
– објасни како је музика повезана са дисциплинама ван уметности (музика и политика/друштво; технологија записивања и штампања нота; физичка својства инструмената; темперација и заједничко свирање);
– користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво;
– разматра како универзални језик уметности доприноси уважавању мултикултуралности и интеркултуралне сарадње;
– дискутује о сличностима и разликама у култури, историјским стиловима, идејама и начинима изражавања водећих уметника;
– дискутује о томе како уметничка баштина доприноси стварању културног идентитета и развоју друштва;
– извештава о посетама или учешћу у дешавањима у институцијама културе (радионице, акције...).

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
МУЗИКА ПРЕТКЛАСНОГ ДРУШТВА И СТАРОГ ВЕКА	8	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање; Израда презентација и пројеката
МУЗИКА СРЕДЊЕГ ВЕКА	18	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање; Израда презентација и пројеката
МУЗИКА РЕНЕСАНСЕ	21	Фронтални облик Индивидуални	Монолошка Дијалошка Рад на тексту	Усмено излагање;

		Групни Рад у пару Комбиновани рад	Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Израда презентација и пројеката
МУЗИКА БАРОКА	27	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излафање; слушни тест

Корелација са другим предметима: музички облици, теорија музике, контрапункт, хармонија

Уџбеник: *Историја музике за средњу школу 1 и 2*, Соња Маринковић

Додатна литература: Роксанда Пејовић, *Историја музике* 1. део; *Оксфордска историја музике* Џералд Абрахам; *Историја музике* Јосип Андреис.

На крају године - годишњи испит

ДРУГИ РАЗРЕД

Предмет: Историја музике са упознавањем музичке литературе

Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 74 часа годишње

Циљ: Циљ учења је да код ученика развије свест о значају и улози музике кроз развој цивилизације и друштва, да на основу стечених знања подстакне ученике на стваралачко и критичко мишљење, развије естетске критеријуме у циљу формирања одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа и даљег професионалног и личног развоја.

Исходи:

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:

препозна друштвено-историјски и културолошки амбијент у комесе развијају различити видови музичког изражавања;

демонстрира познавање музичке терминологије и изражајних средстава музичке уметности у склопу предложених тема;

препозна обрађене музичке стилове и жанрове према основним карактеристикама;

препозна репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника класицизма (18 века) и романтизма (19. века);

објасни развој сонате, концерта и симфоније и улогу и карактер ставова у сонатном циклусу класицизма и романтизма;

установи сличности и разлике у развоју класичних вишеставачних облика у класицизму и романтизму;
повеже музичке облике са извођачким саставом;
разликује вокално-инструменталне и инструменталне облике у класицизму и романтизму;
објасни развој опере током класицизма и романтизма;
препозна програмска дела у свакој од пређених области и разликује их према стилским карактеристикама;
критички просуђује интерпретацију слушаних композиција (на часу, код куће, на концертима);
уочава у свакој од епоха међусобну повезаност музичке уметности са другим уметностима;
објасни како је музика повезана са дисциплинама ван уметности (музика и политика/друштво; технологија записивања и штампања нота; физичка својства инструмената; темперација и заједничко свирање);
користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
МУЗИКА 18. ВЕКА - На прелазу између барока и класицизма: рококо, преткласицизам	8	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање; Израда презентација и пројеката; слушни тест
МУЗИКА КЛАСИЦИЗМА - 2. половина 18. века	18	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање; Израда презентација и пројеката; Слушни тест
МУЗИКА 19. ВЕКА – РОМАНТИЗАМ: РАНИ РОМАНТИЗАМ	21	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица	Усмено излагање; Израда презентација и пројеката; Слушни тест

			Практичан рад	
ЗРЕЛИ РОМАНТИЗАМ	27	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излафање; слушни тест

Корелација са другим предметима: музички облици, теорија музике, контрапункт, хармонија
Уџбеник: *Историја музике за средњу школу 3 и 4*, Соња Маринковић
Додатна литература: Роксанда Пејовић, *Историја музике*; *Оксфордска историја музике* Џералд Абрахам; *Историја музике* Јосип Андреис.
На крају године - годишњи испит

ТРЕЋИ РАЗРЕД

Предмет: Историја музике са упознавањем музичке литературе

Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 74 часа годишње

Циљ: Циљ учења је да код ученика развије свест о значају и улози музике кроз развој цивилизације и друштва, да на основу стечених знања подстакне ученике на стваралачко и критичко мишљење, развије естетске критеријуме у циљу формирања одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа и даљег професионалног и личног развоја.

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:
препозна друштвено-историјски и културолошки амбијент у коме се развијају различити видови музичког изражавања;
демонстрира познавање музичке терминологије и изражајних средстава музичке уметности у склопу предложених тема;
препозна обрађене музичке стилове и жанрове према основним карактеристикама;
препозна репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника романтизма 19. века и музике 20. века;
објасни даљи развој симфоније, сонате, концерта у позном романтизму и музици 20. века;
препозна репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника позног романтизма, импресионизма и стилских праваца музике 20. века;
објасни карактеристике нових музичких праваца, облика и жанрова – модерне и модернизма у првој половини 20. века;

објасни развој музичког модернизма после Другог светског рата – авангардне тенденције у европској и америчкој музици;
упореди и опише даљи развој опере и балета као музичко сценске форме у 20. веку;
наведе карактеристике националних стилова у музици 20 века;
критички просуђује интерпретацију слушаних композиција (на часу, код куће, на концертима);
уочи међусобну повезаност музичке уметности са другим уметностима у 20 веку;
објасни како је музика повезана са дисциплинама ван уметности (музика и политика/друштво; технологија записивања, штампања нота; физичка својства инструмената; темперација и заједничко свирање);
користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
ПОЗНИ РОМАНТИЗАМ	32	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање; Израда презентација и пројеката; слушни тест
НАЦИОНАЛНЕ ШКОЛЕ у 19. ВЕКУ	18	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање; Израда презентација и пројеката; Слушни тест
МУЗИКА ПРВЕ ПОЛОВИНЕ 20. ВЕКА - МОДЕРНА (импресионизам) И МОДЕРНИЗАМ (експресионизам, неокласицизам) МУЗИКА ДРУГЕ ПОЛОВИНЕ 20. ВЕКА	24	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање; Израда презентација и пројеката; Слушни тест

Корелација са другим предметима: музички облици, теорија музике, контрапункт, хармонија

Уџбеник: *Историја музике за средњу школу 3 и 4*, Соња Маринковић
Додатна литература: Роксанда Пејовић, *Историја музике*; *Оксфордска историја музике* Џералд Абрахам; *Историја музике* Јосип Андреис.
На крају године - годишњи испит

НАЦИОНАЛНА ИСТОРИЈА МУЗИКЕ

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Предмет: Национална историја музике
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 35 часова годишње
Циљ: Циљ учења предмета Музички инструменти је стицање знања о инструментима и развијање вештина у препознавању звучних карактеристика и солистичке и оркестарске употребе.

Исходи:
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:
препозна друштвено-историјски и културолошки амбијент у коме се развијају различити видови музичког изражавања;
демонстрира познавање музичке терминологије и изражајних средстава музичке уметности у склопу предложених тема;
препозна обрађене музичке стилове и жанрове према основним карактеристикама;
препозна репрезентативне музичке примере средњовековне музике и најзначајнијих представника музике у Србији током 19. и 20. века;
упореди развој музике у Србији са развојем музике у Европи 19. и 20. века;
коментарише разлоге за појаву типичних жанрова српске музике 19. века;
објасни карактеристике нових музичких праваца, жанрова и облика у периоду Модерне између два светска рата
уочи присуство авангардних и постмодернистичких тенденција европске/америчке музике у српској музици 2. половине 20. века
критички просуђује интерпретацију слушаних композиција (на часу, код куће, на концертима);
уочи међусобну повезаност музичке уметности са другим уметностима у 20 веку;
објасни како је музика повезана са дисциплинама ван уметности – музика и политика/друштво;
користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
СРЕДЊОВЕКОВНА МУЗИКА У СРБИЈИ	5	Фронтални облик Индивидуални Групни	Монолошка Дијалошка Рад на тексту	Усмено излагање; Израда презентација

		Рад у пару Комбиновани рад	Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	и пројеката; слушни тест
МУЗИКА 19. ВЕКА – ПРЕДРОМАНТИЗАМ	6	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање; Израда презентација и пројеката; Слушни тест
РОМАНТИЗАМ – МОКРАЊЧЕВО ДОБА	4	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање; Израда презентација и пројеката; Слушни тест
МУЗИКА У СРБИЈИ 20. ВЕКА Између два светска рата – МОДЕРНА, МОДЕРНИЗМИ (експресионизам, неокласицизам)	10			
МУЗИКА У СРБИЈИ друге половине 20. века	10			

Корелација са другим предметима: музички облици, теорија музике, контрапункт, хармонија

Уџбеник: *Национална историја музике*, Соња Маринковић

Додатна литература: Стана Ђурић Клајн *Историјски развој музичке културе у Србији.*

На крају године - годишњи испит

УПОРЕДНИ КЛАВИР

ПРВИ РАЗРЕД

Предмет: Упоредни клавир

Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 37 часова годишње

Циљ: Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Исходи:

-Именује делове клавира и разликује различите начине добијања тона на клавиру;
-Се оријентише на клавијатури;
-Правилно седи за клавиром;
-Примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст у виолинском и бас кључу;
-Препозна и користи основне ознаке за темпо, динамику, понављање, артикулацију;
-Примени различита музичка изражајна средства у складу са карактером музичког дела;
-Свира кратке композиције напамет;
-Самостално и/или уз помоћ наставника контролише квалитет звука.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Технички и музички захтеви: Положај за клавиром и поставка руку и прстију. Вежбе за опуштање. Вежбе за правилно ритмизирање. Основне врсте удара: портато, легато, стакато. Динамичке ознаке: пиано, мецофорте, форте, крешендо и диминуендо. Ознаке за темпо: аданте, модерато, алегро и друге.. Увођење ученика у начине вежбања. Читање нота, знаци за октаве, знаци за интервале. Остали знаци на које се наилази у литератури предвиђеној програмом. Контрола тона. Музичка меморија.	37	Индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација	Интерни часови Јавни часови Смотра Испит

Скале и трозвуци: Дурске скале са белих дирки (Це, Ге, Де, А, Е, Ха, Еф) у осминама у обиму две октаве, са аутентичном каденцом на крају (I, IV, V, I – уски слог). Трозвуци (истих тоналитета) симултано и разложено трогласно, кроз две октаве паралелно.				

Обавезни минимум програма: лествице и трозвуци по програму;15 вежби различитог карактера
Обавезни јавни наступи: два јавна наступа у току школске године.
Програм смотре: једна скала; три композиције различитог карактера
Испит: једна скала; три композиције различитог карактера
Корелација: са музичким предметима (солфеђо, теорија музике, главни инструмент)
Избор литературе: Ј. Кршић – Почетна школа клавира
Николајев – Почетна школа клавира
Ј. Кршић – Клавирска читанка за II разред
Ј. Б. Диверноа оп. 176
А. Лемоан оп. 37
Избор лаких композиција (Просвета, Београд)
В. Миланковић – Дечје приче, 25 минијатура за I разред
Друге композиције одговарајуће тежине

Праћене и вредновање наставе и учења: Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање. Ученике треба на сваком часу упућивати на правилно седење и економичност покрета која је основапревенције повреда мишићног ткива. Инсистирати на логичном мишљењу које ће помоћи да се сви сегменти личности ученика развијају у пуном капацитету. Подстицати ученике на самостално изражавање кроз музику са освешћеном употребом музичких средстава.

Припрема за час је специфична с обзиром да је настава индивидуална, тако је и припрема прилагођена сваком ученику појединачно. Индивидуални облик наставе пружа и могућност да час пође и сасвим другим путем од планираног, али наставник у планирању мора да води рачуна о предзнању ученика да би био сигуран да ученик може да прати и савлада постављене задатке. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ часа.

ДРУГИ РАЗРЕД

Предмет: Упоредни клавир
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 37 часова годишње

Циљ: Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Исходи:

Чита течно нотни текст у виолинском и бас кључу;
-Одсвира основне елементе музичке форме: мотив, реченица, облик песме, облик сонатине;
-Препозна и примени основне законе метрике, слаб и јак део такта;
-Користи педал у делима;
-Уочи у нотном тексту и примени у извођењу акценте;
-Чује и примени више динамичких нивоа: пиајанисимо, мецопијано, фортисимо, мецофорте;
-Јасно дистанцира у свом извођењу мелодијску линију од пратње; – осмисли уз помоћ наставника и примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког дела;
-Самостално и/или по потреби, уз помоћ наставника, контролише квалитет звука;
-Повезује прсторедне групе подметањем и пребацивањем палца уз слушну контролу;
-Прати развој сопствене моторике;
-Самостално и изражајно свира композиције напамет;
-Развија и испољи самопоуздање у току јавног наступа;
-Поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Технички и музички захтеви: Повезивање прсторедних група навише и наниже, Развијање спретности прстију кроз активно осмишљавање, Слушање и свирање техничких вежби, лествица и етида. Увођење у основне елементе форме – мотив, реченица, облик песме, сонатина. Динамичко нијансирање лествица – пиано, пианисимо и мецопиано. Диференцирање мелодије од пратње, рад на полифонији. Увођење у педализацију – вежбе. Скале и трозвуци: Све дурске скале у осминским триолама у обиму три октаве паралелно. Молске скале са белих дирки (а, ха, це, де, е, еф) у осминама, кроз две октаве паралелно, са аутентичном каденцом на крају (I, IV, V, I – уски слог).	37	Индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација	Интерни часови Јавни часови Смотра Испит

Сви дурски и молски трозвуци наведених тоналитета симултано и разложено четворогласно, кроз две октаве паралелно.				

Обавезни минимум програма: Лествице са трозвуцима по програму, 4 етиде са различитим техничким захтевима; једна сонатина, 4 композиције по слободном избору различитог карактера и стила (од старих мајстора до савременог стваралаштва)

Обавезни јавни наступи: два јавна наступа у току школске године.

Програм смотре: једна скала; једна етида, једно полифоно дело

Испит: једна скала; један став сонатине, композиција по слободном избору

Корелација: са музичким предметима (солфеђо, теорија музике, хармонија, музички облици, историја музике, главни инструмент)

Избор литературе: Жан Баптист-Диверноа: етиде оп. 176, Хенри Лемоан: етиде оп. 37, Стефан Хелер: етиде, Хенри Бертини: етиде оп. 100И друге етиде сличне тежине, Јохан Себастијан Бах: Мале композиције,Георг Фридрих Хендл: Избор композиција и друге полифоне композиције сличне тежине; Сонатине:Јохан Баптист Ванхал, Тобиас Хаслингер, Игнац Плејел, Лудвиг ван Бетовен, Карл Рајнеке, Фридрих Кулау, Муцио Клементи, Јела Кршић: Клавирска хрестоматија за II разред, Збирка „Наши композитори за младе пијанисте"Зоран Христић: Тачкице, Срђан Хофман: Две басне, Марко Тајчевић: Две мале свите, Вера Миланковић: Дечје приче, 25 мијатура за I и II разред, Роберт Шуман: Дечји албум Оп. 68, Александар Гречанинов: 10 комада Оп. 99, Александар Гедике: 60 лаких комада Оп. 36, Корнелиус Гурлит: Први кораци младог пијанисте Оп. 82Бела Барток: За децу , Самуил Мајкапар: 24 лаке композиције оп. 16– Дмитриј Кабалевски: Комади за децу Оп. 30 и друге композиције сличне тежине.

Праћене и вредновање наставе и учења: Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање. Ученике треба на сваком часу упућивати на правилно седење и економичност покрета која је основапревенције повреда мишићног ткива. Инсистирати на логичном мишљењу које ће помоћи да се сви сегменти личности ученика развијају у пуном капацитету. Подстицати ученике на самостално изражавање кроз музику са освешћеном употребом музичких средстава.

Припрема за час је специфична с обзиром да је настава индивидуална, тако је и припрема прилагођена сваком ученику појединачно. Индивидуални облик наставе пружа и могућност да час пође и сасвим другим путем од планираног, али наставник у планирању мора да води рачуна о предзнању ученика да би био сигуран да ученик може да прати и савлада постављене задатке. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ часа.

ТРЕЋИ РАЗРЕД

Предмет: Упоредни клавир
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 37 часова годишње
Циљ: Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Исходи:
-Свира с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено уз помоћ наставника;
-Јасно разликује и доследно изводи различите врсте удара;
-Транспонује хроматски лакше мотиве или реченице;
-Примени више динамичких нијанси у свирању;
-Обликује тон у складу са музичким и техничким захтевима дела;
-Појасни конструкцију дела и својим речима објасни значења термина музичке форме;
-Свира двозвуке са јасним диференцирањем мелодијске линије;
-Свесно користи директан и синкопирани педал;
-Јасно разликује врсте украса и може да одсвира краћи трилер;
-Свира једноставну пратњу на задату мелодију.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Технички и музички захтеви: Читање с листа. Унапређивање основних врста удара – легато, стакато из подлактице, из прста, нон легато, портато, репетиција. Техничке вежбе са ритмичким варијантама. Упознавање са музичким облицима уз тумачење значења и конструкције дела која се обрађују – сонатина, менует, гавота, марш ... Упознавање са елементима полифоније – држани тонови, свирање двозвука, истицање гласова, динамизирање деоница. Употреба истовременог и синкопираног педала. Упознавање са украсима и припремне вежбе: дуги и кратки предудар, пралтрилер и краћи трилер. Скале и трозвуци:	37	Индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација	Интерни часови Јавни часови Смотра Испит

Дурске скале кроз четири октаве паралелно у шеснаестинама. Молске скале у триолама паралелно кроз три октаве. Трозвуци дурски и молски симултано. Велико разлагање дур и мол трозвука у осминама кроз две октаве. Доминантни и умањени септакорди симултано и разложено четворогласно кроз две октаве.				

Обавезни минимум програма: Лествице са трозвуцима по програму, 4 етиде са различитим техничким захтевима; 2 композиције полифоног стила; 4 композиције по слободном избору,1 став сонатине

Обавезни јавни наступи: два јавна наступа у току школске године.

Програм смотре: једна скала; једна етида, једно полифоно дело

Испит: једна скала; један став сонатине, композиција по слободном избору

Корелација: са музичким предметима (солфеђо, теорија музике, музички облици, хармонија, историја музике, главни инструмент)

Избор литературе: Карл Черни: етиде оп. 849, Хенри Бертини: етиде оп. 100, Херман Беренс: етиде оп. 88, Јела Кршић-Ранковић: Збирка клавирских композиција за савлађивање техничких проблема, Јохан Себастијан Бах: Мале композиције за клавир и друге полифоне композиције из разних епоха одговарајуће тежине, Јохан Баптист Ванхал, Јохан Антон Андре, Лудвиг ван Бетовен, Муцио Клементи, Тобиас Хаслингер и друге сонатине сличне тежине,Јела Кршић: Клавирска хрестоматија за III разред, Збирка Наши композитори за младе пијанисте Миховил Логар и Станојло Рајичић: За мале клавиристе, Станојло Рајичић: Дечја збирка
Марко Тајчевић: Дјеци и I мала свита, Душан Радић: Рондино, Петар Илич Чајковски: Албум за младе, оп. 39, Шуман: Албум за младе, оп. 68, Бела Барток: Деци, Микрокосос II
Александар Гречанинов: Дечја књига оп. 98, Лудвиг Шите: Из веселог дечјег доба, Јозеф Хајдн: Мале игре, Волфганг Амадеус Моцарт: 14 дечјих композиција, Арам Хачатуријан: Андантино, Витолд Лутославски: 12 малих комада, Самјуел Мајкапар оп. 33: Минијатуре Хеитор Вила-Лобос: Изабрани лаки комади, Јела Кршић: Клавирска вежбанка, Еторе Поцоли: Мали комади.

Праћене и вредновање наставе и учења: Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање. Ученике треба на сваком часу упућивати на правилно седење и економичност покрета која је основапревенције повреда мишићног ткива. Инсистирати на логичном мишљењу које ће помоћи да се сви

сегменти личности ученика развијају у пуном капацитету. Подстицати ученике на самостално изражавање кроз музику са освешћеном употребом музичких средстава.

Припрема за час је специфична с обзиром да је настава индивидуална, тако је и припрема прилагођена сваком ученику појединачно. Индивидуални облик наставе пружа и могућност да час пође и сасвим другим путем од планираног, али наставник у планирању мора да води рачуна о предзнању ученика да би био сигуран да ученик може да прати и савлада постављене задатке. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ часа.

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

Предмет: Упоредни клавир
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 35 часова годишње
Циљ: Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Исходи:
-Чита и свира течно с листа вежбе са обе руке или одвојено;
-Самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу;
-Примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања;
-Коригује лоше извођење у току свирања;
-У свирању примени више динамичких нијанси и јасно диференцира мелодијску линију од пратње;
-Појасни конструкцију дела и својим речима објасни значења термина музичке форме;
-Јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера;
-Негује културу тона;
-Критички прати сопствени развој;
-Самостално вежба по плану који је утврдио са наставником;
-Поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Дурске и молске скале кроз четири октаве паралелно у шеснаестинама. Трозвуци симултано и разложено, четворогласно кроз четири октаве. Велико разлагање трозвука кроз две октаве паралелно.	37	Индивидуални	Монолошка Дијалошка Демонстрација	Интерни часови Јавни часови Смотра Испит

Доминантни и умањени септакорд симултано и разложено четворогласно, велико разлагање кроз две октаве паралелно.				

Обавезни минимум програма: Лествице са трозвуцима по програму, 4 етиде са различитим техничким захтевима; 2 композиције полифоног стила; 4 композиције по слободном избору,1 став сонатине

Обавезни јавни наступи: два јавна наступа у току школске године.
Програм смотре: једна скала; једна етида, једно полифоно дело

Испит: једна скала; један став сонатине, композиција по слободном избору

Корелација: са музичким предметима (солфеђо, хармонија, музички облици, теорија музике,историја музике, главни инструмент)

Избор литературе: Карл Черни: етиде оп. 849, 299, Херман Беренс: етиде оп. 88 и оп. 61, Јела Кршић-Ранковић: Избор етида, Стефан Хелер: етиде оп. 100 и други аутори етида или виртуозних комада одговарајуће тежине. Јохан Себастијан Бах: Мале композиције за клавир, Јохан Себастијан Бах: 12 малих прелудијума, Јохан Себастијан Бах: 6 малих прелудијума и друге полифоне композиције из различитих епоха одговарајуће тежине. Сонатине по избору: Муцио Клементи, Фридрих Кулау, Јозеф Хајдн, Доменико Чимароза, Доменико Скарлати, Волфганг Амадеус Моцарт, Лудвиг ван Бетовен и друге сонатине сличне тежине, Феликс Менделсон: Песме без речи, Едвард Григ: Лирски комади, Сергеј Прокофјев: Музика за децу, Клод Дебиси: Мали црнац, Јан Ладислав Дусик: Матине, Бохуслав Мартину: Лутке, ДоменикоЧимароза: Сонате, избор, Дмитриј Кабалевски: Дечји албум Оп. 27, Витолд Лутославски: Народне мелодије, Бела Барток: За децу, Микрокосмос III и IV свеска, Јела Кршић: Клавирска хрестоматија за IV разред, Аранжмани и обраде разних познатих мелодија за клавир
Две композиције клавирске пратње одговарајућег инструмента.

Праћене и вредновање наставе и учења: Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање. Ученике треба на сваком часу упућивати на правилно седење и економичност покрета која је основапревенције повреда мишићног ткива. Инсистирати на логичном мишљењу које ће помоћи да се сви сегменти личности ученика развијају у пуном капацитету. Подстицати ученике на самостално изражавање кроз музику са освешћеном употребом музичких средстава.
Припрема за час је специфична с обзиром да је настава индивидуална, тако је и припрема прилагођена сваком ученику појединачно. Индивидуални облик наставе пружа и могућност да час пође и сасвим другим путем од планираног, али наставник у планирању мора да води рачуна о предзнању ученика да би био сигуран да ученик може да прати и савлада постављене задатке. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ часа.

Обавезни општеобразовни наставни предмети

Српски језик и књижевност

III разред
Назив предмета: Српски језик
Недељни и годишњи фонд часова: 5 часова недељно/185 часова годишње
Циљ учења Српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности

Исходи:
чита са разумевањем различите текстове;
опише свој доживљај прочитаних књижевних дела;
изнесе своје мишљење о тексту;
разликује књижевне врсте: лирску и епску песму, причу, басну, бајку, роман и драмски текст;
одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту;
именује главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине;
уочи основне одлике лирске песме (стих, строфа и рима);
разуме пренесено значење пословице и басне и њихову поучност;
разуме идеје књижевног дела;
уочи основне одлике народне бајке;
разликује народну од ауторске бајке;
представи главне особине јунака;
уочи основне одлике народне епске песме;
уочи поређење у књижевном делу и разуме његову улогу;
разликује опис од приповедања у књижевном делу;
покаже примере дијалога у песми, причи и драмском тексту;
уочи хумор у књижевном делу;
чита текст поштујући интонацију реченице/стиха;
изражајно рецитује песму и чита прозни текст;
изводи драмске текстове;
разликује врсте (и подврсте) речи у типичним случајевима;
одреди основне граматичке категорије именица, придева и глагола;
примењује основна правописна правила;
јасно и разговетно изговори обавештајну, упитну и заповедну реченицу, поштујући одговарајућу интонацију и логички акценат, паузе, брзину и темпо;
споји више реченица у краћу и дужу целину;
препричава, прича и описује и на сажет и на опширан начин;
извештава о догађајима водећи рачуна о прецизности, тачности, објективности и сажетости;
варира језички израз;
попуни једноставан образац у који уноси основне личне податке;
разликује формални од неформалног говора (комуникације);
учествује у разговору поштујући уобичајена правила комуникације и пажљиво слуша саговорника

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
КЊИЖЕВНОСТ Лирска поезија Душан Костић: *Септембар* Григор Витез: *Какве је боје поток/* Десанка Максимовић: *Вожња* Душан Васиљев: *Зима* Мирослав Антић: *Шта је највеће/* Ф Г Лорка: *Луцкаста песма* Драган Лукић: *Свакога дана/ Шта је отац* Бранислав Црнчевић: *Љутито мече/* Љубивоје Ршумовић: *Аждаја своме чеду тепа* Милован Данојлић: *Љубавна песма* Љубивоје Ршумовић: *Домовина себрани лепотом* Химна Светоме Сави Бранко Стевановић: *Занимање Марка Краљевића* Епска поезија Народне песме: *Марко Краљевић и бег Костадин, Орање Марка Краљевића* Проза Ла Фонтен: *Цврчак и мрав*/Езоп: *Корњача и зец* Народна приповетка: *Свети Сава и сељак без среће* Народна бајка: *Чардак ни на небу ни на земљи* Народна приповетка: *Свијету се не може угодити* Бранко Ћопић: *Изокренута прича* Оскар Вајлд: *Себични џин* Светлана Велмар Јанковић: *Златно јагње* (одломак) Бранко В Радичевић: *Прича о дечаку и Месецу* Ијан Макјуен: *Реч-две о Питеру* (одломак) Јохана Шпири: *Хајди* (одломак) Народна бајка: *Баш-Челик* (читање у наставцима) Јасминка Петровић: *Од читања се расте* (читање у		Фронтални; Индивидуални; Групни, Парови	Вербално - текстуалне методе (монолог, дијалог, објашњавање, дискусија, дебата, читање, писање) Илустративно - демонстративне (илустрације, графикони, модели, метода демонстрације	Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика Самоевалуација и евалуација на крају месеца и током појединих часова Домаћи задатак

наставцима) Драмски текстови Душан Радовић: *А зашто он вежба* Александар Поповић: *Лед се топи* Јованка Јоргачевић: *Никад два добра* Лаза Лазић: *Суђење* Популарни и информативни текстови Избор из илустрованих енциклопедија и часописа за децу о значајним личностима српског језика, књижевности и културе (Милева Ајнштајн, Михаило Пупин), знаменита завичајна личност и др **ДОМАЋА ЛЕКТИРА** Бранко Ћопић: *Доживљаји Мачка Тоше* Избор из поезије Душана Радовића (*Замислите, Да ли ми ве- рујете, Страшан лав, Кад је био мрак, Тужне ђачке исповести, Здравица, Плави зец* и друге песме) Браћа Грим: *Бајке* (по избору) Књижевни појмови: лирска песма, химна, епска песма, народна бајка, роман, поређење, персонификација (на нивоу препознавања), опис, дијалог, приповедање, епски јунак, драмска радња ЈЕЗИК Граматика, правопис и ортоепија Врсте речи: именице (градивне, збирне); придеви (присвојни, градивни); род и број придева; заменице (личне заменице); глаголи; лице и број глагола Подела речи на крају реда (граница на самогласник)				

Управни говор (први и други модел) Неуправни говор Велико слово: писање имена народа, вишечланих географских назива (планина, река, језера, мора и сл), празника, наслова књига и часописа; Писање присвојних придева изведених од властитих имена (суфикси: *-ов, -ев,-ин; -ски, -чки, -шки*) Речца *не* уз именице и придеве. Наводници (у управном говору, насловима дела, називима школа) Сугласник *ј* (између самогласника *и-о* и *о-и)* Скраћенице (мерне јединице за масу, дужину, време и запремину течности) ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА Краћи и дужи текстови – књижевни и некњижевни, као и нелинеарни текстови Причање о догађајима и доживљајима, стварним и измишљеним (усмено и писано) Описивање људи, животиња и природе (плански приступ) – усмено и писано Различите комуникативне ситуације (комуникација са одраслима и са вршњацима; у школи, у продавници, телефонски разговор, поздрављања, честитања и сл) Богаћење речника: речи истог или сличног значења; речи супротног значења; речи које значе нешто умањено и увећано (уз одговарајуће текстове из лектире) Правописне вежбе: вежбе допуњавања и избора правилног облика речи; диктат, аутодиктат Језичке вежбе: проширивање и допуњавање реченица различитим врстама речи, промена реда речи у				

реченици, промена дужине реченице Лексичко-семантичке вежбе: речи који припадају различитим тематским скуповима; речи супротног значања али исте врсте и истог рода и броја, промена граматичког лица у тексту; основно и пренесено значење речи и друго Стилске вежбе: састављање прича на основу задатих речи; сажимање или проширивање познате приче (текста), мењање краја приче (текста); настављање приче на основу датог почетка; промена становишта (нпр увести у текст нове ликове; сместити бајку у далеку будућност) Говорне вежбе: рецитовање, изражајно читање, сценско приказивање драмског/драматизованог текста и сл				

Уџбеници: Златне кочије- Читанка за српски језик за трећи разред основне школе; Радна свеска уз читанку за српски језик за трећи разред основне школе; Граматика за трећи разред основне школе

Корелација: ликовна култура, математика и свет око нас.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са *Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању*. Оцењивање би требало да буде усмерено на добијање информација о обрасцима мишљења и условима под којим ученик може да примени знање стечено током наставе језичке културе у свакодневној формалној и неформалној комуникацији.

Процес праћења и вредновања једног ученика треба започети иницијалном проценом нивоа постигнућа ученика. Акценат би требало да буде на учениковим способностима – на ономе што ученик може или покушава да учини. Током процеса наставе и учења учитељ континуирано и на примерен начин указује ученику на ква литет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити довољно јасна и информативна, како би била подстицајна за даље напредовање ученика. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба

оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика

IV разред

Назив предмета: Српски језик
Недељни и годишњ фонд часова: 5 часова/185 часова
Циљ учења Српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.

Исходи:
чита са разумевањем различите врсте текстова;
укратко образложи свој утисак и мишљење поштујући и другачије ставове;
разликује књижевне врсте: шаљиву народну песму, басну и причу о животињама, приповетку, роман за децу и драмски текст;
одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту;
именује позитивне и негативне особине ликова;
уочи и издвоји основне елементе лирске песме (стих, строфа, рима и ритам);
тумачи идеје књижевног дела;
препозна ситуације кршења/остваривања права детета и стереотипе у књижевним делима;
уочи персонификацију и разуме њену улогу у књижевном делу;
разликује описивање, приповедање (у 1. и 3. лицу) и дијалог у књижевном делу;
преприча текст из различитих улога/перспектива;
уочи основни тон књижевног текста (ведар, тужан, шаљив);
уочи супротстављеност лица у драмском тексту;
чита текст поштујући интонацију реченице/стиха;
изражајно рецитује песму и чита прозни текст;
изводи драмске текстове;
усвоји позитивне људске вредности на основу прочитаних књижевних дела;
повеже граматичке појмове обрађене у претходним разредима са новим наставним садржајима;
разликује речи које мењају облик (именице, заменице, придеви, бројеви, глаголи) и уочи оне које су увек у истом облику;
одреди основне реченичне чланове;
разликује врсту речи од службе речи у реченици;
поштује и примени основна правописна правила;
правилно пише сва три модела управног говора;
употреби основне облике усменог и писменог изражавања: препричавање, причање и описивање;
употреби речи истог облика, а различитог значења, као и речи истог значења, а различитог облика;

препозна значење речи и фразеологизама који се употребљавају у свакодневној комуникацији;
напише разгледницу, честитку, приватно писмо;
прилагоди језички израз комуникативној ситуацији – формалној и неформалној;
повеже информације исказане у линеарном и нелинеарном тексту и на основу њих изводи закључак;
правилно структурира текст;
учествује у предлагању садржаја и начина рада.

Наставна тема/садржај	**Број часова**	**Облици рада**	**Методе рада**	**Начин провере остварености исхода**
КЊИЖЕВНОСТ Поезија Шаљива народна песма *Женидба врапца Подунавца* Војислав Илић: *Јесен*/Владислав Петковић Дис: *Зима* Момчило Мошо Одаловић: *Молитва за маму* Мирослав Антић: *Космонаутска песма* Бранко Миљковић: *Песма о цвету* Добрица Ерић: *Завичај/Отаџбина је наша очевина*/Момчило Мошо Одаловић: *Птице косовчице* Мирослав Антић: *Прва љубав/Најљубавнија песма*/Алексије Марјановић: *Љубав* Бранко Ћопић: *Месец и његова бака*/Десанка Максимовић: *Пауково дело* Бранислав Црнчевић: *Кад би мени дали један дан* Владимир Андрић: *Дај ми крила један круг* Народна песма *Милош у Латинима* Народна песма *Јетрвица адамско колено* Проза Народна прича о животињама: *Међед, свиња и лисица* Народна приповетка: *Најбоље задужбине* Народна приповетка: *Ветар и сунце* Народна бајка: *Пепељуга*		Фронтални; Индивидуални; Групни, Парови	Вербално - текстуалне методе (монолог, дијалог, објашњавање, дискусија, дебата, читање, писање) Илустративно - демонстративне (илустрације, графикони, модели, метода демонстрације	Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика Самоевалуација и евалуација на крају месеца и током појединих часова Домаћи задатак

Бранислав Нушић: *Прва љубав* (одломак из *Аутобиографије*) Бранислав Црнчевић: *Босоноги и небо* Гроздана Олујић: *Стакларева љубав* Светлана Велмар Јанковић: *Стефаново дрво* Лав Николајевич Толстој: *Врабац и ласте/Два мраза* Драган Алексић: *Позориште на небу* Весна Алексић: *Детективско срце* Ханс Кристијан Андерсен: *Ружно Паче – читање у наставцима* Драмски текстови Гвидо Тартаља: *Подела улога* Љиљана Крстић: *Кад пролеће дође* Дејан Алексић: *Слава* Научнопопуларни и информативни текстови (из књига, енциклопедија и часописа за децу) о нашим знаменитим књижевницама, сликаркама и научницама; о природним лепотама и културним знаменитостима Србије; о занимљивим пределима, народима, обичајима у свету бонтон. **ДОМАЋА ЛЕКТИРА** Милован Данојлић: Избор из поезије за децу Драган Лукић: Избор из поезије за децу Јасминка Петровић: *О дугмету и срећи* Рене Гијо: *Бела Грива* Ерик Најт: *Леси се враћа кући* Александар Поповић: *Пепељуга* **ДОПУНСКИ ИЗБОР** (са наведеног списка или по сопственом избору бирају се три дела) Избор драмских текстова за децу Бранко В. Радичевић: *Песме*				

о мајци Светлана Велмар Јанковић: *Књига за Марка/Очаране наочаре* Горан Петровић: *Разлике* Едмондо де Амичис: *Срце* Јохана Шпири: *Хајди* Михаел Енде: *Бескрајна прича* (одломак) Астрид Линдгрен: *Пипи Дуга Чарапа* Златко Васић: *Чаробно путовање* Урош Петровић: *Мартинина велика загонетна авантура* Гордана Тимотијевић: *Сличице/Владимир из чудне приче* Угљеша Шајтинац: *Чарна и Несвет* Момо Капор: *Сања* Весна Алексић: *Брљиво срце* Књижевни појмови: шаљива народна песма, прича о животињама, особине народне епске песме, приповетка, роман за децу, персонификација, опис природе и ликова, приповедање у 1. и 3. лицу, сукоб драмских лица ЈЕЗИК Граматика и правопис Речи које у писању и говору мењају облик; речи које не мењају облик (без именовања врста непроменљивих речи). Реченица и реченични чланови (субјекат, предикат, објекат, прилошке одредбе). Појам субјекта; различите врсте речи (именице и личне заменице) у функцији субјекта; изостављени субјекат. Појам предиката (глаголски предикат). Појам објекта (именице у функцији објекта). Прилошке одредбе за време, место и начин.				

Речи и групе речи у функцији субјекта, објекта и прилошких одредаба; придев уз именицу у служби атрибута у оквиру групе речи која има службу субјекта или објекта. Управни говор (трећи модел). Велико слово: имена становника држава и насеља; називи улица и тргова; имена из уметничких дела – примери из обрађених дела (нпр. *Ружно Паче...*); устаљена и посебно наденута имена животиња; називи институција, предузећа и установа, манифестација; устаљена имена историјских догађаја и личности (усклађено са предметом Природа и друштво). Речца *ли*; скраћени упитни облик *је ли* (*је л'*) према узрочномвезнику *јер*. Предлог *са* уз заменице (нпр. *са мном, с њом* и сл.). Писање вишечланих бројева. ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА Основни облици усменог и писменог изражавања: препричавање текста у целини и по деловима (по датом плану); причање у дијалошкој форми (уношење дијалога, управног говора у структуру казивања); описивање односа међу предметима, бићима и појавама; описивање природе, личности, књижевних ликова и сл. Речи истог облика, а различитог значења; речи истог значења, а различитог облика (на примерима књижевних текстова); устаљенијезички изрази. Разгледница, честитка, писмо. Књижевни и други текстови (линеарни и нелинеарни) у				

функцији унапређивања језичке културе. Говорне вежбе: рецитовање, изражајно читање, сценско приказивање драмског/драматизованог текста и сл. Правописне вежбе: диктат; управни говор (сва три модела); наводници; велико слово; заменица *Ви* из поштовања; спојено и одвојено писање речи (речца *ли*, предлог *са*, вишечлани бројеви).Језичке вежбе: допуњавање реченица предикатом у садашњем, прошлом и будућем времену; проширивање реченица; укрштене речи; асоцијације. Лексичко-семантичке вежбе: одређивање значења устаљених израза; састављање речи на основу датог почетног и последњег слова; допуњавање низа речима које су повезане са датом речју. Два школска писмена задатка – један у првом и један у другом полугодишту.				

Уџбеници: Чудесна башта- Читанка за четврти разред основне школе; Радна свеска уз читанку за четврти разред основне школе; Граматика, правопис, језичка култура

Корелација: ликовна култура, математика и свет око нас.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са *Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању*. Оцењивање би требало да буде усмерено на добијање информација о обрасцима мишљења и условима под којим ученик може да примени знање стечено током наставе језичке културе у свакодневној формалној и неформалној комуникацији.

Процес праћења и вредновања једног ученика треба започети иницијалном проценом нивоа постигнућа ученика. Акценат би требало да буде на учениковим способностима – на ономе што ученик може или покушава да учини. Током процеса наставе и учења учитељ континуирано и на примерен начин указује ученику на ква литет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити довољно јасна и информативна,

како би била подстицајна за даље напредовање ученика. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика

V разред

Назив предмета: Српски језик и књижевност
Недељни и годишњи фонд часова: 5 часова недељно, 185 часова годишње
Циљ учења Српског језика и књижевности је да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању, тако што ће овладати основним законитостима српског књижевног језика, да стиче основна знања о улози и значају језика у националној култури и изградњи националног идентитета; да кроз читање и тумачење књижевних дела из српске и светске баштине развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање, подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у српској и светској култури, негује љубав према српском језику и књижевности; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.

Исходи:

разликује књижевни и некњижевни текст;
упоређује одлике фикционалне и нефикционалне књижевности;
чита са разумевањем и опише свој доживљај различитих врста књижевних дела;
чита са разумевањем одабране примере осталих типова текстова;
одреди род књижевног дела и књижевну врсту;
разликује карактеристике народне од карактеристика уметничке књижевности;
разликује реалистичну прозу и прозу засновану на натприродној мотивацији;
анализира елементе композиције лирске песме (строфа, стих); епског дела у стиху и у прози (делови фабуле – поглавље, епизода; стих); драмског дела (чин, сцена, појава);
разликује појам песника и појам лирског субјекта; појам приповедача у односу на писца;
разликује облике казивања;
увиђа звучне, визуелне, тактилне, олфакторне елементе песничке слике;
одреди стилске фигуре и разуме њихову улогу у књижевно-уметничком тексту;
процени основни тон певања, приповедања или драмске радње (шаљив, ведар, тужан и сл.);
развија имагинацијски богате асоцијације на основу тема и мотива књижевних дела;
одреди тему и главне и споредне мотиве;
анализира узрочно-последично низање мотива;
илуструје особине ликова примерима из текста;
вреднује поступке ликова и аргументовано износи ставове;

илуструје веровања, обичаје, начин живота и догађаје у прошлости описане у књижевним делима;
уважава националне вредности негује српску културно историјску баштину;
наведе примере личне добити од читања;
напредује у стицању читалачких компетенција;
упореди књижевно и филмско дело, позоришну представу и драмски текст;
разликује променљиве речи од непроменљивих;
разликује категорије рода, броја, падежа речи које имају деклинацију;
разликује основне функције и значења падежа;
употребљава падежне облике у складу са нормом;
употребљава глаголске облике у складу са нормом;
разликује основне реченичне чланове (у типичним случајевима);
доследно примењује правописну норму у употреби великог слова; састављеног и растављеног писања речи; интерпункцијских знакова;
користи правопис (школско издање);
правилно изговара речи водећи рачуна о месту акцента и интонацији реченице;
говори јасно поштујући књижевнојезичку норму;
течно и разговетно чита наглас књижевне и неуметничке текстове;
користи различите облике казивања: дескрипцију (портрет и пејзаж), приповедање у 1. и 3. лицу, дијалог;
издваја делове текста (наслов, пасусе) и организује га у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста);
саставља говорени или писани текст о доживљају књижевног дела и на теме из свакодневног живота и света маште;
проналази експлицитно и имплицитно садржане информације у једноставнијем књижевном и некњижевном тексту;
напамет говори одабране књижевне текстове или одломке;

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
КЊИЖЕВНОСТ ЛИРИКА Лектира 1.Народна песма: Вила зида град 2.Народне лирске песме о раду(избор); народне лирске породичне песме (избор) 3.Бранко Радичевић: Певам дању, певам ноћу 4.Милица Стојадиновић Српкиња: Певам песму 5.Душан Васиљев: Домовина/ Алекса Шантић: Моја отаџбина 6.Војислав Илић: Зимско јутро 7.Милован Данојлић: Шљива / Десанка	67	Фронтални облик Индивидуални рад Рад у пару Комбиновани рад Самостални истраживачки рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад Игра Самостални рад Метода проблема Истраживање	Усмено излагање Квиз Писмена провера: Тестови, контролни задаци , есеји Израда презентација и пројеката Самопроцена и вршњачка процена Самоевалуација и евалуација на крају тематских периода и током појединих часова; домаћи задатак, писмени

Максимовић: Сребрне плесачице 8.Пеђа Трајковић: Кад књиге буду у моди Књижевни термини и појмови Песник и лирски субјекат. Мотиви и песничке слике као елементи композиције лирске песме. Врста строфе према броју стихова у лирској песми: катрен; врста стиха по броју слогова (десетерац и осмерац). Одлике лирске поезије: сликовитост, ритмичност, емоционалност. Стилске фигуре: епитет, ономатопеја. Врсте ауторске и народне лирске песме: описне (дескриптивне), родољубиве (патриотске); митолошке, песме о раду (посленичке) и породичне. ЕПИКА Лектира 1.Народна песма: Свети Саво 2.Народна песма: Женидба Душанова(одломак о савладавању пре- прека заточника Милоша Војиновића) 3.Еро с онога свијета 4.Дјевојка цара надмудрила 5.Милован Глишић: Прва бразда 6.Стеван Сремац: Чича Јордан (одломак) 7.Бранко Ћопић: Поход на Мјесец 8.Иво Андрић: Мостови 9.Данило Киш: Дечак и пас 10.Горан Петровић: Месец над тепсијом (први одломак приче „Бели хлеб од претеривања" и крај приче који чине одељци „Можеш сматрати да си задобио венац славе" и				задаци, тестови. Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика.

„Мрави су вукли велике трошице тишине“) 11.Антон Павлович Чехов: Шала Књижевни термини и појмови Писац и приповедач. Облици казивања: приповедање у првом и трећем лицу. Фабула: низање догађаја, епизоде, поглавља. Карактеризација ликова – начин говора, понашање, физички изглед, животни ставови, етичност поступака. Врсте епских дела у стиху и прози: епска народна песма, бајка (народна и ауторска), новела (народна и ауторска), шаљива народна прича. Врста стиха према броју слогова: десетерац. ДРАМА Лектира 1.Бранислав Нушић: Кирија 2.Душан Радовић:Капетан Џон Пиплфокс 3.Љубиша Ђокић: Биберче Књижевни термини и појмови Позоришна представа и драма. Чин, појава, лица у драми, драмска радња. Сцена, костим, глума, режија. Драмске врсте:једночинка, радио-драма. НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ (бирати до 2 дела) 1.Вук Ст. Караџић: Моба и прело (одломак из дела Живот и обичаји народа српскога) 2.Доситеј Обрадовић: О љубави према науци 3.М. Петровић Алас:У царству гусара (одломци) 4.Милутин Миланковић: Успомене, доживљаји, сазнања (одломак)				

5.Избор из енциклопедија и часописа за децу ДОМАЋА ЛЕКТИРА: 1.Епске народне песме (о Немањићима и Мрњавчевићима – преткосовски тематски круг) 2.Народне бајке, новеле, шаљиве народне приче (избор); кратке фолклорне форме (питалице, брзалице, пословице, загонетке) 3.Бранислав Нушић: Хајдуци 4.Данијел Дефо: Робинсон Крусо (одломак о изградњи склоништа) 5.Марк Твен: Доживљаји Хаклберија Фина / Краљевић и просјак / Доживљаји Тома Сојера 6.Избор ауторских бајки (Гроздана Олујић; Ивана Нешић: Зеленбабини дарови (одломци)) 7.Игор Коларов: Аги и Ема 8.Избор из савремене поезије за децу (Александар Вучо, Мирослав Антић, Драгомир Ђорђевић, Владимир Андрић, Дејан Алексић...) Допунски избор лектире (бирати до 3 дела) 1.Јован Јовановић Змај: Песмо моја (из Ђулића) 2.Стеван Раичковић: Велико двориште (избор) / Мале бајке (избор) 3.Иван Цанкар: Десетица 4.Љубивоје Ршумовић:Ујдурме и зврчке из античке Грчке (избор) / Густав Шваб: Приче из старине 5.Џон Р. Р. Толкин: Хобит (одломци) 6.Никол Лезије: Тајна жутог балона 7.Корнелија Функе: Господар лопова(одломак)				

8.Вида Огњеновић: Путовање у путопис (одломак) 9.Владислава Војновић: Приче из главе (избор, осим приче Позориште) 10.Дејан Алексић: Музика тражи уши (избор) / Кога се тиче како живе приче (избор) 11.Јован Стерија Поповић: Лажа и паралажа (одломак о Месечевој краљици) и Едмон Ростан: Сирано де Бержерак (одломак о путу на Месец) Дело завичајног аутора по избору.				
ЈЕЗИК: ГРАМАТИКА Променљиве речи: именице, заменице, придеви, бројеви (с напоменом да су неки бројеви непроменљиви), глаголи; непроменљиве речи: прилози (с напоменом да неки прилози могу имати компарацију) и предлози. Именице – значење и врсте (властите, заједничке, збирне, градивне; мисаоне, глаголске). Промена именица (деклинација): граматичка основа, наставак за облик, појам падежа. Основне функције и значења падежа (с предлозима и без предлога): номинатив (субјекат); генитив (припадање и део нечега); датив (намена и усмереност); акузатив (објекат); вокатив (дозивање, обраћање); инструментал (средство и друштво); локатив (место). Придеви – значење и врсте придева (описни, присвојни, градивни; месни и временски); род,	67			

број, падеж и компарација придева. Слагање придева са именицом у роду, броју и падежу. Заменице – личне заменице: промена, наглашени и ненаглашени облици, употреба личне заменице сваког лица себе, се. Бројеви – врсте и употреба: главни (основни, збирни бројеви, бројне именице на -ица) и редни бројеви. Глаголи – глаголски вид (несвршени и свршени); глаголски род (прелазни, непрелазни и повратни глаголи); глаголски облици (грађење и основно значење): инфинитив (и инфинитивна основа), презент (презентска основа, наглашени и ненаглашени облици презента помоћних глагола), перфекат, футур I. Предикатска реченица – предикат (глаголски; именски); слагање предиката са субјектом у лицу, броју и роду; прави и неправи објекат; прилошке одредбе (за место, за време, за начин; за узрок и за меру и количину);апозиција. ПРАВОПИС Велико слово у вишечланим географским називима; у називима институција, предузећа, установа, организација (типични примери); велико и мало слово у писању присвојних придева. Заменица Ви из поштовања. Одрична речца не уз именице, придеве и глаголе; речца нај у				

суперлативу; вишечлани основни и редни бројеви. Интерпункцијски знаци: запета (у набрајању, уз вокатив и апозицију); наводници (наслови дела и називи школа); црта (уместо наводника у управном говору). ОРТОЕПИЈА Место акцента у вишесложним речима (типични случајеви). Интонација и паузе везане за интерпункцијске знакове; интонација упитних реченица. Артикулација: гласно читање брзалица, најпре споро, а потом брже (индивидуално или у групи).				
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА Препричавање, причање, описивање – уочавање разлике између говорног и писаног језика; писање писма (приватно, имејл) Богаћење речника: синоними и антоними; некњижевне речи и туђице – њихова замена језичким стандардом; уочавање и отклањање безначајних појединости и сувишних речи у тексту и говору. Техника израде писменог састава (тежиште теме, избор и распоред грађе, основни елементи композиције и груписање грађе према композиционим етапама); пасус као уже тематске целине и његове композицијско-стилске функције. Осам домаћих писмених задатака. Четири школска писмена задатка.	40			

Корелација са другим предметима: Музичка култура, Ликовна култура, Историја, Грађанско васпитање.

Уџбеник: Фондација Алек Кавчић, Бранић Латиновић, Б. Граматика 5, Српски језик и књижевност за пети разред основне школе, Београд : АрхиКњига д.о.о, 1. издање, 2023.године; Фондација Алек Кавчић, Булат С. Читанка 5, Српски језик и књижевност за пети разред основне школе, Београд: АрхиКњига д.о.о, 1. издање, 2023.године; Фондација Алек Кавчић, Булат С. Радна свеска 5, Уз читанку за пети разред и уз граматику за пети разред, Београд: АрхиКњига д.о.о, 1. издање, 2023.

Додатна литература: Пешикан, М. Јерковић, Ј. И Пижурица, М. Правопис српског језика, школско издање, 8. издање, Београд: Завод за уџбенике, 2008.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Праћење и вредновање резултата напредовања ученика је у функцији остваривања исхода, а започиње иницијалном проценом достигнутог нивоа знања. Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање је саставни део савременог приступа настави и подразумева процену знања, вештина, ставова и понашања, као и развијања одговарајуће компетенције током наставе и учења. Резултат оваквог вредновања даје повратну информацију и ученику и наставнику о томе које компетенције су усвојене, а које нису, као и о ефикасности одговарајућих метода које је наставник применио ради остваривања циља. Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

VI разред

Назив предмета: СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ
Годишњи фонд часова: 3 часа недељно, 111 часова годишње
Циљеви учења Српског језика и књижевности јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању; да кроз читање и тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање; подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у култури, као и о медијској писмености; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.

Исходи:
повеже књижевне термине и појмове обрађиване у претходним разредима са новим делима која чита;

чита са разумевањем; парафразира прочитано и описује свој доживљај различитих врста књижевних дела и научно-популарних текстова;
одреди род књижевног дела и књижевну врсту;
прави разлику између дела лирског, епског и драмског карактера;
разликује ауторску приповетку од романа;
анализира структуру лирске песме (строфа, стих, рима);
уочава основне елементе структуре књижевноуметничког дела: тема, мотив; радња, време и место радње;
разликује заплет и расплет као етапе драмске радње;
разликује појам песника и појам лирског субјекта; појам приповедача у односу на писца;
разликује облике казивања;
увиђа звучне, визуелне, тактилне, олфакторне елементе песничке слике;
одреди стилске фигуре и разуме њихову улогу у књижевноуметничком тексту;
анализира узрочно-последичне односе у тексту и вреднује истакнуте идеје које текст нуди;
анализира поступке ликова у књижевноуметничком делу, служећи се аргументима из текста;
уочава хумор у књижевном делу;
разликује хумористички и дитирамбски тон од елегичног тона;
илуструје веровања, обичаје, начин живота и догађаје у прошлости описане у књижевним делима;
уважава националне вредности и негује културноисторијску баштину;
препоручи књижевно дело уз кратко образложење;
упореди књижевно и филмско дело, позоришну представу и драмски текст;
повеже граматичке појмове обрађене у претходним разредима са новим наставним садржајима;
препозна делове речи у вези са њиховим грађењем;
разликује гласове српског језика по звучности и месту изговора;
разликује врсте гласовних прмена у једноставним примерима и примењује књижевнојезичку норму;
одреди врсте и подврсте заменица, као и њихов облик;
препознаје глаголска времена и употребљава их у складу са нормом;
разликује реченице по комуникативној функцији;
доследно примењује правописну норму;
користи правопис (школско издање); разликује дуги и кратки акценат у изговореној речи;
употребљава различите облике усменог и писменог изражавања: препричавање различитих типова текстова, без сажимања и са сажимањем, причање (о догађајима и доживљајима) и описивање;
разликује и гради аугментативе и деминутиве;
саставља обавештење, вест и кратак извештај;
разуме основна значења књижевног и неуметничког текста;
проналази, повезује и тумачи експлицитно и имлицитно садржане информације у краћем, једноставнијем књижевном и неуметничком тексту;
драматизује одломак одабраног књижевноуметничког текста;
говори јасно, поштујући стандарднојезичку норму;
изражајно чита обрађене књижевне текстове.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
ЛИРИКА Лектира Обредне лирске народне песме (избор) Ђура Јакшић: Вече Јован Дучић: Село Мирослав Антић: Плава звезда Вељко Петровић: Ратар / Алекса Шантић: О, класје моје Десанка Максимовић: Грачаница / Војислав Илић: Свети Сава Стеван Раичковић: Хвала сунцу, земљи, трави Милован Данојлић: Овај дечак зове се Пепо Крста Сергеј Јесењин: Песма о керуши Књижевни термини и појмови Врста строфе према броју стихова у лирској песми: дистих; терцет; врста стиха по броју слогова (лирски и епски десетерац). Одлике лирске поезије: нагласак речи и ритам; рима – парна, укрштена, обгрљена; улога риме у обликовању стиха. Стилске фигуре: контраст, хипербола. Врсте ауторске и народне лирске песме: социјалне песме, дитирамб, елегија; обредне песме (коледарске, краљичке, додолске, божићне). ЕПИКА Лектира 12.Народна песма: Смрт Мајке Југовића 13.Народна песма: Марко Краљевић укида свадбарину 14.Петар Кочић: Јаблан 15.Исидора Секулић: Буре (одломак)/Бранко Ћопић: Чудесна справа 16.Иво Андрић: Аска и вук 17.Антон Павлович Чехов: Вањка/Итало Калвино: Шума	50	Фронтални облик Индивидуални рад Рад у пару Комбиновани рад Самостални истраживачки рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад Игра Самостални рад Метода проблема Истраживање	Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика. Усмено излагање Квиз Писмена провера: Тестови, контролни задаци , есеји Израда презентација и пројеката Самопроцена и вршњачка процена Самоевалуација и евалуација на крају месеца и током појединих часова; домаћи задатак писмени задаци, тестови провере краће од 15 минута

на ауто-путу (из збирке прича Марковалдо или годишња доба у граду) 18.Светлана Велмар Јанковић: Сирото ждребе (из Књиге за Марка) Књижевни термини и појмови Основна тема и кључни мотиви. Облици казивања: нарација (хронолошко приповедање), описивање, дијалог, монолог. Фабула/радња, редослед догађаја. Врсте епских дела: приповетка, роман. Културно-историјско предање (нпр. Смрт Марка Краљевића) ДРАМА Лектира 6.Коста Трифковић: Избирачица (одломак) 7.Миодраг Станисављевић: И ми трку за коња имамо (одломак) 8.Бранислав Нушић: Аналфабета (одломак) Књижевни термини и појмови Драмске врсте: комедија – основне одлике. Монолог и дијалог у драми. Дидаскалије, реплика. Етапе драмске радње (заплет и расплет). НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ (бирати 2 дела) 1.Вук Караџић: Живот и обичаји народа српскога: Божић (одломак); Ђурђевдан (одломак); Додоле, прпоруше и чароице (одломци) 2.Владимир Хулпах: Легенде о европским градовима (избор) 3.Никола Тесла: Моји изуми (поглавље по избору) 4.Жан-Бернар Пиј, Серж Блок, Ан Бланшар: Енциклопедија лоших ђака, бунтовника и осталих генијалаца (избор) 5.Гроздана Олујић: Били су деца као и ти (избор) ДОМАЋА ЛЕКТИРА 1.Епске народне песме о Косовском боју (избор)				

2.Епске народне песме о Марку Краљевићу (избор) 3.Бранислав Нушић: Аутобиографија 4.Анђела Нанети: Мој дека је био трешња 5.Весна Алексић: Каљави коњ (Прича о богињи Лади – Звездана вода; Прича о богу Сварогу – Небески ковач и Прича о богу Стрибору – Сеченско светло) 6.Бранко Ћопић: Орлови рано лете 7Ференц Молнар: Дечаци Павлове улице Допунски избор лектире (бирати 3 дела) 1.Добрица Ерић: Месечеви миљеници (песме о свицима) (избор) 2.Бранислав Петровић: избор из антологија песама за децу (Морава, Влашићи, Дунав, Говор дрвећа, Грађење куће, Па шта, па шта и друге) 3.Владимир Стојиљковић: Писмописац (Писмо Бранку Ћопићу) 4.Владимир Андрић: Пустолов 5.Тиодор Росић: Приче старог чаробњака (једна прича по избору) 6.Борислав Пекић: Сентиментална повест Британског царства („Велика повеља слободе у земљи без устава" – одломци) 7.Вилијем Сојан: Зовем се Арам 8.Хенрик Сјенкијевич: Кроз пустињу и прашуму 9.Џејмс Крис: Тим Талир или Продати смех 10.Џек Лондон: Зов дивљине/Бели очњак 11.Реј Бредбери: Маслачково вино (избор) 12.Ивана Брлић Мажуранић: Приче из давнина (избор) 13.Владислава Војновић: Приче из главе (прича Позориште – одломци) 14.Јасминка Петровић: Ово је најстрашнији дан у мом животу				

15.Александар Поповић: Снежана и седам патуљака, драмска бајка				
ЈЕЗИК Подела речи по настанку: просте речи и творенице; породица речи, уочавање корена речи. Саставни делови твореница (творбене основе, префикси и суфикси). Граматичка основа и граматички наставци у поређењу са творбеном основом и суфиксима. Настанак гласова и говорни органи; подела гласова: самогласници и сугласници (прави сугласници и сонанти); Подела сугласника по звучности и по месту изговора. Подела речи на слогове; слоготворно р. Гласовне промене – уочавање у грађењу и промени речи: непостојано а; промена л у о; палатализација; сибиларизација; јотовање; једначење сугласника по звучности; једначење сугласника по месту изговора; губљење сугласника. Заменице: неличне именичке заменице (односно-упитне, неодређене, опште, одричне); придевске заменице: присвојне (с нагласком на употребу заменице свој, показне, односно-упитне, неодређене, опште, одричне). Граматичке категорије заменица: род, број, падеж и лице. Грађење и основна значења глаголских времена: аорист, имперфекат (само на нивоу препознавања; имперфекат глагола бити); плусквам-перфекат. Независне предикатске реченице – појам комуникативне функције; подела на обавештајне, упитне, заповедне, жељне и узвичне реченице. ПРАВОПИС	38			

Писање имена васионских тела. Растављање речи на крају реда (основна правила). Правописна решења у вези са гласовним променама. Писање именичких и придевских одричних заменица са предлозима. Писање заменице Ваш великим почетним словом. Правописна решења у вези са писањем обрађених глаголских облика. ОРТОЕПИЈА Правилан изговор гласова ч, ћ, џ, ч, р. Дуги и кратки акценти.				
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА Текстови у функцији унапређивања језичке културе. Анализирање снимљених казивања и читања (звучна читанка). Говорне вежбе на унапред одређену тему. Учтиве форме обраћања. Лексикологија: аугментативи (са пејоративима), деминутиви (са хипокористицима). Правописне вежбе: диктат; допуњавање текста; уочавање и објашњавање научених правописних правила у тексту. Богаћење речника: лексичко-семантичке вежбе (нпр. избегавање сувишних речи и туђица; фигуративна значења речи; проналажење изостављених реченичних делова); стилске вежбе: (нпр. текст као подстицај за сликовито казивање; ситуациони предложак за тражење погодног израза). Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу. Четири школска писмена задатка – по два у сваком полугодишту (један час за израду задатка и два за анализу и писање унапређене верзије састава).	18			

Корелација са другим предметима: Музичка култура, Ликовна култура, Историја, Грађанско васпитање.

Уџбеници: Фондација Алек Кавчић, Николић, М. Јовановић, Ј. Ивановић, Ј. Граматика 6, Српски језик и књижевност за пети разред основне школе, Београд : АрхиКњига д.о.о, 1. издање, 2023.године; Фондација Алек Кавчић, Бајчета, В. Ивановић, Ј. Читанка 6, Српски језик и књижевност за пети разред основне школе, Београд: АрхиКњига д.о.о, 1. издање, 2023.године; Фондација Алек Кавчић, Николић, М. Јовановић, Ј. Ивановић Ј. Радна свеска 6, Уз читанку за шести разред и уз граматику за шести разред, Београд: АрхиКњига д.о.о, 1. издање, 2023.године.

Додатна литература: Пешикан, М. Јерковић, Ј. И Пижурица, М. Правопис српског језика, школско издање, 8. издање, Београд: Завод за уџбенике, 2008.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Праћење и вредновање резултата напредовања ученика је у функцији остваривања исхода, а започиње иницијалном проценом достигнутог нивоа знања, у односу на који ће се одмеравати даљи напредак и формирати оцена. Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.
Формативно вредновање је саставни део савременог приступа настави и подразумева процену знања, вештина, ставова и понашања, као и развијања одговарајуће компетенције током наставе и учења. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и наставника, регистар за сваког ученика (мапа напредовања) итд. Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.
Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања, праћења и вредновања. Важно је да наставник, поред постигнућа ученика, континуирано прати и вреднује властити рад. Све што се покаже добрим и ефикасним, наставник ће користити и даље у својој наставној пракси, а оно што буде процењено као недовољно делотворно, требало би унапредити.

VII разред

Назив предмета: СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ
Годишњи фонд часова: 3 часа недељно, 111 часова годишње
Циљеви учења Српског језика и књижевности јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању; да кроз читање и тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање; подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна

знања о месту, улози и значају језика и књижевности у култури, као и о медијској писмености; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области

Исходи:

користи књижевне термине и појмове обрађиване у претходним разредима и повезује их са новим делима која чита;
истакне универзалне вредности књижевног дела и повеже их са сопственим искуством и околностима у којима живи;
чита са разумевањем различите врсте текстова и коментарише их, у складу са узрастом;
разликује народну од ауторске књижевности и одлике књижевних родова и основних књижевних врста;
разликује основне одлике стиха и строфе – укрштену, обгрљену и парну риму; слободни и везани стих; рефрен;
тумачи мотиве (према њиховом садејству или контрастивности) и песничке слике у одабраном лирском тексту;
локализује књижевна дела из обавезног школског програма;
разликује етапе драмске радње;
разликује аутора књижевноуметничког текста од наратора, драмског лица или лирског субјекта;
разликује облике казивања (форме приповедања);
идентификује језичко-стилска изражајна средства и разуме њихову функцију;
анализира идејни слој књижевног дела служећи се аргументима из текста;
уочи разлике у карактеризацији ликова према особинама: физичким, говорним, психолошким, друштвеним и етичким;
разликује хумористички од ироничног и сатиричног тона књижевног дела;
критички промишља о смислу књижевног текста и аргументовано образложи свој став;
доведе у везу значење пословица и изрека са идејним слојем текста;
препозна националне вредности и негује културноисторијску баштину;
размотри аспекте родне равноправности у вези са ликовима књижевно-уметничких текстова;
препоручи књижевно дело уз кратко образложење;
упореди књижевно и филмско дело настало по истом предлошку, позоришну представу и драмски текст;
разликује глаголске начине и неличне глаголске облике и употреби их у складу са нормом;
одреди врсте непромењљивих речи у типичним случајевима;
уочи делове именичке синтагме;
разликује граматички и логички субјекат;
разликује сложени глаголски предикат од зависне реченице са везником да;
препозна врсте напоредних односа међу реченичним члановима и независним реченицама;
идентификује врсте зависних реченица;
искаже реченични члан речју, предлошко-падежном конструкцијом, синтагмом и реченицом;
примени основна правила конгруенције у реченици;
доследно примени правописну норму;

разликује дугосилазни и дугоузлазни акценат;
говори на задату тему поштујући књижевнојезичку норму;
разликује књижевноуметнички од публицистичког функционалног стила;
састави кохерентан писани текст у складу са задатом темом наративног и дескриптивног типа;
напише једноставнији аргументативни текст позивајући се на чињенице;
користи технички и сугестивни опис у изражавању;
препозна цитат и фусноте и разуме њихову улогу;
пронађе потребне информације у нелинеарном тексту;
напише електронску (имејл, SMS) поруку поштујући нормативна правила;
примени различите стратегије читања (информативно, доживљајно, истраживачко и др);
састави текст репортажног типа (искуствени или фикционални);
правилно употреби фразеологизме и устаљене изразе који се јављају у литерарним и медијским текстовима намењеним младима.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
КЊИЖЕВНОСТ ЛИРИКА 1. Јован Дучић: Подне 2. Милан Ракић: Божур 3. Владислав Петковић Дис: Међу својима 4. Милутин Бојић: Плава гробница 5. Десанка Максимовић: Крвава бајка 6. Стеван Раичковић: После кише 7. Јован Јовановић Змај: Јутутунска јухахаха 8. Рабиндранат Тагоре: Папирни бродови 9. Вислава Шимборска: Облаци ЕПИКА 1. Народна бајка (једна по избору): Међедовић / Чудотворни прстен / Златоруни ован 2. Стефан Митров Љубиша: Кањош Мацедоновић (одломак) 3. Радоје Домановић: Вођа (одломак) 4. Петар Кочић: Кроз мећаву 5. Иво Андрић: Јелена, жена које нема (одломак) 6. Данило Киш: Прича о печуркама / Еолска харфа	53	Фронтални облик Индивидуални рад Рад у пару Комбиновани рад Самостални истраживачки рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад Игра Самостални рад Метода проблема Истраживање	Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика. Израда презентација и пројеката Самопроцена и вршњачка процена Самоевалуација и евалуација на крају тематских периода и током појединих часова; домаћи задатак, писмени задаци, тестови. Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика.

7. Алфонс Доде: Последњи час / Владимир Набоков: Лош дан 8. Дневник Ане Франк (одломак) 9. Ефраим Кишон: Код куће је најгоре (једна прича по избору) 10. Афоризми (Душан Радовић и други) ДРАМА 1. Бранислав Нушић: Власт (одломак) 2. Вида Огњеновић: Кањош Мацедоновић (одломак о сусрету Кањоша и Фурлана) НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ Обавезна дела 1. Михајло Пупин: Са пашњака до научењака (одломак) 2 Јелена Димитријевић: Седам мора и три океана (одломак) / Милош Црњански: Наша небеса („Крф, плава гробница" – одломак) Једно дело по избору 1 Јован Цвијић: Охридско језеро (одломак) / Пеђа Милосављевић: Потера за пејзажима 2 Светлана Велмар Јанковић: Српски Београд деспота Стефана (Капија Балкана) 3 Уметнички и научнопопуларни текстови о природним лепотама и културноисторијским споменицима завичаја 4 Избор из енциклопедија и часописа за децу ДОМАЋА ЛЕКТИРА 1 Епске народне песме покосовског тематског круга (Смрт војводе Пријезде, Диоба Јакшића и песма по избору) 2. Епске народне песме о хајдуцима и ускоцима (Мали Радојица, Стари Вујадин, Старина Новак и				

кнез Богосав; Иво Сенковић и ага од Рибника, Ропство Јанковић Стојана) 3 Свети Сава у књижевности: – одломак из Житија Светог Симеона (о опроштају оца од сина); – избор из народних прича и предања (на пример Свети Сава и ђаво, легенде о Светом Сави); – избор из ауторске поезије о Св Сави (на пример Матија Бећковић: Прича о Светом Сави) 4 Мирослав Антић: Плави чуперак и Шашава књига (избор) 5 Антоан де Сент Егзипери: Мали Принц; Момо Капор: Мали Принц 6 Јован Стерија Поповић: Покондирена тиква 7 Душан Ковачевић: Свемирски змај 8 Дејан Алексић: Цилела на крају света / Игор Коларов: Дванаесто море ДОПУНСКИ ИЗБОР ЛЕКТИРЕ (бирати 3 дела) 1 Милорад Павић: Руски хрт (одломак) 2 Тургењев: Шума и степа 3 Антон Павлович Чехов: Чиновникова смрт 4 Јанко Веселиновић: Хајдук Станко (одломак из првог дела романа) 5 Гордана Малетић: Катарке Београда (прича Зебња и друге) 6. Урош Петровић: Загонетне приче 7. Александар Манић: У свитање света 8. Јасминка Петровић: Лето кад сам научила да летим				

9. Градимир Стојковић: Хајдук у Београду 10. Корнелија Функе: Срце од мастила 11. Душица Лукић: Земља је у квару (избор) 12. Гордана Брајовић: из збирке песама Индија, Индија (Пролази слон пун мириса, Пролази слон пун Хималаја) 13. Душан Поп Ђурђев: Лет лионског Икара КЊИЖЕВНИ ТЕРМИНИ И ПОЈМОВИ Опкорачење Рефрен Цезура Везани и слободни стих ауторске лирске песме: рефлексивна и сатирична песма Језичко-стилска изражајна средства: метафора, алегорија, градација, словенска антитеза, фигуре понављања (асонанца и алитерација) Функција мотива у композицији лирске песме Песма у прози Фабула и сиже Статички и динамички мотиви Композиција Епизода Идејни слој књижевног текста Хумор, иронија и сатира Врсте карактеризације књижевног лика Унутрашњи монолог Хронолошко и ретроспективно приповедање Дневник Путопис Аутобиографија Легендарна прича Предања о постанку бића, места и ствари Афоризам Пословице, изреке; питалице; загонетке Драмска радња; етапе драмске радње: увод, заплет, врхунац,				

перипетија, расплет Драмска ситуација Драма у ужем смислу				
ЈЕЗИК ГРАМАТИКА: Грађење и основна значења глаголских облика: футур II, императив, потенцијал; трпни гл придев, гл прилог садашњи и гл прилог прошли Подела глаголских облика на просте и сложене и на личне (времена и начини) и неличне Непроменљиве врсте речи: везници, речце, узвици Појам синтагме (главни члан и зависни чланови); врсте синтагми: именичке, придевске, прилошке и глаголске Атрибут у окви ру синтагме Логички субјекат Сложени глаголски предикат Напоредни односи међу реченичним члановима – саставни, раставни и супротни Појам комуникативне и предикатске реченице Независне предикатске реченице – напоредни односи међу независним реченицама (саставни, раставни, супротни) Зависне предикатске реченице (изричне, односне, месне, временске, узрочне, условне, допусне, намерне, последичне и поредбене) Реченични чланови исказани речју, предлошко-падежном конструкцијом, синтагмом и реченицом Конгруенција – основни појмови ПРАВОПИС Правописна решења у вези са обрађеним	35			

глаголским облицима Интерпункција у вези са зависним реченицама (запета, тачка и запета) Писање скраћеница, правописних знакова ОРТОЕПИЈА Дугоузлазни и дугосилазни акценат				
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА Књижевни и остали типови текстова у функцији унапређивања језичке културе Књижевноуметнички и публицистички текстови Усмени и писмени састави према унапред задатим смерницама (ограничен број речи; задата лексика; одређени граматички модели и сл) Текст заснован на аргументима Технички и сугестивни опис Репортажа Цитати и фусноте из различитих књижевних и неуметничких текстова Нелинеарни текстови: табеле, легенде, графикони, мапе ума и друго Говорне вежбе: интерпретативно-уметничке (изражајно читање, рецитовање); вежба аргументовања (дебатни разговор) Правописне вежбе: диктат, исправљање правописних грешака у тексту; запета у зависносложеним реченицама; глаголски облици; електронске поруке Језичке вежбе: допуњавање текста различитим облицима променљивих речи; допуњавање текста непроменљивим речима; обележавање комуникативне реченице	20			

у тексту; исказивање реченичног члана на више начина (реч, синтагма, предлошко-падежна конструкција, реченица); фразеологизми (разумевање и употреба) и друге Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу Четири школска писмена задатка по два у сваком полугодишту				

Корелација са другим предметима: Музичка култура, Ликовна култура, Историја, Грађанско васпитање.

Уџбеници: Фондација Алек Кавчић, Бранић Латиновић, Б. Граматика 5, Српски језик и књижевност за пети разред основне школе, Београд : АрхиКњига д.о.о, 1. издање, 2023.године; Фондација Алек Кавчић, Булат С. Читанка 5, Српски језик и књижевност за пети разред основне школе, Београд: АрхиКњига д.о.о, 1. издање, 2023.године; Фондација Алек Кавчић, Булат С. Радна свеска 5, Уз читанку за пети разред и уз граматику за пети разред, Београд: АрхиКњига д.о.о, 1. издање, 2023.године.

Додатна литература: Пешикан, М. Јерковић, Ј. И Пижурица, М. Правопис српског језика, школско издање, 8. издање, Београд: Завод за уџбенике, 2008.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Праћење и вредновање резултата напредовања ученика је у функцији остваривања исхода, а започиње иницијалном проценом достигнутог нивоа знања, у односу на који ће се одмеравати даљи напредак и формирати оцена.Формативно вредновање је саставни део савременог приступа настави и подразумева процену знања, вештина, ставова и понашања, као и развијања одговарајуће компетенције током наставе и учења. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникаци ја између ученика и наставника, регистар за сваког ученика (мапа напредовања) итд. Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

VIII разред

Назив предмета: СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ
Годишњи фонд часова: 3 часа недељно, 105 часова годишње

Циљеви учења предмета *Српски језик и књижевност* јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању; да кроз читање и тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање; подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у култури, као и о медијској писмености; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.

Исходи:
чита са разумевањем књижевноуметничке текстове и остале типове текстова, примењујући различите стратегије читања;
тумачи значења, језичке, естетске и структурне особине уметничких текстова, користећи књижевне термине и појмове;
критички промишља о стварности на основу прочитаних дела;
истакне универзалне вредности књижевног дела и повеже их са сопственим искуством и околностима у којима живи;
повеже писце и дела из обавезног дела програма од 5. до 8. разреда;
издвоји основне одлике књижевног рода и врсте у конкретном тексту, као и језичко-стилске карактеристике текста у склопу интерпретације;
уочи слојевитост књижевног дела и међужанровско прожимање;
повеже књижевна дела са историјским или другим одговарајућим контекстом;
одреди временски оквир у којем је писац стварао;
разликује аутора књижевноуметничког текста од наратора, драмског лица или лирског субјекта;
препозна националне вредности и негује културноисторијску баштину, поштујући особености сопственог народа и других народа;
учествује у избору књижевних дела и начина њихове обраде и представљања;
објасни настанак и развој српског књижевног језика;
разуме значај књижевног језика за културу и историју српског народа;
сврста српски језик у одговарајућу језичку групу у Европи;
именује дијалекте српског језика;
разуме постојеће језичке прилике у Србији;
издвоји делове творенице и препозна основне моделе њиховог грађења;
користи садржаје из граматике обрађене у претходним разредима и повеже их са новим градивом;
доследно примени правописну норму;
примени основна правила о распореду акцената;
уочи разлику између научног, административног и разговорног функционалног стила;

пише и говори поштујући карактеристике различитих функционалних стилова;
уочи разлику између речи и лексеме;
препозна метафору и метонимију као лексичке механизме и разуме значење вишезначних речи карактеристичних за свакодневну комуникацију;
разуме значење застарелих речи и неологизама;
користи речник, енциклопедију и лексикон;
уочи манипулацију у пропагандним текстовима;
напише приказ, расправу и краћи есеј;
разликује делове текста и књиге – укључујући индекс, појмовник, библиографију – и уме да их користи;
повезује информације и идеје изнесене у тексту, уочава јасно исказане односе и изводи закључак заснован на тексту.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
КЊИЖЕВНОСТ ЛИРИКА 1.Ђура Јакшић: „Отаџбина" 2.Јован Јовановић Змај: „Светли гробови" 3.Јован Јовановић Змај: „Ђулићи" (избор) 4.Десанка Максимовић: „Пролетња песма" / „Опомена" 5.Момчило Настасијевић: „Труба" 6.Иван В. Лалић: „Ветар" 7.Марина Цветајева: „Месечев сјај" ЕПСКО-ЛИРСКЕ ВРСТЕ 1.Бранко Радичевић: Ђачки растанак (одломак „Ој Карловци, место моје драго...") 2.Народна епско-лирска песма: Женидба Милића Барјактара ЕПИКА 1.Вук Стефановић Караџић: О народним певачима 2.Вук Стефановић Караџић: Житије Ајдук Вељка Петровића (одломак) 3.Доситеј Обрадовић: Живот и прикљученија (одломак) 4.Прота Матеја Ненадовић: Мемоари (одломак)	42	Фронтални ; рад у пару; Индивидуални, Групни, Комбиновани, Фронтално демонстрирање; игре улога мини-пројекат Групни рад парови пита-одговор групни постер	Дијалошка; Монолошка, Вербално-текстуална Метода писаних радова Метода демонстрације и имитације; Дијалошка и драмска метода; Креативне радионице Вербално-визуелно пројектни рад; имитативне игре	Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика. Самоевалуација и евалуација на крају месеца и током појединих часова; домаћи задатак писмено вредновање, тестови, полугодишњи и годишњи писмени задаци провере краће од 15 минута

5.Петар Петровић Његош: Горски вијенац (одломак „Бадње вече") 6.Симо Матавуљ: „Пилипенда" 7.Лаза Лазаревић: „Све ће то народ позлатити" 8.Милош Црњански: Сеобе (одломак) / Роман о Лондону („Пролеће је стигло у Лондон") 9.Бранимир Ћосић: Покошено поље (одломак из прве књиге „Читава једна младост") 10.Дино Буцати: „Колумбар" 11.Херман Хесе: „Магија књиге" / Нил Гејмен: „Зашто наша будућност зависи од библиотека, читања и сањарења" / Милорад Павић: Роман као држава (избор одломака из огледа: „Кратка историја читања", „Последњих сто читалаца", „Нова генерација електронске књиге", „Скакутаво читање или повратак фусноте", „Романи без речи") ДРАМА 1.Данило Киш: Ноћ и магла 2.Петар Кочић: Јазавац пред судом (одломак) 3.Жан Батист Поклен Молијер: Грађанин племић (одломак) НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ 1.Веселин Чајкановић: „О ускршњим обичајима" 2.Милутин Миланковић: Кроз васиону и векове (одломак) 3.Хилда Дајч: Писма – одломак, (обавезна напомена о власнику права: ©Јеврејски историјски музеј)				

4. Споменка Крајчевић: Кругом двојке (избор одломака: „Унутрашња пруга": „Станица пристаниште" – „Почетак и крај", „Одлазак"; „Станица Калемегдан" – „Гозбе", „Теорија"; „Станица Браће Барух" – „Извесност", „Тајна"; „Станица Вуков споменик" – „Простор", „Булеварска бајка") 5.Герман Титов: „25 сати у свемиру" Са наведеног списка, обавезан је избор два дела за обраду. ДОМАЋА ЛЕКТИРА 1.Народне епске песме новијих времена (тематски круг о ослобођењу Србије: „Почетак буне против дахија"; „Бој на Мишару", „Бој на Чокешини"...) 2.Љубавне народне лирске песме („Српска дјевојка", „Љубавни растанак"...); обичајне народне лирске песме (избор) 3.Избор из савремене српске поезије (нпр. Васко Попа: „Очију твојих да није", Бранко Миљковић: „Критика метафоре", Војислав Карановић: „О читању поезије", Момчило Мошо Одаловић:„Ршуме, јеси ли знао Црњанског", Ана Ристовић: „Гледајући у дрвеће"...) 4.Иво Андрић: Деца („Деца", „Књига" и „Панорама") 5.Бранислав Нушић: Сумњиво лице 6.Клод Кампањ: Збогом мојих петнаест година 7.Давид Албахари, Мамац ДОПУНСКИ ИЗБОР ЛЕКТИРЕ (бирати 3–6 дела)				

1.Милош Црњански: „Ја, ти и сви савремени парови" 2.Оскар Давичо: „Србија" / „Детињство" (избор) 3.Бранко Ћопић: Мала моја из Босанске Крупе 4.Станислав Винавер: Ратни другови („Аритон") 5.Народна приповетка: Усуд 6.Вук Стефановић Караџић: Српски рјечник (избор, нпр. „Отмица"...); 7.Растко Петровић: Африка (одломци) 8.Радослав Братић: Мајсторова рука (одломак) 9.Милорад Павић: Хазарски речник, одреднице о Ћирилу и Методију (одломци) 10.Душан Ковачевић: Ко то тамо пева 11.Гроздана Олујић: Гласам за љубав 12.Џон Селинџер: Ловац у житу 13.Ричард Бах: Галеб Џонатан Ливингстон 14.Кајо Ритер: Дечко који није био из Ливерпула 15.Џон Бојн: Дечак у пругастој пиџами 16.Сју Таузенд: Дневник Адријана Мола. КЊИЖЕВНИ ТЕРМИНИ И ПОЈМОВИ Стилска средства: анафора и епифора, апострофа. Лирске врсте: народне љубавне песме, обичајне песме (сватовске, тужбалице и здравице); љубавна песма (ауторска). Епско-лирске врсте: поема, балада. Драмски спев. Мемоари. Биографија.				
ЈЕЗИК ГРАМАТИКА	37			

Језик Словена у прапостојбини; сеобе Словена и стварање словенских језика. Мисија Ћирила и Методија. Почетак писмености код Срба. Старословенски језик и писма (глагољица и ћирилица). Развој српског књижевног језика: српскословенски, рускословенски, славеносрпски језик. Вук Караџић – реформа језика, писма и правописа. Књижевни језик код Срба од Вука до данас (основни подаци). Основне језичке групе у Европи и место српског језика у породици словенских језика. Дијалекти српског језика: екавски (призренско-тимочки, косовско-ресавски, шумадијско-војвођански) и ијекавски (зетско-рашки и источнохерцеговачки). Народни језик (језик као скуп дијалеката) и књижевни (нормирани) језик. Службена употреба језика и писма према Уставу. Језици националних мањина (основни подаци). Језик – основне особине говорног и писаног језика. Грађење речи: – основни модели: извођење, слагање, префиксација; – просте речи и творенице (изведенице, сложенице, префиксалне творенице); – састав твореница: корен, творбена основа, префикс, суфикс. Систематизација претходно обрађених				

садржаја из фонетике, морфологије и синтаксе. Фонетика: подела гласова и гласовне промене. Морфологија: врсте и подврсте речи и њихове категорије. Синтакса: реченични чланови (састав и функција); независне и зависне реченице; слагање реченичних чланова. ПРАВОПИС Писање имена из страних језика са акцентом на њихову промену. Спојено и одвојено писање речи (сложенице, полусложенице, синтагме). Генитивни знак. Црта и цртица; други интерпункцијски и правописни знаци. ОРТОЕПИЈА Краткоузлазни и краткосилазни акценат; правила о распореду акцената и неакцентованих дужина (основни појмови).				
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА Књижевни и остали типови текстова у функцији унапређивања језичке културе. Текстови писани различитим функционалним стиловима: публицистички стил (репортажа, интервју); административни стил (молба, жалба, уплатница, обрасци, радна биографија; бирократски језик); научни стил (примери из текстова у уџбеницима других наставних предмета; употреба термина). Лексикологија: – једнозначност и вишезначност речи;	20			

– лексичка метафора и лексичка метонимија као механизми остваривања вишезначности; – синонимија, антонимија и хомонимија; – застареле речи; нове речи – неологизми; – речник, лексикон, енциклопедија. Пропагандни текстови (рекламе и слично). Расправа и есеј на задату тему. Приказ (књиге, филма, позоришне представе и сл.). Говорне вежбе: интерпретативно-уметничке (изражајно читање, рецитовање); анализа снимљеног разговора; интервју; расправа (дискусија); презентовање чињеница и коментара. Правописне вежбе: диктат, уочавање и објашњавање правописних грешака у тексту; писање имена из страних језика; писање позајмљеница (информатички термини, мејл и сл.); писање сложеница, полусложеница и синтагми; писање црте и цртице; запета у независносложеним реченицама. Језичке вежбе: уочавање и исправљање грешака у неправилно маркираном тексту; попуњавање текста са празнинама; тражење грешака у тексту и исправљање. Лексичко-семантичке вежбе: допуњавање реченица хомонимима (хомоними и акценти); проналажење одговарајућег синонима; антонимски ланац;				

одређивање значења метафоре и метонимије у тексту; тумачење застарелих речи и неологизама; дефинисање лексема. Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу. Четири школска писмена задатка – по два у сваком полугодишту.				

Корелација са другим предметима: Музичка култура, Ликовна култура, Историја, Грађанско васпитање.

Уџбеници: Ломпар, В. Граматика.Српски језик и књижевност за 8. разред основне школе. 5. издање. Клетт. Београд. 2025.године; Мркаљ, З. Несторовић, З. Цветник. Читанка за 8. разред основне школе. 5.издање. Клетт. Београд. 2025.

Додатна литература: Пешикан, М. Јерковић, Ј. И Пижурица, М. Правопис српског језика, школско издање, 8. издање, Београд: Завод за уџбенике, 2008.
Збирка задатака из српског језика за полагање завршног испита у основном образовању и васпитању

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Праћење и вредновање резултата напредовања ученика је у функцији остваривања исхода, а започиње иницијалном проценом достигнутог нивоа знања, у односу на који ће се одмеравати даљи напредак и формирати оцена. Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.Формативно вредновање је саставни део савременог приступа настави и подразумева процену знања, вештина, ставова и понашања, као и развијања одговарајуће компетенције током наставе и учења. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и наставника, регистар за сваког ученика (мапа напредовања) итд. Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

СТРАНИ ЈЕЗИК / ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

III разред

Назив предмета: СТРАНИ ЈЕЗИК / ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Циљ учења Страног језика у основном образовању и васпитању јесте да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену, а од трећег разреда и писану комуникацију, и да стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу
Недељни и годишњи фонд часова: 2/74

Исходи:

поздрави и отпоздрави, примењујући једноставна језичка средства;
представи себе и другог;
разуме једноставна питања личне природе и одговара на њих;
разуме једноставна упутства и налоге и реагује на њих;
саопшти једноставна упутства и налоге;
разуме позив на заједничку активност и на прикладан начин реагује на њега;
упути позив на заједничку активност;
разуме кратке и једноставне молбе и реагује на њих;
упути кратке и једноставне молбе;
искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин;
разуме једноставно исказане честитке и одговори на њих;
упути једноставне честитке;
разуме и, примењујући једноставна језичка средства, наведе најуобичајеније активности које се односе на прославе рођенда на и празника;
препозна и именује бића, предмете и места из непосредног окружења;
разуме једноставне описе бића, предмета и места;
опише бића, предмете и места користећи једноставна језичка средства;
разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих;
изрази основне потребе, осете и осећања једноставним језичким средствима;
разуме једноставна обавештења о положају у простору и реагује на њих;
тражи и пружи једноставна обавештења о положају у простору;
разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на хронолошко и метеоролошко време;
разуме једноставне исказе којима се изражава припадање/не припадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих;
тражи и даје једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање;
разуме једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагује на њих;
тражи мишљење и изражава допадање/недопадање једностав ним језичким средствима;
разуме једноставне текстове у којима се описују радње и способности у садашњости;

размени информације које се односе на дату комуникативну ситуацију;
опише радње и способности користећи једноставна језичка средства;
разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на бројеве и количине

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
ПОЗДРАВЉАЊЕ Формално и неформално поздрављање; устаљена правила учтивости. ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ; ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ; ДАВАЊЕ И ТРАЖЕЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О ДРУГИМА устаљена правила учтивости; конвенције у писању личних заменица; конвенције у саопштавању телефонских бројева и адреса; употреба титула уз презимена (*Mr*, *Mrs*, *Miss*); разлике између српске азбуке и енглеског алфабета; конвенције у писању разгледница и писама. РАЗУМЕВАЊЕ И ДАВАЊЕ ЈЕДНОСТАВНИХ УПУТСТАВА И НАЛОГА Поштовање основних норми учтивости ПОЗИВ И РЕАГОВАЊЕ НА ПОЗИВ ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ прикладно позивање и прихватање/одбијање позива; прослава рођендана, игре, забава и разонода ИСКАЗИВАЊЕ МОЛБЕ, ЗАХВАЛНОСТИ И ИЗВИЊЕЊА Правила учтиве комуникације ЧЕСТИТАЊЕ ПРАЗНИКА, РОЂЕНДАНА И ДРУГИХ ЗНАЧАЈНИХ ДОГАЂАЈА Најзначајнији празници и догађаји и начини обележавања/прославе. ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА И ПОЈАВА Познате личности из области спорта, глуме, музике ; престонице земаља енглеског говорног подручја; препознатљива обележја земаља енглеског говорног подручја.	Фронтални; Рад у пару; кружне игре Фронтално демонстрирање; групне игре ; Роле-плеј у пару/групи; игре улога мини-пројекат Групни рад са предметима у учионици; парови пита-одговор мини анкета; групни постер Игре парови	Слушање и реаговање на упутства наставника на страном језику или са аудио-записа (слушај, пиши, повежи, одреди, пронађи, али и активности у вези са радом у учионици: нацртај, исеци, обој, отвори/затвори свеску, итд.) Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.) Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.) Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.) Игре примерене узрасту и дидактичком захтеву (за загревање, развијање	Усмени опис слике/цртежа; мини-квиз слика-реч; изложба радова са кратким описом. Усмени одговори; Практична провера ; Усмено извештавање Усмено излагање резултата анкете; кратак тест; писана провера; Практични задаци писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа

ИСКАЗИВАЊЕ ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА Правила учтиве комуникације. ИСКАЗИВАЊЕ ПОЛОЖАЈА У ПРОСТОРУ препознатљива обележја наше земље као и страних земаља ИСКАЗИВАЊЕ ВРЕМЕНА радна недеља и викенд ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА/ НЕПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА/ НЕПОСЕДОВАЊА породица, пријатељи, однос према својој и туђој имовини. ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА/ НЕДОПАДАЊА интересовања, хобији ОПИСИВАЊЕ ДОГАЂАЈА И СПОСОБНОСТИ У САДАШЊОСТИ породични живот; живот у школи - наставне и ваннаставне активности ИЗРАЖАВАЊЕ БРОЈА И КОЛИЧИНЕ Конвенције у писању двоцифрених бројева. Новчане валуте у земљама енглеског говорног подручја и њихове ознаке.		пажње и концентрације, јачање мотивације, увођење нове језичке грађе или пак утврђивање). Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...). Решавање „проблем-ситуација" у разреду, тј. договори и мини-пројекти. „Превођење" исказа у гест и геста у исказ. Заједничко прављење илустрованих материјала (планирање различитих активности, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).	
ТЕМАТСКЕ ОБЛАСТИ ЗА ПРВИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА Лични идентитет 2) Породица и уже друштвено окружење (пријатељи, комшије, наставници итд.) 3)Географске особености 4)Србија - моја домовина 5)Становање - форме, навике 6)Живи свет - природа, љубимци, очување животне средине 7)Временско искуство и доживљај времена (прошлост - садашњост - будућност) 8)Школа и школски живот 9)Млади - живот деце и омладине 10)Здравље и хигијена 11)Емоције (љубав према породици, друговима)			

12) Превозна средства 13) Временске прилике 14) Уметност за децу (нарочито модерна књижевност за децу; пригодне традиционалне и модерне песме) 15) Обичаји и традиција, фолклор, прославе (рођендани, празници) 16) Слободно време, забава, разонода, хобији 17) Исхрана и гастрономске навике 18) Путовања 19) Мода и облачење 20) Спорт 21) Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења			

Корелација са другим предметима: Музичка култура, Ликовна култура, Свет око нас, Математика, Српски језик и Грађанско васпитање.

Уџбеник: Next Move (Следећи Корак)III разред, New Age Publishing / MacMill

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа води се рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега.

IV разред

Назив предмета: СТРАНИ ЈЕЗИК / ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК
Циљ наставе и учења Страног језика у основном образовању и васпитању јесте да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију и да стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.
Недељни и годишњи фонд часова: 2/74

Исходи:
поздрави и отпоздрави, примењујући једноставнија језичка средства;
представи себе и другог;
разуме једноставнија питања личне природе и одговара на њих;
поставља једноставнија питања личне природе;
у неколико једноставнијих везаних исказа саопшти информације личне природе о себи и другима водећи рачуна о приватности и поверљивости;
разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на права детета;
разуме једноставнија упутства, налоге и упозорења и реагује на њих;
саопшти једноставнија упутства, налоге и упозорења уз одговарајуће образложење;
разуме позив на заједничку активност и реагује на одговарајући начин;
упути позив на заједничку активност;
разуме кратке и једноставније молбе и реагује на њих уз одговарајуће образложење;
упути кратке и једноставније молбе;
искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин;
разуме једноставније исказане честитке и одговори на њих;
упути једноставније честитке;
разуме и, примењујући једноставнија језичка средства, наведе најуобичајеније активности које се односе на прославе рођендана и празника;
именује бића, предмете и места из непосредног окружења;
разуме једноставније описе бића, предмета и места;
опише бића, предмете и места у неколико везаних једноставнијих исказа;
разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих;
изрази основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;
разуме једноставнија обавештења о положају у простору и реагује на њих;
тражи и пружи једноставнија обавештења о положају у простору;
разуме и саопшти једноставније исказе који се односе на хронолошко и метеоролошко време;
разуме једноставније исказе којима се изражава припадање/ неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих;
тражи и даје једноставнија обавештења која се односе на припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање;
разуме једноставније исказе за изражавање интересовања, допадања/недопадања и реагује на њих;
изражава допадање/недопадање уз најједноставније образложење;

тражи најједноставније образложење допадања/недопадања;
разуме једноставније текстове у којима се описују радње и способности у садашњости;
размени информације које се односе на дату комуникативну ситуацију;
опише радње и способности у садашњости користећи једноставнија језичка средства
разуме и саопшти једноставније исказе који се односе на бројеве, количине и цене;
учествује у предлагању садржаја и начина рада.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
ПОЗДРАВЉАЊЕ *Hi/Hello (everyone/guys)! Nice to see you again! Nice to see you too! How are you today? I'm fine, thank you, and you? I'mvery well, thanks./Not great./I'm OK. Good morning/afternoon/evening/night. Goodbye./Bye. See you (all) in 5 minutes/soon/later/tomorrow/on Monday/next week/in September/next year! Have a nice day/weekend/trip/holiday! Thanks, same to you!* *Welcome to our school/town/city!* Личне заменице: *I, you...* Глагол *to be – the Present Simple Tense.* Императив. Предлози са прилошким одредбама за време: *on, in...* **(Интер)културни садржаји:** Формално и неформално поздрављање; устаљена правила учтивости. ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ; ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ; ДАВАЊЕ И ТРАЖЕЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О ДРУГИМА Личне заменице: *I, you...* Присвојни придеви: *my, your...* Показне заменице: *this/that, these/those. Have got* за изражавање поседовања. *The Present Simple Tense.* Питања са *Who/What/Which/Where/When/How (old/many).* Правилна множина именица: *daughter-daughters, son-sons...* Неправилна множина основних именица: *child – children...* Предлози са прилошким одредбама за место: *from, in, on...*	Фронтални; Рад у пару; кружне игре Фронтално демонстрирање; групне игре ; Роле-плеј у пару/групи; игре улога мини-пројекат Групни рад са предметима у учионици; парови пита-одговор мини анкета; групни постер Игре парови	Слушање и реаговање на упутства наставника на страном језику или са аудио-записа (слушај, пиши, повежи, одреди, пронађи, али и активности у вези са радом у учионици: нацртај, исеци, обој, отвори/затвори свеску, итд.) Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.) Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.) Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.) Игре примерене узрасту и дидактичком захтеву (за загревање, развијање пажње и концентрације, јачање мотивације,	Усмени опис слике/цртежа; мини-квиз слика-реч; изложба радова са кратким описом. Усмени одговори; Практична провера ; Усмено извештавање Усмено излагање резултата анкете; иккратак тест; писана провера; Практични задаци писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа

Предлози са прилошким одредбама за време: *in, on*... Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. Употреба/изостављање чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом, са редним бројевима, као и са основним географским појмовима. Императив. Основни бројеви 0–100. Редни бројеви 1–30. Which/What school do you go to? I go to (school's name) Primary School. What's the name of your school? What year/grade are you in? I'm in year 4/the fourth grade. Which class are you in? I'm in class 41 /4a, and you? Who are they? What are their names? She's Dunja and he's Mateja. They are not in year four/the fourth grade. They're in year three/the third grade. This is our head teacher, Mrs Parsons. Who's that? It's Miss Herbert, she's a P.E. teacher. Who's your class teacher? Who's the class monitor? Who's absent? Everybody's present. Meet my new friend Dorian. He's from Greece. His father's Greek, but his mum's Serbian. He lives on an island. Where does your friend live? She's Montenegrian. She lives in the mountains. Do you live in a flat or a house? Peter's family are from the USA. His mum works in a restaurant. Where does his dad work? These are my aunt Slađana and her husband Zoran. They've got twin daughters. Those are my uncle Mlodrag and his wife Ana. How many children have they got? They've got three sons. What are your cousins' names? How old are they? It's Marija's eleventh birthday today./She's 11 today. When's your birthday? It's in May/on 5th May/May 5th. Who's the winner of the competition? Who's the world skateboarding champion? Who are the characters in the story? Who are they? The boys'/girls'/children's names are... Tell me about your family/friends.		увођење нове језичке грађе или пак утврђивање). Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...). Решавање „проблем-ситуација" у разреду, тј. договори и мини-пројекти. „Превођење" исказа у гест и геста у исказ. Заједничко прављење илустрованих материјала (планирање различитих активности, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).	

Личне заменице: I, you... Присвојни придеви: my, your... Показне заменице: this/that, these/those. Have got за изражавање поседовања. The Present Simple Tense. Питања са Who/What/Which/Where/When/How (old/many). Правилна множина именица: daughter-daughters, son-sons... Неправилна множина основних именица: child – children... Предлози са прилошким одредбама за место: from, in, on... Предлози са прилошким одредбама за време: in, on... Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. Употреба/изостављање чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом, са редним бројевима, као и са основним географским појмовима. Императив. Основни бројеви 0–100. Редни бројеви 1–30. (Интер)културни садржаји: Устаљена правила учтивости; употреба титула уз презимена (Mr, Mrs, Miss); конвенције у писању/изговору датума; разлике између британске и америчке варијанте енглеског језика у изговору, лексичком фонду и правопису. РАЗУМЕВАЊЕ, ТРАЖЕЊЕ И ДАВАЊЕ ЈЕДНОСТАВНИЈИХ УПУТСТАВА, НАЛОГА И УПОЗОРЕЊА Императив. Питања са *What/Which/Whose/How many/much...* Правилна множина именица: *book-books, notebook-notebooks...* Множина именица које се завршавају на *-y, -o, f/fe*: *photo-photos, knife-knives...* Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. Употреба чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом. Бројеви 0–100.			

(Интер)културни садржаји: Поштовање основних правила учтивости. ПОЗИВ И РЕАГОВАЊЕ НА ПОЗИВ ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ Императив Модални глагол *can* за изражавање предлога и способности. *Have got.* *The Present Simple Tense.* *The Present Continuous Tense.* *What/How about.* Употреба/изостављање чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом, као и са називима игара/хобија/спортова. **(Интер)културни садржаји:** Прикладно позивање и прихватање/одбијање позива; прослава рођендана, игре, забава и разонода. ИСКАЗИВАЊЕ МОЛБЕ, ЗАХВАЛНОСТИ И ИЗВИЊЕЊА Модални глаголи за изражавање молбе: *can/may.* Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. **(Интер)културни садржаји:** Правила учтиве комуникације. ЧЕСТИТАЊЕ ПРАЗНИКА И ДРУГИХ ЗНАЧАЈНИХ ДОГАЂАЈА Правилна множина именица: *teacher-teachers...* Неправилна множина основних именица: *woman-women...* Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. **(Интер)културни садржаји:** Најзначајнији празници и догађаји и начини обележавања/прославе. ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА, МЕСТА И			

ПОЈАВА Глаголи *have got, to be* за давање описа. Показне заменице: *this/that, these/those*. Егзистенцијално *There is/are*. Питања са *Who/What/Which/Where/How many...* Правилна множина именица и неправилна множина основних именица. Употреба/изостављање чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом, као и са основним географским појмовима, са редним бројевима и са називима празника. Редни бројеви 1–30. **(Интер)културни садржаји:** Познате личности из области спорта, глуме, музике, књижевности, националне историје; престонице и препознатљива обележја земаља енглеског говорног подручја. ИСКАЗИВАЊЕ ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА Предлози, прилози и прилошки изрази за изражавање положаја и просторних односа: *in, on, at, next to, under, in front of, behind, between, opposite, here, there, downstairs, upstairs, (on the) left/right, straight on/past...* Питања са *Where*. Употреба/изостављање чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом, са редним бројевима, као и са основним географским појмовима. Редни бројеви 1–30. **(Интер)културни садржаји:** Препознатљива обележја земаља енглеског говорног подручја. ИСКАЗИВАЊЕ ВРЕМЕНА Питања са *What/When/What time.* Предлози за изражавање времена: *at, on, to, past, between...* Употреба/изостављање чланова у изразима *in the. morning/afternoon/evening, at the*			

weekend/at weekends, have breakfast/lunch/dinner, by bus/car/bike, go on holiday и сл., као и са редним бројевима, месецима, годишњим добима и називима празника. Редни бројеви 1–30. **(Интер)културни садржаји:** Конвенције у писању/изговору датума; конвенције у саопштавању времена; радна недеља и викенд. ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА/ НЕПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА/ НЕПОСЕДОВАЊА Присвојни придеви: *my, your...* Показне заменице: *this/that, these/those.* *Have got* за изражавање припадања/поседовања. *The Present Simple Tense* глагола *be/have.* Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. **(Интер)културни садржаји:** Породица, пријатељи, однос према својој и туђој имовини. ИЗРАЖАВАЊЕ ИНТЕРЕСОВАЊА И ДОПАДАЊА/ НЕДОПАДАЊА *The Present Simple Tense* глагола *be/like/love/hate.* Питања са *Who/What/Which/How.* Употреба/изостављање чланова са називима игара/хобија/спортова/ празника. **(Интер)културни садржаји:** Конвенције у писању знакова навода; разлике између британске и америчке варијанте енглеског језика у изговору, лексичком фонду и правопису; интересовања, хобији. ОПИСИВАЊЕ ДОГАЂАЈА И СПОСОБНОСТИ У САДАШЊОСТИ *The Present Continuous Tense* за изражавање тренутних радњи. *The Present Simple Tense* за описивање уобичајених радњи. Модални глагол *can* за изражавање способности.			

Питања са *What/Where/When/How many...* Употреба/изостављање чланова и у изразима *at the moment, at the weekend/at weekends, go/walk to school, start/finish school, have fun, by bus/car/bike* и сл. **(Интер)културни садржаји:** Породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности; обичаји и начин живљења људи у земљама енглеског говорног подручја. ИЗРАЖАВАЊЕ БРОЈА, КОЛИЧИНЕ И ЦЕНА Правилна множина именица: *subject-subjects, dinar-dinars...* Неправилна множина основних именица: *tooth-teeth...* Множина основних именица које се завршава вају на *-y, -o, f/fe*: *strawberry-strawberries, kilo-kilos, tomato-tomatoes...* Питања са *How much/many/old/tall...* Основни бројеви 0–100. Редни бројеви 1–30. Употреба одређеног члана са редним бројевима. **(Интер)културни садржаји:** Конвенције у писању двоцифрених бројева. Новчане валуте у земљама енглеског говорног подручја и њихове ознаке. ТЕМАТСКЕ ОБЛАСТИ ЗА ПРВИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА Лични идентитет 2) Породица и уже друштвено окружење (пријатељи, комшије, наставници итд.) 3) Географске особености 4) Србија - моја домовина 5) Становање - форме, навике 6) Живи свет - природа, љубимци, очување животне средине 7) Временско искуство и доживљај времена (прошлост - садашњост - будућност) 8) Школа и школски живот 9) Млади - живот деце и омладине 10) Здравље и хигијена 11) Емоције (љубав према породици, друговима)			

12) Превозна средства 13) Временске прилике 14) Уметност за децу (нарочито модерна књижевност за децу; пригодне традиционалне и модерне песме) 15) Обичаји и традиција, фолклор, прославе (рођендани, празници) 16) Слободно време, забава, разонода, хобији 17) Исхрана и гастрономске навике 18) Путовања 19) Мода и облачење 20) Спорт 21) Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења			

Корелација са другим предметима: Музичка култура, Ликовна култура, Свет око нас, Математика, Српски језик и Грађанско васпитање

Уџбеник: Next Move (Следећи Корак)IV разред, New Age Publishing / MacMill

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа води се рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега.

V разред

Назив предмета: СТРАНИ ЈЕЗИК/ ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК
Циљ учења страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.
Недељни и годишњи фонд часова:2/74 часа

Исходи:

разуме краће текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење / давање информација личне природе;
поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставна језичка средства;
постави и одговори на једноставнија питања личне природе;
у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Поздрављање и представљање себе и других и тражење / давање основних информација о себи и другима у ширем друштвеном контексту Описивање карактеристика живих бића, предмета, појава и места Позив и реаговање на позив за учешће у заједничкој активности Изражавање молби, захтева, обавештења, извињења, и захвалности Разумевање давање упутстава Описивање и честитање празника, рођендана и значајних догађаја, честитање на успеху и изражавање жаљења Описивање догађаја и способности у садашњости Описивање догађаја и	Фронтални; Рад у пару; кружне игре Фронтално демонстрирање; групне игре ; Роле-плеј у пару/групи; игре улога мини-пројекат Групни рад са предметима у учионици; парови пита-одговор мини анкета; групни постер Игре парови	Дијалошка; Моделирање дијалога; рад са сликама,вођена имитација TPR; демонстрација и имитација; слушање и извршавање налога Дијалошка и драмска метода; ситуационе картице; симулација учионичких ситуација; Песме/чанти; креативне радионице (израда честитки) Вербално-визуелно (сликовнице); Q&A; пројектни рад; имитативне игре и пантомима; Визуелна; кратка дискусија	Усмени опис слике/цртежа; мини-квиз слика-реч; изложба радова са кратким описом. Усмени одговори; Практична провера ; Усмено извештавање Усмено излагање резултата анкете; кратак тест; писана провера; Практични задаци писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа

способности у прошлости Исказивање жеља, планова и намера Исказивање потреба, осета и осећања Исказивање просторних односа и величина Исказивање времена (хронолошког и метеоролошког) Изрицање дозвола, забрана, правила понашања и обавеза Изражавање припадања и поседовања Изражавање интересовања, допадања и недопадањаИзражавање мишљења (слагања и неслагања) Изражавање количине, бројева и цена			

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА: Српски језик и књижевност, грађанско васпитање, биологија, географија, историја, музичко, ликовно, математика.

Уџбеници: Crystal Clear-V разред, New Age Publishing / MacMillan

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године . Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалу- ација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се

обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа.

VI разред

Назив предмета: **СТРАНИ ЈЕЗИК / ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК**

Циљ учења Страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Недељни и годишњи фонд часова: 2/74 часа

Исходи:

разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе;

поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства;

размени једноставније информације личне природе;

у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;

разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;

опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;

разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;

упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;

затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;

разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих;

упути уобичајене молбе и захтеве;

честита, захвали се и извини се користећи једноставнија језичка средства;

разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;

пружи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;

разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости;

разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа;

размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости;
опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа;
разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости;
размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости;
опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости;
опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.
разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих;
размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима;
саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа;
разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима и реагује на њих;
изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;
разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/положај предмета и бића у простору и правац кретања и одговори на њих;
затражи и разуме обавештења о оријентацији/положају предмета и бића у простору и правцу кретања;
опише правац кретања и просторне односе једноставним, везаним исказима;
разуме једноставније забране, правила понашања, своје и туђе обавезе и реагује на њих;
размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту, као и на своје и туђе обавезе;
саопшти правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства;
разуме једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност;
формулише једноставније исказе који се односе на поседовање и припадност;
пита и каже шта неко има/нема и чије је нешто;
разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих;
изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење;
разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих;
изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење;
разуме једноставније изразе који се односе на количину и цену;
пита и саопшти колико нечега има/нема, користећи једноставнија језичка средства;
пита/каже/израчуна колико нешто кошта.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
On Screen (Филмови, серије, медији,живот младих) Outdoor Survival	Фронтални ; рад у пару; кружне игре Фронтално демонстрирање; Роле-плеј у пару/групи;	Дијалошка; Моделирање дијалога; вођена имитација TPR; демонстрација и имитација;	Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика. Самоевалуација и евалуација на крају месеца и током појединих часова; домаћи

(Млади, слободно време, путовања, медији, живи свет, еколошка свест) Historical Events (Храна, историја, клима, истраживања, путовања, уметност, медији,друштвене mreže) Tales from The Past (Историске легенде и историске чињенице, слободно време) Personal Possessions -(Школа ,међуљудски односи, добротворни рад, међуљудски односи,емпатија и брига о другоме) Good Citizens (Географске особености, живи свет, еколошка свест, здравље, временске прилике, екологија) Plan The Future Професионални живот Школа, моја домовина, музика Our world Животни циклуси, Живи свет Транспорт и превозна средства друштвено окружење екологија Having Fun Транспорт и превозна средства Слободно време – забава,разонода, хобији,спорт, путовања, друштвене мреже	игре улога мини-пројекат Групни рад са предметима у учионици; парови пита-одговор мини анкета; групни постер Игре парови Групне игре	слушање и извршавање налога Дијалошка и драмска метода; ситуационе картице; симулација учионичких ситуација; Песме/чанти; креативне радионице (израда честитки) Вербално-визуелно Q&A; пројектни рад; имитативне игре и пантомима; Визуелна; кратка дискусија	задатак, писмени задаци, тестови.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА: Српски језик и књижевност, грађанско васпитање, биологија, географија, историја, музичко, ликовно, математика.

Уџбеници: Crystal Clear-VI разред, New Age Publishing / MacMillan

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика,

процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик, а уједно помажу ученику да разуме важност и смисленост вредновања и подстичу га на преузимање одговорности за властито планирање и унапређивање процеса учења.

VII разред

Назив предмета: СТРАНИ ЈЕЗИК / ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК
Циљ учења Страног језика јесте да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писану и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу
Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 74 часа годишње

Исходи:

разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе;
поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства;
размени једноставније информације личне природе;
у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;
разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;
разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;
упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;
разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих;
упути уобичајене молбе и захтеве;
честита, захвали и извини се користећи мање сложена језичка средства;
разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости;
разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа;
размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости;
опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа;
разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости;
размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости;
опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости;
опише неки историјски догађај, историјску личност и сл ;
разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих;
размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима;
саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа;
разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осећањима и реагује на њих;
изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;
разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/ положај предмета, бића и места у простору и правац кретања и одговори на њих;

затражи и разуме обавештења о оријентацији/положају предмета, бића и места у простору и правцу кретања;
опише правац кретања и просторне односе једноставнијим, везаним исказима;
разуме једноставније исказе који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих;
размени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту;
разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање;
формулише питања и једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање;
разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих;
изрази допадање и недопадање уз једноставније образложење;
разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих;
изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење;
разуме једноставније исказе који се односе на количину, димензије и цене;
размени информације у вези са количином, димензијама и ценама

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
My Interests Лични идентитет, Пријатељи, школа, млади, слободно време, хоби,спорт Connected Наука и истраживања, Интернет и друштвене мреже Incredible Stories Истраживања, историја, енглеска књижевност, спорт A Wonderful World Географске особености,путовања, слободно време, обичаји и традиција Real-life Heroes Емоције, школа, млади, међуљудски односи, емпатија, брига о другоме, историја Amazing journeys Млади, емпатија, путовања, историја, енглеска	Фронтални ; рад у пару; кружне игре Фронтално демонстрирање; групне игре Роле-плеј у пару/групи; игре улога мини-пројекат парови пита-одговор мини анкета; групни постер Игре у паровима Групне игре	Дијалошка; Моделирање дијалога; рад са сликама/луткама; вођена имитација TPR; демонстрација и имитација; слушање и извршавање налога Дијалошка и драмска метода; ситуационе картице; симулација учионичких ситуација; Песме/чанти; креативне радионице (израда честитки) Вербално-визуелно (сликовнице); Q&A; пројектни рад; имитативне игре и пантомима; Визуелна; кратка дискусија	Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика. Самоевалуација и евалуација на крају месеца и током појединих часова; домаћи задатак, писмени задаци, тестови

књижевност, друштвене мреже Films Филмови, часописи Our Friends Пријатељство, култура и обичаји, , партнерски и други међуљудски односи Making music Музика, слободно време			

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА: Српски језик и књижевност, грађанско васпитање, биологија, географија, историја, музичко, ликовно, математика.

Уџбеници: Crystal Clear-VII разред; New Age Publishing / MacMillan

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена

правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик, а уједно помажу ученику да разуме важност и смисленост вредновања и подстичу га на преузимање одговорности за властито планирање и унапређивање процеса учења.

VIII разред

Назив предмета: СТРАНИ ЈЕЗИК / ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК
Циљ учења Страног језика јесте да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писану и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.
Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 70 часова годишње

Исходи:

разуме општи смисао и главне информације из уобичајених текстова који се односе на представљање и тражење/ давање информација личне природе;
тражи, саопшти, пренесе информације личне природе или податке о себи и другима;
у неколико повезаних исказа представи себе, своју ужу/ширу породицу и пријатеље користећи једноставнија језичка средства;
разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
размени информације које се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
повеже неколико исказа у краћи текст којим се описују и пореде бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања;
разуме краће низове исказа који се односе на предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;
упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
затражи и пружи детаљније информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;
разуме краће низове обавештења, молби и захтева који се односе на потребе и интересовања и реагује на њих;
саопшти краће низове обавештења, молби и захтева који се односе на потребе и интересовања;
разуме и на прикладан начин одговори на честитку, захвалност и извињење;
упути честитку, захвалност и извињење користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;

разуме и следи краће низове упутстава у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
тражи и пружи неколико везаних једноставнијих упутстава у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање радњи и ситуација у садашњости;
разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање способности и умећа у садашњости;
размени неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости;
опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа;
разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање искустава, догађаја и способности у прошлости;
размени неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости;
опише искуства, догађаје и способности из прошлости повезујући неколико краћих исказа у смислену целину;
разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања у будућности;
размени неколико исказа у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима у будућности;
саопшти планове, намере и предвиђања;
разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на жеље, интересовања, потребе, осете и осећања;
размени неколико повезаних информација у вези са жељама, интересовањима, осетима и осећањима;
искаже и образложи жеље, интересовања, потребе, осете и осећања;
разуме краће низове исказа који описују просторне односе, оријентацију и правац кретања;
затражи и пружи обавештења о просторним односима, оријентацији и правцу кретања;
разуме једноставније текстове који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих;
размени неколико информација које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе;
разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на поседовање и припадање;
размени неколико краћих, везаних исказа који се односе на поседовање и припадање;
разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на изражавање допадања и недопадања;
размени неколико краћих, везаних исказа који се односе на изражавање допадања и недопадања и даје кратка образложења;
разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на изражавање мишљења;
тражи и саопшти мишљење, слагање/ неслагање и даје кратка образложења;
разуме краће низове исказа који се односе на количину, димензије и цене;
размени информације у вези са количином, димензијама и ценама.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Lifestyle Changes (Лични идентитет, слободно време,часописи, забава,пријатељство, млади, историја и путовања) Books (Књижевност,писци и њихове биографије, филмови) Save the Planet (Екологија, становање) Fashion World (Мода, уметност) On the Job (Професионални живот,свет бизниса) It's a Crime (Историја, стереотипи, норме и вредности,предрасуде) Sporting Life (Teach and techies Спорт и спортисти) Clear Communication (Медији, забава, проналасци и проналазачи, друштвене мреже)	Фронтални ; рад у пару; кружне игре Фронтално демонстрирање; групне игре Роле-плеј у пару/групи; игре улога мини-пројекат Групни рад парови пита-одговор мини анкета; групни постер	Дијалошка; Моделирање дијалога; вођена имитација TPR; демонстрација и имитација; слушање и извршавање налога Дијалошка и драмска метода; ситуационе картице; симулација учионичких ситуација; Песме/чанти; креативне радионице Вербално-визуелно Q&A; пројектни рад; имитативне игре и пантомима; Визуелна;	Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика. Самоевалуација и евалуација на крају месеца и током појединих часова; домаћи задатак, писмени задаци, тестови.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА: Српски језик и књижевност, грађанско васпитање, биологија, географија, историја, музичко, ликовно, математика.

Уџбеници: Crystal Clear-VIII разред; New Age Publishing / MacMillan

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао

наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик, а уједно помажу ученику да разуме важност и смисленост вредновања и подстичу га на преузимање одговорности за властито планирање и унапређивање процеса учења.

ДРУГИ СТРАНИ ЈЕЗИК / НЕМАЧКИ ЈЕЗИК

V разред

Назив предмета: ДРУГИ СТРАНИ ЈЕЗИК / НЕМАЧКИ ЈЕЗИК
Циљ учења страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 37 часова годишње

Исходи:

-поздрави и отпоздрави, примењујући најједноставнија језичка средства;
-представи себе и другог;
-разуме јасно постављена једноставна питања личне природе и одговара на њих;
-разуме упутства и налоге и реагује на њих;
-разуме једноставна и пажљиво исказана правила понашања (сугестије, препоруке, забране) и реагује на њих, уз визуелну подршку (знакови, симболи и слично) и без ње;
-разуме позив и реагује на њега;
-упути позив на заједничку активност;
-разуме кратке и једноставне молбе и захтеве и реагује на њих;
упути кратке и једноставне молбе и захтеве;
-искаже и прихвати захвалност на једноставан начин;
-разуме једноставно исказане честитке и одговара на њих;
-упути једноставне честитке;
-разуме једноставан опис живих бића, предмета, места и појава;
-опише жива бића, предмете и места и појаве једноставним језичким средствима;
-разуме једноставне исказе о уобичајеним и тренутним активностима и способностима и реагује на њих;
-опише и планира уобичајене и тренутне активности кратким једноставним језичким средствима;
-опише шта уме/не уме да (у)ради;
-разуме свакодневне исказе у везис непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих;
-изрази основне потребе, осете и осећања кратким и једноставним језичким средствима;
-разуме једноставна обавештења о простору и оријентацији у простору и реагује на њих;
-тражи и пружи кратка и једноставна обавештења о оријентацији у простору;
-опише непосредни простор у којем се креће;
-разуме једноставна -обавештења о хронолошком/ метеоролошком времену и реагује на њих;
-тражи и даје кратка и једноставна обавештења о хронолошком / метеоролошком времену;
-разуме једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих;
-тражи и да једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање;
-разуме једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања, слагања/неслагањаи реагује на њих;
-тражи мишљење и изражава допадање/недопадање једноставним језичким средствима;
-разуме једноставне изразе који се односе на количину (број особа, животиња и предмета количина приликом куповине и сл.) и реагује на њих;
-тражи и пружи основне информације у вези са количинама и бројевима;
-изрази присуство и одсуство некога или нечега;

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
1. Neu hier	7	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
2. Meine Klasse	6	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
3. Tiere	4	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
4. Mein Tag	7	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
5. Hobbys	6	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
6. Meine Familie	9	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката

Корелација: Грађанско васпитање,српски језик.

Избор литературе: Уџбеник: PRIM A PLUS A1.1, издавачка кућа Дата Статус

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА: Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима, тестови вештина и различите технике формативног оцењивања.

VI разред

Назив предмета: ДРУГИ СТРАНИ ЈЕЗИК / НЕМАЧКИ ЈЕЗИК

Циљ учења Страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језикуи културном наслеђу.

Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 37 часова годишње

Исходи:

-разуме краће текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/ давање информација личне природе;

-поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једно ставна језичка средства;

-постави и одговори на једноставна питања личне природе;

-у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;

-разуме једноставан опис особа, биљака, животиња, предмета, појава или места;

-опише карактеристике бића, предмета, појава и места користећи једноставна језичка средства;

-разуме једноставне предлоге и одговори на њих;

-упути једноставан предлог;

-пружи одговарајући изговор или одговарајуће оправдање;

-разуме једноставне молбе и захтеве и реагује на њих;

-упути једноставне молбе и захтеве;

-затражи и пружи кратко обавештење;

-захвали се и извини се користећи једноставна језичка средства;

-саопшти кратку поруку којом се захваљује;

-разуме и следи једноставна упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;

-даје једноставна упутства из домена свакодневног живота и личних интересовања;

-разуме честитку и одговори на њу;

- упути пригодну честитку;

-разуме једноставне текстове у којима се описују сталне, уобичајене и тренутне радње;

-размени информације које се односе на опис догађаја и радњи у садашњости;

-опише сталне, уобичајене и тренутне догађаје/ активности користећи неколико везаних исказа;

-разуме краће текстове у којима се описују догађаји у прошлости;

-размени информације у вези са догађајима у прошлости;

-опише у неколико краћих, везаних исказа догађај из прошлости;

разуме планове и намере и реагује на њих;

размени једноставне исказе у вези са својим и туђим плановима и намерама;

саопшти шта он/она или неко други планира, намерава;

разуме свакодневне изразе у вези са непосредним и конкретним жељама, потребама, осетима и осећањима и реагује на њих;
изрази основне жеље, потребе, осете и осећања користећи једноставна језичка средства;
разуме једноставна питања која се односе на положај предмета и бића у простору и правац кретања, и одговори на њих;
разуме обавештења о положају предмета и бића у простору и правцу кретања;

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
1.MEIN ZIMMER	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
2. DAS SCHMECKT GUT	4	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
3. MEINE FREIZEIT UND DIE FERTIGKETEN-HÖREN;LESEN;SCHREIBEN;SPRECHEN	8	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
4. DAS SIEHT GUT AUS	4	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
5. PARTYS	5	Фронтални облик Индивидуални	Монолошка Дијалошка Рад на тексту	Усмено излагање Квиз Есеји

		Групни Рад у пару Комбиновани рад	Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Израда презентација и пројеката
6. MEINE STADT Ferien	9	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката

Корелација: Грађанско васпитање, српски језик

Избор литературе: Уџбеник: PRIM A PLUS A1.2, издавачка кућа Дата Статус

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА: Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима, тестови вештина и различите технике формативног оцењивања.

VII разред

Назив предмета: ДРУГИ СТРАНИ ЈЕЗИК / НЕМАЧКИ ЈЕЗИК
Циљ учења Другог страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.
Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 74 часа годишње

Исходи:
разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање,
представљање и тражење/ давање информација личне природе;
поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства;
размени једноставније информације личне природе;
у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;
разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;
разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;

упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;
разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих;
упути уобичајене молбе и захтеве;
честита, захвали и извини се користећи једноставнија језичка средства;
разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
пружи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости;
разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа;
размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости;
опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа;
разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости;
размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости;
опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости;
опише неки историјски догађај, историјску личност и сл
разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих;
размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима;
саопшти шта он/ она или неко други планира, намерава, предвиђа;
разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима и реагује на њих;
изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;
разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/ положај предмета и бића у простору и правац кретања и одговори на њих;
затражи и разуме обавештења о оријентацији/ положају предмета и бића у простору и правцу кретања;
опише правац кретања и просторне односе једноставним, везаним исказима;
разуме једноставније забране, правила понашања, своје и туђе обавезе и реагује на њих;
размени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту;
разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадност;
формулише једноставније исказе који се односе на поседовање и припадност;
пита и каже шта неко има/ нема и чије је нешто;
разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих;
изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење;
разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих;

изражава мишљење, слагање/ неслагање и даје кратко оброзложење;
разуме једноставније изразе који се односе на количину и цену;
пита и саопшти колико нечега има/ нема, користећи једноставнија језичка средства;
пита/ каже/ израчуна колико нешто кошта

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
1.WIE WAR'S IN DEN FERIEN?	3	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
2. MEINE PLÄNE	3	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
3. FREUNDSCHAFT	4	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
4. BILDER UND TÖNE	6	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
5. ZUSAMMENLEBEN	6	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
6. DAS GEFÄLLT MIR 7. MEHR ÜBER MICH	6 6	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката

Корелација: Грађанско васпитање, српски језик.

Избор литературе: Уџбеник: PRIM A PLUS A2.1, издавачка кућа Дата Статус.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА: Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима, тестови вештина и различите технике формативног оцењивања.

VIII разред

Назив предмета: ДРУГИ СТРАНИ ЈЕЗИК / НЕМАЧКИ ЈЕЗИК
Циљ учења Другог страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу
Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 70 часова годшње

Исходи:
-разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе;
-поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства;
-размени једноставније информације личне природе;
-у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;
-разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
-опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;
-разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;
-упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
-затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;
-разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих;
-упути уобичајене молбе и захтеве;
-честита, захвали и извини се користећи мање сложена језичка средства;
-разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
-пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
-разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости;
-разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа;
-размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости;
-опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа;
-разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости;

-размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости;
-опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости;
-опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.;
-разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих;
-размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима;
-саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа;
-разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осећањима и реагује на њих;
-изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;
-разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/ положај предмета, бића и места у простору и правац кретања и одговори на њих;
-затражи и разуме обавештења о оријентацији/положају предмета, бића и места у простору и правцу кретања;
-опише правац кретања и просторне односе једноставнијим, везаним исказима;
-разуме једноставније исказе који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих;
-размени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту;
разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање;
-формулише питања и једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање;
-разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих;
-изрази допадање и недопадање уз једноставније образложење;
-разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих;
-изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење;
-разуме једноставније исказе који се односе на количину, димензије и цене;
-размени информације у вези са количином, димензијама и ценама.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
1. FITNESS UND SPORT	3	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
2. UNSERE FESTE	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката

3. AUSTAUSCH	4	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
4. BERLINER LUFT	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
5. WELT UND UMWELT	4	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
6. REISEN AM RHEIN 7. EIN ABSCHIED	5 6	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката

Корелација: Грађанско васпитање, српски језик.

Избор литературе: Уџбеник: PRIM A PLUS A2.2, издавачка кућа Дата Статус.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА: Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима, тестови вештина и различите технике формативног оцењивања.

МАТЕМАТИКА

III разред

Назив предмета: МАТЕМАТИКА

Циљ учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова

Недељни и годишњи фонд часова: 5 часова недељно, 185 часова годишње

Исходи:

-прочита, запише и упореди бројеве прве хиљаде и прикаже их на бројевној правој;
-прочита број записан римским цифрама и напише дати број римским цифрама (до 1 000);
-изврши четири основне рачунске операције, писмено и усмено (до 1 000);
-подели број бројем прве десетице, са и без остатка, и провери резултат;
-процени вредност израза са једном рачунском операцијом;
-израчуна вредност бројевног израза са највише три рачунске операције;
-одреди десетице и стотине најближе датом броју;
-реши једначину са једном рачунском операцијом;
-одреди и запише скуп решења неједначине са сабирањем и одузимањем;
-реши проблемски задатак користећи бројевни израз или једначину;
-упореди разломке облика са једнаким имениоцима;
-резултат мерења дужине запише децималним бројем са једном децималом;
-уочи и речима опише правило за настајање бројевног низа;
-чита и користи податке представљене табеларно или графички (стубичасти дијаграм и сликовни дијаграм);
-црта паралелне и нормалне праве, правоугаоник и квадрат;
-конструише троугао и круг;
-именује елементе угла, правоугаоника, квадрата, троугла и круга;
-разликује врсте углова и троуглова;
-одреди обим правоугаоника, квадрата и троугла, применом обрасца;
-опише особине правоугаоника и квадрата;
-преслика геометријску фигуру у квадратној или тачкастој мрежи на основу задатог упутства;
-користи геометријски прибор и софтверске алате за цртање;
-чита, упореди и претвара јединице за мерење дужине, масе, запремине течности и времена;
-упореди величине (дужина, маса, запремина течности и време);
-измери површину геометријске фигуре задатом мером (правоугаоником, квадратом и троуглом);
-примењује концепт мерења у једноставним реалним ситуацијама.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
БРОЈЕВИ Бројеви прве хиљаде Сабирање и одузимање (усмени и писмени поступак) Множење једноцифреним бројевима и бројем 10 и дељење бројевима прве десетице са и без остатка (усмени и писмени поступак) Зависност резултата од промене компонената	Фронтални, индивидуални, групни, рад у паровима, тимски рад	Дијалошка, текстуална, метода стваралачког рада, игра, демонстрација, илустрација, експериментална, Истраживачка, Метода практичних радова, ИКТметоде, илустративна, интерактивна	- Праћење и процењивање степена остварености исхода, треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика.

Римске цифре D, M Једначине облика: $a + x = b$, $a - x = b$, $x - a = b$, $a \times x = b$ Неједначине облика: $a \pm x < b$, $a \pm x > b$, $x - a < b$, $x - a > b$ Неједначине облика: $a \pm x < b$, $a \pm x > b$, $x - a < b$, $x - a > b$ Упоређивање разломака са једнаким имениоцима Децимални запис броја са једном децималом ГЕОМЕТРИЈА Узајамни положаји правих (паралелне праве и праве које се секу) Угао, врсте углова Т роугао, врсте троуглова Кружница и круг Правоугаоник и квадрат Обим троугла, квадрата и правоугаоника Цртање паралелних и нормалних правих помоћу лењира Конструкције троугла и кружнице Пресликавање геометријских фигура на квадратној мрежи МЕРЕЊЕ И МЕРЕ Мерење масе (kg, g, t) Мерење времена (деценија, век, секунд) Мерење дужине (mm, km) Мерење запремине течности (l, dl, cl, ml, hl) Мерење површине геометријских фигура задатом мером			- иницијална процена нивоа на коме се ученик налази. Формативно оцењивање - активност на часу, (учествовање у разговору и дискусији), самосталан рад, рад у групи, тестови , учешћу на такмичењима и у различитим активностима практичним радовима, уредност свеске ученика, израда домаћих задатака, Сумативно оцењивање. -усмено одговарање

Уџбеник: Математика 3 (уџбеник за трећи разред), Аутори: Јасмина Стојковић, Ивица Жупањац, Зорица Вукајловић и Катарина Радосављевић; Пчелица 3 Маја Кораксић и Горан Марковић; Вежбалица 3, Маја Кораксић.

Корелација: српски језик, природа и друштво, физичко и здравствено васпитање и дигитални свет.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе је и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака актив ност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а важно је ученике оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у учењу

IV разред

Назив предмета: МАТЕМАТИКА

Циљ учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

Недељни и годишњи фонд часова: 5 часова недељно, 185 часова годишње

Исходи:
- прикаже их на бројевној правој;
одреди месну вредност цифре;
изврши четири основне рачунске операције у скупу N_0;
састави израз, израчуна вредност бројевног израза и примени својства рачунских операција;
реши једначине и неједначине и провери тачност решења;
реши проблемски задатак користећи бројевни израз, једначину или неједначину;
процени вредност израза са једном рачунском операцијом;
одреди вишеструке декадне јединице најближе датом броју;
прочита и запише разломке облика (m, n ≤ 10);
упореди разломке облика имениоцима;
сабере и одузме разломке са једнаким имениоцима;
запише резултат мерења дужине децималним бројем са највише две децимале;
сабере и одузме децималне бројеве са највише две децимале;
чита, користи и представља податке у табелама или графичким дијаграмима;
формира низ на основу упутства;
реши задатак применом различитих начина представљања проблема;
именује елементе и опише особине квадра и коцке;
црта мреже и прави моделе квадра и коцке;
препозна сликовну представу изгледа тела посматраног са различитих страна;

прочита, упореди и претвори јединице за мерење површине и запремине;
израчуна површину квадрата и правоугаоника;
израчуна површину и запремину квадра и коцке;
реши проблемске задатке у контексту мерења.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
БРОЈЕВИ Скуп природних бројева са нулом. Декадни систем записивања бројева. Месна вредност цифре. Својства скупа природних бројева. Сабирање и одузимање (писмени поступак). Множење и дељење (писмени поступак). Својства рачунских операција (изражена формулама). Изрази са више операција (бројевни изрази и изрази са променљивом). Једначине и неједначине у скупу N_0. Разломци облика $\frac{m}{n}$ ($m, n \leq 10$). Упоређивање разломака са једнаким бројиоцима. Једнакост разломака. Сабирање и одузимање разломака са једнаким имениоцима. Децимални запис броја са две децимале. Сабирање и одузимање децималних бројева. **ГЕОМЕТРИЈА** Квадар и коцка **МЕРЕЊЕ И МЕРЕ** Мерење површине (m^2, dm^2, cm^2, mm^2, km^2, ha, a). Површина квадрата и правоугаоника. Површина квадра и коцке. Мерење запремине (m^3, dm^3, cm^3, mm^3). Запремина квадра и коцке	Фронтални, индивидуални, групни, рад у паровима, тимски рад	Дијалошка, текстуална, метода стваралачког рада, игра, демонстрација, илустрација, експериментална, Истраживачка, Метода практичних радова, ИКТметоде, илустративна, интерактивна	- Праћење и процењивање степена остварености исхода, треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. - иницијална процена нивоа на коме се ученик налази. Формативно оцењивање - активност на часу, (учествовање у разговору и дискусији), самосталан рад, рад у групи, тестови , учешћу на такмичењима и у различитим активностима практичним радовима, уредност свеске ученика, израда домаћих задатака, Сумативно оцењивање. -усмено одговарање

Уџбеници: Математка 4- Уџбеник за 4. разред, аутори: Милица Ћук, Бранко Марковић; Радна свеска из математике за 4. разред, Аутори: Милица Ћук, Бранко Марковић

Помоћна литература: Пчелица4, аутори: Маја Кораксић и Горан Марковић; Вежбалица4, аутор: Маја Кораксић.

Корелација: српски језик, природа и друштво, дигитални свет и физичко и здравствено васпитање.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе је и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а важно је ученике оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у учењу.

V разред

Назив предмета: МАТЕМАТИКА

Циљ учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

Недељни и годишњи фонд часова: 4 часа недељно, 148 часова годишње

Исходи:

-израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева)

–реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева)

–примени правила дељивости са 2, 3, 4, 5, 9, 25 и декадним јединицама

–разликује просте и сложене бројеве и растави број на просте чиниоце

–одреди и примени НЗС и НЗД

–изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке

–правилно користи речи и, или, не, сваки у математичко-логичком смислу

–анализира односе датих геометријских објеката и запише их математичким писмом

–опише основне појмове у вези са кругом (центар, полупречник, тангента, тетива) и

–одреди положај тачке и праве у односу на круг

–нацрта праву паралелну датој правој користећи геометријски прибор

–упореди, сабира и одузима дужи, конструктивно и рачунски

–преслика дати геометријски објекат централном симетријом и транслацијом

–правилно користи геометријски прибор

–идентификује врсте и опише својства углова (суседни, упоредни, унакрсни, углови на трансверзали, углови са паралелним крацима) и
–примени њихове узајамне односе
–нацрта праву нормалну на дату праву користећи геометријски прибор
–измери дати угао и нацрта угао задате мере
–упореди, сабере и одузме углове рачунски и конструктивно реши једноставан задатак применом основних својстава паралелограма (једнакост наспрамних страница и наспрамних углова)
-прочита, запише, упореди и представи на бројевној полуправој разломке у оба записа и преводи их из једног записа у други
-одреди месну вредност цифре у запису децималног броја
-заокругли број и процени грешку заокругљивања;
-израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину и неједначину
-реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину
-одреди проценат дате величине
-примени размеру у једноставним реалним ситуацијама
-примени аритметичку средину датих бројева
-сакупи податке и прикаже их табелом и кружним дијаграмом и по потреби користи калкулатор или расположиви софтвер
-идентификује осносиметричну фигуру и одреди њену осу симетрије
-симетрично преслика тачку, дуж и једноставнију фигуру користећи геометријски прибор
-конструише симетралу дужи, симетралу угла и примењује њихова својства
-конструише праву која је нормална на дату праву или паралелна датој прави

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
ПРИРОДНИ БРОЈЕВИ И ДЕЉИВОСТ Први део Својства операција сабирања, множења, одузимања и дељења у скупу N_0. Дељење са остатком у скупу N_0 (једнакост $a = bq + r$, $0 \leq r < b$). Својства дељивости; чиниоци и	18	Фронтални, индивидуални	Практична,дијалог, илустративно-демонстративна	Повратна информација ученика, анализа резултата

садржаоци природног броја. Дељивост са 2, 5 и декадним јединицама. Дељивост са 4 и 25. Дељивост са 3 и 9. Скупови и скуповне операције: унија, пресек и разлика. Други део Прости и сложени бројеви. Ератостеново сито. Растављање природних бројева на просте чиниоце. Заједнички делилац и највећи заједнички делилац. Еуклидов алгоритам за налажење НЗД. Заједнички садржалац и најмањи заједнички садржалац. Веза између НЗД и НЗС.				
ОСНОВНИ ПОЈМОВИ ГЕОМЕТРИЈЕ Тачке и праве; односи припадања и распореда. Однос правих у равни; паралелност. Мерење дужине и једнакост дужи. Кружница и круг. Кружница и права. Преношење и надовезивање дужи.	6	Фронтални, индивидуални	Практична,дијалог, илустративно-демонстративна	Повратна информација ученика, анализа резултат

Централна симетрија. Вектор и транслација.				
УГАО Тачке и праве; односи припадања и распореда. Однос правих у равни; паралелност. Мерење дужине и једнакост дужи. Кружница и круг. Кружница и права. Преношење и надовезивање дужи. Централна симетрија. Вектор и транслација.	8	Фронтални, индивидуални	Практична,дијалог, илустративно-демонстративна	Повратна информација ученика, анализа резултат
РАЗЛОМЦИ Први део Појам разломка облика *a/b* (*a, b* Î *N*). Придруживање тачака бројевне полуправе разломцима. Проширивање, скраћивање и упоређивање разломака. Децимални запис разломка и превођење у запис облика *a/b* (*b ≠ 0*). Упоређивање бројева у децималном запису. Заокругљивање бројева. Други део	35	Фронтални, индивидуални	Практична,дијалог, илустративно-демонстративнаПрактична,дијалог, илустративно-демонстративна	Повратна информација ученика, анализа резултат

Основне рачунске операције с разломцима (у оба записа) и њихова својства. Изрази. Једначине и неједначине у скупу разломака. Трећи део Примене разломака (проценти, аритметичка средина, размера). Основна неједнакост $p < (p+q)/2 < q$.				
ОСНА СИМЕТРИЈА Осна симетрија у равни и њене особине. Оса симетрије фигуре. Симетрала дужи и конструкција нормале. Симетрала угла.	7	Фронтални, индивидуални		Повратна информација ученика, анализа резултат

Уџбеник: Математика 5 уџбеник са збирком задатака - Наташа Костић, Срђан Огњановић

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА:

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе треба да буде и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета.

Математика у петом разреду остварује бројне корелације са другим наставним предметима. Са српским језиком повезује се кроз читање и разумевање текста задатака, развијање јасног и прецизног математичког изражавања, као и кроз формулисање закључака и аргумената у писаном и усменом облику. Са информатиком и рачунарством математика се повезује у области логичког и алгоритамског мишљења, као и у раду са подацима — уношењу, обради и представљању резултата у табелама и дијаграмима. У оквиру технике и технологије, ученици примењују знања о мерама и геометријским облицима приликом израде техничких цртежа и практичних модела, што доприноси бољем разумевању односа облика и димензија. Са ликовном културом, математика се повезује кроз проучавање симетрије, пропорције и геометријских фигура које се појављују у уметничким делима. Са музичком културом, постоји веза у уочавању ритма и понављајућих образаца, који су слични математичким низовима. У вези са физичким васпитањем, математика се примењује приликом мерења времена, растојања и резултата током спортских активности, чиме се развија способност процене и поређења. Кроз све ове предмете, математика подстиче логичко мишљење, тачност, систематичност и прецизност у раду.

VI разред

Назив предмета: МАТЕМАТИКА

Циљ учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

Недељни и годишњи фонд часова: 3 часа недељно, 111 часова годишње

Исходи:
-представи на бројевној правој целе и рационалне бројеве (записане у облику разломка или у децималном запису);
-одреди супротан број, апсолутну вредност и реципрочну вредност рационалног броја;
-израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши јед- ноставну линеарну једначину и неједначину у скупу рационалних бројева;
-реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину;
-примени пропорцију и проценат у реалним ситуацијама;
-прикаже податке и зависност између две величине у координатном систему (стубичасти, тачкасти и линијски дијаграм);
-тумачи податке приказане табелом и графички;
-класификује троуглове односно четвороуглове на основу њихових својстава;
-конструише углове од 90° и 60° и користи њихове делове за конструкције других углова;
-уочи одговарајуће елементе подударних троуглова;
-утврди да ли су два троугла подударна на основу ставова подударности;

-конструише троугао, паралелограм и трапез на основу задатих елемената (странице и углови троуглова и четвороуглова и дијагонала четвороугла);
-примени својства троуглова и четвороуглова у једноставнијим проблемским задацима;
-сабира и одузима векторе и користи их у реалним ситуацијама;
-одреди центар описане и уписане кружнице троугла;
-примењује особине централне и осне симетрије и транслације у једноставнијим задацима;
-израчуна површину троугла и четвороугла користећи обрасце или разложиву једнакост.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
ЦЕЛИ БРОЈЕВИ Скуп целих бројева (Z). Супротан број. Апсолутна вредност целог броја. Приказ целих бројева на бројевној правој. Упоређивање целих бројева. Основне рачунске операције у скупу Z и њихова својства. Изрази са целим бројевима.	11	Фронтални, индивидуални	Практична,дијалог, илустративно-демонстративна	Повратна информација ученика, анализа резултата
РАЦИОНАЛНИ БРОЈЕВИ Први део Скуп рационалних бројева. Супротан број. Апсолутна вредност рационалног броја. Приказ рационалних бројева на бројевној правој. Упоређивање рационалних бројева. Основне рачунске операције у скупу Q и њихова својства. Изрази са	26	Фронтални, индивидуални	Практична,дијалог, илустративно-демонстративна	Повратна информација ученика, анализа резултат

рационалним бројевима. Једначине и неједначине: $ax + b = c$; $ax + b \leq c$; $ax + b < c$; $ax + b \geq c$; $ax + b > c$ (a, b, c Î Q, $a \neq 0$). Други део Координатни систем. Приказ података у координатном систему. Приказ зависности међу величинама. Размере, пропорције и проценти. Директна пропорционалност. Обрнута пропорционалност.				
ТРОУГАО Први део Појам троугла. Обим троугла. Једнакокраки и једнакостранични троуглови. Висина троугла. Углови троугла. Збир углова троуглова. Врсте троуглова према угловима. Однос између страница и углова троугла. Неједнакост троугла. Конструкције неких углова (60°, 120°, 30°, 45°, 75°, 135°) Други део	17	Фронтални, индивидуални	Практична,дијалог, илустративно-демонстративна	Повратна информација ученика, анализа резултат

Основне конструкције троуглова. Појам подударности и ставови подударности. Централна симетрија и подударност. Осна симетрија и подударност. Центар описане и уписане кружнице троугла.				
ЧЕТВОРОУГАО Четвороугао. Углови четвороугла. Збир углова четвороугла. Паралелограм. Особине паралелограма. Услови да четвороугао буде паралелограм. Ромб, правоугаоник и квадрат. Конструкција паралелограма. Сабирање и одузимање вектора. Множење вектора бројем. Трапез. Особине трапеза. Средња линија троугла и трапеза. Конструкције трапеза. Делтоид.	10	Фронтални, индивидуални	Практична,дијалог, илустративно-демонстративнаПрактична,дијалог, илустративно-демонстративна	Повратна информација ученика, анализа резултат

ПОВРШИНА ЧЕТВОРОУГЛА И ТРОУГЛА Појам површине фигуре, површина правоугаоника и квадрата. Једнакост површина подударних фигура. Површина паралелограма, троугла, трапеза. Површина четвороугла с нормалним дијагоналама.	10	Фронтални, индивидуални		Повратна информација ученика, анализа резултат

Уџбеник: Математика 6 уџбеник са збирком задатака - Наташа Костић, Срђан Огњановић.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА:

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе треба да буде и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета.

Математика у шестом разреду остварује значајне корелације са другим наставним предметима. Са **српским језиком** повезује се кроз разумевање и анализу текста задатака, развијање способности јасног, логичког и прецизног изражавања, као и кроз употребу стручних математичких термина у писаном и усменом облику. Са **информатиком и рачунарством**, математика је повезана у области логичког размишљања, решавања проблема и примене алгоритама, као и кроз представљање података у дигиталном окружењу (табеле, графици, дијаграми). У оквиру **технике и технологије**, ученици користе знања из геометрије и мерења приликом израде модела, техничких цртежа и практичних задатака, што омогућава разумевање односа између математичких појмова и њихове примене у свакодневном животу. Са **ликовном културом**, постоји веза кроз примену геометријских фигура, симетрије, пропорције и просторног приказа у уметничким радовима. Са **музичком културом**, математика се

повезује кроз уочавање правилности, ритма и односа делова целине, који су блиски појму разломака и пропорције.

VII разред

Назив предмета: МАТЕМАТИКА

Циљ учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова

Недељни и годишњи фонд часова: 3 часа недељно, 111 часова годишње

Исходи:
-израчуна степен реалног броја и квадратни корен потпуног квадрата и примени одговарајућа својства операција;
-одреди бројевну вредност једноставнијег израза са реалним бројевима;
-на основу реалног проблема састави и израчуна вредност једноставнијег бројевног израза са реалним бројевима;
-одреди приближну вредност реалног броја и процени апсолутну грешку;
-нацрта график функције $y = kx$, $k \in R\setminus\{0\}$;
примени продужену пропорцију у реалним ситуацијама;
-примени Питагорину теорему у рачунским и конструктивним задацима;
трансформише збир, разлику и производ полинома;
-примени формуле за разлику квадрата и квадрат бинома;
-растави полином на чиниоце (користећи дистрибутивни закон и формуле за квадрат бинома и разлику квадрата);
-примени трансформације полинома на решавање једначина;
-примени својства страница, углова и дијагонала многоугла;
-израчуна површину многоугла користећи обрасце или разложиву једнакост;
-конструише ортоцентар и тежиште троугла;
примени ставове подударности при-доказивању једноставнијих тврђења и у конструктивним задацима;
-примени својства централног и периферијског угла у кругу;
-израчуна обим и површину круга и његових делова;
-преслика дати геометријски објекат ротацијом;
-одређује средњу вредност, медијану и мод.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
РЕАЛНИ БРОЈЕВИ Квадрат рационалног броја Решавање једначине $x^2 = a$, a ³ 0; постојање ирационалних бројева (на пример решења једначине $x^2 = 2$) Реални бројеви и бројевна права Квадратни корен, једнакост Децимални запис реалног броја; приближна вредност реалног броја; апсолутна грешка Основна својства операција с реалним бројевима Функција директне пропорционалности $y = kx$, k $R\setminus\{0\}$ Продужена пропорција	11	Фронтални, индивидуални	Практична,дијалог, илустративно-демонстративна	Повратна информација ученика, анализа резултата
ПИТАГОРИНА ТЕОРЕМА Питагорина теорема (директна и обратна) Важније примене Питагорине теореме Конструкције тачака на бројевној правој	10	Фронтални, индивидуални	Практична,дијалог, илустративно-демонстративна	Повратна информација ученика, анализа резултат

које одговарају бројевима , итд Растојање између две тачке у координатном систему				
ЦЕЛИ АЛГЕБАРСКИ ИЗРАЗИ Први део Степен чији је изложилац природан број; степен декадне јединице чији је изложилац цео број; операције са степенима; степен производа, количника и степена Други део Алгебарски изрази Полиноми и операције (мономи, сређени облик, трансформације збира, разлике и производа полинома у сређени облик полинома) Квадрат бинома и разлика квадрата Растављање полинома на чиниоце коришћењем дистрибутивног закона, формуле за квадрат бинома и разлику квадрата Примене	18	Фронтални, индивидуални	Практична,дијалог, илустративно-демонстративна	Повратна информација ученика, анализа резултат
МНОГОУГАО Појам многоугла	10	Фронтални, индивидуални	Практична,дијалог, илустративно-демонстративнаПрактична,дијалог, илустративно-демонстративна	Повратна информација ученика, анализа резултат

Врсте многоуглова Збир углова многоугла Број дијагонала многоугла Правилни многоуглови (појам, својства, конструкције) Обим и површина многоугла Тежишна дуж троугла Ортоцентар и тежиште троугла Сложеније примене ставова подударности				
КРУГ Централни и периферијски угао у кругу Обим круга, број π Дужина кружног лука Површина круга, кружног исечка и кружног прстена Ротација	9	Фронтални, индивидуални	Практична,дијалог, илустративно-демонстративнаПрактична,дијалог, илустративно-демонстративна	Повратна информација ученика, анализа резултат
ОБРАДА ПОДАТАКА Средња вредност, медијана и мод	5	Фронтални, индивидуални	Практична,дијалог, илустративно-демонстративнаПрактична,дијалог, илустративно-демонстративна	Повратна информација ученика, анализа резултат

Уџбеник: Математика 7 уџбеник са збирком задатака - Наташа Костић, Срђан Огњановић.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА:

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе треба да буде и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што

поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета.

Математика у седмом разреду остварује значајне корелације са другим наставним предметима. Са **српским језиком** повезује се кроз разумевање и анализу текста задатака, развијање способности јасног, логичког и прецизног изражавања, као и кроз употребу стручних математичких термина у писаном и усменом облику. Са **информатиком и рачунарством**, математика је повезана у области логичког размишљања, решавања проблема и примене алгоритама, као и кроз представљање података у дигиталном окружењу (табеле, графици, дијаграми). У оквиру **технике и технологије**, ученици користе знања из геометрије и мерења приликом израде модела, техничких цртежа и практичних задатака, што омогућава разумевање односа између математичких појмова и њихове примене у свакодневном животу. Са **ликовном културом**, постоји веза кроз примену геометријских фигура, симетрије, пропорције и просторног приказа у уметничким радовима. Са **музичком културом**, математика се повезује кроз уочавање правилности, ритма и односа делова целине, који су блиски појму разломака и пропорције.

VIII разред

Назив предмета: МАТЕМАТИКА

Циљ учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

Недељни и годишњи фонд часова:3 часа недељно, 105 часова годишње

Исходи:
-примени Талесову теорему у геометријским задацима и реалном контексту;
-примени сличност троуглова у геометријским задацима и реалном контексту;
-анализира односе тачака, правих и равни у простору и запише те односе математичким писмом;
-представља цртежом односе геометријских објеката у равни и простору и користи их приликом решавања задатака;
-уочи правоугли троугао у простору и примени Питагорину теорему у геометријским задацима и реалном контексту;

-реши линеарну једначину, неједначину и систем линеарних једначина са две непознате;
-реши реалне проблеме користећи линеарну једначину, неједначину или систем линеарних једначина са две непознате;
-израчуна површину и запремину праве призме и четворостране пирамиде (основа правоугаоник), правилне тростране и шестостране пирамиде;
-израчуна површину и запремину ваљка, купе и лопте;
-примени обрасце за површину и запремину тела у реалним ситуацијама;
-нацрта и анализира график линеарне функције;
-учествује у избору истраживачког пројекта и начина рада.

Наставна тема/садржај	**Број часова**	**Облици рада**	**Методе рада**	**Начин провере остварености исхода**
СЛИЧНОСТ Пропорционалне величине. Талесова теорема. Сличност троуглова. Примене сличности.	9	Фронтални, индивидуални	Практична,дијалог, илустративно-демонстративна	Повратна информација ученика, анализа резултата
ТАЧКА, ПРАВА И РАВАН Однос тачке и праве, тачке и равни. Односи правих; мимоилазне праве. Односи праве и равни, нормала на раван, растојање тачке од равни. Односи две равни. Ортогонална пројекција на раван (тачке, дужи и праве). Угао између праве и равни. Полиедар.	8	Фронтални, индивидуални	Практична,дијалог, илустративно-демонстративна	Повратна информација ученика, анализа резултат

ЛИНЕАРНЕ ЈЕДНАЧИНЕ И НЕЈЕДНАЧИНЕ С ЈЕДНОМ НЕПОЗНАТОМ Линеарна једначина. Решавање линеарних једначина с једном непознатом. Линеарна неједначина. Решавање линеарних неједначина с једном непознатом. Примена у реалним ситуацијама.	11	Фронтални, индивидуални	Практична,дијалог, илустративно-демонстративна	Повратна информација ученика, анализа резултат
ПРИЗМА Призма: појам, врсте, елементи. Мрежа праве призме. Површина праве призме. Запремина праве призме.	6	Фронтални, индивидуални	Практична,дијалог, илустративно-демонстративнаПрактична,дијалог, илустративно-демонстративна	Повратна информација ученика, анализа резултат
ПИРАМИДА Пирамида; појам, врсте, елементи. Мрежа пирамиде. Површина пирамиде. Запремина пирамиде.	9	Фронтални, индивидуални	Практична,дијалог, илустративно-демонстративнаПрактична,дијалог, илустративно-демонстративна	Повратна информација ученика, анализа резултат

ЛИНЕАРНА ФУНКЦИЈА Линеарна функција ($y = kx + n$). График линеарне функције; нула и знак функције, монотоност. Имплицитни облик задавања линеарне функције. Цртање и читање графика линеарних функција.	8	Фронтални, индивидуални	Практична,дијалог, илустративно-демонстративнаПрактична,дијалог, илустративно-демонстративна	Повратна информација ученика, анализа резултат
СИСТЕМИ ЛИНЕАРНИХ ЈЕДНАЧИНА С ДВЕ НЕПОЗНАТЕ Појам линеарне једначине с две непознате. Појам система од две линеарне једначине с две непознате. Решавање система методом замене и методом супротних коефицијената; графичка интерпретација система. Примена у реалним ситуацијама.	8	Фронтални, индивидуални	Практична,дијалог, илустративно-демонстративнаПрактична,дијалог, илустративно-демонстративна	Повратна информација ученика, анализа резултат
ВАЉАК, КУПА И ЛОПТА Ваљак и његови елементи. Мрежа ваљка. Површина и запремина правог ваљка. Купа и њени елементи. Мрежа купе. Површина и	9	Фронтални, индивидуални	Практична,дијалог, илустративно-демонстративнаПрактична,дијалог, илустративно-демонстративна	Повратна информација ученика, анализа резултат

запремина праве купе. Појам лопте и сфере. Пресеци лопте (сфере) и равни. Површина и запремина лопте.				

Уџбеник: Математика 8 уџбеник са збирком задатака - Наташа Костић, Срђан Огњановић.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе треба да буде и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета.

Математика у осмом разреду остварује значајне корелације са другим наставним предметима. Са **српским језиком** повезује се кроз разумевање и анализу текста задатака, развијање способности јасног, логичког и прецизног изражавања, као и кроз употребу стручних математичких термина у писаном и усменом облику. Са **информатиком и рачунарством**, математика је повезана у области логичког размишљања, решавања проблема и примене алгоритама, као и кроз представљање података у дигиталном окружењу (табеле, графици, дијаграми). У оквиру **технике и технологије**, ученици користе знања из геометрије и мерења приликом израде модела, техничких цртежа и практичних задатака, што омогућава разумевање односа између математичких појмова и њихове примене у свакодневном животу. Са **ликовном културом**, постоји веза кроз примену геометријских фигура, симетрије, пропорције и просторног приказа у уметничким радовима. Са **музичком културом**, математика се повезује кроз уочавање правилности, ритма и односа делова целине, који су блиски појму разломака и пропорције.

ПРИРОДА И ДРУШТВО

III разред

Назив предмета: ПРИРОДА И ДРУШТВО
Циљ учења Природе и друштва јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему
Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 74 часа годишње

Исходи:
-идентификује облике рељефа и површинских вода у свом крају;
-одреди положај задатог објекта у односу на истакнуте облике рељефа и површинске воде у свом крају;
-илуструје примерима како рељеф и површинске воде утичу на живот људи у крају;
-примени правила друштвено прихватљивог понашања поштујући права, обавезе и различитости међу људима;
-повеже различита занимања и делатности са потребама људи у крају у коме живи;
-повеже врсте и значај саобраћаја у свом крају са потребама људи;
-примени правила безбедног понашања у саобраћају;
-разликује чврсто, течно и гасовито стање воде у природи и свакодневном животу;
-повеже температурне промене са променама запремине и кретања ваздуха;
-очита вредности температуре воде, ваздуха и тела помоћу термометра;
-прикаже везе међу живим бићима у различитим животним заједницама помоћу ланаца исхране;
-илуструје примерима одговоран и неодговоран однос човека према животној средини;
-примени поступке (мере) заштите од заразних болести;
-се оријентише у простору помоћу компаса и оријентира из природе/окружења;
-опише пут којим се може стићи од једне до друге тачке помоћу плана насеља;
-идентификује географске објекте у свом крају користећи географску карту Републике Србије;
-користи временске одреднице (година, деценија, век) у свакодневним ситуацијама и приликом описивања догађаја из прошлости;
-прикупи и представи податке о прошлости породице и краја;
-повеже јачину деловања на тело са његовим пређеним растојањем;
-доводи у везу брзину падања тела са његовим обликом;
-разликује природне и вештачке изворе светлости;
-повеже промену величине и положаја сенке са променом положаја извора светлости;
-повеже промену јачине звука са променом удаљености од његовог извора;
-разликује повратне и неповратне промене материјала;
-уочи сличности и разлике међу течностима – тече, променљивост облика; провидност, боја, густина;
-одабере материјале који по топлотној проводљивости највише одговарају употреби у свакодневном животу;
-објасни како рециклажа помаже очувању природе;
-изведе једноставне огледе/експерименте и повеже резултат са објашњењем/закључком;

-сарађује са другима у групи на заједничким активностима;
-представи резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, Power Point презентацијом и/или цртежом и др);
-повеже резултате рада са уложеним трудом.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
МОЈ КРАЈ Облици рељефа: узвишења (подножје, стране, обронци, врх), равнице и удубљења Рељеф у мом крају Површинске воде: река и њене притоке (лева и десна обала); бара и језеро Површинске воде у мом крају Групе људи: становници и народи краја (права и обавезе; обичаји; суживот) Производне и непроизводне делатности и њихова међузависност Село и град, њихова повезаност, зависност и међуусловљеност Значај и улога саобраћаја. Путнички, теретни и информациони саобраћај Безбедно понашање ученика на саобраћајницама у крају Опрема за безбедну вожњу ролера, тротинета Природа, човек,друштво Течно, гасовито и чврсто стање воде. Кружење воде у природи Промене при загревању и хлађењу ваздуха (промена температуре, запремина и кретање ваздуха) Мерење температуре воде, ваздуха и тела Услови за живот, ланац исхране и међусобни утицаји у животнимзаједницама: Копнене животне заједнице: шуме ливаде и пашњаци; Водене животне заједнице: баре, језера и реке Култивисане животне заједнице: воћњаци, повртњаци, њиве и паркови	Фронтални, индивидуални, групни, рад у паровима, тимски рад	Дијалошка, текстуална, метода стваралачког рада, игра, демонстрација, илустрација, експериментална, Истраживачка, Метода практичних радова, ИКТметоде, илустративна, интерактивна	- Праћење и процењивање степена остварености исхода, треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. - иницијална процена нивоа на коме се ученик налази. Формативно оцењивање - активност на часу, (учествовање у разговору и дискусији), самосталан рад, рад у групи, тестови , учешћу на такмичењима и у различитим активностима практичним радовима, уредност свеске ученика, израда домаћих задатака, Сумативно оцењивање. -усмено одговарање

Значај и заштита земљишта и копнених животних заједница Значај и заштита вода и водених животних заједница Животне заједнице у мом крају и човеков однос према њима Начини преношења и мере заштите од заразних болести (грип, заразна жутица, варичеле) и болести које преносе животиње (крпељи, вашке Оријентација у простору и времену Главне стране света Умањено приказивање објеката и приказивање из „птичије" перспективе План насеља Географска карта Републике Србије: картографске боје, картографски знаци) Мој крај на географској карти Републике Србије Временске одреднице (датум, година, деценија и век) Прошлост Историјски извори (материјални, писани и усмени) Садашњост, прошлост, будућност: догађаји, људи и промене у мом крају Породична прошлост (преци и потомци) и знаменити људи краја Начин живота данас и у прошлости – занимања, одевање, исхрана, дечије игре Кретање Кретање тела по путањи (праволинијско и криволинијско) Утицај јачине деловања на пређено растојање тела Дејство Земљине теже – падање тела Утицај облика тела на брзину падања Извори светлости (природни и вештачки) Како настаје сенка – облик и величина сенке			

Кретање производи звук: треперење затегнуте жице, гласних жица; различити звуци у природи Звук као информација Заштита од буке Материјали Промене материјала: повратне (истезање, савијање, ширење/ скупљање; испаравање, кондензовање, топљење/очвршћавање) и неповратне (сагоревање, рђање) Сличности и разлике међу течностима (вода, уље, детерџент за прање судова, мед, млеко, сок од лимуна) Вода и друге течности као растварачи Зависност брзине растварања од уситњености материјала, температуре течности и мешања Топлотна проводљивост материјала Ваздух као топлотни изолатор у природии свакодневном животу (крзно и перје; слојевито облачење, вунене рукавице, грађевински блокови, термос-боца) Значај рециклаже Разврставање отпада од пластике, стакла, папира, метала Рационална потрошња Међусобни утицај човека и окружења (начин на који човек мења окружење), утицај на здравље и живот кроз правила понашања који доприносе одрживом развоју			

Уџбеници: Природа и друштво 3, Аутори: Зорица Вукајловић, Јасмина Стојковић, Катарина Радосављевић и Ивица Жупањац.

Помоћна литература: Пчелица 3, Аутори: Маја Кораксић и Горан Марковић; Вежбалица, Аутор: Маја Кораксић.

Корелација: српски језик, математика, ликовна култура.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика само је део праћења и вредновања образовно-васпитне праксе. Резултате целокупног праћења и вредновања наставник узима као основу за планирање наредних корака у раду са ученицима и развијању своје образовно-васпитне праксе.

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са *Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању*. Потребно је да наставник континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.

IV разред

Назив предмета: ПРИРОДА И ДРУШТВО
Циљ учења Природе и друштва јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.
Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 74 часа годишње

Исходи:
-одреди положај и границу Србије, положај главног града и већих насеља на географској карти Србије;
-одреди положај и именује природне и друштвене објекте на географској карти Србије;
-повеже различите природно-географске карактеристике Србије са размештајем становништва, изгледом насеља и делатностима људи;
-уважава националну и културну разноликост као основу за суживот свих грађана Републике Србије;
-представи знамените личности, културна добра и природне лепоте по којима је Србија препознатљива у свету;
-у дискусији даје предност коришћењу локалних производа, производа направљених од рециклираних материјала, као и коришћењу обновљивих природних ресурса;
-повеже промене у изгледу свог тела и понашања са одрастањем;
-планира своје дневне активности и време проведено уз ИКТ уређаје;
-затражи помоћ уколико се суочи са непримереним садржајима у дигиталном окружењу;
-идентификује и самостално раздваја смеше просејавањем, одливањем, цеђењем и испаравањем;
-испита електричну проводљивост материјала помоћу једноставног струјног кола;
-наведе примере штедљивог коришћења електричне енергије;
-наведе примере употребе магнета у свакодневном животу;
-наведе примере превенције и заштите од пожара;
-прикаже хронолошки на ленти времена значајне историјске догађаје и личности;
-опише начин живота људи кроз време користећи различите изворе информација;

-представи ток и резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, презентацијом и/или цртежом и др.);
-пронађе и одабере потребне информације из различитих извора (писаних, сликовних, дигиталних);
-повеже резултате рада са уложеним трудом;
-сарађује са другима у групи на заједничким активностима;
учествује у друштвено-корисним акцијама уз подршку одраслих.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Природне и друштвене одлике Србије Положај, територија, граница и симболи Србије (грб, застава и химна) и национална валута. Природне карактеристике Србије – рељеф, воде, шуме. Типичне, ретке и угрожене врсте биљака и животиња – значај и заштита. Национални паркови Србије. Друштвене карактеристике Србије (становништво, насеља и делатности). Грађани Србије (права и обавезе, демократски односим и интеркултуралност). Привредне карактеристике Србије (природни ресурси и делатности у различитим крајевима). Одржива употреба природних ресурса (извори енергије, чиста вода, чист ваздух, плодно земљиште, руде, разноврсност биљног и животињског света). Човек – природно и душтвено биће Човек – природно, друштвено и свесно биће. Физичке промене у пубертету. Дигитална безбедност и последице прекомерног коришћења информационо-комуникационих технологија; непримерени садржаји. Материјали Смеше (течности, храна, земљиште, ваздух).	Фронтални, индивидуални, групни, рад у паровима, тимски рад	Дијалошка, текстуална, метода стваралачког рада, игра, демонстрација, илустрација, експериментална, Истраживачка, Метода практичних радова, ИКТметоде, илустративна, интерактивна	- Праћење и процењивање степена остварености исхода, треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. - иницијална процена нивоа на коме се ученик налази. Формативно оцењивање - активност на часу, (учествовање у разговору и дискусији), самосталан рад, рад у групи, тестови , учешћу на такмичењима и у различитим активностима практичним радовима, уредност свеске ученика, израда домаћих задатака, Сумативно оцењивање. -усмено одговарање

Раздвајање састојака смеше (просејавање, одливање, цеђење, испаравање). Наелектрисавање предмета од различитих материјала. Електрична проводљивост – проводници и изолатори. Рационална потрошња електричне енергије и правилно руковање електричним апаратима у домаћинству. Магнетна својства материјала (природни магнети, могућност намагнетисавања тела и својства које тада испољавају). Запаљиви материјали (ознаке за запаљиве материјале). Ваздух – кисеоник као чинилац сагоревања. Опасност и заштита од пожара. Прошлост Србије Живот у далекој прошлости (долазак Словена на Балканско полуострво, области које су Срби населили; начин живота). Српска држава за време владарске породице Немањића – успон и слабљење (владари – Стефан Немања, цар Душан, цар Урош; култура, начин живота). Живот под турском влашћу (начин живота, облици пружања отпора). Настанак и развој модерне српске државе (Први и Други српски устанак – узрок и ток; вође устанка; култура, начин живота). Србија у савремено доба (Први светски рат, настанак југословенске државе, Други светски рат, промена облика владавине, распад југословенске државе и осамостаљење Србије; култура, начин живота).			

УЏБЕНИЦИ: Моја домовина, Природа и друшво за четврти разред; Радна свеска 4 за природу и друштво.

Помоћна литература: Пчелица 4, аутори: Маја Кораксић; Вежбалица 4, аутор МЈ Кораксић.

Корелација: српски језик, математика, дигитални свет, физичко и здравствено васпитање.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика само је део праћења и вредновања образовно-васпитне праксе. Резултате целокупног праћења и вредновања наставник узима као основу за планирање наредних корака у раду са ученицима и развијању своје образовно-васпитне праксе.

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Потребно је да наставник континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна ин формација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.

ДИГИТАЛНИ СВЕТ

III разред

Назив предмета: ДИГИТАЛНИ СВЕТ
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 37 часова годишње
Циљ наставе и учења предмета Дигитални свет јесте развијање дигиталне компетенције ученика неопходне за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развијање основа алгоритамског начина размишљања.

Исходи:
-унесе текст (речи и реченице) помоћу физичке и/или виртуелне тастатуре у програму за обраду текста;
-селектује и измени (обрише, дода) текст;
-именује, сачува и поново отвори текстуалну датотеку;
-допише текст на слику коришћењем едитора за текст у програму за обраду слике;
-именује, сачува и поново отвори графичку датотеку;
-објасни својим речима сврху коришћења прегледача и претраживача за приступ садржајима светске мреже;

-осмисли кључне речи на основу којих ће на интернету тражити потребне дигиталне садржаје;
-објасни својим речима на који начин се формирају резултати претраге интернета;
-објасни својим речима због чега треба критички прићи садржајима који се налазе на интернету;
-објасни својим речима због чега је неопходно да дигиталне садржаје пронађене на интернету користимо на етички начин;
-наведе примере дигитализације у свакодневном животу током којих се стиче утисак да се дигитални уређај понаша интелигентно;
-објасни шта је дигитални углед и како се он изграђује;
-одабира дигиталне садржаје на основу PEGI ознаке у складу са својим узрастом;
-препозна дигитално насиље и реагује на одговарајући начин;
-направи лични план коришћења дигиталних уређаја уз помоћ наставника;
-означи начин комуникације путем интернета који највише одговара контексту у коме се комуникација дешава;
-решава алгоритамски једноставан проблем у визуелном програмском језику чије решавање може да захтева понављање (програмски циклус);
-утврди шта је резултат извршавања датог једноставног алгоритма/програма који садржи понављање;
-уочи и исправи грешку у једноставном алгоритму/програму који садржи понављање;
-решава алгоритамски једноставан проблем у визуелном програмском језику чије решавање може да захтева гранање;
-наведе неке од оператора поређења (мање, веће и једнако) и у конкретном примеру предвиди резултат њиховог извршавања (тачно, нетачно);
-наведе аритметичке операторе (+, -, * и /) и у конкретном примеру предвиди резултат њиховог извршавања;
-примени блокове оператора поређења при креирању програма у визуелном програмском језику, који садрже гранање;
-објасни потребу употребе гранања и понављања у програмима својим речима.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
ДИГИТАЛНО ДРУШТВО Унос краћег текста помоћу физичке и виртуелне тастатуре (функције Shift, Enter, Space bar, Caps Lock, Delete, Backspaceтастера). Селектовање и основно едитовање текста (брисање, додавање). Чување текстуалног документа, именовање и поновно отварање. Додавање текстуалног објашњења на слику, чување, именовање и поновно отварање. Претраживање интернета (прегледачи, претраживачи, кључнеречи, информисаност о	Индивидуални, фронтални, рад у паровима и групама	Дијалошка, текстуална, метода стваралачког рада, игра, демонстрација, илустрација, експериментална, Истраживачка, Метода практичних радова, ИКТметоде, илустративна, интерактивна,ИКТ	- Праћење и процењивање степена остварености исхода, треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. - иницијална процена нивоа на коме се ученик налази. Формативно оцењивање - активност на часу,

томе како су резултати претраге одабрани и рангирани; критички однос према резултатима претраге). Етичко коришћење туђих дигиталних материјала. Коришћење технологије ван школе-примери дигитализације у свакодневном животу у чијој је основи вештачка интелигенција. БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА Дигитални углед. Усклађеност дигиталних садржаја са узрастом корисника.Дигитално насиље. Примерена комуникација у дигиталном окружењу. Израда личног плана коришћења дигиталних уређаја. АЛГОРИТАМСКИ НАЧИН РАЗМИШЉАЊА који води до решења једноставног проблема. Оператори поређења и аритметички оператори. Креирање рачунарског програма у визуелном програмскомјезику. Анализа постојећег програма креираног у визуелном програмском језику и тумачење функције блокова од којих јесачињен. Уочавање и исправљање грешака у програму.			(учествовање у разговору и дискусији), самосталан рад, рад у групи, тестови , учешћу на такмичењима и у различитим активностима практичним радовима, уредност свеске ученика, израда домаћих задатака, Сумативно оцењивање. -усмено одговарање

Уџбеник: Дигитални свет 3, Аутори: Весна Анђелковић, Јелена Ђоковић и Драгана Самчовић Вил.

Корелација: математика, српски језик, енглески језик.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У настави оријентисаној на процес учења и достизање исхода учења вреднују се процес и продукти учења. Устаљене методе процене постигнућа ученика, које наставници примењују у другим обавезним предметима и изборним програмима, могуће је

примењивати и у настави овог предмета. Ипак, изазови попут чињенице да процена постигнућа заснована само на резултатима практичних задатака које ученици раде није довољан показатељ онога што они знају и умеју, или да је, при сарадничком раду, врло тешко идентификовати допринос сваког појединца, доводи до потребе за издвајањем неколико техника које се посебно препоручују за примену уоквиру предмета Дигитални свет (превасходно зато што у највећојмери корелирају са његовом природом):

самопроцена: неговање праксе исказивања рефлексивних коментара током представљања онога што су урадили прилика је за развој самоувида и саморегулације у учењу и основа за процену властитог постигнућа ученика;
вршњачка процена: ова врста процене постигнућа ученика природно се надовезује на процес самопроцене – ученици раде у пару или групи на истом задатку и имају могућност да, делећи одговорност, стварају и исправљају решења, те пружају конструк тивне повратне информације. (Ова метода широко је распрострањена у ИТ индустрији од стране професионалних програмера (програмирање у пару) и лако ју је превести у учионицу.);
отворена питања: знање ученика о концептима који су обухваћени програмом неће увек бити лако уочљиво. Постављање отворених питања један је од начина на који наставник може да процени постигнућа својих ученика, али и да допринесе продубљивању њиховог разумевања конкретног концепта.
Већ знам – Желим да научим – Научио/ла сам: коришћење рубрика за идентификацију онога што већ знају, шта желе да науче и, накнадно, онога што су научили, корисна је техника коју ученици могу да користе за подршку самосталном учењу, а наставник за процену њихових постигнућа.

Примењујући предложене методе процене постигнућа ученика наставник креира и конзистентно гради персонализовано и подстицајно образовно окружење. Он прати постигнућа ученика из улоге активног посматрача и ментора. Избегнута је формална ситуација процењивања (наставник не прозива и не пропитује ученике), чиме је ниво стреса ученика битно смањен (потенцијално и елиминисан). Јачање самопоуздања ученика и саморегулације у учењу посебна је добробит која произилази из наведеног.

IVразред

Назив предмета: ДИГИТАЛНИ СВЕТ
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 37 часова годишње
Циљ наставе и учења предмета Дигитални свет јесте развијање дигиталне компетенције ученика неопходне за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развијање основа алгоритамског начина размишљања.

Исходи:
-промени величину и боју текста, подебља га, искоси и подвуче у програму за обраду текста;
-исече, копира и налепи исечени/копирани текст на одговарајуће место у програму за обраду текста;

-уметне слику у текст, дода јој оквир и позиционира је на жељени начин у односу на текст у програму за обраду текста;
-активно учествује у наставном пројекту чији продукт представља граматички коректан текстуални документ намењен познатој публици који садржи слике са текстуалним објашњењима и информације које су пронађене на интернету;
-активно учествује у наставном пројекту којим се промовише безбедно и одговорно понашање приликом коришћења интернета;
-сарађује са осталим члановима групе у свим фазама пројектног задатка;
-вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности из свог задужења;
-утврди шта је резултат извршавања датог једноставног алгоритма који садржи понављање и гранање;
-уочи и исправи грешку у једноставном алгоритму који садржи понављање и гранање;
-креира програм у визуелном програмском језику на основу датог једноставног алгоритма који садржи понављање и гранање;
-примени блокове аритметичких оператора при креирању програма у визуелном програмском језику;
-предвиди садржај променљиве на основу интеракције корисника са програмом (нпр. блок Питај и чекај и блок Одговор) у датом једноставном програму;
-креира програм у коме остварује интеракцију са корисником, користећи променљиве, уз помоћ наставника.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
ДИГИТАЛНО ДРУШТВО Селектовање и основно форматирање текста (величина и боја слова, подебљавање, искошавање и подвлачење текста). Селектовање, копирање/исецање и лепљење текста. Уметање слике у текст, додавање оквира, позиционирање слике у односу на текст. Креирање и уређивање текстова за познату публику. Пројектни задатак који подразумева: претраживање интернета (пробрани елементинапредне претраге); израду или прилагођавање графике у складу са темом; креирање текстуалног документа који садржи слике. БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХУРЕЂАЈА	Фронтални, индивидуални, групни, рад у паровима, тимски рад	Дијалошка, текстуална, метода стваралачког рада, игра, демонстрација, илустрација, експериментална, Истраживачка, Метода практичних радова, ИКТметоде, илустративна, интерактивна	- Праћење и процењивање степена остварености исхода, треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. - иницијална процена нивоа на коме се ученик налази. Формативно оцењивање - активност на часу, (учествовање у разговору и дискусији), самосталан рад, рад у групи, тестови , учешћу на такмичењима и у различитим активностима практичним

Припрема и организација школског догађаја за ученике млађих разреда којим се промовише безбедно и одговорно понашање приликом коришћења интернета АЛГОРИТАМСКИ НАЧИН РАЗМИШЉАЊА Променљиве. Израда програма који садрже гранање, понављање и променљиве.			радовима, уредност свеске ученика, израда домаћих задатака, Сумативно оцењивање. -усмено одговарање

Корелација: математика, српски језик и енглески језик.

Уџбеник: Дигитални свет 4, Аутори: Весна Анђелковић и Јелена Ђоковић.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У настави оријентисаној на процес учења и достизање исхода учења вреднују се процес и продукти учења. Устаљене методе процене постигнућа ученика, које наставници примењују у другим обавезним предметима и изборним програмима, могуће је примењивати и у настави овог предмета. Ипак, изазови попут чињеницеда процена постигнућа заснована само на резултатима практичнихзадатака које ученици раде није довољан показатељ онога што они знају и умеју, или да је, при сарадничком раду, врло тешко идентификовати допринос сваког појединца, доводи до потребе за издвајањем неколико техника које се посебно препоручују за примену у оквиру предмета Дигитални свет (превасходно зато што у највећојмери корелирају са његовом природом):

самопроцена: неговање праксе исказивања рефлексивних коментара током представљања онога што су урадили прилика је за развој самоувида и саморегулације у учењу и основа за процену властитог постигнућа ученика;

вршњачка процена: ова врста процене постигнућа ученика природно се надовезује на процес самопроцене – ученици раде у пару или групи на истом задатку и имају могућност да, делећи одговорност, стварају и исправљају решења, те пружају конструктивне повратне информације. (Ова метода широко је распрострањена у ИТ индустрији од стране професионалних програмера (програмирање у пару) и лако ју је превести у учионицу);

отворена питања: знање ученика о концептима који су обухваћени програмом неће увек бити лако уочљиво. Постављање отворених питања један је од начина на који наставник може да процени постигнућа својих ученика, али и да допринесе продубљивању њиховог разумевања конкретног концепта.

Већ знам – Желим да научим – Научио/ла сам: коришћење рубрика за идентификацију онога што већ знају, шта желе да научеи, накнадно, онога што су научили, корисна је техника коју ученици могу да користе за подршку самосталном учењу, а наставник за процену њихових постигнућа.

Примењујући предложене методе процене постигнућа ученика наставник креира и конзистентно гради персонализовано и подстицајно образовно окружење. Он прати постигнућа ученика из улоге активног посматрача и ментора. Избегнута је формална ситуација процењивања (наставник не прозива и не пропитује ученике), чиме је ниво стреса ученика битно смањен (потенцијално и елиминисан). Јачање самопоуздања ученика и саморегулације у учењу посебна је добробит која произилази из наведеног.

ЛИКОВНА КУЛТУРА

III разред

Назив предмета: ЛИКОВНА КУЛТУРА
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно,37 часова годишње
Циљ учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа

Исходи:
-поштује инструкције за припремање, коришћење, одржавање и одлагање материјала и прибора;
-повеже уметничко занимање и уметнички занат са одговарајућим продуктом;
-преобликује, самостално или у сарадњи са другима, амбалажу и предмете за рециклажу мењајући им употребну функцију;
-изрази своје доживљаје, емоције, имагинацију и запажања одабраним материјалом, прибором и техникама;
-користи одабране податке и информације као подстицај за стваралачки рад;
-протумачи једноставне визуелне информације и поруке из свакодневног живота;
-укаже на сличности и разлике које опажа у уметничким делима и традицији различитих народа;
-изрази одабране садржаје изразом лица, положајем тела, покретима или кретањем;
-распореди облике, боје, линије и/или текстуре креирајући оригиналне композиције;
-разговара са вршњацима о доживљају простора, дизајна, уметничких и ученичких радова, уважавајући различитости;
-учествује у обликовању и уређењу простора у школи, код куће или у окружењу;
-разматра, у групи, шта и како је учио/ла и где та знања може применити.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
МАТЕРИЈАЛИ Својства материјала Својства материјала за ликовно обликовање – тврдоћа, еластичност, растворљивост или постојаност (промене у току сушења, у контакту са светлошћу, у контакту са различитим супстанцама и подлогама), материјали који могу да се користе као алатке	Индивидуални, групни и у пару	Демонстрације, илустрације, експериментална, разговор	Посматрање, испитивање, истраживање, ученички радови. Заједничко оцењивање ученика од стране наставника и ученика. Формативно оцењивање и

(пера, крзно, длака, лишће, дрвца) Изглед материјала – основне и изведене боје, природне и створене текстуре Технике Однос материјала, ликовне технике и идеје Производи уметничких заната (накит, уметничке лутке, шешири, таписерије, ћилими, осликани текстил, собне светиљке и сенила, грнчарија, дуборез, гравуре) Значај рециклирања, уметничка рециклажа СПОРАЗУМЕВАЊЕ Говор тела Поглед, израз лица, држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације Тумачење визуелних информација Визуелне карактеристике биљака и животиња, знаци, симболи, униформе, заставе, ношње Пејзаж, портрет, аутопортрет Слика, текст, звук Кратки анимирани филмови, рекламе, билборди Лепо писање – плакат, позивнице, честитке КОМПОЗИЦИЈА Композиција Дводимензионалне и тродимензионалне композиције, организација композиције, равнотежа Орнамент Традиционална и савремена употреба орнамената, симетрија ПРОСТОР Облици у простору			бележење напредовања.

Непокретни објекти у отвореном и затвореном простору (споменици, уметничка дела, експонати) Композиција у простору – поставка изложбе, уређење просторије, уређење школе, уређење околине у локалној заједници Оптичке илузије на дводимензионалној подлози, специјални ефекти на сцени, у филмовима, игрицама Кретање Покрет и кретање у природи, окружењу и уметничким делима			

Уџбеник: Ликовна култура за трећи разред основне школе; аутор: Рајка Бошковић

Корелација: српски језик, природа и друштво, математика.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

На почетку сваког задатка/активности наставник кратко информише ученике шта ће учити и зашто то уче. То је нарочито важно зато што се учење одвија кроз игролике, забавне задатке и активности, па се може десити да ученици не обрате пажњу на процес учења и стварања. По завршетку рада излажу се сви радови како би ученици могли да пореде решења и уче једни од других. Самопроцена радова је вербална или писана. Наставник тражи од ученика да усмено опишу свој рад или да напишу нешто о свом раду. Уколико наставник процени да су ученици спремни, може да користи прилагођену методу 3, 2, 1. У интегрисаној настави ученици на листићу пишу: 3 ствари које сам научио/научила на часу, 2 примера која илуструју то што сам научио/научила и 1 ствар која ми није јасна или питање које бих поставио/поставила. Када се ученици ликовно изражавају, могу да напишу: 3 ствари о којима сам размишљао/размишљала током рада; 2 ствари које ми се свиђа ју на мом раду и 1 ствар коју бих променио/променила или бих урадио/урадила другачије. На листићу се уписује име, презиме и назив рада (може и датум), а листић се лепи на полеђину рада или се чува у блоку. Ученици не треба да наводе више од једне нејасноће или грешке, ни у случају када им ништа није јасно или сматрају да је рад упропашћен. Издвајање само једне нејасноће или грешке постепено оспособљава ученике да идентификују најважнији пропуст и да се фокусирају на његово уклањање. Листићи за самопроцену дају наставнику потпунију слику о напредовању ученика.

Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:

однос према раду (ученик је припремљен за час, одговорно користи материјал, прибор и алатке, одржава прибор и радни простор...);

однос према себи (поставља питања, труди се, учи на грешкама, самосталан је у индивидуалном раду, истрајан је...);
однос према другима (поштује договорена правила понашања, спреман је да помогне и да сарађује, уважава туђе радове, начин размишљања, доживљавања, опажања...);
разумевање (разуме задатак, разуме појмове, разуме процес, разуме визуелне информације...);
повезивање (повезује и пореди познате и нове информације, људе, места, догађаје, идеје, дела...);
оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове, оригиналан је у односу на своје претходне радове...);
вербално изражавање (учтиво комуницира, кратко и јасно образлаже свој рад, замисао, утисак, опажање, емоције...);
употреба техника (примењује одговарајући процес, контролише однос воде и боје, бира подлогу у односу на технику, бира материјал и технику у односу на идеју).
Елементи могу и другачије да се формулишу. Бирају се прематипу ликовног задатка и циљевима задатка.

IV разред

Назив предмета: ЛИКОВНА КУЛТУРА
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 37 часова годишње
Циљ учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.

Исходи:
поштује инструкције за припремање, одржавање и одлагање материјала и прибора;
изражава замисли, интересовања, сећања, емоције и машту традиционалним ликовним техникама;
користи амбалажу и предмете за једнократну употребу у стваралачком раду;
примени, у стваралачком раду, основна знања о композицији;
користи одабрана уметничка дела и визуелне информације као подстицај за стваралачки рад;
тумачи једноставне знаке, симболе и садржаје уметничких дела;
разговара о значају одабраног уметника, уметничког дела, споменика и музеја;
учествује у планирању и реализацији ликовног пројекта или радионице;
разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може применити.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
КОМПОЗИЦИЈА Елементи композиције – облик, боја, линија, текстура, светлина(валер). Положај елемената у композицији – хоризонтални, вертикални,дијагонални.	Индивидуални, групни и у пару	Демонстрације, илустрације, експериментална, разговор	Посматрање, испитивање, истраживање, ученички радови. Заједничко оцењивање ученика од стране наставника и ученика.

Материјали и технике – графитна оловка, туш и четка, туш и перо, акварел, гваш, темпере, фротаж, колаж, деколаж, асамблаж, меки материјали. СПОРАЗУМЕВАЊЕ Хералдика – застава, грб, печат. Пиктограми. Споразумевање сликом. НАСЛЕЂЕ Споменици природе и споменици културе у Србији. Археолошки локалитети, замкови и утврђења, манастири, музеји. Познати уметници и најзначајнија дела СЦЕНА Сценографија за позориште, филм и телевизију. Елементи сценографије.			Формативно оцењивање и бележење напредовања.

Уџбеник: Ликовна култура 4, аутор: Милан Андрић.

Корелација: српски језик, математика, дигитални свет и природа и друштво.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наставник у току године прати, процењује и подстиче развијање индивидуалних потенцијала сваког ученика. Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:
однос према раду (припремљен је за час; одговорно користи материјал, прибор и алатке; одржава прибор и радни простор; потписује радове; чува радове у мапи...);
однос према себи (истражује информације; поставља питања; предлаже; истрајан је у раду, труди се; преузима одговорност;поштује себе и своје радове; учи на грешкама; спреман је да испроба своје способности у новим активностима...);
однос према другима (довршава рад у договореном року; поштује договорена правила понашања; спреман је да помогне и
да сарађује; уважава туђу културу, радове, начин размишљања, до живљавања, опажања, изражавања...);
разумевање (разуме задатак; разуме појмове; разуме процес; разуме концепт; разуме визуелне информације...);
повезивање (повезује и пореди познате и нове информације, људе, места, догађаје, феномене, идеје, дела...);
оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове; оригиналан је у односу на своје претходне радове...);

организација композиције (у складу са својом идејом примењује одговарајуће принципе компоновања, знања о простору, перспективи, пропорцијама, правцу, смеру...);
вербално изражавање (учтиво комуницира; аргументовано, кратко и јасно образлаже свој рад, идеју, доживљај, опажање, емоције...);
употреба техника и средстава (бира одговарајућу технику у односу на идеју; примењује одговарајући процес; бира одговарајући материјал/подлогу; истражује могућности технике и материјала; користи дигиталну технологију као помоћно средство у раду; обликује рад у одабраном апликативном програму)...

Елементи могу и другачије да се формулишу. Бирају се према типу ликовног задатка и циљевима задатка.

Самопроцена радова је вербална и писана. Најефикаснија је метода 3, 2, 1. Ученик сам припрема листић на коме уписује име, презиме, датум и назив рада. Затим кратко наводи: 3 ствари које сам научио на часу, 2 примера која илуструју то што сам научио, 1 ствар која ми није јасна или питање које бих поставио. Када се разговара о ликовним делима ученик пише: 3 речи којима бих опи-сао дело, 2 ствари које ми се највише допадају на делу, 1 ствар коју не разумем. Када се разговара о уметнику: 3 ствари због којихје уметник значајан, 2 дела која ми се највише свиђају, 1 питање које бих поставио уметнику. Када се ученик ликовно изражава: 3 ствари о којима сам размишљао током рада, 2 ствари које ми се свиђају на мом раду, 1 ствар коју бих променио. Или: 3 речи којима бих описао свој рад, 2 разлога због којих је мој рад оригиналан, 1 ствар коју бих урадио другачије. Важно је да ученик не наводи више од једне нејасноће или грешке, ни у случају када му ништа није јасно или сматра да је рад упропашћен. Издвајање само једне нејасноће или грешке постепено оспособљава ученика да идентификује најважнији пропуст и да се фокусира на његово уклањање или да дође до бољих идеја. Ученике је потребно навикавати да листиће попуњавају брзо. Понекад је најважније оно чега се првог сете. Наставник може да прилагођава методу у складу са типом активности/задатка или да осмисли другачије чек-листе.

V разред

Назив предмета: ЛИКОВНА КУЛТУРА
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 37 часова годишње
Циљ учења Ликовне културе је да се ученик развијајући стваралачко и креативно мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и решавање проблема и да изграђује позитиван однос према уметничком наслеђу и културној баштини свог и других народа.

Исходи:
-опише ритам који уочава у природи, окружењу и уметничким делима;
-пореди утисак који на њега/њу остављају различите врсте ритма;
-гради правилан, неправилан и слободан визуелни ритам, спонтано или с одређеном намером;
-користи, у сарадњи са другима, одабране садржаје као подстицај за стварање оригиналног визуелног ритма;
-разматра, у групи, како је учио/ла о визуелном ритму и где та знања може применити;
-направи, самостално, импровизовани прибор од одабраног материјала;

-искаже своје мишљење о томе зашто људи стварају уметност;
-опише линије које уочава у природи, окружењу и уметничким делима;
-пореди утисак који на њега/њу остављају различите врсте линија;
-гради линије различитих вредности комбинујући материјал, угао и притисак прибора/материјала;
-користи одабране садржаје као подстицај за стварање оригиналних цртежа;
-црта разноврсним прибором и материјалом изражавајући замисли, машту, утиске и памћење опаженог;
-разматра, у групи, како је учио/ла о изражајним својствима линија и где се та знања примењују;
-искаже своје мишљење о томе како је развој цивилизације утицао на развој уметности;
-пореди облике из природе, окружења и уметничких дела према задатим условима;
-гради апстрактне и/или фантастичне облике користећи одабране садржаје као подстицај за стваралачки рад;
-наслика реалне облике у простору самостално мешајући боје да би добио/ла жељени тон;
-обликује препознатљиве тродимензионалне облике одабраним материјалом и поступком;
-преобликује предмет за рециклажу дајући му нову употребну вредност;
-комбинује ритам, линије и облике стварајући оригиналан орнамент за одређену намену;
-објасни зашто је дизајн важан и ко дизајнира одређене производе;
-разматра, у групи, како је учио/ла о облицима и где та знања примењује;
-искаже своје мишљење о томе зашто је уметничко наслеђе важно;
-пореди различите начине комуницирања од праисторије до данас;
-обликује убедљиву поруку примењујући знања о ритму, линији, облику и материјалу;
-изрази исту поруку писаном, вербалном, невербалном и визуелном комуникацијом;
-тумачи једноставне визуелне информације;
-објасни зашто је наслеђе културе важно.

Наставна тема садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
1. Ритам	5	Индивидуални, фронтални, групни и рад у паровима	Демонстрација, посматрање,разговор,практични рад	Естетска анализа урађеног
2. Линија	10	Индивидуални, фронтални, групни и рад у паровима	Демонстрација, посматрање,разговор,практични рад	Естетска анализа урађеног
3. Облик	17	Индивидуални, фронтални, групни и рад у паровима	Демонстрација, посматрање,разговор,практични рад	Естетска анализа урађеног
4. Визуелна комуникација	4	Индивидуални, фронтални, групни и рад у паровима	Демонстрација, посматрање,разговор,практични рад	Естетска анализа урађеног

Корелација са другим предметима: историја, биологија, историја музике
Уџбеници: Архикњига, Милан Андрић
Додатни извори и литература:Џенсонова историја уметности
Праћење и вредновање наставе и учења: Естетска анализа рада

VI разред

Назив предмета: ЛИКОВНА КУЛТУРА
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 37 часова годишње
Циљ учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме, кроз практични рад оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.

Исходи:
- користи одабране информације као подстицај за стваралачки рад;
- прави разноврсне текстуре на подлогама, облицима или у апликативном програму;
- користи изражајна својства боја у ликовном раду и свакодневном животу;
- обликује, самостално, или у сарадњи са другима, употребне предмете од материјала за рециклажу;
- изрази своје замисли и позитивне поруке одабраном ликовном техником;
- опише свој рад, естетски доживљај простора, дизајна и уметничких дела;
- идентификује теме у одабраним уметничким делима и циљеве једноставних визуелних порука;
- повезује карактеристичан експонат и одговарајући музеј;
- разматра са другима шта и како је учио и где та знања може применити.

Наставна тема - садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере оставрености исхода
1. Боја	16	Индивидуални, фронтални, групни и рад у паровима	Демонстрација, посматрање,разговор,практични рад	Естетска анализа урађеног
2. Визуелна комуникација	5	Индивидуални, фронтални, групни и рад у паровима	Демонстрација, посматрање,разговор,практични рад	Естетска анализа урађеног
3. Текстуре	6	Индивидуални, фронтални, групни и рад у паровима	Демонстрација, посматрање,разговор,практични рад	Естетска анализа урађеног
4. Уобразиља	4	Индивидуални, фронтални, групни и рад у паровима	Демонстрација, посматрање,разговор,практични рад	Естетска анализа урађеног
5. Простор	5	Индивидуални, фронтални, групни и рад у паровима	Демонстрација, посматрање,разговор,практични рад	Естетска анализа урађеног

Корелација са другим предметима: историја, биологија, историја музике
Уџбеници: Архикњига, Рајка Бошковић
Додатни извори и литература:Џенсонова историја уметности
Праћење и вредновање наставе и учења: Естетска анализа рада

VII разред

Назив предмета: ЛИКОВНА КУЛТУРА
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 37 часова годишње
Циљ учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.

Исходи:
-користи традиционалне технике и одабрана савремена средства за ликовна истраживања;
-изражава, одабраним ликовним елементима, емоције, стање или имагинацију;
-обликује композиције примењујући основна знања о пропорцијама и перспективи;
-користи, сам или у сарадњи са другима, одабране изворе, податке и информације као подстицај за стваралачки рад;
-разговара о одабраним идејама, темама или мотивима у уметничким остварењима различитих култура и епоха;
-уважава себе и друге када снима, обрађује и дели дигиталне фотографије;
-учествује у заједничком креативном раду који обједињује различите уметности и/или уметност и технологију;

-прави, самостално или у тиму, презентације о одабраним темама повезујући кључне текстуалне податке и визуелне информације;
-представи своје и радове других, кратко, аргументовано и афирмативно;
-предлаже идеје за уметничку рециклажу, хуманитарне акције кроз ликовно стваралаштво или обилазак места и установа културе;
-разматра своја интересовања и могућности у односу на занимања у визуелним уметностима.

Наставна тема садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере оставрености исхода
1. Простор и комуникација	19	Индивидуални, фронтални, групни и рад у паровима	Демонстрација, посматрање,разговор,практични рад	Естетска анализа урађеног
1. Комуникација	11	Индивидуални, фронтални, групни и рад у паровима	Демонстрација, посматрање,разговор,практични рад	Естетска анализа урађеног
2. Уметност око нас	6	Индивидуални, фронтални, групни и рад у паровима	Демонстрација, посматрање,разговор,практични рад	Естетска анализа урађеног

Корелација са другим предметима: историја, биологија, историја музике
Уџбеници: Архикњига, Рајка Бошковић
Додатни извори и литература:Џенсонова историја уметности
Праћење и вредновање наставе и учења: Естетска анализа рада

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

III разред

Назив предмета: ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ
Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 74 часа годишње
Циљ учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада

Исходи:

примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања);
правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања;
комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу;
одржава равнотежу у различитим кретањима;
коригује сопствено држања тела на основу савета наставника;
правилно држи тело;
правилно подиже, носи и спушта терет;
изведе кретања, вежбе и

саставе уз музичку пратњу;
изведе дечји и народни плес;
користи терминологију вежбања;
поштује правила понашања на вежбалиштима;
поштује мере безбедности током вежбања;
одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима;
примени правила игре;
навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа;
прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења;
уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања и у другим ситуацијама;
правилно изводи и контролише покрете у различитим кретањима;
прати промене у тежини и висини код себе и других;
препозна здравствено стање када не треба да вежба;
примењује хигијенске мере пре, у току и након вежбања и другим животним ситуацијама;
уредно одржава простор у коме живи и борави;
користи здраве намирнице у исхрани;
повезује различита вежбања са њиховим утицајем на здравље;
препозна лепоту покрета у вежбању;
се придржава правила вежбања;
вреднује сопствена и туђа постигнућа у вежбању.

Наставна тема/садржај	Наставни садржај	Наставни садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ **Основни садржаји** Вежбе за развој снаге са и без реквизита Вежбе за развој покретљивости са и без реквизита Вежбе за развој аеробне издржљивости Вежбе за развој брзине и експлозивне снаге Вежбе за развој координације Примена националне			Индивидуални, Групни, рад у паровима	Дијалошка, метода стваралачког рада, игра, демонстрација, илустрација, Метода практичних радова, ИКТметоде, илустративна, интерактивна	Ниво ангажованости (активност) и однос ученика према обавезама у Физичком и здравственом васпитању

батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности					
Основни садржаји Вежбе за развој снаге са и без реквизита	**Основни садржаји**	Техника трчања Истрајно трчање Скок удаљ згрчном техником Бацање лоптице из залета Скок увис прекорачном техником			
	Вежбе за развој снаге са и без реквизита Плес и ритмика Полигон	Вежбе на тлу: вежбе и комбинације Прескоци и скокови Вежбе у вису, вежбе у упору и вежбе и вежбе променама висова и Вежбе на тлу: вежбе и комбинације Прескоци и скокови Вежбе у вису, вежбе у упору и вежбе и вежбе променама висова и Вежбе са вијачом Вежбе са лоптом Народно коло „Савила се бела лоза винова"			

ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	Култура вежбања и играња Здравствено васпитање	Народно коло из краја у којем се школа налази Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима Основна правила: Између четири ватре, Мини-рукомета и Футсала Понашање према осталим учесницима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе) Чување и одржавање материјалних добара Постављање, склањање и чување справа и реквизита неопходних за вежбање „Ферплеј" (навијање, победа, пораз) Породица и вежбање Вежбање као део дневних активности Моје срце – пулс Дисање и вежбање Хигијена простора за вежбање Значај воћа и поврћа у исхрани Значај воде за организам и			

		вежбање Поступање у случају повреде			

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе *физичког и здравственог васпитања,* препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује:
Ниво ангажованости (активност) и однос ученика према обавезама у Физичком и здравственом васпитању који обухвата:
вежбање у адекватној спортској опреми;
активно учествовање на часовима Физичког и здравственоговаспитања;
вежбање и играње у слободно време.
Приказ два комплекса усвојених општеприпремних вежби(вежби обликовања), без реквизита.
Постигнућа у моторичким вештинама.
Индивидуални напредак ученика.
Индивидуални напредак сваког ученика процењује се у односу на претходно проверено стање. Приликом оцењивања неопходно је узети у обзир способности ученика, степен спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом вредновања (оцењивања) узима се у обзир његов индивидуални напредак у односу на претходна достигнућа и могућности као и ангажовање ученика у наставном процесу.
Код ученика ослобођених од практичног дела наставе прати се и вреднује:
познавање основних правила елементарних и спортских игара, основних здравствено-хигијенских правила вежбања и здраве исхране;
учешће у ваннаставним активностима.
Праћење, вредновање и оцењивање ученика ослобођених од практичног дела наставе, врши се на основу посебног ангажовањау настави.
Праћење, вредновање и оцењивање ученика са инвалидитетом врши се на основу њиховог индивидуалног напретка.

IV разред

Назив предмета: ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ
Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 74 часа годишње
Циљ учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Исходи:
-примени општеприпремне вежбе (вежбе обликовања);
-правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања;

-комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу;
-одржава равнотежу у различитим кретањима;
-правилно држи тело;
-самостално коригује неправилно држање;
-правилно подиже, носи и спушта терет;
-изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу;
-изведе дечји и народни плес;
-користи терминологију вежбања;
-поштује правила понашања на вежбалиштима;
-поштује мере безбедности током вежбања;
-одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима;
-поштује и примени правила игре;
-навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа;
-прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења;
-уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања;
-прати промене у сопственој тежини и висини;
-сагледа резултате физичких способности;
-препозна здравствено стање када не треба да вежба;
-примењује хигијенске мере пре, у току и након вежбања, као и у другим ситуацијама;
-уредно одржава простор у коме живи и борави;
-увиди значај правилне исхране за вежбање;
-повеже различита вежбања са њиховим утицајем на здравље;
-препозна лепоту покрета и кретања;
-користи научена вежбања у рекреацији породице;
-правилно реагује у случају повреде у школи;
-вреднује сопствена и туђа постигнућа у вежбању;
-учествује у предлагању садржаја и начина рада.

Наставна тема/садржај	**Наставни садржај**	**Наставни садржај**	**Облици рада**	**Методе рада**	**Начин провере остварености исхода**
ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ **Основни садржаји** Вежбе за развој снаге са и без реквизита Вежбе за развој покретљивости са и без реквизита Вежбе за развој аеробне издржљивости Вежбе за развој брзине и експлозивне снаге			Индивидуални, Групни, рад у паровима	Дијалошка, метода стваралачког рада, игра, демонстрација, илустрација, Метода практичних радова, ИКТметоде, илустративна, интерактивна	Ниво ангажованости (активност) и однос ученика према обавезама у Физичком и здравственом васпитању

Вежбе за развој координације Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности					
Основни садржаји Вежбе за развој снаге са и без реквизита	**Основни садржаји**	Техника трчања Истрајно трчање Скок удаљ згрчном техником Бацање лоптице из залета Скок увис прекорачном техником			
	Вежбе за развој снаге са и без реквизита Плес и ритмика Полигон	Вежбе на тлу: вежбе и комбинације Прескоци и скокови Вежбе у вису, вежбе у упору и вежбе и вежбе променама висова и Вежбе на тлу: вежбе и комбинације Прескоци и скокови Вежбе у вису, вежбе у упору и вежбе и вежбе променама висова и Вежбе са вијачом			

ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	Култура вежбања и играња Здравствено васпитање	Вежбе са лоптом Народно коло „Савила се бела лоза винова" Народно коло из краја у којем се школа налази Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима Основна правила: Између четири ватре, Мини-рукомета и Футсала Понашање према осталим учесницима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе) Чување и одржавање материјалних добара Постављање, склањање и чување справа и реквизита неопходних за вежбање „Ферплеј" (навијање, победа, пораз) Породица и вежбање Вежбање као део дневних активности Моје срце – пулс			

		Дисање и вежбање Хигијена простора за вежбање Значај воћа и поврћа у исхрани Значај воде за организам и вежбање Поступање у случају повреде			

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе *физичког и здравственог васпитања,* препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује:
Ниво ангажованости (активност) и однос ученика према обавезама у Физичком и здравственом васпитању који обухвата:
вежбање у адекватној спортској опреми;
активно учествовање на часовима Физичког и здравственогваспитања;
вежбање и играње у слободно време.
Приказ два комплекса усвојених општеприпремних вежби(вежби обликовања), без реквизита.
Постигнућа у моторичким вештинама.
Индивидуални напредак ученика.
Индивидуални напредак сваког ученика процењује се у односу на претходно проверено стање. Приликом оцењивања неопходно је узети у обзир способности ученика, степен спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом вредновања (оцењивања) узима се у обзир његов индивидуални напредак у односу на претходна достигнућа и могућности као и ангажовање ученика у наставном процесу.
Код ученика ослобођених од практичног дела наставе прати се и вреднује:
познавање основних правила елементарних и спортских игара, основних здравствено-хигијенских правила вежбања и здраве исхране;
учешће у ваннаставним активностима.
Праћење, вредновање и оцењивање ученика ослобођених од практичног дела наставе, врши се на основу посебног ангажовањау настави.
Праћење, вредновање и оцењивање ученика са инвалидитетом врши се на основу њиховог индивидуалног напретка.

V разред

Назив предмета: ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ
Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 74 часа годишње

Циљ учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Исходи:

примени једноставне комплексе простих и општеприпремних вежби;
изведе вежбе (разноврсна природна и изведена кретања) и користи их у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама;
упореди резултате тестирања са вредностима за свој узраст и сагледа сопствени моторички напредак;
комбинује и користи достигнути ниво усвојене технике кретања у спорту и свакодневном животу;
доводи у везу развој физичких способности са атлетским дисциплинама;
одржава стабилну и динамичку равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела;
користи елементе гимнастике у свакодневним животним ситуацијама и игри;
процени сопствене могућности за вежбање у гимнастици;
користи елементе технике у игри;
примењује основна правила рукомета у игри;
учествује на унутародељенским такмичењима;
изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу;
игра народно коло;
изведе кретања у различитом ритму;
изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура;
контролише и одржава тело у води;
преплива 25m слободном техником;
скочи у воду на ноге;
поштује правила понашања у и око водене средине;
објасни својим речима сврху и значај вежбања;
користи основну терминологију вежбања;
поштује правила понашања у и на просторима за вежбање у школи и ван ње, као и на спортским манифестацијама;
примени мере безбедности током вежбања;
одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање;
примени и поштује правила тимске и спортске игре у складу са етичким нормама;
навија и бодри учеснике на такмичењима и решава конфликте на социјално прихватљив начин;
користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекративних активности;
прихвати сопствену победу и пораз у складу са „ферплејом";
примењује научено у физичком и здравственом васпитању у ванредним ситуацијама;
препозна лепоту покрета и кретања у физичком вежбању и спорту;
направи план дневних активности;
наведе примере утицаја физичког вежбања на здравље;
разликује здраве и нездраве начине исхране;

направи недељни јеловник уравнотежене исхране уз помоћ наставника;
примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања;
препозна врсту повреде;
правилно реагује у случају повреде;
чува животну средину током вежбања.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Обавезни садржаји Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој покретљивости. Вежбе за развој аеробне издржљивости Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације. Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности	ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ МОТОРИ-ЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	Фронтални, групни и појединачни	Вербална и метода демонстрације	Ниво ангажованости (активност) и однос ученика према оба-везама у физичком и здравственом васпитању. Моторичка тестирања (постигнућа) Индивидуални напредак ученика Познавање основних преавила спортских дисциплина,основних здравствено хигијенских правила
Обавезни садржаји Техника истрајног трчања. Истрајно трчање – припрема за крос. Техника спринтерског трчања. Техника високог и ниског старта. Скок увис (прекорачна техника). Бацање лоптице (до 200 г). **Препоручени садржаји** Техника штафетног трчања. Скок удаљ. Бацања кугле 2 kg. Бацање „вортекс-а". Тробој.	Атлетика	Фронтални, групни и појединачни	Вербална и метода демонстрације	Вежбање и здрава исхрана Учешће у ваннаставним активностима.
Обавезни садржаји Вежбе на тлу. Прескоци и скокови. Вежбе у упору. Вежбе у вису. Ниска греда. Гимнастички полигон. **Препоручени садржаји**	Спортска гимнастика	Фронтални, групни и појединачни	Вербална и метода демонстра-ције	

Вежбе на тлу (напредне варијанте). Висока греда. Трамболина. Прескок. Коњ са хватаљкама. Вежбе у упору (сложенији састав). Вежбе у вису (сложенији састав).				
Обавезни садржаји Рукомет/минирукомет: Основни елементи технике и правила; вођење лопте, хватања и додавања лопте, шутирања на гол, финтирање, принципи индувидуалне одбране основна правила рукомета/минирукомета Спортски полигон. **Препоручени садржаји** Напредни елементи технике, тактике и правила игре: хватања котрљајућих лопти, дриблинг, шутирања на гол, финтирање, основни принципи колективне одбране.	Основе тимских, спортских и елемента-рних игара	Фронтални, групни и појединачни	Вербална и метода демонстрације	
Обавезни садржаји Покрети уз ритам и уз музичку пратњу. Ритмичка вежба без реквизита. Скокови кроз вијачу. Народно коло „Моравац". Народно коло из краја у којем се школа налази. Основни кораци	Плес и ритимика	Фронтални, групни и појединачни	Вербална и метода демонстрације	

друшвених плесова. **Препоручени садржаји** Вежбе са обручем. Вежбе са лоптом. Сложенији скокови кроз вијачу.				
Обавезни садржаји Предвежбе у обучавању пливања. Игре у води. Самопомоћ у води. **Препоручени садржаји** Плива једном техником. Роњење у дужину.	Пливање	Фронтални, групни и појединачни	Вербална и метода демонстрације	
Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима.	Полигони	Фронтални, групни и појединачни	Вербална и метода демонстрације	
Основна правила вежбања. Основна правила мини-рукомета, футсала, кошарке, мини-кошарке и одбојке. Понашање према осталим учесницима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе). Чување и одржавање материјалних добара. Постављање, склањање и чување справа и реквизита неопходних за вежбање. „Ферплеј" (навијање, победа, пораз, толеранција). Значај вежбања у породици. Вежбање у слободно време.	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА Култура вежбања и играња	Фронтални, групни и појединачни	Вербална и метода демонстрације	

Корелација: ЛИКОВНА КУЛТУРА- просторно обликовање, правилан и неправилан ритам; ФИЗИКА- кретање (врсте кретања, брзина, убрзање,гравитација), МАТЕМАТИКА- уписивање мерних јединица, статистичка обрада података.

Уџбеници: "Настава физичког васпитања" Др.Драгољуб Вишњић; "Физичко васпитање" Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ

Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спорту, рекреацији и здрављу.
Посебно планиране и осмишљене информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу.
Ова наставна област остварује се кроз све организационе облике рада у *физичком и здравственом васпитању* и обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању, здрављу и раду; развијање и неговање фер-плеја; препознавање негативних облика понашања у спорту и навијању; вредновање естетских вредности у физичком вежбању, рекреацији и спорту; развијање креативности у вежбању; очување животне средине, као и развијање и неговање здравствене културе ученика.
Поред наведеног у овој области потребно је радити на: неговању патриотских вредности (народне традиције и мултикултуралности); формирању правилног односа према различитостима, чувању материјалних добара, неговању друштвених вредности итд.

VI разред

Назив предмета: ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ
Годишњи фонд часова: 74 часа, а 54 часа обавезних физичких активности
Циљ учења физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Исходи:
– примени комплексе простих и општеприпремних вежби у већем обиму и интензитету у самосталном вежбању;
– користи научене вежбе у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама;
– упоређује резултате тестирања са вредностима за свој узраст;
– примени досегнути ниво усвојене технике кретања у игри, спорту и свакодневном животу;
– разликује атлетске дисциплине;
– развија своје моторичке способности применом вежбања из атлетике;
– одржава равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела;
– схвати вредност спортске гимнастике за сопствени развој;
– изведе елементе кошаркашке технике;
– примени основна правила кошарке;
– користи елементе кошарке у игри;
– примени основне елементе тактике у одбрани и нападу;
– учествује на унутар одељенским такмичењима;
– изведе кретања у различитом ритму;
– игра народно коло;

– изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура;
– изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу;
– контролише покрете и одржава тело у води;
– преплива 25 m техником краула и леђног краула;
– процени своје способности и вештине у води;
– скочи у воду на главу;
– поштује правила понашања у води, и око водене средине;
– објасни својим речима значај примењених вежби;
– процени ниво сопствене дневне физичке активности;
– препозна начине за побољшање својих физичких способности;
– препозна могуће последице недовољне физичке активности;
– правилно се понаша на вежбалиштима као и на спортским манифестацијама;
– примени мере безбедности у вежбању у школи и ван ње;
– одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима;
– примени и поштује правила игара у складу са етичким нормама;
– примерено се понаша као посматрач на такмичењима;
– решава конфликте на друштвено прихватљив начин;
– пронађе и користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекреативних активности;
– прихвати победу и пораз;
– вреднује спортове без обзира на лично интересовање;
– примени усвојене моторичке вештине у ванредним ситуацијама;
– процени лепоту покрета у физичком вежбању и спорту;
– подстиче породицу на потребу примене редовне физичке активности;
– повеже врсте вежби, игара и спорта са њиховим утицајем на здравље;
– примени препоручени дневни ритам рада, исхране и одмора;
– користи здраве намирнице у исхрани;
– користи само препоручене додатке исхрани;
– примењује здравствено-хигијенске мере у вежбању;
– правилно реагује након повреда;
– чува животну средину током вежбања;
– препозна последице конзумирања дувана.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Обавезни садржаји Техника штафетног трчања. Скок удаљ. Бацања кугле 2 kg. Истрајно трчање – припрема за крос. Скок увис (опкорачна техника). Бацање „вортекс-а". **Проширени садржаји** Тробој.	**ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ** АТЛЕТИКА	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	Ниво ангажованости (активност) и однос ученика према оба-везама у физичком и здравственом васпитању. Моторичка тестирања (постигнућа)

				Индивидуални напредак ученика
Основни садржаји Вежбе на тлу. Прескоци и скокови. Вежбе у упору. Вежбе у вису. Греда. Гимнастички полигон. **Проширени садржаји** Вежбе на тлу (напредне варијанте). Висока греда. Трамболина. Прескок. Коњ са хватаљкама. Вежбе у упору (сложенији састав). Вежбе у вису (сложенији састав).	**МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ** СПОРТСКА ГИМНАСТИКА	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстра-ције)	Познавање основних преавила спортских дисциплина и спорта, основних здравствено хигијенских правила Вежбање и здрава исхрана Учешће у ваннаставним активностима.
Основи садржаји Кошарка: Основни елементи технике и правила: – кретање у основном ставу у одбрани, – контрола лопте у месту и кретању, – вођење лопте, – дриблинг, – хватања и додавања лопте, – шутирања, – принципи индивидуалне одбране, – откривање и покривање (сарадња играча), – основна правила кошарке. **Проширени садржаји** Напредни елементи технике, тактике и правила игре: – дриблинг (сложеније варијанте), – финтирање. Основни принципи колективне одбране и напада.	**Основе тимских и спортских игара**	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстра-ције)	
Основи садржаји Вежбе са вијачом.	**Плес и ритмика**	Фронтални, Групни,	Методе моторичког учења	

Народно коло „Моравац“. Народно коло из краја у којем се школа налази. **Проширени садржаји** Састав са обручем. Састав са лоптом. Кратки састав са вијачом. Енглески валцер.		Појединачни	(комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстра-ције)	
Основни садржаји Предвежбе у обучавању технике пливања. Техника краула. Техника пливања леђног краула. Одржавање на води ради самопомоћи. **Проширени садржаји** Роњење у дужину 5-10 m.	**Пливање**	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстра-ције)	
Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима.	**Полигони**			
Основни садржаји Основна правила вежбања. Основна правила Кошарке и правила Рукомета. Понашање према осталим субјектима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе). Чување и одржавање материјалних добара која се користе у вежбању. Уредно постављање и склањање справа и реквизита неопходних за вежбање. Облици насиља у физичком васпитању и спорту. „Ферплеј“ (навијање, победа, пораз решавање конфликтних ситуација). Писани и електронски извори информација	**ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА** Физичко вежбање и спорт	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстра-ције)	

из области физичког васпитања и спорта. Развој физичких способности у функцији сналажења у ванредним ситуацијама (земљотрес, поплава, пожар...). Повезаност физичког вежбања и естетике. Значај вежбања у породици. Планирање вежбања у оквиру дневних активности.				
Основни садржаји Значај физичке активности за здравље. Поштовање здравствено-хигијенских мера пре и после вежбања. Последице неодржавања хигијене – хигијена пре и после вежбања. Значај употребе воћа и поврћа у исхрани . Последице неправилне исхране и прекомерног уношења енергетских напитака. Поступци ученика након повреда (тражење помоћи). Вежбање и играње у различитим временским условима (упутства за игру и вежбање на отвореном простору). Чување околине на отвореним просторима изабраним за вежбање. Последице конзумирања дувана.	**Здравствено васпитање**	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	
Корелација са другим предметима:	Тематско, амбијента-лно	ЛИКОВНА КУЛТУРА: -просторно обликовање -правилан и	МУЗИЧКА КУЛТУРА - Темпо кретања, - Изражајност, складност	ФИЗИКА: -кретање(врсте кретања,брзина, убрзање,гравитација)

		неправилан ритам	кординација покрета, кретања	-сила и убрзање (убрзање, отпор средине)

Корелација: ЛИКОВНА КУЛТУРА- просторно обликовање, правилан и неправилан ритам; МУЗИЧКА КУЛТУРА-темпо кретања, изражајност, складност кординација покрета, кретања; ФИЗИКА– кретање (врсте кретања, брзина, убрзање, гравитација),сила и убрзање (убрзање, отпор средине) .

Уџбеници: "Настава физичког васпитања" Др.Драголјуб Вишњић; "Физичко васпитање" Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ

Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спорту, рекреацији и здрављу.

Посебно планиране и осмишљене информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу.
Ова наставна област остварује се кроз све организационе облике рада у *физичком и здравственом васпитању* и обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању, здрављу и раду; развијање и неговање фер-плеја; препознавање негативних облика понашања у спорту и навијању; вредновање естетских вредности у физичком вежбању, рекреацији и спорту; развијање креативности у вежбању; очување животне средине, као и развијање и неговање здравствене културе ученика.
Поред наведеног у овој области потребно је радити на: неговању патриотских вредности (народне традиције и мултикултуралности); формирању правилног односа према различитостима, чувању материјалних добара, неговању друштвених вредности итд.

VII разред

Назив предмета: ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ
Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 74 часа годишње

Циљ учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада

Исходи:
-примени комплексе простих и општеприпремних вежби одговарајућег обима и интензитета у самосталном вежбању;
-сврсисходно користи научене вежбе у спорту, рекреацији и различитим ситуацијама;
-упоређује и анализира сопствене резултате са тестирања уз помоћ наставника са вредностима за свој узраст;
-примени достигнути ниво усвојене технике кретања у игри, спорту и свакодневном животу;
-примени атлетске дисциплине у складу са правилима;
-развија своје моторичке способности применом вежбања из атлетике;
-одржава равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела;
-примени вежбања из гимнастике за развој моторичких способности;
-изведе елементе одбојкашке технике;
-примени основна правила одбојке;
-користи елементе технике у игри;
-примени основне тактичке елементе спротских игара;
-учествује на такмичењима између одељења;
-изведе кретања у различитом ритму;
-игра народно коло;
-изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура;
-изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу;
-преплива 25 m техником краула, леђног краула и прсном техником;
-процени своје способности и вештине у води;
-скочи у воду на ноге и на главу;
-рони у дужину у складу са својим могућностима;
-поштује правила понашања у води, и око водене средине;
-уочи ризичне ситуације у води и око ње;
-вреднује утицај примењених вежби на организам;
-процени ниво сопствене дневне физичке активности;
-користи различите вежбе за побољшање својих физичких способности;
-процени последице недовољне физичке активности;
-примени мере безбедности у вежбању у школи и ван ње;
-одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима;
-примени и поштује правила игара у складу са етичким нормама;
-примерено се понаша као учесник или посматрач на такмичењима;
-решава конфликте на друштвено прихватљив начин;

-пронађе и користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекративних активности;
-прихвати победу и пораз;
-уважи различите спортове без обзира на лично интересовање;
-примени усвојене моторичке вештине у ванредним ситуацијама;
-повеже значај вежбања за одређене професије;
-вреднује лепоту покрета у физичком вежбању и спорту;
-подстиче породицу на редовно вежбање;
-повеже врсте вежби, игара и спорта са њиховим утицајем на здравље;
-коригује дневни ритам рада, исхране и одмора у складу са својим потребама;
-користи здраве намирнице у исхрани;
-разликује корисне и штетне додатке исхрани;
-примењује здравствено-хигијенске мере у вежбању;
-правилно реагује и пружи основну прву помоћ приликом повреда;
-чува животну средину током вежбања;
-препозна последице конзумирања дувана, алкохола и штетних енергетских напитака;
-води рачуна о репродуктивним огранима приликом вежбања.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Основни садржаји Вежбе за развој снаге Вежбе за развој гипкости Вежбе за развој аеробне издржљивости Вежбе за развој брзине Вежбе за развој координације Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности	ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	Ниво ангажованости (активност) и однос ученика према обавезама у физичком и здравственом васпитању. Моторичка тестирања (постигнућа) Индивидуални напредак ученика
Основни садржаји Техника спринтерског трчања Истрајно трчање – припрема за крос Техника штафетног трчања Скок удаљ Бацања кугле Скок увис Бацање „вортекс-а" **Проширени садржаји** Скок увис (леђна техника) Тробој	**МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ** Атлетика	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	Познавање основних преавила спортских дисциплина и спорта, основних здравствено хигијенских правила Вежбање и здрава исхрана Учешће у ваннаставним активностима.

Основни садржаји: Вежбе и комбинације вежби карактеристичних за поједине справе: Тло Прескок Трамполина Вратило Двовисински разбој Паралелни разбој Кругови Коњ са хватаљкама Греда **Проширени садржаји:** На тлу и справама сложеније вежбе и комбинације вежби	Спортска гимнастика	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	
Одбојка: Основни елементи технике, тактике и правила игре **Футсал:** Игра уз примену правила **Рукомет:** Игра уз примену правила **Кошарка:** Сложенији елементи технике, тактике и правила игре Активност по избору.	Основе тимских и спортских игара	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	
Основни садржаји Вежбе са вијачом Вежбе са обручем Вежбе са лоптом Народно коло „Моравац" Народно коло из краја у којем се школа налази Енглески валцер **Проширени садржаји** Састав са обручем Састав са лоптом Састав са вијачом Основни кораци rock n roll	Плес и ритимика	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	
Основни садржаји **Пливање** Техника краула Техника прсног пливања Одржавање на води на разне начине и самопомоћ Роњење у дужину до 10 m Пливање 25 m одабраном техником на време **Проширени садржаји** Мешовито пливање (две технике) Ватерполо Пливање са лоптом Хватање и додавање	Пливање и ватерполо	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	

Шут на гол Проширени садржаји Пливање Мешовито пливање Игре у води Ватерполо Основни елементи тактике и игра				
Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима	Полигони	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	
Основни садржаји Основна подела вежби Функција скелетно-мишићног система Основна правила одбојке Понашање према осталим субјектима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе) Чување и одржавање материјалних добара која се користе у вежбању Облици насиља у физичком васпитању и спорту Навијање, победа, пораз решавање спорних ситуација Писани и електронски извори информација из области физичког васпитања и спорта Вежбање у функцији сналажења у ванредним ситуацијама Значај вежбања за одбрамбено-безбедносне потребе Повезаност физичког вежбања и естетике Породица и вежбање Планирање вежбања	**ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА** Физичко вежбање и спорт	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	
Основни садржаји Утицај аеробног вежбања (ходања, трчања и др) на кардио-респираторни систем Здравствено-хигијенске мере пре и после вежбања Значај употребе воћа и поврћа и градивних материја (протеини и беланчевине) у	Здравствено васпитање	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	

исхрани Подела енергетских напитака и последице њиховог прекомерног конзумирања Прва помоћ након површинских повреда (посекотина и одеротина) Вежбање у различитим временским условима Чување околине при вежбању Последице конзумирања дувана и алкохола Додаци исхрани – суплементи Вежбање и менструални циклус Значај заштите репродуктивних органа приликом вежбања				

Корелација: МУЗИЧКА КУЛТУРА- темпо кретања, изражајност, складност кординација покрета, кретања: ЛИКОВНА КУЛТУРА-просторно обликовање, правилан и неправилан ритам; ИНФОРМАТИКА- алати, програми; ФИЗИКА- кретање (врсте кретања, брзина, убрзање, гравитација), сила и убрзање (убрзање, отпор средине).

Уџбеници: "Настава физичког васпитања" Др.Драголјуб Вишњић; "Физичко васпитање" Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ

Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спорту, рекреацији и здрављу.

Посебно планиране и осмишљене информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу.
Ова наставна област остварује се кроз све организационе облике рада у *физичком и здравственом васпитању* и обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању, здрављу и раду; развијање и неговање фер-плеја; препознавање негативних облика понашања у спорту и навијању; вредновање естетских вредности у физичком вежбању, рекреацији и спорту; развијање креативности у вежбању; очување животне средине, као и развијање и неговање здравствене културе ученика.
Поред наведеног у овој области потребно је радити на: неговању патриотских вредности (народне традиције и мултикултуралности); формирању правилног односа према различитостима, чувању материјалних добара, неговању друштвених вредности итд.

VIII разред

Назив предмета: ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ
Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 70 часова годишње
Циљ учења предмета Физичко и здравствено васпитање је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Исходи:
-одабере и примени комплексе простих и општеприпремних вежби одговарајућег обима и интензитета у вежбању;
-користи научене вежбе у спорту, рекреацији и другим ситуацијама;
-упоређује и анализира сопствене резултате са тестирања са референтним вредностима;
-примени усвојене технике кретања у игри, спорту и другим различитим ситуацијама;
-примени атлетске дисциплине у складу са правилима;
-развија своје физичке способности применом вежбања из атлетике;
-одржава равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела;
-примени вежбања из гимнастике за развој физичких способности;
-изведе елементе усвојених тимских и спортских игара;
-примени основна правила тимских и спортских игара;
-користи усвојене елементе технике у спортским играма;
-примени основне тактичке елемете;
-учествује на унутар одељенским такмичењима;
-изведе кретања у различитом ритму;
-игра народно коло;
-изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура;
-изведе вежбе и саставе уз музичку пратњу;
-плива техником краула и леђног краула и прсном техником;
-преплива најмање 50m;
-процени своје способности и вештине у води;
-скочи у воду на ноге и на главу;
-рони у дужину у складу са својим могућностима;
-поштује правила понашања у води, и око водене средине;
-уочи ризичне ситуације у води и око ње;
-вреднује утицај примењених вежби на организам
-одреди ниво сопствене дневне физичке активноси;
-користи вежбе ради побољшања својих физичких способности;
-предвиди елиминише последице недовољне физичке активности;
-примени мере безбедности у вежбању у школи и ван ње;
-одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима;
-примени и поштује правила игара у складу са етичким нормама;
-примерено се понаша као учесник или посматрач на такмичењима;
-решава конфликте на друштвено прихватљив начин;
-користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекреативних активности;

-прихвати победу и пораз;
-процени вредност различитих спортова без обзира на лично интересовање;
-примени усвојене моторичке вештине у ванредним ситуацијама;
-вреднује лепоту покрета у физичком вежбању и спорту;
-подстиче породицу на редовно вежбање;
-повеже врсте вежби, игара и спорта са њиховим утицајем на здравље;
-планира дневни ритам рада, исхране и одмора у складу са својим потребама;
-разликује здраве од нездравих облика исхране
-правилно користи додатке исхрани;
-примењује здравствено-хигијенске мере у вежбању;
-правилно реагује и пружи основну прву помоћ приликом повреда;
-чува животну средину током вежбања;
-анализира штетне последице конзумирања дувана, алкохола, штетних енергетских напитака и психоактивних супстанци.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој покретљивости. Вежбе за развој аеробне издржљивости. Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације. Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности.	**ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ**	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	Ниво ангажованости (активност) и однос ученика према обавезама у физичком и здравственом васпитању. Моторичка тестирања (постигнућа) Индивидуални напредак ученика
Истрајно трчање Спринтерско трчање. Штафетно трчање Скок удаљ. Бацања кугле. Скок увис (леђна техника). Бацање „вортекс-а". Четворобој	**МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ** Атлетика	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	Познавање основних преавила спортских дисциплина, основних здравствено хигијенских правила Вежбање и здрава исхрана Учешће у ваннаставним активностима.
Основни садржаји: Вежбе и комбинације вежби карактеристичних за поједине справе:	Спортска гимнастика	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстра-ције)	

Тло Прескок Трамполина Вратило Двовисински разбој Паралелни разбој Кругови Коњ са хватаљкама Греда **Проширени садржаји:** На тлу и справама сложеније вежбе и комбинације вежби				
Футсал: Елементи технике и тактике. Игра уз примену правила **Рукомет:** Елементи технике и тактике. Игра уз примену правила. **Кошарка:** Елементи технике и тактике. Игра уз примену правила. **Одбојка:** Елементи технике и тактике. Игра уз примену правила. Активност по избору	Тимске и спортске игре	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстра-ције)	
Вежбе са вијачом. Вежбе са обручем. Народно коло „Моравац". Народно коло из краја у којем се школа налази. Енглески валцер.	Плес и ритимика	Фронтални, Групни, Поједи-начни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	
Пливање Техника крауле, леђног краула и прсног пливања. Одржавање на води на разне начине и самопомоћ. Роњење у дужину 10–15m. Скокови на ноге и главу. Мешовито пливање. Игре у води.	Пливање и Ватерпо-ло	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	

Помоћ другима у води **Ватерполо** Пливање са лоптом. Хватање и додавање. Основни елементи тактике и игра.				
Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима. Полигон са препрекама	Полиго-ни	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	
Подела моторичких способности. Функција срчано-дисајног система. Основна правила и тактика спортских игара. Понашање на такмичењима и спортским манифестацијама. Чување и одржавање простора, справа и реквизита који се користе у вежбању. Превенција насиља у физичком васпитању и спорту. Решавање спорних ситуација. Коришћење писаних и електронских извора информација из области физчког васпитања и спорта. Вежбање у функцији сналажења у ванредним ситуацијама. Значај и улога физичког вежбања за професионална занимања у спорту, образовању, здравству, војсци, полицији и другим занимањима. Структура физичке културе (физичко васпитање, спорт и рекреација).	**ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА** Физичко вежбање и спорт	Фронтални, Групни, Проједи-начни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	
Утицај различитих вежбања на кардио-респираторни систем,	Здравствено васпитање	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе	

скелетно-мишићни и организам уопште. Здравствено-хигијенске мере пре и после вежбања. Значај правилне исхране. Енергетски напици и њихова штетност. Прва помоћ након површинских повреда, уганућа у прелома. Значај вежбања у природи. Чување околине при вежбању. Последице конзумирања дувана и алкохола и психоактивних супстанци Правилно конзумирање додатака исхрани. Мерезаштите репродуктивног здравља у процесу вежбања			(вербална и метода демонстрације)	-
		ЛИКОВНА КУЛТУРА: -просторно обликовање -правилан и неправилан ритам		

Корелација: МУЗИЧКА КУЛТУРА- темпо кретања, изражајност, складност кординација покрета, кретања; ЛИКОВНА КУЛТУРА- просторно обликовање; правилан и неправилан ритам; ИНФОРМАТИКА- алати, програми; ФИЗИКА-кретање (врсте кретања, брзина, убрзање, гравитација), сила и убрзање (убрзање, отпор средине).

Уџбеници: "Настава физичког васпитања" Др.Драголјуб Вишњић; "Физичко васпитање" Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ

Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спорту, рекреацији и здрављу.

Посебно планиране и осмишљене информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу.
Ова наставна област остварује се кроз све организационе облике рада у *физичком и здравственом васпитању* и обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању, здрављу и раду; развијање и неговање фер-плеја; препознавање негативних облика понашања у спорту и навијању; вредновање естетских вредности у физичком вежбању, рекреацији и спорту; развијање креативности у вежбању; очување животне средине, као и развијање и неговање здравствене културе ученика.
Поред наведеног у овој области потребно је радити на: неговању патриотских вредности (народне традиције и мултикултуралности); формирању правилног односа према различитостима, чувању материјалних добара, неговању друштвених вредности итд.

ИСТОРИЈА

V разред

Назив предмета: **ИСТОРИЈА**

Циљ учења *Историје* је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне основна историјска знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.
Недељни и годишњи фонд часова: **1/37 часова**

Наставна тема/садржај	**Број часова**	**Облици рада**	**Методе рада**	**Начин провере остварености исхода**
Основни садржаји Појам прошлости и историја као наука о прошлости људског друштва. Хронологија – рачунање времена. Подела прошлости и периодизација историје.	6	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

Историјски извори – дефиниција, основна подела и установе у којима се чувају . Проширени садржаји Сродне науке и помоћне историјске науке. Историја око нас. Историјско наслеђе – тековине.				
Основни садржаји Основне одлике праисторије (начин живота људи, проналасци). Подела праисторије (камено, метално доба). Проширени садржаји Најважнији праисторијски локалитети у Европи и Србији (Ласко, Алтамира, Лепенски Вир, Винча...).	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката
Основни садржаји Појам Старог истока – географске одлике, најзначајније цивилизације (Месопотамија, Египат, Јудеја, Феникија). Друштвени односи (робовласничко и теократско друштво) и државно уређење (монархија – царства/краљевства) у цивилизацијама	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

Старог истока. Основне одлике привреде и свакодневни живот – обичаји, занимања, култура исхране и становања. Култура и историјско наслеђе народа Старог истока – религија (монотеизам и политеизам), писмо, књижевност, уметност, наука, цивилизацијске тековине (математика, архитектура, календар, иригациони систем, саобраћајна средства, медицина, закони...). Проширени садржаји Специфичности египатске религије. Специфичности религија цивилизација Месопотамије. Основне одлике јудаизма. Најважније цивилизације Далеког истока (Индија, Кина).				
Основни садржаји Појам античке Грчке – географске одлике. Најстарији период грчке историје (Критска и Микенска	13	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји

цивилизација). Грчки митови (појам, примери) и хомерски епови. Колонизација и основне одлике привреде. Полиси – Спарта и Атина (појам полиса, структура друштва, државно уређење). Грчко-персијски ратови. Пелопонески рат – узроци и последице. Култура и свакодневни живот (религија, олимпијске игре, митологија, уметност, наука, обичаји, занимања). Хеленистичко доба и његова култура. Историјско наслеђе (институције, закони, књижевност, позориште, филозофија, демократија, медицина, уметност, архитектура, беседништво, олимпијске игре). Проширени садржаји Пелопонески рат (ток рата, најважнији догађаји и личности). Најистакнутије личности: Драконт, Перикле, Филип II, Аристотел, Архимед... Грчка митологија, пантеон.			Практичан рад	Израда презентација и пројеката

Седам светских чуда античког доба.				
Основни садржаји Појам античког Рима – географске одлике и периодизација. Оснивање Рима (легенда о Ромулу и Рему). Структура друштва и уређење Римске републике. Ширење Римске државе (освајања и провинције, привреда). Рим у доба царства – принципат и доминат. Култура и свакодневни живот (религија, уметност, наука, обичаји, занимања). Хришћанство – појава и ширење. Пад Западног римског царства (почетак Велике сеобе народа, подела царства и пад Западног царства). Историјско наслеђе (абецеда, календар, медицина, уметност, архитектура, путеви, водовод, канализација, терме, римски бројеви, хришћанство, римско наслеђе на територији Србије). Проширени садржаји	12	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

Етрурци. Римска војска. Римски градови на територији Србије. Најистакнутије личности: Ханибал, Цицерон, Јулије Цезар, Клеопатра, Октавијан Август, Константин Велики...). Римски пантеон. Гладијаторске борбе				

Корелација са другим предметима: географија, српски језик и књижевност, ликовна култура, верска настава, грађанско васпитање, информатика и рачунарство, математика

Уџбеници: Д.Лопандић, И. Петровић, Историја са одабраним историјским изворима за 5.разред основне школе, Нови Логос

Праћење и вредновање наставе и учења: Кроз усмено излагање, квизове, тестове, есеје, израду презентација и пројеката.

VI разред

Назив предмета:ИСТОРИЈА

Циљ учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.

Недељни и годишњи фонд часова: **2/74**

Наставна тема/садржај	**Број часова**	**Облици рада**	**Методе рада**	**Начин провере остварености исхода**
Основне одлике периода средњег века и новог века (појмови *средњи век, нови век,*	3	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару	Монолошка Дијалошка Рад на тексту	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји

прединдустријско доба, хронолошки и просторни оквири). Историјски извори за историју средњег века и раног новог века и њихова сазнајна вредност (писани и материјални).		Комбиновани рад	Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Израда презентација и пројеката
Велика сеоба народа и стварање нових држава у Европи (германска и словенска племена, Бугари, Мађари, Викинзи). Најзначајније државе раног средњег века (Франачка држава, Византијско царство, Арабљани). Религија у раном средњем веку (христијанизација и хришћанска црква, Велики раскол, ислам). Феудално друштво (структура, друштвене категорије, вазални односи). Српске земље и Балканско полуострво (досељавање Срба и Хрвата, односи са староседеоцима и суседима, формирање српских земаља,	20	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

христијанизација, ширење писмености). Истакнуте личности: Јустинијан, Карло Велики, кнез Властимир, цар Симеон, Јован Владимир, Василије II, краљ Михаило, Ћирило и Методије.				
Државно уређење (типови европских монархија; република). Сусрети и прожимања цивилизација и народа (хришћанство, ислам, јудаизам, Крсташки ратови, најзначајнији путописци и њихова путовања – Марко Поло, Ибн Батута и др). Српске земље и суседи (краљевина и царство, деспотовина, аутокефална црква, односи са Византијом, Угарском, Бугарском, Венецијом, османска освајања у југоисточној Европи). Свакодневни живот у Европи и српским земљама (двор и дворски живот,	24	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

живот на селу и граду – занимања, родни односи, правоверје и јереси, куга). Опште одлике средњовековне културе (верски карактер културе, витешка култура, културне области, школе и универзитети, проналасци; писана и визуелна култура код Срба, легенде – Косовска, о краљу Артуру...). Истакнуте личности: Фридрих Барбароса, Ричард Лавље Срце, Саладин, Стефан Немања, Стефан Првовенчани, Сава Немањић, краљ Милутин, Стефан Душан, кнез Лазар и кнегиња Милица, Твртко I Котроманић, Стефан Лазаревић, деспот Ђурађ, султанија Мара, Ђурађ Кастриот Скендербег, Балшићи, Црнојевићи, Мехмед II Освајач.				
Прединдустријско доба (хронолошки оквири, научна и техничка открића, штампа, промене у начину производње, банкарство, успон градова – примери	22	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

Фиренце, Венеција, Антверпена...). Велика географска открића и колонизација (истакнути морепловци и њихова путовања, сусрет са ваневропским цивилизацијама – Северна и Јужна Америка, Индија, Африка, Кина, Јапан, Аустралија; последице). Опште одлике културе раног новог века (основна обележја хуманизма и ренесансе; књижевност, политичка мисао, промене у свакодневном животу, обичаји и веровања – прогон „вештица"...). Реформација и противреформација (узроци, протестантизам, католичка реакција – улога језуита; верски сукоби и ратови). Појава апсолутистичких монархија (промене у државном уређењу, централизација државе, положај владара).			Практичан рад	

Врхунац моћи Османског царства (освајања, држава и друштво). Живот Срба под османском, хабзбуршком и млетачком влашћу (обнова Пећке патријаршије; мењање верског и културног идентитета – исламизација, покатоличавање, унијаћење; учешће у ратовима, отпори и сеобе, положај и привилегије, Војна крајина). Истакнуте личности: Јохан Гутенберг, Изабела Кастиљска, Кристифор Колумбо, Фернандо Магелан, Леонардо да Винчи, Микеланђело Буонароти, Николо Макијавели, Никола Коперник, Исак Њутн, Мартин Лутер, Карло V и Филип II Хабзбуршки, Елизабета I, Вилијам Шекспир, Луј XIV, Сулејман Величанствени, Мехмед-паша Соколовић, Арсеније III Црнојевић, Арсеније IV Јовановић.				

Корелација са другим предметима: географија, српски језик и књижевност, биологија, информатика и рачунарство, математика, верска настава, грађанско васпитање

Уџбеник: Д. Лопандић, И. Петровић, Историја са одабраним историјским изворима за 6. разред основне школе, Нови логос

Праћење и вредновање наставе и учења: Кроз усмено излагање, квизове, тестове, есеје, израду презентација и пројеката.

VII разред

Назив предмета: ИСТОРИЈА

Циљ **Циљ** учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи

Недељни и годишњи фонд часова: **1/37**

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Основне одлике, хронолошки и просторни оквири периода од Индустријске револуције до завршетка Првог светског рата Историјски извори за изучавање периода од Индустријске револуције до завршетка Првог светског рата и њихова сазнајна вредност (материјални, писани, аудио и визуелни)	3	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

Индустријска револуција (парна машина и њена примена; промене у друштву – јачање грађанске и појава радничке класе) Политичке револуције (узроци, последице и обележја, европске монархије уочи револуција, просветитељске идеје, примери америчке и француске револуције; појмови уставности и поделе власти, Декларација о правима човека и грађанина, укидање феудализма) Наполеоново доба (Наполеонова владавина, ратови, тековине, Бечки конгрес) Свакодневни живот и култура (промене у начину живота) Источно питање и балкански народи (политика великих сила, борба балканских народа за ослобођење) Живот Срба под османском и хабзбуршком влашћу Српска револуција 1804–1835 (основна обележја,	12	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

ток Првог и Другог српског устанка, последице и значај) Развој модерне српске државе (аутономија Кнежевине Србије, успостава државе, оснивање образовних и културних установа) Црна Гора у доба владичанства (основна обележја државног и друштвеног уређења) Истакнуте личности: Џејмс Ват, Волтер, Катарина II, Марија Терезија, Робеспјер, Наполеон Бонапарта, вожд Карађорђе, кнез Милош, кнегиња Љубица, Доситеј Обрадовић, Вук Караџић, прота Матеја Ненадовић, Петар I и Петар II Петровић Његош, Сава Текелија, митрополит Стефан Стратимировић				
Рађање модерних држава, међународни односи и кризе (револуције 1848/49 – „пролеће народа", политичке идеје, настанак модерне Италије и	**16**	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

Немачке, успон САД и грађански рат, борба за колоније у Африци и Азији, Персија, Индија, Кина, опадање Османског царства) Промене у привреди, друштву и култури (Друга индустријска револуција, људска права и слободе – право гласа, укидање робовласништва, положај деце и жена; култура, наука, образовање, свакодневни живот) Кнежевина и Краљевина Србија и њено окружење (развој државних установа и политичког живота, унутрашња и спољна политика, међународно признање – Берлински конгрес; културна и просветна политика, свакодневни живот; положај Срба под хабзбуршком и османском влашћу) Истакнуте личности: Ђузепе Гарибалди, Ото фон Бизмарк, Наполеон III, краљица				

Викторија, Абрахам Линколн, Карл Маркс, браћа Лимијер, Алфред Нобел, кнез Александар Карађорђевић, кнез Михаило, краљ Милан, краљица Наталија и краљ Александар Обреновић, књаз Никола Петровић, Илија Гарашанин, Јован Ристић, Никола Пашић, Стојан Новаковић, патријарх Јосиф Рајачић, Катарина Ивановић, Светозар Милетић, Бењамин Калај, Алекса Шантић				
Међународни односи и кризе (формирање савеза, сукоби око колонија, Руско-јапански рат, Мароканска криза, Анексиона криза, Либијски рат, балкански ратови) Култура, наука и свакодневни живот (Светска изложба у Паризу, примена научних достигнућа, положај жена) Краљевина Србија и њено окружење (Мајски преврат, политички живот, унутрашња и спољна политика; појава	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

југословенства, наука, култура, свакодневни живот, положај Срба под аустроугарском и османском влашћу, Црна Гора – доношење устава, проглашење краљевине; учешће Србије и Црне Горе у балканским ратовима) Велики рат (узроци и повод, савезништва и фронтови, Србија и Црна Гора у рату; преломнице, ток и последице рата; аспекти рата – технологија рата, пропаганда, губици и жртве, глад и епидемије; човек у рату – живот у позадини и на фронту; живот под окупацијом и у избеглиштву; Велики рат у сећању) Истакнуте личности: Алберт Ајнштајн, Пјер и Марија Кири, Сигмунд Фројд, Михајло Пупин, Никола Тесла, Хенри Форд, Вилхелм II, Николај II Романов, Вудро Вилсон, краљ Петар и престолонаследник Александар Карађорђевић,				

Јован Цвијић, Надежда Петровић, Арчибалд Рајс, Милунка Савић, Флора Сендс, Радомир Путник, Степа Степановић, Живојин Мишић, Петар Бојовић, Јанко Вукотић, Драгутин Димитријевић Апис				

Корелација са другим предметима: географија, српски језик и књижевност, ликовна култура, информатика и рачунарство, верска настава, грађанско васпитање

Уџбеник: М. Пиштало Историја са одабраним историјским изворима за 7. разред основне школе, АрхиКњига

Праћење и вредновање наставе и учења: Кроз усмено излагање, квизове, тестове, есеје, израду презентација и пројеката.

VIII разред

Назив предмета: ИСТОРИЈА

Циљ учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.

Недељни и годишњи фонд часова: **1 час недељно, 35 часова годишње**

Наставна тема/садржај	**Број часова**	**Облици рада**	**Методе рада**	**Начин провере остварености исхода**
Основне одлике периода од завршетка Првог светског рата до наших дана. Историјски извори за изучавање периода од завршетка Првог	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји

светског рата до наших дана и њихова сазнајна вредност (материјални, писани, аудио, визуелни, усмена сведочанства, дигитални).			Практичан рад	Израда презентација и пројеката
Последице Великог рата (демографски и материјални губици, одраз рата у друштвеном и културном животу, Мировна конференција у Паризу – нова карта Европе и света). Револуције у Русији и Европи (узроци, ток и последице). Стварање југословенске државе (југословенска идеја, процес и носиоци уједињења, међународно признање и границе). Политичке и друштвено-економске прилике у Европи и свету (либералне демократије, тоталитарне идеологије, економске кризе; култура, наука и уметност, свакодневни живот). Југословенска краљевина (простор, становништво и друштво; конституисање државе, политички живот; међународни положај; економске прилике; култура, улога двора; национално и верско	11	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

питање). Истакнуте личности: Николај II Романов, Владимир Иљич Лењин, Роза Луксембург, Александар Флеминг, Пабло Пикасо, Волт Дизни, Чарли Чаплин, Сергеј Ејзенштајн, Бенито Мусолини, Адолф Хитлер, Јосиф Стаљин, Френклин Рузвелт, Александар I, Марија, Петар II и Павле Карађорђевић, Никола Пашић, Стјепан Радић, Милан Стојадиновић, Драгиша Цветковић, Влатко Мачек, Слободан Јовановић, Милутин Миланковић, Исидора Секулић, Ксенија Атанасијевић, Милена Павловић Барили, Иван Мештровић.				
Свет у рату – узроци, међународне кризе, сукоби и освајачка политика тоталитарних држава; почетак и ток рата, зараћене стране, савезништва, фронтови, најважније операције, нови начини ратовања; ратна свакодневица; страдање цивила и ратни злочини; крај рата, победа антифашистичке коалиције. Југославија и српски народ у рату – улазак у рат, војни пораз,	9	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

окупација, подела, квислиншке творевине; геноцид и злочини; устанак, антифашистичка борба и грађански рат; војне операције, живот у рату. Последице рата – људски и материјални губици; демографске и друштвене промене, миграције; уништавање културног наслеђа; суђења за ратне злочине; стварање ОУН. Истакнуте личности: Френклин Рузвелт, Винстон Черчил, Јосиф Стаљин, Адолф Хитлер, Бенито Мусолини, цар Хирохито, Франциско Франко, Мао Цедунг, Ана Франк, Петар II Карађорђевић, Драгољуб Михаиловић, Јосип Броз, Милан Недић, Анте Павелић, Диана Будисављевић.				
Свет после Другог светског рата – блоковска подела, трка у наоружању, глобална димензија хладног рата, ратна жаришта и кризе, деколонизација, европске интеграције, покрети еманципације – покрети за женска и мањинска права, антиратни и антирасни покрети; научна достигнућа, освајање	7	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

свемира, медији, популарна култура. Југославија и српски народ после Другог светског рата – изградња новог државног и друштвеног уређења, једнопартијски систем, однос власти према политичким противницима, међународни положај, економске и културне прилике, самоуправљање, несврстаност; свакодневица, популарна култура, нове тенденције у култури. Истакнуте личности: Џон Кенеди, Никита Хрушчов, Махатма Ганди, Мартин Лутер Кинг, Роза Паркс, Нелсон Мандела, Голда Меир, Енди Ворхол, Јосип Броз, Александар Ранковић, Милован Ђилас, Иво Андрић, Милош Црњански, Александар Петровић, Мира Траиловић, Душан Ковачевић.				
Свет после хладног рата – пад Берлинског зида; слом комунизма у Европи, распад СССР-а, нова политичка карта Европе, стварање Европске уније, доминација САД, локални конфликти и интервенције великих	6	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

сила, процеси глобализације, Четврта индустријска револуција (дигитални медији, интернет, друштвене мреже и мобилна телефонија), претња тероризма, миграције, савремени културни покрети. Српски народ на крају 20. и почетком 21. века – криза СФРЈ 80-тих година, међунационалне тензије, увођење вишестраначког политичког система, распад СФРЈ, грађански рат и стварање нових држава, интернационализација сукоба и међународне интервенције, економске прилике и свакодневни живот, ратни злочини, страдање цивилног становништва, разарање културног наслеђа, НАТО агресија на СРЈ, последице ратова, политичке промене 2000. године, Република Србија као самостална држава, питање статуса Косова и Метохије, односи у региону, српски народ у дијаспори и региону, процес придруживања Европској унији, култура и спорт. Истакнуте личности: Роналд Реган, Михаил				

Горбачов, Маргарет Тачер, Бил Гејтс, Владимир Путин, Ангела Меркел, Слободан Милошевић, Фрањо Туђман, Алија Изетбеговић, Зоран Ђинђић, Војислав Коштуница.				

Корелација са другим предметима: географија, српски језик и књижевност, информатика и рачунарство, ликовна култура, верска настава, грађанско васпитање

Уџбеник: А: Стојановић, Историја са одабраним историјским изворима за 8. разред основне школе, АрхиКњига

Праћење и вредновање наставе и учења: Кроз усмено излагање, квизове, тестове, есеје, израду презентација и пројеката.

ГЕОГРАФИЈА

V разред

Назив предмета: ГЕОГРАФИЈА
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 37 часова годишње
Циљ учења Географије је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичко-географским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма.

Исходи:
-повеже постојећа знања о природи и друштву са географијом као науком;
-повеже географска знања о свету са историјским развојем људског друштва и научно-техничким прогресом;
-на примерима покаже значај учења географије за свакодневни живот човека;
-разликује одговорно од неодговорног понашања човека према природним ресурсима и опстанку живота на планети Земљи;
-разликује појмове васиона, галаксија, Млечни пут, Сунчев систем, Земља;
-објасни и прикаже структуру Сунчевог система и положај Земље у њему;
-разликује небеска тела и наводи њихове карактеристике;
-одреди положај Месеца у односу на Земљу и именује месечеве мене;
-помоћу глобуса опише облик Земље и наведе доказе о њеном облику;
-помоћу карте опише распоред копна и воде на Земљи и наведе називе континената и океана;
-примерима објасни деловање Земљине теже на географски омотач;
-разликује и објасни Земљина кретања и њихове последице;

-повеже смер ротације са сменом дана и ноћи;
-повеже нагнутост земљине осе са различитом осветљеношћу површине Земље;
-повеже револуцију Земље са сменом годишњих доба на северној и јужној полулопти и појавом топлотних појасева;
-разликује деловање унутрашњих сила (сила Земљине теже, унутрашња топлота Земље);
-разликује основне омотаче унутрашње грађе Земље;
-наведе спољашње силе (ветар, вода) Земље;
-помоћу карте и цртежа опише начине и последице кретања литосферних плоча (вулканизам, земљотреси, набирање и раседање);
-разликује хипоцентар и епицентар и наведе трусне зоне у свету и у Србији;
-наведе поступке које ће предузети за време земљотреса ;
-опише процес вулканске ерупције и њене последице;
-помоћу фотографија или узорка стена разликује основне врсте стена, описује њихов настанак и наводи примере за њихово коришћење;
-помоћу карте, цртежа и мултимедија објашњава настанак планина и низија и разликује надморску и релативну висину;
-разликује ерозивне и акумулативне процесе;
-наведе примере деловања човека на промене у рељефу (бране, насипи, копови);
-опише структуру атмосфере;
-наведе временске промене које се дешавају у тропосфери (ветрови, падавине, облаци, загревање ваздуха...);
-разликује појам времена од појма клима;
-наведе климатске елементе и чиниоце и основне типове климе;
графички представи и чита климатске елементе (климадијаграм) користећи ИКТ;
-користи дневне метеоролошке извештаје из медија и планира своје активности у складу са њима;
-наводи примере утицаја човека на загађење атмосфере и предвиђа последице таквог понашања;
-наводи примере о утицају атмосферских непогода на човека (екстремне температуре и падавине, град, гром, олуја);
-уочава и разликује на географској карти океане, већа мора, заливе и мореузе;
-наведе и опише својства морске воде;
-помоћу карте прави разлику између речне мреже и речног слива;
-наведе и опише елементе реке (извор, ушће, различити падови на речном току);
-разликује типове језерских басена према начину постанка;
-наведе узроке настанка поплава и бујица и објасни последице њиховог дејства;
-наведе поступке које ће предузети за време поплаве и након ње;
-наведе примере утицаја човека на загађивање вода и предвиђа последице таквог понашања;
-помоћу карте повеже климатске услове са распрострањеношћу живог света на Земљи;
-помоћу карте наведе природне зоне и карактеристичан живи свет у њима;
-опише утицај човека на изумирање одређених биљних и животињских врста;
-наведе примере за заштиту живог света на Земљи.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Човек и геогафија Предмет проучавања, подела и значај географије	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката
ВАСИОНА Васиона: звезде, сазвежђа, галаксије, Млечни пут. Сунчев систем: Сунце, планете. Сателити: Месец, месечеве мене, мала тела Сунчевог система. Облик и величина Земље: континенти, океани, глобус	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката
ПЛАНЕТА ЗЕМЉА Земљина кретања (4) Ротација Земље и последице ротације: смена обданице и ноћи, привидно кретање Сунца, локално време. Револуција Земље и последице револуције: неједнака дужина обданице и ноћи током године, смена годишњих доба, топлотни појасеви; календар. Унутрашња грађа и рељеф Земље (1 Стене: магматске, седиментне, метаморфне; фосили. Постанак и унутрашња грађа Земље. Литосферне плоче: кретање плоча, промена положаја континената. Вулканизам и земљотреси. Рељеф: планине и равнице; настанак планина: набране и громадне планине. Обликовање рељефа дејством спољашњих сила (дејством река, морских таласа, ветра, леда, растварачким деловањем воде, човековом активношћу). Ваздушни омотач Земље Атмосфера: састав, структура, значај. Време: метеоролошки елементи и појаве (температура, притисак, влажност, падавине, облаци); прогноза времена. Клима: климатски чиниоци, основни типови климе. Загађивање атмосфере: глобално загревање, озонске рупе, киселе кише, мере заштите	30	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

VI разред

Назив предмета: ГЕОГРАФИЈА
Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 74 часа годишње
Циљ учења Географије је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичко-географским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма.

Исходи:
-успоставља везе између физичко-географских и друштвено-географских објеката, појава и процеса;
-одређује математичко географски -положај на Земљи;
-анализира, чита и тумачи општегеографске и тематске карте;
-оријентише се у простору користећи компас, географску карту и сателитске навигационе системе;
-доводи у везу размештај светског становништва са природним карактеристикама простора;
-анализира компоненте популацоне динамике и њихов утицај на формирање укупних демографских потенцијала на примерима Србије, Европе и света;
-анализира различита обележја светског становништва и развија свест о солидарности између припадника различитих социјалних, етничких и културних група;
-анализира географски положај насеља;
-објашњава континуиране процесе у развоју насеља и даје примере у Србији, Европи и свету;
-доводи у везу типове насеља и урбане и руралне процесе са структурама становништва, миграцијама, економским и глобалним појавама и процесима;
-уз помоћ географске карте анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности;
-доводи у везу размештај привредних објеката и квалитет животне средине;
-вреднује алтернативе за одрживи развој у својој локалној средини, Србији, Европи и свету;
-објасни политичко-географску структуру државе;
-представи процесе који су довели до формирања савремене политичко-географске карте света;
-објасни како се издвајају географске регије;
-илуструје уз помоћ карте најважније географске објекте, појаве и процесе на простору Европе.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Друштво и географија Пењдмет проучавања и подела друштвене географије	2	Фронтални,групни,рад у пару	Монолошко-дијалошка,практичан рад	
Географска карта Географска и картографска мрежа,Географска ширина,дужина и часовне зоне, Појам карте,Картографски знаци и методе,Елементи карте,Представње рељефа на карти,Подела карата,орјентација у простору и на карти	9	Фронтални,групни,рад у пару	Монолошко дијалошка,практичан рад	
Становништво Основни појмови о становништву,,број распоред становништва на Земљи,природно кретање Ст на Земљи,Миграције,Структуре становништва,Савремени демографски процеси	9	Фронтални,групни,рад у пару	Монолошко дијалошка практичан рад	
Насеља Појам и формирање првих насеља,Полажај и гео размештај насеља,Функција и величина насеља, Урбанизација,Село и рурални процеси	16	Фронтални,групни,рад у пару	Монолошко дијалошка,практичан рад	
Привреда Сектори привреде,Пољопривреда,Индустрија,Саобраћај и туризам,Ванпривредне делатности,Развијени и неразвијени делови света,концепт одрживог развоја Држава и интеграциони процеси Појам и настанак првих држава,Гео положај,величина и облик државе,Појам и функција граница,главни град,Онлици владавине,Територија,интеграциони процеси Географија Европе Положај и величина Европе,Природне карактеристике, друштвене карактеристике,Становништво и насеља, Привреда Европе,Географске регије Европе	10 12 16	Фронтални,групни,рад у пару Фронтални,групни,рад у пару Фронтални,групни,рад у пару	Монолошко дијалошка,практичан рад Монолошко-дијалошка,практичан рад Монолошко дијалошка,практичан рад	

VII разред

Назив предмета: ГЕОГРАФИЈА
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 37 часова годишње

Циљ учења Географије је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичко-географским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма

Исходи:
-дефинише границе континента и показује на карти океане и мора којима је проучавани континент окружен и лоцира највећа острва, полуострва, мореузе, земљоузе, пролазе, ртове;
-проналази на карти државе проучаване регије и именује их;
-приказује на немој карти: континенте, океане, мора, облике разуђености обала, низије, планине, реке, језера, државе, градове;
-класификује облике рељефа, водне објекте и живи свет карактеристичан за наведену територију;
-анализира утицај географске ширине, рељефа, односа копна и мора, морских струја, вегетације и човека на климу;
-објашњава настанак пустиња на територији проучаваног континента;
-проналази податке о бројном стању становништва по континентима, регијама и одабраним државама и издваја просторне целине са највећом концентрацијом становништва у свету;
-укаже на узроке и последице кретања броја становника, густине насељености, природног прираштаја, миграција и специфичних структура становништва по континентима, регијама и у одабраним државама;
-тумачи и израђује тематске карте становништва по континентима, регијама и одабраним државама;
-описује узроке и последице урбанизације на различитим континентима, регијама и у одабраним државама;
-доведе у везу природне ресурсе са степеном економске развијености појединих регија и одабраних држава;
-уз помоћ географске карте објашњава специфичности појединих просторних целина и описује различите начине издвајања регија;
-објасни формирање политичке карте света;
-објашњава узроке и последице глобалних феномена као што су сиромаштво, унутрашње и спољашње миграције, демографска експлозија и пренасељеност, болести и епидемије, политичка нестабилност;
-доводе у везу квалитет живота становништва са природним, демографским, економским и политичко-географским одликама простора;
-препознаје негативне утицаје човека на животну средину настале услед специфичности развоја пољопривреде, рударства, енергетике, индустрије, саобраћаја и туризма на проучаваним континентима, регијама и у одабраним државама;

-анализира примере позитивног утицаја човека на животну средину у државама које улажу напоре на очувању природе и упоређује их са сличним примерима у нашој земљи;
-изводи закључак о могућим решењима за коришћење чистих извора енергије у државама чија се привреда заснива највише на експлоатацији нафте и угља;
-истражује утицај Европске уније на демографске, економске и политичке процесе у Европи и свету;
-описује улогу међународних организација у свету.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
РЕГИЈА И РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА Сврха, циљеви, задаци и програмски садржаји регионалне географије ваневропских континената	1	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката
РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА ЕВРОПЕ Општи географске одлике Европе (8) Основни географски подаци о континенту: име, географски положај, границе и величина. Природногеографске одлике: хоризонтална и вертикална разуђеност европског континента, клима и биљни свет, воде на копну. Друштвеноекономске одлике: становништво (број, насељеност, састав, миграције), насеља. Природна богатства и привреда. Регионална и политичка подела, интеграцијски процеси у Европи и свету (ЕУ, НАТО, УН, Г8...). Јужна Европа (14) Географски положај, границе и величина. Природногеографске одлике: хоризонтална и вертикална разуђеност Јужне Европе, клима и биљни свет, воде на копну. Друштвеноекономске одлике: становништво (број, насељеност, састав, етничка разноврсност, миграције), насеља, политичка подела, природна богатства и привреда. Државе на Балканском	10	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

полуострву Србија, Црна Гора, Босна и Херцеговина, Хрватска, Словенија, Македонија, Албанија, Бугарска и Грчка.				
АЗИЈА- опште географске одлике Основни географски подаци о континенту: име, географски положај, границе и величина. Природногеографске одлике: хоризонтална и вертикална разуђеност азијског континента, клима и биљни свет, воде на копну. Друштвеноекономске одлике: становништво (број, насељеност, састав, миграције), насеља. Природна богатства и привреда. Регионална и политичка подела. ЈУГОЗАПАДНА АЗИЈА Географски положај, границе и величина. Природногеографске одлике: хоризонтална и вертикална разуђеност Југозападне Азије, клима и биљни свет, воде на копну. Друштвеноекономске одлике: становништво (број, насељеност, састав, етничка разноврсност, миграције), насеља, политичка подела. Природна богатства и привреда. Државе Југозападне Азије: Турска, географски положај, границе и величина. Основне природногеографске и друштвеноекономске одлике. ЈУЖНА АЗИЈА Географски положај, границе и величина. Природногеографске одлике: хоризонтална и вертикална разуђеност Јужне Азије, клима и биљни свет, воде на копну. Друштвеноекономске одлике: становништво (број, насељеност, састав, етничка разноврсност, миграције), насеља, политичка подела. Природна богатства и привреда. Државе Јужне Азије: Индија, географски положај, границе и величина. Основне природногеографске и друштвеноекономске одлике. ЈУГОИСТОЧНА АЗИЈА Географски	8	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

положај, границе и величина. Природногеографске одлике: хоризонтална и вертикална разуђеност Југоисточне Азије, клима и биљни свет, воде на копну. Друштвеноекономске одлике: становништво (број, насељеност, састав, етничка разноврсност, миграције), насеља, политичка подела. Природна богатства и привреда. Државе Југоисточне Азије: Индонезија, географски положај, границе и величина. Основне природногеографске и друштвеноекономске одлике. СРЕДЊА АЗИЈА Географски положај, границе и величина. Природногеографске одлике: хоризонтална и вертикална разуђеност Средње Азије, клима и биљни свет, воде на копну. Друштвеноекономске одлике: становништво (број, насељеност, састав, етничка разноврсност, миграције), насеља, политичка подела. Природна богатства и привреда. ИСТОЧНА АЗИЈА Географски положај, границе и величина. Природногеографске одлике: хоризонтална и вертикална разуђеност Источне Азије, клима и биљни свет, воде на копну. Друштвеноекономске одлике: становништво (број, насељеност, састав, етничка разноврсност, миграције), насеља, политичка подела. Природна богатства и привреда. Државе Источне Азије: Кина и Јапан, географски положај, границе и величина. Основне природногеографске и друштвеноекономске одлике. ОПШТЕ ГЕОГРАФСКЕ ОДЛИКЕ АФРИКЕ (14) Основни географски подаци о континенту: име, географски положај, границе и величина. Природногеографске одлике: хоризонтална и вертикална разуђеност афричког континента, клима и биљни свет, воде на копну. Друштвеноекономске одлике:				

становништво (број, насељеност, састав, миграције), насеља. Природна богатства и привреда. Регионална и политичка подела.				
АФРИКА- опште географске одлике Географски положај, границе и величина. Природногеографске одлике: хоризонтална и вертикална разуђеност Северне Африке, клима и биљни свет, воде на копну. Друштвеноекономске одлике: становништво (број, насељеност, састав, етничка разноврсност, миграције), насеља, политичка подела. Природна богатства и привреда. Државе Северне Африке: Египат, географски положај, границе и величина. Основне природногеографске и друштвеноекономске одлике. ИСТОЧНА АФРИКА Географски положај, границе и величина. Природногеографске одлике: хоризонтална и вертикална разуђеност Источне Африке, клима и биљни свет, воде на копну. Друштвеноекономске одлике: становништво (број, насељеност, састав, етничка разноврсност, миграције), насеља, политичка подела. Природна богатства и привреда. ЗАПАДНА АФРИКА Географски положај, границе и величина. Природногеографске одлике: хоризонтална и вертикална разуђеност Северне Африке, клима и биљни свет, воде на копну. Друштвеноекономске одлике: становништво (број, насељеност, састав, етничка разноврсност, миграције), насеља, политичка подела. Природна богатства и привреда. ЈУЖНА АФРИКА Географски положај, границе и величина. Природногеографске одлике: хоризонтална и вертикална разуђеност Северне Африке, клима и биљни свет, воде на копну. Друштвеноекономске одлике: становништво (број, насељеност,	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

састав, етничка разноврсност, миграције), насеља, политичка подела. Природна богатства и привреда. Државе Јужне Африке: Јужноафричка Република, географски положај, границе и величина.				
СЕВЕРНА АМЕРИКА- опште географске одлике Основни географски подаци о континенту: име, географски положај, границе и величина. Природногеографске одлике: хоризонтална и вертикална разуђеност северно америчког континента, клима и биљни свет, воде на копну. Друштвеноекономске одлике: становништво (број, насељеност, састав, миграције), насеља. Природна богатства и привреда. Регионална и политичка подела. Државе Северне Америке: Сједињене Америчке Државе и Канада, географски положај, границе и величина. Основне природногеографске и друштвеноекономске одлике.	4	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката
Основни географски подаци о континенту: име, географски положај, границе и величина. Природногеографске одлике: хоризонтална и вертикална разуђеност средњеамеричког континента, клима и биљни свет, воде на копну. Друштвеноекономске одлике: становништво (број, насељеност, састав, етничка разноврсност, миграције), насеља. Природна богатства и привреда. Регионална и политичка подела. Државе Средње Америке: Мексико, географски положај, границе и величина. Основне природногеографске и друштвеноекономске одлике. ***СРЕДЊА АМЕРИКА - опште географске одлике***	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката
ЈУЖНА АМЕРИКА- опште географске одлике	3	Фронтални облик Индивидуални	Монолошка Дијалошка Рад на тексту	Усмено излагање Квиз Тестови

Основни географски подаци о континенту: име, географски положај, границе и величина. Природногеографске одлике: хоризонтална и вертикална разуђеност јужноамеричког континента, клима и биљни свет, воде на копну. Друштвеноекономске одлике: становништво (број, насељеност, састав, етничка разноврсност, миграције), насеља. Природна богатства и привреда. Регионална и политичка подела.		и Групни Рад у пару Комбиновани рад	Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Есеји Израда презентација и пројеката
АУСТРАЛИЈА И ОКЕАНИЈА ***опште географске одлике*** Основни географски подаци о континенту: име, географски положај, границе и величина. Природногеографске одлике: хоризонтална и вертикална разуђеност аустралијског континента, клима и биљни свет, воде на копну. Друштвеноекономске одлике: становништво (број, насељеност, састав, етничка разноврсност, миграције), насеља. Природна богатства и привреда. Регионална и политичка подела. Државе Аустралије и Океаније: Нови Зеланд, географски положај, границе и величина. Основне природногеографске и друштвеноекономске одлике	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката
АРКТИК И АНТАРКТИК ***опште географске одлике*** Основни географски подаци: откриће и истраживања Арктика, име, географски положај и величина. Природна и економска обележја.	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

VIII разред

Назив предмета: ГЕОГРАФИЈА
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно,35часова годишње

Циљ учења Географије је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичко-географским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма.

Исходи:
-учествује у предлагању и реализацији истраживачког пројекта у локалној средини;
-анализира тематске карте и статистичке податке и графички их приказује;
-одреди географски положај Србије и доведе га у везу са историјско-географским развојем;
-анализира карактеристике граница и пограничних крајева Србије;
-опише узроке и последице геотектонских процеса на територији Србије;
-класификује облике рељефа на територији Србије и именује репрезентативне;
-анализира утицај климатских фактора и климатских елемената на климу Србије;
-класификује и описује својства водних објеката користећи карту Србије;
-наводи начине коришћења вода Србије;
-препознаје ефекте утицаја физичко-географских процеса на човека и адекватно реагује у случају природних непогода;
-доведи у везу распрострањеност биљних и животињских врста и физичко-географске карактеристике простора;
-објашњава популациону динамику становништва Србије: кретање броја становника, природни прираштај и миграције;
-изводи закључке о утицају популационе динамике на структуре становништва у нашој земљи;
-изводи закључке о важности предузимања мера популационе политике;
-израђује и анализира графичке приказе структура становништва;
-објашњава утицај природних и друштвених фактора на настанак, развој и трансформацију насеља у нашој земљи;
-уз помоћ карте Србије и других извора информација анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности у нашој земљи;
-доводи у везу размештај привредних делатности са квалитетом животне средине у нашој земљи;
-препознаје ефекте производње и коришћења различитих извора енергије на квалитет животне средине;
-описује репрезентативне објекте природне и културне баштине и означава их на карти;
-процењује важност очувања природне и културне баштине Србије;
-објашњава утицај историјских и савремених миграција на размештај Срба у свету.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ, ГРАНИЦЕ И ВЕЛИЧИНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ Географски положај, државне границе и величина Србије	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката
ФИЗИЧКО-ГЕОГРАФСКЕ ОДЛИКЕ СРБИЈЕ Постанак и територијални распоред главних рељефних целина. Панонска низија: географски положај, простирање, подела, одлике и значај. Јужни обод Панонског басена: географски положај, простирање, подела, одлике и значај Географски положај, простирање, основне одлике и подела. Географски положај, простирање, подела, одлике и значај. Динарске планине, Шарске планине, Косовска и Метохијска котлина: географски положај, простирање, подела, одлике и значај. Карпатске и Балканске планине: географски положај, простирање, подела, одлике и значај Карпатске и Балканске планине: географски положај, простирање, подела, одлике и значај. КЛИМА СРБИЈЕ Климатски елементи и фактори. Климатске области, типови климе и њихове одлике. ВОДЕ СРБИЈЕ Реке црноморског слива: основне одлике и економски значај. Реке јадранског и егејског слива: основне одлике и економски значај. Језера: постанак, размештај и значај. Термоминералне воде: постанак, размештај, значај и искоришћавање.	14	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

ЗЕМЉИШТЕ И БИЉНИ И ЖИВОТИЊСКИ СВЕТ				
ДРУШТВЕНО-ГЕОГРАФСКЕ ОДЛИКЕ СРБИЈЕ Становништво: број, густина насељености, природни прираштај. Миграције становништва: врсте, узроци и последице. Структура становништва: биолошка, национална, културно-образовна, социо-економска, верска. Народи и етничке заједнице у Србији. Насеља: подела, размештај и перспективе развоја. Београд - главни град Републике Србије.	11	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката
СРБИ ВАН ГРАНИЦА СРБИЈЕ Срби у суседним државама: Босна и Херцеговина, Црна Гора, Хрватска, Словенија, Мађарска, Румунија, Бугарска, Македонија, Албанија; основне географске одлике простора у којима живе Срби. Срби у дијаспори: број и територијални размештај; Европа и ваневропски континенти; везе са земљом матицом	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката
ГЕОГРАФИЈА ЗАВИЧАЈА Појам завичаја, географски положај, величина и простирање у оквиру Србије. Природне одлике завичаја: рељеф, клима, воде, земљиште, биљни и животињски свет. Врсте и типови насеља. Становништво: број становника, густина насељености, природни прираштај, структура становништва и миграције. Главне привредне делатности и гране. Перспективе развоја.	3	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

ФИЗИКА

VI разред

Назив предмета: ФИЗИКА

Циљ учења Физике јесте упознавање ученика са природним појавама и основним законима природе, стицање основе научне писмености, оспособљавање за уочавање и распознавање физичких појава и активно стицање знања о физичким феноменима кроз

истраживање, усвајање основа научног метода и усмеравање према примени физичких закона у свакодневном животу и раду.
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 37 часова годишње

Исходи:
-разликује врсте кретања према облику путање и према промени брзине и одређује средњу брзину;
-објашњава узајамно деловање тела у непосредном додиру (промена брзине, правца и смера кретања, деформација тела) и узајамно деловање тела која нису у непосредном додиру (гравитационо, електрично и магнетно деловање);
-разликује деловање силе Земљине теже од тежине тела;
-повезује масу и инерцију, разликује масу и тежину тела, препознаје их у свакодневном животу и решава различите проблемске задатке (проблем ситуације);
-демонстрира утицај трења и отпора средине на кретање тела и примењује добре и лоше стране ових појава у свакодневном животу;
-демонстрира појаву инерције тела, деформације тела под дејством силе, узајамно деловање наелектрисаних тела и узајамно деловање магнета, притисак чврстих тела и течности;
-разликује преношење силе притиска кроз чврста тела и течности и наводи примере примене (хидраулична преса, кочнице аутомобила, ходање по снегу...);
-познаје примену хидростатичког притисака (принцип рада водовода, фонтане);
-изражава физичке величине у одговарајућим мерним јединицама међународног система (SI) и разликује основне и изведене физичке величине, претвара веће јединице у мање и обрнуто (користи префиксе микро, мили, кило, мега);
-процењује вредност најмањег подеока код мерних инструмената (односно, тачност мерења);
-мери тежину, дужину, време, запремин у и масу и на основу мерених вредности одређује густину и притисак;
-одређује средњу вредност мерене величине и грешку мерења;
-решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (брзина, тежина, густина, притисак чврстих тела и течности...).

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
1. Увод: Физика као природна наука и методе којима се она служи (посматрање, мерење, оглед...) Огледи који илуструју различите физичке појаве	1	Наставни разговор, демонстрација, оглед	Објашњење, посматрање, вођени оглед	Усмено питање, посматрање активности ученика при огледу
2. Кретање: Појам кретања, релативност кретања, појмови и величине кретања, праволинијско кретање, стална и средња брзина, равномерно-променљиво праволинијско кретање, убрзање; Демонстрациони огледи	7	Рад у групи, оглед, демонстрација	Истраживање, мерење, вођени оглед	Контролни задатак, дискусија, извештај о огледу

3. Кретање и сила: Узајамно деловање тела, сила као вектор, динамичко мерење силе, маса, импулс, Њутнови закони	7	Демонстрација, рад у паровима	Мерење, оглед, експериментална верификација закона	Практични задаци, извештаји о огледу, усмено питање
4. Гравитационо поље: Сила Земљине теже, Њутнов закон гравитације, Галилејев оглед, маса и тежина	5	Демонстрација, рад у групи	Оглед, мерење, посматрање	Практичан рад, извештај о огледу, дискусија
5. Равнотежа: Одређивање резултанте две силе, сила трења, момент силе и полуга	4	Рад у паровима, оглед, демонстрација	Мерење, оглед, вођени експеримент	Практични задаци, усмено питање, извештај о огледу
6. Рад и енергија: Рад силе, механичка енергија, снага, закон одржања енергије	7	Демонстрација, рад у групи	Оглед, мерење, анализа резултата	Практични задаци, извештај о огледу, тест
7. Притисак у течностима и гасовима: Густина тела, притисак у течностима и гасовима, Паскалов закон, Атмосферски притисак, Сила потиска, Архимедов закон	6	Рад у паровима, демонстрација, оглед	Оглед, мерење, експериментална верификација закона	Практичан рад, извештај о огледу, дискусија, тест

Корелација са другим предметима: филозофија, математика, информатика, енглески језик, хемија.

Уџбеници: Комбинација уџбеника Физика6, Физика7 и Физика8, аутор Милан О. Распоповић, издавач Завод за уџбенике.

Додатни извори и литература: сајт физис.рс, Колорадо фет симулације, јутјуб канал Физичар

Праћење и вредновање наставе и учења: У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се остварени ниво постигнућа и напредовање током процеса

Наставник је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидно проверавање његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, решавања квантитативних, квалитативних и графичких задатака, лабораторијских вежби, пројеката..

На почетку школске године, потребно је спровести иницијални тест. Овај тест је инструмент провере предзнања и потенцијала ученика. На крају школске године, такође, треба спровести часове систематизације градива и проверити ниво постигнућа ученика.

VII разред

Назив предмета: ФИЗИКА
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 37 часова годишње

Циљ учења Физике јесте да ученици стекну базичну језичку и научну писменост, оспособе се да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, образложе своје мишљење у оквиру дискусије, упознају природне појаве и основне природне законе и њихову примену у свакодневном животу, развију мотивисаност за учење и напредују ка достизању одговарајућих образовних стандарда

Исходи:

-разликује скаларне и векторске физичке величине;

-користи и анализира резултате мерења различитих физичких величина и приказује их табеларно и графички;

-анализира зависност брзине и пређеног пута од времена код праволинијских кретања са сталним убрзањем;

-примени Њутнове законе динамике на кретање тела из окружења;

-покаже од чега зависи сила трења и на основу тога процени како може променити њено деловање;

-демонстрира појаве: инерције тела, убрзаног кретања, кретање тела под дејством сталне силе, силе трења и сила акције и реакције на примерима из окружења;

-самостално изведе експеримент из области кинематике и динамике, прикупи податке мерењем, одреди тражену физичку величину и објасни резултате експеримента;

-покаже врсте и услове равнотеже чврстих тела на примеру из окружења;

-наводи примере простих машина које се користе у свакодневном животу;

-прикаже како сила потиска утиче на понашање тела потопљених у течност и наведе услове пливања тела на води;

-повеже појмове механички рад, енергија и снага и израчуна рад силе теже и рад силе трења;

-разликује кинетичку и потенцијалну енергију тела и повеже њихове промене са извршеним радом;

-демонстрира важење закона одржања енергије на примерима из окружења;

-решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (кинематика и динамика кретања тела, трење, равнотежа полуге, сила потиска, закони одржања);

-разликује појмове температуре и количине топлоте и прикаже различите механизме преноса топлоте са једног тела на друго;

-анализира промене стања тела (димензија, запремине и агрегатног стања) приликом грејања или хлађења;

-наведе методе добијања топлотне енергије и укаже на примере њеног рационалног коришћења.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
1. Структура атома Модел структуре атома, наелектрисање на основу структуре атома Елементарна количина наелектрисања. Закон о одржању количине наелектрисања	3	Фронтални, групни и индивидуални рад; кооперативно учење.	Демонстрациона, истраживачка и разговорна метода; метода открића и визуелизације.	Формативно праћење током активности; усмена провера разумевања; анализирање резултата демонстрација и мини тест.
2. Електрично поље Узајамно деловање наелектрисаних тела, наелектрисавање тела Количина наелектрисања, Кулонов закон	7	Рад у групама, фронтални рад и рад у паровима; ученичке дискусије.	Истраживачка метода, демонстрациона метода, проблемска настава и метода експеримента.	Формативна процена кроз практичне активности и посматрање; квиз питања;

Електрично поље, линије сила, јачина електричног поља Електрични потенцијал и напон, јединице мера Демонстрациони огледи: Наелектрисавање чврстих изолатора и проводника. Електрофор, електрично клатно и електроскоп. Линије сила електричног поља (перјанице, гриз у рицинусовом уљу и јаком електричном пољу). Фарадејев кавез. Антистатичке подлоге. Инфлуентна машина. Мехури сапунице у електричном пољу. Модел громобрана.				самоевалуација након огледа.
3. Електрична струја Електрична струја, јачина електричне струје, јединица мере Извори електричне струје, напон извора, ЕМС Деловање електричне струје Електрични отпор, закон електричног отпора Омов закон за део и за цело струјно коло Серијска и паралелна веза отпорника Рад и снага електричне струје, Џулов закон Демонстрациони огледи: Демонстрациони амперметар у струјном колу. Регулисање електричне струје у колу реостатом и потенциометром. Графитна мина (оловке) као потенциометар. Мерење електричне отпорности омметром. Загревање проводника електричном струјом. Протицање електричне струје у воденом раствору кухињске соли. Лимун као батерија. Пражњење у Гајслеровим цевима помоћу Теслиног трансформатора.	13	Групни и лабораторијски рад; индивидуални рад уз сарадњу у пару.	Метод експеримента, истраживачка метода, метода решавања проблема.	Практични рад ученика – мерење струје и отпора; посматрање и евидентирање резултата; формативно праћење и рубрика за практичан рад.
4. Одбијање и преламање светлости Светлост, основни појмови, праволинијско кретање светлости, сенка и полусенка	13	Рад у малим групама, фронтални рад и кооперативни облици учења.	Демонстрациона метода, визуелизација, истраживачка и проблемска метода.	Праћење ученичког рада током огледа; дискусија и усмена провера разумевања;

Закон одбијања светлости, равно огледало, конструкција лика предмета Сферна огледала, конструкција лика предмета, карактеристични зраци Закон преламања светлости Преламање светлости кроз призму, тотална рефлексија Сочива, конструкција лика предмета, карактеристични зраци Оптички инструменти, лупа, микроскоп, дурбин Демонстрациони огледи: Сенке. Хартлијева плоча за илустровање закона о одбијању и преламању светлости. Преламање светлости (штапић делимично урођен у чашу с водом, новчић у чаши са водом и испод ње). Преламање беле светлости при пролазу кроз призму. Преламање светлости кроз сочиво, око и корекција вида (оптичка клупа, геометријска оптика на магнетној табли, стаклена флаша са водом као сочиво). Лупа и микроскоп.				евалуација кроз анализу конструкције ликова.

Корелација са другим предметима: , хемија, филозофија, математика, информатика, енглески језик.

Уџбеници: Комбинација уџбеника Физика6, Физика7 и Физика8, аутор Милан О. Распоповић, издавач Завод за уџбенике

Додатни извори и литература: сајт физис.рс, Колорадо фет симулације, јутјуб канал Физичар

Праћење и вредновање наставе и учења: Наставник континуирано прати активност ученика током демонстрација, експеримената и дискусија. Формативно оцењивање се спроводи путем посматрања, повратних информација и самоевалуације ученика, чиме се подстиче развој критичког мишљења и научног приступа у учењу физике.

VIII разред

Назив предмета: ФИЗИКА
Недељни и годишњи фонд часова:1 час недељно, 35 часова годишње

Циљ учења Физике јесте упознавање ученика са природним појавама и основним законима природе, стицање основе научне писмености, оспособљавање за уочавање и распознавање физичких појава и активно стицање знања о физичким феноменима кроз истраживање, усвајање основа научног метода и усмеравање према примени физичких закона у свакодневном животу и раду.

Исходи:
-повезује физичке величине које описују осцилације и таласе;
-описује карактеристике звука, ултразвука и инфразвука и наводи примере примене ултразвука;
-анализира примере одбијања и преламања светлости, тоталне рефлексије (огледала, сочива) и користи лупу и микроскоп;
-демонстрира и објасни: осциловање куглице клатна и тела обешеног о опругу, осциловање жица и ваздушних стубова;
-демонстрира и објасни: појаву сенке, функционисање ока и корекцију вида;
-примењује превентивне мере заштите од буке и од прекомерног излагања Сунчевом зрачењу;
-демонстрира узајамно деловање наелектрисаних тела и објасни од чега оно зависи;
-прикаже и опише електрично поље, израчуна силу којом поље делује на наелектрисање и повеже електрични напон и јачину електричног поља;
-објасни провођење струје кроз метале, течности и гасове и упореди отпорности металних проводника на основу њихових карактеристика;
-наводи и користи различите изворе електричне струје (EMS) и зна да их разврста ради рециклаже;
-познаје основне елементе електричног кола и уме да их повеже, изабере одговарајући опсег мерног инструмента и мери јачину струје и напон, одређује вредност отпорности редно и паралелно везаних отпорника и резултате прикаже табеларно и графички;
-описује ефекте који се испољавају при протицању електричне струје;
-описује узајамно деловање два паралелна проводника са струјом, деловање магнетног поља на струјни проводник и принцип рада електромагнета и електромотора;
-објасни принцип рада компаса и природу Земљиног магнетног поља;
-користи компас и апликације за паметне телефона за оријентацију у природи;
-препозна основна својства наизменичне струје, израчуна потрошњу електричне енергије у домаћинству и да се придржава основних правила безбедности при коришћењу електричних уређаја у свакодневном животу;
-решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке из сваке наведене области;
-објасни структуру атомског језгра и нуклеарне силе;
-опише радиоактивност, врсте зрачења, радиоактивне изотопе, познаје њихово дејство, примену и мере заштите;
-разликује фисију и фузију и наводи могућности њихове примене.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
1. Закон одржања импулса и момента импулса Сила као узрок промене импулса (други Њутнов закон) Закон одржања импулса (реактивно кретање) Појам о динамици ротационог кретања. Оса ротације, момент импулса, момент силе, момент инерције Динамика кружног кретања, центрипетална сила Закон одржања момента импулса Демонстрациони огледи: Центрипетална сила (помоћу конца за који је везано неко мало тело, помоћу динамометра и диска који ротира). Момент силе, момент инерције (Обербеков точак, обртни диск или слично). Закон одржања импулса (помоћу колица са опругом, кретање колица са епруветом). Закон одржања енергије (модел „мртве петље", Максвелов диск).	6	Фронтални, групни и паровски рад; демонстрациони рад ученика у пару.	Истраживачка метода, експериментална метода, метода открића и проблемска метода.	Праћење ученичког ангажовања током огледа, анализирање резултата, формативна провера и усмена питања за проверу разумевања.
2. Силе и вртложна физичка поља – временски непроменљиво магнетно поље Магнетно поље, магнетна индукција, магнетни флукс Лоренцова сила, Амперова сила, енергија магнетног поља Демонстрациони огледи: Линије сила магнетног поља потковичастог магнета и магнетне шипке. Магнетна игла и школски компас. Ерстедов оглед. Електромагнет. Узајамно деловање два паралелна проводника кроз које протиче струја.	3	Групни и лабораторијски рад, фронтални рад са демонстрацијом и визуелизацијом.	Демонстрациона метода, истраживачка метода, проблемска и експериментална метода.	Формативна процена на основу практичног рада и запажања; дискусија и тест са кратким одговорима.
3. Силе и вртложна физичка поља – временски променљива електрична и магнетна поља Електромагнетна индукција, Фарадејев закон Ленцово правило, узајамна индукција, самоиндукција Енергија електромагнетног поља, кретање честица у	5	Фронтални и групни рад; истраживачки рад у пару; индивидуални експериментални рад.	Метода експеримента, истраживачка метода, проблемска и разговорна метода.	Праћење успеха током огледа и објашњења појава; формативна процена и дискусија након изведених огледа.

електромагнетном пољу Демонстрациони огледи: Појава електромагнетне индукције (помоћу магнета, калема и галванометра). Ленцово правило.				
4. Осцилације Периодично и осцилаторно кретање, хармонијске осцилације, основни параметри (амплитуда, период и фреквенција) Осцилације у механици, слободне, принудне и пригушене осцилације. Резонанција Затворено електрично осцилаторно коло Појам о наизменичној струји Демонстрациони огледи: Осциловање куглице клатна и тела обешеног о опругу (у ваздуху и у течности). Осциловање тега на опрузи. Математичко клатно. Резонанција (спрегнута клатна, звучна виљушка и резонаторска кутија).	7	Рад у групама и паровима; кооперативно учење и фронтална анализа резултата.	Истраживачка и демонстрациона метода, метода експеримента, визуелизације и анализе примера.	Практични рад и анализа резултата мерења; формативна процена кроз дискусију и самоевалуацију ученика.
5. Таласи и акустика Настанак и простирање механичког таласа. Врсте таласа (попречни и уздужни) Карактеристике таласа, амплитуда, учестаност, таласна дужина и брзина таласа Принцип суперпозиције таласа, прогресивни и стојећи таласи Интерференција, дифракција и поларизација таласа Акустика, звук као илустрација таласа у механици, карактеристике звука Опсег фреквенција звука. Инфразвук и ултразвук Звучни таласи и брзина звука у различитим срединама Хармонијска анализа, основни тон и виши хармоници. Боја тона. Извори звука. Осциловање затегнуте жице, штапа, плоче и мембране. Осцилације ваздушног стуба Начин простирања таласа од звучних извора и ефикасност звучних извора (ефекат резонатора) Доплеров ефекат у акустици. Звучни зид и ударни талас	15	Фронтални рад, групни рад и кооперативно учење; практични и истраживачки рад ученика.	Истраживачка и експериментална метода, демонстрациона, проблемска и анализа феномена из свакодневног живота.	Формативна процена кроз практичне огледе, рад у групи и дискусију; провера разумевања кроз тест, портфолио или кратак есеј.

Људско ухо и субјективни осећај јачине звука. Вебер-Фехнеров закон Висина тона (праг чујности), јачина тона (акустички притисак, праг бола) Закони акустике и музички инструменти Настанак, врсте и својства електромагнетних таласа. Спектар електромагнетних таласа Демонстрациони огледи: Осциловање жица и ваздушних стубова (фрула зароњена у воду, ксилофон, различите затегнуте жице, једнаке стаклене флаше са различитим нивоима воде). Одакле долази звук (гумено црево са два левка, канап и две пластичне чаше...). Таласи (таласна машина или водена када).				

Корелација са другим предметима: математика, информатика, енглески језик, теорија музике

Литература: Комбинација уџбеника Физика 7 и Физика 8, аутор Милан О. Распоповић, издавач Завод за уџбенике

Додатни извори и литература: Сајт физис.рс, Колорадо фет симулације, јутјуб канал Физичар.

Праћење и вредновање наставе и учења: Наставник прати рад ученика кроз све фазе часа, бележи напредак и пружа повратну информацију. Формативно оцењивање се заснива на активној партиципацији ученика, сарадњи у групи и квалитету практичних огледа, чиме се развијају компетенције критичког мишљења, примене знања и научног расуђивања.

БИОЛОГИЈА

ПРЕДМЕТ: БИОЛОГИЈА
РАЗРЕД: Пети
ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА:74
НЕДЕЉНИ ФОНД ЧАСОВА: 2

ЦИЉ УЧЕЊА биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: методе, експеримент, лабораторија, лупа, микроскоп, лабораторијски прибор, хемикалије, животни процеси, клица, ћелија, ћелијска

мембрана. Цитоплазма, органеле, наследни материјал, таксономија, вируси, биљоједи, месоједи, сваштоједи, предатори, лешинари, паразит, хлорофил, фотосинтеза, аутотрофи, хетеротрофи, миксотрофи, варење, труљење, разлагачи, кисеоник, дисање, стоме, излучивање, знојење, бубрези, уринирање, урин,мокраћа, кретање, миграције, сесилност, мишићи, амебоидно кретање, трепље, бич, покрети раста, слузаве гљиве, драж, чула, надражљивост, рефлекси, инстинкт, хибернација, циста, оплођење, зигот, деоба ћелија, пупљење, колонија, полни органи, полен, опрашивање, вегетативно размножавање, пелцер, клон, полно и бесполно размножавање, раст, развој, ембрионално развиће, ембрион, ларва, преображај (метаморфоза), регенерација, материца, ембрион, фетус, постељица, пипчана врпца, дојење, пубертет, адолесценција, мутирање гласа, животна средина, адаптације, линјање, ехолокација, цваст, смола, хидродинамичан облик, пресвлачење, амфибијске животиње, кутикула, ген, генетички материјал, генетика, наслеђивање, стечене особине, једнојајчани и двојајчани близанци, генотип, фенотип, варијабилност, еволуција, коеволуција, природна селекција, антропогени утицај, загађивачи, посредан и непосредан утицај, црвене књиге, заштићена природна добра, сировине, биодизел, рециклажа, корови, сточарство, пчеларство, прополис, маларија, беснило, витамини,шећери, беланчевине, масти, цул, калорије, пирамида здраве исхране, гојазност, анорексија, булимија, дехидратација, жеђ, болести зависности, хигијена, репродуктивно здравље, полно преносиве болести, контрацептивна средства.

Редни број	**Предметни исходи** По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**Тема/област**	**Садржаји**	**Компетенције** **Опште** међупредметне компетенције	**Начини и поступци остваривања програма (Дидактичко-методичко упутство)**
1.	Истражује особине живих бића према упутствима наставника и води рачуна о безбедности током рада; Групише жива бића према њиховим заједничким особинама; Одабира макро-морфолошки видљиве особине важне за класификацију живих бића; Идентификује основне прилагођености спољашње грађе живих бића на услове животне средине, укључујући и основне односе исхране и распрострањења. Једноставним цртежом приказује биолошке објекте које посматра и истражује и	**ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА**	Истраживање живе и неживе природе (рад у лабораторији, биологија, наука о животу, значај биологије) Особине живих бића (разлика између живе и неживе природе, почетак – рађање, старење и смрт) Грађа живих бића (ћелија као основа живота, разлике међу ћелијама, облици и грађа ћелија) Груписање живих бића (таксономија, групе живих бића, вируси – на граници живог и неживог) Исхрана у природи (типови исхране, храна као извор градивних супстанци, храна као извор енергије, процес трулења) Дисање – размена гасова (биљке као извор кисеоника, значај кисеоника за дисање, удисање кисеоника) Излучивање (избацивање непотребних супстанци, излучивање код животиња и других организама, значај излучивања, транспирација) Кретање (активно кретање животиња, кретање у	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Естетичка компетенција Решавање проблемаСарадња Дигитална компетенција Одговоран однос према здрављу	–У изучавању ћелије акценат је на томе да је ћелија основна јединица грађе свих живих бића, да има своје основне делове (ћелијску мембрану, цитоплазму са органелама и једро са наследним материјалом, као и да постоје ћелије чији се наследни материјал налази слободан у цитоплазми) и да према броју ћелија разликујемо једноћелијска и вишећелијска жива бића. –Није потребно детаљно изучавати грађу ћелије, нити ломињати поједине органеле. –Процедуре за истраживање и елементе безбедног рада одређује наставник и упознаје ученике. Препорука је да се микроскоп не користи, већ да ђаци током вежбе самостално користе лупу посматрајући крупне ћелије које су им доступне сходно окружењу у коме се школа налази, као нпр. ћелије паренхима поморанџе, јаје птице, икра рибе, јаја водоземаца. –Изучавање заједничких особина живих бића треба обрадити кроз огледе (потребе за

	означава кључне детаље Користи доступну ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата;				водом, одговарајућом температуром за раст, дисање, развој и размножавање и исхрана се могу пратити на квасцу; дисање, у смислу размене гасова, се може пратити огледом са свећом; кретање се може

			микросвету, покрети биљака, кретање гљива) Организми реагују на услове средине (чулима откривамо свет око нас, реакције животиња на дражи, промене у спољашњој средини, реакције биљака на услове средине) Размножавање (типови размножавања, еазмножавање једноћелијских организама, бесполно размножавање животиња, оплођење, полно размножавање цветница, вегетативно размножавање биљака) Раст и развој (раст вишећелијских организама, рас и развој животиња, регенерација, дужина живота) Промрнр код човека током развића (развиће у телу мајке, беба и дете, пубертет, адолесценција)		пратити огледом са кишном глистом на папиру итд). –Потребно је заједничке особине обрађивати упоредо, на представницима свих великих група, али би увек требало кренути од човека као бића које је овом узрасту најближе. Особине које се не могу обрадити огледом, могу се обрадити кроз истраживачки рад ученика. –Препорука је да ученици овог узраста све задатке обављају у пару, чиме развијају способности сарадње и ненасилне комуникације, а наставник може да оствари много бољи увид у активности ученика. –Све што ученици посматрају или истражују би требало да прикажу цртежом и на њему обележе кључне детаље. –После истраживања заједничких особина, ученици би требало самостално да изводе груписање организама, према задатом критеријуму. Наставник може самостално одабрати једну или више група (на примеру биљака и животиња) погодних за савладавање научног принципа класификације

					организама. -Треба више пажње посветити карактеристичним особинама (морфологији), а не ономе што жива бића раде, како изгледају, или зато што a priori знамо припадност групи. Овакавначин на који се жива бића класификују путем успостављања хијерархије главних „атрибута" (карактера) које имају и уклапања у поједине скупове

					(групе), омогућава увођење научног приступа и разумевање биолошке еволуције. –Не препоручује се увођење нижих систематских категорија, осим врстезбог наслеђивања особина. - Слично као и код обраде заједничких особина живих бића, све што ученици посматрају или истражују би требало даприкажу цртежом и на њему обележе кључне детаље, као и да направе речник основних појмова, при чему на овом узрасту не инсистирати на употреби појмова као што су морфологија, анатомија, хијерархија.

2.	Истражује особине живих бића према упутствима наставника и води рачуна о безбедности током рада; Групише жива бића према њиховим заједничким особинама; Одабира макро-морфолошки видљиве особине важне за класификацију живих бића; Идентификује основне прилагођености спољашње грађе живих бића на услове животне средине, укључујући и основне односе исхране и распрострањење. Једноставним цртежом приказује биолошке објекте које посматра и истражује и означава кључне детаље Користи доступну ИКТ и	**ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА**	Живот на копну (животна средина, услови живота на копну, адаптације копнених животиња, адаптације копнених биљака, примери копнених животиња и биљака) Живот у води (услови животау води, адаптације водених животиња, заједница животиња, водене биљке, алге) Живот под земљом (значај земљишта, подземни живи свет, подземне животиње, значај подземних животиња)	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Естетичка компетенција Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос према околини	–У овој области је акценат на ученичком истраживању спољашњих особина живих бића из непосредног окружења и њиховом односу са условима средине у којој живе због чега у препорученим садржајима нема морских организама. - Ако су ученици заинтересовани за њих, јер их срећу у нпр. географији или научно-популарним емисијама, наставник треба да одговори њиховим образовним потребама. Треба имати увиду да су примери дати у уџбенику само препоручени садржаји, тј. наставник може користити све или само неке од примера, а може увести и нове адекватне примере, сходно окружењу у коме се школа налази, структури одељења и интересовању ученика. –Резултате истраживања би требало искористити за генерализацију и увођење новог појма – прилагођеност (адаптација).

	другу опрему у истражива њу, обради података и приказу резултата				-Часови утврђивања и часови вежбања могу се искористити за радионичарски рад описивања и цртања животних форми на карактеристичним примерима.
3.	Истражује особине живих бића према упутствима наставника и води рачуна о безбедности током рада; Једноставним цртежом приказује биолошке објекте које посматра и истражује и означава кључне детаље. Прикупља податке о варијабилности организама унутар једне врсте, табеларно и графички их представља и изводи једноставне закључке; Разликује наследне особине и особине које су резултат деловања средине, на моделима из свакодневног живота; Поставља једноставн е претпостав ке, огледом испитује утицај срединских фактора на ненаследне особине живих бића и критич ки саглед ава	**НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА**	Наслеђива ње особина (наследни материјал, особине које се наслеђују, утицај средине на испољавањ е особина, проучавање близанаца) Родитељи и потомци (разлика између полног и бесполног размножавања , наслеђивање јединствене комбинације гена, стварање копија) Узроци разноликости потомака (природа прави разлике, значај варијабилност и, еволуцијакао процес, еволуција као наука)	Компетенција заучење Рад са подацима иинформацијама Комуникација Одговорно учешће удемократском друштву Естетичка компетенц ија Решавање проблемаСарадња Дигитална компетенц ија Одговоран однос према здрављу	-У овој области акценат је на преносу особина са родитеља на потомке размножавањем, разликама бесполног и полног размножавања у погледу наслеђивања особина и разликовању наследних и ненаследних утицаја у развићу особина јединки. -Потребно је разјаснити да се особине једне јединке развијају под утицајем наследних фактора које је она добила од родитеља и под утицајем животних услова у којима се њено развиће одвија. - Нагласити да варијабилност унутар једне врсте настаје кроз садејство ових фактора. Наведене феномене би требало обрадити кроз ученичко истраживање варијабилности унутар једне врсте -Огледу треба да претходи постављање хилотезе која ће бити огледом испитана -Закључци о наслеђивању утицају

	резулт ате; Користи доступну ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата;				фактора животне средине и индивидуалној варијабилности могу бити генерализовани и повезани са питањима из свакодневног живота. На овај начин се постиже разумевање различитости између људи са акцентомна то да је свака особа јединствена и непоновљива (чиме се доприноси фундаментал ној изградњи осећања прихватања и толеранције јер сви смомеђусобно различити). Такође, на овај начин намеће се суштинско

					разумевање разлога због којих животни стил сваког од нас (исхрана, физичка активност, пушење, наркоманија и сл.) утиче на наше особине (нпр. раст и формирање тела током одрастања и касније) и на потенцијална обољевања. –Табеларно и графичко приказивање резултата, са обавезним извођењем закључака, би требало практиковати увек када се прикупљају подаци. –Препорука је да се ИКТ опрема користи за прикупљање, обраду података и представљање резултата истраживања или огледа, када се ученици оспособе за њено коришћење на часовима предмета информатика и рачунарство и техника и технологија. –У петом разреду, неопходно је увести само појам наследног материјала као узрока уочене различитости и појам врсте због варијабилности. Не препоручује се увођење појмова ген, хроматин, хромозом, Менделових правила наслеђивања и слично.

4.	Идентификује основне прилагођености спољашње грађе живих бића на услове животне средине, укључујући и основне односе исхране и распрострањење. Користи доступну ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата; Доведе у везу промене у спољашњој средини	**ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ**	Утицај људи на друга жива бића (утицај човека, изловљавање врста, уношење нових врста, последице деловања човека на друге врсте) Заштита врста (нестајање врста, законске мере, важност образовања) Кућни љубимци (дивље животиње као кућни љубимци, последице по дивље врсте, пси и мачке) Значај биљака за човека (	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција	–Исходи у овој области омогућавају да се жива бића проучавају у амбијенту у којем реално живе и да се код ученикаразвија осећање одговорности за заштиту природе и биолошке разноврсности, као и свест о властитом положају у природи и потреби одрживог развоја. –Препорука је да се часови намењени реализацији исхода из ове области изводе што чешће ван учионице у природном окружењу (школском дворишту или на неком другом терену), где би ђаци самостално или у групама

	(укључујући утицај човека) са губитком разноврсности живих бића на Земљи; Направи разлику између одговорног и неодговорног односа према живим бићима у непосредном окружењу; Предлаже акције бриге о биљкама и животињама у непосредном окружењу, учествује у њима, сарађујеса осталим учесницима и решава конфликте на ненасилан начин; Илуструје примерима деловање људи на животну средину и процењује последице таквих дејстава;		гајење биљака, јестиве и зачинске биљке, индустријске биљке, лековите биљке, украсне биљке, самоникле биљке, угрожавање врста) Значај животиња за човека (домаће животиње, гајење инсеката, привредно значајне врсте, опасности у царству животиња, непожељне врсте)	Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос према околини	проучавали жива бића, прикупљали податке, осмишљавали и реализовали еколошке пројекте. –Пројекте могу да осмисле на почетку школске године, да их реализују током читаве године, а на часовима предвиђеним за ову област да представе резултате.
5.	анализира задати јеловникса аспекта уравнотежене и разноврсне исхране; идентификује поремећаје исхране на основу типичних симптома (гојазност, анорексија, булимија); планира време за рад, одмор и рекреацију; доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци; Користи доступну ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата;	**ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ**	Правилна исхрана (потреба за храном, правила здраве исхране, брза храна, поремећаји у исхрани) Значај воде за здравље (вода као градивна супстанца, процеси који зависе од воде, жеђ, исправност воде) Пушење, енергетска пића (пушење као болест зависности, отровне супстанце у дувану, утицај дувана на здравље, утицај дувана на квалитет живота,	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција	–У овој области акценат је на основним чињеницама о здравој исхрани (ужина спремљена код куће), води као најздравијем пићу, штетности енергетских пића и дуванског дима. –Промене у и на телу, као последице пубертета, требало би повезати са потребом одржавања личне хигијене и хигијене животног простора и опасностима од ступања у преране сексуалне односе. –Препорука је да се за обраду ових појмова повремено доведу стручњаци или одведу ученици у одговарајуће установе. –Свакако би требало обраду прераног ступања у сексуалне односе обрадити заједно са школским

			енергетска пића) Здравље (здрави стилови живота, вежбање и здравље, репродуктивно здравље)		психологом.
	- Идентификује елементе здравог начина живота и уодносу на њих уме да процени сопствене животне навике и избегава ризична понашања.			Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу	

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

-српски језик и књижевност – израда домаћих задатака есејског типа, рад са текстом и обрада текста приликом израде презентација, читање и разумевање текста,издвајање кључних речи и најважнијих појмова
-математика – рад са табелама, решавање Венових дијаграма, израда графикона, примена једноставних рачунских операција
-информатика и рачунарство – примена ИКТ технологија у изради домаћих задатака, прикупљању података и информација, фотографија и видео клипова
-ликовна култура – израда паноа, плаката, цртежа, модела
-географија – употреба географских карти за одређивање распрострањености одређених група животиња

АКТИВНОСТИ У НАСТАВНОМ ПРОЦЕСУ:

АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА
Дефинише,индетификује именује, репродукује, бира, утврђује, представља, издваја, организује, пише, понавља,прилагођава, тумачи,илуструје, демонстрира, показује, објашњава, препознаје, анализира,формулише,планира, повезује, класификује, процењује, описује, вредмује, бира, поставља питања, игра се....
АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА
Припремање, организовање, читање, објашњавање,разговор, слушање,посматрање, праћење, показивање, подстицање, предвиђање, проверавање, анализирање, закључивање, вредновање, саопштавање, иницирање, вођење,процењивање, одлучивање.

ПРОВЕРА ОСТВАРЕНОСТИ СТАНДАРДА УЧЕНИЧКИХ ПОСТИГНУЋА (ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА)			
Шта пратимо	Поступак и инструменти оцењивања	Критеријуми	Време

Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа у токусваладавања програма предмета;	Процењују се: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова; уметничко изражавање;вештине, руковање прибором, алатом и технологијама и извођење радних	Оцену одличан (5) добија ученик који: – у потпуности показује способност трансформације знања и примене у новимситуацијама; – лако логички повезује чињенице и појмове; – самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; – решава проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у потпуности критички расуђује;	Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника Усмено одговарање, свеска евиденције наставника -Редовност доношења домаћег, свеска евиденције Писане провере, свеска евиденције Групни рад (посматрање наставника, излагање група), свеска евиденције Рад у пару (посматрање наставника, излагање парова), свеска евиденције -Сналажење на зидним сликама, шемама	Број јављања: За јављање + За јављање више пута ++ За давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања +5 Ко не зна одговор -	Свакодневно бележење токомгодине
				Учесталост по месецима	Пресек стања по тромесечју
		Оцену врло добар (4) добија ученик који: – у великој мери показује способност примене знања и логички повезује чињенице и појмове; – самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; – решава поједине проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у знатној мери критички расуђује		Свеобухватност одговора Сналажење на зидним сликама,природном материјалу Хоризонтално и вертикално повезивање градива	По потреби, бар једном у полугодишту
				За три недоношења домаћег -1 усвеску Прегледање свески	Свакодневнотоком годинепраћење/ пресек стања за тромесечје На крају наставне године
		Оцену добар (3) добија ученик који: – у довољној мери показује способност улотребе информација у новим ситуацијама; – у знатној мери логички повезује чињенице и појмове; – већим делом самостално изводи закључке који се заснивају на подацима и делимично самостално решава поједине проблеме; – у довољној мери критички расуђује;		Бод ова ње: 35- 49% -2 50-74%-3 75.89%-4 90-100%-5	Након свакетеме
		Оцену довољан (2) добија ученик који: – знања која је остварио су на нивоу репродукције, уз минималну примену;		Сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у свескама...) Степен знања свих чланова групе	По потреби

		– у мањој мери логички повезује чињенице и појмове и искључиво уз подршку наставника			

		изводи закључке који се заснивају на подацима; – понекад је самосталан у решавању проблема и у недовољној мери критички расуђује;	-	Квалитативно и квантитативно процењивање резултата рада група (пано, табела...)	
				Прва три пара која ураде добијају +5	По потреби
		Недовољан (1) добија ученик који: – знања која је остварио нису ни на нивоу препознавања и не показује способност репродукције и примене; – не изводи закључке који се заснивају на подацима; – критички не расуђује;			На крају школске године
Ангажовање ученика у настави.	Одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање. активно	– показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања.(5)	Вођење евиденције од стране наставника о: -Броју јављања на часовима -Броју успешности у групном раду, раду у пару -Учешћу на такмичењима, посета културно-историјским институцијама -Несебичном пружању помоћи другим ученицима.	-Све што је рађено на часу налазисе у свескама -Број и квалитет добровољног учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима (такмичења, израда паноа, кратко предавање, вођење квиза, израда асоцијација...)	-Пресек стања по тромесечјима
		– показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања.(4)			
		– показује делимични степен активности и ангажовања(3)			
		– показује мањи степен активности и ангажовања.(2)			
		– не показује интересовање за учешће у активностима нити ангажовање (1)			

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА

Процес праћења и вредновања ученика треба започети иницијалном проценом нивоа постигнућа ученика. Инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, посматрање, 15 мин
Провера знања, тематске провере знања , тест – годишњапровера знања)

Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета , као и напредак и других ученика (различитеанкете, скале процене,, табеле и сл.)

Примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

ПРОЦЕНА ОСТВАРЕНОСТИ СТАНДАРДА

У току школске године биће реализоване две процене остварености стандарда: на крају првог полугодишта и на крају школске године (ова процена обухватачитаво градиво). Ученици ће решавати тестове израђене по стандардима, који ће се састојати од дванаест питања и то: 6 на основном, 4 на средњем и 2 на
напредном нивоу. Ученици ће радити тест подељени у две групе. Резултати ће бити приказани табеларним прикатом процене остварености стандарда понивоима. У тестовима ће преовладавати задаци отвореног типа.

СТАНДАРДИ

Редни број теме	ТЕМА/ОБЛАСТ	СТАНДАРДИ
	ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	БИ.1.1.1. уме да наведе основне карактеристике живог света БИ.1.1.3. препознаје основне сличности и разлике у изгледу и понашању биљака и животиња БИ.1.2.1. зна да су најмањи организми саграђени од једне ћелије у којој се одвијају сви карактеристични животни процеси и зна основне карактеристике граће такве ћелије БИ.1.2.2. зна да је ћелија најмања јединица граће свих вишећелијских организама у чијим одељцима се одвијајуразноврсни процеси, и зна основне карактеристике граће тих ћелија БИ.1.2.3. зна основне карактеристике граће биљака, животиња и човека и основне функције које се обављају на нивоуорганизма БИ.1.2.5. разуме да је за живот неопходна енергија коју организми обезбеђују исхраном БИ.1.2.6. разуме да су поједини процеси заједнички за сва жива бића (дисање, надражљивост, покретљивост, растење,развиће, размножавање) БИ.1.3.1. разуме да јединка једне врсте даје потомке исте врсте БИ.1.3.2. зна основне појмове о процесима размножавања БИ.1.3.3. зна да свака ћелија у организму садржи генетички материјал БИ.1.3.7. зна да од зигота настаје организам и да се тај процес назива развиће БИ.1.5.1. зна основне мере за одржавање личне хигијене и хигијене околине и разуме зашто је важно да их се придржаваБИ.1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији(посматрање, бројање, мерење) БИ.1.6.2. уме да по упутству и уз помоћ наставника реализује једноставно истраживање, попуни формулар, прикажерезултате у табели/графикону и извести о резултату БИ.1.6.3. зна како да се понаша у лабораторији и на терену и правила о раду и безбедности рада БИ.2.1.3. познаје критеријуме по којима се царства међусобно разликују на основу њихових својстава до нивоа кола/класе

		БИ.2.2.3. зна карактеристике и основне функције спољашње грађе биљака, животиња и човека БИ.2.2.4. разуме да је за живот неопходна енергија која се производи, складишти и одаје у специфичним процесима ћелији и да се то назива метаболизам БИ.2.3.1. разуме основне разлике између полног и бесполног размножавања БИ.2.3.2. разуме механизам настанка зигота БИ.2.3.3. разуме зашто потомци личе на родитеље и њихове претке, али нису идентични са њима БИ.2.3.4. зна да на развиће организама поред генетичког материјала утиче и средина БИ.2.6.1. уме да уз навођење реализује сложено прикупљање података, систематизује податке и извести о резултатуБИ.2.6.2. зна шта је грешка инструмента и прецизност мерења и уме по упутству да калибрише инструмент БИ.2.6.3. уме, уз помоћ наставника, да прави графиконе и табеле према два критеријума уз коментар резултата БИ.3.1.2. уме да објасни зашто је нешто класификовано као живо или као неживо БИ.3.1.3. разуме критеријуме по којима се разликују биљке и животиње и уме да их примени у атипичним случајевимаБИ.3.6.1. разуме значај и уме самостално да реализује систематско и дуготрајно прикупљање података БИ.3.6.2. уме да осмисли једноставан протокол прикупљања података и формулар за упис резулта
II	ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	БИ.1.2.3. зна основне карактеристике грађе биљака, животиња и човека и основне функције које се обављају на нивоуорганизма БИ.1.2.7. зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином БИ.1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији (посматрање, бројање, мерење) БИ.1.6.2. уме да по упутству и уз помоћ наставника реализује једноставно истраживање, попуни формулар, прикажерезултате у табели/графикону и извести о резултату БИ.1.6.3. зна како да се понаша у лабораторији и на терену и правила о раду и безбедности рада БИ.1.6.4. уме по упутству да изведе унапред постављени експеримент и одговори на једноставну хипотезу уз помоћ инавођење наставника БИ.2.2.3. зна карактеристике и основне функције спољашње грађе биљака, животиња и човека БИ.2.4.7. зна да објасни основне прилагођености живих организама на живот у ваздушној, воденој и земљишној срединиБИ.2.6.1. уме да уз навођење реализује сложено прикупљање података, систематизује податке и извести о резултату БИ.2.6.3. уме, уз помоћ наставника, да прави графиконе и табеле према два критеријума уз коментар резултата БИ.3.1.3. разуме критеријуме по којима се разликују биљке и животиње и уме да их примени у атипичним случајевимаБИ.3.2.1. зна карактеристике и основне функције унутрашње грађе биљака, животиња и човека БИ.3.2.2. разуме морфолошку повезаност појединих нивоа организације и њихову међусобну функционалну условљеност

III	НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	БИ.1.1.5. зна да постоје просторне и временске промене код живих бића и познаје основне чињенице о томе БИ.1.3.1.разуме да јединка једне врсте даје потомке исте врсте БИ.1.3.2.зна основне појмове о процесима размножавања БИ.1.3.8. зна основне научне чињенице о еволуцији живота на Земљи БИ.1.3.9. зна да живот на Земљи има заједничко порекло са чијом се историјом можемо упознати на основу фосилнихзаписа БИ.1.6.1.уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији

		(посматрање, бројање, мерење) БИ.2.6.1. уме да уз навођење реализује сложено прикупљање података, систематизује податке и извести о резултату БИ.2.6.3.уме, уз помоћ наставника, да прави графиконе и табеле према два критеријума уз коментар резултата БИ.2.1.4. уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају кодживих бића у околностима када делује мањи број чинилаца на типичне заједнице живих бића или организме БИ.2.3.5. уочава да постоје разлике између јединки исте врсте и различитих врста и зна да су оне настале деловањемеволуционих механизама БИ.3.3.5. разуме како различити еволуциони механизми, мењајући учесталост особина у популацијама, доводе до еволуције.
IV	ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	БИ.1.1.2. разликује живу и неживу природу у непосредном окружењу и у типичним случајевима БИ.1.1.5. зна да постоје просторне и временске промене код живих бића и познаје основне чињеницеБИ.1.2.7. зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином БИ.1.4.1. препознаје основне еколошке појмове (животна средина, станиште - биотоп, животна заједница - биоценоза,популација, еколошка ниша, екосистем, биом, биосфера) и зна најопштије чињенице о њима БИ.1.4.2. препознаје утицаје појединих абиотичких и биотичких фактора на организме и популације БИ.1.4.6. разуме утицај човека на биолошку разноврсност (нестанак врста, сеча шума, интензивна пољопривреда, отпад)БИ.1.4.8. зна шта може лично предузети у заштити свог непосредног животног окружења БИ.1.5.7. разуме да загађење животне средине (воде, ваздуха, земљишта, бука, итд.) и неке природне појаве (UV зрачење) неповољно утичу на здравље човека БИ.1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији (посматрање, бројање, мерење) БИ.1.6.2. уме да по упутству и уз помоћ наставника реализује једноставно истраживање, попуни формулар, прикаже резултате у табели/графикону и извести о резултату БИ.2.1.4. уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају кодживих бића у околностима када делује мањи број чинилаца на типичне заједнице живих бића или организме БИ.2.3.6. уочава прилагођеност организама и разуме да током еволуције природно одабирање доводи до прилагођавања организама на услове животне средине БИ.2.4.1. употребљава еколошке појмове у опису типичних ситуација у природи БИ.2.4.8. разуме последице загађења воде, ваздуха и земљишта, као и значај очувања природних ресурса иБИ.2.5.4. зна механизме којима загађење животне средине угрожава здравље човека БИ.2.6.1. уме да уз навођење реализује сложено прикупљање података, систематизује податке и извести о резултату БИ.3.1.5. уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају кодживих бића у БИ.3.4.7. познаје механизме деловања мера заштите животне средине, природе и биодиверзитета БИ.3.6.1. разуме значај и уме самостално да реализује систематско и дуготрајно прикупљање податакаБИ.3.6.2. уме да

		осмисли једноставан протокол прикупљања података и формулар за упис резултата
V	ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	БИ.1.5.1. зна основне мере за одржавање личне хигијене и хигијене околине и разуме зашто је важно да их се придржава БИ.1.5.2. разуме значај примене хигијенских навика у исхрани и посебно значај термичке обраде хране

		БИ.1.5.4. разуме зашто је важно да се придржава званичних упутстава која се односе на заразне болести (епидемије ипандемије) БИ.1.5.7. разуме да загађење животне средине (воде, ваздуха, земљишта, бука, итд.) и неке природне појаве (UV зрачење) неповољно утичу на здравље човека БИ.1.5.8. зна и разуме какав значај за здравље имају умерена физичка активност и поштовање биолошких ритмова (сна,одмора) БИ.1.5.12. зна да болести зависности (претерана употреба дувана, алкохола, дроге) неповољно утичу на укупан квалитетживота и зна коме може да се обрати за помоћ (институцијама и стручњацима) БИ.2.5.1. познаје основне механизме деловања превентивних мера у очувању здравља БИ.2.5.2. разуме значај и зна основне принципе правилног комбиновања животних намирница БИ.2.5.3. зна како се чува хранљива вредност намирница БИ.2.5.4. зна механизме којима загађење животне средине угрожава здравље човека БИ.2.5.5. зна механизме деловања хемијских материја на физиолошке процесе у организму и на понашање (утицајалкохола, различитих врста дрога, енергетских напитака и сл.) БИ.3.5.1. познаје узроке и физиолошке последице заразних болести БИ.3.5.2. познаје основне принципе лечења заразних и других болести БИ.3.5.3. разуме основне биолошке процесе који леже у основи физиолошки правилне исхране БИ.3.5.6. разуме механизме поремећаја функције појединих органа БИ.3.5.7. познаје основне биолошке механизме који доводе до развијања болести зависности.

ПРОЈЕКТНА НАСТАВА

Садржај програма	Број часова	Активности ученика	Активности наставника	Начин и поступци остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ (време реализације друго полугодиште)	6	Предлажу задатке, деле се у групе, организују поделу посла унутар групе, организују истраживачки део посла, прикупљају и обрађују податке, праве паное, презентације, анкете и чек листе, презентују радове, процењују	Предлаже тему, координира рад група, осигурава поштовање временских оквира, усмерава рад ученика, саветује, проверава	дијалошка демонстративна илустративна	Усвајање градива у већем обиму Боље разумевање градива Повезивање теоријских
		рад групе, процењују рад других група.	тачност, процењује успешност рада групе, прати и оцењује активности ученика.		знања са практичним искуствима Примена стечених знања у решавању свакодневних ситуација Повезивање градива различитих предмета у решавањеу постављених задата Неговање тимског духа и сарадње

НЕКИ ОД ПРЕПОРУЧЕНИХ НАЧИНА ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ОБРАЗОВНА ПОДРШКА:

просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих...)

што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима

размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи...

коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја

и све друго што ће се применити у складу са конкретним случајем

ДОДАТНИ РАД: Циљеви додатног рада наставе биологије: додатни рад се организује за напредније ученике који желе да прошире своја знања из биологије.

Садржаји програма	Број часова	Активности ученика у образовно-васпитном раду	Активности наставника у образовно- васпитном раду	Начин и поступци остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	5	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују, изводе једноставне експерименте	Подстиче на истраживачки рад, будирадозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешћена такмичењима	дијалошка демонстративна илустративна	Усвајање знања у већем обиму
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	1	Активно слушају, питају, упоређују, истражуј у, закључуј у, постављ ају хипотезе , прикупљ ају податке, илуструју	Подстиче на истраживачки рад, будирадозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	дијалошка демонстративна илустративна	Усвајање знања у већем обиму
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	1	Активно слушају, питају, упоређују	Подстиче на истраживачки рад, будирадозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	дијалошка демонстративна илустративна	Усвајање знања у већем обиму
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	1	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују	Подстиче на истраживачки рад, будирадозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	дијалошка демонстративна илустративна	Усвајање знања у већем обиму

ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	1	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују	Подстиче на истраживачки рад, буди радозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	дијалошка демонстративна илустративна	Усвајање знања у већем обиму

ДОПУНСКА НАСТАВА: Циљеви допунске наставе су: допунска настава се организује за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за онекоји желе да утврде своје знање, са циље разумевања, препознавања, отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива.

Садржаји програма	Број часова	Активности ученика у образовно-васпитном раду	Активности наставника у образовно-васпитном раду	Начин и поступци остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	5	Слушају, питају, решавају задатке, дефинишу битне појмове	подстиче на усвајање знања мотивише за рад методе рада прилагођава карактеристи кама и способностима ученика	дијалошка демонстративна	Боље разумевањ е
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	1	Слушају, питају, упоређују	подстиче на усвајање знања мотивише за рад методе рада прилагођава карактеристи кама и способностима ученика	дијалошка демонстративна илустративна	Боље разумевање иуочавање
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	1	Слушају, питају, упоређују	подстиче на усвајање знања мотивише за рад методе рада прилагођава карактеристи кама и способностима ученика	дијалошка демонстративна илустративна	Боље разумевање иуочавање
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	1	Слушају, питају, наводе примере из окружењ а	подстиче на усвајање знања мотивише за рад методе рада прилагођава карактеристи кама и способностима ученика	дијалошка демонстративна илустративна	Боље разумевање иуочавање
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	1	Слушају, питају, упоређују	подстиче на усвајање знања мотивише за рад методе рада прилагођава карактеристи кама и способностима	дијалошка демонстративна илустративна	Боље разумевање иуочавање

			ученика		

ЕКОЛОШКА СЕКЦИЈА:

НЕДЕЉНИ ФИНД ЧАСОВА: 1

ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА: 36

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Развијање еколошке свести, бриге о непосредном окружењу и развијање љубави према природи

Развијање еколошке културе деце, стицање основних знања о екологији ,заштити животне средине

Упознавање са појмом рециклаже и њеним значајем

Развијање и неговање другарства , креативности, тимског рада, стицање добрих навика и естетских вредности

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Еколошке радионице;

Коришћењем савремених наставних средстава путем презентација ;

Исписивање еколошких порука; - Израда тематских еколошких паноа ;

Приказивање дечјих радова кроз изложбе

КОРЕЛАЦИЈА СА НАСТАВНИМ ПРЕДМЕТИМА:

свет око нас, познавање природе и друштва, ликовна култура

АКТИВНОСТИ:

Уређење учионица и кабинета (одељенске заједнице, одељенски старешина)

Одржавање школског дворишта (родитељи, директор, домар)

Гајење биљака (помоћно особље, ученици)

Сакупљање секундарних сировина (наставници, ученици)

Уређење одељенских паноа (наставници, ученици)

Учешће у пројектима и конкурсима

Сарадња са другим школама

ПРЕДМЕТ: БИОЛОГИЈА
РАЗРЕД: ШЕСТИ
ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА: 37
НЕДЕЉНИ ФОНД ЧАСОВА: 1

Циљ учења биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: ћелија, моргологија, анаомија, ткиво, орган, систем органа, организам, ћелијска мембрана, цитоплазма, ћелијске оргаеле, митохондрија, једро, једрова мембрана, једрова плазма, ћелијски зид, целулоза, хитин,циста, хлоропласт, биљна вакуола, хранљива вакуола, контрактилна вакуола, еукарије, амебоидно кретање, лажне ножице, проста деоба, дизентерична амеба, ферментација или алкохолно врење, споре, кандида, модрозелене бактерије, колонија, цитоплазматични мостићи, поре, хифе, мицелијум, суперорганизам,вегетативни органи, репродуктивни органи, прави корен, коренове длачице, подземно стабло, пупољци, изданак, зељасто стабло, дрвенасто стабло, лиска или лисна плоча, прост лист, сложен лист, лисна нерватура,унутарћелијско варење, ванћелијско варење, механичко варење, сокови за варење, зуби, језик, пљувачне жлезде, ждрело, једњак, желудац, желудачна киселина, танко црево, дванаестопалачно црево. Јетра, гуштерача, цревне ресице, дебело црево, слепо црево, анални отвор, дисање, носна дупља, слузокожа, секрет, синуси, ждрело,гркљан, гркљански поклопац, душник, душнице, плућно крило, плућа, плућни мехурићи, ребра, пречага, трахеје, срце, крвни судови, крв, срчани залисци, артерије, вене, крвни капилари, плућна артерија, плућна вена, пулс, венски залисци, крвна плазма, црвена крвна зрнца, бела крвна зрнца, крвне плочице, згрушавање крви, затворен крвоток, отворен крвоток, рецептори, нервни систем, ефектори, мишићи, жлезде, мишићи, механорецептори, терморецептори, фоторецептори, хеморецептори, праг дражи, мозак, кичмена мождина, лобања, кичма, нерви, ганглије, срчаи мишићи, попречнопругасти или скелетни мишићи, глатки мишићи, тетива, дуге, кратке, пљоснате кости, хрскавица, шав, зглоб, скелет, лобања, кичма,кичмени пршљенови, грудна кост, ребра, грудни кош, раменипојас, карлица, бубрези,бубрежна телашца, мокраћовод, мокраћна бешика, мокраћна цев, знојне жлезде, поре, клоака, хермафродити,полни органи, јајници, јајна ћелија, јајовод, материца, менструација, родница, стидница, стидница, мошнице, пасеменици, семоводи, простата, семена течност, сперматозоиди, полни уд, семе, плод, рсејавање, поленове кесе, семени заметак, прачник, плодник, тучак, екологија,ваздашну, земљишна,подземна животна средина, животно станиште или биотоп, животна заједница или биоценоза, екосистем, просторна и временска организација, спратовност, екоошка ниша, аспект, животна форма,популација, ланац исхране, трофичка пирамида, еколошки фактори, абиотички, биотички, акције, рекације, коакције, антропогени фактор, депоније, рециклажа, компост, биогориво, ДНК, ген, деоба ћелије, проста деоба, телесне ћелије, полне ћелије, варијабилност, природна селекција, еволуција, еволуцион промене, еволуциони биолог, вештачка селекција, сорта, раса, протоћелија,епител, епидермис, дрво живота, праве бактерије, археје,сродност , сличност, породично стабло,птогени, клицоноша, салмонела, пантљичара, бобица, полно преносиве болести, антибиотици, пеницилин, пробиотици, "цревна флора", превенција, дезинсекција, стерилни атеријал алкохолизам, етанол, цироза јетре, пијанство, деликвенција, апстинентска криза.

Редни број	Предметни исходи По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	Тема/област	Садржаји	Компетенције Опште међупредметне компетенције	Начини и поступци остваривања програма (Дидактичко-методичко упутство)
1.	упореди грађу животиња, биљака и бактерија на нивоу ћелија и нивоу организма; повеже грађу и животне процесе на нивоу ћелије и нивоу организма; одреди положај органа човека и њихову улогу; цртежом или моделом прикаже основне елементе грађе ћелије једноћелијских и вишећелијских организама; користи лабораторијски прибор и школски микроскоп за израду и посматрање готових и самостално израђених препарата; хумано поступа према организмима које истражује; групише организме према особинама које указују на заједничко порекло живота на Земљи; користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и	**ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА**	Грађа живих бића – спољашња и унутрашња. Грађа људског тела: хијерархијски низ од организма до ћелије. Једноћелијски организми – бактерија, амеба, ћелија квасца. Удруживање ћелија у колоније. Вишећелијски организми – одабрани примери гљива, биљака иживотиња. Основне животне функције на нивоу организма: исхрана, дисање, транспорт и елиминација штетних супстанци, размножавање. Разлике у грађи биљака, гљива и животиња и начину функционисања, као и сличности и разликеу обављању основних животних процеса. Откриће ћелије и микроскопа. Основна грађа ћелије (мембрана, цитоплазма, језро, митохондрије, хлоропласти). Разлика између	**Компетенција за учење** **Рад са подацима и информацијама** **Комуникација** **Одговорно учешће у демократском друштву** **Естетичка компетенција** **Решавање проблема** **Сарадња** **Дигитална компетенција** **Одговоран однос према околини** **Одговоран однос према здрављу**	- У остваривању наставе потребно је подстицати истраживачки рад ученика основних сличности и разлика спољашње и унутрашње грађе и функционисања различитих живих бића, треба користити школски микроскоп, обрађивати примере из непосредног окружења и водити рачуна да се ученици хумано опходе према живим бићима које истражују -Достизање исхода је могуће кроз различите вежбе и практичне активности ученика као нпр. израда плаката (људско тело, упоредни преглед спољашње грађе: човек, један кичмењак, један бескичмењак, биљка, гљива), квиз (нпр. Чији су зуби?), мерење пулса при мировању и физичкој активности, испитивање тока воде кроз биљку, дисековање цвета, размножавање биљака семеном и пелцером, микроскопирање ћелија квасца/инфузоријума/самостално направљених препарата, употреба едукативних филмова (нпр.Живот у капи воде) итд.

	приказу резултата. табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; – разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може да примени.		бактеријске, и биљне иживотињске ћелије. - Ћелијско дисање, стварање енергије, основне чињенице о фотосинтези.		
2.	направи разлику између животне средине, станишта, популације, екосистема и еколошкенише; размотри односе међу члановима једне популације, као и односе између различитих популација на конкретним примерима; илуструје примерима међусобни утицај живих бића и узајамни однос са животном средином; истражи утицај средине на испољавање особина, поштујући принципе научног метода; идентификује примере природне и вештачке селекције у окружењу и у задатом тексту; повеже узроке нарушавања животне средине са последицама по животну средину и људско здравље и	**ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ**	Популација, станиште, екосистем, еколошке нише, адаптације, животне форме, трофички односи – ланци исхране. Абиотички и биотички фактори. Значај абиотичких и биотичких фактора. Антропогени фактор и облици загађења. Угрожавање живих бића и њихова заштита.	**Компетенција за учење** **Рад са подацима и информацијама** **Комуникација** **Одговорно учешће у демократском друштву** **Естетичка компетенција** **Решавање проблема** **Сарадња** **Дигитална компетенција** **Одговоран однос према околини** **Одговоран однос према здрављу**	-Знања и искуства ученика стечена у претходном разреду, треба проширити и надоградити појмовима: животна средина, популација, екосистем и еколошка ниша. -Теме се обрађују уз више вежби теренског типа. -Задаци *Истражи и прикажи* могу да буду показатељ у којој мери су ученици разумели основне еколошке појмове. Истраживање можеда подразумева познат терен, литературу, нтернет. Важно је да се обезбеди час за презентовање резултата истраживања, као и да ученици сами процене квалитет и добију повратну информацију од наставника. Акценат треба ставити на односе рзмножавања када су у питању јединке исте популације и трофичке односе када су у питању јединке различитих популација. -Приликом обраде абиотичких фактора, не треба инсистирати на груписању већ пажњу усмерити на њихов утицај на раст и развиће. - Антропогени фактор треба обрадити кроз различите облике загађења, без улажења у хемијске процесе јер ученици немају потребназнања из ове области -Требало би укључивати ученике у активности за заштиту животне средине, мотивисати их да предлажу акције и да на своје вршњаке делују личним примером.

	делује личним примером у циљу заштите животне средине; користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата. табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може да примени.				
3.	користи лабораторијски прибор и школски микроскоп за израду и посматрање готових и самостално израђених препарата; хумано поступа према организмима које истражује; истражи утицај средине на испољавање особина, поштујући принципе научног метода; идентификује примере природне и вештачке селекције у окружењу и у задатом тексту/илустрацији; повеже еволутивне промене са наследном варијабилношћу и	**НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА**	Наследни материјал (ДНК, гени). Телесне и полне ћелије. - Пренос наследног материјала. Наследне особине (веза између гена и особина, утицај спољашње средине). Индивидуална варијабилност. Природна селекција на одабраним примерима. Вештачка селекција. Значај гајених биљака и припитомљених животиња за човека	**Компетенција за учење** **Рад са подацима и информацијама** **Комуникација** **Одговорно учешће у демократском друштву** **Естетичка компетенција** **Решавање проблема** **Сарадња** **Дигитална**	Уводе се нови појмови- ген и ДНК (у једру иливан једра код прокариота), деобе телесних и полних ћелија,количина наследног материјала. Индивидуалну варијабилност организама у популацији треба повезати са механизмом природне селекције, као еволуционим механизмом који доводи до адаптирања организама на услове животне средине. Потребно је подстицати ученике да сами пронађу примере о деловању природне селекције. За вештачку селекцију потребно је даученици сами истраже које су биљке и животиње људи почели припитомљавати у прошлости и због чега. Природну и вештачку селекцију треба реализовати кроз обраду и табеларно и графичко приказивање неколико различитих примера, са обавезним извођењем закључака. Потребно је ученике подстицати да истражују нове примере индивидуалне варијабилности и резултате прикажу одељењу.

	природном селекцијом; користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата. табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може да примени.			**компетенција** **Одговоран однос према околини** **Одговоран однос према здрављу**	

4.	истражи утицај срединена испољавање особина, поштујући принципе научног метода; повеже еволутивне промене са наследном варијабилношћу и природном селекцијом; групише организме према особинама које указују на заједничко порекло живота на Земљи; одреди положај непознате врсте на „дрвету живота", на основу познавања општих карактеристика једноћелијских и вишећелијских организама; користи ИКТ и другу	**ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА**	Постанак живота на Земљи (прве ћелије без једра, постанак ћелија саједром и појава вишеће личности). „Дрво живота" (заједничко порекло и основни принципи филогеније, сродност и сличност). Организми без једра. Организми са једром. Положај основних група једноћелијских и вишећелијских организама на „дрвету живота".	**Компетенција за учење** **Рад са подацима и информацијама** **Комуникација** **Одговорно учешће у демократском друштву** **Естетичка компетенција** **Решавање проблема** **Сарадња** **Дигитална компетенција** **Одговоран однос**	Основна идеја коју ученици треба да усвоје је да су сви организми који данас живе на Земљи потомци заједничког претка, који је био једноћелијски организам без формираног једра Потребно је обрадити улогу ћелија без једра ићелија са једром у појави вишеће личности. При разврставању и груписању живог света, треба користити филогенетски приступ, односно заједничко порекло, принцип сродности и сличности. Положај основних група једноћелијских и вишећелијских организама на „дрвету живота" треба да има логички след, који произилази из знања о грађи ћелија

	опрему у истраживању, обради података и приказу резултата. табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; разматра, у групи, шта и како је учио/учила и гдета знања може да примени.			**према околини** **Одговоран однос према здрављу**	
5.	одржава личну хигијену и хигијену животног простора у циљу спречавања инфекција; доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци; збрине површинске озледе коже, укаже прву помоћ у случају убода инсеката, сунчанице и топлотног удара и затражи лекарску помоћкад процени да је потребна; повеже узроке нарушавања животне средине са последицама по животну средину и људско здравље и делује личним примером у циљу заштите животне средине;	**ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ**	Обољења која изазивају, односно преносе бактерије и животиње. Бактерије и антибиотици. Путеви преношења заразних болести. Повреде и прва помоћ: повреде коже, уболи инсеката и других бескичмењака, тровање храном, сунчаница, топлотни удар. Превенција и понашање у складу са климатским параметрима. Последице болести зависности – алкохолизам.	**Компетенција за учење** **Рад са подацима и информацијама** **Комуникација** **Одговорно учешће у демократском друштву** **Естетичка компетенција** **Решавање проблема** **Сарадња** **Дигитална компетенција** **Одговоран однос према околини**	У овој области акценат је на основним чињеницама о превенцији заразних болести, путевима преношења и спречавању ширења Посебно треба обратити пажњу на антибиотике Важан део ове области је упознавање са болестима зависности, нарочито алкохолизмом Неопходно је подстаћи ученике да сами, уз употребу ИК технологија истражују ову област Градиво на тему климатских промена обрадити у виду преојекта (радионице, филм и приредба) Препорука је да се за обраду ових појмова *повремено доведу стручњаци или одведу ученици у одговарајуће установе.*
	користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата разматра, у групи, шта и како је учио/учила и гдета знања може да примени			**Одговоран однос према здрављу**	

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

-српски језик и књижевност – израда домаћих задатака есејског типа, рад са текстом и обрада текста приликом израде презентација, читање и разумевање текста,издвајање кључних речи и најважнијих појмова

-математика – рад са табелама, решавање Венових дијаграма

-информатика и рачунарство – примена ИКТ технологија у изради домаћих задатака, прикупљању података и информација, фотографија и видео клипова

-ликовна култура – израда паноа, плаката, цртежа, модела

-географија – употреба географских карти за одређивање распрострањености одређених група животиња, посебно ендемичних и реликтних врста.

АКТИВНОСТИ У НАСТАВНОМ ПРОЦЕСУ	
АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА	Дефинише,индетификује именује, репродукује, бира, утврђује, представља, издваја, организује, пише, понавља,прилагођава, тумачи,илуструје, демонстрира, показује, објашњава, препознаје, анализира,формулише,планира, повезује, класификује, процењује, описује, вредмује, бира, поставља питања, игра се....
АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА	Припремање, организовање, читање, објашњавање,разговор, слушање,посматрање, праћење, показивање, подстицање, предвиђање, проверавање, анализирање, закључивање, вредновање, саопштавање, иницирање, вођење,процењивање, одлучивање.

ПРОВЕРА ОСТВАРЕНОСТИ СТАНДАРДА УЧЕНИЧКИХ ПОСТИГНУЋА (ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА)					
Ш т а п р а т и м о			Поступак и инструменти оцењивања	Критеријум и	Време
Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа утоку савладавања програма предмета;	Процењују се: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова; уметничко изражавање; вештине, руковање прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака	Оцену одличан (5) добија ученик који: – у потпуности показује способност трансформације знања и примене у новимситуацијама; – лако логички повезује чињенице и појмове; – самостално изводи закључке који се заснивајуна подацима; – решава проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у потпуности критички расуђује;	Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника Усмено одговарање, свеска евиденције наставника -Редовност доношења домаћег, свеска евиденције Писане провере, свескаевиденције Групни рад (посматрање наставника, излагање група), свеска евид енци јеРад у пару (посматрање наставника, излагање парова), свеска евиденције -Сналажење на зидним сликама, шемама	Број јављања: За јављање + За јављање више пута ++ За давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања +5 Ко не зна одговор -	Свакодн евно бележе ње током године
				Учесталост по месецима	Пресек стања по тромесечју
		Оцену врло добар (4) добија ученик који: – у великој мери показује способност примене знања и логички повезује чињенице и појмове; – самостално изводи закључке који се заснивају наподацима; – решава поједине проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у знатној мери критички расуђује		Свеобухватност одговора Сналажење на зидним сликама, пиродном материјалу Хоризонтално и вертикално повезивање градива	По потреби , бар једном у полугод ишту
				За три недоношења домаћег -1 усвеску Прегледање свески	Свакодн евно током годинепраће ње/ пресек стања за тромесечје На крају наставне године

		Оцену добар (3) добија ученик који: – у довољној мери показује способност употребе информација у новим ситуацијама; – у знатној мери логички повезује чињенице ипојмове; – већим делом самостално изводи закључке који се заснивају на подацима и делимично самосталнорешава поједине проблеме; – у довољној мери критички расуђује;		Бодовање: 35-49%-2 50-74%-3 75.89%-4 90-100%-5	Након сваке теме

		Оцену довољан (2) добија ученик који: – знања која је остварио су на нивоу репродукције,уз минималну примену; – у мањој мери логички повезује чињенице ипојмове и искључиво уз подршку наставника изводи закључке који се заснивају на подацима; – понекад је самосталан у решавању проблема и унедовољној мери критички расуђује;		Сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у свескама...) Степен знања свих чланова групе Квалитативно и квантитативно процењивање резултата рада група (пано, табела...)	По потреби
				Прва три пара која ураде добијају +5	По потреби
		Недовољан (1) добија ученик који: – знања која је остварио нису ни на нивоупрепознавања и не показује способност репродукције и примене; – не изводи закључке који се заснивају наподацима; – критички не расуђује;			На крају школске године
Ангажовање ученика у настави.	Одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање. активно учествовање у настави. сарадњу са другима	– показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања.(5) – показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања.(4) – показује делимични степен активности иангажовања(3) – показује мањи степен активности и ангажовања.(2) – не показује интересовање за учешће у активностима нити ангажовање (1)	Вођење евиденције од стране наставника о: -Броју јављања на часовима -Броју успешности у групном раду, раду упару -Учешћу на такмичењима, посета културно-историјским институцијама -Несебичном пружању помоћи другим ученицима.	-Све што је рађено на часу налазисе у свескама -Број и квалитет добровољног учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима (такмичења, израда паноа, кратко предавање, вођење квиза, израдаасоцијација...)	-Пресек стања по тромесечјима

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА

Процес праћења и вредновања ученика треба започети иницијалном проценом нивоа постигнућа ученика.
Инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, посматрање, 15 мин. Провера знања, тематске провере знања , тест – годишњапровера знања)
Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета , као и напредак и других ученика (различитеанкете, скале процене,, табеле и сл.)
Примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

ПРОЦЕНА ОСТВАРЕНОСТИ СТАНДАРДА

У току школске године биће реализоване две процене остварености стандарда: на крају првог полугодишта и на крају школске године (ова процена обухватачитаво градиво). Ученици ће решавати тестове израђене по стандардима, који ће се састојати од дванаест питања и то: 6 на основном, 4 на средњем и 2 на
напредном нивоу. Ученици ће радити тест подељени у две групе. Резултати ће бити приказани табеларним прикатом процене остварености стандарда понивоима. У тестовима ће преовладавати задаци отвореног типа.

редни број теме	ТЕМА/ОБЛАСТ	С Т А Н Д А Р Д И
	ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	БИ.1.1.3. препознаје основне сличности и разлике у изгледу и понашању биљака и животињаБИ.1.1.4. уме да наведе називе пет царстава и познаје типичне представнике истих БИ.1.2.1. зна да су најмањи организми саграђени од једне ћелије у којој се одвијају сви каракатеристични животни процеси и зна основне карактеристике грађе такве ћелије; БИ.1.2.2. зна да је ћелија најмања јединица грађе свих вишећелијских организма у чијим се одељцима одвијају разноврсни процеси, и зна основне карактеристике грађе тих ћелија БИ.1.2.3. зна основне карактеристике грађе биљака, животиња и човека и основне функције које се обављају на нивоуорганизма БИ.1.2.4. познаје основну организацију органа у којима се одвијају различити животни процеси БИ.1.2.5.разуме да је за живот неопходна енергија коју организми обезбеђују исхрано БИ.1.2.6. разуме да су поједини процеси заједнички за сва жива бића (дисање, надражљивост, покретљивост,растење, развиће, размножавање); БИ.1.2.7. зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином БИ.1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији (посматрање, бројање, мерење) БИ.1.6.2. уме да по упутству и уз помоћ наставника реализује једноставно истраживање, попуни формулар, прикаже резултате у табели/графикону и извести о резултату

		БИ.1.6.3. зна како да се понаша у лабораторији и на терену и правила о раду и безбедности рада БИ.1.6.4. уме по упутству да изведе унапред постављени експеримент и одговори на једноставну хипотезу уз помоћ инавођење наставника БИ.2.2.1. разуме да постоје одређене разлике у грађи ћелија у зависности од функције коју обављају у вишећелијскиморганизмима (разлике између биљне и животињске ћелије, између коштане и мишићне ћелије и сл.) БИ.2.2.2.зна и упоређује сличности и разлике између нивоа организације јединке; зна да се ћелије које врше исту функцију групишу и образују ткива, ткива са истом функцијом органе, органи са истом функцијом системе органа БИ.2.2.3. зна карактеристике и основне функције спољашње грађе биљака, животиња и човека БИ.2.2.4. разуме да је за живот неопходна енергија која се производи, складишти и одаје у специфичним процесима ућелији и да се тај процес назива метаболизам БИ.2.2.5.. разуме да биљне ћелије, захваљујући специфичној грађи, могу да везују енергију и стварају (синтетишу)сложене (хранљиве) материје БИ.2.2.6. разуме да и у биљној и животњској ћелији сложене материје могу да се разграђују, при чему се ослобађаенергија у процесу који се назива дисање; БИ.2.6.1. уме да уз навођење реализује сложено прикупљање података, систематизује податке и извести о резултату БИ.2.6.3. уме, уз помоћ наставника, да прави графиконе и табеле према два критеријума уз коментар резултата БИ.3.1.3. разуме критеријуме по којима се разликују биљке и животиње и уме да их примени у атипичним случајевимаБИ.3.2.1.зна карактеристике и основне функције унутрашње грађе биљака, животиња и ч БИ.3.2.2.. разуме морфолошку повезаност појединих нивоа организације и њихову међусобну функционалнуусловљеност БИ.3.2.3. . разуме узроке развоја и усложњавања грађе и функције током еволуције
II	**ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ**	БИ.1.1.2. разликује живу и неживу природу у непосредном окружењу и у типичним случајевима БИ.1.1.5. зна да постоје просторне и временске промене код живих бића и познаје основне чињенице о томеБИ.1.2.5. разуме да је за живот неопходна енергија коју организмиобезбеђују исхраном БИ.1.2.7. зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином БИ.1.4.1. препознаје основне еколошке појмове (животна средина, станиште – биотоп, животна заједница –биоценоза, популација, еколошка ниша, екосистем, биом, биосфера) и зна најопштије чињенице о њима БИ.1.4.2. препознаје утицаје појединих абиотичких и биотчких фактора на организме и популације БИ.1.4.6. разуме утицај човека на биолошку разноврсност (нестанак врста, сеча шума, интензивна пољопривреда,отпад) БИ.1.4.8. зна шта може лично предузети у заштити свог непосредног животног окружења БИ.1.5.7.разуме да загађењеживотне средине (воде, ваздуха, земљиште , бука. .....) и неке природне појаве (УВ зрачења) неповољно утчу на здравље чове БИ.1.2.5. разуме да је за живот неопходна енергија коју организми обезбеђују исхраном БИ.1.2.7. зна да организми функционишу као независне целине у сталној

		интеракцији са околином БИ.1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података убиологији (посматрање, бројање, мерење)

		БИ.1.6.2. уме да по упутству и уз помоћ наставника реализује једноставно истраживање, попуни формулар, прикажерезултате у табели/графикону и извести о резултату БИ.1.6.3. зна како да се понаша у лабораторији и на терену и правила о раду и безбедности рада БИ.2.1.4. уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају кодживихбића у околностима када делује мањи број чинилаца на типичне заједнице живих бића или организме БИ.2.3.6. уочава прилагођеност организама и разуме да током еволуције природно одабирање доводи до прилагођавања организама на услове животне средине БИ.2.4.1. употребљава еколошке појмове у опису типичних ситуација у природи БИ.2.4.2. зна и правилно именује делове екосистема, заједница и популација и зна да опише везе између делова БИ.2.4.3. уме на разноврсним примерима да одреди основне мате-ријалне и енергетске токове у екосистему, основнеодносе исхране, и најважнија својства биоценоза и популација БИ.2.4.7. зна да објасни основне прилагођености живих организама на живот у ваздушној, воденој и земљишнојсредини БИ.2.4.8. разуме последице загађења воде, ваздуха и земљишта као изначај очувања природних ресурса и уштедеенергије БИ.2.5.4. зна механизме којима загађење животне средине угрожаваздравље човека БИ.2.6.1. уме да уз навођење реализује сложено прикупљање података, систематизује податке и извести о резултату БИ.3.1.5. уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају код живих бића у комплексним ситуацијама у сложенијим заједницама БИ.3.3.6. разуме да човек може да утиче на смер и брзину еволуционих промена својих популација и популацијадругих врста БИ.3.4.7. познаје механизме деловања мера заштите животне средине, природе и биодиверзитета БИ.3.6.1. разуме значај и уме самостално да реализује систематско и дуготрајно прикупљање података БИ.3.6.2. уме да осмисли једноставан протокол прикупљања података и формулар заупис резултата Ученик/ца обрађује и приказује прикупљене податке БИ.3.6.4. . разуме значај контроле и пробе у експерименту (варирање једног/више фактора), уме да постави хипотезу иизвуче закључак
III	**НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА**	БИ.1.3.1. зна основне научне чињенице о еволуцији живота на Земљи БИ.1.3.2. зна да живот на Земљи има заједничко порекло са чијом се историјом можемо упознати на основу фосилнихзаписа БИ.1.3.3. зна да свака ћелија у организму садржи генетички материјалžзна за појам и основну улогу хромозома; БИ.1.3.5.зна основне принципе наслеђивањиа; БИ.1.3.6.зна како делују гени и да се стечене особине не наслеђују; БИ.1.3.7.зна да од зигота настаје организам и да се тај процес назива развиће БИ.1.3.10. зна да је природно одабирање основни механизам прилагођавања организама БИ.1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података убиологији (посматрање, бројање, мерење)

		БИ.1.6.2. уме да по упутству и уз помоћ наставника реализује једноставно истраживање, попуни формулар, прикажерезултате у табели/графикону и извести о резултату БИ.1.6.3. зна како да се понаша у лабораторији и на терену и правила о раду и безбедности рада БИ.1.6.4. уме по упутству да изведе унапред постављени експеримент и одговори на једноставну хипотезу уз помоћ инавођење наставника БИ.2.3.1. разуме основне разлике између полног и бесполног разножавања; БИ.2.3.2. разуме механизам настанка зигота; БИ.2.3.3.разуме зашто потомци личе на родитеље и њихове претке, али нису идентични са њима БИ.2.3.4.зна да на развиће организама поред генетичког материјала утиче и средина; БИ.2.3.5. уочава да постоје разлике између јединки исте врсте и различитих врста и зна да су оне настале деловањем еволуционих механизама; БИ.2.3.6. уочава прилагођеност организама и разуме да током еволуције природно одабирање доводи до прилагођавања организама на услове животне средине. БИ.2.6.1. уме да уз навођење реализује сложено прикупљање података, систематизује податке и извести о резултату БИ.2.6.3. уме, уз помоћ наставника, да прави графиконе и табеле према два критеријума уз коментар резултата БИ.3.3.1. разуме разлику између телесних и полних ћелија у погледу хромозома и деоба БИ.3.3.3. зна функцију генетичког материјала и његову основну улогу у ћелији БИ.3.3.5. разуме како различити еволуциони механизми, мењајући учесталост особина у популацијама, доводе доеволуције. БИ.3.3.6. разуме да човек може да утиче на смер и брзину еволуционих промена својих популација и популацијадругих врста
IV	**ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА**	БИ.1.1.5. зна да постоје просторне и временске промене код живих бића и познаје основне чињенице БИ.1.2.2. зна да је ћелија најмања јединица грађе свих вишећелијских организма у чијим се одељцима одвијајуразноврсни процеси, и зна основне карактеристике грађе тих ћелија БИ.1.3.8. зна шта може лично предузети у заштити свог непосредног животног окружења БИ.1.3.9. разуме да загађење животне средине (воде, ваздуха, земљишта, бука, итд.) и неке природне појаве (UV зрачење) неповољно утичу на здравље човека БИ.1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података убиологији (посматрање, бројање, мерење) БИ.2.1.3. познаје критеријуме по којима се царства међусобно разликују на основу њихових својстава до нивоакола/класе БИ.2.1.4. уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају кодживих бића у околностима када делује мањи број чинилаца на типичне заједнице живих бића или организме

V	ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	БИ.1.5.1. зна основне мере за одржавање личне хигијене и хигијене околине и разуме зашто је важно да их сепридржава БИ.1.5.2. разуме значај примене хигијенских навика у исхрани и посебно значај термичке обраде хране БИ.1.5.4. разуме зашто је важно да се придржава званичних упутстава која се односе на заразне болести (епидемије ипандемије)

		БИ.1.5.7. разуме да загађење животне средине (воде, ваздуха, земљишта, бука, итд.) и неке природне појаве (UV зрачење) неповољно утичу на здравље човека БИ.1.5.8. зна и разуме какав значај за здравље имају умерена физичка активност и поштовање биолошких ритмова(сна, одмора) БИ.1.5.12. зна да болести зависности (претерана употреба дувана, алкохола, дроге) неповољно утичу на укупанквалитет живота и зна коме може да се обрати за помоћ (институцијама и стручњацима) БИ.2.5.1. познаје основне механизме деловања превентивних мера у очувању здравља БИ.2.5.2. разуме значај и зна основне принципе правилног комбиновања животних намирница БИ.2.5.3. зна како се чува хранљива вредност намирница БИ.2.5.4. зна механизме којима загађење животне средине угрожава здравље човека БИ.2.5.5. зна механизме деловања хемијских материја на физиолошке процесе у организму и на понашање (утицајалкохола, различитих врста дрога, енергетских напитака и сл.) БИ.3.5.1. познаје узроке и физиолошке последице заразних болести БИ.3.5.2. познаје основне принципе лечења заразних и других болести БИ.3.5.3. разуме основне биолошке процесе који леже у основи физиолошки правилне исхране БИ.3.5.6. разуме механизме поремећаја функције појединих органа БИ.3.5.7. познаје основне биолошке механизме који доводе до развијања болести зависности.

НЕКИ ОД ПРЕПОРУЧЕНИХ НАЧИНА ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ОБРАЗОВНА ПОДРШКА:

просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих...)
што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима
размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи...
коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја
и све друго што ће се применити у складу са конкретним случја.
напредније ученике који желе да прошире своја знања из биологије.

Садржаји програма	Број часова	Активности ученика у образовно-васпитном раду	Активности наставника у образовно- васпитном раду	Начин и поступци остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	4	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују	Подстиче на истраживачки рад, будирадозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	дијалошка демонстративна илустративна	Усвајање знања у већем обиму
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	1	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују	Подстиче на истраживачки рад, будирадозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	дијалошка демонстративна илустративна	Усвајање знања у већем обиму
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	1	Активно слушају, питају, упоређују, израђују реферате	Подстиче на истраживачки рад, будирадозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	дијалошка демонстративна илустративна	Усвајање знања у већем обиму
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	1	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују	Подстиче на истраживачки рад, будирадозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	дијалошка демонстративна илустративна	Усвајање знања у већем обиму
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	2	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују	Подстиче на истраживачки рад, будирадозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	дијалошка демонстративна илустративна	Усвајање знања у већем обиму

ДОПУНСКА НАСТАВА: Циљеви допунске наставе су: допунска настава се организује за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за онекоји желе да утврде своје знање, са циљем разумевања, препознавања, отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива. Глобални план рада допунске наставе из биологије у седмом разреду:

Садржаји програма	Број часова	Активности ученика у образовно-васпитном раду	Активности наставника у образовно-васпитном раду	Начин и поступци остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	5	Слушају, питају	подстиче на усвајање знања мотивише за рад методе рада прилагођава карактеристик ама и способностима ученика	дијалошка демонстративна	Боље разумевање
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	1	Слушају, питају, упоређују	подстиче на усвајање знања мотивише за рад методе рада прилагођава карактеристик ама и способностима ученика	дијалошка демонстративна илустративна	Боље разумевање и уочавање
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	1	Слушају, питају, упоређују	подстиче на усвајање знања мотивише за рад методе рада прилагођава карактеристик ама и способностима ученика	дијалошка демонстративна илустративна	Боље разумевање и уочавање
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	1	Слушају, питају	подстиче на усвајање знања мотивише за рад методе рада прилагођава карактеристик ама и способностима ученика	дијалошка демонстративна илустративна	Боље разумевање и уочавање

ЕКОЛОШКА СЕКЦИЈА:

Недељни фонд часова: 1
Годишњи фонд часова: 36
ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Развијање еколошке свести, бриге о непосредном окружењу и развијање љубави према природи
Развијање еколошке културе деце, стицање основних знања о екологији ,заштити животне средине
Упознавање са појмом рециклаже и њеним значајем
Развијање и неговање другарства , креативности, тимског рада, стицање добрих навика и естетских вредности

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Еколошке радионице;
Коришћењем савремених наставних средстава путем презентација ;
Исписивање еколошких порука; - Израда тематских еколошких паноа ;
Приказивање дечјих радова кроз изложбе

КОРЕЛАЦИЈА СА НАСТАВНИМ ПРЕДМЕТИМА:
свет око нас, познавање природе и друштва,
ликовна култура.

АКТИВНОСТИ:

- Уређење учионица и кабинета (одељенске заједнице, одељенски старешина)

Одржавање школског дворишта (родитељи, директор, домар)
Гајење биљака (помоћно особље, ученици)
Сакупљање секундарних сировина (наставници, ученици)
Уређење одељенских паноа (наставници, ученици)
Учешће у пројектима и конкурсима
Сарадња са другим школама
Сарадња са институцијама локалне самоуправе

ПРЕДМЕТ: БИОЛОГИЈА

РАЗРЕД: СЕДМИ

ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА: 37

НЕДЕЉНИ ФОНД ЧАСОВА: 1

ЦИЉ УЧЕЊА биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: врсте органела, ћелијски метаболизам, грађа једра, ДНК, хромозоми, кариотип, митоза, хроматиде, деобно вретено, ћелијски циклус, мејоза, хаплоидан и диплоидан број хромозома, кариограм, хомологи хромозоми, генски локус, генски алел, доминантан и рецесиван алел, Менделова правила, телесни и полни хромозоми, наследне болести, типови симетрије, коњугација, хифе, мицелијум, хитин, спорангија, плодоносно тело, ризоиди, коренове длаке, васкуларне биљке, стома, споре, смена генерација, спорофит, гаметофит, котиледони, монокотиледоне и дикотиледоне биљке, творна и трајна ткива, пупољак,бинарна номенклатура, таксономске категорије, фауна, бескичмењаци, кичмењаци, епител, перутање, пресвлачење, меланин, рожне творевине, линјање, митарење, кутикула, егзоскелет, ендоскелет, хидроскелет, локомоторни систем, миофибрили, просте и сложене очи, чула, очне јабучице, грађа уха, типови нервног система, мозак, кичмена мождина, неурон, глија ћелије, сива и бела маса, типови варења, ензими, трахеје, шкрге, плућа, отворен и затворен крвни систем, хемолимфа, хемоците, грађа срца, крвне ћелије, крвне групе, трансфузија и трансплатација, нефридија, грађа бубрега, нефрон, примарна и секундарна мокраћа, оплођење, хермафродити, ембрионално развиће, потпуно и непотпуно развиће, ларва, стални и прелазни домаћин, филогенија, филогенетско стабло, конвергентна и дивергентна еволуција, хомологи и аналоги органи, еволуција, фосили, хомологи гени, нивои организације, биоми, особине популације, мреже исхране, симбиоза, мутуализам, паразитизам, коменсализам, компетиција, сексуална селекција, врсте биодиверзитета, заштита in – situ и ex – situ, национални паркови, инфекција, епидемија и пандемија, антиген и антитело, лимфоток, имунитет, вакцине, млечна киселина, кондиција, физичка форма, фазе спавања, поремећаји исхране, секундарне полне карактеристике, развој током пубертета.

Редни број	**Предметни исходи** По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**Тема/област**	**Садржаји**	**Компетенције** **Опште међупредметне компетенције**	**Начини и поступци остваривања програма (Дидактичко-методичко упутство)**
1.	-прикупи и анализира податке о животним циклусима почевши од оплођења; упореди полно и бесполно размножавање; идентификује разлике између митозе и мејозе на основу промене броја хромозома и основну улогу генетичког материјала у ћелији; шематски прикаже наслеђивање пола и других особина према Менделовом правилу;	**НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА**	Деоба ћелије (хромозоми, настајање телесних и полних ћелија. ДНК и појам гена (алел, генотип, фенотип). Прво Менделово правило, крвне групе, трансфузија и трансплантација. Наслеђивање пола. Наследне болести. Животни циклуси биљака и животиња. Смена генерација. Једнополни и двополни организми. Значај и улога полног размножавања.	Компетенција заучење Рад са подацима и информацијама Комуникација Естетичка компетенција Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос према здрављу	Потребно је повезати знања ученика о појмовима гена и ДНК и њиховом положају у ћелији прокариота и еукариота. Уводи се појам хромозома (грађа, изглед у деоби ћелије и ван ње, улога хромозома у контроли метаболизма ћелије, при чему је појам метаболизма познат из претходног разреда). На примеру људског кариограма, објаснити парове хромозома и да хромозоми једног пара се називају хомологи хромозоми. Препорука је да ученици користе моделе деобакоје могу сами да направе. На основу модела ученик може да опише ток деобе, да их упореди и да направи табелу разлика митозе и мејозе. Надовезати садржај о размножавању на садржај који се односи на ћелијске деобе. Бесполно размножавање треба повезати са митозом и настанком идентичних ћелија, због чега су потомци генетички идентични једном родитељу. Примери бесполног размножавања код

					биљка иживотиња. Полно размножавање треба повезати са мејозом, деобом којом настају гамети, чијим спајањем ће се гени родитеља искомбиновати, у јединствену комбинацију коју свака јединка носи. -Ток развића вишећелијских организама објаснити на моделу човека, а ученици самосталним истраживањем треба да дођу до података о животним циклусима животиња из непосредног окружења. -Објаснити појам генотипа кроз постојање два алела за један ген на хомологим хромозомима, а фенотипа на видљивим особинама.

					Дати шему наслеђивања неке особине (светле очи/тамне очи) у једној генрацији и на њој објаснити Менделово правило. Као примере стања организма или наследних болести могу се навести болести које зависе: само од наслеђених гена, од наслеђених гена и начина живота, оне које су везане за полне хромозоме, болести које су одређене већим бројем гена и такође зависне од начина живота, или су последица прмене у броју хромозома.

2.	упореди организме на различитим позицијама на «дрвету живота» према начину на који обављају животне процесе; користи микроскоп за посматрање грађе гљива, биљних и животињских ткива;	**ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА**	Појам симетрије-типични примери код једноћелијских и вишећелијских организама. -Симетрија, цефализација и сегментација код животиња. Присуство/ одсуство биљних органа. -Ћелије са специфичном функцијом: мишићне, крвне, нервне, ћелије затварачице... Грађа и улога ткива, органа, органских система и значај за функционисања организма. Компаративни преглед грађе главних група биљака, гљива и животиња.	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Естетичка компетенција Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција	-Акценат треба да буде на ученичком истраживању основних принципа организацијеживих бића и значају ткива, органа и органскихсистема и за функционисање организма. Симетричност тела треба обрадити као особину која се јавља у свим групама живих организама, са типичним примерија зрачне, двобочне симетрије и асиметрије. Користити примере познатих врста које су обрађиване у претходним разредима. Обратити пажњу на појаву симетрије/асиметрије код биљака и код животиња, како би се разумео значај симетрије тела за живот у воденој и копненеој средини. Формирање главеног региона код животиња би требало описати као груписање главних органа за пријем и спровођење информација у предњем делу тела, јер овај део тела први ступа у контакт са спољашњом средином. -Главне групе једноћелијских еукариотских организам треба обрадити кроз

					упоредни преглед грађе и сличности/ разлике основних животних функција -Сличности и разлике у грађи ткива и органа значјних за обављање основних вегетативних процеса биљака обрадити паралелно, тј. компаративним прегледом грађе одбраних представника

					-Компаративни преглед грађе и функције животиња треба реализовати кроз обраду на одабраним представницима, који су од раније познати ученицима -Компаративни преглед грађе главних група гљива : плесни, квасци и печурке треба обрадитикроз преглед сличности и разлика у обављању основних животних процеса. Са гљивама треба обрадити и лишајеве, ко пример обострано корисне заједнице организама.
3.	разврста организме према задатим критеријумима применом дихотомних кључева; повеже принципе системати ке са филогенијом и еволуцијом на основу данашњих и изумрлих врста-фосили;	**ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА**	Основни принципи систематике Приказ разноврсноти живота кроз основне систематске категорије до нивоа кола и класе -Докази еволуције, фосили и тумачење филогенетских низова (предачке и потомачке форме, прелазни фосили)	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција	-Увод у систематику засновати на приказу основних принципа систематике, навођењем основних систематских категорија, као и спомињањем биномне номенклатуре. -На основу биномне номенклатуре демонстрирати принцип врсте унутар једног рода, а затим се по истом прницину може појаснити припадност родова једној фамилији, фамилија реду итд. Систематику треба обрадити мање детаљно, а инсистирати на правилима примене, чиме би ученици били оспособљени да сами разврставју жива бића и на основу задатих

		-			дритеријума одреде њихову позицију на дрвету живота. Принципе систематике, порекло и развој група организама од заједничког претка ислустровати приказом прелазних фосила.
4.	идентификује основне односе у биоценози на задатим примерима; илуструје примерима однос између еколошких фактора и ефеката природне селекције; упореди прикупљене податке о изабраној врсти и њеној бројности на различитим	**ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ**	-Састав и структура популација . Популациона динамика (природни прираштај и миграције; -Абиотички фактори и биотички односи као чиниоци природне селекције (адаптације). -Мреже исхране. Животне области.	Компетенција заучење Рад са подацима и информацијама Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву	- Препорука је да се користе теренска истраживања у паровима/ групи. -Ученици треба да прикупе податке о различитим врстама које живе на различитим стаништима. Није неопходно да знају назив врсте, довољно је да их разликују. -Знања о еколошким факторима треба да повежу са природном селекцијом. -Потребно је проширити и продубити знања о трофичким односима и ланцима исхране (групни рад).

	станишти ма; повеже утицај абиотичких чинилаца уодређеној животној области - биому с аживотним формама које га насељавају; анализира разлику између сличности и сродности организама на примерима конвергенциј е и дивергенције; идентификује трофички ниво организма у мрежи исхране; предложи акције заштите биодиверзитета и учествује у њима		Конвергенција и дивергенција животнихформи. Заштита природе. Заштита биодиверзитета.	Естетичка компетенц ија Сарадња Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу	-Обрадити еколошке факторе који одређују распрострањење основних животних области на копну. Начин исхране може се повезати са актерима ланаца исхране/мреже исхране. Слично је и са подударношћу опрашивача и цветова, у оквиру исте области. На основу позитивних примера деловања човека на животну средину, ученици треба да осмисле предлоге који се односе на стање у свих 8 копнених животних области, као и у воденим биомима, уз напомену да свака акција није уједно и добра акција.
5.	анализира задати јеловник са аспекта уравнотежене и разноврсне исхране; идентификује поремећаје исхране на основу типичних симптома (гојазност, анорексија, булимија); планира време за рад, одмор и рекреацију; доведе у везу измењено понашање људи с акоришћењ ем психоактив них супстанци; аргументује предности вакцинације; примени поступке	**ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ**	-Примери наследних болести. Особине и грађа вируса. Болести изазване вирусима. Имунитет. Вакцине. -Пулс и крвни притисак. Прва помоћ, повреде крвних судова (практичан рад). Принципи уравнотежене исхране и поремећаји у исхрани. Значај правилног чувања, припреме и хигијене намирница, тровање храном.	Компетенција заучење Рад са подацима и информацијама Комуникација Одговорно учешће удемократском друштву Решавање проблемаСарадња Дигитална компетенц ија	Обрадити особине и грађу вируса, начине преношења и превенције најчешћих вирусних болести. Пожељно је да то буду болести противкојих постоји вакцина. То је и прилика да се ученици подсете путева преношења и начина превенције најчешћих бактеријских болести – повезати са градивом претходних разреда При обради имунитета и вакцинације задржати се на основном објашњењу настанка имунитета без залажења у механизме настанка антитела. Током обраде правила чувања и припремања намирница наставник би требало да упути ученике да повежу сазнања са оним што им је познато о бактеријама и гљивама Потребно је да ученик зна да коришћење психоактивних супстанци доводи до физичке и психичке зависности, у којој је то мери штетно за појединца, породицу, друштво, ко и да зна коме се треба обратити за помоћ и лечење од

	збрињавања лакших облика кварења; - расправља о различитости међу људима са аспекта генетичке варијабилности, толеранције и прихватања различитости.		-Промене у адолесцен ији. - Здрави стилови живота (сан, кондиција...). -Последице болести зависности (наркоманија)	Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу	зависности. Могу се емитовати едукативни филмови.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

-српски језик и књижевност – израда домаћих задатака есејског типа, рад са текстом и обрада текста приликом израде презентација, читање и разумевањетекста, издвајање кључних речи и најважнијих појмова

-математика – рад са табелама, решавање Венових дијаграма

-информатика и рачунарство – примена ИКТ технологија у изради домаћих задатака, прикупљању података и информација, фотографија и видео клипова

-ликовна култура – израда паноа, плаката, цртежа, модела

-географија – употреба географских карти за одређивање распрострањености одређених група животиња, посебно ендемичних и реликтних врста.

АКТИВНОСТИ У НАСТАВНОМ ПРОЦЕСУ	
АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА	Дефинише, индетификује именује, репродукује, бира, утврђује, представља, издваја, организује, пише, понавља,прилагођава, тумачи,илуструје, демонстрира, показује, објашњава, препознаје, анализира,формулише,планира, повезује, класификује, процењује, описује, вредмује, бира, постављапитања, игра се....
АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА	Припремање, организовање, читање, објашњавање, разговор, слушање,посматрање, праћење, показивање, подстицање, предвиђање, проверавање, анализирање, закључивање, вредновање, саопштавање, иницирање, вођење,процењивање, одлучивање.

ПРОВЕРА ОСТВАРЕНОСТИ СТАНДАРДА УЧЕНИЧКИХ ПОСТИГНУЋА (ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА)					
Ш т а п р а т и м о			Поступак и инструменти оцењивања	Критеријум	Време
Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа у току савладавања програма предмета;	Процењују се: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова;уметничко изражавање; вештине, руковање прибором, алатом и технологијама и	Оцену одличан (5) добија ученик који: – у потпуности показује способност трансформације знања и примене у новим ситуацијама; – лако логички повезује чињенице и појмове; – самостално изводи закључке који се заснивајуна подацима; – решава проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у потпуности критички расуђује;	Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника Усмено одговарање, свеска евиденције наставника -Редовност доношења домаћег, свеска евиденције Писане провере, свеска евиденције Групни рад (посматрање наставника, излагање група), Свеска евиденције - Рад у пар у (посматрање наставника, излагање парова), Свеска евиденције -Сналажење на зидним сликама, шемама	Број јављања: За јављање + За јављање више пута ++ За давање комплетног, потпуногодговора на тежа питања +5 Ко не зна одговор -	Свакодневно бележење током године
				Учесталост по месецима	Пресек стања по тромесечју
		Оцену врло добар (4) добија ученик који: – у великој мери показује способност примене знања и логички повезује чињенице и појмове; – самостално изводи закључке који се заснивају наподацима; – решава поједине проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у знатној мери критички расуђује		Свеобухватност одговора Сналажење на зидним сликама, пиродном материјалу Хоризонтално и вертикално повезивање градива	По потреби, бар једном у полугодишту
				За три недоношења домаћег -1 усвеску Прегледање свески	Свакодневно током године праћење/ пресек стања за тромесечје На крају наставне године

		Оцену добар (3) добија ученик који: – у довољној мери показује способност употребе информација у новим ситуацијама; – у знатној мери логички повезује чињенице и појмове; – већим делом самостално изводи закључке који се заснивају на подацима и делимично самосталнорешава поједине проблеме; – у довољној мери критички расуђује;		Б о д о в а њ е : 35-49%-2 50-74%-3 75-89%-4 90-100%-5	Након сваке теме

		Оцену довољан (2) добија ученик који: – знања која је остварио су на нивоу репродукције, уз минималну примену; – у мањој мери логички повезује чињенице и појмове и искључиво уз подршку наставника изводи закључке који се заснивају на подацима; – понекад је самосталан у решавању проблема и у недовољној мери критички расуђује;		Сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у свескама...) Степен знања свих чланова групе Квалитативно и квантитативно процењивање резултата рада група (пано, табела...)	По потреби
				Прва три пара која ураде добијају +5	По потреби
		Недовољан (1) добија ученик који: – знања која је остварио нису ни на нивоу препознавања и не показује способност репродукције и примене; – не изводи закључке који се заснивају на подацима; – критички не расуђује;			На крају школске године
Ангажовање ученика у настави.	Одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање. активно учествовање у	– показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања.(5) – показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања.(4) – показује делимични степен активности и ангажовања(3) – показује мањи степен активности и ангажовања.(2) – не показује интересовање за учешће у активностима нити ангажовање (1)	Вођење евиденције од стране наставника о: -Броју јављања на часовима -Броју успешности у групном раду, раду у пару -Учешћу на такмичењима, посета културно-историјским институцијама -Несебичном пружању помоћи другим ученицима.	-Све што је рађено на часу налази се у свескама -Број и квалитет добровољног учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима (такмичења, израда паноа, кратко предавање, вођење квиза, израда асоцијација...)	-Пресек стања по тромесечјима

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА

Процес праћења и вредновања ученика треба започети иницијалном проценом нивоа постигнућа ученика.

Инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, посматрање, 15 мин. Провера знања, тематске провере знања , тест – годишњапровера знања). Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета , као и напредак и других ученика (различитеанкете, скале процене,, табеле и сл.) Примена инструмената прикупљања података њихово поређење са прописаним исходима.

ПРОЦЕНА ОСТВАРЕНОСТИ СТАНДАРДА

У току школске године биће реализоване две процене остварености стандарда: на крају првог полугодишта и на крају школске године (ова процена обухватачитаво градиво). Ученици ће решавати тестове израђене по стандардима, који ће се састојати од дванаест питања и то: 6 на основном, 4 на средњем и 2 на напредном нивоу. Ученици ће радити тест подељени у две групе. Резултати ће бити приказани табеларним прикатом процене остварености стандарда понивоима. У тестовима ће преовладавати задаци отвореног типа.

редни број теме	Т Е М А О Б Л А С Т	С Т А Н Д А Р Д И
I	Н А С Л Е Ђ И В А Њ Е И Е В О Л У Ц И Ј А	БИ.1.3.1. разуме да јединка једне врсте даје потомке исте врстеБИ.1.3.2. зна основне појмове о процесима размножавања БИ.1.3.3. зна да свака ћелија у организму садржи генетички материјал БИ.1.3.4. зна за појам и основну улогу хромозома БИ.1.3.5. зна основне принципе наслеђивања БИ.1.3.6. зна како делују гени и да се стечене особине не наслеђују БИ.1.3.7. зна да од зигота настаје организам и да се тај процес назива развиће БИ.1.3.10. зна да је природно одабирање основни механизам прилагођавања организама БИ.1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији(посматрање, бројање, мерење) БИ.1.6.2. уме да по упутству и уз помоћ наставника реализује једноставно истраживање, попуни формулар, прикажерезултате у табели/графикону и извести о резултату БИ.1.6.3. зна како да се понаша у лабораторији и на терену и правила о раду и безбедности рада БИ.1.6.4. уме по упутству да изведе унапред постављени експеримент и одговори на једноставну хипотезу уз помоћ инавођење наставника БИ.2.3.1. разуме основне разлике између полног и бесполног размножавањаБИ.2.3.2. разуме механизам настанка зигота БИ.2.3.3. разуме зашто потомци личе на родитеље и њихове претке, али нису идентични са њимаБИ.2.3.4. зна да на развиће организама поред генетичког материјала утиче и средина БИ.2.3.6. уочава прилагођеност организама и разуме да током еволуције природно одабирање доводи до прилагођавањаорганизама на услове животне средине БИ.2.6.1. уме да уз навођење реализује сложено прикупљање података, систематизује податке и извести о резултатуБИ.2.6.3. уме, уз помоћ наставника, да прави графиконе и табеле према два критеријума уз коментар резултата БИ.3.3.1. разуме разлику између телесних и полних ћелија у погледу хромозома и деоба БИ.3.3.3. зна функцију генетичког материјала и његову основну улогу у ћелији БИ.3.3.5. разуме како различити еволуциони механизми, мењајући учесталост особина у популацијама, доводе доеволуције БИ.3.3.6. разуме да човек може да утиче на смер и брзину еволуционих промена својих популација и популација другихврста

II	ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	БИ.1.1.3. препознаје основне сличности и разлике у изгледу и понашању биљака и животињаБИ.1.1.4. уме да наведе називе пет царстава и познаје типичне представнике истих БИ.1.2.1. зна да су најмањи организми саграђени од једне ћелије у којој се одвијају сви карактеристични животни процесии зна основне карактеристике грађе такве ћелије БИ.1.2.2. зна да је ћелија најмања јединица грађе свих вишећелијских организама у чијим одељцима се одвијају разноврсни процеси, и зна основне карактеристике грађе тих ћелија

		БИ.1.2.3. зна основне карактеристике грађе биљака, животиња и човека и основне функције које се обављају на нивоуорганизма БИ.1.2.4. познаје основну организацију органа у којима се одвијају различити животни процеси БИ.1.2.5. разуме да је за живот неопходна енергија коју организми обезбеђују исхраном БИ.1.2.6. разуме да су поједини процеси заједнички за сва жива бића (дисање, надражљивост, покретљивост, растење,развиће, размножавање) БИ.1.2.7. зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином БИ.1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији (посматрање, бројање, мерење) БИ.1.6.2. уме да по упутству и уз помоћ наставника реализује једноставно истраживање, попуни формулар, прикаже резултате у табели/графикону и извести о резултату БИ.1.6.3. зна како да се понаша у лабораторији и на терену и правила о раду и безбедности рада БИ.1.6.4. уме по упутству да изведе унапред постављени експеримент и одговори на једноставну хипотезу уз помоћ инавођење наставника БИ.2.2.1. разуме да постоје одређене разлике у грађи ћелија у зависности од функције коју обављају у вишећелијскиморганизмима (разлике између биљне и животињске ћелије, између коштане и мишићне ћелије и сл.) БИ.2.2.2. зна и упоређује сличности и разлике између нивоа организације јединке: зна да се ћелије које врше исту функцију групишу и образују ткива, ткива са истом функцијом органе, а органи са истом функцијом системе органаБИ.2.2.3. зна карактеристике и основне функције спољашње грађе биљака, животиња и човека БИ.2.2.4. разуме да је за живот неопходна енергија која се производи, складишти и одаје у специфичним процесима у ћелији и да се то назива метаболизам БИ.2.2.5. разуме да биљне ћелије, захваљујући специфичној грађи, могу да везују енергију и стварају (синтетишу) сложене(хранљиве) материје БИ.2.2.6. разуме да и у биљној и у животињској ћелији сложене материје могу да се разграђују, при чему се ослобађаенергија у процесу који се назива дисање БИ.2.6.1. уме да уз навођење реализује сложено прикупљање података, систематизује податке и извести о резултатуБИ.2.6.3. уме, уз помоћ наставника, да прави графиконе и табеле према два критеријума уз коментар резултата БИ.3.1.3. разуме критеријуме по којима се разликују биљке и животиње и уме да их примени у атипичним случајевимаБИ.3.2.1. зна карактеристике и основне функције унутрашње грађе биљака, животиња и човека БИ.3.2.2. разуме морфолошку повезаност појединих нивоа организације и њихову међусобну функционалну условљеност БИ.3.2.3. разуме узроке развоја и усложњавања грађе и функције током еволуције
III	ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	БИ.1.1.5. зна да постоје просторне и временске промене код живих бића и познаје основне чињенице о томе БИ.1.2.2. зна да је ћелија најмања јединица грађе свих вишећелијских организама у чијим одељцима се одвијају разноврсни процеси, и зна основне карактеристике грађе тих ћелија БИ.1.3.8. зна основне научне чињенице о еволуцији живота на Земљи БИ.1.3.9. зна да живот на Земљи има заједничко порекло са чијом се историјом можемо упознати на основу фосилнихзаписа БИ.1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији

		(посматрање, бројање, мерење) БИ.2.1.3. познаје критеријуме по којима се царства међусобно разликују на основу њихових својстава до нивоа кола/класеБИ.2.1.4. уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају код живих бића у околностима када делује мањи број чинилаца на типичне заједнице живих бића или организме БИ.2.3.5. уочава да постоје разлике између јединки исте врсте и различитих врста и зна да су оне настале деловањем еволуционих механизама БИ.3.3.5. разуме како различити еволуциони механизми, мењајући учесталост особина у популацијама, доводе до еволуције.
IV	ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	БИ.1.1.2. разликује живу и неживу природу у непосредном окружењу и у типичним случајевима БИ.1.1.5. зна да постоје просторне и временске промене код живих бића и познаје основне чињеницеБИ.1.2.5. разуме да је за живот неопходна енергија коју организми обезбеђују исхраном БИ.1.2.7. зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином БИ.1.4.1. препознаје основне еколошке појмове (животна средина, станиште - биотоп, животна заједница - биоценоза,популација, еколошка ниша, екосистем, биом, биосфера) и зна најопштије чињенице о њима БИ.1.4.2. препознаје утицаје појединих абиотичких и биотичких фактора на организме и популације БИ.1.4.6. разуме утицај човека на биолошку разноврсност (нестанак врста, сеча шума, интензивна пољопривреда, отпад)БИ.1.4.8. зна шта може лично предузети у заштити свог непосредног животног окружења БИ.1.5.7. разуме да загађење животне средине (воде, ваздуха, земљишта, бука, итд.) и неке природне појаве (UV зрачење) неповољно утичу на здравље човека БИ.1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији (посматрање, бројање, мерење) БИ.1.6.2. уме да по упутству и уз помоћ наставника реализује једноставно истраживање, попуни формулар, прикаже резултате у табели/графикону и извести о резултату БИ.2.1.4. уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају кодживих бића у околностима када делује мањи број чинилаца на типичне заједнице живих бића или организме БИ.2.3.6. уочава прилагођеност организама и разуме да током еволуције природно одабирање доводи до прилагођавања организама на услове животне средине БИ.2.4.1. употребљава еколошке појмове у опису типичних ситуација у природи БИ.2.4.2. зна и правилно именује делове екосистема, заједница и популација и зна да опише везе између делова БИ.2.4.3. уме да на разноврсним примерима одреди основне материјалне и енергетске токове у екосистему, основнеодносе исхране и најважнија својства биоценоза и популација БИ.2.4.7. зна да објасни основне прилагођености живих организама на живот у ваздушној, воденој и земљишној средини БИ.2.4.8. разуме последице загађења воде, ваздуха и земљишта, као и значај очувања природних ресурса и БИ.2.5.4. зна механизме којима загађење животне средине угрожава здравље

		човека БИ.2.6.1. уме да уз навођење реализује сложено прикупљање података, систематизује податке и извести о резултату БИ.3.1.5. уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају кодживих бића у БИ.3.3.6. разуме да човек може да утиче на смер и брзину еволуционих промена својих популација и популација других

		врста БИ.3.4.7. познаје механизме деловања мера заштите животне средине, природе и биодиверзитета БИ.3.6.1. разуме значај и уме самостално да реализује систематско и дуготрајно прикупљање података БИ.3.6.2. уме да осмисли једноставан протокол прикупљања података и формулар за упис резултата БИ.3.6.4. разуме значај контроле и пробе у експерименту (варирање једног/више фактора), уме да постави хипотезу и извуче закључак
V	ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	БИ.1.5.1. зна основне мере за одржавање личне хигијене и хигијене околине и разуме зашто је важно да их се придржава БИ.1.5.2. разуме значај примене хигијенских навика у исхрани и посебно значај термичке обраде хране БИ.1.5.4. разуме зашто је важно да се придржава званичних упутстава која се односе на заразне болести (епидемије ипандемије) БИ.1.5.7. разуме да загађење животне средине (воде, ваздуха, земљишта, бука, итд.) и неке природне појаве (UV зрачење) неповољно утичу на здравље човека БИ.1.5.8. зна и разуме какав значај за здравље имају умерена физичка активност и поштовање биолошких ритмова (сна,одмора) БИ.1.5.12. зна да болести зависности (претерана употреба дувана, алкохола, дроге) неповољно утичу на укупан квалитетживота и зна коме може да се обрати за помоћ (институцијама и стручњацима) БИ.2.5.1. познаје основне механизме деловања превентивних мера у очувању здравља БИ.2.5.2. разуме значај и зна основне принципе правилног комбиновања животних намирница БИ.2.5.3. зна како се чува хранљива вредност намирница БИ.2.5.4. зна механизме којима загађење животне средине угрожава здравље човека БИ.2.5.5. зна механизме деловања хемијских материја на физиолошке процесе у организму и на понашање (утицај алкохола, различитих врста дрога, енергетских напитака и сл.) БИ.3.5.1. познаје узроке и физиолошке последице заразних болести БИ.3.5.2. познаје основне принципе лечења заразних и других болести БИ.3.5.3. разуме основне биолошке процесе који леже у основи физиолошки правилне исхране БИ.3.5.6. разуме механизме поремећаја функције појединих органа БИ.3.5.7. познаје основне биолошке механизме који доводе до развијања болести зависности.

ПРОЈЕКТНА НАСТАВА

Садржај програма	Број часова	Активности ученика	Активности наставника	Начин и поступци остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ (време реализације друго полугодиште)	6	Предлажу задатке, деле се у групе, организују поделу посла унутар групе, организују истраживачки део посла, прикупљају и обрађују податке, праве паное, презентације, анкете и чек листе, презентују радове, процењују рад групе, процењују рад других група.	Предлаже тему, координира рад група, осигурава поштовање временских оквира, усмерава рад ученика, саветује, проверава тачност, процењује успешност рада групе, прати и оцењује активности ученика.	дијалошка демонстративна илустративна	Усвајање градива у већем обиму Боље разумевање градива Повезивање теоријских знања са практичним искуствима Примена стечених знања у решавању свакодневних ситуација Повезивање градива различитих предмета у решавању постављених задатака Неговање тимског духа и сарадње

НЕКИ ОД ПРЕПОРУЧЕНИХ НАЧИНА ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ОБРАЗОВНА ПОДРШКА:

просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих...)
што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима
размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи...
коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја
и све друго што ће се применити у складу са конкретним случајем

ДОДАТНИ РАД: Циљеви додатног рада наставе биологије: додатни рад се организује за напредније ученике који желе да прошире своја знања из биологије.

Садржаји програма	Број часова	Активности ученика у образовно-васпитном раду	Активности наставника у образовно- васпитном раду	Начин и поступци остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	3	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују	Подстиче на истраживачки рад, будирадозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	дијалошка демонстративна илустративна	Усвајање знања у већем обиму
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	3	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују	Подстиче на истраживачки рад, будирадозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	дијалошка демонстративна илустративна	Усвајање знања у већем обиму
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА	1	Активно слушају, питају, упоређују, израђују реферате	Подстиче на истраживачки рад, будирадозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	дијалошка демонстративна илустративна	Усвајање знања у већем обиму
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	1	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују	Подстиче на истраживачки рад, будирадозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	дијалошка демонстративна илустративна	Усвајање знања у већем обиму

ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	1	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују	Подстиче на истраживачки рад, будирадозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	дијалошка демонстративна илустративна	Усвајање знања у већем обиму

ДОПУНСКА НАСТАВА: Циљеви допунске наставе су: допунска настава се организује за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за онекоји желе да утврде своје знање, са циљем разумевања, препознавања, отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива. Глобални план рада допунске наставе из биологије у седмом разреду:

Садржаји програма	Број часова	Активности ученика у образовно-васпитном раду	Активности наставника у образовно-васпитном раду	Начин и поступци остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	3	Слушају, питају	подстиче на усвајање знања мотивише за рад методе рада прилагођава карактеристикама и способностима ученика	дијалошка демонстративна	Боље разумевање
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВАЖИВОТА	3	Слушају, питају, упоређују	подстиче на усвајање знања мотивише за рад методе рада прилагођава карактеристикама и способностима ученика	дијалошка демонстративна илустративна	Боље разумевање и уочавање
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА	1	Слушају, питају, упоређују .	подстиче на усвајање знања мотивише за рад методе рада прилагођава карактеристикама и способностима ученика	дијалошка демонстративна илустративна	Боље разумевање и уочавање
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	1	Слушају, питају	подстиче на усвајање знања мотивише за рад методе рада прилагођава карактеристикама и способностима ученика	дијалошка демонстративна илустративна	Боље разумевање и уочавање
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	1	Слушају, питају, упоређују	подстиче на усвајање знања мотивише за рад методе рада прилагођава карактеристикама и способностима ученика	дијалошка демонстративна илустративна	Боље разумевање и уочавање

ЕКОЛОШКА СЕКЦИЈА:
Недељни фонд часова: 1
Годишњи фонд часова: 36

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Развијање еколошке свести, бриге о непосредном окружењу и развијање љубави према природи
Развијање еколошке културе деце, стицање основних знања о екологији ,заштити животне средине
Упознавање са појмом рециклаже и њеним значајем
Развијање и неговање другарства , креативности, тимског рада, стицање добри х навика и естетских вредности

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Еколошке радионице;
Коришћењем савремених наставних средстава путем презентација ;
Исписивање еколошких порука; - Израда тематских еколошких паноа ;
Приказивање дечјих радова кроз изложбе

КОРЕЛАЦИЈА СА НАСТАВНИМ ПРЕДМЕТИМА: свет око нас, познавање природе и друштва, ликовна култура.

АКТИВНОСТИ:
Уређење учионица и кабинета (одељенске заједнице, одељенски старешина)
Одржавање школског дворишта (родитељи, директор, домар)
Гајење биљака (помоћно особље, ученици)
Сакупљање секундарних сировина (наставници, ученици)
Уређење одељенских паноа (наставници, ученици)
Учешће у пројектима и конкурсима
Сарадња са другим школама
Сарадња са институцијама локалне самоуправе

ПРЕДМЕТ: БИОЛОГИЈА;
РАЗРЕД: ОСМИ;
Недељни фонд часова: 1
Годишњи фонд часова: 35

ЦИЉ УЧЕЊА биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ: ћелјски метаболизам, ензими, протеински носиоци, активни и пасивни транспорт, матичне ћелије, диференцијација ћелије, творна ткива,праг дражи, надражај, елетролит, јонски канали, неуротрансмитер, урођени или безусловни рефлекси, стечени или условни рефлекси, рефлексни лук, рецептор,
осећајни или сензитивни нерв, покретачки или моторни нерв, ефектор, миофибрили, мождани нерви, мождински нерви, аутономни или вегетативни нервни систем, симпатикус, парасимпатикус, ектотерми, ендотермни организми, хибернација, естивација, хомеостаза, хормони, хипофиза, епифиза, штитаста жлезда,
параштитаста жлезда, грудна жлезда, гуштерача, надбубрежна жлезда, тестиси, тестостерон, оваријуми, графов фоликул, жуто и бело тело, прогестрон, естроген, менструални циклус, хомеостаза, повратна спрега, хуморална стимулација, неурална стимулација, хормонална стимулација, биљни хормони, вегетациона купа, ауксин, гиберелини, хербициди, фотосинтеза, скроб, минералне супстанце, еутрофикација воде, цветање воде, дисање, транспирација, пубертет, промене у
пубертету, амигдала, емпатија, стерилитет, хламидија, кандида, хумаи папилома вирус, генитални херпес, трихомонас, контрацепција, абортус, прекамбријум, палеозоик, мезозоик, коеволуција, кенозоик,теорија ендосимбиозе, строматолити,озонски омотач, велика изумирања,генотип, фенотип, јувенилни
хормон, еволуција, теорије еволуције, дарвинизам, специјација, мутација, мутаген, природна селекција, миграција, проток гена, дрифт, аустралопитекус, спретан човек, усправни човек, неандерталац, разумни човек, сукцесија екосистема, деградација, пионирске врсте, прелазни стадијуми, климакс заједнице,
азотофиксатори, нитрификационе бактерије, детелиниште, микориза, нектон, планктон, бентос, биоиндикатори, биомониторинг, чисте и мешовите шуме,лишћарске и четинарске шуме,зимзелене и листопадне шуме, покровност, шумска стеља, детритус, аспект, чернозем, степе, ливаде и пашњаци, планинске рудине, агроекосистем, монокултура, урбани екосистем, црвене књиге и листе, ареал, космополити, ендемити, аутохтоне и алохтоне врсте, инвазивне врсте, интродукција и реинтродукција, биоакумулација, обновљиви и необновљиви ресурси, еколошки отисак, капацитет животне средине, одрживи развој,зелена економија, зелена енергија, ефекат стаклене баште, гасови стаклене баште, фреони, озонске рупе, киселе кише.

Редни број	**Предметни исходи** По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**Тема/област**	**Садржаји**	**Компетенције** **Опште међупредметне компетенције**	**Начини и поступци остваривања програма (Дидактичко-методичко упутство)**

1.	- повеже грађу ћелијских органела са њиховом улогом у метаболизму ћелије; повеже однос површине и запремине ћелије и тела са начином обављања основн их животн их функциј а; идентификује регулаторне механизме у одржавању хомеостазе; илуструје примерима везу између физиолошких одговора живих бића и промена у	ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	Улога и значај појединих ћелијских органела у метаболизму ћелије: језгро, ендоплазмични ретикулум, рибозоми, хлоропласти, центриоле, лизозоми. Матичне ћелије – ћелије програмиране за различите функције. Принцип економичности грађе и функције живих бића. Улога и значај ензима. Ендокрини систем и хуморална регулација. Регулаторна улога хормона биљака и животиња. Надражљивост, проводљивост, контрактилност. Чулно-нервни систем животиња.	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Естетичка компетенција Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос према здрављу	-Повезати грађу ћелијских органела са њиховом улогом у метаболизму ћелије. -Кроз обраду Улога и значаја појединих ћелијских органела у метаболизму ћелије (језгро, ендоплазмични ретикулум, рибозоми, хлоропласти, центриоле, лизозоми) треба увести појмове који ће повезати ћелијску грађу и функцију. -Кроз истраживачки рад ученика обрадити тему – матичне ћелије, како се долази до њих, како се чувају, на који начин их користимо у медицини. Хомеостаза и повратна спрега као појмови могу се повезати са градивом роботике (техника и технологија). Ученике на овом узрасту треба што више упућивати да самостално прикупљају, обрађују, представљају и тумаче информације добијене једноставним истраживањима. Потребно је повезати физику и биологију (физичке појаве у телу организама, притисак, брзина...) и хемију и биологију (неуротрансмитери, хормони, ензими...). -Требало би да ученици различитим при- мерима илуструју везу између физиолошких адаптација живих бића и промена у спољашњој средини. Садржаји се могу обрадити кроз низ кратких вежби/демонстрација рефлекса (рефлекси ока, рефлекс хватања леђира, пателарни рефлекс...), варљивост чула (прецизност чула додира, оптичке варке).

	спољашњој средини.		Рефлексни лук. Поремећаји функције ендокриног система, нервног система и чула. Неуротрансмитери, нервни импулси, драж, надражај. Хомеостаза – принцип повратне спреге, Фотосинтеза. Ћелијско дисање.Транспирација. Температурна регулација.		
	одговорно се односи према свом здрављу; изрази критички став према медијским садржајима који се баве здравим стиловима живота; повеже промене настале у пубертету са деловањем хормона; идентификује поремећаје у раду органа и система органа изазваних нездравим начином живота.	**ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ**	Резултати стандардних лабораторијских анализа крви и урина. Биолошки смисао адолесценције (родни и полни идентитет у контексту хормонске активности и индивидуалне генетичке варијабилности). Заштита од полно преносивих болести, контрацепција. Одговорност за сопствено здравље.	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Естетичка компетенција Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција	-Указати на путеве преношења болести, превенцију и значај редовних контрола. - Ученик треба да развије одговоран однос према сопственом здрављу, здрављу људи из своје околине и да поступа према упутствима лекара. -Када знају путеве преношења изазивача болести, требало би да ученици науче и како се треба понашати у присуству оболелих одразличитих болести, али и да развију толерантан однос према оболелима. Процена ставова из домена одговорног односа према здрављуможе се радити кроз чек-листу. Могу се користити примери који су блиски за разумевање ученицима овог узраста, као што је слабљење слуха услед слушања прегласне музике, коришћења слушалица, коришћења мобилних телефона, играња компјутерских игрица итд. -Ученике треба мотивисати да изразе критички став у погледу домена и мере штетности појединих утицаја. -Разумевање резултата стандардних лабораторијских анализа крви и урина се може обрадити кроз вежбу, при чему пажњу требаобратити само на вредности које се односе на еритроците, хемоглобин, гвожђе, леукоците (без леукоцитне формуле), ниво шећера, а код резултата урина на замућеност, присуство бактеријаи ћелија крви. -Током вежбе се могу анализирати унапред припремљени(симулирани) подаци од стране наставника, а не реални

					резултати конкретних особа (ученика или одраслих). -Посебну пажњу треба посветити репродуктивном здрављу. Контрацепцију обрадити и у смислу спречавања преране трудноће и полно преносивих болести. - Код ученика треба развијати критички став према садржајима који се могу наћи на интернету и другим изворима информиса- ња (часописима, ТВ емисијама). У питању су садржаји који се односе нпр. на дијете, биолошки активне супстанце и адитиве, али идругетемеодзначајазаздравестиловежив ота. -Кроз истраживачке задатке или пројектну наставу, могу се обрадити лековити и физиолошки активни продукти животиња и биљака (као што су мед, прополис, различити екстракти биљака, полен...) који се користе за људску употребу. Ова тема је погодна за корелацију са градивом хемије или за заједничку пројектну наставу са овим предметом (нпр. вежбе екстракције хлорофила, кофеина и биљних уља).
3.	доведе у везу промене животних услова са еволуци јом живота на планети; истражи давно нестале екосистеме.	ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	„Календар живота", еволуција различитих група организама кроз геолошка доба и велика изумирања. Значај алги (цијанобактерија) и биљака за продукцију O_2 и озонског омотача, као заштита од УВ зрака, и услов за развој осталих живих бића. Строматолити. Излазак из воде на копно.	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција	-Повезати стечена еколошка знања са историјом планете Земље, тј. начинима којима се она мењала (тектонске промене, промене климе, састав атмосфере, влажност, температура). Податке о геофизичким процесима треба пропратити описом развоја живог света кроз геолошка доба Посебну пажњу треба посветити настанку нових група живих бића и повезати их са њиховим положајем на Дрвету живота. Активности реализовати кроз пројектне задатке у којима ће ученици истраживати и представљати (презентацијом, плакатом)нестале шуме карбона, мора камбријумауз адекватну употребу еколошких појмова попут еколошких фактора и адаптација.
4.	- повеже промене које се догађају организму током животног циклуса са активностима	НАСЛЕЂИВАЊЕ И РЕВОЛУЦИЈА	Улуткавање и пресвлачење инсеката. Пубертет и адолесцен ција човека. Цветање,	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама	-Подсетити ученике на знање о генима и молекулу ДНК (из седмог разреда). - Објаснити другу улогу генетичког материјала –функцију гена у процесу развића особина организама -Повезати промене које се

	гена; - повеже промене наследног материјала са настанком нових врста путем приро дне селекц ије.		плодоношење и сазревање плодова биљака. Теорија еволуције. Постанак нових врста кроз еволуционе процесе. Еволуција човека.	Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција Сарадња Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу	догађају организму током животног циклуса са активностима гена. - Истраживање и описивање промена током животног циклуса различитих врста биљака и животиња (од зигота, преко деоба ћелија и формирања органа, а затим улазак у репродуктивну фазу,старење и смрт). -Ученицима је неопходно дати податке о Дарвиновој теорији еволуције и објашњења- ма која је он пружио -Дарвинову концепцију јединства живота повезати са моделом „дрво живота". -Ученици могу на интернету да истражују приказе људских предака.У заједничком раду могу направити еволуционо стабло људских предака.
5.	устано ви узрочн о-последичну везу између губитака врста у екосистему и негативних последица у преносу супстанце и енергије у мрежама исхране; критич ки проце ни послед ице људски х делатност и у односу на располож ве ресурсе на Земљи; повеже утицај еколошких чинилаца са	**ЖИВОТ У ЕКО СИСТЕМУ**	Еволуција и развој екосистема. Концепт климакса. Циклуси кружења основних супстанци у природи (H_2O, C, N) и њихова повезаност. Азотофиксација, микориза, симбиоза, симбионтски организми (лишајеви). Ограниченост ресурса (капацитет средине) и одрживи развој. Нестанак врста и фактори угрожавања (H.I.P.P.O. концепт). Типични екосистеми Србије. Ретке и угрожене врсте Србије.	Компетенција за учење Рад са подацима и информацијама Комуникација Одговорно учешће у демократском друштву Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос	-Акценат треба да буде на томе да у екосистемима постоји тежња ка усаглашавању производње и потрошњеорганске супстанце и ка производњи што веће количине органске супстанце у датим условима (биомаса, разноврсност). - Процеси кружења и преноса супстанци (вода, угљеникаи азота) иенергије у природним екосистемима могу се представити мрежама исхране заједница карактеристичних екосистема за којесе предлаже да обавезно садрже произвођаче, потрошаче и разлагаче. -Треба увести концепт одрживог развоја и еколошког отиска. -Да би ученици разумели ове концепте, препоручује се обрада појма капацитет средине (бројност – бројност популација – биомаса– диверзитет) који се у датим околностима може одржатиу дужем временском периоду. -Омогућити ученицима да израчунају свој еколошки отисак на неком од калкулатора, који се може наћи на интернету и у одељењу продискутовати добијене резултате, нарочито о томе које животне навике би свако могао да промени, а при томе да смањи свој отисак. -Ученицима треба скренути пажњу да коришћење обновљивих извора енергије може имати и извесне негативне последице -

	распоредом карактеристични х врста које насељавају простор Србије; истра жи прису ство инвазивних врста у својој околини и вероватне путеве насељавања; истражи разлоге губитка биодиверзитета на локалном подручју.		Интродукције и реинтродукције и инвазивне врсте. Последице глобалних промена.	према околини Одговоран однос према здрављу	Једна од тема за дебату са ученицима може бити управо ова: добробит и лоше стране употребе обновљивих извора енергије. Пожељно је Указати да се непрекидно развијају нови, бољи технолошки процеси који смањују негативне ефекте. -Истражити присуство инвазивних врста у својој околини и вероватне путеве насељавања (начини како је врста пренета) Истраживање се може спровести на терену, ако постоје могућности, или претраживањем литературе, интернета -Пројектни задатак може бити израда „црвене књиге" за локалне врсте. Наставник предлаже листу врста, а ученици одабирају једну и одређују факторе угрожавања и приказују резултате.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ:

-српски језик и књижевност – израда домаћих задатака есејског типа, рад са текстом и обрада текста приликом израде презентација, читање и разумевање текста, издвајање кључних речи и најважнијих појмова;

-математика – рад са табелама, решавање Венових дијаграма, однос површине и запремине у биолошким системима

хемија –биолошки важна органска једињења

физика -физичке појаве у телу организама, притисак, брзина;

-информатика и рачунарство – примена ИКТ технологија у изради домаћих задатака, прикупљању података и информација, фотографија и видео клипова;

-ликовна култура – израда паноа, плаката, цртежа, модела;

-географија – употреба географских карти за одређивање распрострањености одређених група животиња, биоми, пољопривреда.

-грађанско васпитање – обрда тема које сеодносе на пол, род исексуалности.

физичко васпитање (здрави стилови живота)

ликовна култура (цртежи и мапе ума, креативна рециклажа)

АКТИВНОСТИ У НАСТАВНОМ ПРОЦЕСУ	
АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА	Дефинише, индетификује, именује, репродукује, бира, утврђује, представља, издваја, организује, пише, понавља,прилагођава, тумачи,илуструје, демонстрира, показује, објашњава, препознаје,
	анализира, формулише, планира, повезује, класификује, процењује, описује, вреднује, бира, поставља питања, игра се.
АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА	Припремање, организовање, читање, објашњавање, разговор, слушање, посматрање, праћење, показивање, подстицање, предвиђање, проверавање, анализирање, закључивање, вредновање, саопштавање, иницирање, вођење, процењивање, одлучивање.

ПРОВЕРА ОСТВАРЕНОСТИ СТАНДАРДА УЧЕНИЧКИХ ПОСТИГНУЋА (ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА)					
Ш т а п р а т и м о			Поступак и инструменти оцењивања	Критеријуми	Време
Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођенихстандарда постигнућа у току	Процењују се: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена ивредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова;	Оцену одличан (5) добија ученик који: - у потпуности показује способност трансформације знања и примене у новим ситуацијама; - лако логички повезује чињенице и појмове; - самостално изводи закључке који се заснивајуна подацима; - решава проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у потпуности критички расуђује;	Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника Усмено одговарање-свеска евиденције наставника -Редовност доношења домаћег, свеска евиденције Писане провере, свеска евиденције Групни рад (посматрање наставника, излагање група), свеска	Број јављања: За јављање + За јављање више пута ++ За давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања +5 Ко не зна одговор -	Свакодневно бележење током године
				Учесталост по месецима	Пресек стања по тромесечју

		Оцену врло добар (4) добија ученик који: – у великој мери показује способност примене знања и логички повезује чињенице и појмове; – самостално изводи закључке који се заснивају на подацима;		Свеобухватност одговора Сналажење на зидним сликама, пиродном материјалу Хоризонтално и вертикално повезивање градива	По потреби, бар једном у полугодишту

– решава поједине проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у знатној мери критички расуђује	евиденције Рад у пару (посматрање наставника, излагање парова), свеска евиденције -Сналажење на зидним сликама, шемама	За три недоношења домаћег -1 у свеску Прегледање свески	Свакодневно током Године праћење/ пресек стања за тромесечје На крају наставне године
Оцену добар (3) добија ученик који: – у довољној мери показује способност употребе информација у новим ситуацијама; – у знатној мери логички повезује чињенице и појмове; – већим делом самостално изводи закључке који се заснивају на подацима и делимично самостално решава поједине проблеме; – у довољној мери критички расуђује;		Бодовање: 35-49%-2 50-74%-3 75.89%-4 90-100%-5	Након сваке теме
Оцену довољан (2) добија ученик који: – знања која је остварио су на нивоу репродукције, уз минималну примену; – у мањој мери логички повезује чињенице и појмове и искључиво уз подршку наставника изводи закључке који се заснивају на подацима; – понекад је самосталан у решавању проблема и у недовољној мери критички расуђује;		Сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у свескама...) Степен знања свих чланова групе Квалитативно и квантитативно процењивање резултата рада група (пано, табела...)	По потреби
		Прва три пара која уради добијају +5	По потреби
Недовољан (1) добија ученик који: – знања која је остварио нису ни на нивоу препознавања и не показује способност репродукције			На крају школске године

и примене; - не изводи закључке који се заснивају наподацима; - критички не расуђује;			

Ангажовање ученика у настави.	Одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање. активно учествовање у	– показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања.(5) – показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања.(4) – показује делимични степен активности и ангажовања(3) – показује мањи степен активности и ангажовања.(2) – не показује интересовање за учешће у активностима нити ангажовање (1)	Вођење евиденције од стране наставника о: -Броју јављања на часовима -Броју успешности у групном раду, раду у пару -Учешћу на такмичењима, посета културно-историјским институцијама -Несебичном пружању помоћи другим ученицима.	-Све што је рађено на часу налази се у свескама -Број и квалитет добровољног учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима (такмичења, израда паноа, кратко предавање, вођење квиза, израда асоцијација...)	-Пресек стања по тромесечјима

НАЧИН ПРОВЕРЕ ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА

Процес праћења и вредновања ученика треба започети иницијалном проценом нивоа постигнућа ученика.

Инструменти за проверавање остварености прописаних исхода (разговор, посматрање, 15 мин. провера знања, тематске провере знања , тест – годишњапровера знања). Ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета , као и напредак и других ученика (различите анкете, скале процене,табеле и сл.). Примена инструмената прикупљања података и њихово поређење са прописаним исходима.

ПРОЦЕНА ОСТВАРЕНОСТИ СТАНДАРДА

У току школске године биће реализоване две процене остварености стандарда: на крају првог полугодишта и на крају школске године (ова процена обухватачитаво градиво). Ученици ће решавати тестове израђене по стандардима, који ће се састојати од дванаест питања и то: 6 на основном, 4 на средњем и 2 на напредном нивоу. Ученици ће радити тест подељени у две групе. Резултати ће бити приказани табеларним прикатом процене остварености стандарда понивоима. У тестовима ће преовладавати задаци отвореног типа.

Редни број теме	ТЕМА/ОБЛАСТ	СТАНДАРДИ
I	ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	БИ.1.2.1. зна да су најмањи организми саграђени од једне ћелије у којој се одвијају сви карактеристични животни процесии зна основне карактеристике граће такве ћелије БИ.1.2.2. зна да је ћелија најмања јединица граће свих вишећелијских организама у чијим одељцима се одвијају разноврсни процеси, и зна основне карактеристике граће тих ћелија БИ.1.2.3. зна основне карактеристике граће биљака, животиња и човека и основне функције које се обављају на нивоуорганизма БИ.1.2.4. познаје основну организацију органа у којима се одвијају различити животни процеси БИ.1.2.5. разуме да је за живот неопходна енергија коју организми обезбеђују исхраном БИ.1.2.6. разуме да су поједини процеси заједнички за сва жива бића (дисање, надражљивост, покретљивост, растење, развиће, размножавање) БИ.1.2.7.зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином БИ.1.6.2. уме да по упутству и уз помоћ наставника реализује једноставно истраживање, попуни формулар, прикаже резултате у табели/графикону и извести о резултату БИ.1.6.3. зна како да се понаша у лабораторији и на терену и правила о раду и безбедности рада БИ.1.6.4. уме по упутству да изведе унапред постављени експеримент и одговори на једноставну хипотезу уз помоћ инавођење наставника БИ.2.1.1. Уме да објасни основна својства живих бића у мање типичним и атипичним случајевима. БИ.2.1.2.познаје и користи критеријуме за разликовање биљака и животиња и примењује их у типичним случајевима БИ.2.2.1.разуме да постоје одређене разлике у граћи ћелија у зависности од функције коју обављају у вишећелијскиморганизмима (разлике између биљне и животињске ћелије, између коштане и мишићне ћелије и сл.) БИ.2.2.4. разуме да је за живот неопходна енергија која се производи, складишти и одаје у специфичним процесима ућелији и да се то назива метаболизам БИ.2.2.7. познаје термин хомеостаза и зна да објасни шта он значи БИ.2.2.8. зна да је неопходна координација функција у вишећелијским организмима и зна који органски системиомогућују ову интеграцију БИ.2.2.9. зна да нервни и ендокрини системи имају улогу у одржавању хомеостазе БИ.3.2.6. зна и разуме главне морфолошке и функционалне карактеристике органа који информишу организам о стању уоколини и њихову улогу у одржавању унутрашње равнотеже (улога нервног система) БИ.3.2.7. зна и разуме главне морфолошке и функционалне карактеристике органа који реагују на промене у околини и карактеристике органа који враћају организам у равнотежу онда када је из ње избачен (стресно стање - улога ендокриногсистема) БИ.3.1.1. примењује критеријуме за разликовање живог од неживог у граничним случајевима и у атипичним примерима (вируси, делови

		организама, плодови и сл.) БИ.3.1.2. уме да објасни зашто је нешто класификовано као живо или као неживо

		БИ.3.2.4. разуме да је у остваривању карактеристичног понашања неопходна функционална интеграција више система органа и разуме значај такве интеграције понашања за преживљавање БИ.3.3.2. разуме да полне ћелије настају од посебних ћелија у организму
II	ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	БИ.1.5.1.зна основне мере за одржавање личне хигијене и хигијене околине и разуме зашто је важно да их се придржава БИ.1.5.2. разуме значај примене хигијенских навика у исхрани и посебно значај термичке обраде хране БИ.1.5.4. разуме зашто је важно да се придржава званичних упутстава која се односе на заразне болести (епидемије и пандемије) БИ.1.5.5. БИ.1.5.6. БИ.1.5.7. разуме да загађење животне средине (воде, ваздуха, земљишта, бука, итд.) и неке природне појаве (UV зрачење) неповољно утичу на здравље човека БИ.1.5.8. зна и разуме какав значај за здравље имају умерена физичка активност и поштовање биолошких ритмова (сна, одмора) БИ.1.5.9. разуме да постоје полне болести, познаје мере превенције и могуће путеве инфекције, као и њихове негативне последице на здравље БИ.1.5.10. зна да постоје природне промене у понашању које настају као последица физиолошких промена (пубертет, менопауза), зна да у адолесцентом добу могу да се појаве психолошки развојни проблеми (поремећаји у исхрани, поремећаји понашања, поремећаји сна и сл.) БИ.1.5.11. разуме одговорност и опасност превременог ступања у сексуалне односе и разуме зашто абортус у доба развојаима негативне последице на физичко и ментално здравље БИ.1.5.13. зна како се треба понашати према особи која болује од болести зависности или је ХИВ позитивна БИ.2.1.4. уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају кодживих бића у околностима када делује мањи број чинилаца на типичне заједнице живих бића или организме БИ.3.2.8. зна и разуме које су последице стресног стања за организам БИ.3.5.1.познаје узроке и физиолошке последице заразних болести БИ.3.5.2. познаје основне принципе лечења заразних и других болести БИ.3.5.3. разуме основне биолошке процесе БИ:3.5.4. познаје главне компоненте намирница и њихову хранљиву вредност БИ.3.5.5. познаје симптоме и главне карактеристике болести метаболизма и узроке због којих настају (гојазност,анорексија, булимија, шећерна болест) БИ.3.5.6. разуме механизме поремећаја функције појединих органа БИ.3.5.8. разуме механизме стресног стања и утицај јаких негативних емоција на физиолошке процесе у организму и напонашање појединца

III	**ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА**	БИ.1.1.1. уме да наведе основне карактеристике живог света БИ.1.1.2. разликује живу и неживу природу у непосредном окружењу и у типичним случајевима БИ.1.1.3. препознаје основне сличности и разлике у изгледу и понашању биљака и животиња БИ.2.3.5. уочава да постоје разлике између јединки исте врсте и различитих врста и зна да су оне настале деловањем еволуционихмеханизама
IV	**НАСЛЕЂИВАЊЕ И**	БИ.1.1.5. зна да постоје просторне и временске промене код живих бића и познаје основне чињенице о томе БИ.1.3.8. зна основне научне чињенице о еволуцији живота на Земљи

	ЕВОЛУЦИЈА	БИ.1.3.9. зна да живот на Земљи има заједничко порекло са чијом се историјом можемо упознати на основу фосилних записа БИ.1.3.10. зна да је природно одабирање основни механизам прилагођавања организама БИ.1.6.2. уме да по упутству и уз помоћ наставника реализује једноставно истраживање, попуни формулар, прикаже резултате у табели/графикону и извести о резултату БИ.1.6.3. зна како да се понаша у лабораторији и на терену и правила о раду и безбедности рада БИ.1.6.4. уме по упутству да изведе унапред постављени експеримент и одговори на једноставну хипотезу уз помоћ инавођење наставника БИ.2.3.6.уочава прилагођеност организама и разуме да током еволуције природно одабирање доводи до прилагођавања организама на услове животне средине БИ.2.5.4. зна механизме којима загађење животне средине угрожава здравље човека БИ.3.1.5. уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају кодживих бића у комплексним ситуацијама у сложенијим заједницама БИ.3.2.3. разуме узроке развоја и усложњавања грађе и функције током еволуције БИ.3.2.5. разуме сличности и разлике у интеграцији грађе и функције јединке током животног циклуса БИ.3.3.5. разуме како различити еволуциони механизми, мењајући учесталост особина у популацијама, доводе до еволуције БИ.3.3.6.разуме да човек може да утиче на смер и брзину еволуционих промена својих популација и популација другихврста
V	**ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ**	БИ.1.4.1. . препознаје основне еколошке појмове (животна средина, станиште - биотоп, животна заједница - биоценоза,популација, еколошка ниша, екосистем, биом, биосфера) и зна најопштије чињенице о њима БИ.1.4.2.препознаје утицаје појединих абиотичких и биотичких фактора на организме и популације БИ.1.4.3. уме на задатом примеру да одреди материјалне и енергетске токове у екосистему, чланове ланаца исхране и правце кружења најважнијих супстанци (воде, угљеника, азота) БИ.1.4.4. препознаје животне услове који владају у карактеристичним екосистемима Србије и најважније представникеврста које их насељавају БИ.1.4.5. препознаје основне последице развоја човечанства на природу (утицај киселих киша, озонских рупа, појачање ефекта стаклене баште, глобалне климатске промене) и најважније врсте загађивања воде, ваздуха, земљишта БИ.1.4.6. разуме утицај човека на биолошку разноврсност (нестанак врста, сеча шума, интензивна пољопривреда, отпад) БИ.1.4.7. препознаје основне процесе важне у заштити и очувању животне средине (рециклажу, компост) и у заштити биодиверзитета (националних паркова, природних резервата) БИ.1.4.8. зна шта може лично предузети у заштити свог непосредног животног окружења БИ.1.6.2. уме да по упутству и уз помоћ наставника реализује једноставно истраживање, попуни формулар, прикаже резултате у табели/графикону и извести о резултату БИ.1.6.3. зна како да се понаша у лабораторији и на терену и правила о раду и безбедности рада БИ.1.6.4. уме по упутству да изведе унапред постављени експеримент и одговори на једноставну хипотезу уз помоћ инавођење наставника

		БИ.2.4.3. уме да на разноврсним примерима одреди основне материјалне и енергетске токове у екосистему, основне

		односе исхране и најважнија својства биоценоза и популација БИ.2.4.4. зна да у природи постоји кружење појединих супстанци (воде, угљеника и азота) БИ.2.4.5. . препознаје различите биоме и зна њихов основни распоред на земљи БИ.2.4.8. разуме последице загађења воде, ваздуха и земљишта, као и значај очувања природних ресурса и уштедеенергије БИ.2.4.9. разуме значај природних добара у заштити природе (националних паркова, природних резервата, ботаничкихбашта, зоо-вртова) БИ.3.4.1. уме да објасни како различити делови екосистема утичу један на други као и међусобне односе популација убиоценози БИ.3.4.2. разуме да се уз материјалне токове увек преноси и енергија и обратно и интерпретира односе исхране у екосистему (аутотрофне, хетеротрофне, сапротрофне животне комплексе, ланце исхране и трофичке пирамиде) БИ.3.4.3. разуме значај кружења појединих супстанци у природи (воде, угљеника и азота) БИ.3.4.4. разуме просторну и временску организацију животних заједница и популација БИ.3.4.5. предвиђа на основу задатих услова средине тип екосистема који у тим условима настаје БИ.3.4.6 познаје механизме којима развој човечанства изазива промене у природи (утицај киселих киша, озонских рупа, појачање ефекта стаклене баште, глобалне климатске промене) БИ.3.4.7. познаје механизме деловања мера заштите животне средине, природе и биодиверзитета БИ.3.4.8. разуме зашто се неограничен развој човечанства не може одржати у ограниченим условима целе планете

ПРОЈЕКТНА НАСТАВА

Садржај програма	Број часова	Активности ученика	Активности наставника	Начин и поступци остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ (време реализације друго полугодиште)	6	Предлажу задатке, деле се у групе, организују поделу посла унутар групе, организују истраживачки део посла, прикупљају и обрађују податке, праве паное, презентације, анкете и чек листе, презентују радове, процењују рад групе, процењују рад других група.	Предлаже тему, координира рад група, осигурава поштовање временских оквира, усмерава рад ученика, саветује, проверава тачност, процењује успешност рада групе, прати и оцењује активности ученика.	дијалошка демонстративна илустративна	Усвајање градива у већем обиму Боље разумевање градива Повезивање теоријских знања са практичним искуствима Примена стечених знања у решавању свакодневних ситуација
					Повезивање градива различитих предмета у решавању постављених задатака Неговање тимског духа и сарадње

НЕКИ ОД ПРЕПОРУЧЕНИХ НАЧИНА ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ОБРАЗОВНА ПОДРШКА:

-Просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања).
-Што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима
-Размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи.
-Коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја.

За рад са даровитим ученицима биће органозовани посебни часови (додатна настава), али и на редовној настави се води рачуна о њиховим потребама и могућностима. Ако има посебно даровитих ученика направиће се поступак у циљу индивидуализације наставе који може водити ка изради ИОП3 плана усарадњи са ПП службом.
За рад са ученицима који имају потешкоћа у саваладавању градива биће организовани часови допунске наставе. На тај начин ће наставник моћи боље да процени потребе ученика и побољша његова постигнућа.

У случају да дете има велике потешкоће у савладавању градива урадиће се поступак о индивуализацији наставе која може водити ка изради ИОП1 или ИОП2плана у сарадњи са ПП службом и Тимом за инклузију. У случају ИОП1 форсираће се први ниво страндарда, а у раду на ИОП2 програм ће се у потпуности
прилагодити потребама конкретног ученика.

ДОДАТНИ РАД: Циљеви додатног рада наставе биологије: додатни рад се организује за напредније ученике који желе да прошире своја знања из биологије.

Садржаји програма	Број часова	Активности ученика у образовно-васпитном раду	Активности наставника у образовно- васпитном раду	Начин и поступци остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	3	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују	Подстиче на истраживачки рад, будирадозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	дијалошка демонстративна илустративна	Усвајање знања у већем обиму
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	1	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују	Подстиче на истраживачки рад, будирадозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	дијалошка демонстративна илустративна	Усвајање знања у већем обиму
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	1	Активно слушају, питају, упоређују, израђују реферате	Подстиче на истраживачки рад, будирадозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	дијалошка демонстративна илустративна	Усвајање знања у већем обиму
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	3	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују	Подстиче на истраживачки рад, будирадозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	дијалошка демонстративна илустративна	Усвајање знања у већем обиму

ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	1	Активно слушају, питају, упоређују, истражују, закључују	Подстиче на истраживачки рад, будирадозналост Прилагођава методе рада ученицима који показују интересовање за усвајање знања у већем обиму, мотивише ученике за учешће на такмичењима	дијалошка демонстративна илустративна	Усвајање знања у већем обиму

ДОПУНСКА НАСТАВА: Циљеви допунске наставе су: допунска настава се организује за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за онекоји желе да утврде своје знање, са циљем разумевања, препознавања, отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из
наставног градива . Глобални план рада допунске наставе из биологије у седмом разреду:

Садржаји програма	Број часова	Активности ученика у образовно-васпитном раду	Активности наставника у образовно-васпитном раду	Начин и поступци остваривања	Циљеви и задаци садржаја програма
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	3	Слушају, питају	подстиче на усвајање знања; мотивише за рад; методе рада прилагођава карактеристика ма и способностима ученика	дијалошка демонстративна	Боље разумевање
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	1	Слушају, питају, упоређују	подстиче на усвајање знања; мотивише за рад; методе рада прилагођава карактеристика ма и способностима ученика	дијалошка демонстративна илустративна	Боље разумевање и уочавање

ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	1	Слушају, питају, упоређују	подстиче на усвајање знања мотивише за рад методе рада прилагођава карактеристика ма и способностима ученика	дијалошка демонстративна илустративна	Боље разумевање и уочавање
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	3	Слушају, питају	подстиче на усвајање знања; мотивише за рад; методе рада прилагођава карактеристика ма и способностима ученика	дијалошка демонстративна илустративна	Боље разумевање и уочавање

ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	1	Слушају, питају, упоређују	подстиче на усвајање знања; мотивише за рад; методе рада прилагођава карактеристика ма и способностима ученика	дијалошка демонстративна илустративна	Боље разумевање и уочавање

ЕКОЛОШКА СЕКЦИЈА:

Недељни фонд часова: 1 Годишњи фонд часова: 36 ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Развијање еколошке свести, бриге о непосредном окружењу и развијање љубави према природи
Развијање еколошке културе деце, стицање основних знања о екологији , заштити животне средине
Упознавање са појмом рециклаже и њеним значајем
Развијање и неговање другарства , креативности, тимског рада, стицање добрих навика и естетских вредности

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
Еколошке радионице;
Коришћењем савремених наставних средстава путем презентација ;
Исписивање еколошких порука; - Израда тематских еколошких паноа ;
Приказивање дечјих радова кроз изложбе

КОРЕЛАЦИЈА СА НАСТАВНИМ ПРЕДМЕТИМА:
свет око нас, познавање природе и друштва, ликовна култура.

Уређење учионица и кабинета (одељенске заједнице, одељенски старешина)
Одржавање школског дворишта (родитељи, директор, домар)
Гајење биљака (помоћно особље, ученици)
Сакупљање секундарних сировина (наставници, ученици)
Уређење одељенских паноа (наставници, ученици)
Учешће у пројектима и конкурсима
Сарадња са другим школама
Сарадња са институцијама локалне самоуправе

ХЕМИЈА

VII разред

Назив предмета: ХЕМИЈА

Циљ учења Хемије је да ученик развије систем основних хемијских појмова и вештине за правилно руковање лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, да се оспособи за примену стеченог знања и вештина за решавање проблема у свакодневном животу и наставку образовања, да развије способности апстрактног и критичког мишљења, способности за сарадњу и тимски рад, и одговоран однос према себи, другима и животној средини

Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 37 часова годишње

Исходи:

-идентификује и објашњава појмове који повезују хемију са другим наукама и различитим професијама, и принципима одрживог развоја;
-правилно рукује лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, и показује одговоран однос према здрављу и животној средини;
-експериментално појединачно и у групи испита, опише и објасни физичка и хемијска својства супстанци, и физичке и хемијске промене супстанци;
-повезује физичка и хемијска својства супстанци са применом у свакодневно животу и различитим професијама;
-налази потребне информације у различитим изворима користећи основну хемијску терминологију и симболику;
-објашњава основну разлику између хемијских елемената и једињења, и препознаје примере хемијских елемената и једињења у свакодневном животу;
-објашњава по чему се разликују чисте супстанце од смеша и илуструје то примерима;
-разликује хомогене и хетерогене смеше, наводи примере из свакодневног живота и раздваја састојке смеша;
-представља структуру атома, молекула и јона помоћу модела, хемијских симбола и формула;
-повезује распоред електрона у атому елемента с положајем елемента у Периодном систему елемената и својствима елемента;
-разликује хемијске елементе и једињења на основу хемијских симбола и формула;
-разликује типове хемијских веза, препознаје тип хемијске везе у супстанцама и повезује са својствима тих супстанци;
-објасни процес растварања супстанце и квантитативно значење растворљивости супстанце;
-изводи израчунавања у вези с масеним процентним саставом раствора;
-напише једначине хемијских реакција и објасни њихово квалитативно и квантитативно значење;
-квантитативно тумачи хемијске симболе и формуле користећи појмове релативна атомска и молекулска маса, количина супстанце и моларна маса;
-опише и објасни физичка и хемијска својства водоника и кисеоника;

-разликује оксиде, киселине, хидроксиде и соли на основу хемијске формуле и назива, и опише основна својства ових класа једињења;
-индикаторима испита и на pH скали процени киселост раствора;
-тумачи ознаке са амбалаже супстанци/комерцијалних производа.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
ХЕМИЈА КАО ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА НАУКА И ХЕМИЈА У СВЕТУ ОКО НАС-Предмет изучавања хемије Везе између хемије и других наука Примена хемије у различитим делатностима и свакодневном животу Супстанца Врсте супстанци: хемијски елементи, хемијска једињења и смеше Демонстрациони огледи: демонстрирање узорака елемената, једињења и смеша	2	Фронтални облик ; Индивидуални; Групни рад; Рад у пару; Комбиновани рад ;	Монолошка; Дијалошка ; Рад са алатима из области ИКТ-а ; Практичан рад;	Усмено излагање; Писмена провера знања-Тестови ; петнестоминутне провере знања;
ХЕМИЈСКА ЛАБОРАТОРИЈА-Хемијска лабораторија и експеримент Лабораторијско посуђе и прибор Физичка и хемијска својства супстанци - Физичке и хемијске промене супстанци Демонстрациони огледи: демонстрирање правилног 5руковања лабораторијским посуђем и прибором, и правилног извођења основних лабораторијских техника рада; испитивање физичких и хемијских својстава и промена супстанци Лабораторијска вежба I: основне лабораторијске технике рада: мешање, уситњавање и загревање супстанци Лабораторијска вежба II: физичка својства супстанци, мерење масе, запремине и температуре супстанце Лабораторијска вежба III: физичке и хемијске промене супстанци	3			
АТОМИ И ХЕМИЈСКИ ЕЛЕМЕНТИ-Атоми хемијских елемената Хемијски симболи Грађа атома: атомско језгро и електронски омотач Атомски и масени број, изотопи Распоред електрона по нивоима у атомима елемената Периодни систем елемената (ПСЕ), закон периодичности и веза између броја и распореда електрона по нивоима у атомима елемената и положаја елемената у ПСЕ Племенити гасови Својства и примена Демонстрациони огледи: формулисање претпоставке о честичној грађи супстанци	5			

Вежба IV: одређивање валентног нивоа и броја валентних електрона				
МОЛЕКУЛИ ЕЛЕМЕНАТА И ЈЕДИЊЕЊА, ЈОНИ И ЈОНСКА ЈЕДИЊЕЊА-Ковалентна веза: молекули елемената и молекули једињења Атомска и молекулска кристална решетка Јонска веза и јонска кристална решетка Валенца Хемијске формуле и називи Демонстрациони огледи: својства супстанци са ковалентном и јонском везом Лабораторијска вежба V: упоређивање својстава супстанци са јонском и супстанци са ковалентном везом	5			
ХОМОГЕНЕ И ХЕТЕРОГЕНЕ СМЕШЕ-Смеше: хомогене и хетерогене Раствори – хомогене смеше Растварање и растворљивост Вода и ваздух – хомогене смеше у природи Масени процентни састав смеша Раздвајање састојака смеша: декантовање, цеђење и одвајање помоћу магнета Демонстрациони огледи: састав и својства смеша; раствори и њихова својства; растворљивост; незасићени, засићени и презасићени раствори; раздвајање састојака смеша Лабораторијска вежба VI: испитивање растворљивости супстанци Лабораторијска вежба VII: раздвајање састојака смеша: декантовање, цеђење и одвајање помоћу магнета	6			
ХЕМИЈСКЕ РЕАКЦИЈЕ И ХЕМИЈСКЕ ЈЕДНАЧИНЕ-Хемијске реакције Закон о одржању масе Хемијске једначине Демонстрациони огледи: мерење и упоређивање укупне масе супстанци пре и после хемијске реакције у отвореном и затвореном реакционом систему Вежба VIII: састављање једначина хемијских реакција	4			
ИЗРАЧУНАВАЊА У ХЕМИЈИ-Релативна атомска и релативна молекулска маса Количина супстанце и мол Моларна маса Закон сталних односа маса Масени процентни састав једињења Израчунавања на основу једначина хемијских реакција	6			

Лабораторијска вежба IX: мерење масе супстанце и израчунавање моларне масе и количине супстанце				
ВОДОНИК И КИСЕОНИК И ЊИХОВА ЈЕДИЊЕЊА. СОЛИ-Водоник Кисеоник Оксидација, сагоревање и корозија Оксиди: хемијске формуле, називи и основна својства Киселине: хемијске формуле, називи и основна својства Хидроксиди (базе): хемијске формуле, називи и основна својства Мера киселости раствора: pH-скала Неутрализација – хемијска реакција киселина и хидроксида (база) Соли: формуле и називи Демонстрациони огледи: испитивање кисело-базних својстава раствора помоћу индикатора; реакција неутрализације Лабораторијска вежба X: испитивање кисело-базних својстава раствора помоћу индикатора	6			
37				

Међупредметно повезивање: историја, физика, биологија, математика.

Уџбенике које користите: Хемија уџбеник за седми разред основне школе; Издавач: АрхиКњига; Аутор: Снежана Зарић

Додатна литература: Хемија уџбеник за седми разред основне школе, издавач: БИГЗ, 2020 аутори : Миомир Ранђелковић, Мирјана Марковић; Хемија радна свеска са збирком задатака за седми разред основне школе,издавач: БИГЗ, 2020, аутори:Миомир Ранђелковић, Мирјана Марковић

Праћење и вредновање наставе хемије заснива се на остваривању исхода – шта ученик уме да уради са знањем. Вреднују се знање, практичне вештине, критичко мишљење и примена у животу, кроз смислено, проблемско и кооперативно учење. Наставник планира активности и огледе тако да постепено воде ка тим исходима.

VIII разред

Назив предмета: ХЕМИЈА
Циљ учења Хемије је да ученик развије систем основних хемијских појмова и вештине за правилно руковање лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, да се оспособи за примену стеченог знања и вештина за решавање проблема у свакодневном животу и наставку образовања, да развије способности апстрактног и критичког мишљења, способности за сарадњу, тимски рад, и одговоран однос према себи, другима и животној средини.
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 35 часова годишње

Исходи:

-правилно рукује лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, и показује одговоран однос према здрављу и животној средини;

-изведе експеримент према датом упутству, табеларно и графички прикаже податке, формулише објашњења и изведе закључке;

-наведе заступљеност метала и неметала, неорганских и органских једињења у живој и неживој природи;

-испита и опише физичка својства метала и неметала, и повеже их с њиховом практичном применом;

-испита и опише хемијска својства метала и неметала, и објасни их на основу структуре атома и положаја елемената у Периодном систему;

-напише формуле и именује оксиде, киселине, базе и соли;

-испита, опише и објасни својства оксида, неорганских киселина, база и соли, препозна на основу формуле или назива представнике ових једињења у свакодневном животу и повеже њихова својства са практичном применом;

-напише и тумачи једначине хемијских реакција метала и неметала;

-разликује својства неорганских и органских супстанци и објашњава разлику на основу њихових структура;

-препозна физичке и хемијске промене неорганских и органских супстанци у окружењу, и представи хемијске промене хемијским једначинама;

-напише формуле и именује представнике класа органских једињења имајући у виду структурну изомерију;

-разликује органске супстанце са аспекта чиста супстанца и смеша, величина молекула, структура, порекло и то повезује са њиховом улогом и применом;

-испита, опише и објасни физичка и хемијска својства представника класа органских једињења и повеже својства једињења са њиховом практичном применом;

-објасни и хемијским једначинама представи хемијске промене карактеристичне за поједине класе органских једињења;

-опише физичка својства: агрегатно стање и растворљивост масти и уља, угљених хидрата, протеина и растворљивост витамина;

-опише основу структуре молекула који чине масти и уља, угљене хидрате и протеине;

-објасни сапонификацију триацилглицерола и хидрогенизацију незасићених триацилглицерола, наведе производе хидролизе дисахарида и полисахарида и опише услове под којима долази до денатурације протеина;

-наведе заступљеност у природи и улоге масти и уља, угљених хидрата, протеина и витамина у живим организмима и доведе их у везу са здрављем и правилном исхраном људи;

-изведе стехиометријска израчунавања и израчуна масену процентну заступљеност супстанци;

-рукује супстанцама и комерцијалним производима у складу с ознакама опасности, упозорења и обавештења на амбалажи, придржава се правила о начину чувања производа и одлагању отпада;

-наведе загађујуће супстанце ваздуха, воде и земљишта и опише њихов утицај на животну средину;

-критички процени последице људских активности које доводе до загађивања воде, земљишта и ваздуха;

-објасни значај планирања и решавања проблема заштите животне средине.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
МЕТАЛИ, ОКСИДИ, ХИДРОКСИДИ - Метали у неживој и живој природи. Општа физичка и хемијска својства метала.Алкални и земноалкални метали. Гвожђе, бакар, алуминијум, олово и цинк, њихове легуре и практична примена. Оксиди метала и хидроксиди, својства и примена. Демонстрациони огледи: реакција Na, K, Mg и Ca са водом; реакција MgO и CaO са водом и испитивање својстава насталог раствора помоћу лакмус- хартије; испитивање електропроводљивости раствора натријум- хидроксида. Лабораторијска вежба I: испитивање физичких својстава метала; реакција метала са киселинама.	5	Фронтални облик ; Индивидуални; Групни рад; Рад у пару; Комбиновани рад ;	Монолошка; Дијалошка ; Рад са алатима из области ИКТ-а ; Практичан рад;	Усмено излагање; Писмена провера знања-Тестови ; петнестоминутне провере знања;
Неметали, оксиди и киселине -Неметали у неживој и живој природи. Општа физичка и хемијска својства неметала. Халогени елементи, сумпор, азот, фосфор и угљеник. Оксиди неметала и киселине, својства и примена. **Демонстрациони огледи:** добијање сумпор(IV) -оксида и испитивање његових својстава; разблаживање концентроване сумпорне киселине; добијање угљеник(IV)-оксида и испитивање његових својстава; испитивање електропроводљивости дестиловане воде и хлороводоничне киселине; доказивање базних својстава воденог раствора амонијака. **Лабораторијска вежба II:** испитивање физичких својстава неметала. **Лабораторијска вежба III:** доказивање киселости неорганских киселина помоћу лакмус- хартије	5			
СОЛИ - Добијање соли. Формуле соли и називи. Дисоцијација соли. Физичка и хемијска својства соли. Примена соли. **Демонстрациони огледи:** реакција неутрализације хлороводоничне киселине и раствора натријум-хидроксида; реакција између метала и киселине; хемијске реакције соли: између калцијум-карбоната и хлороводоничне киселине, раствора гвожђе(III)-хлорида и натријум-хидроксида, раствора сребро- нитрата и натријум-хлорида.	4			

Лабораторијска вежба IV: добијање соли и испитивање растворљивости различитих соли у води; добијање баријум- сулфата; доказивање угљеник(IV)-оксида и настајање калцијум- карбоната.				
ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА И ЊИХОВА ОПШТА СВОЈСТВА -Својства атома угљеника и многобројност органских једињења. Функционалне групе и класе органских једињења. Општа својства органских једињења. **Демонстрациони огледи:** упоређивање својстава органских и неорганских једињења; доказивање угљеника у органским супстанцама	1			
УГЉОВОДОНИЦИ - Подела угљоводоника. Номенклатура. Изомерија. Физичка својства угљоводоника. Хемијска својства угљоводоника. Полимери. Нафта и земни гас. **Демонстрациони огледи:** испитивање растворљивости и сагоревање n-хексана (медицински бензин); разликовање засићених и незасићених ацикличних угљоводоника (реакција са калијум-перманганатом). Вежба V: састављање модела молекула угљоводоника, писање структурних формула и именовање угљоводоника.	6			
ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА СА КИСЕОНИКОМ - Алкохоли – номеклатура, својства и примена. Карбоксилне киселине – номенклатура, својства и примена. Масне киселине. Естри – номеклатура, својства и примена. **Демонстрациони огледи:** добијање алкохола алкохолним врењем; доказивање киселости карбоксилних киселина; лабораторијско добијање и испитивање својстава етил-етаноата. Лабораторијска вежба VI: физичка и хемијска својства органских једињења са кисеоником; испитивање растворљивости алкохола и карбоксилних киселина са различитим бројем атома угљеника у молекулу у води и неполарном растварачу; реакција етанске и лимунске киселине са натријум-хидрогенкарбонатом.	6			
БИОЛОШКИ ВАЖНА ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА - Масти и уља. Угљени хидрати у прегледу: моносахариди (глукоза и фруктоза), дисахариди (сахароза и	6			

лактоза), полисахариди (скроб и целулоза). Амино-киселине. Протеини. Витамини. **Демонстрациони огледи:** сапонификација масти – сапуни. Лабораторијска вежба VII: испитивање растворљивост масти и уља, и угљених хидрата у води; доказивање скроба; денатурација протеина.				
ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ЗЕЛЕНА ХЕМИЈА- Загађивачи, загађујуће супстанце и последице загађивања. Рециклажа. Зелена хемија.	2			
35				

Међупредметно повезивање: историја, географија, физика, биологија, математика.

Уџбенике које користите: Хемија уџбеник за осми разред основне школе; Издавач: АрхиКњига; Аутор: Снежана Зарић.

Додатна литература: Хемија уџбеник за осми разред основне школе, издавач: БИГЗ, 2020аутори : Миомир Ранђелковић, Мирјана Марковић; Хемија радна свеска са збирком озадатака за осми разред основне школе,издавач: БИГЗ, 2020, аутори:Миомир Ранђелковић, Мирјана Марковић.

Праћење и вредновање наставе и учења усмерено је на активности ученика, квалитет усвојених знања и њихову примену у новим ситуацијама. Остварује се кроз усмене и писмене провере, практичне радове и лабораторијске вежбе, домаће и истраживачке задатке, као и кроз рад у групи. Вредновање је подстицајно, објективно и усмерено на развој одговорности и континуирани напредак ученика.

ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

V разред

Назив предмета: ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

Циљ учења Информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, производњу дигиталних садржаја и креирање рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 37 часова годишње

Исходи:

-наведе примену информатике и рачунарства у савременом животу;

-правилно користи ИКТ уређаје;
-именује основне врсте и компоненте ИКТ уређаја;
-прави разлику између хардвера, софтвера и сервиса;
-прилагоди радно окружење кроз основна подешавања;
-креира дигитални слику и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сараднички);
-креира текстуални документ и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сараднички);
-примени алате за снимање и репродукцију аудио и видео записа;
-креира мултимедијалну презентацију и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сараднички);
-сачува и организује податке;
-разликује основне типове датотека;
-реагује исправно када дође у потенцијално небезбедну ситуацију у коришћењу ИКТ уређаја;
-доводи у везу значај правилног одлагања дигиталног отпада и заштиту животне средине;
-разликује безбедно од небезбедног, пожељно од непожељног понашања на Интернету;
-реагује исправно када дођу у контакт са непримереним садржајем или са непознатим особама путем Интернета;
-приступа Интернету, самостално претражује, проналази информације у дигиталном окружењу и преузима их на свој уређај;
-информацијама на интернету приступи критички;
-спроводи поступке за заштиту личних података и приватности наИнтернету;
-разуме значај ауторских права;
-препознаје ризик зависности од технологије и доводи га у везу са својим здрављем;
-рационално управља временом које проводи у раду са технологијом и на Интернету;
-изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке;
-схвати математичко-логички смисао речи „и", „или", „не", „сваки", „неки", израза „ако...онда";
-зна алгоритме аритметике (сабирања, множења, дељења с остатком, Еуклидов алгоритам) и интерпретира их алгоритамски;
-наведе редослед корака у решавању једноставног логичког проблема;
-креира једноставан рачунарски програм у визуелном окружењу;
-сврсисходно примењује програмске структуре и блокове наредби;
-користи математичке операторе за израчунавања;
-објасни сценарио и алгоритам пројекта;
-анализира и дискутује програм;
-проналази и отклања грешке у програму;
-сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала у вези са темом, формулацији и представљању резултата и закључака;
-одабира и примењује технике и алате у складу са фазама реализације пројекта;
-наведе кораке и опише поступак решавања пројектног задатка;
-вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен;

-поставља резултат свог рада на Интернет, ради дељења са другима, уз помоћ наставника.

Циљ наставе и учења предмета: Циљ наставе и учења информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање

информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, производњу дигиталних садржаја и креирање рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.

Програм наставног предмета информатика и рачунарство, у другом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по спиралном моделу и оријентисан је на остваривање исхода. Исходи говоре о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи овај предмет. Представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у три тематске целине: ИКТ, Дигитална писменост и Рачунарство

Фонд и садржај програма

Р. Б.	НАСТАВНА ТЕМА/ОБЛАСТ	БРОЈ ЧАСОВА ПРЕМА ТИПУ ЧАСА			УКУПНО
		обрада	вежба	утврђивање и систематизација	
1.	ИКТ	7	2	0	9
2.	ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	5	0	0	5
3.	РАЧУНАРСТВО	10	6	0	16
4.	ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	0	0	6	6
УКУПНО		22	8	6	36

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: наведе примену информатике и рачунарства у савременом животу правилно користи ИКТ уређаје именује основне врсте и компоненте ИКТ уређаја прави разлику између хардвера, софтвера и сервиса прилагоди радно окружење кроз основна подешавања креира дигитални слику и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сараднички) креира текстуални документ и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сараднички) примени алате за снимање и репродукцију аудио и видео записа креира мултимедијалну презентацију и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сараднички) сачува и организује податке -разликује основне типове датотека	**1. ИКТ** **(9)**	Предмет изучавања информатике и рачунарства. ИКТ уређаји, јединство хардвера и софтвера. Подешавање радног окружења. Организација података. Рад са сликама. Рад са текстом. Рад са мултимедијом. Рад са презентацијама.

По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: реагује исправно када дође у потенцијално небезбедну ситуацију у коришћењу ИКТ уређаја; доводи у везу значај правилног одлагања дигиталног отпада и заштиту животне средине разликује безбедно од небезбедног, пожељно од непожељног понашања на Интернету реагује исправно када дођу у контакт са непримереним садржајем или са непознатим особама путем Интернета приступа Интернету, самостално претражује,	**2.ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ** **(5)**	Употреба ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин Правила безбедног рада на Интернету Претраживање Интернета, одабир резултата и преузимање садржаја Заштита приватности личних података Заштита здравља, ризик зависности од технологије и управљање временом

проналази информације у дигиталном окружењу и преузима их на свој уређај информацијама на интернету приступи критички спроводи поступке за заштиту личних података и приватности на Интернету објасни појам ауторских права и разликује основне лиценце за дељење садржаја препознаје ризик зависности од технологије и доводи га у везу са својим здрављем -рационално управља временом које проводи у раду са технологијом и на Интернету		
По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке схвати математичко-логички смисао речи "и", "или", "не", "сваки", "неки", израза "ако...онда" зна алгоритме аритметике (сабирања, множења, дељења с остатком, Еуклидов алгоритам) и интерпретира их алгоритамски наведе редослед корака у решавању једноставног логичког проблема креира једноставан рачунарски програм у визуелном окружењу сврсисходно примењује програмске структуре и блокове наредби користи математичке операторе за израчунавања објасни сценарио и алгоритам пројекта анализира и дискутује програм проналази и отклања грешке у програму	**3. РАЧУНАРСТВО (16)**	Увод у логику и скупове: унја,пресек, разлика; речи „и“, „или“, „не“, „сваки“, „неки“, „ако...онда“. Увод у алгоритме аритметике:писмено сабирање, множење, дељење с остатком,Еуклидов алгоритам. Увод у тему програмирања. Радно окружење изабраног софтвера за визуелно програмирање. Алати за рад са графичким објектима, текстом, звуком, видеом. Програм-категорије, блокови, наредбе, инструкције. Програмске структуре (линијска, циклична, разграната)

По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала у вези са темом, формулацији и представљању резултата и закључака одабира и примењује технике и алате у складу са	**4.ПРОЈЕКТНА НАСТАВА** **(6)**	Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења Израда пројектног задатка у групи у корелацији са другим предметима Представљање резултата пројектног задатка

фазама реализације пројекта наведе кораке и опише поступак решавања пројектног задатка вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен -поставља резултат свог рада на Интернет, ради дељења са другима, уз помоћ наставника		

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (по областима)
1. ИКТ **(9)**	Фронтални, индивидуални, групни (у пару) Различитим методама, подстичући истраживачки начин рада, постојеће знање ученика о ИКТ проширити користећи различите изворе знања навођењем примера примене ИКТ-а. Ученике информативно упознати са предметом изучавања информатике и рачунарства познатим примерима. Увести појмове хардвер и софтвер. Скренути пажњу на правилно руковање ИКТ уређајима. Појам оперативни систем увести кроз повезивање претходног искуства. Нагласити који оперативни систем користе рачунари на којима ће радити у школи. Кроз демонстрацију и личну активност ученика, скренути пажњу на правила која важе у кабинету и у раду са рачунарима и опремом. Кроз конкретне примере објаснити појам датотеке и неопходност организације датотека у рачунару: чување и проналажење, премештање или брисање (поменути "Корпу за отпатке"). Креирање и уређивање дигиталне слике / цртеже коришћењем расположивих алата изабраног програма. -При раду са текстом применити основне алатке за уређивање и обликовање текста. Наглашавати потребу одабира одговарајућег писма и инсистирати на примени правописа. -Снимање звука и видео-записа, сходно могућностима, (камера, микрофон, звучници, мобилни телефони, итд). -При изради мултимедијалних презентација применити основне алатке за уређивање и обликовање садржаја. У програму за израду мултимедијалних презентација користити раније креиране звучне и видео записе.
2.ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ **(5)**	Фронтални, индивидуални и групни (у пару) При реализацији тематске целине Дигитална писменост појаснити ученицима шта значи коришћење ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин, и нагласити да то није обавеза само ИТ стручњака већ свих корисника. Демонстрирати функције антивирусног програма и заштитног зида.

	Анализирати са ученицима од каквог су материјала направљени ИКТ уређаји, да ли се такви материјали могу рециклирати и на које све начине се могу одлагати дигитални уређаји који нису у употреби, у циљу заштите животне средине. Проверити са ученицима њихова досадашња искуства у коришћењу веб-прегледача (читача, браузера). Разговарати о сајтовима претраживачима и начинима претраге, увести појмове аутор и ауторска права и навести основне лиценце. - Претрагу интернета и одабир релевантних страница из приказаних резултата претраге. (Како проналазимо, бирамо и преузимамо информације? Како стварамо (онлајн апликације)? Како размењујемо информације и сарађујемо на интернету?) На унапред припремљеном скупу веб-страна кроз дискусију о процени информација пронађених на интернету (публика којој је сајт намењен, аутор, тачност / прецизност, објективност, актуелност и интернет адреса) подстицати развој критичког мишљења студената. Упознати ученике са правилима понашања на интернету (енг. Нетикуетте). За утврђивање и појашњавање ове теме, организовати квизове и радионице (на теме безбедно - небезбедно, пожељно - непожељно понашање на интернету) као и симулације небезбедних ситуација са акцентом на то како је пожељно реаговати у датим ситуацијама (кроз играње улога и сл.). У корелацији са другим предметима (физичко и здравствено васпитање) велику пажњу посветити томе како уређаји које свакодневно користе (рачунар, телефон, таблет ...) могу лоше да утичу на њихово здравље при чему их треба водити ка ситуацијама на које их родитељи свакодневно подсећају (лоше држање, дуго гледање у екран,). Посебну пажњу посветити развоју свести код студената о времену у току дана, утрошеном на рад са технологијом и могућим развојем зависности од технологије.

3. РАЧУНАРСТВО **(16)**	Фронтални, индивидуални, групни (у пару) Реализација теме може се започети приказивањем мотивационих филмова о програмирању. Увести појмове: програм и програмирање. Демонстрирати готове анимације и рачунарске игре ради развијања свести и побуђивања мотивације да ученици сами могу да креирају своје игрице. Одабрати пример игрице за анализу (на пример са портала www.code.org), као и друге мотивационе материјале из сличних образовних извора) са циљем упознавања студената са корацима у решавању једноставних проблемских задатака. Увести појам алгоритма при решавању најједноставнијег проблема. -У међупредметној координацији са предметом математика, увести математичко-логичке појмове које леже у основи информатике и рачунарства: скуп, елементи, подскуп, једнакост скупова, празан скуп (са одговарајућим знацима); На подесним примерима илустровати математичко-логичку употребу речи: сваки, неки, или, и, не, следи (ако ... онда). Ученици усвајају елементе дедуктивног закључивања (правилно формулисање тврђења; правилно закључивање, правилно коришћење везника "и", "или", а нарочито "ако ... о

	Визуелно програмирање (Scrtach, Stencil, AppInventor, Alice, ...) које треба да омогући алгоритамско решавање проблема и основе програмирања. У зависности од изабраног програмског окружења прилагодити сва следећа објашњења специфичностима тог алата. Демонстрирати поступке: избор објеката (нагласак на библиотеке), слагање блокова по принципу "превуци-и-пусти" и покретање програма. Демонстрирати на сваком примеру следеће технике: креирање пројекта. Демонстрирати и указивати на разноврсне функционалности доступне у палетама блокова. Кроз активну наставу и укљученост у процес креирања програма од првих часова, ученици ће постепено усвојити потребне појмове, знања и вештине. Анализирати са ученицима карактеристике појединих структура и оправданост примене у појединим ситуацијама. Поступак корак по корак до решења проблема, треба да послужи за систематизацију поступка израде пројекта.

4. ПРОЈЕКТНА НАСТАВА (6)	Фронтални, индивидуални, групни Ради развијања међупредметних компетенција и остваривања корелације са другим предметима, реализовати са ученицима најмање два пројектна задатка, један из области ИКТ и Дигитална писменост и други из области Рачунарство (договорити се са ученицима и наставницима других предмета, који покривају област изабране теме). При реализацији првог пројектног задатка ставити нагласак на разради пројектног задатка - од израде плана до представљања решења. Наставник планира фазе пројектног задатка у складу са временом, сложеношћу теме, расположивим ресурсима Пројектни задаци се баве реалним темама из школског или свакодневног живота. - Циљ је развијање и неговање: поступности, повезивања и изградње сопствених стратегија учења, вршњачког учења, вредновања и самовредновања достигнућа. Пројектни задаци подразумевају корелацију и сарадњу са наставницима осталих предмета Добар пример сумирања научених поступака је израда пратеће документације у виду фајлова различитог типа, као што су: текстуални фајлови, слике, видео материјали и сл. Идеја за пројектни задатак може бити и израда квиза и теста за проверу знања, понављање, утврђивање, систематизацију градива из целог предмета. Ученици пре прикупљања материјала израђују сценарио (причу или алгоритам за конкретан задатак), разрађују кораке и описују поступак решавања пројектног задатка. Део задатка је и чување материјала употребљеног за решавање пројектног задатка. Очекивани продукт пројектног задатка је мултимедијални садржај у форми: стрипа, анимације, игрице и сл. Напреднији ученици могу израдити алгоритам и програм за решавање конкретног проблемског задатка

VI разред

Предмет: Информатика и рачунарство

Циљ учења информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, креирање дигиталних садржаја и рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.

Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 37 часова годишње

Исходи:
-правилно користи ИКТ уређаје;
-креира, уређује и структурира дигиталне садржаје који садрже табеле у програму за рад са текстом и програму за рад са мултимедијалним презентацијама;
-креира и обрађује дигиталну слику;
самостално снима и врши основну обраду аудио и видео записа;
-уређује мултимедијалну презентацију која садржи видео и аудио садржаје;
По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:
-чува и организује податке локално и у облаку;
-одговорно и правилно користи ИКТ уређаје у мрежном окружењу;
-разликује основне интернет сервисе;
-примењује поступке и правила за безбедно понашање и представљање на мрежи;
-приступа Интернету, самостално претражује, проналази и процењује информације и преузима их на свој уређај поштујући ауторска права;
-објасни поступак заштите дигиталног производа/садржаја одговарајућом СС лиценцом;
По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:
-објасни поступак прикупљања података путем онлајн упитника;
-креира једноставан програм у текстуалном програмском језику;
-користи математичке изразе за израчунавања у једноставним програмима;
-објасни и примени одговарајућу програмску структуру (наредбе доделе, гранања, петље);
-користи у оквиру програма нумеричке, текстуалне и једнодимензионе низовске вредности;
-разложи сложени проблем на једноставније функционалне целине (потпрограме);
-проналази и отклања грешке у програму
По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:
-сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала, представљању пројектних резултата и закључака;
-користи могућности које пружају рачунарске мреже у сфери комуникације и сарадње;
-креира, објављује и представља дигиталне садржаје користећи расположиве алате;
-вреднује процес и резултате пројектних активности.

Фонд и садржај програма

Р. Б.	НАСТАВНА ТЕМА/ОБЛАСТ	БРОЈ ЧАСОВА ПРЕМА ТИПУ ЧАСА			УКУПНО
		обрада	вежба	утврђивање и систематизација	
1.	ИКТ	7	3	0	10
2.	ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	4	0	0	4
3.	РАЧУНАРСТВО	10	5	0	15
4.	ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	0	0	7	7
УКУПНО		21	8	7	36

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: -правилно користи ИКТ уређаје; креира, уређује и структурира дигиталне садржаје који садрже табеле у програму за рад са текстом и програму за рад са мултимедијалним презентацијама; креира и обрађује дигиталну слику; самостално снима и врши основну обраду аудио и видео записа; уређује мултимедијалну презентацију која садржи видео и аудио садржаје;	1. ИКТ (10)	Дигитални уређаји и кориснички програми. Управљање дигиталним документима. Рад са сликама. Рад са текстом. Рад са мултимедијалним презентацијама које садрже видео и аудио садржаје.

По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: -чува и организује податке локално и у облаку; – одговорно и правилно користи ИКТ уређаје у мрежном окружењу; разликује основне интернет сервисе; примењује поступке и правила за безбедно понашање и представљање на мрежи; приступа Интернету, самостално претражује, проналази и процењује информације и преузима их на свој уређај поштујући ауторска права; објасни поступак заштите дигиталног производа/садржаја одговарајућом СС лиценцом;	**2. ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ** **(4)**	Употреба ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин у мрежном окружењу. Интернет сервиси. Правила безбедног рада на Интернету. Претраживање Интернета, одабир резултата и преузимање садржаја. Заштита приватности личних података и ауторских права.
По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: -објасни поступак прикупљања података путем онлајн упитника; – креира једноставан програм у текстуалном програмском језику;	**3. РАЧУНАРСТВО** **(15)**	Основе изабраног програмског језика. Основне аритметичке операције. Уграђене функције. Ниске (стрингови). Структуре података. Гранање.

користи математичке изразе за израчунавања у једноставним програмима; објасни и примени одговарајућу програмску структуру (наредбе доделе, гранања, петље); користи у оквиру програма нумеричке, текстуалне и једнодимензионе низовске вредности; разложи сложени проблем на једноставније функционалне целине (потпрограме); проналази и отклања грешке у програму;		Понављање. Основни алгоритми.

По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: -сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала, представљању пројектних резултата и закључака; користи могућности које пружају рачунарске мреже у сфери комуникације и сарадње; креира, објављује и представља дигиталне садржаје користећи расположиве алате; – вреднује процес и резултате пројектних активности.	**4. ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК (7)**	Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења. Израда пројектног задатка у корелацији са другим предметима. Вредновање резултата пројектног задатка.

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (по областима)
1. ИКТ **(10)**	Поновити и дискутовати са ученицима врсте дигиталних уређаја. Ученици би требало да знају да наведу и препознају из којих се компоненти састоји стони и/или преносни рачунар и укратко опишу основну улогу сваке од њих. Оспособити ученике за рад у програму за управљање документима на рачунару. Представити функције стандардних дијалога за учитавање, снимање и проналажење датотека. При раду са текстом фокусирати се на креирање и форматирање докумената из стварног живота који могу бити блиски ученицима овог узраста. При раду са текстом фокусирати се на креирање и форматирање докумената из стварног живота који могу бити блиски ученицима овог узраста Најпре обновити рад са основним алатима за уређивање и обликовање текста (унос текста, додавање, брисање, копирање, селектовање, поравнање, промена фонта, боје, величине слова, уметање слика, ...). Наглашавати потребу одабира одговарајућег писма одабиром тастатурног распореда за наше говорно подручје (ћирилица, латиница...) и инсистирати на примени језичког и дигиталног правописа.

	Усвојене вештине је неопходно увежбавати са ученицима, да би што ефикасније вршили основне операције са текстом коришћењем само тастатуре Активности ученика усмерити на могућности одабраног текст-процесора, подешавање радног окружења, врсте приказа које су погодније у зависности од тога да ли се уноси текст, исправљају грешке у тексту или врши преглед документа пре штампања и сл. Оспособити ученике да подешавају радно окружење изабраног текст-процесора, подешавају димензије и маргине странице, уносе текст ћириличким и латиничким писмом, сачувају унети текст, отварају постојећи текстуални документ, затварају активни документ, врше основно форматирање текста (својства пасуса, карактера итд.). Навести елементе који се могу уметнути у текстуални документ (слике, графички облици, табеле, симболи...). Указати на сврху уметања таквих елемената наводећи једноставне примере и повезати технику уметања ових елемената са уметањем слика које су вршили у петом разреду. Посебну пажњу посветити табелама. Изабрати једноставне примере (распоред часова, календар и сл.) помоћу којих се уводе елементи табеле: ћелија, ред и колона. Представити алате за рад са табелама који су доступни у програму за обраду текста. Вежбати њихово додавање, брисање, селекцију, применити шаблоне за дизајн и сл. Оспособити ученике да уметну табелу у текстуални документ, уносе и уређују садржаје табела, форматирају табелу. Објаснити појам логичке структуре документа и приказати како се у документу могу експлицитно означити наслови, поднаслови и пасуси коришћењем уграђених стилова Наслов 1, Наслов 2 и Текст Особити ученике да прегледају текстуални документ пре штампања, подесе параметре за штампу и, ако постоје услови, одштампају документ. У оквиру уређивања дигиталне слике/цртежа оспособити ученике да поред основних алата изабраног програма (селектовање, копирање, лепљење, промену величине слике, додавање и брисање облика, одсецање дела слике, чување у жељеној величини и квалитету слике, затварање, проналажење и сл.) користе и напредне алате за припрему слике за уметање у текстуални документ и мултимедијалну презентацију (нпр. алати за зумирање, унос текста, употребу четкице, гумице, додавање сенке, додавање тродимензионалних ефеката). Снимање звука и видео-записа сходно могућностима започети демонстрацијом употребе уређаја: камера, микрофон, звучници, мобилни телефони, односно других расположивих уређаја који обављају предвиђене функције. Поред основних техника у процесу снимања (покрени, заустави, сачувај, обриши) и репродукције (покрени, паузирај, заустави, пусти од почетка, подеси јачину звука) обучити ученике да одговарајућим алатом модификују видео запис (скраћивање). У вежби чувања аудио/видео записа, скренути пажњу на различите типове датотека у конкретном програму (нпр. mp3, mp4,avi ...). Пре обраде теме израде слајд-презентација подсетити ученике на основна правила визуелизације и презентовања, а при реализацији наставе стално указивати на најчешће грешке (сувише текста, велики број слајдова, различити фонтови и сл.). При изради мултимедијалних презентација демонстрирати примену основних алата за уређивање и

	обликовање садржаја у изабраном програму. Поред алата за уређивање и обликовање текста и слика, представити алате за рад са уметнутим елементима проширујући примену на рад са табелама, графичким објектима, видео и аудио записима (користити претходно креиране звучне и видео записе, прилагодити тип датотеке изабраном програму – представити ученицима неки од расположивих програма за конверзију формата датотека). Оспособити ученике да подесе радно окружење, бирају одговарајући поглед на презентацију, креирају слајдове, уносе текст и друге објекте (слике, табеле, графиконе) и доследно их форматирају (користећи мастер слајд). Теме треба да буду смислене и релевантне за ученике, најбоље је да се користе презентације у којима се обрађују теме из наставе, како информатике и рачунарства, тако и других предмета. Ученици неке презентације могу да креирају и у склопу домаћих задатака, а на часу је могуће анализирати презентације направљене код куће. Кроз разговор са ученицима дефинисати појам добре презентације и демонстрирати начине представљања. Нагласити да презентације треба да буду једино у функцији садржаја, избегавати анимације „по сваку цену" које оптерећују презентацију.
2.ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ **(4)**	Представити појам и врсте рачунарских мрежа и увести основне појмове и терминологију из ове области (сервер, клијент, локалне мреже, мреже широког распона, глобална мрежа – Интернет). Подсетити ученике на правила коришћења ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин, сада у мрежном окружењу. Представити ученицима основне интернет сервисе: сервис електронске поште, www као јавни информациони сервис, дискусионе групе и сервисе за претраживање интернета. Објаснити чему ти сервиси служе, упознати их са планом коришћења ових сервиса. Представити веб као најпознатији интернет сервис. Објаснити да веб функционише тако што су корисницима потребне услуге и њима их пружају уређаји специјализовани за то (сервери). У свакој комуникацији морају да постоје правила, односно протоколи (HTTP и HTTPS) као и правилно навођење и коришћење адреса (домена и УРЛ са једне и IP и MAC адреса са друге стране). Објаснити структуру УРЛ адресе и значење појединих домена .edu, .pc, .gov, .rs, .com... Упутити ученике на веб сајт (нпр. www.moja.ipadresa.info/) путем кога могу да пронађу информације о ip-адреси сајта, као и уређаја који је употребљен за претрагу. Нагласити значај дигиталног трага који посетилац оставља приликом посете неком сајту. Напредне технике претраге у изабраном претраживачу представити на унапред припремљеном скупу веб-страна (претрага према веб адреси сајта), кроз дискусију и практичан рад на вредновању интернет извора (публика којој је сајт намењен, аутор, тачност/прецизност, објективност, актуелност и интернет адреса) подстицати развој критичког мишљења ученика. Код преузимања било ког садржаја са интернета важно је подсетити ученике на поступке преузимања и чувања на жељеној локацији, као и на етичка и правна питања приступа садржајима (лиценце), заштите од нежељених програма, као и на правила понашања на интернету (енг. netiquette).

	Подсетити ученике на значај поштовања ауторских права и сврху CC (Креативе Цоммонс) лиценци. Представити начин лиценцирања сопственог ауторског дела комбинацијом расположивих симбола, на адреси хттпс://креативецоммонс.орг/схаре-your-work/ . Нагласити да се приликом посете сајтовима, као и приликом преузимања садржаја, дигитални уређај који користимо је изложен процедурама којима се прикупљају подаци за које корисник не зна у коју ће сврху бити употребљени (ИП адреса, локација), а уређај може бити изложен дејству нежељених програма (вируси, шпијунски програми). У ту сврху је потребно применити расположиве мере заштите. Посебну пажњу посветити питањима дигиталног насиља (приликом обраде или кроз пројектни задатак пожељно је спровести са ученицима истраживање на тему дигиталног насиља, применом онлајн упитника, радионица или квиза, какви се могу наћи, на пример, на адреси http://www.mpn.gov.rs/група-за-превенцију-насиља/, у приручнику Дигитално насиље – превенција и реаговање). Набројати и описати најчешће видове дигиталног насиља (како се дигитални уређаји и сервиси користе као оруђа дигиталног насиља: социјалне мреже, СМС и телефонски позиви, сликовне поруке и видео материјали и др.), како препознати облике дигиталног насиља, посебно вршњачког насиља. Дискутовати ситуације када се неко насиље врши у стварном свету и преноси у дигитални свет, који су најчешћи примери, како исправно реаговати у конкретним ситуацијама, коме се обратити, које поступке је могуће примењивати и која правила понашања установити за безбедно представљање на мрежи. Упознати ученике са неким од начина за препознавање и пријаву дигиталног насиља: СОС телефон и онлајн форма за пријаву насиља, као и сајтови који су посвећени пројектима владе у борби против дигиталног насиља. Представити предности употребе веб сервиса на примеру алата за креирање онлајн упитника, који не би садржао више од три питања различитог типа. Нагласити значај онлајн упитника као корисног алата за прикупљање података у истраживањима, анкетама, квизовима или тестовима. Наставник креира онлајн упитник на свом налогу на диску, објављује га на школском сајту и ученицима поставља као задатак да на својим радним јединицама попуне упитник. Показати ученицима како изгледа табела са свим њиховим одговорима. Преузети табелу и без удубљивања у њену структуру показати како за свако питање изгледа колона са њиховим одговорима. Урадити попуну упитника два пута, први пут допустити ученицима да се представе са својим измишљеним именима и други пут, нагласити ученицима да попуне своја права имена. Упоредити, заједно са ученицима, одговоре за иста питања у једном и другом случају. За утврђивање и појашњавање ове теме организовати квизове или радионице (на теме безбедно-небезбедно, пожељно-непожељно понашање на интернету) као и симулације небезбедних ситуација са акцентом на то како је пожељно реаговати у датим ситуацијама (кроз играње улога и сл.). Једна од активности за ученике, ради повезивања знања, може бити израда текстуалних докумената или мултимедијалних презентација на тему: Моја правила понашања на интернету, Пет најважнијих правила за безбедан

	интернет, Како да интернет постане сигурнији за децу, и сл. Кроз креирање ових докумената увежбавати сараднички рад и коришћење бесплатних онлајн платформи.

3. РАЧУНАРСТВО (15)	Представити концепт текстуалних програмских језика, укратко, потом изабраног програмског језика, као и неке основне сличности и разлике у односу на визуелни програмски језик који су ученици користили у летом разреду. Укратко представити едитор изабраног текстуалног програмског језика и значај поштовања основних правила приликом писања наредби. Направити везу између наредби које записујемо текстом и очекиваног дејства те наредбе, на једноставном примеру, као и везу између корака алгоритма и одговарајуће наредбе. Реализацију теме започети приказом израде задатака израчунавањем, применом операција: сабирања, одузимања, множења и (реалног) дељења. Пожељно је бирати задатке који имају реалну примену у стварном животу из области блиских ученицима (спорт, мода), било у другим наставним предметима (математика, физика, биологија, историја, географија и слично). Увести појам израза у програмском језику и његових саставних елемената (бројевних константи, променљивих и аритметичких оператора, уз пратећи појам типа). Увести променљиве као појам за именовање улазних података и међурезултата израчунавања као и механизам за учитавање вредности улазних података и испис резултата. Променљиве у почетку третирати на исти начин као у математици и не мењати вредности једном додељеним променљивима (императивна додела, попут и=и+1, је нов концепт на који је потребно поново се вратити током обраде итеративних поступака). Ако је приликом уноса података неопходна конверзија учитаног текста у број укратко је описати, а детаљно појашњење дати када се буде обрађивала тема рада са текстом. Обратити пажњу на то да се задаци који су у математици обично рађени над конкретним вредностима улазних података сада решавају над симболичким вредностима (у општим бројевима) и дати довољно времена ученицима да савладају ту промену. Увести посебно операције одређивања целобројног количника и остатка и показати могуће примене: конверзије метричких јединица (нпр. конверзија центиметара у метре и центиметре, конверзија времена из минута у сате и минуте, конверзија углова из секунди у степене, минуте и секунде, одређивање цифара двоцифреног броја и слично). Обратити пажњу на то да се на часовима математике не уводе функције за одређивање количника и остатка тако да од ученика не треба очекивати предзнање у овом домену. Поред израчунавања, још један незаобилазан елемент програмирања чине наредбе и контрола тока програма. Осим секвенцијалног ређања наредби једне иза друге, основу контроле тока чине гранање и понављање. Вежбање контроле тока програма може се веома лепо постићи цртањем уз помоћ покретања објекта који током кретања оставља траг на екрану и робота који у лавиринту има задатак да дође на одређено место, заобилазећи при том препреке и премештајући предмете. Ова два приступа су често део уводних курсева програмирања заснованих на блоковском програмирању (нпр. на цоде.орг), а за њих постоји и директна подршка у неким програмским језицима и окружењима. Ученицима искорак у

	рачунарску графику обично бива занимљивији од писања програма који раде у чистом текстуалном режиму и стога има смисла током обраде теме контроле тока програма користити овакве библиотеке. У склопу обраде гранања потребно је приказати релацијске операторе (једнако, различито, мање, веће,

	мање-једнако, веће-једнако) и писање релацијских израза који се јављају као услови у наредби гранања. Показати непотпуни (тзв. иф-тхен) и потпуни (тзв. иф-тхен-елсе) облик наредбе гранања. Приказати и логичке операторе (и, или, не) који се користе за изражавање сложенијих услова. На основном нивоу сасвим је довољно да ученици савладају гранање на основу елементарног услова (нпр. да у зависности од унете спољне температуре одреде да ли је довољно топло за купање) и евентуално да повежу два услова на одговарајући начин (нпр. да одреде да ли број припада неком интервалу поређењем са доњом и горњом границом интервала). Понављање започети најједноставнијим обликом у којем се тражи да се неки блок наредби понови одређени број пута (нпр. помери робота десет корака напред, десет пута испиши неки текст, четири пута помери корњачу напред и окрени је за 90 степени). Иако визуелни програмски језици често имају посебну наредбу за ово, у текстуалним програмским језицима се она обично реализује општијим наредбама (класичном петљом фор). Кроз низ задатака ученицима скренути пажњу на измену вредности бројачке променљиве током трајања петље. Претходно, веома пажљиво, скренути пажњу ученицима на то да се вредности променљивих током трајања програма могу мењати (нпр. цена пре и после поскупљења се може чувати у једној променљивој), за разлику од математичког контекста на који су ученици навикли у којем су променљиве само имена вредности и не постоји могућност измене вредности једном уведене променљиве. Описати намену и начин употребе коментара као поруке приликом задавања улазних и излазних вредности за променљиве. Поред рада са бројевима у реалним програмима најчешћи је рад са текстуалним подацима. У већини савремених језика постоји посебан тип података за то (ниске тј. стрингови), опремљен великим бројем корисних библиотечких функција. Ученицима приказати како се формирају променљиве текстуалног типа, како се одређује дужина текста, како се врши конверзија између текста (који садржи низ цифара) и бројева, како се врши провера да ли текст садржи карактер, како се издваја део текста на датим позицијама и слично. Ако је директно подржан програмским језиком, илустровати и поредак између ниски (лексикографски, као у речнику). Представити концепт декомпоновања сложенијих проблема на једноставније потпроблеме у домену израчунавања кроз дефинисање и употребу помоћних функција. Одабрати пригодне, једноставне задатке, којима се илуструје употреба неких елементарних библиотечких функција (нпр. растојање између два броја се може увести као апсолутна вредност њихове разлике, минимум и максимум више задатих вредности или других пригодних које се могу проналазити у библиотечким функцијама). Ученицима приказати и могућност дефинисања помоћних функција, али инсистирати само на изразито једноставним примерима (нпр. функција која израчунава обим правоугаоника). Од ученика, на овом нивоу, није могуће очекивати креирање сложенијих програма, па сходно томе, задатке прилагодити тако да горња граница дужине текста програма буде десетак линија. У првој фази ученици треба да

	разумеју како раде готови програми које наставник пише (да могу да предвиде резултат њиховог рада без извршавања програма), затим у наредној фази могу да допуњавају програме чији је основни костур дат и тек

	онда да самостално пишу програме од почетка до краја. Метода откривања и отклањања грешака у готовим програмима може се користити у свим поменутим фазама (на основном нивоу, то су једноставне синтаксичке грешке, а на напредном су озбиљнији семантички пропусти). - У склопу додатне наставе и рада са заинтересованим ученицима препоручује се израда задатака донекле комплексније алгоритамске структуре и упознавање ученика са мало ширим фрагментом библиотеке одабраног програмског језика. Кроз задатке могуће је упознати ученике са сложенијим и угњежденим гранањем (на пример, одређивање агрегатног стања воде на основу температуре или оцене ученика на основу броја поена, упоређивање два датума на основу поређења година, затим месеца и на крају дана и слично). У склопу обраде петљи могуће је обрадити имплементације неколико основних алгоритама: одређивање збира, производа, броја елемената, минимума и максимума серије елемената, пресликавање и филтрирање серије (на пример, штампање таблице квадрата и корена, издвајање свих дана у којима је дневна температура била испод нуле), линеарна претрага серије елемената (провера да ли серија садржи елемент који задовољава одређено својство) и њихове комбинације. Да би ученици боље разумели ове алгоритме, могуће их је прво имплементирати на кратким серијама, без коришћења петље (на пример, имплементирати прво одређивање максимума пет бројева, па тек онда прећи на максимум н бројева). Ученицима је могуће приказати и алгоритме одређивања цифара у позиционом запису броја и формирања броја на основу датих цифара. У циљу једноставнијег решавања задатака, ученицима је могуће приказати напредније структуре података које савремени програмски језици подржавају: уређене парови и н-торке (на пример, пар географских координата), мапе тј. речнике (на пример, пресликавање имена ученика у број освојених поена, пресликавање имена града у пар његових географских координата) и слично. Такође, могуће је проширити скуп библиотечких функција које ученици могу да користе. Све појмове увести искључиво кроз примере употребе у смисленим задацима и избегавати приступ у коме се нови појмови уводе без јасне мотивације.
4. ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК **(7)**	**Пројектни задатак ИКТ И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ (4)** При реализацији тематске целине нагласак је на разради пројектног задатка – од израде плана до представљања решења. Наставник планира фазе пројектног задатка у складу са временом, сложеношћу теме, расположивим ресурсима (знања, вештине и ставови које су ученици усвојили након тематских целина ИКТ и Дигитална писменост, техничке опремљености школе и других релевантних фактора). Ученици заједно са наставником пролазе кроз све фазе рада на пројектном задатку, при чему наставник наглашава сваки корак, објашњава, иницира дискусију и предлаже решења. При представљању фаза пројекта може послужити следећи пример: Фаза 1: представљање тема, формирање група и одабир теме; Фаза 2: Одабир материјала и средстава, разматрање додатне подршке предметног наставника у зависности од теме; Фаза 3: Планирање времена и избор стратегије за решавање задатка у складу са роком за предају рада; Фаза 4:

	Прикупљање и проучавање материјала, израда задатка и припрема за излагање; Фаза 5: Представљање резултата пројектног задатка, дискусија и процена/самопроцена урађеног (наставник модерира, обезбеђује услове за што успешније излагање, усмерава дискусију и врши евалуацију урађеног са јасном повратном

	информацијом). Пројектни задаци се баве реалним темама из школског или свакодневног живота. За предвиђени број часова ове тематске целине и са добро испланираним активностима може се очекивати да ученици успешно израде и представе решење пројектног задатка. Акценат је на подстицању иницијативе и креативности, успостављању сарадничких и вредносних ставова код ученика. Циљ је развијање и неговање: поступности, повезивања и изградње сопствених стратегија учења, вршњачког учења, вредновања и самовредновања постигнућа. Пројектни задаци подразумевају корелацију и сарадњу са наставницима осталих предмета, која се може остварити на оваквим и сличним примерима: израда упутства или туторијала са табеларним представљањем података израда упитника на тему дигиталног насиља Спровести са ученицима истраживање на тему дигиталног насиља, а резултате спроведеног истраживања користити приликом представљања пројектног задатка (пожељно је да наставник користи онлајн упитник приликом прикупљања података, за које би ученици приредили питања). Ученици се могу поделити у групе сходно фази истраживања: група која осмишљава питања, група која анализира прикупљене податке, представља резултате истраживања и група која израђује упутства заштите од дигиталног насиља. Додатна мотивација за ученике може бити избор најбољих радова за: школски часопис, сајт школе, огласну таблу (одељење гласа – вредновање, самовредновање) а да остале радове постављају на пано у кабинету информатике и рачунарства... Добар пример сумирања научених поступака је израда пратеће документације у виду фајлова различитог типа, као што су текстуални фајлови, слике, видео материјали и сл. **Пројектни задатак из области РАЧУНАРСТВО (3)** Пројектна настава је комплексан приступ настави и учењу који најчешће користи методе као што су проблемска настава и учење засновано на истрази (питањима). Проблемска настава поставља пред ученике стварни проблем из живота који треба истражити и за који треба предложити могућа решења. Све врсте реалних животних проблема могу бити повод за проблемску наставу. Пронађена решења се могу тестирати и о њима се може расправљати. Истраживање можемо да дефинишемо као „потрагу за истином, информацијама или знањем". Учење засновано на истраживању почиње постављањем питања, наставља са истраживањем и завршава се проналажењем решења, доношењем разумних закључака, одговарајућих одлука, или применом нових знања или вештина.

	Обе наставне методе се фокусирају на развијање вештина за решавања проблема, критичко мишљење и обраду информација. Оне дају најбоље резултате када су почетна питања/проблеми довољно отворени (одговор није могуће наћи једноставним укуцавањем у претраживач) и када ученици раде у малим тимовима или групама. Ове две методе су уско повезане и често се преклапају. Изузетно је важно имати на уму да у оба приступа нема нужно тачних и нетачних одговора. Свако решење може имати мане и врлине, а ученици морају да их анализирају и процењују. Наставни пројекат подразумева програмирање у текстуалном програмском језику или адаптацију унапред датог програма у циљу решавања пројектног задатка.

	- Могуће теме наставног пројекта: како да убедимо тинејџере да се здраво хране? (израда програма који нпр. нуди намирнице различитих група и, на основу одабраних, рачуна калоријску вредност...); како би могао да изгледа најефикаснији бицикл на свету? (израда програма који прорачунава перформансе бицикла на основу нпр. различите величине точкова...); шта можемо да учинимо са школским отпадом? (израда програма који прорачунава нпр. зараду од продаје секундарних сировина...) како би могли да редизајнирамо учионицу па да услови за учење буду бољи? (израда програма који прорачунава нпр. цене кречења различитим врстама материјала или цене различитог школског мобилијара...); како да производимо здраву ужину за дефинисани буџет? (израда програма који прорачунава нпр. укупну цену успостављања пластеника са различитим биљним културама). Сви елементи пројектног задатка морају бити реални. Ученици треба да потраже цене одређених производа и/или услуга, дизајнирају једно или више решења и предвиде трошкове за свако од њих. Напомена: На првом часу, заједно са ученицима, формирати листу критеријума на основу којих ће се процењивати квалитет решења проблемских задатака. На овај начин, ученицима ће бити потпуно јасно шта квалитетно решење подразумева. Листа мора бити свеобухватна – не сме да се односи само на квалитет креираних програма, већ и на квалитет представљања и образлагања предложених решења (коришћењем научених техника рада у програмима за обраду текста, звучних и видео записа, програмима за израду презентација).

VII разред

Назив предмета: ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

Циљ учења Информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, креирање дигиталних садржаја и рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења

Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 37 часова годишње

Исходи:

-разликује визуелну презентацију и логичку структуру текста;
-користи алате за стилско обликовање документа и креирање прегледа садржаја у програму за обраду текста;
-објасни принципе растерске и векторске графике и модела приказа боја;
-креира растерску слику у изабраном програму;
-креира векторску слику у изабраном програму;
-користи алате за уређивање и трансформацију слике;
-креира гиф анимацију;
-креира видео-запис коришћењем алата за снимање екрана;
-разликује појмове URL, DNS, IP адреса;
-објасни појмове хипервеза и хипертекст;
-креира, форматира и шаље електронску пошту;
-обавља електронску комуникацију на сигуран, етички одговоран и безбедан начин водећи рачуна о приватности;
-препозна непримерени садржај, нежељене контакте и адекватно се заштити;
-сарадднички креира и дели документе у облаку водећи рачуна о одговарајућим нивоима приступа;
-подешава хипервезе према делу садржаја, другом документу или веб локацији;
-уз помоћ програмске библиотеке текстуалног програмског језика исцртава елементе 2Д графике;
-употребљава петље и генератор насумичних бројева за исцртавање сложенијих облика;
-планира, опише и имплементира решење једноставног проблема;
-проналази и отклања грешке у програму;
-сарађује са осталим члановима групе у свим фазама пројектног задатка:
-креира, уређује и структурира дигиталне садржаје који комбинују текст, слике, линкове, табеле и анимације;
-креира рачунарске програме који доприносе решавању пројектног задатка;
-поставља резултат свог рада на Интернет ради дељења са другима уз помоћ наставника;
-вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен;

Циљ наставног предмета информатика и рачунарство је стицање знања, овладавање вештинама и формирање вредносних ставова који

доприносе развоју информатичке писмености неопходне за даље школовање, живот и рад у савременом друштву, као и оспособљавање ученика да ефикасно и рационално користе рачунаре на начин који не угрожава њихово физичко и ментално здравље.

Задаци наставе информатика и рачунарство су да ученици:

развију свест о неопходности коришћења рачунара у свакодневном животу и раду

развију свест о и значају информатике за функционисање и развој друштва

унапреде способности за брзо, ефикасно и рационално проналажење информација коришћењем рачунара, као и њихово критичко анализирање, складиштење и преношење

на адекватан начин користе предности рачунара и друштвених мрежа у удруживању са другима и покретању акција чији је циљ ширење корисних информација или пружање помоћи и подршке онима којима је то потребно;

примене стечена знања и вештине у савладавању програма других наставних предмета

да развија прецизност у раду рационалност, упорност, истрајност као и креативност у раду са рачунаром, приликом решавања задатака

унапреде стратегије и технике самосталног учења користећи могућности рачунара и развију спремност за учење током целог живота

јачају способност решавања проблема развојем логичког и критичког мишљења

добију информације везане за избор будућег занимања

да стекну радне навике и оспособе се за међусобну сарадњу и тимски рад

Оперативни задаци:

Ученици треба да се :

оспособе за примену рачунара у области информација и комуникација

упознају са опасностима на Интернету и начинима заштите од њих

разумеју у принципе функционисања Интернета, локалних мрежа и оспособе за коришћење мрежних ресурса, интернет сервиса и система за електронско учење

упознају са основама програма за снимање и обраду звука

упознају са основама програма за снимање и обраду видео записа

оспособе за израду мултимедијалних презентација

оспособе за писање једноставних програма

упознају са основама програма за цртање и графички дизајн

упознају са образовним софтвером

Фонд и садржај програма

Наставна тема	обрада	вежба	утврђивање	укупно
Интернет	3	2	1	6
Обрада звука	2	2	/	4
Обрада видео записа	3	2	1	6
Презентације	5	3	2	10
Изборни модул програмирање	4	5	1	10
укупно	17	14	5	36

Садражај програма	Број часова	Активности образовно-васпитном раду	Начин и поступак остваривања програма	Циљеви и задаци садржаја програма
1. ИНТЕРНЕТ	6	посматрају активно учествују (постављају питања) саслушају препоруке за безбедно понашање на Интернету користе електронску пошту (програм MS Outlook Express) за креирање e-mail-а, раде у радном окружењу Internet Explorer-а препознавање је инстант порука, блог и форума коментаришу како се остварују видео – конференције, електронско учење и учење на даљину користе дигиталну библиотека	подсетити се на правила понашања у кабинету практично демонстрирати начин рада у програму MS Outlook Express за креирање e-mail-а објаснити радно окружење Internet Explorer-а проналазити примере употребе дигиталне библиотеке	схвате појам електронске комуникације прихвате препоруке за безбедно понашање на Интернету користе електронску пошту разграниче шта значе појмови: инстант порука, блог, форум видео – конференције, електронско учење и учење на даљину коришћење претраживача: Google,Yahoo употреба дигиталних библиотека

2. ОБРАДА ЗВУКА	4	испробавање сегмента рада у програму: конверзија, снимање, монтажа и обрада звука истражују записују путање за извођење најбитнијих поступака ученици користе неке доступне програме Audacity, Windows Media Encoder, Adobe Audition, Sound Forge..	- објаснити конверзију формата практично демонстрирати начин рада у Audacity, Windows Media Encoder, Adobe Audition, Sound Forge	Ученик треба да зна: тражи податаке на Интернету користи е претраживаче: Google,Yahoo заштити се на Интернету да разликује формате звучних записа изврши конверзија различитих формата да сними и обради глас и друге звукове
3. ОБРАДА ВИДЕО ЗАПИСА	6	слушају сами снимају видео материјале дискутују са наставником о квалитету видео записа	- објашњава основне алате : одсецање, брисање, копирање, позиционирање.., примену визуелних ефекта, звук и текста	Ученик треба да зна: Изради видео запис -помени формат, резолуцију, и димензије видео записа обради видео запис
4.	**10**	- ученици користе и испробају све могућности програм за	- практично демонстрирати начин	- израда једноставнијих презентација на задату тему уз употребу одговарајућих алата у

РЕЗЕНТАЦИЈА		прављење презентација – Power Point	рада у програму за прављење презентација – Power Point	програму Power Point

. ИЗБОРНИ ІОДУЛ) РОГРАМИРАЊ Е) РТАЊЕ И РАФИЧКИ ИЗАЈН	10	а) Програмирање посматрају слушају обнављају градиво из претходних разреда у Visul Basicu раде и вежбају конкретне задатке б) Цртање и графички дизајн вежбају употребу основних алата за цртање примењују научено и израђују конкретне материјале у програмима за графички дизајн	*а)* Програмирање ученицима који су тек изабрали информат. област *Програмирање* реализовати по наставном плану и програму за VI разред уз допуну програма из VII-ог разреда осталим ученици ма објаснити: низове разне, врсте петљи, попут For и While наредби *б)* Цртање и графички дизајн обучити их изради граф. решења објаснити основне алате за цртање обучити их обликовању елмената	а) Програмирање умеју да ураде практично једноставније програмске задатке, калкулатор, промена позадине и сл умеју да употребе наредбе попут For и While б) Цртање и графички дизајн - израђују конкретне материјале у програмима за графички дизајн

VIII разред

Назив предмета: ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

Циљ учења Информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, креирање дигиталних садржаја и рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 35 часова годишње

Исходи:

-унесе и мења податке у табели;
-разликује типове података у ћелијама табеле;
-сортира и филтрира податке по задатом критеријуму;
-користи формуле за израчунавање статистика;
-графички представи податке на одговарајући начин;
-примени основне функције форматирања табеле, сачува је у пдф формату;
-приступи дељеном документу, коментарише и врши измене унутар дељеног документа;
-наведе потенцијалне ризике дељења личних података путем интернета, поготову личних података деце;
-повеже ризик на интернету и кршења права деце;
-објасни појам „отворени подаци";
-објасни појам вештачке интелигенције својим речима;
-наведе примере коришћења вештачке интелигенције у свакодневном животу;
-објасни утицај вештачке интелигенције на живот човека;
-успостави везу између отварања података и стварања услова за развој иновација и привредних грана за које су доступни отворени подаци;
-унесе серију (низ) података;
-изврши једноставне анализе низа података (израчуна збир, просек, проценте, ...);
-графички представи низове података (у облику линијског, стубичастог или секторског дијаграма);
-унесе табеларне податке или их учита из локалних датотека и сними их;
-изврши основне анализе и обраде табеларних података (по врстама и по колонама, сортирање, филтрирање, ...);
-сарађује са осталим члановима групе у свим фазама пројектног задатка;
-сараднички осмисли и спроведе фазе пројектног задатка;
-самовредну је своју улогу у оквиру пројектног задатка/тима;
-креира рачунарске програме који доприносе решавању пројектног задатка;
-поставља резултат свог рада на Интернет ради дељења са другима уз помоћ наставника;
-вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен.

Циљ наставног предмета информатика и рачунарство је стицање знања, овладавање вештинама и формирање вредносних ставова који

доприносе развоју информатичке писмености неопходне за даље школовање, живот и рад у савременом друштву, као и оспособљавање ученика да ефикасно и рационално користе рачунаре на начин који не угрожава њихово физичко и ментално здравље.

Задаци наставе информатика и рачунарство су да ученици:

развију свест о неопходности коришћења рачунара у свакодневном животу и раду као и значају информатике за функционисање и развој друштва
унапреде способности за брзо, ефикасно и рационално проналажење информација коришћењем рачунара, као и њихово критичко анализирање, складиштење и преношење
да развија прецизност у раду, упорност и истрајност приликом решавања задатака
да стекну радне навике и оспособе се за међусобну сарадњу и тимски рад
развију прецизност, рационалност и креативност у раду са рачунаром;
унапреде стратегије и технике самосталног учења користећи могућности рачунара и развију спремност за учење током целог живота
јачају способност решавања проблема развојем логичког и критичког мишљења
добију информације везане за избор будућег занимања

Оперативни задаци:

Ученици треба да :

овладају коришћењем програма за обраду табеларних података и креирање докумената у коме су интегрисани текст, слика и табела

умеју да прикажу податке из табела путем прецизно дефинисаних графикона

јачају способност за прецизно и концизно дефинисање проблема

упознају се са алгоритамским начином решавања проблема

упознају са основама језика за израду једноставних презентација на мрежи

упознају са могућностима специјализованих програма за израду презентација на мрежи

упознају основни концепт и принципе Веб дизајна и Веб програмирања, разумеју логику анимације и овладају њеном употребом у креирању сопствених Веб пројеката

Фонд и садржај програма

Наставна тема	обрада	вежба	утврђивање	укупно
Табеларни прорачуни	5	4	1	10
Програмирање	5	3	2	10
Израда самосталног пројекта	2	11	1	14
укупно	12	18	4	34

Садржај програма	Број часова	Активности образовно-васпитном раду	Начин и поступак остваривања програма	Циљеви и задаци садржаја програма
1. ТАБЕЛАРНИ ПРОРАЧУНИ	10	посматрају слушају активно учествују (постављају питања) раде типске примере уз помоћ наставника самостално раде вежбе на рачунару препознају окружење програма схватају разлику између табеле у Word-u и Excel-u схватају логичке сличности између Office програма повезују стечена знања са примерима из свакодневног живота записују путање за извођење најбитнијих поступака	подсетити на правила понашања у кабинету објаснити радно окружење програма за табеларни прорачун и повезати са другим програмима подстицати ученике на дијалог кроз примере објаснити форматирање табеле са разним врстама података проналази ти примере употребе програма	зна да направи табелу жељеног изгледа зна да унесе разне врсте података у табелу примени формулу унутар табеле зна основне функције за сабирање, просек, минимум и максимум уметање и форматирање готових графичких објеката (слике, дијаграми, симболи ...) израда графикона на основу унетих података форматирају страницу и припреме за штампу одаберу одређене странице и број копија штампају

. **РОГРАМИРАЊЕ**) **рограмирање**	**10**	*а)* Ученици који су тек изабрали информатику тематску област *Програмирање* раде по наставном плану и програму за VI и VII разред уз допуну програма из VIII-ог разреда остали ученици раде слогове (класе) потпрограме, низове (операције са низовима), примере у графичком окружењу с` разумевањем прорадити све фазе програмирања	а) подстицати ученике на дијалог припремити задатаке за вежбу у програмском језику расподелити улоге учесника у изради озбиљног софтвера	*а)* способност сагледавања целог процеса израде програма пројектовање и анализа захтева израда алгоритма дефинисање захтева избор софтвера и алата за рад писање програмског кода дизајн тестирање израда техничког упутства
.ИЗРАДА РОЈЕКТА	**14**	на основу интересовања и способности извршити поделу задатака унутар групе која раде на пројекту самосталан ученички рад на прикупљању података	помоћи сваком ученику око избора теме за рад препоручити теме из школског програма дискутовати и анализирати одабрану тему	примена знања стечених током школовања из предмета Информатика и рачунарство рад у групи и тачно дефинисани задаци за сваког ученика знају шта су ауторска права

		заједнички избор и сортирање прикупљених података дискутовање и анализирање дијалог са наставником употреба програма и алата за израду програма презентовање урађених пројеката одељењу или широј заједници	објаснити све фазе израде пројекта помоћи сваком ученику око избора алата за рад подстицати ученике на самосталан рад помоћи око презентовања пројекта заједничка евалуација пројекта	знају сами да истражују, сакупљају, сортирају и врше избор најквалитетнијих информација знају да тестирају функционалност пројекта одабир циљне групе за приказ пројекта анализа и вредновање пројекта употреба алата за израду пројекта: дигитални фотоапарат, камера, скенер...

ЕВАЛУАЦИЈА

Праћење ученика се остварује кроз:

- посматрање;
- праћење ангажовања ученика;
- белешке;
- задовољство ученика на часу;
- практичне вежбе на рачунару
- иницијалне тестове
- представљање резултата пројектног задатка, дискусија и процена/самопроцена урађеног (обезбеђују се услови за што успешније излагање, усмеравање дискусије и еваулација урађеног са прецизном повратном информацијом)

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

Рад из било ког предмета треба умети добро електронски презентовати, употпунити табелама и сликама, повезати више докумената у један; затим, обрађивање нове теме и нових појмова захтева претраживање литературе, за шта Интернет буде прва асоцијација; затим, могуће је

повезати музичко и информатику кроз обраду звука или ликовно и информатику кроз електорнску изложбу слика или повезати неки страни језик, историју и информатику кроз презентацију, као виртуелну историјску шетњу одређеним градом, урађеном на задатом страном језику. Математика, физика и хемија са информатиком могу да остваре најјачу везу када ученици савладају неки програмски језик, тако што, решавајући неки

рачунарски проблем истовремено решавају и неки физички или хемијски, док је математика све време присутна. На темељима Информатике и рачунарства ученици, дакле, могу врло квалитетно и успешно да савлађују градива дугих предмета, истовремено решавајући проблеме из

различитих области, постајући тако прави креативни истраживачи.

ИКТ

енглески језик, српски језик, историја, географија, биологија, математика, ликовно.

ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ

енглески језик, српски језик, историја, географија, биологија, математика, ликовно, физичко и здравствено васпитање.

РАЧУНАРСТВО

енглески језик, математика , сви предмети кроз програмиеање квиза.

ОБАВЕЗНИ ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ

Грађанско васпитање

Разред: трећи
Назив предмета: Грађанско васпитање
Недељни и годишњи фонд чсова: 1 час недељно, 37 часова годишње

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начини провере остварености исхода
Растимо кроз грађанско васпитање и шта ћемо радити у трећем разреду Упознавање; Растимо кроз грађанско васпитање; Шта ћемо радити ове године. **Толико различити, а тако исти** Прихватање различитости; Како бирамо игре; Сви имају право на игру; Има ли истине у стереотипима; Искључивање – Укључивање; Разумем и пружам саосећање; Пружам пажњу и примам је; Брат, сестра, млађи, старији – Како да се разумеју; Вршњак или не – Да ли је битно? **Колико је лако бити пријатељ?** Учимо о пријатељству; Шта је лек за лаж; Другарство и уцењивање – Иде ли то заједно?	35	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Анализа садржаја Видео презентација Радионица Дебата Дискусија	Усмено излагање

Тражимо лек за крађу; Како неговати пријатељство. **Ја и други** Ко је за шта одговоран у мојој породици; Договарање у породици; Договарање између деце и одраслих; Где и шта могу да бирам; Чему служе школска правила; Чему служе оцене; Како доносимо одлуке у одељењу; Наређивање или договарање – Није свеједно; Планирамо акцију заједно. **Саосећање нас вози ка миру и слози** Тражимо лек за освету; Шта уместо казни; Насиље у школи – Како се заштитити. **Дилеме око истина и лажи** Зашто је важно да се говори истина; Шта када ненамерно направимо штету; Шта може да помогне када је тешко рећи истину; Како се такмичимо. **Бринемо о биљкама и животињама** Бринемо о животињама; Бринемо о биљкама;				

Како чувамо природу. **Где смо били, шта смо радили** Научили смо на часовима грађанског васпитања 3				

Избор литературе: Грађанско васпитање, за трећи разред, Креативни центар, 2010.

Праћене и вредновање наставе и учења: Теме су погодне за практичан рад и изражавање ученика, стога је заступљен рад кроз визуелно израз путем израде постера, плаката и порука, али и рад у паровима и групни рад, као и израда омањих пројеката. Такође, практикују се дијалог и дискусија на сваку од наставних тема. Како је оцењивање описно, наставник процењује учинак сваког ученика на часу и у складу са тим га оцењује.

Разред: четврти
Назив предмета: Грађанско васпитање
Недељни и годишњи фонд чсова: 1 час недељно, 37 часова годишње

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начини провере остварености исхода
Подстицање групног рада, договарања и сарадње са вршњацима и одраслима Родитељски састанак; Уводни час. **Универзално важење дечијих права** Дрво дечијих права; Правимо рекламни штанд Конвенције о дечијим правима; Сви различити – Сви једнаки; Неправда је кад...	35	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Анализа садржаја Видео презентација Радионица Дебата Дискусија	Усмено излагање

Ставови о правди. **Заједно стварамо демократску атмосферу у нашем разреду, школи** Права, дужности, правила; Улога правилника - Кућног реда школе; Сви ми имамо предрасуде; Да сам чаробњак, ја бих; Ставови о моћи. **Живим демократију, демократска акција** Сукоби и превазилажење сукоба – Преговарање; Тимски рад; Да се чује и наш глас; Делујемо јединствено; Аргументујемо и заступамо наше интересе; Тражимо закон за... **Међузависност и развијање еколошке свести** Међузависност; Мрежа живота; Бринемо о биљкама и животињама. **Евалуација** Ја пре и после; Презентација.				

Избор литературе: Грађанско васпитање, сазнање о себи и другима, за четврти разред основне школе, водич за наставнике, Министарство просвете и спорта, 2005.

Праћене и вредновање наставе и учења: Часови су осмишљени тако да ученици кроз практичне и креативне активности лакше усвајају наставне садржаје. Зато често израђују постере, плакате и поруке, раде у паровима или малим групама и учествују у заједничким пројектима. Разговор и дискусија о темама су редовни део наставе. Оцењивање је описно, па наставник током часа прати рад сваког ученика и процењује

његов напредак.

Разред: пети
Назив предмета: Грађанско васпитање
Недељни и годишњи фонд чсова: 1 час недељно, 37 часова годишње

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начини провере остварености исхода
Људска права Потребе и жеље; Потребе и права; Права и правила у учионици; Правила рада у учионици, доношење групних правила; Права детета у документима о заштити права; Посебност права детета и људска права. Конвенција о правима детета; Врсте права; Показатељи остварености и кршења дечијих права; Конвенција о правима детета у документима која се односе на школу. **Демократско друштво** Права и функционисање заједнице; Моје заједнице. Школа као заједница; Одлучивање у учионици и школи; Гласање и консензус као демократски начини одлучивања; Одговорности и обавезе у заједници;	35	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Анализа садржаја Видео презентација Радионица Дебата Дискусија	Усмено излагање

Одговорност деце; Одговорности одраслих (родитеља, наставника); Понашање ученика у ситуацијама кршења права детета. Коме се могу обратити за помоћ. **Процеси у савременом свету** Наше сличности и разлике (раса, пол, национална припадност, друштвено порекло, вероисповест, политичка или друга уверења, имовно стање, култура, језик, старост и инвалидитет); Стереотипи и предрасуде; Дискриминација; Толеранција. Сукоби и начини решавања сукоба; Предности конструктивног решавања сукоба; Врсте насиља: физичко, активно и пасивно, емоционално, социјално, сексуално, дигитално. Реаговање на насиље. Начини заштите од насиља. **Грађански активизам** Избор проблема; Тражење решења проблема; Израда плана акције;				

Анализа могућих ефеката акције. Планирање и извођење акције; Завршна анализа акције и вредновање ефеката. Приказ и анализа групних радова.				

Корелација: Биологија, географија

Избор литературе: Грађанско васпитање за пети разред, Министарство просвете и спорта, 2006.

Праћене и вредновање наставе и учења: Теме су осмишљене тако да подстичу ученике на активан и креативан рад, као и на развијање критичког мишљења. Посебна пажња посвећује се темама демократије и људског активизма, кроз које ученици уче о правима, одговорности и значају учешћа у заједници. Настава се реализује кроз различите облике практичног рада – израду постера, плаката и порука, као и кроз рад у паровима, мањим групама и пројектима. Дијалог и дискусија су редован део сваке теме, како би се подстакла размена мишљења и разумевање различитих ставова. Пошто је оцењивање описно, наставник прати ангажовање и напредак сваког ученика током наставног процеса и на основу тога формира оцену.

Разред: шести
Назив предмета: Грађанско васпитање
Недељни и годишњи фонд чсова: 1 час недељно, 37 часова годишње

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начини провере остварености исхода
Људска права Моја и твоја права – наша су права. Права и одговорности; Посебна група права: слобода да и припадајуће одговорности; Посебна група права: заштита од и припадајуће одговорности;	35	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Анализа садржаја Видео презентација Радионица Дебата Дискусија	Усмено излагање

Право на очување личног, породичног, националног, културног и верског идентитета и припадајуће одговорности. Право на квалитетно образовање и једнаке могућности за све и припадајуће одговорности; Инклузивно образовање – квалитетно образовање за све. **Демократско друштво** Демократско друштво – појам, карактеристике. Грађанин; Дете као грађанин; Процедуре којима се регулише живот у заједници: ко је овлашћен да доноси колективне одлуке и на основу којих процедура; Власт; Нивои и гране власти; Лествица партиципације ученика у школи: Манипулација, декоративна употреба, симболичка употреба, стварна партиципација; Партиципација ученика на нивоу одељења и школе. **Процеси у савременом свету** Позитивно коришћење интернета и мобилног				

телефона. Шта је дозвољено, а шта није на интернету; Утицај друштвених мрежа на мишљење и деловање појединца. Опасности у коришћењу интернета и мобилног телефона; Дигитално насиље и веза са Конвенцијом о правима детета. Карактеристике и последице дигиталног насиља. Седам правила за сигурно четовање и коришћење СМС порука. **Грађански активизам** Шта су ставови, на чему се заснивају и каква је њихова веза са понашањем; Избор теме, узорка и инструмента истраживања. Спровођење истраживања; Обрада података. Тумачење резултата; Припрема и презентација добијених резултата. Евалуација истраживања				

Корелација: Социологија

Избор литературе: Приручник за наставнике грађанског васпитања у другом циклусу основног образовања и васпитања, Мисија ОЕБС-а у Србији и Завод за унапређивање образовања и васпитања, 2020.

Праћене и вредновање наставе и учења: Теме су осмишљене тако да подстичу ученике на активан и креативан рад, као и на развијање критичког мишљења. Посебна пажња посвећује се темама демократије и људског активизма, кроз које ученици уче о правима, одговорности и значају учешћа у заједници. Настава се реализује кроз различите облике практичног рада – израду постера, плаката и порука, као и кроз рад у паровима, мањим групама и пројектима. Дијалог и дискусија су редован део сваке теме, како би се подстакла размена мишљења и разумевање различитих ставова. Пошто је оцењивање описно, наставник прати ангажовање и напредак сваког ученика током наставног процеса и на основу тога формира оцену

Разред: седми
Предмет: Грађанско васпитање
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 37 часова годишње

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начини провере остварености исхода
Увод Подсећање на садржаје и искуства грађанског васпитања за 5. и 6. разред. **Грађанин** Упознавање са садржајем и начином реализације програма ГВ који ће обрађивати у 7. разреду; Упознавање и разумевање историјског контекста развоја грађанских права и слобода; Упознавање и разумевање историјског контекста развоја појмова грађанин и политика; Упознавање са појмом одговоран грађанин ; Упознавање с вештинама, ставовима и вредностима одговорног грађанина ; Разумевање значаја активизма грађана и преузимања одговорности за развој и унапређивање друштва; Упознавање ученика са појмом дете као грађанин; Разумевање разлике између права одраслих и права деце; Упознавање ученика са суштинским одликама људских права као урођених, неотуђивих, универзалних и недељивих;	35		Монолошка Дијалошка Анализа садржаја Видео презентација Радионица Дебата Дискусија	Усмено излагање

Разумевање значаја регулисања дечјих права у посебној Конвенцији; Упознавање ученика с кључним одликама заједница у којима живимо; Препознавање ситуација у којима се дешавају сукоби између права појединца и заједничког добра; Стицање знања о могућим начинима решавања сукоба између права појединца и заједничког добра; Упознавање с различитим начинима развијања грађанске одговорности; Стицање знања о различитим начинима учешћа грађана; Упознавање са значајем информисања грађана; Разумевање важности укључивања грађана у рад различитих организација у циљу остваривања својих права; Упознавање са појмом и значајем волонтерског покрета ; Упознавање са вредностима на којима почива волонтерски рад; Упознавање са могућностима у окружењу за спровођење волонтерских акција; Припремање ученика за извођење волонтерске акције; Реализација различитих волонтерских акција; Анализирање изведених волонтерских акција ; Упознавање са волонтерским акцијама које су ученици спровели; Слављење урађеног. **Држава и власт** Упознавање с историјским контекстом развоја државе; Разумевање неопходности постојања државе као организације ; Упознавање са појмом и обележјима државе; Разумевање неопходности постојања власти; Разумевање неопходности и сврхе ограничења власти; Упознавање са начинима ограничења власти (владавина закона);				

Упознавање са појмом демократија; Упознавање са начинима ограничења власти (демократска правила и процедуре); Упознавање са начинима ограничења власти; Разумевање сврхе поделе власти; Упознавање са нивоима власти. **Ученички парламент и иницијатива** Разумевање места и улоге Ученичког парламента за демократско функционисање друштва; Указивање на значај доброг информисања о Ученичком парламенту за његово функционисање; Упознавање са међународним и националним документима која су основ за оснивање Ученичког парламената у школама у Србији; Разумевање добробити које имају ученици, наставници, родитељи и локална заједница од оснивања Ученичког парламента; Приближавање ученицима институције Ученички парламент кроз њено оснивање и рад; Препознавање значаја избора представника за Ученички парламент; Упознавање с основним корацима у образовању Ученичког парламента; Упознавање с правилима и процедурама које су од значаја за успешан рад Ученичког парламента; Утврђивање питања за процену успешности рада Ученичког парламента; Утврђивање успешности рада Ученичког парламента. **Завршни део** Избор тема којима би се могао бавити Ученички парламент; Израда упитника за утврђивање разлога зашто Ученички				

парламент није основан или, ако је основан, зашто не ради добро; Утврђивање разлога зашто у школи није основан Ученички парламент или је основан али не ради добро; Иницијативе за оснивање Ученичког парламента / идентификација активности којима се може унапредити рад Ученичког парламента; Идентификовање кључних појмова који су током године обрађени на часовима ГВ; Израда речника појмова ГВ; Вредновање корисности стечених знања и вештина.				

Корелација: Социологија
Избор литературе: Приручник за наставнике грађанског васпитања у другом циклусу основног образовања и васпитања, Мисија ОЕБС-а у Србији и Завод за унапређивање образовања и васпитања, 2020

Праћене и вредновање наставе и учења: Теме су осмишљене тако да подстичу ученике на активан и креативан рад, као и на развијање критичког мишљења. Посебна пажња посвећује се темама демократије и људског активизма, кроз које ученици уче о правима, одговорности и значају учешћа у заједници. Настава се реализује кроз различите облике практичног рада – израду постера, плаката и порука, као и кроз рад у паровима, мањим групама и пројектима. Дијалог и дискусија су редован део сваке теме, како би се подстакла размена мишљења и разумевање различитих ставова. Пошто је оцењивање описно, наставник прати ангажовање и напредак сваког ученика током наставног процеса и на основу тога формира оцену

Разред: осми
Предмет: Грађанско васпитање
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 35 часова годишње

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начини провере остварености исхода
Увод Уводни час. **Људска права** Патриотизам – Осећај љубави и поноса према домовини; Начини изражавања патриотизма;	35	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Анализа садржаја Видео презентација Радионица Дебата Дискусија	Усмено излагање

Обесправљивање и угрожавање слободе људи; Ксенофобија, расизам, антисемитизам, антициганизам; Заједница различитих културних група; Интеркултурални дијалог као средство развоја поштовања различитих култура и заједничког живота; Припадници националних мањина у Србији – Права и слободе; **Демократско друштво** Пол и род – Биолошке разлике насупрот друштвеним; Преношење родних образаца; Стереотипи и предрасуде о роду; Укључивање родне перспективе приликом одлучивања; Родна равноправност и једнаке могућности за све; Препреке родној равноправности; Одговнорност државе – Организације цивилног друштва и појединаца у постизању родне равноправности; Родно засновано насиље; Злоупотреба моћи насилника; Карактеристике особе која врши насиље, особе која				

трпи насиље, која је сведок; Мере заштите од родно заснованог насиља. **Процеси у савременом свету** Медији – Врсте и функције медија; Слобода медија и њихов допринос развоју демократије; Медији као извор информација и дезинформација; Манипулације путем медија (одлагање информација, скретање пажње, осећај кривице...); Медијска писменост; Кодекс у медијима. Деца и медији; Кодекс новинара, притисци на новинаре. **Грађански активизам** Избор теме и формулисање идеје за снимање кратког филма; Писање сценарија; Писање сценарија; Подела задатака; Снимање; Монтажа; Презентација; Евалуација.				

Корелација: Географија

Избор литературе: Грађанско васпитање за осми разред основне школе, Министарство просвете, 2011.

Праћење и вредновање наставе и учења:

Теме су осмишљене тако да подстичу практичан рад и креативно изражавање ученика, а обрађују области као што су патриотизам, толеранција, борба против стереотипа и

предрасуда, као и значај медија у савременом друштву. Посебан акценат ставља се на развијање критичког мишљења и медијске писмености. Пројекат је посвећен изради кратког филма, у ком ученици истражују наведене теме и креирају сопствене поруке.

На часовима се примењују различите активности као што су израда постера, плаката и порука, као и рад у паровима, групни рад и мањи пројекти. Поред тога, на сваку наставну тему се подстичу дијалог и дискусија, како би ученици могли да размењују ставове и развијају међусобно разумевање.

Пошто је оцењивање описног карактера, наставник процењује ангажовање и напредак сваког ученика током часа и на основу тога формира оцену, уз уважавање њихове креативности, сарадње у тиму и доприноса коначном филмском продукту.

Назив предмета: **ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС**

Годишњи фонд часова: **36**

Разред: **Трећи**

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

ТЕМА (наставне јединице)	**ЦИЉ**	**ИСХОДИ** По завршетку теме ученик ће:	**ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА**	
1. Свет је створен **за тебе, чувај га! – уводни час**	• Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; Мотивисање ученика за похађање верске наставе	*Когнитивни аспект:* • моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 3. разреда основне школе; моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања. *Афективни аспект:* • ученик ће бити мотивисан да активно учествује на часовима верске наставе	• Упознавање са садржајем програма и начином рада	Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери"), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. **Врсте наставе** Настава се реализује кроз следеће облике наставе: **теоријска настава (34 часова)**
II – БОГ СТВАРА СВЕТ И ЧОВЕКА 2. **Свето Писмо нам сведочи о настанку света**	• пружити ученицима основна знања о учењу Цркве о стварању света; • омогућити ученицима да разумеју да Бог ствара природу и човека, јер жели да их воли и да буде са њима заједно;	*Когнитивни аспект:* • препознати неке елементе библијске повести о стварању света; • моћи да препозна и именује иконе на којима су представљени дани стварања света, на основу библијске повести;	• Појам Светога Писма као књиге - откривења Стварање невидљивог света духовних сила - анђела • Библијско	

13

3. Света некада уопште није било (1. и 2. дан стварања) **4. Све је биље створено и Сунцем обасјано (3. и 4. дан стварања)** **5. Све врви од живота (5. и 6. дан стварања)** **6. Створен сам да личим на Бога**	• Пружити ученицима могућност да разумеју да је човек у природној вези са свим оним што је Бог претходно створио, али да се разликује од свих створених бића; • Објаснити ученицима да је човек икона Божја (сличан Богу) зато што је створен као слободна личност и једини позван да буде домаћин света; Омогућити ученицима да увиде разлику између Бога и створене природе.	моћи да увиди да је свет скуп конкретних врста живих бића која су уједињена, једна другима потребна и да она чине велику заједницу љубави – Цркву; • моћи да објасни да је свет створен љубављу Божјом; • моћи да разуме да се права слобода изражава као љубав према другим људима, природи и Богу; • уочити да је човек сличан Богу. *Афективни аспект:* бити подстакнут да развија љубав према ближњима, природи и Богу; развијати жељу и свест о важности бриге према ближњима и природи.	казивање о стварању света по данима • Стварање човека • Песма „Молитва" Бранко Радичевић(песник се диви Божјем стварању и моли благослов...) • Прича „Паче" А. Солжењицин •	• **практична настава (2часа)** **Место реализације наставе** • Теоријска **настава се реализује у учионици;** • Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању; **Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе** • Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, па и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. • Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на саопштајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу 14
III – БОГ НАС ВОЛИ **7. Бог ствара свет из љубави** **8. Бог, људи и природа** **9. Свет не може без Бога** **10. Бог се брине о свету** **11. Божићни весници**	• Омогућити ученику да увиди да је Бог створио свет из љубави; • Омогућити ученику да увиди да се Бог брине о свету; • Омогућити ученику да разуме да је Бог из бриге према свету и човеку послао свога Сина у свет.	*Когнитивни аспекти:* • знати да је Бог створио свет из љубави и да објасни како зна да Бог воли свет; • препознати да Бог брине о свету и да навеле примере Божјег старања о свету; • увидети кроз своје креативне способности да је човек сличан Богу; • увидети да Бог жели да свет постоји вечно; • увидети да су Бог, људи и природа различити, али да нису потпуно раздељени; • увидети различитост која постоји	Прича „Шипшарка" или прича „Себични џин" О. Вајлд (са правим крајем, кад се појављује Христос...) • Прича Св. Владике Николаја о томе како је Господ са Богородицом избавио пастира Давида из невоље (кад је заспао у пећини а змија му легла на груди...)А	

		између Бога и створеног света; • знати да је Бог из бриге према свету и човеку послао свога Сина у свет; • упознати улогу анђела као сарадника Божјих у старању о свету; • уочити да је свет смртан ван заједнице са Богом; • упознати садржај молитве Анђелу чувару; • усвојити текст и мелодију песме „Анђели певају". *Афективни аспекти:* • бити подстакнут да развија свест о томе да је важан зато што га воли Бог и његови ближњи ; • бити подстакнут да се труди да воли све људе (чак и оне од којих је веома различит).	кад је одрастао Цар Давид је описао Богородицу и Христа у псалму • „Љубавна песма", М. Данојлић (о маслачку и облачку) • Јављање анђела Богородици; • Јављање анђела Јосифу; • Сусрет Богородице и Јелисавете; • Јављање анђела пастирима; • Јављање анђела мудрацима; • Анђео јавља Јосифу да склони породицу у Египат; • Молитва Анђелу чувару; • Песма: „Анђели певају".	употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота. **Евалуација наставе** Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: 15 процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара
IV – ЗАЈЕДНИЦА БОГА И СВЕТА КРОЗ ЧОВЕКА **12. Човек домаћин и свештеник у свету** **13. Свети Сава**	• Пружити ученицима основ за разумевање да се лични однос са Богом остварује кроз служење Богу и ближњима; Пружити ученицима основ за разумевање да	*Когнитивни аспекти:* • уочити да је човек посредник између Бога и природе и да Бог са природом разговара преко човека; проширити своје знање о служењу Светога Саве Богу и нашем народу; • уочити да нема љубави без служења ближњима;	Прича „ Три дрвета"(Ова прича је и Божићна и Васкршња) • Полизање задужбина – најзначајније задужбине Светога Саве и Светог Симеона	

14. Свети Сава брине о нама **15. Радост служења**	природи и човеку вечно постојање дарује Бог; • Омогућити ученику да увиди да су светитељи најбољи пример односа човека са Богом; • Пружити ученицима основна знања о о Светоме Сави као нашем примеру служења.	• упознати библијску повест о Христовом служењу Апостолима. *Афективни аспект:* • бити подстакнут да љубав препознаје као служење; • знати да кроз чињење дела љубави према ближњима, постаје сличан Христу и светитељима Божјим.	Мироточивог • Јеванђељско казивање о Христовом служењу – прање ногу апостолима и Тајна вечера • Прича: Доброчинство – најлепши начин да постојиш, из књиге «Мали анђео», Н. Витошевић.	ученика путем анкетних евалуационих листића; • провером знања које ученици усвајају на часу и испитивањем ставова; **Оцењивање** Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: • усмено испитивање; • писмено испитивање; • посматрање понашања ученика;
V – ЛИТУРГИЈА-ПРЕОБРАЖЕНИ СВЕТ **16. Наши дарови благодарности (опис н.ј. - твар у Литургији)** **17. Литургија - преображај света** **18. Литургија – молитва за спасење човека и света** **19. Васкресење Лазарево** **20. Васкресење Христово**	• Ученицима пружити основ за разумевање да хлеб и вино – наши дарови -представљају свет у малом; • Ученицима пружити основ за разумевање разлога приношења Богу хлеба и вина на Литургији; • Пружити основ за разумевање да се на Литургији молимо за спасење целога света; • Омогућити ученицима да увиде да се на Литургији остварује спасење човека и света; • Ученицима пружити основ за разумевање да нас Христос толико воли да је дао свој живот за	*Когнитивни аспект:* • препознати да је Литургија захвалност Богу; • уочити да се захвалност Богу показује кроз наше дарове; • уочити да наши дарови хлеб и вино представљају свет у малом; • увидити везу Литургије и спасења човека и света; • проширити своја знања о празнику Васкресења; • увидити шта за створену природу значи Христово Васкресење; • усвојити текст и мелодију песме *„Људи ликујте"* *Афективни аспект:* • бити подстакнут да учествује на Литургији како би показао Богу да жели да буде у заједници са Њим; бити подстакнут да у себи развија осећај захвалности према Богу и својим ближњима.	• Твар у Литургији – хлеб и вино • Песма"Како настаје хлеб" Лидија Поповић • Твар у Литургији – тамјан, уље, восак, вода, врба, бадњак, јаје, жито, грожђе... • Прича о удовичиној јепти • Велика Јектенија • Прича „Мудри чобанин" Патријарх српски Иринеј Гавриловић(прича о причешћу) • Библијско казивање о	– 1 – 7 **Оквирни број часова по темама** Увод Бог ствара свет и човека Бог нас воли – 7 Заједница Бога и света кроз човека – 6 Литургија преображени свет Човек и природа Евалуација 1+1 16

	нас и да је васкрсао да победи смрт за нас.		васкрсењу Лазара • Казивање о женама мироносицама на Христовом гробу („Зашто тражите живога међу мртвима“) • Васкршња прича „ И животиње“ Зинаида Хипијус	
			Поучне приче: • „Свети Власије благосиља животиње“	
VI – **ЧОВЕК И ПРИРОДА** 21. **Све чека на љубав човека** 22. **Чувамо дарове Божије љубави** 23. **Стварање света у православној иконографији** 24. **Икона света створеног за мене**	Ученицима пружити неопходно знање да разумеју да је човек одговоран за очување природе; • Омогућити ученицима да увиде на које све начине људи данас уништавају природу, тј. да увиде да загађење природе потиче од човека; • Омогућити ученицима да разумеју да је човек позван од Бога да брине о природи; • Упознати ученике са примерима изражавања љубави према природи; • Развијати код ученика скромност; • Установити обим и квалитет знања стечених у току школске године из Православног катихизиса.	*Когнитивни аспект:* • препознати личну одговорност за творевину; • увидити да се загађењем наше околине, загађује цео свет; • увидити да се на православним иконама стварања света и човека, приказује зависност природе од човека; • препознати представе које приказују догађаје везане за стварање света; • уочити у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса трећег разреда основне школе. *Афективни аспект:* бити подстакнут на очување природе и своје животне средине; • бити подстакнут да гледа на природу као на Божију творевину; • Ученици ће бити подстакнути да уреде школски простор изабраним радовима везаним за стварање и очување света	• „Игуман и медвед“ • „Необична лађа“ (Свети Елије и крокодил) • „Свети Серафим и медвед“ • Песма „ Радуј се“ М. Одаловић • Израда иконе Израда стрипа	17

1. Српски језик и књижевност
2. Математика

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

3. Познавање природе и друштва
4. Музичка култура
5. Ликовна култура
6. Грађанско васпитање

Назив предмета: **ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС**

Годишњи фонд часова: 36

Разред: **Четврти**

ТЕМА (наставне јединице)	**ЦИЉ**	**ИСХОДИ** По завршетку теме ученик ће:	**САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА**	**ПРЕПОРУЧЕНИ НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА**
1. Дружимо са Богом и светима **Уводни час**	• упознавање ученика са садржајима и начином рада • ученик ће бити мотивисан да похађа часове верске наставе	*Когнитивни аспект* стећи основне информације о темама које ће се обрађивати у настави Православног катихизиса током четвртог разрела • уочити какво је његово предзнање из градива обрађеног у претходном разреду школовања *Афективни аспект:* • желети да активно учествује на часовима верске наставе	• Упознавање са садржајем програма и начином рада	Катихизација као литургијска делатност заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери"), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз свободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.
II – ЦРКВА ЈЕ НАШ ИЗБОР **2. Заједница је основ живота** **3. Црква је наш избор** **4. Црква је заједница са Светом Тројином** **5. Црква је циљ стварања света**	• Пружити ученицима неопходно знање да постојање света има свој циљ – да постане Црква; • Развијање свести ученика да је све створено да постоји у заједници са Богом; • Указати ученицима на значење речи Црква;	*Когнитивни аспект:* • уочити важност постојања заједнице • уочити разлику између Цркве и сваке друге заједнице; • уочити да је Црква слободна заједница у којој учествују само они који то желе; • знати да се они који су у заједници са Христом називају хришћани и да је Црква њихова заједница; • знати да се заједница Бога, људи и	• Прича"Недостајати "(за заједницу као основ живота) Т. Телехтон • Песма Св. Владике Николаја „Заједничарење са небом " • Одабрани одељци из књиге „Из Ја-града у Ти град"	

19

6. Свет изван заједнице са Богом **7. Свет у заједници са Богом**	• Развијање свести ученика да смо у Цркви позвани на живот у заједници.	природе зове Црква; • уочити да изван Цркве свет не може постојати вечно. *Афективни аспект:* • бити подстакнут да активно учествује у животу Цркве • бити подстакнут да препознаје живот као дар Божји; • бити подстакнут да препознаје Живот Вечни као Божји дар.	• Одломак из песме"Зимска идила" Војислава Илића"	**Врсте наставе** Настава се реализује кроз следеће облике наставе: **теоријска настава (32 часова)** • **практична настава (2часа)** **Место реализације наставе** • Теоријска **настава се реализује у учионици;** • ~~**Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању;**~~ **Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе** Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљају и формативно, а мање на сазнајно
III – ХРИСТОС НАС СВЕ ЗОВЕ **8. Христос позива Апостоле** **9. Вера основ заједнице** **10. Апостоли позивају свет** **11.Човек само срцем јасно види** **12. Христос нас зове** **13. Божић**	• Омогућити ученицима да уоче да Христос зове све људе у заједницу са Њим; • Указати ученицима на значај вере за остварење заједнице са Богом; • Омогућити ученицима да се упознају са новозаветним сведочанством о Христу и Апостолима.	*Когнитивни аспект:* • уочити да нас Христос позива у лични однос – заједницу љубави; • увидети да су апостоли људи који су слични нама; • уочити да је вера основ заједнице са Богом; • увидети да су Апостоли позивали људе у заједницу љубави са Христом; • разумети значај Христовог оваплоћења (рађања); • Усвојити текст и мелодију песме „Звезда се сјаја" *Афективни аспект:* • бити подстакнут да доживети Христа као Личност која нам иде у сусрет.	• Прилагођена и препричана новозаветна прича о Христовом позиву Апостола • Новозаветна прича о ап. Петру када тоне • О делима Апостола • «Мали принц», А. С. Егзипери – одломци • Песма «Звезда се сјаја»	
IV – ДИВАН ЈЕ БОГ У СВЕТИМА СВОЈИМА **14. Светитељи**	• Омогућити ученицима да уоче да су светитељи наши путеводитељи ка Царству Божјем;	*Когнитивни аспект:* • поступно изграђивати свест о томе ко су светитељи; • увидети да су сви позвани да буду светитељи; • уочити важност светитеља као	• Прилагођена и препричана нека житија светих Приче из живота Светога Саве	20

			• Приповест о Светом Сави, његовим делима	
свецци љубави Божје **15. Свети Сава - путеводитељ у живот вечни** **16. Успињање ка Христу (опис п.ј – прича о Закхеју)** **17. Свети Симеон Богопримац - сусрет са Христом** **18. Литургијско путовање заједнице свих светих**	• Омогућити ученицима да уоче значај жеље за остваривање заједнице са Богом; • Указати ученицима да је Литургија заједница свих светих са Богом.	наших узора за остваривање личног јединства са Богом; • знати какву важност Савине речи и дела имају за нас данас; • уочити да је за остваривање јединства са Богом потребна искрена жеља; • препознати да у нашу заједницу са Богом улазимо све оне (и све оно) што волимо; • знати да је Литургија начин на који сви остварујемо заједницу са Богом; *Афективни аспект:* • бити подстакнут да следује светитељима Божјим и да буде добар човек; • бити подстакнут да препознаје љубав као највећу врлину.	и духовним подвизима . Указати на неке од најважнијих поука из књига које је Свети Сава написао (Житије Св. Симеона. Законоправило. Хиландарски типик. Студенички типик.) Одломак из књиге Михајла Пупина „ Са пашњака до научњака" (одломак у коме се говори о нашој цери и Светоме Сави) Прича о Закхеју препричана и прилагођена Празник Сретење Господње Св. Владика Николај одломак из „Небеске Литургије"	и информативно. • Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. • Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности трансповања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и циљ његовог живота.
V – ЗНАЧАЈ ВРЛИНСКОГ ЖИВОТА **19. На путу светости** **20. Усавршавању нема краја** **21. Пут ка вечности**	• Омогућити ученицима да схвате грех као промашај циља; • Пружити ученицима могућност да разумеју да је самољубље извор греха; • Омогућити ученицима да уоче шта су врлине; • Указати ученицима да	*Когнитивни аспект:* • увидети да се грех јавља као последица одсуства истинске љубави; • уочити да је грех наш погрешан избор; • увидети шта је самољубље и по чему се оно разликује од љубави; • увидети да без врлина нема љубави;	Грех као промашај циља • Последице пада у грех • Обрада одабраних поглавља из књиге «Из Ти-града у Небески град» Поуке светих: Григорије С. Петров ; • Васкршња прича дарови доброг мудраца Христу	21

22. Хришћанске врлине **23. Врлинослов свети нас уче** 1. 2. 3. 4.	врлине представљају прихватање Божје воље; • Пружити ученицима могућност да примете да они управљају својом вољом и праве личне изборе .	• уочити да је само врлинама могуће остварити однос љубави са Богом и људима; • упознати најважније хришћанске врлине; • увидети да врлине нису човеку дате, већ да се за њих треба трудити; •увидети да се и врлине усавршавају. *Афективни аспект:* • бити подстакнут да следује светитељима Божјим; • бити подстакнут да се труди да у себи развија хришћанске врлине.	Спаситељу „Четврти мудрац"; Свети Спиридон (прича о смиреању); • Свети Василије Острошки - (прича „Свечев лијек"); • Поуке владике Николаја • Св. Јустин Ћелијски („Срна у изгубљеном рају" одломак из казивања белих срна) • –	**Евалуација наставе** Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: • процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; • ~~провером~~ знања које ученици усвајају на часу и испитивањем стања; **Оцењивање** Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: • усмено испитивање; • писмено испитивање; • посматрање понашања ученика; **Оквирни број часова по темама** Увод – 1 Црква је наш избор – 7 Христос нас све зове – 7 Живан је Бог у светима својима – 7 Значај врлинског живота – 7 Са нама је Бог - 4 Евалуација 1+2 23
VI 5. **СА НАМА ЈЕ БОГ** 6. **24.Васкрсење и Педесетница** **25. Црква је икона Царства Божијег** **26. Црквена уметност одсјај Царства Божијег**	Пружити ученицима могућност да разумеју да је Црква икона Царства Божијег и да смо са Богом у најприснијој заједници на Светој Литургији; • Омогућити ученицима да уоче разлику између иконе и неке друге уметничке слике или фотографије; • Омогућити ученицима да изграде свест о томе да иконе сведоче будуће Царство Божије у садашњем веку; • Установити обим и квалитет знања стечених у току школске године из	*Когнитивни аспект:* • уочити да служењем Литургије постајемо учесници Царства Божијег и сједињујемо се са Богом; • упознати садржај молитве «Царе небески»; •увидети да сам изглед православног храма изображава јединство Неба и земље. *Афективни аспект:* код ученика ће се развијати жеља за очувањем природе; • бити подстакнут да уреди школски простор најуспешнијим радовима; • бити подстакнут да и наредне године похађа часове Православног катихизиса; • уочити у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног	Педесетница рођендан Цркве: • Молитва Царе небески; • Кроз одломке из јеванђелских текстова, допуњене фотографијама фресака, приказати домострој спасења.	

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

Српски језик и књижевност
Математика
Познавање природе и друштва
Ликовна култура
Музичка култура
Грађанско васпитање

	Православног катихизиса.	катихизиса четвртог разреда основне школе.		

Назив предмета: **ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС**

Годишњи фонд часова: 36

Разредна јединица **Пети** **По завршетку теме ученик ће**

ТЕМА	ЦИЉ	ИСХОДИ	САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА (ПРЕПОРУЧЕНИ)	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
I – УВОД **1. Упознавање садржаја програма и начина рада** II	• Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном школовању.	• моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 5. разреда основне школе; • моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном циклусу школовања.	• Упознавање са садржајем програма и начином рада • Прелиминарна систематизација	Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери"), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.
- РЕЛИГИЈА И КУЛТУРА СТАРОГ СВЕТА **. Религија и култура старог света** **3. Човек тражи Бога**	• Упознати ученике са основним елементима религије и културе старог века. • Упознати ученике са паганским митовима и легендама о вечном животу. • Припремити ученике за сусрет са Откровењем Истинитог Бога.	• моћи да именује неке политеистичке религије. • моћи да наведе неке од карактеристика политеистичких религија и културе старог века	• Религија и култура старог света • Човекова жеђ за Богом и вечним животом • Митови и легенде	

2

III - ОТКРИВЕЊЕ СВЕТ БИБЛИЈЕ **4. Божје Откровење** **5. Свето Писмо (настанак, подела)**	• Развити код ученика свест о Богу као личности која се открива човеку Упознати ученике са појмовима Светог Предања и Светог Писма Објаснити ученицима узрок и начин настанка Библије	• моћи да уочи да се Бог откривао изабраним људима, за разлику од паганских божанстава; • моћи да објасни да је рођење Христово догађај који дели историју на стару и нову еру; • моћи да наведе неке од библијских књига, њихове ауторе и оквирно време настанка • моћи да разликује Стари и Нови Завет • бити подстакнут да се односи према Библији као светој књизи;	• Божије Откровење • Свето Писмо (настанак, подела)	**Врсте наставе** Настава се реализује кроз следеће облике наставе: **теоријска настава (35 часова)** • **практична настава (1 час)** **Место реализације наставе** • Теоријска **настава се реализује у учионици;** • Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању; **Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе** • Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. • Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. 3
IV - СТВАРАЊЕ СВЕТА И ЧОВЕКА **6. Стварање света** **7. Стварање човека** **8. Прародитељски грех** **9. Човек изван рајског врта**	• Пружити ученицима знање да Бог из љубави ствара свет да би му дао вечно постојање; Оспособити ученике за разумевање посебности улоге човека у свету, као спона између Бога и света. Објаснити ученицима свест о првородном греху и његовим последицама; Указати ученицима на начин на који се Бог брине о свету и човеку од Адама до Ноја; • Пробудити у ученицима осећај одговорности за свет који их окружује.	• моћи да преприча библијску причу о постању и доживи је као дело љубави Божије • моћи да увиди да је Бог поред видљивог света створио и анђеле • моћи да преприча библијску приповест о стварању човека и уочи да је човек сличан Богу јер је слободан • бити подстакнут на развијање осећаја личне одговорности према природи; • моћи да наведе неке од последица првородног греха по човека и читаву створену природу; • • моћи да преприча неку од библијских прича до Аврама; моћи да повеже причу о Нојевој барци са Црквом	• Шестоднев • Стварање човека „по икони и подобију" • Прародитељски грех • Човек изван рајског врта (Каин и Авељ, Ноје, Вавилонска кула)	

-		• бити подстакнут на послушност као израз љубави према Богу;		• Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.
V **СТАРОЗАВЕТНА ИСТОРИЈА СПАСЕЊА** **10. Аврам и Божји позив** **11. Исак и његови синови** **12. Праведни Јосиф** **13. Мојсије** **14. Пасха**	• Упознати ученике са старозаветним личностима и догађајима • Указати ученицима на везу између старозаветних личности и Христа • Указати ученицима на повезаност Пасхе и Христа Указати ученицима на етичку вредност старозаветних списа Развијање свести ученика о старању Божјем за свет кроз библијску историју; Пружити ученицима знање о старозаветним мотивима у иконографији.	• моћи да наведе неке од најважнијих старозаветних личности и догађаја • моћи да уочи везу старозаветних праотаца и патријараха са Христом • моћи да исприча да јеврејски народ прослављa Пасху као успомену на излазак из Египта • моћи да извуче моралну поуку из библијских приповести • моћи да препозна старозаветне личности и догађаје у православној иконографији.	• Аврам и Божји позив • Исак и његови синови • Праведни Јосиф • Мојсије • Пасха	
VI - **ЗАКОН БОЖЈИ** **15. На гори Синају** **16. Десет Божјх заповести** **17. Закон Божји као педагог за Христа**	• Објаснити ученицима околности у којима је Бог дао Закон преко Мојсија; Пружити ученицима основно знање о томе да се кроз заповести Божје остварује заједница између Бога и људи;	• моћи да преприча библијски опис давања Десет Божијих заповести Мојсију; • моћи да наведе и протумачи на основном нивоу Десет Божјих заповести; • моћи да разуме да је од односа према Заповестима зависна и припадност Божијем народу;	• Добијање Божијих заповести на гори Синају • Садржај Десет Божјих заповести • Смисао Декалога као припреме за Христа	4

-	• Пружити ученицима основ за разумевање да су Десет Божјих заповести водич и припрема за Христове заповести љубави	• бити подстакнут да примени вредности Декалога у свом свакодневном животу		**Евалуација наставе** Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: • процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; • ~~провером~~ знања које ученици усвајају на часу и испитивањем ставова; **Оцењивање** Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: • усмено испитивање; • писмено испитивање; • посматрање понашања ученика; **Оквирни број часова по темама** Увод – 1 Религија и култура старог света – 3 Откривење Свет Библије – 4 Стварање света и човека – 7 Старозаветна историја спасења – 7 Закон Божији – 4 Месијанска нада – 8 Евалуација 1+1 5
VII **МЕСИЈАНСКА НАДА** 18. **„Земља меда и млека"** 19. **Цар Давид** 20. **Соломон и јерусалимски храм** 21. **Псалми Давидови** 22. **Старозаветни пророци** 23. **Месијанска нада**	• Упознати ученике са појмом „обећане земље" и њеним значајем за „изабрани народ Божији" • Објаснити ученицима значај старозаветне Скиније и Храма Указати ученицима на улогу старозаветних царева и пророка Указати ученицима на лепоту Давидових псалама • Објаснити ученицима појам Месије Предочити ученицима специфичности библијског текста и омогућити им да доживе његову сликовитост	• моћи да преноси на слици Ковчег Завета и Скинију и да у једној реченици каже шта је мана • моћи да именује најважније личности јеврејског народа у Обећаној земљи • моћи да уочи да је Светиња над светињама посебно место Божијег присуства • знати да је цар Давид испевао Псалме у славу Божију • моћи да наведе неке од старозаветних пророка • моћи да уочи да су старозаветни пророци најављивали долазак Месије • увидети значај покајања и молитве као „жртве угодне Богу" на основу одељака поучних и пророчких књига	• Насељавање Обећане земље (Исус Навин, Самсон...) • Цар Давид • Соломон и јерусалимски храм Псалми Давидови • Старозаветни пророци Месијанска нада	

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

1. Српски језик и књижевност
2. Историја
3. Географија
4. Биологија
5. Ликовна култура

Грађанско васпитање

Назив предмета: **ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС**

Годишњи фонд часова: 36

Разред: **Шести**

(наставне јединице) **ТЕМА**	**ЦИЉ**	По завршетку теме ученик ће: **ИСХОДИ**	**ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА**	**НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА**
I – УВОД **1. Упознавање садржаја програма и начина рада**	• Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; • Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном разреду школовања.	• моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 6. разреда основне школе; • моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања.	• Упознавање са садржајем програма и начином рада	Катихизација као литургијска делатност заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери"), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. **Врсте наставе** Настава се реализује кроз следеће облике наставе: **теоријска настава (35 часова)** **практична настава (1 час)**
II - ПРИПРЕМА СВЕТА ЗА ДОЛАЗАК СИНА БОЖЈЕГ **2. Историјске околности пред долазак Христов** **3.Јеврејско ишчекивање Месије** **4. Свети Јован Претеча**	• Упознати ученике са културно историјским приликама у Палестини пред Христово рођење; Указати ученицима на старозаветна пророштва везана за долазак Спаситеља – Месије; Објаснити ученицима улогу и значај Светог Јована Претече; Развити свест код ученика о значају покајања и врлинског живота;	• моћи да каже да су Јевреји пред долазак Месије били под Римском окупацијом и да су међу њима постојале поделе моћи да препозна да су Јевреји очекивали Месију на основу старозаветних пророштава моћи да преприча живот Светог Јована Претече и Крститеља Господњег и каже да је он припремао народ за долазак Христа • моћи да доживи врлински живот и покајање као припрему за сусрет са Христом;	• Историјске околности пред долазак Христов • Старозаветна пророштва о доласку Месије • Свети Јован Претеча	

7

- УВОД У НОВИ ЗАВЕТ **5. Нови Завет је испуњење Старог Завета** **6. Новозаветни списи** **7. Јеванђелисти**	• Упознати ученике са настанком новозаветних књига; • Објаснити ученицима кључне новозаветне појмове; • Пружити ученицима основ за разумевање смисла новозаветних догађаја; • Подстаћи ученике да самостално читају Свето Писмо.	• моћи да закључи да је доласком Исуса Христа Бог склопио Нови Завет са људима. • моћи да наведе неке од новозаветних књига и околности њиховог настанка; • моћи да пронађе одређени библијски одељак; • моћи да каже да се Библија користи на богослужењима; • моћи да именује Јеванђелисте и препозна њихове иконографске симболе; • бити подстакнут на читање Светог Писма.	• Нови Завет је испуњење Старог Завета • Новозаветни списи (настанак, подела,функција, аутори...) • Јеванђелисти	**Место реализације наставе** • Теоријска **настава се реализује у учионици;** • Практична настава се **реализује у цркви учешћем у литургијском сабрању;** **Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе** • Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. • Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава.
IV - БОГОЧОВЕК ИСУС ХРИСТОС **8. Пресвета Богородица Благовести** **9. Богородичини празници** **10. Рођење Христово** **11. Христос је Богочовек** **12. Крштење Христово** **13. Христова чуда** **14. Новозаветне заповести и Беседа на гори**	• Пружити ученицима основно знање о личности Пресвете Богородице; • Објаснити ученицима хришћанско поимање слободе; • Пружити ученицима основно знање о јеванђељским казивањима о Господу Исусу Христу; • Објаснити ученицима разлог оваплоћења Сина Божијег; • Подстаћи ученике да у описима Христових чуда увиде љубав Божију	• моћи да преприча догађај Благовести и да препозна да је то „почетак спасења"; • моћи да препозна службу анђела као гласника и служитеља Божијих; • моћи да препозна Богородичино прихватање воље Божије као израз слободе; • моћи да уочи да је за разлику од Еве, Богородица послушала Бога • моћи да преприча неке од догађаја из живота Пресвете Богородице и повеже их са Богородичиним празницима; • моћи да преприча библијски опис Рођења Христовог;	• Пресвета Богородица Благовести • Богородичини празници • Рођење Христово • Христос је Богочовек • Крштење Христово • Христова чуда • Новозаветне заповести и Беседа на гори • Христос Онај који је наш „пут, истина и живот"	

8

			• Лазарева Субота и Цвети	• Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности
15. Христос – „пут, истина и живот" **16. Лазарева – Субота и Цвети** **17. Тајна Вечера прва Литургија** **18. Страдање Христово** **19. Васкрсење Христово**	• Кроз Христове заповести о љубави и тумачење појединих одељака из Беседе на гори указати ученицима на значај љубави према Богу и ближњима. Подстаћи ученике да живе по Јеванђељу; Указати ученицима на повезаност Тајне Вечере и Свете Литургије; Представити ученицма догађаје Страдања и Васкрсења Христовог као кључне за спасење света и човека.	• моћи да препозна да је Христос дошао на свет да сједини Бога и човека • моћи да преприча библијски опис Христовог Крштења, поста и кушања; • моћи да препозна да су Христова чуда израз Његове љубави према људима; • моћи да увиди разлику између старозаветног закона и новозаветних заповести о љубави; • бити подстакнут да прихвати Христа за свој животни узор; • моћи да преприча догађаје Васкрсења Лазаревог и Уласка у Јерусалим; • моћи да увиди контрадикторност између очекивања јеврејског народа спрам Христове личности; • моћи да хронолошки наведе догађаје Страсне седмице; • моћи да преприча библијски опис Тајне Вечере и у приносу хлеба и вина препозна Свету Литургију; • моћи да преприча библијски опис Христовог Страдања и Васкрсења • моћи да кроз тумачење тропара Христовог Васкрсења препозна да је Христос победио смрт и омогућио свима васкрсење из мртвих;	• Тајна Вечера – прва Литургија • Страдање Христово • Васкрсење Христово	транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. • У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. • Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота. **Евалуација наставе** Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића;

V - **ЦРКВА ДУХА СВЕТОГА** 20. **Вазнесење и Педесетница** 21. **Црква у Јерусалиму** 22. **Павле апостол незнабожаца** 23. **Прогони хришћана** 24. **Свети цар Константин и крштење царства**	• Објаснити ученицима значај догађаја Вазнесења и Педесетнице; • Упознати ученике са мисионарском делатношћу светих апостола; • Упознати ученике са особеностима сведочења вере у раној Цркви; • Указати ученицима на узроке гоњења хришћана; • Подстаћи ученике на толеранцију према припадницима других веронисповести.	• моћи да преприча догађаје Вазнесења и Педесетнице; • моћи да каже да је силаском Духа Светог на апостоле рођена Црква Христова; • моћи да именује неколико светих апостола и наведе неке од догађаја из њиховог живота; • моћи да уочи да су у Римском царству хришћани били гоњени и наведе неке од примера мучeништва; • моћи да објасни значај доношења Миланског едикта; • моћи да усвоји вредност толеранције међу људима различитих верских убеђења;	• Вазнесење и Педесетница • Заједница у Јерусалиму, према извештају из Дела апосолских • Мисионарско дело светог апостола Павла • Гоњења Цркве • Свети цар Константин и крштење царства	провером знања које ученици усвајају на часу и испитивањем ставова; **Оцењивање** Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: • усмено испитивање; • писмено испитивање; • посматрање понашања ученика; **Оквирни број часова по темама** Увод – 1 Припрема света за долазак Сина Божијег – 5 – Увод у Нови Завет – 5 Богочовек Исус Христос 16 Црква Духа Светога – 7 Евалуација 1+1

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

1. Српски језик и књижевност
2. Историја
3. Географија
4. Ликовна култура
5. Музичка култура
6. Грађанско васпитање

10

Назив предмета: **ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС**

Годишњи фонд часова: 36

Разред: **Седми**

(наставне јединице) **ТЕМА**	ЦИЉ	По завршетку теме ученик ће: **ИСХОДИ**	**САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА**	**ПРЕПОРУЧЕНИ НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА**
I – УВОД 1. **Упознавање садржаја програма и начина рада**	• Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; • Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном разреду школовања	• моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 7. разреда основне школе; • моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања.	• Упознавање са садржајем програма и начином рада	Катихизација као литургијска делатност заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери"), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. **Врсте наставе** Настава се реализује кроз следеће облике наставе: • **теоријска настава (34 часова)** **практична настава (2часа)**
II – БОГОПОЗНАЊЕ 2. **Процес сазнавања** 3. **Личносно познање** 4. **Познање Бога** 5. **Бог је један, али није сам**	• Подстаћи ученике да преиспитају свој однос према знању и учењу; • Кроз очигледне примере и експерименте објаснити ученицима три начина сазнавања: објективно, субјективно и личносно и границе њихове примене (наука, уметност, теологија); • Указати ученицима на повезаност љубави и знања у црквеном искуству;	• моћи да уочи да су знање и учење важни у његовом животу; • моћи да кроз очигледне примере и експерименте закључи да постоје различити начини сазнавања • моћи да кроз примере из личног искуства уочи да једино онај кога заволимо за нас постаје личност непоновљиво и бескрајно важно биће; • моћи да повезује личносно познање са нашим познањем Бога; моћи да препозна да нам Христос открива Бога као љубавну заједницу три личности;	• Процес сазнавања као дело целе личности: чула, разум, слободна воља, искуство • Личносно познање, упознавање кроз љубав • Познање Бога • Бог је један, али није сам (Бог је заједница три личности: Отац, Син и Свети Дух)	

11

	• Објаснити ученицима да нам Христос открива Бога као Свету Тројицу; • Развити код ученика свест о љубави као темељу заједнице.	• моћи да вреднује своје понашање на основу љубави коју исказује према својим ближњима; • бити подстакнут на одговорније обликовање заједничког живота са другима.		**Место реализације наставе** • Теоријска **настава се реализује у учионици; –** • Практична настава се **реализује у цркви учешћем у литургијском сабрању**;
III - **СИМВОЛ ВЕРЕ** **6. Сабори као израз јединства Цркве** **7. Васељенски сабори** **8. Символ вере** **9. Богочовек Христос**	• Указати ученицима на Саборе као израз јединства Цркве; • Објаснити појмове јереси и догмата; • Пружити ученицима основно знање о историјском контексту настанка Символа вере; • Пружити ученицима основ за разумевање основне истине о Тајни Богочовека Христа; • Развијање свести ученика о значају и месту Символа вере у Крштењу и Литургији;	• моћи да уочи да је Црква на Саборима решавала проблеме са којима се сусретала кроз историју; • бити подстакнут да своје проблеме и несугласице са другима решава кроз разговор и заједништво; • знати да је Символ вере установљен на Васељенским саборима; • умети да интерпретира Символ вере; • знати да се Символ вере изговара на Крштењу и Литургији; • моћи да уочи да појам Богочовека описује Христа као истинитог Бога и истинитог Човека;	• Сабори као израз јединства Цркве • Васељенски сабори • Символ вере • Христос је истинити Бог и истинити Човек	**Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе** • Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. • Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава.
IV - **СВЕТОТАЈИНСКИ ЖИВОТ ЦРКВЕ** **10. Светотајински живот Цркве** **11. Света Литургија светајна Цркве**	• Пружити ученицима основ за разумевање да се кроз учешће у Светим Тајнама Цркве наш живот и сви његови елементи узводе у личносни однос са Богом; • Пружити ученицима основ за разумевање смисла и значаја Светих Тајни;	моћи да увиди да Црква Светим Тајнама повезује човека са Богом у најважнијим моментима његовог живота (рођење и духовно рођење Крштење, венчање и Брак, Црквена брига за болесне у јелеосвећењу...) моћи да увиди да је Литургија извор и циљ свих Тајни Цркве;	• Светотајински живот Цркве • Света Литургија као светајна Цркве • Свете Тајне Крштења и Миропомазања • Света Тајна Исповести	

12

12. Свете Тајне крштења и миропомазања 13. Света Тајна исповести 14. Света Тајна брака 15. Монашка заједница 16. Света Тајна рукоположења 17. Молитвословља Цркве	• Развијање свести ученика о неопходности личног учествовања у светотајинском животу Цркве.	• знати да је Причешће врхунац светотајинског живота • моћи да препозна Крштење и Миропомазање као Тајне уласка у Цркву; • бити подстакнут да на покајање гледа као на промену начина живота; • моћи да увиди да су брак и монаштво два пута која воде ка Богу; • моћи да разликује и именује службе у Цркви (епископ, свештеник, ђакон и народ); • моћи да препозна своју службу у Цркви; • моћи да у молитвословљима уочи важност природних елемената (воде, грожђа, жита, светлости...) • бити подстакнут на учествовање у светотајинском животу Цркве;	• Света Тајна брака (слика Христа и Цркве) • Монашка заједница (искорак ка животу будућег века) • Света Тајна Рукоположења • Молитвословља Цркве	• Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. • У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. • Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и ~~Тројичним Богом који~~ постаје извор и пуноћа његовог живота.
V - СРПСКА ЦРКВА КРОЗ ВЕКОВЕ 18. Света браћа Кирило и Методије 19. Свети Сава 20. Срби светитељи 21. Крсна слава и обичаји	• Објаснити ученицима значај мисионарске и просветитељске делатности Свете браће и Светог Саве; • Указати ученицима кроз примере српских светитеља на значај стицања хришћанских врлина;	• моћи да препозна да култура и писменост Словена имају корен у мисионарској делатности просветитеља равноапостолних Кирила и Методија; • моћи да објасни просветитељску улогу и значај Светога Саве за српски народ; • бити подстакнут да доживи српске светитеље као учитеље хришћанских врлина;	• Света браћа Кирило и Методије • Свети Сава • Срби светитељи (вероучитељ ће на више часова описати живот и подвиге неколико светитеља Српске Цркве по избору: - Света лоза Немањића	**Евалуација наставе** Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; провером знања које ученици усвајају на часу и испитивањем ставова;

22. **Српска црквена баштина**	• Указати ученицима на историјски пут Српске •Цркве кроз житија изабраних светитеља; Подстаћи ученике да развију доживљај Крсне славе као молитвеног прослављања Бога и светитеља; Развити код ученика свест о важности неговања традиције и обичаја (Крсна слава, житије, храмовне и градске славе); Пружити ученицима могућност да сагледају улогу СПЦ у развоју српске културе и идентитета.	• моћи да препозна неговање српских православних обичаја као начин преношења искуства вере и прослављања Бога и светитеља • моћи да препозна евхаристијску симболику у елементима Крсне Славе; • бити подстакнут да прослављање Крсне славе везује за Литургију • бити подстакнут да доживи, вреднује и негује богатство и лепоту српске културне баштине.	- Св. цар Лазар - Св. Василије Острошки - Св. Николај Жички и Охридски - Св. Петар Цетињски -Св. Вукашин из Клепаца) Крсна слава и обичаји (житије, храмовне и градске славе...) Српска црквена баштина	**Оцењивање** Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: • усмено испитивање; • писмено испитивање; • посматрање понашања ученика; **Оквирни број часова по темама** Увод – 1 Богопознање – 5 – Символ Вере – 6 – Светотајнички живот Цркве 11 Српска Црква кроз векове 11 Евалуација 1+1

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

1. Српски језик и књижевност
2. Историја
3. Географија
4. Биологија
5. Физика
6. Ликовна култура
7. Музичка култура
8. Грађанско васпитање
9. Техничко и информатичко образовање

Назив предмета: **ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС**

Годишњи фонд часова: 34

Разред: Осми

(наставне јединице) ТЕМА	ЦИЉ	По завршетку теме ученик ће: ИСХОДИ	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
I – УВОД **1. Упознавање садржаја програма и начина рада**	• Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; • Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном разреду школовања.	• моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 8. разреда основне школе; • моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања.	• Упознавање са садржајем програма и начином рада	Катихизација као литургијска делатност заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери"), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.
II - ЧОВЕК ЈЕ ИКОНА БОЖЈА **2. Човек - икона Божја и свештеник твари** **3. Хришћанско схватање личности** **4. Грех као промашај човековог назначења** **5. Новозаветне заповести Божје**	• Продубити код ученика знање о човеку као икони Божијој у свету; • Развити свест код ученика о неопходности живота у заједници; • Развити свест код ученика да је грех злоупотреба слободе; • Омогућити ученицима основ за разумевање хришћанског појма слободе;	• моћи да увиди да је човек икона Божија јер је слободна личност и да је служба човекова да буде спона између Бога и света. моћи да увиди да се човек остварује као личност у слободној заједници љубави са другим. бити подстакнут да учествује у литургијској заједници. • моћи да сагледа грех као промашај људског назначења; • моћи да разликује слободу од самоволе;	• Човек - икона Божја и свештеник твари • Хришћанско схватање личности • Грех као промашај човековог назначења • Две велике заповести о љубави • Слобода и љубав у хришћанском етосу	

15

6. **Слобода и љубав у хришћанском етосу** **III - ПОДВИЖНИЧКО – ЕВХАРИСТИЈСКИ ЕТОС** 7. **Хришћански подвиг** 8. **Подвизи Светитеља** 9. **Пост** 10. **Хришћанске врлине** 11. **Евхаристијски поглед на свет**	• Подстаћи ученике на узајамну љубав и поштовање; • Подстаћи ученике на стално преиспитивање свог живота. • Омогућити ученицима основ за правилно разумевање хришћанског подвига; • Упутити ученике на смисао подвига светитеља; • Објаснити ученицима начин, смисао и циљ поста; • Упознати ученике са Житијима Светих; • Развити евхаристијски етос код ученика.	• моћи да увиди да човек може бити роб својих лоших особина и навика; • бити подстакнут да увиди вредност ближњега у сопственом животу; • моћи да усвоји став да једино кроз љубав човек може превазићи конфликт; • моћи да вреднује своје поступке на основу Христових заповести о љубави. • моћи да увиди да је подвиг начин живота у Цркви; • моћи да препозна различите подвиге као путеве који воде ка истом циљу; • моћи да објасни кад и како се пости; • моћи да увиди смисао и значај поста; • бити подстакнут на пост и молитву као начин служења Богу; • бити подстакнут да развија хришћанске врлине; • бити подстакнут да се критички односи према својим поступцима; • бити подстакнут да чита Житија Светих; • бити подстакнут да заснује свој однос према Богу на захвалности.	• Хришћански подвиг • Примери подвига: свети људи су имали различите подвиге • Хришћански пост (духовни смисао, начин поста, евхаристијски, једнодневни и вишедневни пост) Основне хришћанске врлине Евхаристијски поглед на свет	**Врсте наставе** Настава се реализује кроз следеће облике наставе: • **теоријска настава (32 часова)** • **практична настава (2часа)** **Место реализације наставе** • Теоријска **настава се реализује у учионици;** • Практична настава се **реализује у цркви учешћем у литургијском сабрању;** **Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе** • Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. • Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно.

16

V ЛИТУРГИЈА **12. Молитва - лична и саборна** **13. Црква је Тело Христово** **14. Божанствена Литургија (опис тока Литургије)** **15. Литургијски простор (делови храма)** **16. Освећење времена**	• Указати ученицима на значај личне и саборне молитве; • Објаснити ученицима важност Литургије тумачењем значења речи Евхаристија и Литургија (захвалност и заједничко дело); Указати ученицима да је литургијско сабрање образ Цркве као Тела Христовог; Указати ученицима на целину литургијског догађаја као узајамног даривања Бога и његовог народа Упознати ученике са смислом и основним елементима Литургије; Подстаћи ученике на заједничко учешће у богослужењима; Објаснити ученицима динамику богослужбеног времена.	• моћи да увиди да је молитва разговор са Богом; • бити подстакнут да преиспита и обогати свој молитвени живот; • моћи да схвати личну молитву као припрему за саборну молитву; • моћи да објасни значење речи Литургија и Евхаристија; • моћи да однос међу члановима Цркве пореди са повезаношћу удова у људском телу; • моћи да препозна неке од елемената Литургије; • моћи да увиди да Молитва Господња има литургијску основу; • моћи да наведе најважније делове храма и препозна њихову богослужбену намену. • моћи да именује нека богослужења и да зна да постоје покретни и непокретни празници; • бити подстакнут да активније учествује у богослужењима;	• Молитва - лична и саборна • Црква је Тело Христово • Божанствена литургија Проскомидија Литургија речи (јектенија, мали вход, читања) Евхаристија (велики вход, анафора, Молитва Господња, причешће) Литургијски простор (делови храма) Повезивање времена са литургијским доживљајем вечности (дневни, недељни и годишњи богослужбени круг) •	• Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. • Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. • У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. • Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.
VI - ЦАРСТВО БОЖЈЕ **17. Царство Божје циљ стварања**	• Објаснити ученицима да је Царство Божије крајњи циљ историје;	• моћи да објасни да је Бог створио свет са циљем да постане Царство Божије;	Царство Божије циљ стварања • Васкрсење мртвих и живот будућег века	

18. **Живот будућег века** 1. Српски језик и књижевност 19. **Светоција – Царства Божијег** 20. **Обожење циљ хришћанског живота** 21. **Знаци присуства Царства Божјег у овом свету (чуда, мошти...)** 22. **Икона прозор у вечност**	• Указати ученицима на повезаност између васкрсења мртвих и Царства Божијег; • Објаснити ученицима појам обожења указујући им на библијски опис Преображења Господњег; Развијање свести ученика да је Литургија икона Царства Божјег; Упознати ученике са сведочанствима присуства Божијег у овом свету (чуда, мошти...); Предочити ученицима улогу Цркве у свету; Пружити ученицима основно знање о економији Духа Светога; Упознати ученике са иконографијом као изразом есхатолошког стања света и човека.	• моћи да објасни да Царство Божије у пуноћи наступа по другом Христовом доласку и васкрсењу мртвих; • моћи да објасни да је Бог створио човека као сарадника на делу спасења; • моћи да препозна да је Литургија икона Царства Божијег; • бити подстакнут да активније учествује у Светој Литургији. • моћи да преприча догађај Преображења Господњег; • моћи да повеже појмове светости и обожења са дејством Светога Духа • моћи да препозна да је предукус Царства Божијег присутан у моштима, чудотворним иконама, исцељењима... • моћи да препозна разлику између православне иконографије и световног сликарства; • моћи да препозна икону као символ Царства Божијег; • бити подстакнут да на правилан начин изражава поштовање према хришћанским светињама.	• Етос хришћана као сведочанство Царства Божијег • Обожење – у савршеној заједници с Богом живот • и другима Знаци присуства Царства Божијег у овом свету (чуда, мошти...) Икона – прозор у вечност	**Евалуација наставе** Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: • процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; • провером знања које ученици усвајају на часу и испитивањем ставова; **Оцењивање** Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: • усмено испитивање; • писмено испитивање; • посматрање понашања ученика; **Оквирни број часова по темама** Увод – 1 Човек је икона Божија – 6 Подвижничко евхаристијски етос 7 Литургија – 9 – Царство Божије – 8 Евалуација 1+2

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

Ликовна култура

Музичка култура

Грађанско васпитање

Техничко и информатичко образовање

СРЕДЊИ НИВО ОПШТЕГ ОБРАЗОВАЊА
(од 1. до 4. разреда)

I разред

Предмет: СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ
Недељни фонд часова: 3 часа
Годишњи фонд часова: 111 часова
Циљ учења српског језика и књижевности је унапређивање језичке и функционалне писмености; стицање и неговање језичке и књижевне културе; оспособљавање за тумачење и вредновање књижевних дела; афирмисање и прихватање вредности хуманистичког образовања и васпитања ученика; развијање личног, националног и културног идентитета, љубави према матерњем језику, традицији и култури српског народа и других народа и етничких заједница.

Исходи:
-разуме језик као систем и разликује основне науке о језику;
-препозна особине књижевних језика пре реформе Вука Караџића;
-разликује књижевни (стандардни) језик од дијалекта;
-разликује дијалекте српског језика и екавски и ијекавски изговор;
-разликује глас, фонему и графему;
-класификује гласове према основним критеријумима;
-одреди границу слога у типичним случајевима;
-препозна гласовне алтернације и примени нормативна решења у вези с њима;
-примени основна правила акценатске норме;
-објасни појам и значај књижевности као уметности речи и утврди њене сличности/разлике у односу на друге уметности и области културе;
-тумачи књижевно дело са разумевањем његових жанровских карактеристика и књижевноисторијског контекста, користећи у анализи структурне и стилистичке елементе дела и употребљавајући секундарне изворе;
-истражи и објасни стваралачку улогу мита у књижевности;
-вреднује одлике античког епа, библијског стила и представе света;
-повеже знања из историје и историје уметности старог века (сумерско-вавилонске, хебрејске, хеленске) са књижевним стваралаштвом тог раздобља;
-поткрепљује примерима основне одлике народне књижевности (класификација, варијантност, формулативност);
-анализира композиционе и стилистичке одлике народне бајке и вреднује поруке у односу на властито читалачко и интермедијално искуство;
-препозна одлике средњовековне књижевности и испита њен значај за српску културу;
-образложи на примерима важност свеукупног културног заокрета који се догодио у епохи хуманизма и ренесансе;
-наведе главне мотиве, тематику и стилске одлике репрезентативних књижевних дела хуманизма и ренесансе и покаже разлике и сличности у односу на античку и средњовековну књижевност/културу;
-издвоји мотиве везане за музику у анализи књижевног дела;
објасни улогу музике у тематском или формалном уобличавању књижевног дела;
-примени одговарајућа правописна правила;
-правилно распореди грађу при писању састава;
-препозна некњижевни акценат и облик речи у свакодневној комуникацији и у говору јунака у драмским уметничким формама, а потом га исправља у сопственом говору;

-чита с разумевањем књижевне и остале типове текстова.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
КЊИЖЕВНОСТ Књижевност као уметност речи. Читање и проучавање књижевности. Књижевни родови и врсте. Књижевност старог века. Народна књижевност. Средњовековна књижевност. Хуманизам и ренесанса.	66	Фронтални облик Индивидуални рад Рад у пару Комбиновани рад Самостални истраживачки рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Радионица Практичан рад Самостални рад Метода проблема Истраживање	Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика. Израда презентација и пројеката Самопроцена и вршњачка процена Самоевалуација и евалуација на крају тематских периода и током појединих часова; домаћи задатак, писмени задаци, тестови. Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика.
ЈЕЗИК Општи појмови о језику. Историја књижевног језика код Срба. Дијалекти српског језика екавског и ијекавског изговора. Фонетика (са фонологијом и морфофонологијом). Прозодија.	20			
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА Правопис. Усмено и писано изражавање.	22			

Корелација са другим предметима: Музичка култура, Ликовна култура, Историја.

Уџбеници: Павловић, М. Мркаљ, З. Читанка 1 Српски језик и књижевност за први разред гимназије, 6.издање, Београд, Клетт д.о.о, 2025.

Додатна литература: Пешикан, М. Јерковић, Ј. И Пижурица, М. Правопис српског језика, школско издање, 8. издање, Београд: Завод за уџбенике, 2008.године; Станисављевић, В. Прилози настави књижевности, 10.издање, Београд: Наука 1999.године.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Поред стандардног, сумативног вредновања које још увек доминира у нашем систему образовања (процењује знање ученика на крају једне програмске целине и спроводи се стандардизованим мерним инструментима – писменим и усменим проверама знања, есејима, тестовима, што за последицу има нередовно учење оријентисано на оцену), савремени приступ настави претпоставља формативно вредновање – процену знања током савладавања програма и стицања одговарајуће компетенције. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, а најчешће технике су: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и наставника, регистар за сваког ученика (мапа напредовања) итд. Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказана и сумативно-бројчаном оценом.

II разред

Предмет: СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ
Недељни фонд часова: 3 часа
Годишњи фонд часова: 111 часова

Исходи:
-објасни развојне карактеристике српског књижевног језика од реформе Вука Караџића до данас;
-објасни разлику између етимолошког и фонолошког правописа;
-напише текст, примењујући форме и обележја публицистичког и административног стила;
-објасни појам морфеме и разликује граматичку од творбене анализе речи (творбену основу и наставак и граматичку основу и наставак);
-примени системска знања о врстама и подврстама речи и њиховим граматичким категоријама;
-наведе и објасни друштвено-историјске околности које су утицале на појаву барока у српској култури;
-упореди стилска средства барока са уметничким средствима претходних епоха (праваца);
-одреди друштвени и културолошки значај просветитељских идеја, посебно у српској култури;
-објасни утицај романтизма на формирање националног идентитета;
-састави табелу са најзначајнијим представницима романтизма, њиховим делима и одликама;
-упореди стилске карактеристике европског и српског романтизма;

-утврди разлике у приступу стварности романтизма и реализма:
-упореди и примерима илуструје књижевне одлике дела која припадају реализму;
-дискутује о повезаности музике и књижевности у романтизму и реализму;
-протумачи и вреднује посебности књижевних јунака и јунакиња реализма (проблем рода, идентитета, класне раслојености);
-анализира и упореди издвојене проблеме у књижевним делима која припадају различитим епохама;
-примени правописна решења у вези са писањем скраћеница;
-примени основна типографско-правописна решења у вези са куцаним текстом (размак и штампарски типови слога);
-учествује у јавним разговорима са више учесника (на теме из области језика и књижевности);
-обликује свој говор према ситуацији и примени књижевнојезичку норму;
-састави сложенији текст, користећи се описом и приповедањем.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
КЊИЖЕВНОСТ Барок у европској књижевности и барокне тенденције у српској књижевности. Просветитељство и класицизам у српској књижевности. Романтизам у европској и српској књижевности. Реализам у европској и српској књижевности.	65	Фронтални облик Индивидуални рад Рад у пару Комбиновани рад Самостални истраживачки рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Радионица Практичан рад Самостални рад Метода проблема Истраживање	Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика. Израда презентација и пројеката Самопроцена и вршњачка процена Самоевалуација и евалуација на крају тематских периода и током појединих часова; домаћи задатак, писмени задаци, тестови. Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика.
ЈЕЗИК Историја српског књижевног језика.	24			

Функционални стилови српског књижевног језика. Морфологија у ужем смислу.				
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА Правопис. Усмено и писано изражавање.	19			

Корелација са другим предметима: Историја, Социологија, Филозофија, Енглески језик.

Уџбеници: Клетт, Павловић, М. Мркаљ, 2. Читанка, Српски језик и књижевност за други разред гимназије, Издавачка кућа „Клетт" д.о.о, Београд

Додатна литература: Пешикан, М. Јерковић, Ј. И Пижурица, М. Правопис српског језика, школско издање, 8. издање, Београд: Завод за уџбенике, 2008.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Поред стандардног, сумативног вредновања које још увек доминира у нашем систему образовања (процењује знање ученика на крају једне програмске целине и спроводи се стандардизованим мерним инструментима – писменим и усменим проверама знања, есејима, тестовима, што за последицу има нередовно учење оријентисано на оцену), савремени приступ настави претпоставља формативно вредновање – процену знања током савладавања програма и стицања одговарајуће компетенције. Резултат оваквог вредновања даје повратну информацију и ученику и наставнику о томе које компетенције су добро савладане, а које не, као и о ефикасности одговарајућих метода које је наставник применио за остваривање циља.

III разред

Предмет: СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ
Недељни фонд часова: 3 часа
Годишњи фонд часова: 111 часова

Исходи:
препозна најважније типове творбе у српском језику – извођење, слагање, комбиновану творбу и претварање;
разликује значењске односе међу речима;
препозна лексичке механизме – метафору и метонимију;
разликује типове лексике с обзиром на порекло (народне речи, црквенословенске речи и позајмљенице) и сферу употребе (историзми, архаизми, неологизми, термини);
разликује некњижевну лексику од књижевне;
препозна и правилно користи устаљене изразе (фразеологизме);
разликује синтаксичке јединице и познаје све типове реченичних чланова;
препозна особине разговорног стила, посебно оне које га разликују од осталих стилова;

систематизује усвојена знања о књижевности, процењује сопствену успешност, идентификује тешкоће и, уколико их има, утврђује план за њихово превазилажење;
наведе и објасни друштвено-историјске околности које су довеле до појаве симболизма и естетике ларпурлартизма;
упореди српску књижевност модерне са европском и одреди њене специфичности;
наведе примере декаденције у касној фази српске модерне;
повеже појаве у књижевности са друштвено-историјским околностима;
образложи утицај друштва на појаву ангажоване књижевности;
објасни везу између џеза као музике која одређује епоху и књижевних дела инспирисаних том музиком;
повеже формалне одлике књижевног дела (форма, тип приповедања, стилска средства) и његово значење;
правилно пише цртицу у полусложеницама када су у једном реду и када се деле на крају реда;
примењује основна правила транскрипције имена из страних језика;
говори јавно и пред већим аудиторијумом о темама из језика, књижевности и културе;
саслуша туђе мишљење и узме га у обзир приликом своје аргументације;
активно учествује у јавној дебати – припреми се за дебату, аргументовано излаже и изведе закључке;
напише састав на тему из језика и књижевности, уважавајући начела правописа и језичке норме.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
КЊИЖЕВНОСТ Модерна у европској и српској књижевности. Међуратна и ратна књижевност.	47	Фронтални облик Индивидуални рад Комбиновани рад Самостални истраживачки рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Радионица Практичан рад Самостални рад Метода проблема Истраживање	Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика. Израда презентација и пројеката Самопроцена и вршњачка процена Самоевалуација и евалуација на крају тематских периода и током појединих часова; домаћи задатак, писмени задаци, тестови.

				Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика.
ЈЕЗИК Творба речи. Лексикологија. Синтакса. Стилистика. Функционални стилови српског књижевног језика.	11			
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА Правопис. Усмено и писано изражавање.	13			

Корелација са другим предметима: Историја, Социологија, Филозофија, Енглески језик.

Уџбеници: Клетт, Бајић, Љ. Павловић, М. Мркаљ, З. Читанка, Српски језик и књижевност за трећи разред гимназије, Издавачка кућа „Клетт" д.о.о, Београд, 2023.

Додатна литература: Пешикан, М. Јерковић, Ј. И Пижурица, М. Правопис српског језика, школско издање, 8. издање, Београд: Завод за уџбенике, 2008.године; Ђорђевић, Ч.Лучић, Приручник за ученике трећег разреда гимназије и средњих стручних школа, 7. издање, Нови Сад, 2004.

ПРАЋЕЊЕ И ВРДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Поред стандардног, сумативног вредновања које још увек доминира у нашем систему образовања (процењује знање ученика на крају једне програмске целине и спроводи се стандардизованим мерним инструментима – писменим и усменим проверама знања, есејима, тестовима, што за последицу има нередовно учење оријентисано на оцену), савремени приступ настави претпоставља формативно вредновање – процену знања током савладавања програма и стицања одговарајуће компетенције. Резултат оваквог вредновања даје повратну информацију и ученику и наставнику о томе које компетенције су добро савладане, а које не, као и о ефикасности одговарајућих метода које је наставник применио за остваривање циља.

IV разред

Предмет: СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ
Недељни фонд часова: 3 часа
Годишњи фонд часова: 105 часова

Исходи:

разликује основна значења и функције падежа;

разликује све типове независних предикатских реченица и препозна специјалне независне реченице;

разликује напоредне односе међу речима, синтагмама и реченицама;

препозна различите врсте зависних реченица;

правилно употреби и препозна значења личних глаголских облика;

препозна у тексту и наведе особине књижевноуметничког и научног стила;

процени поузданост података које преузима са интернета при писању текста научним стилом;

покаже основна општелингвистичка знања о еволуцији језика и сродности између неких језика;

утврди тематске, идејне, језичке, композиционе и жанровске особине књижевног текста;

протумачи књижевни текст стављајући га у одговарајући културноисторијски контекст;

користи књижевнотеоријске термине у тумачењу књижевног дела;

постави проблемско питање у вези са књижевноуметничким делом, износи суд о њему и аргументује свој суд;

повеже одређене теорије (егзистенцијализам, теорија рецепције/отовореног дела) са књижевноуметничким текстом;

препозна интертекстуалност;

самостално бира књижевна дела изван програма ослањајући се на стечена знања и усвојене вредности;

повеже историјске, религијске, политичке теме у делима која обрађује са изградњом или преиспитивањем националног идентитета у њима;

расправља о елементима родне осетљивости у делима која обрађује;

објасни везу између друштвених кретања у другој половини 20. века, стварања нових музичких праваца и њиховог одраза у књижевности;

правилно користи знаке интерпункције (тачку, запету, тачку са запетом, упитник, узвичник, две тачке, три тачке, црту, заграду, наводнике);

говори јавно и пред већим аудиторијумом о темама из језика, књижевности и културе;

напише састав на тему из језика и књижевности, уважавајући начела правописа и језичке норме.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
КЊИЖЕВНОСТ Послератна и савремена књижевност.	41	Фронтални облик Индивидуални рад Рад у пару Комбиновани рад Самостални истраживачки рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Радионица Практичан рад Самостални рад Метода проблема	Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика. Израда презентација и пројеката Самопроцена и вршњачка процена

			Истраживање	Самоевалуација и евалуација на крају тематских периода и током појединих часова; домаћи задатак, писмени задаци, тестови. Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика.
ЈЕЗИК Синтакса. Стилистика. Општа лингвистика.	9			
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА Правопис. Усмено и писано изражавање.	12			

Корелација са другим предметима: Енглески језик, Музичка култура, Филозофија, Социологија.

Уџбеници: Клетт, Бајић, Љ. Павловић, М. Мркаљ, 4. Читанка, Српски језик и књижевност за четврти разред гимназије, Издавачка кућа „Клетт" д.о.о, Београд, 2023.

Додатна литература: Брборић, В. (2005). Правопис српског језика у наставној пракси. Београд: Филолошки факултет; Дешић, М. (2015). Правопис српског језика – школско издање. Београд: Клет; Ђорђевић, Ч. Лучић, Приручник за ученике трећег разреда гимназије и средњих стручних школа, 4. издање, Београд, 2000.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Поред стандардног, сумативног вредновања које још увек доминира у нашем систему образовања (процењује знање ученика на крају једне програмске целине и спроводи се стандардизованим мерним инструментима – писменим и усменим проверама знања, есејима, тестовима, што за последицу има нередовно учење оријентисано на оцену), савремени приступ настави претпоставља формативно вредновање – процену знања током савладавања програма и стицања одговарајуће компетенције. Резултат оваквог вредновања даје повратну информацију и ученику и наставнику о томе које

компетенције су добро савладане, а које не, као и о ефикасности одговарајућих метода које је наставник применио за остваривање циља.

I разред

Предмет: ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК
Недељни фонд часова: 2 часа
Годишњи фонд часова: 74 часа
Циљ учења страног језика је да ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и унапређивањем стратегија учења страног језика развије комуникативну компетенцију, оспособи се за писмену и усмену комуникацију, интеркулту ално разумевање и професионални развој.

Исходи:
разуме и реагује на одговарајући начин усмене на поруке у вези са активностима у образовном контексту;
разуме основну поруку краћих излагања о познатим темама у којима се користи стандардни језик и разговетан изговор;
разуме информације о релативно познатим и блиским садржајима и једноставна упутства у приватном, јавном и образовном контексту;
разуме општи смисао информативних радијских и телевизијских емисија о блиским темама, у којима се користи стандардни говор и разговетан изговор;
разуме основне елементе радње у краћим видео-записима у којима се обрађују релативно блиске теме, ослањајући се и на визуелне елементе;
разуме суштину исказа (са)говорника који разговарају о блиским темама, уз евентуална понављања и појашњавања;
изводи закључке после слушања непознатог текста у вези са врстом текста, бројем саговорника, њиховим
међусобним односима и намерама, као и у вези са општим садржајем;
ослањајући се на општа знања, искуства и контекст поруке, увиђа значење њених непознатих елемената;
памти и контекстуализује битне елементе поруке;
разликује најучесталије врсте текстова, познајући њихове основне карактеристике, сврху и улогу;
разуме краће текстове о конкретним темама из свакодневног живота, као и језички прилагођене и адаптиране текстове утемељене на чињеницама, везане за домене општих интересовања;
разуме осећања, жеље, потребе исказане у краћим текстовима;
разуме једноставна упутства и саветодавне текстове, обавештења и упозорења на јавним местима;
разуме краће литерарне форме у којима доминира конкретна, фреквентна и позната лексика (конкретна поезија, кратке приче, анегдоте, скечеви, стрипови);
проналази, издваја и разуме у информативном тексту о познатој теми основну поруку и суштинске информације;
идентификује и разуме релевантне информације у мејловима, проспектима, новинским вестима, репортажама, огласима, реду вожње, блоговима;

препознаје основну аргументацију у једноставнијим текстовима (нпр. новинским чланцима или писмима читалаца, као и другим врстама коментара);
наслућује значење непознатих речи на основу контекста;
учествује у краћим дијалозима, размењује информације и мишљење са саговорником о блиским темама и интересовањима;
користи циљни језик као језик комуникације у образовном контексту, прилагођавајући свој говор комуникативној ситуацији, у временском трајању од два до три минута;
описује себе и своје окружење, догађаје у садашњости, прошлости и будућности у свом окружењу и изван њега;
на једноставан начин/укратко изражава своје утиске и осећања и образлаже мишљење и ставове у вези са блиским темама;
описује догађаје и саопштава садржај неке књиге или филма, износећи своје утиске и мишљења;
укратко препричава краћи текст или видео-запис;
излаже унапред припремљену краћу презентацију на одређену тему (из домена личног интересовања);
указује на значај одређених исказа и делова исказа пригодном гестикулацијом и мимиком или наглашавањем и интонацијом;
пише на разложан и једноставан начин о блиским темама из свог окружења и подручја интересовања;
описује особе и догађаје поштујући правила кохерентности (обима 80 100 речи);
описује утиске, мишљења и осећања (обима 70 90 речи);
пише белешке, поруке и лична писма/мејлове да би тражио или пренео релевантне информације;
једноставним језичким средствима резимира прочитани/ преслушани текст о блиским темама и износи сопствено мишљење о њему;
попуњава формуларе, упитнике и различите обрасце у личном и образовном домену;
пише краћа формална писма (писма читалаца, пријаве за праксе, стипендије или омладинске послове);
пише електронске поруке, СМС поруке, учествује у дискусијама на блогу, слика, графикона, детаљних упутстава;
препознаје и разуме, у оквиру свог интересовања, знања и искуства, правила понашања, свакодневне навике, сличности и разлике у култури своје земље и земаља чији језик учи;
препознаје и разуме најчешће присутне културне моделе свакодневног живота земље и земаља чији језик учи;
препознаје и адекватно користи најфреквентније стилове и регистре у вези са елементима страног језика који учи, али и из осталих области школских знања и животних искустава;
препознаје различите стилове комуникације и најфреквентнија пратећа паравербална и невербална средстава (степен формалности, љубазности, као и паравербална средства: гест, мимика, просторни односи међу говорницима, итд.);
користи знање страног језика у различитим видовима реалне комуникације (електронске поруке, СМС поруке, дискусије на блогу или форуму, друштвене мреже);
користи савремене видове комуникације у откривању
културе земаља чији језик учи;

преноси суштину поруке са матерњег на страни језик/са страног на матерњи, додајући, по потреби, објашњења и обавештења, писмено и усмено;
резимира садржај краћег текста, аудио или визуелног записа и краће интеракције;
преноси садржај писаног или усменог текста, прилагођавајући га саговорнику;
користи одговарајуће компензационе стратегије ради превазилажења тешкоћа које се јављају, на пример: преводи или преноси садржај уз употребу описа, парафраза и сл.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА разумевање говора; комуникативна ситуација; монолошко и дијалошко излагање; стандардни језик; изговор; информативни прилози; размена информација; култура и уметност; ИКТ; РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ ТЕКСТА разумевање прочитаног текста; врсте текстова издвајање поруке и суштинских информација; препознавање основне аргументације; непознатеречи; ИКТ УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ усмено изражавање; неформални разговор; формална дискусија; функционална сарадња; интервјуисање; интонација; дијалог; ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ писмено изражавање врсте текста; описивање; стандардне формуле писаног изражавања; лексика и комуникативнефункције; ИКТ; СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА интеркултурност; правила понашања; стереотипи; стилови у комуникацији на страном језику;	Фронтални ; рад у пару; кружне игре Фронтално дёмонстрирање; групне игре Роле-плеј у пару/групи; игре улога мини-пројекат Групни рад парови пита-одговор мини анкета; групни постер	Дијалошка; Моделирање дијалога; вођена имитација TPR; демонстрација и имитација; слушање и извршавање налога Дијалошка и драмска метода; ситуационе картице; симулација учионичких ситуација; Песме/чанти; креативне радионице Вербално-визуелно Q&A; пројектни рад; имитативне игре и пантомима; Визуелна;	Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика. Самоевалуација и евалуација на крају месеца и током појединих часова; домаћи задатак, писмени задаци, тестови

ИКТ; МЕДИЈАЦИЈА преношење поруке са матерњег на страни језик/са страног на матерњи; стратегије преношења поруке са матерњег на страни језик/са страног на матерњ ГРАМАТИКА **Именице** Бројиве и небројиве именице. Множина именица (правилна и неправилна). Саксонски генитив **Члан** Употреба одређеног и неодређеног члана. Изостављање члана. **Заменице** Личне, показне, присвојне, релативне, одричне и узајамно повратне. **Детерминатори** Присвојни, показни, неодређени, квантификатори. **Придеви и прилози** Грађење и употреба придева и прилога. Место придева и прилога у реченици. **Предлози** Најчешћи предлози за оријентацију у простору и времену. Предлози после придева (нпр. *good at, interested in*) и послеглагола (нпр. *work for, speak to*). **Бројеви** Прости, редни и децимални бројеви; разломци; основне рачунске операције. **Везници**			

Повезивање елемената исте важности: *for, and, nor, but, or,yet, so.* **Глаголи** **Глаголска времена (активне и пасивне конструкције)** Употреба садашњих времена (*Present Simple Tense, PresentContinuous Tense, Present Perfect Tense*). Употреба прошлих времена (*Past Simple Tense, Past Continuous Tense, Past Perfect Tense*).Начини изражавања будућности (*Future Simple Tense, be going to,Present Continuous Tense, Present Simple Tense).* Глаголи и фразе праћени инфинитивом или *-ing* обликом. **Модални глаголи** (*can, can't, could, should, must, have to,needn't, mustn't, may*). **Фразални глаголи** са *across, back, down...* (нпр. *come across,come back, cut down*). **Творба речи** Сложенице. Најчешћи суфикси и префикси. **Реченица** Ред речи у реченици. Потврдне, упитне и одричне реченице. Погодбене реченице (реалне, потенцијалне). Неуправни говор (без слагања времена ОПШТЕ ТЕМЕ – Свакодневни живот (комуникација међу младима, генерацијски конфликти и начини превазилажења, међувршњачка подршка) – Образовање (образовање у земљама чији се језик учи, школовање које припрема за студије или свет рада, образовање за све) – Познати региони у земљама чији се језик учи, њихова обележја – Културни живот (манифестације које млади радо посећују у земљи и земљама чији се језик учи, међународни пројекти и учешће на њима) – Заштита човекове			

околине (акције на нивоу града, школе, волонтерски рад) – Медији (штампа, телевизија, електронски медији) – Интересантне животне приче и догађаји – Свет компјутера (млади и друштвене мреже) СТРУЧНЕ ТЕМЕ 1) Основне поделе у музици; класична и забавна музика; основне поделе у оквиру класичне музике; 2) Основне ознаке динамике и темпа с освртом на значења; 3) Музички инструменти.			

Уџбеник: SOLUTIONS INTERMEDIATE, Tim Falla, Paul A Davies

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању. Процес праћења и вредновања може започети иницијалним (или: дијагностичким) оцењивањем. Овим се установљује колико ученик влада пређашњим градивом неопходним за даље учење страног језика. На основу иницијалног теста наставник ће лакше планирати и организовати процес учења, па и индивидуализовати приступ ученицима. Формативно оцењивање, којим се вреднују ученикова постигнућа, у начелу треба да подржава и ученика и учење. Оно треба да се спроводи чешће, и да буде интерактивно, то јест да и ученици учествују у оцењивању: њихово самопроцењивање и узајамно процењивање треба да буде део укупног процеса оцењивања. Циљ тога је да се код ученика подстакне самосталност и одговорност. Наставник притом добија увид у то како ученик учи, прикупља информације о постигнућима, и на том основу модификује наставу и остале активности. Формативно оцењивање олакшава наставнику и да утврди критеријуме за вредновање постигнућа. Наставник ученику током праћења његовог рада и активности мора пружати повратне информације како би му помогао да постигне предвиђени исход. Формативно оцењивање даће и самом наставнику назнаке о квалитету његовог рада и ефикасности примењених метода. Сумативним оцењивањем вреднује се резултат учења. Овакво оцењивање спроводи се периодично, на крају појединих делова програма и по завршетку читавог програма. Оријентисано на прошлост, оно сумира постигнућа до тренутка оцењивања. Сумативним оцењивањем наставник ће утврдити да ли је ученик постигао предвиђене резултате, то јест исходе учења. Наставник треба нарочито да подржи саморефлексију код ученика: потребно је да ученик у одређеној мери објективно процењује шта зна, уме и може. Такође треба подстицати вршњачко учење, тј. сарадњу међу ученицима при утврђивању градива, усвајању новог, раду на пројектним задацима итд.

II разред
Предмет: ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК
Недељни фонд часова: 2 часа
Годишњи фонд часова: 74 часова
Исходи:
разуме и извршава упутства и налоге за различите активности у образовном контексту и у свакодневним (приватним и јавним) комуникативним ситуацијама;
разуме општи садржај и најважније појединости краћих монолошких и дијалошких излагања о познатим и узрасно примереним темама, у којима се користи стандардни језик и разговетан изговор уз одговарајући број понављања или успоренији темпо говора;
разуме општи смисао информативних прилога (на интернету, радију, телевизији) о познатим или блиским темама, у којима се користи стандардни говор и разговетан изговор уз одговарајући број понављања;
разуме основне елементе садржаја (актере и њихове међусобне односе, околности радње, заплет и епилог...) у краћим медијски подржаним аудио и аудио-визуелним формама (исечци аудио-књига дијалошког карактера, радио-драма и других радијских снимака, краћих филмова и серија; видео спотови, прилози са јутјуба итд.), у којима се обрађују блиске, познате и узрасно примерене теме;
разуме суштину размене информација саговорника који разговарају о блиским и познатим темама, уз евентуална понављања и појашњавања;
разуме основне (суштинске) аргументе, жеље, потребе и мишљења саговорника, уколико су изнета једноставним језичким средствима, умереним темпом говора и уз евентуалну невербалну, паравербалну или визуелну подршку;
разуме најопштији садржај излагања у којима се на узрасно примерен начин тематизују опште друштвена питања;
разуме општи смисао и одређене препознатљиве појединости текстова класичне и савремене музике различитих жанрова;
разуме краће текстове о конкретним, блиским темама из свакодневног живота, као и о темама културног, наставног и образовног контекста;
разуме општи садржај и допунске информације из обавештења или упозорења на јавним местима;
разуме једноставније описе догађаја, намера, осећања и интересовања из преписке коју добија (имејлови, поруке, писма);
проналази и издваја релевантне информације из обавештења или проспеката и рекламних материјала;
разуме основну нит аргументације, чак и уколико не разуме све детаље текста;
разуме краће текстове на блиске, познате и обрађиване друштвене теме, препознаје најважније ауторове ставове и закључке;
разуме једноставне књижевне текстове различитих жанрова (поезија, проза, драма) у којима се појављују учесталије метафоре;
открива значење непознатих речи у писаном тексту на основу познатог контекста и језичког предзнања;
усклађује интонацију, ритам и висину гласа са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације;
користи релативно спонтано и самостално циљни језик као језик комуникације у учионици са наставником и са осталим ученицима и ученицама;

описује особе, радњу, место, доживљај или актуелна дешавања у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке и ванјезичке елементе;
саопштава и интерпретира најважније информације садржаја писаних, илустрованих и усмених текстова на теме предвиђене наставним програмом, користећи познате језичке елементе;
саопштава и интерпретира најважније информације садржаја кратких емисија, видео записа на теме предвиђене наставним програмом, користећи познате језичке елементе;
износи своје мишљење, изражава и образлаже ставове и реагује на мишљење и ставове других (допадање/недопадање итд.), користећи познате и једноставне језичке елементе;
започиње и учествује у дијалогу и размењује мишљења и информације у вези са својим окружењем и свакодневним ситуацијама;
представља укратко резултате самосталног истраживања на одређену тему;
интерпретира тематски прилагођене песме, рецитације и скечеве;
користи интонацију, ритам и висину гласа у складу са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације;
попуњава формуларе, упитнике и различите обрасце у личном и образовном домену;
пише белешке, поруке (имејлове, СМС поруке и сл.) да би тражио или пренео релевантне информације користећи стандардне формуле писаног изражавања;
пише текстове према моделу, уз помоћ илустрација, табела, слика, графикона, детаљних упутстава;
резимира прочитани/преслушани текст о блиским, познатим и обрађиваним друштвеним темама користећи једноставна језичка средства;
пише о блиским темама из свог окружења и подручја интересовања;
описује особе и догађаје поштујући правила кохерентности користећи фреквентне речи и изразе;
пише о властитом искуству описујући своје утиске и осећања, износећи мишљења, планове и очекивања, једноставним језичким средствима;
препознаје и наводи најзначајније личности и догађаје културе земље/ земаља чији језик учи и разуме њихову улогу у светским оквирима;
познаје правила понашања, свакодневне навике, сличности и разлике у култури своје земље и земље/ земаља чији језик учи;
препознаје најчешће стереотипе у вези са културом своје земље и земаља чији језик учи;
разликује основне облике примереног и непримереног понашања у контексту културе земље/ земаља чији језик учи (у односу на категорије времена, простора и покрета у комуникацији, као нпр. тачност, лични простор, мимика и сл.);
препознаје и користи најфреквентније регистре и стилове у комуникацији на страном језику у складу са степеном формалности комуникативне ситуације;
истражује различите аспекте култура земље/ земаља чији језик учи у оквиру својих интересовања;
користи савремене видове комуникације у откривању културе земље/земаља чији језик учи;
користи знање страног језика у различитим видовима реалне комуникације (електронске поруке, СМС поруке, дискусије на блогу или форуму, друштвене мреже).

преноси суштину и најважније појединости поруке са матерњег на страни језик/са страног на матерњи, додајући, по потреби, једноставнија објашњења и обавештења, писмено и усмено;
у писаном облику резимира на структурисан начин садржај краћег текста, аудио или визуелног записа и краће интеракције;
у усменом облику преноси садржај писаног или усменог текста, прилагођавајући га исказаним или претпостављеним потребама саговорника;
користи одговарајуће компензационе стратегије ради превазилажења тешкоћа које се јављају, на пример:
преноси садржај уз употребу описа, парафраза и сл.;

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА разумевање говора; комуникативна ситуација; монолошко и дијалошко излагање; стандардни језик; изговор; информативни прилози; размена информација; култура и уметност; ИКТ РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ ТЕКСТА разумевање прочитаног текста; врсте текстова издвајање поруке и суштинских информација; препознавање основне аргументације; непознате речи; ИКТ УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ усмено изражавање; неформалниразговор; формална дискусија; функционална сарадња; интервјуисање; интонација; дијалог; ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ писмено изражавање врсте текста; описивање; стандардне формуле писаног изражавања лексика и комуникативне функције ИКТ; СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА интеркултурност правила понашања; стереотипи; стилови у комуникацији на страном језику;	Фронтални ; рад у пару; кружне игре Фронтално демонстрирање; групне игре Роле-плеј у пару/групи; игре улога мини-пројекат Групни рад парови пита-одговор мини анкета; групни постер	Дијалошка; Моделирање дијалога; вођена имитација TPR; демонстрација и имитација; слушање и извршавање налога Дијалошка и драмска метода; ситуационе картице; симулација учионичких ситуација; Песме/чанти; креативне радионице Вербално-визуелно Q&A; пројектни рад; имитативне игре и пантомима; Визуелна;	Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика. Самоевалуација и евалуација на крају месеца и током појединих часова; домаћи задатак, писмени задаци, тестови

ИКТ; МЕДИЈАЦИЈА преношење поруке са матерњег на страни језик/са страног на матерњи; стратегије преношења поруке са матерњег на страни језик/са страног на матерњи; ГРАМАТИКА **Именице** Именице у функцији придева **Члан** Употреба одређеног и неодређеног члана. Изостављање члана. **Заменице и детерминатори** Присвојне Повратне. **Придеви и прилози** Прилози учесталости Компаративи и суперлативи **Предлози** Предлози после именица (нпр. *Difference between*) Предлози после глагола (нпр. *talk to, look at*). **Везници** Повезивање елемената исте важности: *for, and, nor, but, or,yet, so.* **Творба речи** Суфикси за именице које означавају занимања –er/or, -ist, -ician **Фразални глаголи** са *on, off, up, down...* (нпр. *Go on, takeoff, cut down*). **Глаголи** Обнављање обрађених глаголских времена са посебним ак центом на употреби прошлих времена: *Past Simple, Past Continuous, Present Perfect, Past Perfect* *Usedto/would* за уобичајене радње у прошлости Will/going to за предвиђање Модални глаголи (*may/might; must/have to; must/mustn't/needn't;)* Пасивни глаголски облици и конструкције			

Реченица Питања (*WH-questions, Tag questions*) Погодбене реченице (потенцијалне, ирреалне). Неуправни говор (са и без слагања времена). Тематске области: - Свакодневни живот (организација времена, послова, слободно време) - Свет рада (перспективе и образовни системи) - Интересантне животне приче и догађаји - Свет уметности - Живи свет и заштита човекове околине - Научна достигнућа, модерне технологије и свет компјутера (распрострањеност, примена, корист и негативне стране) - Медији и комуникација - Храна и здравље (навике у исхрани, карактеристична јела и пића у земљама света) - Потрошачко друштво - Спортови и спортске манифестације - Србија – моја домовина - Познати градови и њихове знаменитости, региони и земље у којима се говори циљни језик - Европа и заједнички живот народа СТРУЧНЕ ТЕМЕ 1 Понављање и проширивање знања везаних за ознаке динамике и темпа с освртом на значења; 2) Музички инструменти - општа подела; 3) Биографије познатих композитора и извођача.			

Уџбеник: SOLUTIONS INTERMEDIATE, Tim Falla, Paul A Davies

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању. Процес праћења и вредновања може започети иницијалним (или: дијагностичким) оцењивањем. Овим се установљује колико ученик влада пређашњим градивом неопходним за даље учење страног језика. На основу иницијалног теста наставник ће лакше планирати и организовати процес учења, па и индивидуализовати приступ ученицима. Формативно оцењивање, којим се вреднују ученикова постигнућа, у начелу треба да подржава и ученика и учење. Оно треба да се спроводи чешће, и да буде интерактивно, то јест да и ученици учествују у оцењивању: њихово самопроцењивање и узајамно процењивање треба да буде део укупног процеса оцењивања. Циљ тога је да се код ученика подстакне самосталност и одговорност. Наставник притом добија увид у то како ученик учи, прикупља информације о постигнућима, и на том основу модификује наставу и остале активности. Формативно оцењивање олакшава наставнику и да утврди критеријуме за вредновање постигнућа. Наставник ученику током праћења његовог рада и активности мора пружати повратне

информације како би му помогао да постигне предвиђени исход. Формативно оцењивање даће и самом наставнику назнаке о квалитету његовог рада и ефикасности примењених метода. Сумативним оцењивањем вреднује се резултат учења. Овакво оцењивање спроводи се периодично, на крају појединих делова програма и по завршетку читавог програма. Оријентисано на прошлост, оно сумира постигнућа до тренутка оцењивања. Сумативним оцењивањем наставник ће утврдити да ли је ученик постигао предвиђене резултате, то јест исходе учења. Наставник треба нарочито да подржи саморефлексију код ученика: потребно је да ученик у одређеној мери објективно процењује шта зна, уме и може. Такође треба подстицати вршњачко учење, тј. сарадњу међу ученицима при утврђивању градива, усвајању новог, раду на пројектним задацима итд.

III разред

Предмет: ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК
Недељни фонд часова: 2 часа
Годишњи фонд часова: 74 часа

Исходи:
разуме и извршава упутства и налоге за различите активности, у приватним и јавним комуникативним ситуацијама, исказане стандардно језичком артикулацијом, уз минимално ометање позадинским шумовима;
разуме општи садржај и важније појединости монолошких излагања у вези са друштвено релевантним и узрасно примереним темама, уколико се користи стандардни језик;
разуме општи смисао и најважније појединости информа тивних прилога из различитих медија о познатим, друштвено и узрасно релевантним темама, у којима се користи стандардни говор;
разуме битне елементе садржаја у краћим аудио и аудио визуелним формама, у којима се обрађују блиске, познате и узрасно примерене теме;
разуме општи садржај и идентификује важније појединости дијалошких форми у којима учествује двоје или више говорника, уколико је реч о размени информација, мишљења и ставова на познате и блиске теме из свакодневног живота, уз употребу стандардно језичких елемената и споријег ритма;
разуме општи садржај и идентификује важније појединости дијалошких форми у којима учествује двоје или више говорника, уколико је реч о размени информација, мишљења и ставова на познате и блиске теме из свакодневног живота, уз употребу стандардно језичких елемената и споријег ритма, уз евентуална понављања и појашњења;
разуме садржај и већину тематски повезаних појединости у текстовима савремене музике различитих жанрова, уз поновљена слушања и одговарајућу припрему.
примењује стратегије читања које омогућавају откривање значења непознатих речи;
разуме општи садржај и најважније појединости дужих текстова у вези с темама везаним за лична интересовања;
разуме општи садржај и најважније појединости аутентичних, адаптираних и неаутентичних дужих текстова у вези с блиским темама;

разуме општи садржај и најважније појединости текстова о мање познатим темама, које спадају у шири спектар интересовања;
разуме општи садржај и најважније појединости дужих текстова о различитим конкретним и делимично апстрактним темама;
разуме текстове који садрже различита упутства;
разуме дуже и сложеније савремене књижевне текстове различитих жанрова, примерене узрасту;
користи самостално циљни језик као језик комуникације;
говори, с лакоћом, о познатим темама и темама које су из домена његовог интересовања на кохерентан начин, примењујући познату лексичку грађу и језичке структуре;
препричава неки догађај или дешавање и износи очекивања у вези са тим;
укратко образлаже и објашњава разлоге догађаја или дешавања;
образлаже своје мишљење и реагује на мишљење других;
излаже пред публиком, на разумљив начин, унапред припремљену презентацију на познате и одабране теме уз помоћ визуеалног подстицаја;
током и после презентације разуме питања у вези са темом, одговара на њих и пружа додатна објашњења;
учествује у дијалогу и размењује мишљења и информације у вези са својим окружењем и свакодневним ситуацијама;
интерпретира тематски прилагођене песме, рецитације и скечеве;
користи интонацију, ритам и висину гласа у складу са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације;
пише текст примењујући правила правописа и интерпункције, поштујући основна начела организације текста;
пише текстове о блиским темама из свог окружења и подручја интересовања;
пише краће прегледе/ сажетке књига, филмова, тв емисија и сл. користећи једноставне изразе;
описује утиске, мишљења, осећања, истиче предности и мане неке појаве или поступка;
пише белешке, поруке (имејлове, смс поруке и сл.), детаљне извештаје у којима тражи или преноси релевантне информације;
пише одговоре у којима тражи и преноси релевантне информације и објашњења користећи стандардне формуле писаног изражавања;
пише о властитом искуству, описује своје утиске, планове и очекивања износећи личан став и аргументе;
пише текстове према моделу, тумачи и описује илустрације, табеле, слике, графиконе, истичући релевантне детаље;
пише неформална писма/мејлове/позивнице и сл. користећи се устаљеним изразима за одбијање/прихватање позива, извињења и сл.;
познаје основне одлике екосистема и друштвеног система земаља чији језик учи и разуме њихову међусобну условљеност;
објашњава на једноставан начин традиционално схваћене одлике властите културе припадницима страних култура;
објашњава, на једноставан начин, традиционално схваћене одлике култура чији језик учи припадницима властите културе;
увиђа и разуме да поступци учесника у свакодневним комуникативним ситуацијама могу да буду протумачени на различите начине;

увиђа и разуме постојање културног плуралитета у својој земљи и земљама чији језик учи;
реагује адекватно на најчешће облике примереног и непримереног понашања у контексту културе земље/ земаља чији језик учи, примењујући обрасце љубазног понашања;
користи фреквентније регистре у комуникацији на страном језику у складу са степеном формалности комуникативне ситуације;
користи на креативан начин ограничена знања из различитих језика како би успешно остварио комуникативну намеру;
истражује различите аспекте култура земље/ земаља чији језик учи у оквиру својих интересовања;
користи савремене видове комуникације у откривању културе земље/ земаља чији језик учи;
користи знање страног језика у различитим видовима реалне комуникације;
преноси, на структурисан начин, основне информација из више сродних текстова, у писаном и усменом облику;
преноси општи садржај из текстуалних извора у којима се износе различити ставови, у писаном облику;
преноси, у усменом облику, садржај усменог излагања или писаног текста прилагођавајући регистар и стил потре- бама комуникативне ситуације;
посредује у неформалној усменој интеракцији уз уважавање различитих културних вредности и избегавајући двосмислености и нејасноће.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА разумевање говора; комуникативна ситуација; монолошко и дијалошко излагање; стандардни језик; изговор; информативни прилози; размена информација; култура и уметност; ИКТ; РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ ТЕКСТА разумевање прочитаног текста; врсте текстова; издвајање поруке и суштинских информација; препознавање основне аргументације; непознате речи; ИКТ; УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ усмено изражавање; неформални разговор; формална дискусија; функционална комуникација; интервјуисање; интонација; дијалог; ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ писмено изражавање врсте текста; описивање; стандардне формуле писаног изражавања лексика и комуникативне функције; ИКТ; СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА интеркултурност; екосистем; друштвени систем; правила понашања; стереотипи; стилови у комуникацији на страном језику; ИКТ; МЕДИЈАЦИЈА стратегије преношења поруке са матерњег на страни језик/са страног на матерњи; посредовање;	Фронтални ; рад у пару; кружне игре Фронтално демонстрирање; групне игре Роле-плеј у пару/групи; игре улога мини-пројекат Групни рад парови пита-одговор мини анкета; групни постер	Дијалошка; Моделирање дијалога; вођена имитација TPR; демонстрација и имитација; слушање и извршавање налога Дијалошка и драмска метода; ситуационе картице; симулација учионичких ситуација; Песме/чанти; креативне радионице Вербално-визуелно Q&A; пројектни рад; имитативне игре и пантомима; Визуелна;	Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика. Самоевалуација и евалуација на крају месеца и током појединих часова; домаћи задатак, писмени задаци, тестови

ГРАМАТИКА **Именице** Множина именица: *pluralia tantum, singularia tantum* Збирне именице са глаголом у једнини и множини (Нпр. *people, police; family, team, orchestra ...*) **Члан** (проширивање опсега употреба и изостављања одређеног и неодређеног члана) **Заменице** Сложене заменице са *some-, any-, no-* Неодређене заменице **Детерминатори** **Придеви и прилози** Придеви и прилози истог облика *(fast, early, late, hard)* Прилози са два облика (Нпр. *hard/hardly, near/nearly*) Појачавање значења придева и прилога (*so, such, too, enough*) **Везници** Везници у пару: *as... as, both... and, so... as, either... or, neither... nor, not... only, but... also, though... yet)* **Творба речи** Најчешћи суфикси (*-hood, -ness, -ment, -ion/-ation)* и префикси (*co-, dis-, in-, mis-)* за творбу именица Одрични префикси: *un-, in-, im-, ir-, dis-* **Глаголи** *обнављање обрађених глаголских времена *Present Perfect continuous, Past Perfect Continuous* Изражавање будућности: *Future perfect, Future continuous* Коњунктив садашњи и прошли Герунд (употреба после глагола *enjoy, prefer, avoid...* и после израза *It's nouse, I can't help ...)* Модални глаголи са инфинитивом перфекта Пасивне конструкције *Causative have/get* Пасивни изрази (Нпр. *It is said that... He is believed to ...*) **Предлози** Предлози после придева и партиципа (Нпр. *angry about, fondof, disappointed*			

with) Предлози после глагола (Нпр. *congratulate on, borrow from,divide into ...)* **Фразални глаголи** са објектом *(Take off your coat. /Take your coat off.)* **Реченица** **Релативне реченице** (рестриктивне и нерестриктивне) **Погодбене реченице** (обнављање сва три типа) Тематске области: - Свакодневни живот (организација времена, послова, слободно време) - Свет рада (перспективе и образовни системи) - Интересантне животне приче и догађаји - Свет уметности - Живи свет и заштита човекове околине - Научна достигнућа, модерне технологије и свет компјутера (распрострањеност, примена, корист и негативне стране) - Медији и комуникација - Храна и здравље (навике у исхрани, карактеристична јела и пића у земљама света) - Потрошачко друштво - Спортови и спортске манифестације - Србија – моја домовина - Познати градови и њихове знаменитости, региони и земље у којима се говори циљни језик - Европа и заједнички живот народа СТРУЧНИ ТЕКСТ 1) Анегдоте и краће биографије познатих композитора и извођача; 2) Музички инструменти – систематизација; 3) Пропозиције такмичења и фестивала – актуелне пропозиције преузете са Интернета; упознавање ученика са административним стилом			

Уџбеник: SOLUTIONS UPPER INTERMEDIATE , Tim Falla, Paul A Davies

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању. Процес праћења и вредновања може започети иницијалним (или: дијагностичким) оцењивањем. Овим се установљује колико ученик влада пређашњим градивом неопходним за даље учење страног језика. На основу иницијалног теста наставник ће лакше планирати и организовати процес учења, па и индивидуализовати

приступ ученицима. Формативно оцењивање, којим се вреднују ученикова постигнућа, у начелу треба да подржава и ученика и учење. Оно треба да се спроводи чешће, и да буде интерактивно, то јест да и ученици учествују у оцењивању: њихово самопроцењивање и узајамно процењивање треба да буде део укупног процеса оцењивања. Циљ тога је да се код ученика подстакне самосталност и одговорност. Наставник притом добија увид у то како ученик учи, прикупља информације о постигнућима, и на том основу модификује наставу и остале активности. Формативно оцењивање олакшава наставнику и да утврди критеријуме за вредновање постигнућа. Наставник ученику током праћења његовог рада и активности мора пружати повратне информације како би му помогао да постигне предвиђени исход. Формативно оцењивање даће и самом наставнику назнаке о квалитету његовог рада и ефикасности примењених метода. Сумативним оцењивањем вреднује се резултат учења. Овакво оцењивање спроводи се периодично, на крају појединих делова програма и по завршетку читавог програма. Оријентисано на прошлост, оно сумира постигнућа до тренутка оцењивања. Сумативним оцењивањем наставник ће утврдити да ли је ученик постигао предвиђене резултате, то јест исходе учења. Наставник треба нарочито да подржи саморефлексију код ученика: потребно је да ученик у одређеној мери објективно процењује шта зна, уме и може. Такође треба подстицати вршњачко учење, тј. сарадњу међу ученицима при утврђивању градива, усвајању новог, раду на пројектним задацима итд.

IV разред

Предмет: ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК
Недељни фонд часова: 2 часа
Годишњи фонд часова: 70 часова

Исходи:
разуме и извршава упутства и налоге за различите актиности, укључујући и оне у којима постоји узрочнопоследични и/или хронолошки след од неколико једноставнијих корака које треба обавити, и то различитим приватним и јавним комуникативним ситуацијама и у образовном контексту, исказаних споријим ритмом и сасвим разговетном стандардно језичком артикулацијом, уз минимално ометање позадинским шумовима;
разуме општи садржај и важније појединости монолошких излагања на познате теме, друштвено релевантних, узрасно примерених и у складу са личним интересовањима, уколико се користи стандардни језик;
разуме општи смисао и најважније појединости информативних прилога из различитих медија о познатим, друштвено и узрасно релевантним темама, у којима се користи стандардни говор;
разуме битне елементе садржаја (главну тему и најважније споредне елементе тематике, актере и њихове међусобне односе, околности радње, заплет и епилог, хронологију дешавања у општим цртама, главне узрочнопоследичне аспекте) у краћим медијски подржаним аудио и аудио-визуелним формама, у којима се обрађују блиске, познате и узрасно примерене теме;

разуме општи садржај и идентификује важније појединости дијалошких форми у којима учествује двоје или више говорника, уколико је реч о размени информација, мишљења и ставова на познате и блиске теме из свакодневног живота, уз употребу стандардно језичких елемената и споријег ритма, без упадљивих индивидуалних говорних специфичности и паралелног говора учесника у комуникацији (тзв. „упадања у реч"), а уз евентуална понављања и појашњења (по потреби);
разуме једноставнија образложења ставова и мишљења саговорника, прати нит аргументације и евентуалне противаргументе, формулисане једноставнијим језичким средствима и изнете на недвосмислен начин, уз евентуалне пропратне невербалне и паравербалне комуникативне сигнале;
разуме садржај и већину тематски повезаних појединости у текстовима савремене музике различитих жанрова, уз поновљена слушања и одговарајућу припрему.
примењује стратегије читања које омогућавају откривање значења непознатих речи;
разуме општи садржај и најважније појединости дужих текстова о различитим конкретним и апстрактним темама;
разуме садржај различитих информативних текстова;
разуме дуже и сложеније савремене књижевне текстове различитих жанрова, примерене узрасту;
користи спонтано и самостално циљни језик као језик комуникације у учионици и ван ње;
говори о одређеним тематским областима на методичан/ систематичан начин, наглашавајући важне елементе и значајне детаље;
опширно описује или излаже на тему из ширег окружења и домена интересовања, користећи додатна образложења;
у интеракцији са саговорником исказује и брани своје идеје и мишљења о актуелним дешавањима уз објашњења, аргументацију и коментаре;
излаже свој став и подржава предности и истиче мане различитих опција;
брани и заступа свој став и изражава слагање или неслагање са саговорником;
пише есеје о блиским темама из свог окружења и подручја интересовања, износећи сопствено мишљење, аргументујући своје ставове и наглашавајући релевантне детаље;
пише прегледе/ сажетке књига, филмова, тв емисија и др;
пише текст примењујући правила правописа и интерпункције, повезујући све делове текста у смислену целину;
описује стварне и замишљене догађаје, утиске, мишљења, осећања;
истиче предности и мане неке појаве или поступка;
сажима, препричава и систематизује садржаје и информације из сложенијих текстова;
пише детаљне извештаје у којима тражи или преноси релевантне информације и објашњења, користећи стандардне формуле писаног изражавања;
пише о властитом искуству, описује своје утиске, планове и очекивања, износећи личан став и аргументе и процењујући другачије ставове и идеје;
тумачи и описује илустрације, табеле, слике, графиконе, истичући релевантне детаље;
пише формална и неформална писма/мејлове/позивнице, користећи се устаљеним изразима за одбијање/прихватање позива, упућивање извињења;
анализира различите аспекте екосистема и друштвеног система своје земље и земаља чији језик учи;
објашњава и критички анализира могући узрок неспоразума у интерперсоналној и интеркултурној комуникацији;

процењује како властита и туђа уверења и вредности утичу на начин на који се опажају и разумеју други људи и културе;
дискутује аргументовано о културној условљености понашања због које су различити феномени опажени као уобичајени, односно чудни, као нпр. различити обрасци понашања, навике у исхрани и сл.;
реагује адекватно на најчешће облике примереног и непримереног вербалног понашања у контексту културе земље/ земаља чији језик учи, примењујући обрасце љубазног понашања;
користи фреквентне регистре у комуникацији на страном језику у складу са степеном формалности комуникативне ситуације;
истражује различите аспекте култура земље/ земаља чији језик учи у оквиру својих интересовања;
користи савремене видове комуникације у откривању културе земље/ земаља чији језик учи;
користи знање страног језика у различитим видовима реалне комуникације.
пореди, сажима и на структурисан начин преноси основне информација из више сродних текстова, у писаном и усменом облику;
преноси садржај из текстуалних извора у којима се износе различити ставови и аргументи, у писаном облику;
преноси, у усменом облику, садржај писаног текста или усменог излагања, уз изношење сопственог тумачења и става;
посредује у неформалној усменој интеракцији уз преношење и тумачење различитих, културно условљених вредности и ставова.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА разумевање говора; комуникативна ситуација; монолошко и дијалошко излагање; стандардни језик; изговор; информативни прилози; размена информација; култура и уметност; ИКТ; РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ ТЕКСТА разумевање прочитаног текста; врсте текстова; издвајање поруке и суштинских информација; препознавање основне аргументације; непознате речи; ИКТ; УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ усмено изражавање; неформални разговор; формална дискусија; функционална комуникација;	Фронтални ; рад у пару; кружне игре Фронтално демонстрирање; групне игре Роле-плеј у пару/групи; игре улога мини-пројекат Групни рад парови пита-одговор мини анкета; групни постер	Дијалошка; Моделирање дијалога; вођена имитација TPR; демонстрација и имитација; слушање и извршавање налога Дијалошка и драмска метода; ситуационе картице; симулација учионичких ситуација; Песме/чанти; креативне радионице Вербално-визуелно	Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика. Самоевалуација и евалуација на крају месеца и током појединих часова; домаћи задатак, писмени задаци, тестови

интеракција; интонација; дијалог; ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ писмено изражавање; есеј; врсте текста; описивање; стандардне формуле писменог изражавања; лексика и комуникативне функције; ИКТ СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА интеркултурност; екосистем; друштвени систем; правила понашања; стереотипи; стилови у комуникацији на страном језику; ИКТ; МЕДИЈАЦИЈА стратегије преношења поруке са матерњег на страни језик/са страног на матерњи; посредовање; ГРАМАТИКА **Именице** Множина сложеница Множина именица страног порекла Дупли генитив **Члан** (утврђивање и проширивање опсега употреба и изостављања одређеног и неодређеног члана) **Инверзија после одричних прилога** *(Not only, No sooner, Seldom, Rarely, Never ...)* **Везници** Повезивање зависне реченице са главном: *when, that, while, because, although, though, since, after, as, if,until, as if, as though, so that, in order that*) **Творба речи** Суфикси за прављење придева (*-able, -ary, -ful, -less, -ous , -ic, -ical...)* Сложенице: именице (*breakdown, software, passer-by*...)и придеви (*blue-eyed, short-sleeved ...*) **Глаголи** *обнављање обрађених глаголских времена		Q&A; пројектни рад; имитативне игре и пантомима; Визуелна;	

simple and continuous forms (глаголи стања и радње: *think,feel, look, see, smell, taste, appear)* *Future Continuous / Future Perfect / Future Perfect Continuous* Партицип перфекта Глаголи праћени герундом или инфинитивом Модални глаголи са инфинитивом перфекта *(musthave/couldhave/can'thave...)* Садашњи и прошли коњунктив **Предлози у изразима за време** (Нпр. *on time/in time, at the end/in the end/at last ...)* **Фразални глаголи** (од три дела, нпр: *split up with, run out of,come up with...*) **Реченица** Скраћивање реченица партиципом (временске, релативне,узрочне клаузе) Неуправни говор (са слагањем времена; различити типовиреченица) Мешовите кондиционалне реченице **Тематске области:** Свакодневни живот (организација времена, послова, слободно време) Свет рада (перспективе и образовни системи) Интересантне животне приче и догађаји Свет уметности Живи свет и заштита човекове околине Научна достигнућа, модерне технологије и свет компјутера (распрострањеност, примена, корист и негативне стране) Медији и комуникација Храна и здравље (навике у исхрани, карактеристична јела ипића у земљама света) Потрошачко друштво Спортови и спортске манифестацијеСрбија – моја домовина Познати градови и њихове знаменитости, региони и земље укојима се говори циљни језик Европа и заједнички живот народа СТРУЧНЕ ТЕМЕ 1)Пропозиције такмичења и фестивала – актуелне пропозиције преузете са Интернета; упознавањеученика са административним стилом; 2) Анегдоте и биографије познатих композитора и извођача;			

3) Израда портфолија.			

Уџбеник: SOLUTIONS UPPER INTERMEDIATE , Tim Falla, Paul A Davies

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са *Правилником о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању.* Процес праћења и вредновања може започети иницијалним (или: дијагностичким) оцењивањем. Овим се установљује колико ученик влада пређашњим градивом неопходним за даље учење страног језика. На основу иницијалног теста наставник ће лакше планирати и организовати процес учења, па и индивидуализовати приступ ученицима.

Формативно оцењивање, којим се вреднују ученикова постигнућа, у начелу треба да подржава и ученика и учење. Оно треба да се спроводи чешће, и да буде интерактивно, то јест да и ученици учествују у оцењивању: њихово самопроцењивање и узајамно процењивање треба да буде део укупног процеса оцењивања. Циљ тога је да се код ученика подстакне самосталност и одговорност. Наставник притом добија увид у то како ученик учи, прикупља информације о постигнућима, и на том основу модификује наставу и остале активности. Формативно оцењивање олакшава наставнику и да утврди критеријуме за вредновање постигнућа. Наставник ученику током праћења његовог рада и активности мора пружати повратне информације како би му помогаода постигне предвиђени исход. Формативно оцењивање даће и самом наставнику назнаке о квалитету његовог рада и ефикасности примењених метода.

Сумативним оцењивањем вреднује се резултат учења. Овакво оцењивање спроводи се периодично, на крају појединих делова програма и по завршетку читавог програма. Оријентисано на прошлост, оно сумира постигнућа до тренутка оцењивања. Сумативним оцењивањем наставник ће утврдити да ли је ученик постигао предвиђене резултате, то јест исходе учења.

Наставник треба нарочито да подржи саморефлексију код ученика: потребно је да ученик у одређеној мери објективно процењује шта зна, уме и може. Такође треба подстицати вршњачко учење, тј. сарадњу међу ученицима при утврђивању градива, усвајању новог, раду на пројектним задацима итд. Модалитети и квалитет те сарадње даваће наставнику шири увид у сопствени рад и у напредак ученика.

ДРУГИ СТРАНИ ЈЕЗИК/ НЕМАЧКИ ЈЕЗИК

Циљ учења страног језика је да ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и унапређивањем стратегија учења страног језика развије комуникативну компетенцију, оспособи се за писмену и усмену комуникацију, интеркултурално разумевање и професионални развој.

I разред

Предмет: НЕМАЧКИ ЈЕЗИК
Недељни фонд часова: 2 часа

Годишњи фонд часова: 74 часа

Исходи:

реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са активностима у образовном контексту;

разуме, уз евентуалну претходну припрему, основну поруку краћих излагања о познатим темама у којима се користи стандардни језик и разговетан изговор;

разуме информације о познатим и блиским садржајима и једноставна упутства у приватном, јавном и образовном контексту;

разуме општи смисао прилагођеног аудио и видео материјала;

разуме суштину исказа (са)говорника који разговарају о блиским темама, уз евентуална понављања и појашњавања;

- изводи закључке после слушања текста о познатим темама у вези са врстом текста, бројем саговорника, њиховим међусобним односима и намерама, као и у вези са општим садржајем текста;

доводи у везу, ослањајући се на општа знања и искуства, непознате елементе поруке, на основу контекста, и памти, репродукује и контекстуализује њене битне елементе.

разуме краће текстове (дужине око 120 речи) о конкретним, блиским темама из свакодневног живота, ослањајући се и на претходно стечена знања;

препознаје најучесталије врсте текстова на основу њихових карактеристика;

разуме обавештења и упозорења на јавним местима;

разуме краћу личну поруку упућену у сврху кореспонденције;

разуме општи садржај и основну поруку из краћег информативног текста у циљу глобалног разумевања;

проналази, издваја и разуме одређену релевантну информацију

унутар препознатљиве врсте текста у циљу селективног разумевања;

разуме кратке и једноставне текстове који садрже упутства и савете у циљу детаљног разумевања (уз визуелну подршку);

разуме краће литерарне форме у којима доминира конкретна, фреквентна и позната лексика (конкретна поезија, кратке приче, анегдоте, скечеви, стрипови).

учествује у кратким дијалозима, размењује информације и мишљење са саговорником о познатим темама и интересовања;

користи циљни језик као језик комуникације у образовном контексту;

описује себе и своје окружење, догађаје у садашњости, прошлости и будућности у свом окружењу;

изражава своје утиске, мишљења и осећања у вези са блиским темама;

излаже основни садржај писаних, илустрованих и усмених текстова о познатим темама;

излаже унапред припремљену кратку презентацију на одређену тему (из домена личног интересовања).

пише на једноставан начин о блиским темама из свог окружења и подручја интересовања;

описује особе и догађаје поштујући правила кохерентности (70-90 речи) користећи фреквентне речи и изразе;

описује утиске, мишљења и осећања (70-90 речи)

пише белешке, једноставне поруке и лична писма да би тражио или пренео релевантне информације користећи стандардне формуле писаног изражавања;

попуњава формуларе, упитнике и различите обрасце у личном и образовном домену.

препознаје и разуме, у оквиру свог интересовања, знања и искуства, правила понашања, свакодневне навике, сличности и разлике у култури своје земље и земаља чији језик учи;
препознаје и разуме најчешће присутне културне моделе свакодневног живота земље и земаља чији језик учи;
препознаје различите стилове комуникације и најфреквентнија пратећа паравербална и невербална средстава (степен формалности, љубазности, као и паравербална средства: гест, мимика, просторни односи међу говорницима, итд.);
користи знање страног језика у различитим видовима реалне комуникације (електронске поруке, СМС поруке, дискусије на блогу или форуму, друштвене мреже);
користи савремене видове комуникације у откривању културе земаља чији језик учи;
преноси суштину поруке са матерњег на страни језик/ са страног на матерњи, додајући, по потреби објашњења и обавештења, писмено и усмено;
резимира садржај краћег текста, аудио или визуелног записа и краће интеракције;
преноси садржај писаног или усменог текста, прилагођавајући га саговорнику;
користи одговарајуће компензационе стратегије ради превазилажења тешкоћа које се јављају, на пример: преводи или преноси садржај уз употребу описа, парафраза и сл.;
преводи на матерњи језик садржај краћег текста о познатим темама.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
1. Leute	6	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
2. Schule	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
3. Familie	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
4. Wohnen	6	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
5. Essen und Trinken	4	Фронтални облик Индивидуални Групни	Монолошка Дијалошка Рад на тексту	Усмено излагање Квиз Есеји

		Рад у пару Комбиновани рад	Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Израда презентација и пројеката
6. In der Stadt	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
7. Tagesabläufe	8	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката

Корелација: Грађанско васпитање, српски језик

Избор литературе: Уџбеник: DIREKT 1, издавачка кућа Klett

Праћене и вредновање наставе и учења: Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима, тестови вештина и различите технике формативног оцењивања.

II разред

Предмет: НЕМАЧКИ ЈЕЗИК
Недељни фонд часова: 2 часа
Годишњи фонд часова: 74 часа
Исходи:
разуме и реагује на одговарајући начин усмене на поруке у вези са активностима у образовном контексту;
разуме основну поруку краћих излагања о познатим темама у којима се користи стандардни језик и разговетан изговор;
разуме информације о релативно познатим и блиским садржајима и једноставна упутства у приватном, јавном и образовном контексту;
разуме општи смисао информативних радијских и телевизијских емисија о блиским темама, у којима се користи стандардни говор и разговетан изговор;
разуме основне елементе радње у краћим видео-записима у којима се обрађују релативно блиске теме, ослањајући се и на визуелне елементе;
разуме суштину исказа (са)говорника који разговарају о блиским темама, уз евентуална понављања и појашњавања;
изводи закључке после слушања непознатог текста у вези са врстом текста, бројем саговорника, њиховим
међусобним односима и намерама, као и у вези са општим садржајем;
ослањајући се на општа знања, искуства и контекст поруке, увиђа значење њених непознатих елемената;

памти и контекстуализује битне елементе поруке;
разликује најучесталије врсте текстова, познајући њихове основне карактеристике, сврху и улогу;
разуме краће текстове о конкретним темама из свакодневног живота, као и језички прилагођене и адаптиране текстове утемељене на чињеницама, везане за домене општих интересовања;
разуме осећања, жеље, потребе исказане у краћим текстовима;
разуме једноставна упутства и саветодавне текстове, обавештења и упозорења на јавним местима;
разуме краће литерарне форме у којима доминира конкретна, фреквентна и позната лексика (конкретна поезија, кратке приче, анегдоте, скечеви, стрипови);
проналази, издваја и разуме у информативном тексту о познатој теми основну поруку и суштинске информације;
идентификује и разуме релевантне информације у мејловима, проспектима, новинским вестима, репортажама, огласима, реду вожње, блоговима;
препознаје основну аргументацију у једноставнијим текстовима (нпр. новинским чланцима или писмима читалаца, као и другим врстама коментара);
наслућује значењенепознатих речи на основу контекста;
учествује у краћим дијалозима, размењује информације и мишљење са саговорником о блиским темама и интересовањима;
користи циљни језик као језик комуникације у образовном контексту, прилагођавајући свој говор комуникативној ситуацији, у временском трајању од два до три минута;
описује себе и своје окружење, догађаје у садашњости, прошлости и будућности у свом окружењу и изван њега;
на једноставан начин/укратко изражава своје утиске и осећања и образлаже мишљење и ставове у вези са блиским темама;
описује догађаје и саопштава садржај неке књиге или филма, износећи своје утиске и мишљења;
укратко препричава краћи текст или видео-запис;
излаже унапред припремљену краћу презентацију на одређену тему (из домена личног интересовања);
указује на значај одређених исказа и делова исказа пригодном гестикулацијом и мимиком или наглашавањем и интонацијом;
пише на разложан и једноставан начин о блиским темама из свог окружења и подручја интересовања;
описује особе и догађаје поштујући правила кохерентности (обима 80 100 речи);
описује утиске, мишљења и осећања (обима 70 90 речи);
пише белешке, поруке и лична писма/мејлове да би тражио или пренео релевантне информације;
једноставним језичким средствима резимира прочитани/ преслушани текст о блиским темама и износи сопствено мишљење о њему;
попуњава формуларе, упитнике и различите обрасце у личном и образовном домену;
пише краћа формална писма (писма читалаца, пријаве за праксе, стипендије или омладинске послове);
пише електронске поруке, СМС поруке, учествује у дискусијама на блогу, слика, графикона, детаљних упутстава;

препознаје и разуме, у оквиру свог интересовања, знања и искуства, правила понашања, свакодневне навике, сличности и разлике у култури своје земље и земаља чији језик учи;
препознаје и разуме најчешће присутне културне моделе свакодневног живота земље и земаља чији језик учи;
препознаје и адекватно користи најфреквентније стилове и регистре у вези са елементима страног језика који учи, али и из осталих области школских знања и животних искустава;
препознаје различите стилове комуникације и најфреквентнија пратећа паравербална и невербална средстава (степен формалности, љубазности, као и паравербална средства: гест, мимика, просторни односи међу говорницима, итд.);
користи знање страног језика у различитим видовима реалне комуникације (електронске поруке, СМС поруке, дискусије на блогу или форуму, друштвене мреже);
користи савремене видове комуникације у откривању културе земаља чији језик учи;
преноси суштину поруке са матерњег на страни језик/са страног на матерњи, додајући, по потреби, објашњења и обавештења, писмено и усмено;
резимира садржај краћег текста, аудио или визуелног записа и краће интеракције;
преноси садржај писаног или усменог текста, прилагођавајући га саговорнику;
користи одговарајуће компензационе стратегије ради превазилажења тешкоћа које се јављају, на пример: преводи или преноси садржај уз употребу описа, парафраза и сл.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
1. Leute	6	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
2. Schule	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
3. Familie	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
4. Wohnen	6	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката

5. Essen und Trinken	4	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
6. In der Stadt	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
7. Tagesabläufe	8	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката

Корелација: Грађанско васпитање, српски језик

Избор литературе: Уџбеник: DIREKT 1, издавачка кућа Klett

Праћене и вредновање наставе и учења: Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима, тестови вештина и различите технике формативног оцењивања.

III разред

Предмет: НЕМАЧКИ ЈЕЗИК
Недељни фонд часова: 2 часа
Годишњи фонд часова: 74 часа

Исходи:
разуме и извршава упутства и налоге за различите активности у образовном контексту и у свакодневним (приватним и јавним) комуникативним ситуацијама;
разуме општи садржај и најважније појединости краћих монолошких и дијалошких излагања о познатим и узрасно примереним темама, у којима се користи стандардни језик и разговетан изговор уз одговарајући број понављања или успоренији темпо говора;
разуме општи смисао информативних прилога (на интернету, радију, телевизији) о познатим или блиским темама, у којима се користи стандардни говор и разговетан изговор уз одговарајући број понављања;
разуме основне елементе садржаја (актере и њихове међусобне односе, околности радње, заплет и епилог...) у краћим медијски подржаним аудио и аудио-визуелним формама (исечци аудио-књига дијалошког карактера, радио-драма и других радијских снимака, краћих филмова и серија; видео спотови, прилози са јутјуба итд.), у којима се обрађују блиске, познате и узрасно примерене теме;

разуме суштину размене информација саговорника који разговарају о блиским и познатим темама, уз евентуална понављања и појашњавања;
разуме основне (суштинске) аргументе, жеље, потребе и мишљења саговорника, уколико су изнета једноставним
језичким средствима, умереним темпом говора и уз евентуалну невербалну, паравербалну или визуелну подршку;
разуме најопштији садржај излагања у којима се на узрасно примерен начин тематизују опште друштвена питања;
разуме општи смисао и одређене препознатљиве појединости текстова класичне и савремене музике различитих жанрова;
разуме краће текстове о конкретним, блиским темама из свакодневног живота, као и о темама културног, наставног и образовног контекста;
разуме општи садржај и допунске информације из обавештења или упозорења на јавним местима;
разуме једноставније описе догађаја, намера, осећања и интересовања из преписке коју добија (имејлови, поруке, писма);
проналази и издваја релевантне информације из обавештења или проспеката и рекламних материјала;
разуме основну нит аргументације, чак и уколико не разуме све детаље текста;
разуме краће текстове на блиске, познате и обрађиване друштвене теме, препознаје најважније ауторове ставове и закључке;
разуме једноставне књижевне текстове различитих жанрова (поезија, проза, драма) у којима се појављују учесталије метафоре;
открива значење непознатих речи у писаном тексту на основу познатог контекста и језичког предзнања;
усклађује интонацију, ритам и висину гласа са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације;
користи релативно спонтано и самостално циљни језик као језик комуникације у учионици са наставником и са осталим ученицима и ученицама;
описује особе, радњу, место, доживљај или актуелна дешавања у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке и ванјезичке елементе;
саопштава и интерпретира најважније информације садржаја писаних, илустрованих и усмених текстова на теме предвиђене наставним програмом, користећи познате језичке елементе;
саопштава и интерпретира најважније информације садржаја кратких емисија, видео записа на теме предвиђене наставним програмом, користећи познате језичке елементе;
износи своје мишљење, изражава и образлаже ставове и реагује на мишљење и ставове других (допадање/недопадање итд.), користећи познате и једноставне језичке елементе;
започиње и учествује у дијалогу и размењује мишљења и информације у вези са својим окружењем и свакодневним ситуацијама;
представља укратко резултате самосталног истраживања на одређену тему;
интерпретира тематски прилагођене песме, рецитације и скечеве;
користи интонацију, ритам и висину гласа у складу са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације;
попуњава формуларе, упитнике и различите обрасце у личном и образовном домену;

пише белешке, поруке (имејлове, СМС поруке и сл.) да би тражио или пренео релевантне информације користећи стандардне формуле писаног изражавања;
пише текстове према моделу, уз помоћ илустрација, табела, слика, графикона, детаљних упутстава;
резимира прочитани/преслушани текст о блиским, познатим и обрађиваним друштвеним темама користећи једноставна језичка средства;
пише о блиским темама из свог окружења и подручја интересовања;
описује особе и догађаје поштујући правила кохерентности користећи фреквентне речи и изразе;
пише о властитом искуству описујући своје утиске и осећања, износећи мишљења, планове и очекивања, једноставним језичким средствима;
препознаје и наводи најзначајније личности и догађаје културе земље/ земаља чији језик учи и разуме њихову улогу у светским оквирима;
познаје правила понашања, свакодневне навике, сличности и разлике у култури своје земље и земље/ земаља чији језик учи;
препознаје најчешће стереотипе у вези са културом своје земље и земаља чији језик учи;
разликује основне облике примереног и непримереног понашања у контексту културе земље/ земаља чији језик учи (у односу на категорије времена, простора и покрета у комуникацији, као нпр. тачност, лични простор, мимика и сл.);
препознаје и користи најфреквентније регистре и стилове у комуникацији на страном језику у складу са степеном формалности комуникативне ситуације;
истражује различите аспекте култура земље/ земаља чији језик учи у оквиру својих интересовања;
користи савремене видове комуникације у откривању културе земље/земаља чији језик учи;
користи знање страног језика у различитим видовима реалне комуникације (електронске поруке, СМС поруке, дискусије на блогу или форуму, друштвене мреже).
преноси суштину и најважније појединости поруке са матерњег на страни језик/са страног на матерњи, додајући, по потреби, једноставнија објашњења и обавештења, писмено и усмено;
у писаном облику резимира на структурисан начин садржај краћег текста, аудио или визуелног записа и краће интеракције;
у усменом облику преноси садржај писаног или усменог текста, прилагођавајући га исказаним или претпостављеним потребама саговорника;
користи одговарајуће компензационе стратегије ради превазилажења тешкоћа које се јављају, на пример:
преноси садржај уз употребу описа, парафраза и сл.;

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
1. Lektion 1: Gefühle unf Emotionen	6	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката

			Практичан рад	
2. Lektion 2: Fantasien, Träume, Wünsche	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
3. Lektion 3: Events	6	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
4. Lektion 4: Neue Technologien	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
5. Lektion 5: Sprechen Sie Denglisch?	6	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
6. Lektion 6: Umweltschutz	3	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
7. Lektion 7: Deutschland und die anderen	3	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката

Корелација: Грађанско васпитање, српски језик
Избор литературе: Уџбеник: DIREKT 3, издавачка кућа Klett

Праћене и вредновање наставе и учења: Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима, тестови вештина и различите технике формативног оцењивања.

IV разред

Предмет: НЕМАЧКИ ЈЕЗИК
Недељни фонд часова: 2 часа
Годишњи фонд часова: 70 часова

Исходи:
разуме и извршава упутства и налоге за различите активности, у приватним и јавним комуникативним ситуацијама, исказане стандардно језичком артикулацијом, уз минимално ометање позадинским шумовима;
разуме општи садржај и важније појединости монолошких излагања у вези са друштвено релевантним и узрасно примереним темама, уколико се користи стандардни језик;
разуме општи смисао и најважније појединости информативних прилога из различитих медија о познатим, друштвено и узрасно релевантним темама, у којима се користи стандардни говор;
разуме битне елементе садржаја у краћим аудио и аудио-визуелним формама, у којима се обрађују блиске, познате и узрасно примерене теме;
разуме општи садржај и идентификује важније појединости дијалошких форми у којима учествује двоје или више говорника, уколико је реч о размени информација, мишљења и ставова на познате и блиске теме из свакоднев ног живота, уз употребу стандардно језичких елемената и споријег ритма;
разуме општи садржај и идентификује важније појединости дијалошких форми у којима учествује двоје или више говорника, уколико је реч о размени информација, мишљења и ставова на познате и блиске теме из свакодневног живота, уз употребу стандардно језичких елемената и споријег ритма, уз евентуална понављања и појашњења;
разуме садржај и већину тематски повезаних појединости у текстовима савремене музике различитих жанрова, уз поновљена слушања и одговарајућу припрему.
примењује стратегије читања које омогућавају откривање значења непознатих речи;
разуме општи садржај и најважније појединости дужих текстова у вези с темама везаним за лична интересовања;
разуме општи садржај и најважније појединости аутентичних, адаптираних и неаутентичних дужих текстова у вези с блиским темама;
разуме општи садржај и најважније појединости текстова о мање познатим темама, које спадају у шири спектар интересовања;
разуме општи садржај и најважније појединости дужих текстова о различитим конкретним и делимично апстрактним темама;
разуме текстове који садрже различита упутства;
разуме дуже и сложеније савремене књижевне текстове различитих жанрова, примерене узрасту;
-користи самостално циљни језик као језик комуникације;
говори, с лакоћом, о познатим темама и темама које су из домена његовог интересовања на кохерентан начин, примењујући познату лексичку грађу и језичке структуре;
препричава неки догађај или дешавање и износи очекивања у вези са тим;
укратко образлаже и објашњава разлоге догађаја или дешавања;

образлаже своје мишљење и реагује на мишљење других;
излаже пред публиком, на разумљив начин, унапред припремљену презентацију на познате и одабране теме уз помоћ визуеалног подстицаја;
током и после презентације разуме питања у вези са темом, одговара на њих и пружа додатна објашњења;
учествује у дијалогу и размењује мишљења и информације у вези са својим окружењем и свакодневним ситуацијама;
интерпретира тематски прилагођене песме, рецитације и скечеве;
користи интонацију, ритам и висину гласа у складу са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације;
пише текст примењујући правила правописа и интерпункције, поштујући основна начела организације текста;
пише текстове о блиским темама из свог окружења и подручја интересовања;
пише краће прегледе/ сажетке књига, филмова, тв емисија и сл. користећи једноставне изразе;
описује утиске, мишљења, осећања, истиче предности и мане неке појаве или поступка;
пише белешке, поруке (имејлове, смс поруке и сл.), детаљне извештаје у којима тражи или преноси релевантне информације;
пише одговоре у којима тражи и преноси релевантне информације и објашњења користећи стандардне формуле писаног изражавања;
пише о властитом искуству, описује своје утиске, планове и очекивања износећи личан став и аргументе;
пише текстове према моделу, тумачи и описује илустрације, табеле, слике, графиконе, истичући релевантне детаље;
пише неформална писма/мејлове/позивнице и сл. користећи се устаљеним изразима за одбијање/прихватање позива, извињења и сл.;
познаје основне одлике екосистема и друштвеног система земаља чији језик учи и разуме њихову међусобну условљеност;
објашњава на једноставан начин традиционално схваћене одлике властите културе припадницима страних култура;
објашњава, на једноставан начин, традиционално схваћене одлике култура чији језик учи припадницима властите културе;
увиђа и разуме да поступци учесника у свакодневним комуникативним ситуацијама могу да буду протумачени на различите начине;
увиђа и разуме постојање културног плуралитета у својој земљи и земљама чији језик учи;
реагује адекватно на најчешће облике примереног и непримереног понашања у контексту културе земље/ земаља чији језик учи, примењујући обрасце љубазног понашања;
користи фреквентније регистре у комуникацији на страном језику у складу са степеном формалности комуникативне ситуације;
користи на креативан начин ограничена знања из различитих језика како би успешно остварио комуникативну намеру;
истражује различите аспекте култура земље/ земаља чији језик учи у оквиру својих интересовања;
користи савремене видове комуникације у откривању културе земље/ земаља чији језик учи;

користи знање страног језика у различитим видовима реалне комуникације;
преноси, на структурисан начин, основне информација из више сродних текстова, у писаном и усменом облику;
преноси општи садржај из текстуалних извора у којима се износе различити ставови, у писаном облику;
преноси, у усменом облику, садржај усменог излагања или писаног текста прилагођавајући регистар и стил потребама комуникативне ситуације;
посредује у неформалној усменој интеракцији уз уважавање различитих културних вредности и избегавајући двосмислености и нејасноће.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
1. Lektion 1: Wunderbare Welt	6	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
2. Lektion 2: Von der Schulbank auf ins Berufsleben	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
3. Lektion 3: Jugendszene	6	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
4. Lektion 4: Konsumwelt	6	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
5. Lektion 5: Miteinander leben	7	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката
6. Lektion 6: Kultur live	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са вежбањима која су онлине Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Есеји Израда презентација и пројеката

Корелација: Грађанско васпитање, српски језик

Избор литературе: Уџбеник: DIREKT 2, издавачка кућа Klett

Праћене и вредновање наставе и учења: Посматрање и праћење, усмена провера кроз играње улога у паровима, симулације у паровима, тестови вештина и различите технике формативног оцењивања.

I разред

Предмет: Физика
Недељни фонд часова: 1 час недељно
Годишњи фонд часова: 37 часова годишње

Циљ учења Физике јесте стицање елементарне функционалне писмености (природно-научне и техничке) и знања о основним физичким законима који описују појаве у природи и својства звука, оспособљавање ученика за примену знања у струци и свакодневном животу, стицање радних навика, одговорности и вештина за самостални за тимски рад као и формирање основе за даље образовање.

Исходи:
-користи научни језик физике за описивање физичкихпојава;
-објасни значај и улогу експеримента и теорије у описивању физичких процеса и појава, самостално припреми
једноставнији пројекат и изведе одговарајуће физичк истраживање;
-описује енергијске трансформације код хармонијских, пригушених и принудних осцилација;
-разуме појам механичке резонанције, услове њеног настајања и примену;
-опише и објасни звучне таласе и њихове карактеристичне величине;
-примењује законе одбијања и преламања звука;
-разликује звук, ултразвук и инфразвук и познаје њихову примену;
-разликује карактеристике звука (висина, јачина, боја), познаје штетан утицај буке и мере заштите;
-компетентан је да користи мерне јединице и дигиталне технологије за мерење јачине и снаге звука;
-уочава положај извора звука и удаљеност извора звука од пријемника и процењује начин простирања звука;
-процењује оптимална акустичка својства просторија (запремина, облик просторије, време реверберације). Акустичко обликовање;
-процењује и адаптира различите инструменте на основу њихових карактеристика;
-примењује стечена знања и повезује звучне појаве са уметничким извођењем на инструментима;

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
1. Унутрашња енергија и температура Унутрашња енергија и кретање молекула Температура тела, мерење температуре, средња кинетичка енергија молекула Топлота и унутрашња енергија, количина топлоте, Промена запремине тела загревањем Фазни прелази *Демонстрациони огледи:* Дифузија и Брауново кретање. Ширење чврстих тела, течности и гасова (надувани балон на стакленој посуди – флаши и две посуде са хладном и топлом водом, Гравесандов прстен, издужење жице, капилара...).	10	Фронтални, индивидуални, групни и парови ра д.	Методе објашњења, разговора, демонстрације, практичних вежби, истраживачки приступ.	Усмена и писмена провера знања, практични задаци, дискусија, посматрање активности ученика.
2. Квантна својства електромагнетног зрачења Појам кванта енергије, фотони Ајнштајнов фотоефекат Де Бролијева релација *Демонстрациони оглед:* Фотоефекат (помоћу фото-ћелије).	6	Фронтални, индивидуални, групни и парови рад.	Методе објашњења, разговора, демонстрације, практичних вежби, истраживачки приступ.	Усмена и писмена провера знања, практични задаци, дискусија, посматрање активности ученика.
3. Структура атома Структура атома, Радерфордов експеримент Стационарна стања и нивои енергије у атому Побуђивање и зрачење атома, квантни прелази, спектар Спонтано и стимулисано зрачење, ласер, холографија Рендгенско зрачење, електронска теорија метала, термоелектронска емисија *Демонстрациони оглед:* Калибрација спектроскопа и идентификација водониковог спектра.	9	Фронтални, индивидуални, групни и парови рад.	Методе објашњења, разговора, демонстрације, практичних вежби, истраживачки приступ.	Усмена и писмена провера знања, практични задаци, дискусија, посматрање активности ученика.
4. Структура језгра Структура језгра, нуклеарне силе Дефект масе и стабилност језгра	7	Фронтални, индивидуални, групни и парови рад.	Методе објашњења, разговора, демонстрације, практичних вежби, истраживачки приступ.	Усмена и писмена провера знања, практични задаци, дискусија, посматрање активности ученика.
5. Физика мега света Астрофизикап – редмет и методе истраживања Структура васионе, Сунчев систем, галаксија Космологија – порекло и развој небеских тела	5	Фронтални, индивидуални, групни и парови рад.	Методе објашњења, разговора, демонстрације, практичних вежби, истраживачки приступ.	Усмена и писмена провера знања, практични задаци, дискусија, посматрање активности ученика.

Корелација са другим предметима: хемија, филозофија, математика, енглески језик.

Уџбеници: Комбинација уџбеника Физика7 и Физика8, аутор Милан О. Распоповић, издавач Завод за уџбенике; Физика за 4. разред гимназије, аутори: Милан Распоповић, Бранислав Цветковић, издавач Завод за уџбенике

Додатни извори и литература: сајт физис.рс, Колорадо фет симулације, јутјуб канал Физичар

Праћење и вредновање наставе и учења: У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се остварени ниво постигнућа и напредовање током процеса учења.

Наставник је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидно проверавање његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе

Неопходно је континуирано проверавати и вредновати компетенције (знања, вештине и ставове) ученика помоћу усменог испитивања, кратких писмених провера, тестова на крају већих целина, контролних вежби и провером експерименталних вештина. Наставник физике треба да омогући ученицима да ис- кажу сопствена размишљања о неким физичким појавама и да то адекватно вреднује.

БИОЛОГИЈА

Циљ учења Биологије је да ученик развије биолошку, општу научну и језичку писменост, способности, вештине и ставове корисне у свакодневном животу, да развије мотивацију за учење и интересовања за биологију као науку, уз примену концепта одрживог развоја, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину.

Разред : **први**

Недељни и годишњи фонд часова : **1 час недељно, 37 часова годишње**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ТЕМА/област**	**САДРЖАЈИ/ КЉУЧНИ ПОЈМОВИ**
повеже хемијску структуру биолошки важних макромолекула са њиховим својствима; – закључује о биохемијском јединству живота и заједничком пореклу живих бића на основу њихових заједничких особина;	**БИОХЕМИЈСКО ЈЕДИНСТВО ЖИВОГ СВЕТА И ОСНОВНЕ ОСОБИНЕ ЖИВИХ БИЋА**	Хемијски састав живих бића. Значај воде за одвијање животних функција. Структура и функција биомолекула: угљени хидрати, липиди, протеини и нуклеинске киселине. Особине које произлазе из ћелијске организације

		органске материје: метаболизам, надражљивост, покретљивост, хомеостаза, репродукција и еволуција.
упореди прокариотску и еукариотску ћелију на основу биохемијских, анатомских и морфолошких карактеристика; – доведе у везу утицај чинилаца из спољашње и унутрашње средине са динамиком ћелијских процеса; – повеже разлике у грађи ћелије и организацији генетичког материјала са разликама у репродукцији прокариотске и еукариотске ћелије; – тумачи шеме ћелијског циклуса и деоба еукариотских ћелија у контексту раста, развића и размножавања	**БИОЛОГИЈА ЋЕЛИЈЕ**	Разлике и сличности између прокариотске и еукариотске ћелије. Органеле у функцији ћелијског метаболизма. Фотоаутотрофија и хетеротрофија. Ћелијско дисање и врење. Распоређивање репликованих молекула ДНК као предуслов деобе сваке ћелије. Ћелијски циклус код еукариотских ћелија. Улога митозе и мејозе код вишећелијских организама.
– идентификује фазе развића човека на слици или моделу; – анализира функционалну повезаност органских система	**ОРГАНИЗАЦИЈА ТЕЛА ТОКОМ РАЗВИЋА И ФИЗОЛОГИЈА ЧОВЕКА**	Организација људског тела током развића. Гаметогенеза и оплођење. Фазе развића до неонаталног периода.

човека и њен значај за одржавање хомеостазе; – дискутује о важности одговорног односа према свом и здрављу других особа		Интегративни органски системи (циркулаторни, имунски, нервни, ендокрини и полни). Органски системи чија је улога у кретању (мишићни, скелетни). Органски системи чија је улога размена материје са спољашњом средином (респираторни, дигестивни, екскреторни). Болести човека везане за дисфункцију органских система изазваних начином живота. Заразне болести и превенција.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм биологије приступа изучавању живих бића са филогенетског аспекта и оријентисан је на достизање образовних исхода. Достизање исхода води развоју свих кључних и општих међупредметних компетенција као што су дигитална компетенција, рад са подацима и информацијама, решавање проблема, комуникација, предузимљивост, сарадња, компетенција за целоживотно учење, одговоран однос према здрављу, одговоран однос према околини и одговорно учешће у демократском друштву. Исходи представљају описе интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика и груписани су у три теме: *биохемијско јединство живог света и основне особине живих бића; биологија ћелије; организација тела током развића и физиологија човека.*

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Улога наставника је да контекстуализује дати програм према потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи-глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Потребно је да наставник за сваку наставну јединицу, у фази планирања и писања припреме за час, у односу на одабрани исход, дефинише исходе специфичне за дату наставну јединицу. При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство и да он не одређује садржаје предмета. Зато је потребно садржајима датим у уџбенику приступити селективно и у односу на предвиђене исходе које треба достићи. Поред уџбеника, као једног од извора знања, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања. Препорука је да наставник планира и припрема наставу самостално и у сарадњи са колегама због успостављања корелација међу предметима.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У остваривању наставе потребно је подстицати радозналост, аргументовање, креативност, рефлексивност, истрајност, одговорност, аутономно мишљење, сарадњу, једнакост међу половима. Препоручује се максимално коришћење ИКТ решења јер се могу превазићи материјална, просторна и друга ограничења (платформе за групни рад нпр. Pbworks, платформа Moodle, сарадња у „облаку" као Гугл, Офис 365...; за јавне презентације могу се користити веб решења нпр. креирање сајтова, блогова – Weebly, Wordpress...; рачунарске симулације као нпр. https://phet.colorado.edu/sr/и апликације за андроид уређаје; домаћи и међународни сајтови и портали, нпр. www.cpn.rs,www.scientix.eu, www.go-labproject. eu, www.scienceinschool.org, www.science-on-stage.eu и други).

Кроз активности за достизање исхода ученик ће бити у стању да *повеже хемијску структуру биолошки важних макромолекула са њиховим својствима* и *закључује о биохемијском јединству живота и заједничком пореклу живих бића на основу њихових заједничких особина*, ученике би требало подстицати да примењују знања која су стекли на настави хемије, а тежиште треба да буде на чињеници да је сва специфичност материје која чини живи свет директна последица структурних својстава угљениковог атома која га чине способним да гради велики број разноврсних великих молекула, тзв. органске (биолошке) молекуле. Хемијски састав ћелије би требало обрадити на елементарном нивоу, тако да ученици разумеју да су најчешћи елементи у изградњи живих система и универзума исти (CHON). Ученици би требало да разумеју зашто је баш вода супстрат за одигравање животних процеса, а не нека друга супстанца. Односно, требало би да разумеју како из структурних особености молекула воде, произилазе њене биолошке функције. Илустрације структуре молекула воде и њених својстава су свима доступне на интернету у облику видео клипова и кратких филмова (youtube), због чега је могуће да наставник води и надгледа процес учења код ученика који би сами прикупљали и приказивали занимљиве појаве у вези структуре и својстава воде.

Присуство биомакромолекула у приближно истим пропорцијама у свим ћелијама, биохемијско јединство живог света, ученици треба да повежу, како са основним својствима која произлазе из ћелијске организације органске материје (метаболизам, хомеостаза, надражљивост, покретљивост, репродукција, еволуција), тако и са заједничким пореклом свих живих бића на Земљи.

По аналогији са обрадом структуре и својстава молекула воде, основне улоге липида и угљених хидрата треба истаћи уз показивање илустрација њихове грађе (нпр. липиди су погодни за изградњу мембрана зато што су, због своје хемијске структуре, нерастворљиви у води; угљени хидрати, који настају од угљен-диоксида и воде и на њих се и разлажу, су својом хемијском структуром погодни за магационирање и ослобађање хемијске енергије када је потребна за хемијске реакције, тј. метаболизам свих ћелија). Појмове мономер и полимер треба увести у контексту чињенице да су све ћелије свих жива бића грађена

од истих градивних блокова (мономера) који се комбинују у полимере на различите начине, и у контексту метаболизма и варења. При том се могу користити анимације, илустрације, лего коцкице и слично. Све полимере, протеине, РНК и ДНК, треба приказати као чешаљ са окосницом из које штрче зупци (бочне групе амино киселина, односно, азотне базе). Илустрације и анимације доступне на интернету могу се употребити за вођено учење о директној вези између величине, еластичности и специфичности протеина и њихових улога у ћелији.

Структуру нуклеинских треба повезати са њиховим улогама у одређивању структуре протеина (РНК) и преносу информације о структури РНК, тј. структури протеина, кроз генерације (ДНК). Без улажења у детаље процеса репликације и транскрипције ДНК и транслације иРНК, процесе у којима настаје нова ДНК и различити РНК молекули, као и синтезу протеина у којој они учествују, потребно је илустровати кратким видео анимацијама са интернета. На тај начин, и о структури и функцији нуклеинских киселина ученици могу да сазнају кроз процес вођеног, релативно самосталног учења. Такође, изузетно је важно метаболизам (процес у коме хетеротрофи од полимера другог организма разлагањем могу добити мономере за изградњу сопствених полимера) ставити у контекст постојања живих бића искључиво у оквиру животних заједница, тј. екосистема, у којима су повезани у ланце и мреже исхране.

У реализацији исхода ученик ће бити у стању да *упоређује прокариотску и еукариотску ћелију на основу биохемијских, анатомских и морфолошких карактеристика* и *доведе у везу утицај чинилаца из спољашње и унутрашње средине са динамиком ћелијских процеса,* с обзиром да су се ученици у основној школи упознали са елементима грађе, потребно је више пажње посветити различитим структурама ћелија у контексту њихове функције и разноврсности која потиче од разлика у протеинима који се у ћелијама производе. Другим речима, потребно је повезати функције делова еукариотске ћелије са ћелијским метаболизмом. Важно је да ученици разумеју да је појава органела са мембранама омогућила већу разноврсност протеина, и тиме већу разноврсност особина еукариотских ћелија која се огледа у разноврсности грађе, величина, облика, начина међусобног повезивања, сигнализацији између ћелија вишећелијског организма и сл.

У активностима за реализацију исхода ученик ће бити у стању да *повеже разлике у грађи ћелије и организацији генетичког материјала са разликама у репродукцији прокариотске и еукариотске ћелије,* важно је да ученици проуче организацију генетичког материјала у прокариотској и еукариотској ћелији: један прстенасти хромозом везан за ћелијску мембрану, односно, више штапићастих хромозома у једру. У том контексту, ученици би требало да разумеју да је биолошки смисао репродукције код свих ћелија исти (равномерна расподела репликоване ДНК), а да разлике у начину деобе прокариотских и еукариотских ћелија проистичу из разлика у њиховој грађи и организацији генетичког материјала.

У достизању исхода ученик ће бити у стању да *тумачи шеме ћелијског циклуса и ћелијских деоба еукариота у контексту раста/развића и размножавања,* митозу би требало обрадити путем модела и анимација, а у функцији раста и регенерације ткива код вишећелијског организма. Мејозу би требало обрадити на исти начин, а у функцији настанка хаплоидних, полних ћелија, са нагласком на редукцији броја хромозома и рекомбинацијама у мејози 1. Нарочито је важно истаћи да је појава мејозе у контексту праве вишећеличности (где постоје органи специјализовани за производњу полних ћелија) била предуслов за временску синхронизацију процеса репродукције са процесом размене генетичког материјала са другим јединкама, тј. полну репродукцију.

У достизању исхода ученик ће бити у стању да *идентификује фазе развића човека на слици или моделу* изузетно је важно да се процес развића човека предочи ученицима као каскада догађаја у којој се растући број ћелија диференцира, организује и специјализује за обављање само дела физиолошких процеса неопходних за преживљавање/репродукцију сваке ћелије понаособ и тела као целине. У том контексту треба предочити да су у основи овог процеса молекуларно биолошки механизми (репликација, транскрипција, транслација и регулације активности гена, нпр. хормонима). Укратко би требало обрадити пренатално и постнатално развиће човека: сперматогенеза; овогенеза; оплођење; рани ступњеви

ембриогенезе (браздање зигота, бластулација, имплантација, гаструлација); органогенеза, рађање; неонатални период. Препорука је да ученици користе моделе или схеме за препознавање стадијума моруле, бластуле и гаструле, и да, на основу конвенционалног бојења клициних листова (жуто, црвено и плаво), умеју да препознају ембрионално порекло појединих органа и органских система на обојеним дијаграмима грађе људског тела.

У достизању исхода ученик ће бити у стању да *анализира функционалну повезаност органских система човека и њен значај за одржавање хомеостазе*, требало би се ослонити на раније стечена знања и највише пажње, на одговарајућим примерима, посветити органским системима који повезују, интегришу и регулишу парцијалне функције других система (циркулаторном, нервном, ендокрином и полном). Такође, требало би подстицати ученичку дискусију на тему поремећаја рада органских система изазваних штетним навикама које се понекад развијају у доба адолесценције повезано са стресом (нпр. конзумирање дрога, алкохола, неадекватна исхрана, спортски додаци, поремећаји дневно-ноћног ритма итд.).

Активности ученика би требало посебно усмерити на проучавање имунског система, тј. начина на које људско тело успева да, упркос сталном присуству изазивача заразних болести у његовој околини, остане здраво. Требало би укратко обрадити три линије одбране од патогена: 1) баријере продору патогена (кожа, слузокожа, мукус, хлороводонична киселина у желуцу, симбиотске бактерије, тзв. микробиом), 2) неспецифичну одбрану (инфламација, гранулоцити, лимфоцити природне убице, интерферон, комплементарни протеини, повишена температура) и 3) специфичну одбрану или трајни имуни одговор на стране изазиваче болести и ширење канцерозних ћелија (коштана срж, тимус, слезина, лимфоток, Т и Б лимфоцити).

У том смислу потребно је да ученици разликују примарни од секундарног одговора на напад истим патогеном или канцерозном ћелијом. Односно, да знају да имунски ситем препознаје патогене и канцерозне ћелије у интеракцији леукоцита у лимфним жлездама, где се активирају лимфоцити за њихово уништење (примарни одговор) и да се део активираних лимфоцита, после прележане инфекције, распоређује у све лимфне жлезде, да „памте" нападача и брзо реагују у поновљеном сусрету (секундарни одговор).

У достизању исхода ученик ће бити у стању да *дискутује о важности одговорног односа према свом и здрављу других особа* требало би обрадити заразне болести и поремећаје у оквиру одговарајућег система органа. У одабиру заразних болести требало би се руководити учесталошћу и опасностима у контексту постојања/непостојања вакцина против ње, као нпр: грип, SARS-CoV-2, хепатитис, АИДС, паразитска обољења (нпр. говеђа/свињска пантљичара) и слично. Ученици треба да дискутују на тему значаја одговорног понашања у очувању сопственог здравља и здравља других људи у њиховом окружењу. У овом контексту је значајно упознати ученике са чињеницом да постоје здравствена стања за која не постоје вакцине, али и случајеви у којима људи због других здравствених проблема не могу да се вакцинишу иако постоји вакцина, те да је вакцинација здравих особа начин да се заштите од болести не само оне саме, већ и друге осетљиве особе у њиховој заједници.

Након упознавања са свим интегративним органским системима, ученици би требало да разумеју важност хигијене и неге коже и слузокоже, очувања микробиома, важност вакцинације за заштиту сопственог и здравља других, правилно третирају повишену температуру, заштите се од стреса, болести зависности, нежељене трудноће и полно преносивих болести, разумеју значај спавања за здравље, као и значај дојења за здравље детета. Додатне информације се могу добити на: https://www.scienceinschool.org/sr/content/evolucija-na-delu-patogeni, https://www.scienceinschool.org/content/manipulating-gut-microbiome-potential-poo, https://www.scienceinschool.org/sr/content/safari-u-va%C5%A1im-ustima-mikrobiolo%C5%A1ka-d%C5%BEungla).

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У настави оријентисаној ка достизању исхода прате се и вреднују процес наставе и учења, постигнућа ученика (продукти учења) и сопствени рад. Наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици партиципирају, како прикупљају податке, како аргументују, евалуирају, документују итд. Да би вредновање било објективно и у функцији учења, потребно је ускладити нивое исхода и начине оцењивања,

Ниво исхода	Одговарајући начин оцењивања
Памћење (навести, препознати, идентификовати...)	Објективни тестови са допуњавањем кратких одговора, задаци са означавањем, задаци вишеструког избора, спаривање појмова
Разумевање (навести пример, упоредити, објаснити, препричати...)	Дискусија на часу, мапе појмова, проблемски задаци, есеји
Примена (употребити, спровести, демонстрирати...)	Лабораторијске вежбе, проблемски задаци, симулације
Анализирање (систематизовати, приписати, разликовати...	Дебате, истраживачки радови, есеји, студије случаја, решавање проблема
Евалуирање (проценити, критиковати, проверити...)	Дневници рада ученика, студије случаја, критички прикази, проблемски задаци
Креирање (поставити хипотезу, конструисати, планирати...)	Експерименти, истраживачки пројекти

као и оцењивање са његовом сврхом:

Сврха оцењивања	Могућа средства оцењивања
Оцењивање наученог (сумативно)	Тестови, писмене вежбе, извештаји, усмено испитивање, есеји
Оцењивање за учење (формативно)	Посматрање, контролне вежбе, дијагностички тестови, дневници рада ученика, самоевалуација, вршњачко оцењивање, практичне вежбе

За сумативно оцењивање разумевања и вештина научног истраживања ученици би требало да решавају задатке који садрже неке аспекте истраживачког рада, да садрже новине тако да ученици могу да примене стечена знања и вештине, а не само да се присете информација и процедура које су запамтили, да садрже захтеве за предвиђањем, планирањем, реализацијом неког истраживања и интерпретацијом задатих података. У вредновању наученог, поред усменог испитивања, најчешће се користе тестови знања. На интернету, коришћењем кључних речи outcome assessment (testing, forms, descriptiv/numerical), могу се наћи различити инструменти за оцењивање и праћење.

У формативном вредновању наставник би требало да промовише групни дијалог, користи питања да би генерисао податке из ђачких идеја, али и да помогне развој ђачких идеја, даје ученицима повратне информације, а повратне информације добијене од ученика користи да прилагоди подучавање, охрабрује ученике да оцењују квалитет свог рада, а избор инструмента за формативно вредновање зависи од врсте активности која се вреднује. Када је у питању нпр. практичан рад (тимски рад, пројектна настава, теренска настава и слично) може се применити чек листа у којој су приказани нивои постигнућа ученика са показатељима испуњености, а наставник треба да означи показатељ који одговара понашању ученика. У процесу оцењивања добро је користити портфолио (збирка докумената и евиденција о процесу и продуктима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању

ученика. Предности коришћења потрфолија су вишеструке: омогућава континуирано и систематско праћење напредовања, подстиче развој ученика, представља увид у праћење различитих аспеката учења и развоја, представља подршку у оспособљавању ученика за самопроцену, пружа прецизнији и поузданији увид у различите области постигнућа (јаке и слабе стране) ученика. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Ако наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, а који су у складу са Правилником о оцењивању ученика у средњем образовању и васпитању, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика, и процес наставе и учења, као и себе и сопствени рад. Све што се покаже добрим и корисним наставник ће користити и даље у својој наставној пракси, а све што се покаже као недовољно ефикасно требало би унапредити.

Резултати стандардних лабораторијских анализа крви и урина.

Биолошки смисао адолесценције (родни и полни идентитет у

контексту хормонске активности и индивидуалне генетичке

варијабилности).

Заштита од полно преносивих болести контрацепција.

Одговорност за сопствено здравље.

I разред

Предмет: Историја са историјом културе и цивилизације
Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 74 часова годишње
Циљ учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, поштовању људских права и културних различитости, друштву и држави у којој живи.

Исходи:
– у усменом и писаном излагању користи основне научне и историјске појмове;
– користи хронолошке одреднице на одговарајући начин, у складу са периодизацијом прошлости;
– анализира узрочно-последичне везе и идентификује их на конкретним примерима;
– анализира историјске догађаје и појаве на основу доступних визуелних, аудио-визуелних извора и статистички-табеларно обрађених података;
– примењује основну методологију у елементарном историјском истраживању и резултате презентује у усменом, писаном, или дигиталном облику;
– критички процењује сазнајну вредност и веродостојност усмених сведочанстава, као и писаних, визуелних, аудио-визуелних и електронских историјских извора;

– анализира, на основу одабраних историјских извора и литературе, различита тумачења истог историјског догађаја или појаве;
– користи сазнања из других научних области, ради потпунијег сагледавања историјских појава и процеса;
– критички се односи према информацијама из медија користећи се историјским знањима и вештинама;
– образложи утицај историјских догађаја, појава и процеса на савремено друштво;
– доведе у везу личности, догађаје, појаве и процесе са одговарајућим историјским периодом;
– процени значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту;
– препозна предрасуде, стереотипе, пропаганду и друге врсте манипулација прошлошћу на конкретним примерима;
– наведе и лоцира најважније праисторијске и античке локалитете у Србији;
– наведе типове државних уређења српских и суседних држава у периоду средњег века и издвоји њихове специфичности;
– наведе типове државних уређења у периоду новог века на простору насељеном Србима и издвоји њихове специфичности;
– анализира и пореди положај припадника различитих друштвених слојева и група у прошлости;
– анализира структуру и особености српског друштва и уочава промене изазване политичким и економским процесима у различитим историјским периодима;
– идентификује демографске, социјалне и културолошке промене у периоду од почетка 19. до краја 20. века на простору насељеном Србима;
– пореди карактеристике српских држава и других држава у којима је српски народ живео у 19. и 20. веку;
– анализира положај српског народа у различитим државама у периоду од краја 18. до краја 20. века;
– изведе закључак о значају уставности за развој модерног политичког система;
– идентификује основне елементе и одлике привреде у различитим историјским периодима;
– препознаје присуство и процењује важност тековина старог, средњег и новог века у савременом свету;
– анализира утицај међународних односа на положај српског народа;
– препознаје међусобну повезаност појава из политичке, друштвене, привредне и културне историје;
– идентификује најважније одлике српске државности у средњем и новом веку;
– изводи закључак о повезаности појава и процеса из националне историје са појавама и процесима у регионалним, европским и светским оквирима, на основу датих примера;
– покаже на карти места одигравања историјских догађаја;
– објасни историјске појаве и процесе, користећи историјску карту;
– покаже и објасни на историјској карти промене граница српске државе;
– уочава историјске промене, поређењем савремене политичке карте Балканског полуострва са историјским картама;
– идентификује најзначајније последице настанка и ширења различитих верских учења у историјском и савременом контексту;
– препознаје утицај идеја и научно-техничких открића на промене и развој друштва, културе и образовања;

– разликује стварне и прокламоване вредности и особине различитих идеологија и политичких система у прошлости;
– образложи утицај историјских догађаја, појава и процеса на креирање и јачање националног и културног идентитета;
– уочи одраз историјских догађаја и појава у књижевним и уметничким делима;
– именује најважније личности које су заслужне за развој српске културе;
– наведе примере узајамног утицаја политике, уметности и популарне културе у периоду од краја 18. до краја 20. века;
– препозна, на примерима из савремене историје, важност поштовања људских права;
– изрази ставове, засноване на историјским аргументима, уважавајући мишљење саговорника;
– објасни значење појмова геноцид и Холокауст;
– образложи смисао неговања сећања на догађаје и личности из прошлости;
– учествује у организовању и спровођењу заједничких активности у школи или у локалној заједници које подстичу друштвену одговорност и неговање културе сећања;
– разликује споменике из различитих епоха са посебним освртом на оне у локалној средини.
– покаже одговоран однос према културно-историјском наслеђу сопственог и других народа.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Историја као процес, наука и наставни предмет Историја као прошлост, као знање о прошлости и као поучавање о прошлости. Помоћне историјске науке. Хронологија и историјски извори. Главне одлике праисторије и њени остаци у Србији – Лепенски вир, Старчево, Винча.	2	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката
Антички период на територији Србије Племена на територији данашње Србије у античком периоду. Простор данашње Србије под римском влашћу. Најзначајнија налазишта на територији Србије – Сирмијум, Сингидунум, Виминацијум, Феликс Ромулијана, Наисус, Јустинијана Прима.	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката
Срби и њихово окружење у средњем веку Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак (узроци и правци сеобе Словена, Јужни Словени према староседеоцима и суседима на Балканском полуострву, насељавање	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

Бугара и Мађара и настанак њихових држава; Срби од VII до XII века – досељавање Срба и Хрвата, српске земље, Србија између Византије и Бугарске, успон Дукље; Србија у XII и почетком XIII века – Рашка између Византије и Угарске, Стефан Немања, Стефан Првовенчани, аутокефалност српске цркве – Свети Сава; успон српске државе у XIII и почетком XIV века и Византија Палеолога – Урош I, Милутин, Стефан Дечански и битка код Велбужда; освајања Стефана Душана, успостављање патријаршије и проглашење царства, уређење државе, друштвени слојеви и односи, слабљење царства у време цара Уроша; постанак и развој средњовековне босанске државе; Турци Османлије и њихова освајања на Балкану, битка на Марици; Моравска Србија и њена улога у борби против Османлија – кнез Лазар, бој на Косову; држава српских деспота и околне земље – Стефан Лазаревић и Ђурађ Бранковић, пад Цариграда и пропаст Византије, пад Смедерева, сеобе Срба у Угарску, слабљење и пад Босне, Зета за време Балшића и Црнојевића). Религија и култура (покрштавање Срба и других Јужних Словена, мисија Ћирила и Методија и њихових ученика, језик и писмо, Мирослављево јеванђеље, књижевност – Свети Сава, Доментијан, Теодосије, монахиња Јефимија; најзначајније задужбине, хералдика, правни споменици – Номоканон/Законоправило Светог Саве, Душанов законик, Рударски закон деспота Стефана Лазаревића). Привреда и свакодневни живот (основне одлике привреде у српским земљама у средњем веку, развој рударства, значај Дубровника у привредном животу српских земаља; свакодневни живот – владар, двор и дворски живот, живот на селу и граду, обичаји, занимања, култура исхране и становања). Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости (тековине средњег века: српска црква, култови српских светитеља, манастири и уметничка баштина, српски језик и писмо, ћирилица, косовско предање –				

утицај историјских и епских ликова кнеза Лазара, Милоша Обилића, Вука Бранковића и Марка Краљевића на формирање националне свести српског народа).				
Српски народ под страном влашћу од краја XV до краја XVIII века Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак (османска освајања, држава и друштво – Сулејман Величанствени и врхунац османске моћи, Мехмед-паша Соколовић, друштво – муслимани и хришћани, тимарски систем; положај Срба у Османском царству – раја и власи; значај и улога Пећке патријаршије као верске, националне и политичке установе; Срби у ратовима Аустрије и Млетачке републике против Османског царства – Дуги, Кандијски, Велики бечки, ратови 1716–1718. и 1737–1739. године, Кочина крајина; хајдуци и ускоци, сеобе Срба – Далмација, Лика, Кордун, Банија, Хрватска, Славонија, Срем, Банат, Бачка, Барања; Велика сеоба 1690. и патријарх Арсеније III Црнојевић, сеоба из 1739. и патријарх Арсеније IV Јовановић Шакабента; укидање Пећке патријаршије 1766, Срби под хабзбуршком и млетачком влашћу – статус и привилегије, Војна крајина, настанак грађанства код Срба, Карловачка митрополија, Темишварски сабор). Религија и култура (исламизација, покатоличавање и унијаћење, организација српске цркве – верски и културни живот; значај реформи Марије Терезије и Јосифа II за српски народ, настанак елита – трговци, официри, свештеници, чиновници, учитељи, правници; митрополит Стефан Стратимировић, Сава Текелија, Доситеј Обрадовић, Карловачка гимназија; културни значај Дубровника, Иван Гундулић, Руђер Бошковић). Привреда и свакодневни живот (основне одлике привреде у српским земљама – трговина, значај Дубровачке републике у привредном животу; свакодневни живот – живот на селу и граду, обичаји, занимања, култура исхране и становања).	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

Србија, Црна Гора и Срби у Хабзбуршком и Османском царству од краја XVIII века до Првог светског рата Политичко-историјски оквир (Први српски устанак – националноослободилачка и социјална обележја, ток устанка, организација устаничке државе, улога великих сила, вожд Карађорђе Петровић, Прота Матеја Ненадовић, Хајдук Вељко Петровић, Букурешки мир и пропаст устаничке државе; Хаџи Проданова буна; Други српски устанак – ток устанка, споразум са Турцима, кнез Милош Обреновић; стицање аутономије, Сретењски устав, укидање феудализма; Турски устав, Уставобранитељски режим – развој државних установа, Начертаније, кнез Александар Карађорђевић; друга владавина Милоша и Михаила Обреновића – добијање градова, стварање Балканског савеза; Намесништво и Устав из 1869. године; владавина Милана Обреновића – ослободилачки ратови 1876–1878, територијално проширење и независност, оснивање политичких странака, проглашење краљевине, српско-бугарски рат, Устав из 1888, Јован Ристић, Никола Пашић, Стојан Новаковић, краљица Наталија Обреновић; владавина Александра Обреновића – национална политика у Старој Србији и Македонији, Устав из 1901, Мајски преврат, краљица Драга Обреновић, Драгутин Димитријевић Апис; владавина краља Петра I Карађорђевића – Устав из 1903, напредак парламентаризма, Царински рат, Анексиона криза, организација Уједињење или смрт; Црна Гора – територија и становништво; унутрашња и спољна политика владике Петра I Петровића Његоша, битке на Мартинићима и Крусима; владика Петар II Петровић Његош, развој државних институција; владавина кнеза Данила – успостављање световне власти, битка на Граховцу и територијално проширење; владавина кнеза и краља Николе Петровића, Црна Гора у ратовима 1876–1878, територијално проширење и стицање независности, увођење уставности, политичке странке, проглашење краљевине;	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

Срби под хабзбуршком влашћу – Срби у Револуцији 1848/1849. године, национални покрет, последице Аустро-угарске нагодбе и Хрватско-угарске нагодбе, српске политичке странке, погроми над Србима у Загребу, Хрватско-српска коалиција, Загребачки велеиздајнички процес; Босна и Херцеговина под османском и аустроугарском влашћу – простор, становништво, устанци, политички живот; Срби у Османском царству – Косово, Метохија, Рашка област и Македонија, четнички покрет; балкански ратови – сарадња и супротности између балканских националних политика, ратна хроника, последице ратова). Привреда, култура и свакодневни живот (аграрни карактер привреде, развој занатства и трговине, зачеци индустрије, оснивање банака; задужбинарство; значај делатности Доситеја Обрадовића и Вука Караџића; Матица српска, развој школства; Београдски универзитет, Богословија у Призрену, напредак науке и оснивање научних друштава, успон националне књижевности и уметности; развој градова, успон грађанства; свакодневни живот на селу и у граду). Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости (присутност и утицај политичких идеја на савремено српско друштво, трајност установа и институција – Народни музеј, Народно позориште, Народна библиотека, САНУ, Народна банка; културно-уметничко наслеђе као основ савремене српске културе).				
Србија и Црна Гора у Великом рату Сукобљени интереси великих сила, савезништва, Сарајевски атентат, фронтови, револуције у Русији; Србија и Црна Гора у рату – одбрана отаџбине 1914. године, ратни циљеви Србије и Југословенски одбор, глад и епидемије; одбрана Београда и војни слом 1915. године, албанска голгота; влада, војска и народ у избеглиштву, Плава гробница; Крфска декларација; Солунски фронт, добровољачки покрет; окупациони системи, репресија, масовни злочини, концентрациони логори, покушаји мењања националног и културног	8	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

идентитета српског становништва, покрет отпора и Топлички устанак; пробој Солунског фронта, ослобођење Србије, Црне Горе и југословенских покрајина Аустроугарске, допринос победи Антанте; Народно вијеће СХС, Подгоричка и Новосадска скупштина, проглашење Краљевине СХС, утицај великих сила на настанак југословенске државе; најзначајније војне и политичке личности – Гаврило Принцип, регент Александар Карађорђевић, краљ Петар I Карађорђевић, Никола Пашић, Радомир Путник, Степа Степановић, Живојин Мишић, Петар Бојовић, Надежда Петровић, Милунка Савић.				
Српски народ у југословенској држави између два светска рата Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак (југословенска идеја и конституисање државе, уједињење СПЦ и обнова српске патријаршије, југословенска спољна политика, политичке партије; национално и верско питање; Видовдански устав; лични режим краља Александра, Септембарски устав, атентат у Марсељу; политика кнеза Павла Карађорђевића и влада Милана Стојадиновића, Конкордатска криза, влада Цветковић–Мачек, стварање Бановине Хрватске, отварање српског питања; краљ Александар I Карађорђевић, краљ Петар II Карађорђевић). Привреда, култура и свакодневни живот (социјално-економске прилике, неуједначеност економског и културног развоја, аграрна реформа, индустријализација; универзитет и наука; живот на селу и у граду, породични односи). Историјско наслеђе – повезивање прошлости и садашњости (присутност и утицај политичких идеја на савремено српско друштво, трајност установа и институција; културно-уметничко наслеђе).	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката
Српски народ у Другом светском рату Карактер рата и главни фронтови; савези; прекретнице у рату; геноцид, Холокауст, концентрациони логори и логори смрти, Аушвиц; модерна војна технологија; победа Антифашистичке коалиције; српски народ и Југославија	5	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји

у рату – приступање Тројном пакту и војни пуч 27. марта 1941, Априлски рат и војни слом, окупација, деоба територија и квислиншки режими, геноцид и масовни злочини над Србима, Јеврејима и Ромима, Независна Држава Хрватска; Јасеновац, Јадовно, Сајмиште, Бањица; Пребиловци, Гаравице, Стари Брод, Јајинци, „Новосадска рација"; устанци и два покрета отпора, двор и влада у Лондону; грађански рат, савезничка политика према покретима отпора, победа партизана, револуционарни терор, основи новог државног уређења, људске жртве и материјална разарања, допринос савезничкој победи; Драгољуб Михаиловић, Јосип Броз Тито, Слободан Јовановић, Милан Недић, Анте Павелић, кардинал Алојзије Степинац, Диана Будисављевић.			Практичан рад	Израда презентација и пројеката
Српски народ у југословенској држави у периоду хладног рата Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак (конституисање југословенске федерације; комунистичка диктатура и репресија, сукоб са Информбироом и Голи оток; Балкански пакт; сарадња са Западом, улога у Покрету несврстаних; самоуправљање, Брионски пленум, албанске демонстрације на Косову и Метохији 1968. и 1981; Маспок; Устав из 1974. године и положај српског народа; јачање национализма; Јосип Броз Тито, Милован Ђилас, Александар Ранковић, Едвард Кардељ). Привреда, култура и свакодневни живот (индустријализација, државна привреда и њене противречности; економска и дужничка криза 1980-их; култура, наука и образовање; свакодневица, животни стандард, популарна култура, спорт).	20	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката
Српски народ и држава у савременим процесима Политичко-историјски оквир, државни и друштвени поредак (распад СКЈ, обнова вишестраначког система, велике силе и југословенска криза, разбијање југословенске државе; ратови у Словенији, Хрватској, Босни и Херцеговини; формирање нових држава; настанак СР Југославије, Републике Српске	11			

Крајине, Републике Српске; напади НАТО, хрватске и муслиманске војске и протеривање Срба из Хрватске и делова Босне и Херцеговине, Дејтонски споразум; ратна разарања и страдање цивилног становништва; оружана побуна на Косову и Метохији и НАТО агресија на СР Југославију; протеривање Срба са Косова и Метохије; статус Косова и Метохије према резолуцији СБ УН 1244; политичке промене у Србији 2000; положај српског народа на простору бивше Југославије и борба за очување територијалног интегритета Србије; Слободан Милошевић, патријарх Павле, Војислав Коштуница, Зоран Ђинђић, Јован Рашковић, Радован Караџић, Ратко Младић, Фрањо Туђман, Алија Изетбеговић). Привреда, култура и свакодневни живот (крах социјалистичке економије, приватизација делова државне и друштвене имовине, економске санкције и њихове последице, хиперинфлација, емиграција и имиграција; култура, спорт и свакодневица; културне последице нестанка Југославије).				

II разред

Предмет: Социологија
Недељни фонд часова: 1 час
Годишњи фонд часова: 37 часова
Циљ учења Социологије је да кроз овладавање основним социолошким појмовима, теоријама, концептима и принципима, оспособи ученике да разумеју сложеност и разноврсност функционисања друштва на локалном и глобалном нивоу, факторе који делују у друштву и њихову међузависност, ради развијања знања, вештина и ставова неопходних за одговорно и успешно учешће у друштвеном животу, критичко и конструктивно промишљање о односу појединца, институција и друштва, о проблемима савременог глобалног и српског друштва, начинима на који они настају и како се могу решавати.

Исходи:
објасни појам друштва, и друштвених појава;

користи правилно, у усменом и писменом излагању, основне социолошке појмове;
уважава индивидуалне, друштвене и културне различитости;
објасни појам и значај обичајних и моралних норми;
дефинише појмове друштвене структуре и друштвеног система и разликује њихове елементе;
препознаје, на датим примерима, врсте друштвеног раслојавања;
процењује значај отворености друштва за друштвени развој;
анализира друштвену условљеност музике и различитих музичких стилова;
препознаје појам и врсте социјалне стратификације и, на конкретним примерима, узроке и последице друштвених неједнакости;
критички процењује различите аспекте глобализације;
образложи добре и лоше стране експанзије информационих технологија;
упореди и анализира демографска кретања у савременом свету и Србији;
идентификује феномен миграција као сталан глобални процес;
издвоји главне узроке еколошких проблема;
заузима активан став у односу на локалне и глобалне еколошке проблеме и питања одрживог развоја;
објасни појам рада и поделу рада као основног феномена људског постојања;
опише и интерпретира појмове политике, моћи и државе;
промовише идеје владавине права и социјалне правде;
критички анализира достигнућа и мањкавости демократије и утврди важност владавине права и правне државе;
повеже појам и функције идеологија са конкретним примерима, изводећи закључке о могућим последицама манипулације;
аргументовано расправља о функцији и утицају мас-медија;
препозна механизме медијске манипулације;
објасни појам религије као важног облика друштвене свести;
наведе основне одлике секуларног друштва;
формулише социолошко одређење породице, њене историјске облике и функције;
дискутује о будућности породице;
препозна узроке и наведе облике девијантног понашања;
аргументовано дискутује о узроцима и облицима ризичног понашања младих;
дискутује о положају и проблемима младих у Србији.

Наставна тема/садржај	**Број часова**	**Облици рада**	**Методе рада**	**Начини провере остварености исхода**
Социолошки приступ друштву Шта је социологија?; Модерно друштво; Настанак и развој социологије. **Друштвена структура и друштвене промене** Друштвене групе, организације и институције;	35	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Анализа садржаја Видео презентација Радионица Дебата Дискусија	Усмено излагање Тестови

Друштвене улоге, друштвени положај, моћ и углед; Појам друштвених неједнакости; Врсте друштвених неједнакости; Друштвена промена и друштвени развој. **Основне области друштвеног живота** Сфера рада; Економија; Појам културе; Врсте културе; Појам религије; Врсте религијских заједница и организација; Политика; Етницитет; Идеологија; Породица. **Појаве и проблеми савременог друштва** Социјално-патолошке појаве; Еколошки аспекти друштва; Глобализација; Млади у савременом друштву.				

Корелација: Филозофија, биологија, географија, историја, психологија, српски језик и књижевност, ликовна култура
Избор литературе: Социологија, уџбеник за четврти разред гимназије и трећи разред средњих стручних школа, Клет, 2012
Праћене и вредновање наставе и учења: Педагошка свеска

III разред

Предмет: Психологија
Недељни фонд часова: 2 часа
Годишњи фонд часова: 74 часа
Циљ учења Психологије је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове који ће му омогућити да боље разуме сложеност, разноврсност и развојне аспекте психичког функционисања људи у био-социо-културном контексту, посебно функционисање стваралачке личности, да повећа капацитет суочавања са изазовима адолесцентског доба и преузме одговорност за очување менталног здравља, функционисање у заједници и наставак школовања.

Исходи:
правилно користи основне појмове који се односе на сазнајне, емоционалне и мотивационе аспекте личности;
прави везу између психологије као науке и других наука, уметности и културе;
препозна различите области примене психолошких сазнања као и животне ситуације у којима се људи обраћају психологу за помоћ;

на датом примеру психолошког истраживања одреди које су методе и технике коришћене;
разликује научни од лаичког приступа психолошким питањима и критички се односи према текстовима и псеудотестовима у медијима;
психички живот особе посматра као целину међусобно повезаних процеса, особина и стања чији се развој одвија током целог живота и као јединство психичког и телесног функционисања;
аргументовано дискутује о утицају наслеђа, средине и личне активности на развој личности;
опише контекст настанка најважнијих теорија личности, њихове основне карактеристике, представнике и утицај;
користећи стечена психолошка сазнања препознаје емоције и мотиве сопственог понашања, понашања других и ликова из књижевности и филмова;
у учењу и вежбању користи стратегије и технике успешног учења и памћења;
препозна узроке фрустрација и унутрашњих конфликата, искаже преференцију ка њиховом конструктивном решавању и на примерима препозна механизме одбране;
наведе карактеристичне црте стваралачке личности и улогу интризичке мотивације за бављење музиком;
опише најважније психолошке карактеристике адолесцентског доба, препозна и критички се односи према најчешћим проблемима и ризичним понашањима адолесцената;
аргументује значај очувања менталног здравља, превенције менталних поремећаја и показује позитивни став према здравим стиловима живљења;
разликује облике и врсте социјалног учења на примерима;
уважава различитост међу људима, родну равноправност, поштује људска права и изражава негативан став према било ком облику насиља;
разликује основне врсте менталних поремећаја и описује карактеристике најчешћих менталних поремећаја адолесцената;
у комуникацији узима у обзир могућност грешака при опажању других људи и тиме предупређује могуће конфликте;
наведе примере просоцијалног, асертивног понашања и алтруизма из свог искуства и понашања других људи;
препозна и критички разматра примере предрасуда, стереотипа, дискриминације и конформизма;
наведе примере и карактеристике различитих група, групних односа и типова руковођења, примењује правила сарадње у тимском раду поштујући различитост чланова;
препозна и критички разматра примере употребе и злоупотребе психологије у медијима, политици, маркетингу и на друштвеним мрежама;
примењује знања из опште психологије опажање на област опажања музике;
наведе структуру музичке способности и препозна различите приступе у њеном мерењу;
аргументовано дискутује о улози генетских и срединских фактора у развоју музичких способности;
наведе фазе стваралачког мишљења и поткрепи их примерима;
разликује продуктивне и непродуктивне начине превладавања страха од јавног наступа;
опише утицај музике на људе и сложеност комуникације између уметника и публике;

у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин;
прихвати улогу испитаника у психолошким истраживањима искључиво на бази добровољности, информисаности о сврси и процедурама истраживања и гаранције да добијени подаци неће бити злоупотребљени.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
ПСИХОЛОГИЈА КАО НАУКА И ПРАКСА Предмет и дисциплине психологије. Психологија и друге науке, уметност и култура. Методе и технике психолошких истраживања. Употреба и злоупотреба психологије.	5	Фронтални, групни, у пару, индивидуални	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката
ЛИЧНОСТ КАО ЈЕДИНСТВО ПСИХОЛОШКИХ ПРОЦЕСА, ОСОБИНА И СТАЊА Личност Појам и структура, темперамент, идентитет. Теорије личности. Особине, процеси и стања Сазнајни аспект: пажња, опажање, учење, памћење и заборављање, мишљење, интелигенција. Емоционални аспект: осећања. Мотивациони аспект: мотиви, вредности, ставови и интересовања. Измењена стања свести. Развој	29	Фронтални, групни, у пару, индивидуални	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

Органске основе психичког живота. Чиниоци развоја: наслеђе, лична активност и друштвени чиниоци. Развој сазнајног, емоционалног и мотивационог аспекта личности. Карактеристике адолесцентског периода у развоју личности. Ментално здравље Појам и значај. Фрустрације и конфликти. Одбрамбени механизми. Стрес и механизми превладавања. Ментални поремећаји – појам, узроци, врсте и облици помоћи. Психолошки проблеми адолесцената. Превенција.				
ОСОБА У СОЦИЈАЛНОЈ ИНТЕРАКЦИЈИ Социјализација Појам, функција и фактори. Облици и врсте социјалног учења. Социјалне вештине. Социјални живот адолесцента. Просоцијално и асоцијално понашање. Комуникација Вербална и невербална комуникација. Услови успешне комуникације. Социјална перцепција и грешке у опажању особа.	28	Фронтални, групни, у пару, индивидуални	Монолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан радМонолошка Дијалошка Рад на тексту Рад са алатима из области ИКТ-а Радионица Практичан рад	Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

Интерперсонални конфликти и њихово решавање. Емпатија. Асертивност. Друштвене групе Појам и врсте. Динамика групе. Односи у групи. Конформизам. Одупирање групном притиску. Руковођење групом. Стереотипи, предрасуде, дискриминација. Људи у маси.				
ПСИХОЛОГИЈА МУЗИКЕ Стваралачка личност Карактеристике стваралачке личности – способности, особине личности и мотивација. Музичке способности, развој, структура и мерење. Музичко извођење – вежбање, читање с листа, трема. Стваралачко мишљење Појам, критеријуми стваралаштва и фазе стваралачког мишљења. Опажање музике и реаговање на музику	12	Фронтални, групни, у пару, индивидуални		Усмено излагање Квиз Тестови Есеји Израда презентација и пројеката

Корелација са другим предметима: Социологија, Историја, Грађанско васпитање

Уџбеник: *Психолологија за други и трећи разред средњих уметничких школа,* Сулејман Хрљица, Владислав Панић, Ксенија Радош, Ирена Крешић

Друга литература: Зоран Павловић, Оливер Тошковић- Психологија за други и трећи разред гимназије и подручја рада економија, право и администрација

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ: Дискусија на часу, мапе појмова, проблемски задаци, симулације, Истраживачки радови, есеји, студије случаја, решавање

проблема,дебате, есеји, дневници рада, студије случаја, критички прикази, проблемски задаци, Посматрање, давање конструктивне повратне информације, контролне вежбе, дијагностички тестови, дневници рада, самоевалуација, вршњачко оцењивање,

IV разред

Предмет: Филозофија
Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 70 часова годишње
Циљ учења Филозофије је да развијањем способности за систематско, самостално, проблемски интонирано, рефлексивно, креативно и критичко мишљење ученицима омогући и олакша мисаоно и вредносно оријентисање у савременом свету, да их оснажи у формирању сопственог погледа на стварност и пружи им ослонац за промишљено и одговорно одлучивање и деловање.

Исходи:
-Приступи изучавању мишљења на неемпиријски односно нормативни начин, карактерисичан за логику;
-Примењује методе и правила дефинисања и калсификовања појмова у структурисању различитих знања;
-Користи логичке форме, поступке и правила да анализира сазнајне процесе суђења и закључивања и одреди њихову ваљаност;
-Примерима илуструје различите функције језика и његову улогу у формирању и саопштавању мишљења;
-Користи апарат исказне логике да симболички прикаже форму и истиносне релације исказа;
-Решава различите проблеме применом логичке формализације, моделовања и алгоритма;
-Примењује логичка правила и терминологију да у стандардној форми прикаже, анализира и евалуира аргументацију;
-Уочава типичне грешке у закључивању и доказивању са којима се сусреће у свакодневној комуникацији и различитим медијима и избегава их у сопственом мишљењу;
-Користи термине епистемологије, логике и опште методологије да опише филозофски приступ питањима сазнања;
-Уочи структуру и илуструје употребу различитих метода и врста хипотеза у опису неког научног истраживања;
-процењује компаративне предности и ограничења примене инктивног, дедуктивног и аналогијског закључивања у сазнању;
-примени познавање структуре научног истраживања да систематизује знања стечена у различитим областима учења.

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Филозофско тумачење природе	10	Фронтални, индивидуални,	Методе објашњења,	Усмена и писмена

стварности, сазнања и вредности Ученик разматра карактеристике и међузависност сазнајних способности и односе језика и мишљења у процесу сазнавања. Анализира логичке форме и правила мишљења, као и методолошке карактеристике филозофског и научног испитивања. Из перспективе различитих становишта тумачи теоријске и практичне концепте и проблеме у главним дисциплинама филозофије. Доводи у везу филозофске расправе са научним, уметничким и религијским тумачењима стварности, природе, човека, времена, вредности, као и са актуелним питањима савременог света. Користи их да уобличи властита мисаона искуства и светоназор. Реконструише културно-историјски контекст и развојне димензије у генерисању филозофских идеја, и на тај начин активира, употпуњује и синтетизује усвојена знања из различитих области учења.		групни и парови рад.	разговора, демонстрације, практичних вежби, истраживачки приступ.	провера знања, практични задаци, дискусија, посматрање активности ученика.
2. Критичко мишљење и конструктивна комуникација Кроз интерпретацију филозофских текстова и евалуацију аргумената, ученик практикује самостално критичко мишљење. Суочавајући се са филозофским и научним проблемима, преиспитује начине оправдавања знања, његове границе и искушава их у контексту свакодневног мишљења. Примењује знања о формама и принципима ваљане мисли у структурисању властитог сазнања и алгоритамском решавању проблема, и тиме поспешује властито учење. Разложно (писмено и усмено) излаже мисаоне садржаје и избегава типичне грешке у закључивању и	10	Фронтални, индивидуални, групни и парови рад.	Методе објашњења, разговора, демонстрације, практичних вежби, истраживачки приступ.	Усмена и писмена провера знања, практични задаци, дискусија, посматрање активности ученика.

доказивању у свакодневној комуникацији. Ефикасно примењује логичке процедуре у анализи, реконструкцији или извођењу филозофске и друге аргументације, а своје становиште преиспитује и у складу с критичким увидима коригује.				
3. Артикулација вредности и ставова Ученик практикује одговарајуће врлине, ставове и вредности: интелектуалну отвореност и радозналост, уважавање сведочанства и доброг аргумента, спремност на аутокритику, толеранцију према разликама у мишљењу и непристрасност у процени властитих и туђих гледишта, поступака и постигнућа. Критички просуђује различита филозофска становишта о основним етичким и естетичким принципима, о праведној и рационалној организацији друштва тако што анализира њихову логичку конзистентност, културно-историјску условљеност и претензије на универзално важење. Користи филозофске увиде да сагледа и решава свакодневне личне и опште вредносне дилеме и питања са којима се суочава у савременом друштву. Процењује своје и туђе назоре о традиционалним и актуелним питањима практичке филозофије, тумачи их и брани у артикулисаној и аргументованој расправи са другима.	10	Фронтални, индивидуални, групни и парови рад.	Методе објашњења, разговора, демонстрације, практичних вежби, истраживачки приступ.	Усмена и писмена провера знања, практични задаци, дискусија, посматрање активности ученика.
Естетика као филозофска дисциплина: Формалистичка естетика, естетика музике	5	Фронтални, индивидуални, групни и парови рад.	Методе објашњења, разговора, демонстрације, практичних вежби, истраживачки приступ.	Усмена и писмена провера знања, практични задаци, дискусија, посматрање активности ученика.

Корелација са другим предметима: књижевност, математика, историја, веронаука.

Уџбеници: Филозофија (за четврти разред гимназије и средње уметничке школе) Миланка Радић Тадић Логос

Додатна литература: Софијин свет, Јустејн Гордер.

Праћење и вредновање наставе и учења: Настава која је усмерена на исходе захтева да одговарајуће наставне методе, облици рада, наставни материјали и сви други чиниоци и елементи наставног процеса буду у функцији њиховог остварења. У том смислу је и оцењивање саставни део процеса подучавања и учења. Њиме се процењује индивидуално напредовање ученика у процесу постизања дефинисаног исхода, а уједно је средство помоћу ког ученици мере свој напредак у учењу и наставници просуђују успешност својих подучавања.

Из тог разлога потребно је да су ученицима познати очекивани исходи наставе Филозофије и да критеријуми за њихово постизање буду разумљиви, а методологија оцењивања усаглашена са знањима, вештинама и ставовима који су експлицитно или имплицитно садржани у исходима наставе. Укључивање ученика у процес оцењивања непосредно негује рефлексију, метакогнитивни приступ и независно мишљење, који су и сама суштина филозофског образовања.

Наставник, који непрестано има у виду да је проверавање и оцењивање постигнућа у директној вези са исходима наставе Филозофије, оцењује сва знања, умећа, способности и вештине којима се они остварују, разноврсним методама и инструментима, током свих часова а не само оних намењених утврђивању или систематизацији, како би оцена, уистину, имала информативну, мотивациону и оријентациону улогу, када је у питању напредовање ученика.

У настави усмереној на исходе комбинује се више врста оцењивања: дијагностичко, формативно и сумативно оцењивање. Ово прво има за циљ да наставник, провером претходно стеченог знања и вештина ученика, идентификује њихове могућности и слабе стране, али и ефекте сопствене наставе и да на основу тога планира садржаје и стратегије даљег рада. Формативно оцењивање је саставни део наставног процеса и обавља се чешће током процеса подучавања и учења, нпр. на крају неке активности учења, како би наставник уочио тешкоће и потребе ученика и томе прилагодио даљи рад. Поред тога, оно има развојну функцију, јер његов саставни део је давање конструктивне повратне информације ученицима, на основу којих тачно разумеју шта треба да науче, шта се од њих очекује и како могу да унапреде своје учење. У том смислу, формативно оцењивање развија код ученика вештине и стратегије којима се „учи како треба учити" (метакогнигивне стратегије). Сумативним оцењивањем, након одређеног периода учења, вреднују се резултати учења тј. у којој мери је ученик остварио очекиване исходе.

Провера постигнућа ученика може се реализовати различитим усменим и писменим поступцима, на пример, кроз писане радове, есеје, тестове различитог типа, усмено излагање, дијалог, дебату, пројектни рад, вођење портфолија (који осим евиденције о ученичком раду, дескрипција, коментара итд. садржи и самооцењивање и вршњачко оцењивање). Оцењивати се може и спремност ученика на сарадњу и интелектуалну размену у дискусији са другима, кућна припрема за најављену тему часа (нпр. упознавање са текстуалним материјалом, обрада понуђених асимилационих табела,

састављање листе кључних појмова и сл.), властито усавршавање кроз додатно читање препоручене литературе, лично истраживање и селекцију материјала за учење, самостална или тимска припрема и презентовање пројектних задатака.

Захваљујући јасној оријентацији коју процес учења добија са компетенцијама и исходима, и оцењивање обогаћује своје функције, методе и технике, посебно кад је реч о континуираном оцењивању. Оно се одвија непрекидно како би ученику и наставнику омогућило стални увид у јаке и слабе стране учења, и на основу тога прилагођавање, индивидуализацију и диференцијацију наставе, као и ефикасније планирање и коришћење допунског и додатног рада. Пошто укључује и самопроцену ученика и наставника, значајно унапређује етос школе кроз њихов дијалог, сарадњу и узајамно уважавање. Активно упућивање и укључивање ученика у процес (само)оцењивања и, на крају, у вршњачко оцењивање, уједно је средство развоја низа међупредметних компетенција као што су компетенција за целоживотно учење, комуникација, сарадња, предузимљивост и одговорно учешће у демократском друштву.

I разред

Предмет: Информатика и рачунарство
Недељни фонд часова: 1 час
Годишњи фонд часова: 35 часова

Циљ: Циљ учења Информатике је стицање знања, овладавање вештинама и формирање вредносних ставова који доприносе развоју информатичке писмености неопходне за даље школовање, живот и рад у савременом друштву. Ученик развија способност апстрактног и критичног мишљења о аутоматизацији послова уз помоћ информационо-комуникационих технологија и развија способност ефективног коришћења технологије на рационалан, етичан и безбедан начин.

Исходи (по завршетку разреда ученик ће бити способан да):

објасни улогу ИКТ у свакодневном животу;
разуме изазове коришћења савремених технологија на одговоран и безбедан начин;

илуструје на примерима основне појмове информатике и рачунарства (појам информација и податак);

наведе основне области информатике и рачунарства;
опише најважније догађаје у развоју ИКТ;
направи паралелу између развоја људског друштва и развоја информационо-комуникационих технологија;

безбедно користи дигиталне уређаје;
разликује и користи сервисе Интернета;
приступа Интернету, самостално претражује, проналази информације у дигиталном окружењу и преузима их на свој уређај;

класификује информације са интернета и процењује њихов квалитет и поузданост;

спроводи поступке за заштиту личних података и приватности на Интернету,
познаје карактеристике различитих бројевних система;
преводи број из једног у други бројевни систем;
изводи основне рачунске операције у различитим бројевним системима;
користи јединице за мерење количине података;
објасни начин дигиталног записа података и бинарног записа природних бројева;

уочава разлику између хардвера и софтвера;
наводи основне карактеристике компонената дигиталног уређаја и њихову улогу;

разликује системски од апликативног софтвера;

објасни шта је оперативни систем и која је његова улога;
познаје основне типове апликативног софтвера;
разликује појмове и типове лиценци софтвера и садржаја који се деле;
разликује основе елементе графичког корисничког интерфејса;
прилагоди радно окружење кроз основна подешавања;
инсталира и деинсталира корисничке програме;
сачува, модификује и организује податке;
разликује најчешће коришћене типове датотека;
подеси радно окружење текст процесора;
промени језик тастатуре;
примени правила слепог куцања;
врши премештање садржаја између више отворених докумената;
ефикасно и тачно уноси и уређује неформатиран текст;
примењује основне елементе форматирања и структуирања текста;
уређује на елементарном нивоу текст применом нотација за обележавање;
постави напредне текстуалне и нетекстуалне елементе у креирани документ;
познаје основне параметре стилизовања текста на нивоу карактера, параграфа и страница;
користи и креира именоване стилове и модификује их;
користи елементе у тексту који се аутоматски ажурирају;
структуира текст и аутоматски генерише садржај;
познаје структуру, правила и формат која се примењују у форматирању докумената;
припрема документ за штампу и одштампа га;
уређује и приказује слајд презентације;
примењује правила за израду добре презентације;
уређује дизајн позадине и „мастер“ слајда у презентацији;
додаје елементе анимације и интерактивности у презентацију;
користи функционалности намењене сарадничком раду;
припрема документ за штампу и одштампа га;

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
ИНФОРМАЦИОНО - КОМУНИКАЦИОНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ У САВРЕМЕНОМ ДРУШТВУ **ИКТ** у свакодневном окружењу Основни појмови Развој ИКТ Друштвени аспекти ИКТ	6	Фронтални облик Индивидуални Групни	Монолошка Дијалошка Метода демонстрације Метода практичних радова	Усмено излагање Тестови Провере знања Пројекат

Глобална мрежа (интернет). Сервиси интернета Лепо понашање, право и етика на интернету. Безбедност и приватност на интернету.				
ПРЕДСТАВЉАЊЕ ПОДАТКА НА РАЧУНАРУ Бројевни системи – врсте, карактеристике, превођење. Бројевни системи – основне рачунске операције. Кодирање информација. Кодирање карактера, кодне шеме. Јединице за мерење количине информација. Дигитални рачунари и дигитални запис података (текста, растерске и векторске слике, звука, видеа). Начини приказивања/представљања података и дигиталног записа	5	Фронтални облик Индивидуални Групни	Монолошка Дијалошка Метода демонстрације Метода практичних радова	Усмено излагање Тестови Провере знања Пројекат
ОРГАНИЗАЦИЈА ПОДАТАКА И ПРИЛАГОЂАВАЊЕ РАДНОГ ОКРУЖЕЊА Елементи графичко-корисничког интерфејса и интеракција са њима Подешавања оперативног система Инсталирање и уклањање програма (апликативних програма, драјвера). Рад са документима и системом датотека. Средства и методе заштите рачунара и информација.	5	Фронтални облик Индивидуални Групни	Монолошка Дијалошка Метода демонстрације Метода практичних радова	Усмено излагање Тестови Провере знања Пројекат
РАД СА ПРОГРАМИМА ЗА ОБРАДУ ТЕКСТА Радно окружење текст-процесора. Једноставнија подешавања радног окружења. Подешавање и промена језика тастатуре („писма“). Правила слепог куцања. Операције са документима (креирање, отварање, чување, затварање).	10	Фронтални облик Индивидуални Групни	Монолошка Дијалошка Метода демонстрације Метода практичних радова	Усмено излагање Тестови Провере знања Пројекат

Унос текста и његово једноставно уређивање Уређивање текста Уметање у текст (специјалних симбола, датума и времена, текстуалних ефеката). Уметање и позиционирање нетекстуалних објеката Уметање табеле у текст. Нумерација страница. Заглавље, подножје, фуснота. Коришћење и израда стилова, генерисање садржаја и индекса појмова. Примери структуре типичних докумената (биографије, молбе, огласи, реферати, матурски радови и сл). Конвертовање у PDF. Штампање докумената				
РАД СА ПРОГРАМИМА ЗА ИЗРАДУ СЛАЈД ПРЕЗЕНТАЦИЈА Презентације и њихова примена (правила добре презентације, етапе у изради презентација). Подешавање радног окружења програма за израду слајд-презентација. Додавање и форматирање	4	Фронтални облик Индивидуални Групни	Монолошка Дијалошка Метода демонстрације Метода практичних радова	Усмено излагање Тестови Провере знања Пројекат

Корелација: Физика, Математика, Енглески језик
Уџбеник: /
Праћење и вредновање наставе и учења: У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се остварени ниво постигнућа и напредовање током процеса учења. Да би вредновање било објективно и у функцији учења, потребно је да буде усклађено са принципима оцењивања (Правилник о оцењивању у средњој школи).

II разред

Предмет: Информатика и рачунарство
Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 35 часова годишње

Циљ: Циљ учења Информатике је стицање знања, овладавање вештинама и формирање вредносних ставова који доприносе развоју информатичке писмености неопходне за даље школовање, живот и рад у савременом друштву. Ученик развија способност

апстрактног и критичног мишљења о аутоматизацији послова уз помоћ информационо-комуникационих технологија и развија способност ефективног коришћења технологије на рационалан, етичан и безбедан начин.

Исходи (по завршетку разреда ученик ће бити способан да):

- објасни природу звука;
- наведе основне компоненте хардвера за рад са музиком;
- користи софтверске алате за рад са музиком;
- разликује основне елементе табеле;
- разлику је типове података;
- унесе и мења податке у табеле;
- манипулише елементима табеле;
- користи формуле за израчунавање статистика;
- користи апсолутно и релативно адресирање;
- врши основно форматирање табеле;
- сортира и филтрира податке по задатом критеријуму;
- примењује условно форматирање;
- представи визуелно податке на одговарајући начин;
- форматира табеле и одштампа их;
- објасни принципе растерске и векторске графике и модела приказа боја;
- креира растерску слику у изабраном програму;
- креира векторску слику у изабраном програму;
- користи алате за уређивање и трансформацију слике;
- оптимизује креирану слику за приказ на различитим медијима;
- одабере одговарајући формат записа слика;

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
ИНФОРМАТИКА У МУЗИЦИ Примена рачунара у процесу учења музике - Основна својства звука; - Формати звучних записа и њихова конверзија. Хардвер за рад са музиком - Музичке картице, микрофони, MIDI клавијатура /електрични клавир, звучници/ слушалице; - Инсталирање хардвера. Софтверски алати за рад са музиком.	5	Фронтални облик Индивидуални Групни	Монолошка Дијалошка Метода демонстрације Метода практичних радова	Усмено излагање Тестови Провере знања Пројекат
ПРОГРАМИ ЗА ТАБЕЛАРНА ИЗРАЧУНАВАЊА Основни појмови Основни појмови о програмима за рад са табелама (структура документа, формати датотека). Подешавање радног окружења Уношење различитих типова података у табелу (појединачни садржаји ћелија и аутоматске попуне). Подешавање димензија, премештање, фиксирање и сакривање редова и колона. Примена основних аритметичких операција и уграђених функција за креирање формула. Форматирање ћелија Копирање формула, релативно и апсолутно референцирање ћелија. Сортирање и филтрирање. Условно форматирање	17	Фронтални облик Индивидуални Групни	Монолошка Дијалошка Метода демонстрације Метода практичних радова	Усмено излагање Тестови Провере знања Пројекат

табела. Намена различитих типова графикона,приказивање података из табеле помоћу графикона. Припрема документа за штампање				
РАЧУНАРСКА ГРАФИКА Карактеристике рачунарске графике (пиксел, резолуција, RGB и CMYK модели приказа боја, растерска и векторска графика). Рад у програму за растерску графику. Рад у програму за векторску графику	17	Фронтални облик Индивидуални Групни	Монолошка Дијалошка Метода демонстрације Метода практичних радова	Усмено излагање Тестови Провере знања Пројекат

Корелација: Математика, Енглески језик
Уџбеник: /
Праћење и вредновање наставе и учења: У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се остварени ниво постигнућа и напредовање током процеса учења. Да би вредновање било објективно и у функцији учења, потребно је да буде усклађено са принципима оцењивања (Правилник о оцењивању у средњој школи).

III разред

Предмет: Информатика и рачунарство

Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 35 часова годишње

Циљ: Циљ учења Информатике је стицање знања, овладавање вештинама и формирање вредносних ставова који доприносе развоју информатичке писмености неопходне за даље школовање, живот и рад у савременом друштву. Ученик развија способност апстрактног и критичног мишљења о аутоматизацији послова уз помоћ информационо- комуникационих технологија и развија способност ефективног коришћења технологије на рационалан, етичан и безбедан начин.

Исходи (по завршетку разреда ученик ће бити способан да):

унесе и едитује нотни запис;
врши основне манипулације над нотним записом;
разликује формате звучног записа и прави поделу на компримоване и некомпримоване;
врши основне манипулације над звучним записом;
врши конверзију између различитих формата звучних записа;

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
УНОШЕЊЕ И ЕДИТОВАЊЕ НОТНОГ ЗАПИСА СА ТАСТАТУРЕ Упознавање програма и подешавање радне површине. Форматирање документа – партитуре (рад на документу): одабир инструмената, уношење и уређивање нота, метрономске ознаке и темпо, одређивање или промена такта, кључа и тоналитета. Триоле и друге неправилне нотне групе, артикулација, динамика, транспозиција. Уношење текста и графике (уређивањетекста,симбола, инструмената, акорда). Издвајање или додавање штима у партитури. Репродукција (Play) и њено подешавање: Mixer, Volume, Tempo; Скенирање партитура и њихов унос у Musescore; Употреба MIDI клавијатуре. Употребамикрофона. Снимање штима као аудио и MIDI снимка. Увоз датотека прављених у другим програмима за нотацију (нпр. Sibelius,Finale,...). Штампање штимова и партитура.	15	Фронтални облик Индивидуални Групни	Монолошка Дијалошка Метода демонстрације Метода практичних радова	Усмено излагање Тестови Провере знања Пројекат

ЕКСПЕРИМЕНТИ СА ЗВУКОМ Физичке карактеристике Звука Појам дигитализације звука. Процес производње звука код музичких картица. Звук музичких синтисајзера – MIDI запис (*.mid, *.kar, итд.). Формати за чување звучних записа у рачунарима. MIDI формат и MIDI језик. Разлика између wav и MIDI формата. Конверзија између различитих формата звучних записа. Дигитална обрада звука: - Концепт DAW програма; - Снимање и обрада звука; - Аудио ефекти; - Примена виртуелних инструмената; - Примена пакета звукова (Sample packs).	20	Фронтални облик Индивидуални Групни	Монолошка Дијалошка Метода демонстрације Метода практичних радова	Усмено излагање Тестови Провере знања Пројекат

Корелација: Математика, Енглески језик. Психологија.
Уџбеник: /
Праћење и вредновање наставе и учења: У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се остварени ниво постигнућа и напредовање током процеса учења. Да би вредновање било објективно и у функцији учења, потребно је да буде усклађено са принципима оцењивања (Правилник о оцењивању у средњој школи).

IV разред

Предмет: Информатика и рачунарство

Недељни и годишњи фонд часова: 1 час недељно, 31 час годишње

Циљ: Циљ учења Информатике је стицање знања, овладавање вештинама и формирање вредносних ставова који доприносе развоју информатичке писмености неопходне за даље школовање, живот и рад у савременом друштву. Ученик развија способност апстрактног и критичног мишљења о аутоматизацији послова уз помоћ информационо- комуникационих

технологија и развија способност ефективног коришћења технологије на рационалан, етичан и безбедан начин.

Исходи (по завршетку разреда ученик ће бити способан да):

разликује формате видео записа;
врши основне манипулације са видео записом;
врши конверзију између различитих формата видео записа;
креира видео клип са импортованим мултимедијалним материјалом;
креира видео клип за веб и поставља на веб страницу;
креира једноставни веб-сајт на основу готових веб решења;
креира статичку веб-страну коришћењем HTML-а;
стилизује веб-страну коришћењем CSS-а

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
РАД СА ВИДЕО ЗАПИСОМ Манипулација са видео записом у одабраном програму: - пребацивање видео материјала на рачунар; - покретање и радни прозор програма за обраду видео записа; - увоз материјала и креирање пројекта; - чување видео записа на рачунару. Монтажа говора и музике у видео запису. Конверзија видео формата. Креирање видео клипова за веб странице. Постављање (Upload) видео клипова на веб страницу.	8	Фронтални облик Индивидуални Групни	Монолошка Дијалошка Метода демонстрације Метода практичних радова	Усмено излагање Тестови Провере знања Пројекат
ГОТОВА ВЕБ ДИЗАЈН РЕШЕЊА Готова веб дизајн решења	5	Фронтални облик Индивидуални Групни	Монолошка Дијалошка Метода демонстрације	Усмено излагање Тестови Провере знања

(WordPress, Weebly, Wix...). Блог, вики, електронски портфолио.			Метода практичних радова	Пројекат
ВЕБ ДИЗАЈН Универзални принципи Веб дизајна. Основе HTML-а, основни елементи и атрибути. Стилови (CSS), основни селектори, својства и вредности	18			

Корелација: Математика, Енглески језик. Филозофија.
Уџбеник: /
Праћење и вредновање наставе и учења: У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се остварени ниво постигнућа и напредовање током процеса учења. Да би вредновање било објективно и у функцији учења, потребно је да буде усклађено са принципима оцењивања (Правилник о оцењивању у средњој школи).

I разред

Предмет: Физичко и здравствено васпитање

Недељни и годишњи фонд часова:2 часа недељно, 74 часа годишње

Циљ учења физичког и здравственог васпитања је да ученик континуирано развија знања, физичке способности и моторичке вештине у складу са вредностима физичког вежбања, потребама за очување и унапређивање здравља и даљег професионалног развоја.

Исходи:

-сврсисходно примењује вежбе, разноврсна природна и изведена кретања;

-упореди и анализира резултате тестирања са вредностима за свој узраст и сагледа сопствени моторички напредак;

-планира и примењује усвојене моторичке вештине у свакодневном животу;

-игра један народни и један друштвени плес;

примењује и поштује основе принципе вежбаног процеса и правила тимских и спортских игара;

-одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање;

-навија фер;

-разликује различите типове физичке активности;

-примењује одговарајуће вежбе у складу са сопственим могућностима и потребама;

-препозна ниво оптерећења током вежбања;

уочи грешке у извођењу покрета и кретања;

-учествује на одељенском, разредном и другим такмичењима и/ или спортско-рекреативним манифестацијама за које се школа определи;

-помаже организацији школских спортских манифестација;

-користи могућности за свакодневну физичку активност у окружењу и редовно вежба у складу са својим потребама;

-примени принципе здраве исхране;

-примењује правила безбедности у различитим физичким активностима у школи и ван школе;

-у групним активностима ради на остваривању заједничких циљева;

-решава конфликте на социјално прихватљив начин;

-при вежбању и кретању уочи и негује естетске вредности;

-коригује последице дуготрајне седентарне активности, положаје, покрете и кретања који имају негативан утицај на здравље применом физичког вежбања;

-поштује здравствено-хигијенска и еколошка правила у вежбању;

-редовно контролише своје здравље;

-повезује штетан утицај које психоактивне супстанце имају на здравље.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Тестирање ученика. Кондициона припрема ученика: вежбе за развој снаге; вежбе за развој покретљивости; вежбе за развој издржљивости; вежбе за развој брзине: вежбе за развој координације. Усавршавање технике трчања на кратким стазама.	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	Ниво ангажованости (активност) и однос ученика према обавезама у физичком и здравственом васпитању. Моторичка тестирања (постигнућа) Индивидуални напредак ученика
Усавршавање технике трчања на средњим стазама. Усавршавање технике скок удаљ. Усавршавање технике скок увис. Бацање кугле.	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	Познавање основних преавила спорта и спортских дисциплина, основних здравствено хигијенских правила Вежбање и здрава исхрана

			Учешће у ваннаставним активностима.
Вежбе на тлу **Основни садржаји** Провера савладаности елемената гимнастике из основне школе. Вага претклоном и заножењем и спојено, одразом једне ноге колут напред. Став на шакама, издржај, колут напред. Два повезана премета странце удесно (улево). **Проширени садржаји** Премет странце са окретом за 180° „рондат". Колут назад до става о шакама. Премет напред. Прескок Згрчка. Разношка. Кругови(дохватни) За ученике: вучењем вис узнето; вис стражњи, издржај; вучењем вис узнето; -спуст у вис предњи. За ученице: уз помоћ суножним одскоком наскок у згиб; њих у згибу/уз помоћ; спуст у вис стојећи. Разбој За ученике: **Основни садржаји** Паралелни разбој. Њих у упору. Саскоци. Састав. **Проширени садржаји** Њих у упору, њих и зањихом склек; њих и предњихом упор, зањих, предњихом склек, зањихом упор, саскок са окретом за 180°. Предношка (окрет према притки). За ученице двовисински разбој или једна притка вратила: наскок у упор на н/п (или узмак замахом једне ноге);	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	
	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	
	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе	

премах одножно десном/левом ногом до упора јашућег; -прехват у потхват упорном руком (до предножне) и спојено одножењем заножне премах, саскок са окретом за 90˚(одношка), завршити боком према притки. Вратило – дохватно За ученике: **Основни садржаји** Суножним одразом узмак. Саскок замахом у назад. **Проширени садржај** Ковртљај назад из упора. Греда За ученице: **Основни садржаји** Вежба на ниској греди од елемената предвиђених у основној школи. Висока греда ходање са различитим гимнастичким елементима. **Проширени садржаји** Састав на греди. Коњ са хватаљкама За ученике: **Проширени садржај** Премах одножно десном напред, замах улево, замах удесно, замах улево и спојено премах левом напред, премах десном назад, замах улево, замах удесно и спојено премахом десне; саскок са окретом за 90˚улево до става на тлу, леви бок према коњу. Понављање и утврђивање раније обучаваних елемената технике. Проширивање и продубљавање техничко-тактичких способности ученика. Учествовањена такмичењима на нивоу одељења. **Основни садржаји** Народно коло „Моравац". Енглески валцер. **Проширени садржаји** Народна кола и плесови по избору.		(вербална и метода демонстра-ције)	
	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	

Ритмички елементи и вежбе по избору.			
Кобиновани полигон у складу са реализованим моторичким садржајима. Основна правила и принципи вежбања: – загревање, – разгибавање, дисање, дозирање вежбања, смиривање организма. Основне моторичке способности. Правила спортских игара и дисциплина. Безбедност у вежбању. Појам здравља. Физичко вежбање у функцији унапређивања здравља и превенције болести. Болести које настају услед неправилног одржавања лич-не хигијене и нередовне физичке активности. Значај редовних лекарских прегледа. Уравнотежена и здрава исхрана. Психоактивне супстанце инедозвољена средства.	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	
	Фронтални, Групни, Проједи-начни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	
	Фронтални, Групни, Проједи-начни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	

Корелација: ИНФОРМАТИКА- алати, програми; МУЗИЧКА КУЛТУРА- темпо кретања, изражајност, складност кординација покрета, кретања; ФИЗИКА –кретање(врсте кретања, брзина, убрзање, гравитација), сила и убрзање (убрзање, отпор средине) .

Праћење и вредновање

Ова наставна област реализује се кроз све организационе облике рада, наставне области и теме уз практичан рад.

Достизањем исхода ове наставне области, ученици развијају знања, вештине, ставове и вредности о вежбању, физичком образовању (основним правилима и принципима вежбања, моторичким и функционалним спосбностима, безбедности при вежбању, значају вежбања у превенцији постуралних поремећаја, незаразних болести, насиља и др.), спорту, рекреацији и здрављу.

Садржаји ове наставне области реализују се непосредно пре, током и након вежбања на часу, као и другим пригодним ситуацијама.

Развијање знања из ове области реализује се на основама интерактивне наставе.

Ова област обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању и

здрављу, различитостима, чувању личне и школске имовине, неговању друштвених и патриотских вредности, мултикултуралности; развијање толерантности, фер плеја; препознавање негативних облика понашања у вежбању, спорту и рекреацији; утицај суплемената у исхрани младих; последице конзумирања психоактивних супстанци, допинга.

II разред

Предмет: Физичко и здравствено васпитање
Недељни и годишњи фонд часова:2 часа недељно, 74 часа годишње
Циљ учења предмета Физичко и здравствено васпитање је да ученик континуирано развија знања, физичке способности и моторичке вештине у складу са вредностима физичког вежбања, потребама за очување и унапређивање здравља и даљег професионалног развоја.

Исходи:
-правилно примењује вежбе, разноврсна природна и изведена кретања;
-упореди и анализира резултате тестирања са вредностима за свој узраст;
-сагледа сопствени моторички статус и уз помоћ наставника примени вежбања у циљу његовог побољшања;
-примењује усвојене моторичке вештине у различитим животним ситуацијама;
-игра један народни и један друштвени плес;
-примењује и поштује основе принципе вежбаоног процеса.
-уз помоћ наставника примењује основне методе за развој моторичких способности;
-одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање;
-препозна и реши конфликтну ситуацију;
-примењује одговарајуће вежбе у складу са сопственим могућностима и потребама;
-уз помоћ наставника коригује грешаке у извођењу покрета и кретања;
-учествује на одељењском, разредном и другим такмичењима;
-помаже у организацији школских спортских манифестација;
-користи могућности за свакодневну физичку активност и редовно вежба;
-повеже принципе здраве исхране и вежбање;
-примењује правила безбедности у различитим физичким активностима;
-решава конфликте на социјално прихватљив начин;
-коригује последице дуготрајне седентарне активности, положаје, покрете и кретања који имају негативан утицај на здравље применом физичког вежбања;
-редовно контролише своје здравље;
-разликује позитиван и негативан утицај вежбања за репродуктивно здравље;
-повеже штетан утицај које енергетски напитци, психоактивне супстанце и недозвољена средства имају на здравље;

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Тестирање ученика. Примена националне батерије тестова. Кондициона припрема ученика.	ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације	Ниво ангажованости (активност) и однос ученика према обавезама у физичком и здравственом васпитању. Моторичка тестирања (постигнућа) Индивидуални напредак ученика
Усавршавање технике атлетских дисциплина – трчања, скокова удаљ и увис и бацања. Четворобој. Вежбе на тлу Прескоци и скокови Вежбе у упору Вежбе у вису Греда Гимнастички полигон Вежбе на тлу - сложенији састав Висока греда Прескок Коњ са хватаљкама Вежбе у упору-сложенији састав Вежбе у вису-сложенији састав	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИЦИПЛИНЕ Атлетика Спортска гимнастика	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације	Познавање основних преавила спорта и спортских дисциплина, основних здравствено хигијенских правила Вежбање и здрава исхрана Учешће у ваннаставним активностима.
Спортске игре, рукомет, кошарка, одбојка, футсал Проширивање и продубљавање техничко-тактичких способности ученика. Активности по избору Аеробик и други	Спортске игре и активности по избору Плес и ритмика	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације	

фитнес програми, стони тенис, бадминтон и др. Народно коло „Моравац". Бечки валцер. Народне игре и Плес из средине у којој се школа налази. Народна кола и плесови по избору. Ритмички елементи и састави. Комбиновани полигон ускладу са савладаним моторичким садржајима. Физичко образовање Правила и принципи вежбања. Основни методи разовја моторичких способности (снага, брзина, издржљивост, покретљивост). Тактика игре. Безбедност у вежбању. Улога физичке оспособљености и моторичких зања у ванредним ситуацијама Примена информационих технологија у физичкој активности. *Здравствена култура* Физичко вежбање у функцији унапређивања здравља, репродуктивног здравља и превенције болести. Недовољна физичка активност као један од ризика у настанку болести. Значај редовних лекарских прегледа и	Полигони ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА			

физичка активност. Исхрана и вежбање – последице неадекватих дијета и дијететских производа. Ризици од конзумирања енергетских напитака, психоактивних суспстанци и недозвољених средстава.				

Корелација:Информатика- алати, програми; Музичка култура- темпо кретања, изражајност, складност кординација покрета, кретања; Физика- кретање (врсте кретања, брзина, убрзање, гравитација), сила и убрзање (убрзање, отпор средине).

Праћење и вредновање

Ова наставна област реализује се кроз све организационе облике рада, наставне области и теме уз практичан рад.

Достизањем исхода ове наставне области, ученици развијају знања, вештине, ставове и вредности о вежбању, физичком образовању (основним правилима и принципима вежбања, моторичким и функционалним спосопбностима, безбедности при вежбању, значају вежбања у превенцији постуралних поремећаја, незаразних болести, насиља и др.), спорту, рекреацији и здрављу. Садржаји ове наставне области реализују се непосредно пре, током и након вежбања на часу, као и другим пригодним ситуацијама. Развијање знања из ове области реализује се на основама интерактивне наставе.

Ова област обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању и здрављу, различитостима, чувању личне и школске имовине, неговању друштвених и патриотских вредности, мултикултуралности; развијање толерантности, фер плеја; препознавање негативних облика понашања у вежбању, спорту и рекреацији; утицај суплемената у исхрани младих; последице конзумирања психоактивних супстанци, допинга.

III разред

Предмет: Физичко и здравствено васпитање
Недељни и годишњи фонд часова: 2 часа недељно, 74 часа годишње
Циљ учења предмета Физичко и здравствено васпитање је да ученик континуирано развија знања, физичке способности и моторичке вештине у складу са вредностима физичког вежбања, потребама за очување и унапређивање здравља и даљег професионалног развоја.

Исходи:

– бира и примењује вежбе, разноврсна природна и изведена кретања;
– анализира и упореди резултате тестирања са вредностима за свој узраст;
– сагледа сопствене моторичке и функционалне и примени вежбања у циљу њиховог побољшања;
– сврсисходно примени усвојене моторичке вештине у различитим животним ситуацијама;
– игра народни и друштвени плес;
–примени основне принципе тренажног процеса и основне методе унапређивања моторичких способности;
– одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање;
– решава конфликтне ситуације;
– примени одговарајуће вежбе у складу са могућностима и потребама;
– самостално коригује грешке у извођењу покрета и кретања;
– учествује на одељењском, разредном и другим такмичењима;
– помаже и учествује у организацији школских спортских манифестација;
– користи могућности за свакодневну физичку активност;
усклади исхрану са вежбањем;
– примењује правила безбедности у различитим физичким активностима и преноси их друге учеснике у вежбању;
– коригује последице дуготрајне седентарне активности, положаје, покрете и кретања који имају негативан утицај на здравље применом физичког вежбања;
– редовно контролише своје здравље;
– разликује позитиван и негативан утицај вежбања за репродуктивно здравље и примењује мере предострожности код себе и других;
– не конзумира енергетске напитке, психоактивне и фармаколошке супстанце и друга недозвољена средства која имају штетан утицај на организам.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Тестирање ученика Кондициона припрема ученика (снага, брзина, издржљивост, гипкост, координација) Израда програма вежбања унапређивања моторичких способности	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	Ниво ангажованости (активност) и однос ученика према обавезама у физичком и здравственом васпитању. Моторичка тестирања (постигнућа) Индивидуални напредак ученика
Усавршавање технике атлетских дисциплина – трчања, скокова удаљ и увис и бацања Четворобој	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	Познавање основних преавила спорта и спортских дисциплина, основних здравствено хигијенских правила Вежбање и здрава исхрана Учешће у ваннаставним активностима.

Вежбе на тлу Прескоци и скокови Вежбе у упору Вежбе у вису Греда Гимнастички полигон	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	
Вежбе на тлу –сложенији састав Висока греда Прескок Коњ са хватаљкама Вежбе у упору – сложенији састав Вежбе у вису – сложенији састав ***Спортске игре*** Рукомет, кошарка, одбојка, футсал Проширивање и продубљавање техничко-тактичких способности ученика. ***Активности по избору*** Аеробик и други фитнес програми, стони тенис, бадминтон, оријентиринг, борења и др. Народн коло „Ужичко коло" Бечки валцер – усавршавање „Rock n roll" Народне игре и плес из средине у којој се школа налази Народна кола и плесови по избору Ритмички елементи и састави Комбиновани полигон у складу са савладаним моторичким садржајима	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	
Основни принципи тренинга Фитнес програми Тактика спортских игара Безбедност у вежбању Улога физичке оспособљености и моторичких знања у	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	

ванредним ситуацијама Могуће конфликтне ситуације у спорту и рекреацији Значај физичке оспособљености за рад и одбрану Примена информационих технологија у циљу продубљивање знања из спорта и рекреације			
Физичко вежбање, здравље, репродуктивно здравље и превенција болести Хипокинезија и њене последице Редовни лекарски прегледи као мера смањења ризика у вежбању и тренингу Исхрана и вежбање – последице неадекватих дијета и употреба дијететских производа Правилна употреба додатака исхрани Ризици и последице конзумирања енергетских напитака, психоактивних супстанци и недозвољених средстава	Фронтални, Групни, Поједи-начни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	

Корелација: ИНФОРМАТИКА- алати, програми; МУЗИЧА КУЛТУРА- темпо кретања, изражајност, складност кординација покрета, кретања. ФИЗИКА- кретање (врсте кретања, брзина, убрзање, гравитација), сила и убрзање (убрзање, отпор средине

Праћење и вредновање

Ова наставна област реализује се кроз све организационе облике рада, наставне области и теме уз практичан рад.

Достизањем исхода ове наставне области, ученици развијају знања, вештине, ставове и вредности о вежбању, физичком образовању (основним правилима и принципима вежбања, моторичким и функционалним спосопбностима, безбедности при вежбању, значају вежбања у превенцији постуралних поремећаја, незаразних болести, насиља и др.), спорту, рекреацији и здрављу.

Садржаји ове наставне области реализују се непосредно пре, током и након вежбања на часу, као и другим пригодним ситуацијама.

Развијање знања из ове области реализује се на основама интерактивне наставе.

Ова област обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању и здрављу, различитостима, чувању личне и школске имовине, неговању друштвених и патриотских вредности, мултикултуралности; развијање толерантности, фер плеја; препознавање негативних облика понашања у вежбању, спорту и рекреацији; утицај суплемената у исхрани младих; последице конзумирања психоактивних супстанци, допинга.

IV разред

Предмет: Физичко и здравствено васпитање
Недељни и годишњи фонд часова:2 часа недељно, 70 часова годишње
Циљ учења предмета Физичко и здравствено васпитање је да ученик континуирано развија знања, физичке способности и моторичке вештине у складу са вредностима физичког вежбања, потребама за очување и унапређивање здравља и даљег професионалног развоја.

Исходи:

– бира и примењује вежбе, разноврсна природна и изведена кретања;
– анализира и упореди резултате тестирања са вредностима за свој узраст;
– сагледа сопствене моторичке и функционалне и примени вежбања у циљу њиховог побољшања;
– сврсисходно примени усвојене моторичке вештине у различитим животним ситуацијама;
– игра народне и друштвене плесове;
– примени основне принципе тренажног процеса и основне методе унапређивања моторичких способности;
– изради индивидуални програм вежбања;
– одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање;
– решава конфликтне ситуације;
– примени одговарајуће вежбе у складу са могућностима и потребама;
– учествује на одељењском, разредном и другим такмичењима;
– помаже и учествује у организацији школских спортских манифестација;
– користи могућности за свакодневну физичку активност;
– усклади исхрану са вежбањем;
– примењује правила безбедности у различитим физичким активностима и преноси их друге учеснике у вежбању;
– коригује последице дуготрајне седентарне активности, положаје, покрете и кретања који имају негативан утицај на здравље применом физичког вежбања;
-сагледа узроке и последице девијантог понашања на спортским приредбама;
-редовно контролише своје здравље;
-разликује позитиван и негативан утицај вежбања за репродуктивно здравље и примењује мере предострожности код себе и других;
-одупре изазовима конзумирања енергетских напитака, психоактивних и фармаколошких супстанци и других недозвољених средстава;

-адекватно реагује при пружању прве помоћи себи или другом лицу.

Наставна тема/садржај	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
Тестирање ученика Кондициона припрема ученика (снага, брзина, издржљивост, гипкост, координација) Примена природних и изведених облика кретања у функцији развоја физичких способности	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	Ниво ангажованости (активност) и однос ученика према обавезама у физичком и здравственом васпитању. Моторичка тестирања (постигнућа) Индивидуални напредак ученика
Усавршавање технике атлетских дисциплина – трчања, скокова удаљ и увис и бацања Атлетско одељенско такмичење	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	Познавање основних преавила спорта и спортских дисциплина, основних здравствено хигијенских правила Вежбање и здрава исхрана Учешће у ваннаставним активностима.
Вежбе на тлу Гимнастички полигон Вежбе на справама и тлу Спортске игре Спортске игре и активности по избору Рукомет, кошарка, одбојка, футсал – игра	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	
Аеробик, пилатес и други фитнес програми, стони тенис, бадминтон, оријентиринг, борења и др.	Фронтални, Групни, Проједи-начни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	
Припрема за матурски плес Ритмички елементи и састави	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	
Комбиновани полигон у складу са савладаним моторичким садржајима	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	
Основни принципи тренинга и израда индивидуалних програма вежбања Фитнес програми Безбедност у вежбању Значај физичке оспособљености и моторичких знања за	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстрације)	

сналажење у ванредним ситуацијама Социолошки аспекти навијања у спорту Значај физичке оспособљености за рад, одбрану и послове у физичком васпитању, рекреацији и спорту Примена информационих технологија у физичком вежбању, спорту и рекреацији			
Здравље, репродуктивно здравље, превенција болести и физичко вежбање Хипокинезија и њене последице на здравље Редовни лекарски прегледи као мера смањења ризика у вежбању и тренингу Последице неадекватих дијета и употреба дијететских производа Правилна употреба додатака исхрани Последице конзумирања енергетских напитака, психоактивних суспстанци и недозвољених средстава Основе прве помоћи	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстра-ције)	

Корелација: МУЗИЧА КУЛТУРА- темпо кретања, изражајност, складност кординација покрета, кретања; ФИЗИКА- кретање (врсте кретања, брзина, убрзање, гравитација), сила и убрзање (убрзање, отпор средине).

Праћење и вредновање

Ова наставна област реализује се кроз све организационе облике рада, наставне области и теме уз практичан рад.

Достизањем исхода ове наставне области, ученици развијају знања, вештине, ставове и вредности о вежбању, физичком образовању (основним правилима и принципима вежбања, моторичким и функционалним спосопбностима, безбедности при вежбању, значају вежбања у превенцији постуралних поремећаја, незаразних болести, насиља и др.), спорту, рекреацији и здрављу.

Садржаји ове наставне области реализују се непосредно пре, током и након вежбања на часу, као и другим пригодним ситуацијама.

Развијање знања из ове области реализује се на основама интерактивне наставе.

Ова област обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању и

здрављу, различитостима, чувању личне и школске имовине, неговању друштвених и патриотских вредности, мултикултуралности; развијање толерантности, фер плеја; препознавање негативних облика понашања у вежбању, спорту и рекреацији; утицај суплемената у исхрани младих; последице конзумирања психоактивних супстанци, допинга.

ОБАВЕЗНИ ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ

Разред: Први
Назив предмета: Грађанско васпитање
Недељни и годишњи фонд чсова: 1 час недељно, 37 часова годишње

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начини провере остварености исхода
Увод Уводни час. **Ја, ми и други** Лични идентитет; Окривање и уважавање разлика; Групна припадност; Стереотипи и предрасуде; Толеранција и дискриминација. **Комуникација у групи** Самопоуздано реаговање; Гласине; Неслушање; Активно слушање; Неоптужујуће поруке; Изражавање мишљења; Лествица партиципације; Вођење дебате и дијалога. **Односи у групи и заједници** Сарадња; Групни рад;	35	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Анализа садржаја Видео презентација Радионица Дебата Дискусија	Усмено излагање

Групно одлучивање; Радити заједно. **Решавање сукоба** Динамика и исходи сукоба; Стилови поступања у конфликтима; Сагледавање сукоба из различитих углова; Налажење решења; Постизање договора; Извини; Посредовање. **Насиље и мир** Насиље у нашој школи; Вршњачко насиље 1; Вршњачко насиље 2; Насиље у школи; Постизање мира. **Завршни час** Завршни час				

Избор литературе: Водич за наставнике *Грађанско васпитање* за први разред средње школе, Министарство просвете и спорта, 2002.

Праћене и вредновање наставе и учења: Теме су осмишљене тако да подстичу практичан рад и креативно изражавање ученика и обухватају области као што су **лични идентитет, живот у заједници и комуникација.** На часовима се примењују различите активности као што су израда постера, плаката и порука, као и рад у паровима, групни рад и мањи пројекти. Поред тога, на сваку наставну тему се подстичу дијалог и дискусија. Пошто је оцењивање описног карактера, наставник процењује ангажовање и напредак сваког ученика током часа и на основу тога формира оцену.

Разред: Други
Назив предмета: Грађанско васпитање
Недељни и годишњи фонд чсова: 1 час недељно, 37 часова годишње

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начини провере остварености исхода
Права и одговорности Потребе и жеље; Потребе и права; Права и правила у учионици; Права и правила у интернату; Права и правила на јавном месту. **Права и закони** Међународни документи о заштити права: Универзална декларација о људским правима и Конвенција о правима детета... **Права и вредности** Право на очување личног, породичног, националног, културног и верског идентитета и припадајуће одговорности; Инклузивно образовање; Инклузивно образовање - Примери из различитих држава; Право на квалитетно образовање и једнаке могућности за све и припадајуће одговорности. **Врсте права и односи међу правима** Врсте права; Односи међу правима;	35	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Анализа садржаја Видео презентација Радионица Дебата Дискусија	Усмено излагање

Сукоб права; Дечија и људска права. **Права и одговорности** Одговорност одраслих 1 и 2 Одговорност деце **Кршење и заштита права** Кршење права детета; Заштита права детета. **Планирање и извођење акције у корист права** Сагледавање промена. Разматрајући различите могуће токове будућности, ученици анализирају од чега све зависе будући догађаји, каква је улога сваког појединца у следу друштвених догађаја, освешћују личну одговорност и преиспитују спремност да се ангажују у решавању проблема деце и младих; Партиципација у школи 1. и 2. Ученици разматрају и дискутују различите сфере школског живота и рада у којима сматрају да би требало да учествују у одлучивању и оне у којима су спремни да активно учествују и деле одговорност; Избор проблема 1. и 2. Радећи у мањим групама, ученици прво идентификују проблеме младих/ученика у својој средини (школи или заједници) а потом их анализирају са становишта права која су прекршена. На основу приказа групних предлога и дискусије врши се избор оних проблема за даљи рад, на чијем решавању ученици реално могу нешто да ураде;				

Како решити проблем 1. и 2. Ученици се упознају са различитим врстама акција у прилог заштите и остваривања права, разматрају и врше избор типа акције која би могла да води решењу проблема идентификованих у претходној активности; Израда плана акције 1. и 2. Уз помоћ писане инструкције о томе шта све добар план акције треба да садржи, ученици израђују групне планове за своје акције; Анализа могућих ефеката акције. Ученици разматрају могуће ефекте планираних акција на различите групе људи и уз нове увиде дотерују своје планове акција; Приказ и анализа групних радова. Групе приказују своје планове и кроз аргументовану дискусију заједнички процењују колико су планови реални и оствариви. Такође освешћују каква је њихова улога у акцији и, анализирајући планове акција, понављају сазнања проблематике предмета грађанско васпитање И и ИИ. Затим бирају акцију или акције које ће изводити и договарају се о даљем извођењу акције; Планирање и извођење акције – акција по избору ученика. Овај део програма ученици изводе независно од распореда часова и излазећи из учионице. Полазећи од анализа акција, ученици дотерују своје планове акција и изводе акцију у корист дечјих права у школи или средини или планирају нове акције. Наставник је учесник као део тима и-или консултант; Анализа и евалуација. Завршна анализа акција/планова и резимирање и евалуација наставе целог предмета.				

Корелација: Социологија, филозофија.

Избор литературе: Водич за наставнике "Грађанско васпитање" за други разред средње школе, Министарство просвете и спорта, 2002.

Праћене и вредновање наставе и учења: Теме су осмишљене тако да подстичу практичан рад и креативно изражавање ученика, укључујући превасходно теме људских права. На часовима се примењују различите активности као што су израда постера, плаката и порука, рад у паровима, групни рад и мањи пројекти, а посебно се реализује и пројекат на тему људских права. Поред тога, на сваку наставну тему се подстичу дијалог и дискусија. Пошто је оцењивање описног карактера, наставник процењује ангажовање и напредак сваког ученика током часа и на основу тога формира оцену.

Разред: Трећи
Назив предмета: Грађанско васпитање
Недељни и годишњи фонд чсова: 1 час недељно, 37 часова годишње

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начини провере остварености исхода
Демократски аспекти друштва Уводни час; Демократија и демократско одлучивање; Грађански живот, политика и власт; Ограничена власт; Подела власти. **Цивилно друштво** Појам грађанин / грађанка; Грађани / грађанке и поштовање закона (припрема за дебату и дебата); Упознавање са радом локалне власти и самоуправе (посета општини); Грађанско и цивилно друштво; Карактеристике цивилног друштва; Однос цивилног друштва и државе; Грађански активизам за и против (припрема за дебату и дебата) ;Претпоставке грађанског друштва. **Људска права**	35	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Анализа садржаја Видео презентација Радионица Дебата Дискусија	Усмено излагање

Људска права – 1; Људска права – 2. **Локална самоуправа** Грађани моје општине – 1; Грађани моје општине – 2; Грађанска иницијатива; Грађанска иницијатива – формулисање; Грађанска иницијатива - презентација и анализа рада по групама; Грађанска иницијатива - формални предлог. **Народна скупштина** Скупштина - припреме за заседање; Скупштина – заседање. **Удружења грађана** Удружења грађана - право на самоорганизовање; Удружења грађана – упознавање с радом локалних удружења грађана. **Локална акција** Планирање локалне акције – избор проблема; Планирање локалне акције – кораци у планирању; Планирање локалне акције – прикупљање података, формулисање проблема, циљева и задатака; Планирање локалне акције – план надгледања и оцене успешности; Планирање локалне акције – одређивање циљних група, анализа окружења и изградња подршке; Планирање локалне акције – осмишљавање поруке и одабир канала комуникације; Планирање локалне акције – прикупљање средстава и план активности; Планирање локалне акције - припрема за јавну презентацију; Планирање локалне акције - јавне презентације у школи.				

Корелација: Социологија, филозофија.

Избор литературе: Водич за наставнике "Грађанско васпитање" за трећи разред средње школе, Министарство просвете и спорта, 2004.

Праћене и вредновање наставе и учења: Теме су осмишљене тако да подстичу практичан рад и креативно изражавање ученика, па се на часовима примењују различите активности као што су израда постера, плаката и порука, као и рад у паровима, групни рад и мањи пројекти. Поред тога, на сваку наставну тему се подстичу дијалог и дискусија.

Градиво обухвата теме из области **политике и локалне самоуправе,** са циљем да ученици боље разумеју улогу грађана у доношењу одлука и развоју своје заједнице. Акценат је на практичном ангажовању ученика у решавању конкретних проблема у окружењу, као и на подстицању активног грађанства. Такође, пројекат је базиран на планирању и реализацији **локалне акције.**

Пошто је оцењивање описног карактера, наставник процењује ангажовање и напредак сваког ученика током часа и на основу тога формира оцену.

Разред: Четврти
Назив предмета: Грађанско васпитање
Недељни и годишњи фонд чсова: 1 час недељно, 37 часова годишње

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начини провере остварености исхода
Информације од јавног значаја Уводни час; Људска права и слободе – право на слободан приступ информацијама и социјално-економска права; Упознавање извора информација – државни органи као извор информација; Јавна информација, приступ информацијама – основна правила; Ограничења у приступу информацијама од јавног значаја; Процедура подношења захтева за приступ информацијама; Процедура подношења захтева за приступ информацијама;	35	Фронтални облик Индивидуални Групни Рад у пару Комбиновани рад	Монолошка Дијалошка Анализа садржаја Видео презентација Радионица Дебата Дискусија	Усмено излагање

Заштита права на информисање – улога повереника. **Медији и савремено друштво** Медији као извор информација – питање веродостојности; Разумевање и тумачење медијских порука; Механизми медијске манипулације; Утицај тачке гледишта на објективност информација; Селекција информација: објективност као одговорност; Селекција информација: објективност као одговорност; Улога медија у савременом друштву. **Планирање каријере и улазак у свет рада** Планирање каријере и улазак у свет рада; **Самопроцена и вештина представљања личних карактеристика значајних за даље професионално образовање и рад** Самопроцена и вештина представљања личних карактеристика значајних за даље професионално образовање и рад. **Разговор са послодавцем** Разговор с послодавцем. **Тражење информација значајних за професионално образовање и тражење посла** Тражење информација значајних за професионално образовање и тражење посла.				

Корелација: Социологија

Избор литературе: Водич за наставнике "Грађанско васпитање" за четврти разред средње школе, Министарство просвете и спорта, 2004.

Праћене и вредновање наставе и учења: Теме су осмишљене тако да подстичу практичан рад и креативно изражавање ученика на теме информација од јавног значаја, медија и сфере рада. На часовима се примењују различите активности као што су израда постера, плаката и порука, рад у паровима, групни рад и мањи пројекти. Поред тога, на сваку наставну тему се подстичу дијалог и дискусија. Пошто је оцењивање описног карактера, наставник процењује ангажовање и напредак сваког ученика током часа и на основу тога формира оцену.

Разред: Први
Назив предмета: Верска настава – православни катихизис
Годишњи фонд чсова: 37 часова

ТЕМА (наставне јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ По завршетку теме ученик ће:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА
I - УВОД 1. Уводни час. 2. Понављање кључних појмова и садржаја обрађених у основној школи	• Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; • Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном школовању.	• моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току I. године средњошколског или гимназијског образовања; • моћи да уочи какво предзнање има из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном циклусу школовања; • бити мотивисан да похађа часове православног катихизиса.	• Специфичности наставе Православног катихизиса у средњој школи и гимназијама; • Међусобно упознавање ученика; • Рекапитулација обрађених садржаја о личносном Богу, човеку, Цркви, Литургији.	Катихизација као литургијска делатност-заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета не постоји ради гомилања информација („знања о вери"), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. Катихета (вероучитељ) би требало да стално има на уму да је катихета сведочење Истине, проповед Истине и увођење у Истину кроз Цркву као заједницу љубави. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. **Врсте наставе** Настава се реализује кроз следеће облике наставе: • **теоријска настава (35 часова)** • **практична настава (2часа)** **Место реализације наставе** • Теоријска **настава се реализује у учионици;** • Практична настава се **реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању;**
II – БОГ ОТКРИВЕЊА 3. Творевина сведочи о Творцу 4. Човек – богоражитељ 5. Откривење позив у заједницу 6. Бог Откривења Света Тројица (библијска сведочанства) 7. Из молитвеног богословља Цркве (систематизација теме)	• Пружити ученицима основ за разумевање да је творевина дело љубави Божје, да носи стваралачки печат Божји, да није случајно настала, нити је самобитна; • Пружити ученицима основ за разумевање да је Бог Личност; • Упознати ученике да је човек богочежњиво биће и да се Бог открива човеку ради заједнице са њим; • Пружити ученицима знање о библијским, светоотачким и богослужбеним сведочанствима да је Бог Света Тројица; • Омогућити ученицима да стекну основ за разумевање поступности Откривења Божјег, као и то да се Његово Откривење и данас лепшава, уочава, препознаје и доживљава у Цркви.	• моћи да наведе неке од примера Откривења Бога у Библији; • моћи да разуме и тумачи значење израза homo religiosus; • моћи да препозна изразе вере у Свету Тројицу у богослужбеним текстовима; • моћи да препозна изразе вере у Бога као Творца у богослужбеним текстовима; • моћи да разуме да се Бог из љубави открива човеку, позивајући га у заједницу; • бити подстакнут да непосредније учествује у богослужењу Цркве; • моћи да промишља о личној одговорности у односу према Богу и ближњима; • моћи да разуме да се Божје Откривење лепшава и данас у Цркви и свету;	• Логосност творевине (откривање Бога кроз законитост, лепоту и склад у творевини); • Бог улази у историју и открива се као Личност (икономија Божја); • Човек као богоражитељ; • Откривење – позив у заједницу.	

		• моћи да просуђује и препознаје сведочанства вере у свом животу.		**Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе**
III – ВЕРА, ЗНАЊЕ И БОГОПОЗНАЊЕ 8. Вера и поверење 9. Вера у Старом и Новом Завету 10. Бог се познаје љубављу 11. Вера и живот („Вера без дела је мртва...") 12. Из молитвеног богословља Цркве (систематизација теме)	• Оспособити ученика за разликовање знања које се односи на предмете и познања личности; • Указати ученицима да су вера и поверење предуслов сваког знања; • Упознати ученике са примерима вере и поверења у Бога библијских личности; • Оспособити ученике за разумевање да је богопознање у православном искуству плод личне, слободне заједнице човека с Богом; Пружити ученицима основе за разумевање да се богопознаје као лично дружење са Христом у Цркви разликује од „знања о Богу".	• моћи да уочи разлику између знања које се односи на ствари и познања које се односи на личности; • моћи да препозна да је вера слободан избор човека и да се сведочи личним животом; • моћи да објасни да је богопознање у православном искуству плод личне, слободне заједнице човека с Богом; • моћи да објасни да се вером живи кроз Литургију и подвиг.	• Знање о стварима и познање личности; Присуство вере у научној методологији и научним теоријама; • Вера у Старом и Новом Завету • Познање Бога као личности методом љубави; Вера без дела је мртва; • Сличност између човекопознања и богопознања.	• Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то какви претпоставке и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. току реализације стављати акценат више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима погодну употребе савремених метода, облика рада и наставних средстава. • Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновање наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошк чинитељима и вођења наставе - узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких

IV ХРИШЋАНИН ЧОВЕК ЦРКВЕ 13. Човек и заједница 14. Црква као литургијска заједница (моја парохија) 15. Света Литургија – пуноћа заједнице са Богом 16. Хришћанин – Црква (систематизација теме)	• Разговарати са ученицима о човековој потреби да припада заједници и како се припадност остварује; Оспособити ученике за правилно схватање појма Цркве као благодатне заједнице Бога и верних која се остварује у светој Литургији; Указати ученицима да не постоје хришћани мимо Цркве; Пружити ученицима основ з разумевање да је света Литургија извор спасења јер се у њој остварује пуноћа заједнице са Богом.	• моћи да увиде да хришћанин постоји превасходно као члан конкретне литургијске заједнице; • моћи да опише живот парохијске заједнице; • моћи у основним цртама да објасни да се учешћем у литургијском сабрању ступа на пут богопознања; • моћи да продискутује о православном ватању Цркве; • моћи да схвати да хришћанство подстиче човека на одговоран живот у заједници.	• Света Литургија – пуноћа заједнице са Богом.	активности у наставном процесу. • Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота. **Евалуација наставе** Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; провером знања које ученици усвајају на часу и испитивањем ставова;
V-СВЕТО ПИСМО-КЊИГА ЦРКВЕ 17. Настанак и подела Светог Писма 18. Канон и богонадахнутост Светог Писма 19. Црква као место тумачења и доживљаја Светог Писма и Светог Предања 20. Свето Писмо – књига Цркве 21. Утицај Светог Писма на културу и цивилизацију	• Упознати ученике са настанком и поделом Светог Писма; • Предочити ученицима да је Свето Писмо богонадахнута књига; • Упознати ученике да је Свето Писмо књига богослужбене заједнице (Старог и Новог Израиља); Омогућити ученицима да појме континуитет Божјег Откривења у Старом и Новом Завету; Указати ученицима да је за правилно тумачење Светог Писма неопходна укорењеност у животу Цркве.	• моћи да именује различите књиге Светог Писма; моћи да наброји неке ауторе књига Светог Писма; моћи да истражује Свето Писмо користећи скраћенице, поделе на главе и стихове; посебност Светог Писма садржи у богонадахнутости; моћи да препозна карактер богонадахнутости Светог Писма кроз лично искуство надахњивања Светим Писмом; моћи да наведе повезаности Старог и Новог Завета; моћи да закључи да је Свето Писмо књига Цркве, а не појединца.	• Настанак и подела Светог Писма; • Канон и богонадахнутост Светог Писма; • Црква као место тумачења и доживљаја Светог Писма и Светог Предања; • Утицај Светог Писма на културу и цивилизацију; • Свето Писмо је књига Цркве.	**Оцењивање** Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмено испитивање; писмено испитивање; посматрање понашања ученика; **Број часова предвиђених за обраду и систематизацију по темама:** Бог Откривења (5 часова) Вера, знање и богопознање (5 часова) Хришћанин – човек Цркве (4 часа) Свето Писмо – књига Цркве (5 часова) Хришћански живот (5 часова) **Остали број часова предвиђен је за друге типове часа.**

VI - **ХРИШЋАНСКИ ЖИВОТ** 22. Црквено Предање и народна предања 23. „Све ми је дозвољено, али ми није све на корист...“ 24. Из живота светих 25. Знамените личности и хришћанство 26. Смисао и бесмисао живота	• Пружити ученицима да је подвиг неопходно средство за остварење личне заједнице с Богом у Христу, у којој ће Бог бити извор нашег вечног постојања и личног идентитета; Оспособити ученика за разликовање народног и црквеног Предања и правилно доживљавање православног етоса који извире из литургијског начина постојања људи и природе; Развијање свести ученика о неопходности одговорног живота у заједници и ослобађања од егоцентризма; Увежбати ученике да је светост постојана и данас, те да није привилегија прошлости; Омогућити разумевање ученицима да је човек бићe смисла; Установити обим и квалитет	моћи да увиди да постоји разлика између народног и црквеног предања и да заузме став према њима; • моћи да уочи да светост живота није могућа без истовремене заједнице са Богом и људима; • знати да су сви људи позвани да буду свети; • моћи да уочи у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса I разреда средње школе. •	Питања односа народног и црквеног предања; • Животна искушења и суочавање са њима; • Живот није случајност, него је дар; • Светост као мера људског достојанства.	

(јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ	ПО ТЕМАМА	НАЧИН
I –УВОД 1. Понављање кључних појмова бађених у првом разреду средње школе	• Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном школовању.	• сх	• Специфичности наставе Православног катихизиса у средњој школи и гимназијама; Рекапитулација обрађеник садржаја о Богу, Цркви као богослужбеној заједници, хришћанском животу.	На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као са начином вредновања њиховог рада. **Врсте наставе** Настава се реализује кроз следеће облике наставе: **теоријска настава (35 часова)** **практична настава (2 часа)** Место реализације наставе Теоријска настава се реализује у **учионици** Практична настава се **реализује у цркви учешћем у литургијском сабрању;** **Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе** Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном
II -СТВАРАЊЕ СВЕТА И ЧОВЕКА 2. Стварање света Стварање човека по икони и подобију Божјем 4. Творевина и човеково место у њој 5. Свет је створен са циљем да постане Црква 6. Представе стварања света и човека у православној иконографији	• Омогућити ученицима да стекну неопходно знање да узрок постојања света јесте личносни Бог Који слободно из љубави ствара свет; Развијање свести код ученика о стварању човека по „икони и подобију Божјем", односно као слободне личности способне за љубав према другом бићу; Оспособити ученике за разумевање да је свет и све што је у њему, створено за вечност, да буде причасник вечног Божјег живота; • Предочити ученицима	• моћи да интерпретира учење Цркве о стварању света; • моћи да објасни да је човек икона Божја зато што је слободан; • знати да се • моћи да објасни да је човек подобије Бога зато што је способан за заједницу; • моћи да објасни да је Бог створио свет са циљем да вечно живи у заједници са Њим; • бити подстакнут да просуђује о смислу постојања човека и света; • моћи да разликује особености створеног и нествореног; • моћи да развија одговорност за сопствени живот и живот других; • моћи да преиспитује и вреднује сопствени однос према Богу, другом човеку и према творевини Божјој.	• Библијска сведочанства о стварању света и човека; • Учење Цркве о стварању света и човека; • Последице стварања ни из чега по природу и човека; • Творевина и човеково место у њој; • Свет је створен са циљем да постане Црква; • Православна иконографија о стварању света.	4

Назив предмета: **ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС**

Годишњи фонд часова: **37**

Разред: **Други**

6

ТЕМА (наставне		По завршетку теме ученик ће:		**ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА**
о	ниљеницу да је човек од Бога пригван да управља целим светом и да га приноси Богу, те да се у тој заједници обожи и човек и свет.	моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 2. године средњошколског или гимназијског образовања; моћи да уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања.	**ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ**	Катихизација као литургијска делатност заједничко је дело катихете (вероучитеља) и наставник ученика, односно ученика с њиховим наставним садржајима, односно, да наставник стекне почетни увид у то какви су предзнањи и становишта ученика о вери и Православном катихизису. Циљ је лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. Програм требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати акцентак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности трансформисања наставних садржаја у педагошко-дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњим и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.
III - ПРАРОДИТЕЉСКИ ГРЕХ 7. Библијска повест о прародитељској греху 8. Прародитељски грех као промашај циља стварања 9. Светоотачко тумачење прародитељског греха 10. Јединство човека са Богом - једини начин за се превазиђе смрт 11. Човекова злоупотреба творевине 12. Прародитељски грех у светлости богослужбених текстова	• Пружити ученицима основ за разумевање прародитељског греха на основу библијског сведочанства, тумачења Светих Отаца и учења Цркве; • Ученицима пренети да се човеков промашај (грех) састоји у одвајању човека и света од Бога; • Пружити ученицима основ за разумевање да спасење као превазилажење смрти и •остварење вечног живота, јесте повратак у заједницу с Богом.	•моћи да објасни у чему се састоји прародитељски грех; •моћи да сагледа последице прародитељског греха и начин њиховог превазилажења; •моћи да објасни каква је улога човека у остваривању назначења света; •моћи да просуди о важности учествовања у литургијском сабрању за сопствено спасење; •бити подстакнут да се одговорније односи према природи; • моћи да стекне увид у личну одговорност за своје поступке; •моћи да уочи значај покајања за своје спасење.	•Библијска и светоотачка сведочанства о прародитељском греху; • Последице прародитељског греха; •Еколошки проблем као једна од последица човекове отуђености од Бога; •Превазилажење еколошке кризе је могуће повратком човека у заједницу са Богом; •Појам прародитељског греха у богослужбеним текстовима.	
IV - СВЕШТЕНА ИСТОРИЈА СПАСЕЊА (ОД АДАМА ДО ИЗРАИЉА) 13. Каин и Авељ 14. Ноје и барка, као праслике Христа и	•Омогућити ученицима разумевање да се Стари Завет у главним цртама, периодима, личностима и догађајима може посматрати као праслика и најава новозаветних догађаја;	•моћи да уочи да се Бог у Старом и Новом Завету открива као личност и да позива човека у заједницу са Њим; • моћи да, на примеру Каина и Авеља, закључи да је свако убиство – братоубиство; •моћи да, на примеру Ноја, схвати значење појма праслика Христа и Цркве као места	•Тајна Христова у историји спасења; • Лични однос са Богом старозаветних патријараха и праотаца; •Праслике Христа и Цркве у периоду старозаветних	7

а да

Цркве 15. Црква и Вавилонска кула 16. Авраамов завет са Богом и наговештај Цркве Христове 17. Жртвовање Исака као прослика жртве Христове 18. Јаков постаје Израиљ -	• Омогућити ученицим стекну знање о историјском току остварења Божјег плана о свету; Пружити ученицима основ за разумевање да се у личности Исуса Христа испуњава оно што је откривено и речено у Старом Завету; Предочити ученицима у чему се састоји разлика између Цркве као богочовечанске заједнице и других облика људских заједница; Предочити ученицима да се у старозаветној историји назире личност Месије Који сабира и избавља народ Божји.	спасења: • моћи да, на примеру Вавилонске куле, схвати да ни једна људска заједница мимо Бога не води остварењу човековог назначења; • моћи да разуме да је откривење Аврааму почетак остваривања Цркве у историји; • бити свестан да је за богопознање неопходан личан сусрет са Богом; • моћи да разуме да је обећање потомства дато Аврааму духовног карактера. • –	патријараха и пратаца.	**Евалуација наставе** начина: Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетник евалуационих листића; провером знања које ученици усвајају на часу и испитивањем ставова; **Оцењивање** Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмено испитивање; писмено испитивање; посматрање понашања ученика; **Број часова предвиђених за обраду и систематизацију по темама:** Стварање света и човека (5 часова) Прародитељски грех (8 часова) Свештена историја спасења (од Адама до Израиља) (6 часова) Свештена историја спасења (од Мојсија до Христа) (6 часова) Старозаветна ризница (3 часа) Остали број часова предвиђен је за друге типове часа.
V СВЕШТЕНА ИСТОРИЈА СПАСЕЊА (ОД МОЈСИЈА ДО ХРИСТА) 19. Откривење Бога Мојсију (ΓΧΒΧ, ὁ ὤν) 20. Пасха 21. Месија циљ старозаветних нишчеховања 22. Давид и Соломон 23. Испуњење старозаветних пророштава у Исусу	• Пружити ученицима основ за разумевање да је целокупан садржај старозаветне месијанске мисли остварен тек у Новом Завету у личности Господа Исуса Христа; Предочити ученицима да се у старозаветној историји назире личност Месије Који сабира и избавља народ Божји; • Упознати ученике са значајем старозаветног празновања Паске као прослике молитвеног	знати да је старозаветна вера вера у једнога Бога; • моћи да објасни нека од старозаветних пророштава која су се остварила у личности Христовој; • моћи да наведе који старозаветни догађаји јесу прослика Сина Божјег и новозаветне Цркве. • моћи да повезује догађаје старозаветне и новозаветне историје; • моћи да уочи разлику између уобичајеног значења речи пророк и њеног библијског смисла;	Причешће, Пасха и Васкрсење, Педесетница и Силазак Светог Дука на Апостоле, Помазаник или Месија; – • Месија циљ старозаветних нишчеховања; • Откривење Бога Мојсију; • Пасха: • Давид и Соломон; • Делатност старозаветних	

8

Христу 24. Празнике Свете Тројице, Исуса Христа и Цркве у Старом Завету (систематизација и сис)	сећања на Христово Страдање, Васкрсење и Други долазак; • Омогућити ученицима разумевање да се деловањем пророка Божјик увек изграђује Црква.	• моћи да, на примеру пророчке делатности, увиди значај старања о социјално угроженим категоријама друштва; • моћи да сврати, на примеру Израиља, да Црква има наднационални карактер; • моћи да упореди Десет заповести са Христовим заповестима о љубави; • знати да је месијанска идеја присутна током старозаветне историје; • моћи да промишља о сопственом месту у историји с	пророка; • Испуњење старозаветних пророштава у Исусу Христу; • Празнике Свете Тројице, Исуса Христа и Цркве у Старом Завету.	
VI **СТАРОЗАВЕТНА РИЗНИЦА** 25. Мудросна књижевност – одабрани одељци 26. Одабрани одељци из Псалама Давидових 27. Старозаветни списи у богослужењу Цркве	• Омогућити ученицима доживљај старозаветне побожности; • Подстицати ученике на промишљање о незаменљивости и вредности сопствене личности; • Установити обим и квалитет знања и разумевања стечених у току школске године из Православног катихизиса.	• моћи да се, подстакнут примерима, смелије суочи са грехом самооправдавања и сваким грехом уопште; • моћи да уочи у којој мери је напредовао и до градиво Православног катихизиса 2. разреда средње школе.	• Мудросна књижевност; • Псалми Давидови; • Пророци Илија и Јелисеј; • Старозаветни списи у богослужењу Цркве.	

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

1. Српски језик и књижевност
2. Историја
3. Географија
4. Екологија
5. Физика
6. Философија
7. Социологија
8. Ликовна култура
9. Музичка култура

Назив предмета: **ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС**

Годишњи фонд часова: 37

Разред: **Трећи**

ТЕМА (методске јединице)	ЦИЉ	ИСХОДИ	ПО ТЕМАМА	НАЧИН
I – УВОД 1. Понављање кључних појмова обрађених у другом разреду средње школе II –	• Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и • начином реализације наставе Православног катихизиса; Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном школовању.	• По завршетку теме ученик ће: сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 3. године средњошколског или гимназијског образовања; • адива уочи какво је његово предзнање из гр Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања.	•Специфичности наставе Православног катихизиса у средњој школи и гимназијама; Рекапитулација обрађених садржаја о стварању света и човека, прародитељском греку и историји спасења. • Господ Исус Христос: Нови Адам, Месија и Емануил; –	с ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА Катихизација као литургиј заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери"), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. • Врсте наставе Настава се реализује кроз следеће облике наставе: • Теоријска настава (37 часова) • Место реализације наставе Теоријска настава се реализује у учионици Практична настава се реализује у цркви учешћем у литургијском сабрању;
ХРИСТОС ИСТИНИТИ БОГ И ИСТИНИТИ ЧОВЕК 2. Господ Исус – Христос: Нови Адам Месија и Емануил 3. Исус Христос Оваплоћени Логос Божји 4. Христос истинити Бог и истинити Човек 5. Теологија иконе (систематизација теме)	• Ученицима пружити основ за разумевање • значаја Христове личности и Његовог живота за наше спасење; Протумачити ученицима Христова имена: Нови Адам, Месија и Емануил; Протумачити ученицима пролог Јеванђеља по Јовану; Ученицима пружити основ за разумевање да је Христос потпуни Бог и да се потпуни човек; Упознати ученике са теологијом иконе на иконама пројављује историјска и есхатолошка димензија.	• моћи ће разуме значење израза Нови Адам, Месија и Емануил, Логос; • моћи да изложи зашто је Исус Христос као посредник између Бога и човека једини Спаситељ света; • моћи да у прологу Јеванђеља по Јовану укаже на места у којима се говори о Богу као Логосу; • моћи у основним цртама да опише зашто је могуће да се у новозаветној Цркви представља Бог; • моћи да наведе основне разлике између слике и иконе.	• Исус Христос Оваплоћени Логос Божји; • Христос истинити Бог и истинити Човек.	

10

ПРИБЛИЖИЛО СЕ ЦАРСТВО БОЖЈЕ...

6. Почетак Христове проповеди 7. Блаженства 8. Беседа на гори 9. Параболе Царству Божјем 10. Царство Божје циљ Христове проповеди (систематизација теме)	• Пружити ученицима основ за разумевање да Христос доноси Царство Божје у свет; • Посматрати Христово учење о Блаженствима у савременом контексту; Предочити ученицима Христово учење о Царству Божјем; Христова проповед има универзални карактер. енике да	• моћи да закључи да је Царство Божје заједница са Христом; • моћи да увиде актуелност Христове проповеди; • знати да је Христова делатност и проповед позив свима у Царство Божје; • моћи да увиде како науке из Христове проповеди могу да примене на сопствени живот.	• Христова проповед; • Беседа на гори; • Параболе о Царству Божјем; • Царство Божје Христове проповеди. • Где је Христос ту је и Царство Божје;	**Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе** • Уводне часове требало би осмислити, али и тако да тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајем наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на саопштајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу ременим педагошким захтевима погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности трансформисања наставног садржаја у педагошко дидактичке решења, наставник би требало да води рачу психолошким чиниоцима извођења узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу.
IV ГДЕ ЈЕ ХРИСТОС ТУ ЈЕ И ЦАРСТВО БОЖЈЕ 11. Где је Христос ту је и Царство Божје 12. Преображење Христово и објава Његовог страдања 13. Лазарево Васкрсење и Улазак Христов у Јерусалим 14. Тајна Вечера слика Царства Божјег 15. Христос Нова Пасха 16. Вазнесење и Други Долазак Христов	• Упознати уч Христос у својој личности обједињује • Царску, Првосвештеничку и Пророчку службу; Протумачити ученицима догађај и тропар Преображења у светлости исихастичког искуства Цркве; Подстаћи ученике на размишљање да је Христова смрт на Крсту крајњи израз љубави Бога према човеку; Упознати ученике са есхатолошком димензијом свете Литургије; Ученицима указати да је Христовим Вазнесењем	• моћи да повеже догађај Преображења са литургијском песмом «Видјехом свјет истинај...»; • моћи да разуме да је свака заједничка трпеза израз заједништва; • моћи да разуме да Христос Тајном Вечером установљује начин на који ће остваривати заједницу са својим ученицима у све дане до свршетка века; • моћи да разуме да сва радост хришћанске вере извире из свести о победи над смрћу и Христовом сталном присуству; • моћи да, причешћујући се, доживљава себе као учесника Тајне Вечере; • моћи да у основним цртама изложи смисао Христовог страдања и смрти; моћи да објасни да се Христос вазноси на небо да би узнео људску природу Оцу; моћи да разуме да се Христос вазноси на небо да би наша вера у Христа била слободна	• Преображење Христово и објава Његовог страдања; • Лазарево Васкрсење и Улазак Христов у Јерусалим; • Тајна Вечера • Христос Нова Пасха; • Свети Дух Утешитељ Дух заједнице и Цар Небески.	

11

17. Свети Дух Утешитељ Дух заједнице и Цар Небески (систематизација нема)	Христос прослављен као Господ и да је у Њему прослављена људска природа; • Ученицима пружити основ за разумевање да је и после свог Вазнесења Христос са нама у свеславе до свршетка века; Протумачити ученицима неколико новозаветних пневматолошких одељака.	а не испуњена); • знати да је општење са Христом и данас могуће у заједници Духа Светога у Цркви.	• Покајање и праштање; • Труд и ревност;	• Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа њеног живота. **Евалуација наставе** Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евал провером знања које ученици усвајају на часу и испитивањем ставова; **Оцењивање** Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмено испитивање; писмено испитивање; посматрање понашања ученика; • **Број часова предвиђених за обраду и систематизацију по темама:** Христос истинити Бог и истинити човек **(4 часа)** Приближило се Царство Божје... **(5 часова)** Где је Христос ту је и Царство Божје **(7 часова)** Мој живот у Христу **(4 часа)** Светотајински живот Цркве **(4 часа)** Новозаветна ризница **(5 часова)** **Остали број часова предвиђен је за друге типове часа.**
V **МОЈ ЖИВОТ У ХРИСТУ** 18. Покајање и праштање 19. Труд и ревност 20. Вера и формализам у вери 21. Света Литургија пројава Царства Небеског (систематизација нема)	• Подстицати ученике на хришћански однос према свету, себи и ближњима указивањем на пример Христа чији је живот испуњен безусловном љубављу према сваком човеку; Подстицати ученике да се свакодневно труде у подвигу делатне љубави према Богу и ближњима; Упутити ученике да је основни смисао хришћанског етоса волети друге као што Христос воли нас; Омогућити ученицима основ за разумевање да Христов Закон љубави није могуће испуњавати на формалан начин	• моћи да разуме да покајање (преумљење) значи постављање Царства Божјег за приоритет живота; • моћи да разуме да покајање подстиче човека да тражи Царство Божје; • знати да истински однос са Богом не сме бити формалистич • [illegible]ган значаја испуњавања Христових заповести у свом животу; да се учешћем на Литургији учествује у Царству Божјем.	• Вера и формализам у вери; • Света Литургија пројава Царства Небеског. • Крштење и Миропомазање; • Покајање и исповест;	
VI **СВЕТОТАЛИНСКИ ЖИВОТ ЦРКВЕ** 22. Крштење и миропомазање 23. Покајање и	• Омогућити ученицима да схвате да је наш живот у Цркви незамислив без учешћа у светим Тајнама; Упознати ученике да човек Крштењем и Миропомазањем задобија	• моћи на основном нивоу да тумачи новозаветна сведочанства о значају Крштења; • моћи да схвати да је Крштење прихватање позива на светост; • моћи да објасни да Миропомазање значи	• Свештенство; • Света Литургија светајна Цркве.	

ученицима

исповест 24. Свештенство 25. Света Литургија Светајна Цркве	еклисиолошку ипостас (црквени идентитет); •Омогућити разумевање да су •Исповест и Покајање обновљење благодати Крштења; Указати ученицима да је свештеничка служба продужетак Христовог служења којим је Он спасао свет; Указати ученицима да се учешћем у светим Тајнама постаје део Тела Христовог; Развијати свест ученика да је света Литургија Тајна Божјег присуства у свету и уласка у Царство Божје.	примање дарова Светог Дука за служење у Цркви; • моћи да сквати да су исповест и покајање повратак у наручје Очево и заједницу Цркве; • знати да су службе у Цркви дарови Дука Светога; • моћи да међусобно разликује различите службе у Цркви (епископ, свештеник, ђакон, лаик) и увиди њикову повезаност; • бити свестан да све Тајне свој смисао добијају у Литургији. • м		
VII НОВОЗАВЕТНА РИЗНИЦА 26. Анафора светог Василија Великог 27. Литургијски контекст молитве Оче наш 28. «Ако једном од ових малих учиниште, мени учиниште...» 29. Христов однос према потребитима 30. Сви сте једно у Христу	• Пружити ученицима основ за разумевање целокупног домостроја • спасења на примеру анафоре Василија Великог; Детаљно протумачити ученицима молитву Оче наш у контексту Литургије: Пружити ученицима основ да повежу Христов однос према потребитима са каритативном делатношћу хришћана данас; Предочити ученицима кроз јеванђелске текстове	• моћи да препозна догађаје из историје спасења у Анафори Василија Великог; моћи да тумачи молитву Оче наш као литургијску молитву; • моћи да разуме да братска хришћанска љубав своје порекло има у примеру Христове љубави; • бити свестан да хришћанско братољубље превазилази крвно и национално порекло; • моћи да уочи у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса 3. разреда средње школе.	• Анафора светог Василија Великог; • Литургијски контекст молитве Оче наш; • Ако једном од ових малих учиниште, мени учиниште...; • Христов однос према потребитима; • Сви сте једно у Христу...	

	да у прихватању Христове Тајне нема разлоге међу људима; • Установити обим и квалитет знања и разумевања стечених у току школске године из Православног катихизиса.			

Назив предмета: **ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС**

Годишњи фонд часова: 32

Разред: **Четврти**

Тема (наслов) / јединице)	ЦИЉ	По завршетку теме ученик ће: сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 4. године средњошколског или гимназијског образовања:	ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ПО ТЕМАМА	ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА Катихизација као литургијска делатност заједничко је делање катихете (вероучитеља) и његових ученика.
I - УВОД 1. Понављање кључних појмова обрађених у трећем разреду средње школе II -	• Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса; Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном школовању.	• уочи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања.	• Специфичности наставе Православног катихизиса у средњој школи и гимназијама; • Рекапитулација обрађених садржаја о личности Господа Исуса Христа.	Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји рада гомилања информација („знања о вери"), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве.
ЗА ЖИВОТ СВЕТА 2. „Благословено Царство Оца и Сина и Светога Духа..." 3. „Заблагодаримо Господу... узајамно даривање 4. „Због света и за све..." 5. Трпеза Господња конкретност заједничарења 6. „У миру изиђимо...	• Пружити ученицима основ за разумевање да Литургија преображава свет уносећи у њега есхатолошку реалност; Упознати ученике са садржајем и структуром свете Литургије; Предочити ученицима значај активног учешћа у светој Литургији; Истаћи ученицима да су хришћани позвани да у свету сведоче етос свете Литургије.	• моћи да препозна елементе свете Литургије; • моћи да препозна да је благодатно искуство Литургије предокушај Царства Божјег; • моћи да назре космолошки и есхатолошки карактер Литургије; • моћи да тумачи литургијску молитву после светог Причешћа; • моћи да сквати да се Причешћем задобија отпуштење грехова, љубав нелицемерна, • смелост према Богу, усвојење Царства Божјег. Бити свестан да се његов живот у Цркви не ограничава на време служења свете Литургије.	• Садржај и структура свете Литургије; • „Благословено Царство Оца и Сина и Светога Дука..."; • „Заблагодаримо Господу..." узајамно даривање; сподња – • „Због света и за све..."; • Трпеза Го конкретност заједничарења; • „У миру изиђимо...".	На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. • **Врсте наставе** Настава се реализује кроз следеће облике наставе: **теоријска настава (31 часова)** **практична настава (1 час)** • ; **Место реализације наставе** Теоријска настава се реализује у **учионици** Практична настава се реализује у **цркви учешћем у литургијском сабрању;**

15

III –			• Хришћанско схватање историје;	
ИСТОРИЈА И ЕСХАТОЛОГИЈА У ЦРКВИ 7. Хришћанско схватање историје 8. Црква у прогону и слобода хришћана 9. Појава и развој монаштва 10. Јединство Цркве и сабори 11. Мисија светих Кирила и Методија 12. Светосавље пут који води у Живот 13. Косовски завет – есхатолошко опредељење народа 14. Светитељи нашег рода – благо целог света 15. Исихазам 16. Есхатон као узрок постојања Цркве и историје (систематизација теме)	• Представити ученицима хришћанско схватање историје као процес који у есхатону задобија свој смисао и испуњење; Упознати ученике са најважнијим догађајима из историје Цркве; Упознати ученике са најзначајнијим елементима светог и врлина методијевске традиције Нагласити ученицима да је Св. Сава хришћански етос српског народа; Упознати ученике да се опредељење за Царство Небеско изражава на реалан начин: сведочењем Христа и личним животом; Упознати ученике са богатством исихастичке праксе и богословља.	• моћи да схвати да историја има есхатолошко усмерење; • моћи да схвати разлог за гоњење хришћана у римском царству; • моћи да схвати да нема суштинске разлике између светосавског и хришћанског етоса; • моћи да наброји неке српске светитеље и да објасне како су они служили Богу и ближњима; • моћи да доведе у везу пићење таворске светлост са исихастичком праксом; • бити свестан могућности мистичког опита заједнице са Богом.	• Црква у прогону и слобода хришћана; • Појава и развој монаштва; • Јединство Цркве и сабори; • Мисија светих Кирила и Методија; • Светосавље – пут који води у Живот; • Косовски завет – есхатолошко опредељење народа; • Светитељи нашег рода – благо целог света; • Исихазам.	**Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе** • Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком а подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање и сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика.
IV ХРИШЋАНСТВО У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ 17. Егоизам 18. Проблеми биоетике 19. Хришћански	• Омогућити ученицима да израде хришћански став према савременом схватању слободе, љубави, заједнице...; Пружити ученицима основ за разумевање да хришћанска теорија и пракса носе снагу којом би могло да се одговори	• постати свестан да је егоизам суштински проблем човековог друштва, јер разара заједницу; • моћи да критички вреднује проблеме савремене цивилизације у светлу искуства Цркве (савремено схватање слободе, љубави, другог човека); моћи да промишља о разлозима постојања болести и како се носити са њима са православног становишта;	• Егоизам; • Проблеми биоетике; • Хришћански поглед на болести; • Питања личног, породичног и друштвеног морала; • Хришћанство и изазови потрошачког друштва • Делинквенција и вршњачко	У остваривању савремене наставе наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу. Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и

16

ног лица на болести 20. Питања личног, породичног и друштвеног морала 21. Хришћанство и изазови потрошачког друштва 22. Делинквенција и малолетничко насиље 23. Проблем геодиниеје	на најважнија искушења савременог света и човека: • Оспособити ученика да богословски размишља о биоетичким проблемима на основу одабраних примера; • Упознати ученике са различитим богословским схватањима болести; • Кроз разговор о болестима зависности водити ученике да се одговорно суочавају са егзистенцијалним питањима; • Кроз дискусију о проблемима моралности у социолошким оквирима помоћи ученицима да изграде правилан етички став о томе; Разговарати са ученицима о породичним односима и савременим изазовима: • Разговарати са ученицима о проблему човекове одређености у потрошачком друштву; • Разговарати са ученицима о човеској тежњи да превазиђе одговорност на Бога за зло у свету и дати објашњење са православног становишта;	• моћи да схвати да су болести зависности последица неиспуњености смислом и правим животним садржајима; • бити свестан да личност појединог човека не сме да буде свођена на предмет, ствар или број; • бити свестан значаја јединствености, вредности и непоновљивости сопствене личности и личности других људи; • бити свестан да је дезперсонализација исто што и десакрализација човека; • моћи да увиди да је лек против отуђења човека – искуство Цркве и да личност не постоји без заједнице слободе и љубави; • да схвати да је насиље немоћ ако је други за мене личност.	насиље; • Проблем геодиниеје	Тројичним Богом који постаје извор и циљ живота. **Евалуација наставе** Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености циљева и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: • процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; ~~процењивања~~ која ученици усвајају на часу и испитивањем ставова; **Оцењивање** Непосредно усмено оцењивање ученика може се вршити кроз: • усмено испитивање; • писмено испитивање; • посматрање понашања ученика; **Број часова предвиђених за обраду и систематизацију по темама:** • За живот света **(5 часова)** • Историја и есхатологија у Цркви **(10 часова)** • Хришћанство у савременом свету **(7 часова)** Тачно изложење православне вере **(1 час)** **Остали број часова предвиђен је за друге наставне часе.**

17

1.	V ТАЧНО ИЗЛОЖЕЊЕ ПРАВОСЛАВНЕ ВЕРЕ 24. Тачно изложење православне вере	Рекапитулирати и продубити знања ученика о основама православне вере; Помоћи ученицима да изврше синтезу досадашњих знања и разумевања о основама православне вере; Установити обим и квалитет знања и разумевања стеченик у току циклуса школовања.	моћи да уочи у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса	Тачно изложење православне вере светог Јована Дамаскина.	

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

Српски језик и књижевност

2. Филозофија
3. Социологија
4. Екологија
5. Биологија
6. Грађанско васпитање
7. Историја
8. Ликовна култура
9. Музичка култура

ФАКУЛТАТИВНИ ПРЕДМЕТ - Корективно-педагошки рад (корективна гимнастика)

Корективно-педагошки рад организује се са ученицима који имају:

- смањене физичке способности;
- лоше држање тела;

За ученике са смањеним физичким способностима организује се корективно -педагошки рад за развијање њихових физичких способности;

Рад са ученицима који имају лоше држање тела подразумева:

- уочавање постуралних поремећаја код ученика;
- саветовање ученика и родитеља;
- организовање додатног превентивног вежбања у трајању од једног школског часа недељно;

Разред: од 3.разреда основне школе до 4.разреда средње школе

Недељни фонд: 1 час, годишњи фонд: 37 часова

Наставна тема/садржај	Број часова	Облици рада	Методе рада	Начин провере остварености исхода
-вежбе за развој снаге; -вежбе за развој покретљивости; вежбе за развој координације. -повећање амплитуде покрета	Вежбе за превенцију деформитета кичменог стуба, правилно држање тела. 9	Фронтални, Групни, Појединачни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстра-ције)	Ниво ангажованости (активност) и однос ученика према задатим вежбама. Индивидуални напредак ученика
Коректирне вежбе	Вежбе за превенцију и отклањање равних стопала. 3	Појединачни Начин вежбања, Вежбе у пару	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстра-ције)	Познавање основних правила корективне гимнастике, основних здравствено хигијенских правила Вежбање и здрава исхрана
Корективна гимнастика и пливање	Вежбе за превенцију деформитета у води 16	Фронтални, Групни, Пољеди-начни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстра-ције)	Значај физичког вежбања у води
Корективна гимнастика	Вежбе дисања, вежбе истезања	Фронтални, Групни,	Методе моторичког учења	

	И опуштања Мускулатуре 3	Поједи-начни	(комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстра-ције)	
Појам здравља. Физичко вежбање у функцији унапређивања здравља и превенције болести. Болести које настају услед неправилног држања тела, неправилног одржавања лич-не хигијене и нередовне физичке активности. Значај редовних лекарских прегледа. Уравнотежена и здрава исхрана.	Здравствено васпитање , Анатомија и Физиологија Локомоторног Апарата. 3	Фронтални, Групни, Поједи-начни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстра-ције)	
Појам здравља. Физичко вежбање у функцији унапређивања здравља и превенције болести. Болести које настају услед неправилног одржавања лич-не хигијене и нередовне физичке активности. Значај редовних лекарских прегледа.	Значај континуира-ног вежбања. 2	Фронтални, Групни, Поједи-начни	Методе моторичког учења (комплексна) и помоћне методе (вербална и метода демонстра-ције)	

Праћење и вредновање

Ова наставна област реализује се кроз све организационе облике рада, наставне области и теме уз практичан рад.

Достизањем исхода ове наставне области, ученици развијају знања, вештине, ставове и вредности о вежбању, физичком образовању (основним правилима и принципима вежбања, моторичким и функционалним способностима, безбедности при вежбању, значају вежбања у превенцији постуралних поремећаја, незаразних болести, насиља и др.), спорту, рекреацији и здрављу.

Садржаји ове наставне области реализују се непосредно пре, током и након вежбања на часу, као и другим пригодним ситуацијама.

Развијање знања из ове области реализује се на основама интерактивне наставе.

Ова област обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању и здрављу, различитостима, чувању личне и школске имовине, неговању друштвених и патриотских вредности, мултикултуралности; развијање толерантности, фер плеја; препознавање негативних облика понашања у вежбању, спорту и рекреацији; утицај суплемената у исхрани младих; последице конзумирања психоактивних супстанци, допинга.

ПРОГРАМ ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

Неопходни и саставни део ваннаставних активности јесте свакодневно вежбање инструмента, камерне музике и клавира. Време потребно за ове активности прилагођено је узрасту ученика и захтевима програма наведених предмета. Надзор над свакодневним вежбањем врши надлежни васпитач, стручни координатор и наставник. У сарадњи са Факултетом музичке уметности у Београду, у Школи могу бити ангажовани и студенти мастер студија/асистенти који у оквиру своје обавезне праксе могу бити укључени у надзор над вежбањем уз менторство предметних наставника.

Други садржаји ваннаставних активности се утврђују у складу са потребама ученика. Циљ је да ученици креативно проводе своје слободно време у школи и дому, као и да се њихов потенцијал усмери на разноврсне активности које ће подстаћи укупан развој. Планирање и садржаји ваннаставних активности зависе од узраста ученика и њихових навика. У оквиру ових активности реализују се друштвено-корисни задаци који развијају радне навике и рационално планирање радних и културних потенцијала. Ученици, поред осталог, стичу и одговорност за очување животне средине и развијају колективно деловање у спровођењу акција у оквиру секција и тимова.

У оквиру Школе, могу се организовати и друге секције на иницијативу ученика. Групу чини најмање пет ученика. Секцију могу водити наставници и стручни сарадници. Секције које постижу добре резултате треба посебно стимулисати, а наставнике подржати и наградити.

Реализација овог програма је прилагођена условима у дому Школе. Сви друштвено-корисни садржаји се реализују у оквиру 20 часова годишње и захтевају посебну пажњу и одређену временску припрему, у складу са узрастом ученика и одговарајућим активностима. То значи да се за ове активности могу планирати, на седмичном нивоу, по 30 минута, а месечном по 2 сата. С обзиром на то да се у школи образују ученици који живе и раде у условима дома, многи садржаји се реализују у оквиру васпитних активности дома.

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ НАСТАВЕ

Допунска настава

Циљ: Омогућити ученицима који заостају у савладавању градива да достигну потребан ниво знања.
Садржај: Фокус на основним концептима и вежбама које ученици нису успели да усвоје током редовне наставе.
Методе рада: Индивидуализовани приступ, рад у малим групама, коришћење визуелних и практичних наставних средстава.
Оцена напретка: Континуирано праћење и евалуација напредовања ученика.

Додатна настава

Циљ: Подстаћи ученике са израженим интересовањима и способностима да развијају своје потенцијале.
Садржај: Обрада напреднијих тема, припрема за такмичења.
Методе рада: Пројектни задаци, дискусије, коришћење дигиталних алата.
Оцена напретка: Самоевалуација, презентације, учешће на такмичењима.

За израду програма допунске и додатне наставе неопходна је:
1. Идентификација потреба ученика- Анализа постигнућа и интересовања ученика ради прилагођавања програма њиховим потребама.
2. Сарадња са родитељима - Обавештавање и укључивање родитеља у процес планирања и реализације наставе.
3. Континуирана евалуација - Редовно праћење ефективности програма и прилагођавање на основу повратних информација.

ПРОГРАМ ФАКУЛТАТИВНИХ ПРЕДМЕТА

А - Корективна гимнастика (од 3. до 8.разреда основног нивоа обазовања и 1. до 4.разреда средњег нивоа обазовања)

Б – Упоредни клавир (од 3. до 6. разреда основног нивоа образовања)

ТРЕЋИ РАЗРЕД
(1 час недељно, 37 часова годишње)
(ПРВА ГОДИНА УЧЕЊА)

Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Исходи:

-Упозна инструмент, правилно седи за клавиром и има правилну поставку руке;
-Именује делове клавира и разликује различите начине добијања тона на клавиру;
-Савлада основне елементе технике свирања, оријентацију на клавијатури;
-Синхронизује свирање левом и десном руком у два различита кључа;
-Примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст у виолинском и бас кључу;
-Препозна и користи основне ознаке за темпо, динамику, понављање, артикулацију;
-Примени различита музичка изражајна средства у складу са карактером музичког дела;

-Направи корелацију са осталим предметима (солфеђо) кроз интервале и акорде;
-Свира кратке композиције напамет;
-Самостално и/или уз помоћ наставника контролише квалитет звука.

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД
(1 час недељно, 37 часова годишње)
(ДРУГА ГОДИНА УЧЕЊА)

Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Исходи:

-Чита течно нотни текст у виолинском и бас кључу;
-Одсвира основне елементе музичке форме: мотив, реченица, облик песме, облик сонатине;
-Препозна и примени основне законе метрике, слаб и јак део такта;
-Користи педал у делима;
-Уочи у нотном тексту и примени у извођењу акценте;
-Чује и примени више динамичких нивоа: пиајанисимо, мецопијано, фортисимо, мецофорте;
-Јасно дистанцира у свом извођењу мелодијску линију од пратње;
-Осмисли уз помоћ наставника и примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког дела;
-Самостално и/или по потреби, уз помоћ наставника, контролише квалитет звука;
-Повезује прсторедне групе подметањем и пребацивањем палца уз слушну контролу;
-Прати развој сопствене моторике;
-Самостално и изражајно свира композиције напамет;
-Развија и испољи самопоуздање у току јавног наступа;
-Поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.

ПЕТИ РАЗРЕД

(1 час недељно, 37 часова годишње)

ТРЕЋА ГОДИНА УЧЕЊА

Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Исходи:

-Свира с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено уз помоћ наставника;
-Јасно разликује и доследно изводи различите врсте удара;
-Транспонује хроматски лакше мотиве или реченице;
-Примени више динамичких нијанси у свирању;

-Обликује тон у складу са музичким и техничким захтевима дела;
-Појасни конструкцију дела и својим речима објасни значења термина музичке форме;
-Свира двозвуке са јасним диференцирањем мелодијске линије;
-Свесно користи директан и синкопирани педал;
-Јасно разликује врсте украса и може да одсвира краћи трилер;
-Свира једноставну пратњу на задату мелодију.

ШЕСТИ РАЗРЕД
(1 час недељно, 35 часова годишње)
ЧЕТВРТА ГОДИНА УЧЕЊА

Циљ учења предмета Упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Исходи:

-Чита и свира течно с листа вежбе са обе руке или одвојено;
-Самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу;
-Примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања;
-Коригује лоше извођење у току свирања;
-У свирању примени више динамичких нијанси и јасно диференцира мелодијску линију од пратње;
-Појасни конструкцију дела и својим речима објасни значења термина музичке форме;
-Јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера;
-Негује културу тона;
-Критички прати сопствени развој;
-Самостално вежба по плану који је утврдио са наставником;
-Поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.

ПРОГРАМ И АКТИВНОСТИ КОЈИМА СЕ РАЗВИЈАЈУ СПОСОБНОСТИ РЕШАВАЊА ПРОБЛЕМА, КОМУНИКАЦИЈЕ, ТИМСКИ РАД, САМОИНИЦИЈАТИВА

✓ Наставни програми:

1. Индивидуална настава (главни предмет/инструмент и упоредни клавир)
2. Групна настава и камерни ансамбли (солфеђо, теоријски музички предмети, хор) и групни облик рада на општеобразовној настави
3. Камерна музика и оркестар: подстиче тимски рад, активно слушање и решавање проблема.

✓ Самостални пројекти и иницијативе:

1. Организација концерата у хуманитарне сврхе
2. Учешће у музичком пројекту

✓ Ваннаставне активности: Активности које планирају и реализују наставници на општеобразовној настави и васпитачи у интеранту Школе (радионице, обележавање значајних датума, школске приредбе и манифестације...). Ове активности ученицима пружају прилику да примене стечене вештине ус тварним ситуацијама, што развија њихово самопоуздање и осећање одговорности.

✓ Пројекти- сарадња са другим школама и уметничким дисциплинама /плес, глума (омогућава ученицима да прошире своје видике и развијају способности за комуникацију и сарадњу).

✓ Музички кампови и радионице (ученици раде у групама на различитим музичким пројектима, што доприноси развоју тимског духа и комуникацијских вештина). Организовање радионица на тему вербалне и невербалне комуникације и вештине јавног наступа могу да помогну ученицима да ефиаксно изражавају своје идеје и осећања док су на „сцени".

Облици рада са ученицима:

1. Пројектна настава – групни истраживачки рад
2. Самостални истраживачки задаци – на пример, ученици могу припремити презентације о различитим музичким стиловима , анализирати одређена музичка дела, што захтева критичко размишљање и самостално учење.
3. Групне дискусије- Увођење редовних групних дискусија након наступа или пројеката омогућава ученицима да размењују своја искуства, мишљења и омогућава им да уче из повратних инфорамција које добијају.

ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

Програм културних активности представља важан део образовно-васпитног процеса и обухвата различите јавне и уметничке догађаје који доприносе музичком развоју ученика и промоцији школе.

Специфичност деловања Школе у Ћуприји, посебно долази до изражаја у оквиру остваривања културне и јавне делатности. Поред образовног, Школа има циљ да својим музичким активностима што снажније утиче на културни развој локалне средине и шире.
Школа, као центар културног и друштвеног живота, организује следеће активности:

- ✓ Концертна делатност у оквиру које ученици приказују резултате свог музичког умећа. Концерти се организују у земљи и иностранству ради промовисања музичке уметности и анимирања младих за бављење музиком.
- ✓ Одржавање семинара у школи, са великим бројем предавача и полазника. Размена стручних предавача и презентација искуства у извођачкој методици и педагогији као значајан извор информација којима се подижу не само компетенције наставника већ и непосредно ученика.
- ✓ Организација међународних скупова – летње школе, семинари, кампови, мајсторски курсеви... чиме се обезбеђује разграната међународна сарадња и концертно представљање младих у њиховим музичким достигнућима.
- ✓ Учешће у омладинском симфонијском оркестру, чиме се обезбеђује неопходно свирачко искуство важно за касније професионално деловање.
- ✓ Организовање концертне сезоне, као специфичним подстреком и мотивацијом за континуиране концертне активности током школске године;
- ✓ Сарадња са установама културе као што су Коларчева задужбина, Сану и различите фондације и друго. Поред самосталног наступања у оквиру Бемуса, Белефа, ГитарАрта, Светосавске академије, Републичког такмичења, међународних такмичења, ученици ове школе свирају као придружени чланови у оркестрима Београдске филхармоније, Симфонијског оркестра РТС-а, међународним омладинским оркестрима итд.

Осим планирања активности која су уско повезана са специфичностима ове образовно-васпитне установе, овим Програмом планирају се и следеће активности:

- ✓ Прославе значајних датума: Дан школе, обележавање државних и верских празника..
- ✓ Јавни наступи ученика: концерти, приредбе, представе, изложбе и друге уметничке манифестације
- ✓ Домаћа и међународна такмичења, фестивали
- ✓ Пројекти који произилазе из сарадње школе са локалном и другим заједницама
- ✓ Јавни и интерни часови, смотре
- ✓ Сарадња са културним институацијама: ФМУ (Београд), Усанова културе „ Ћуприја", Коларчева задужбина, Галерија САНУ, БЕМУС, БЕЛЕФ, Кустендорф, Арлемм
- ✓ Мајсторске радионице
- ✓ Међународне и домаће пројекте:

ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА И СПОРТСКО РЕКРЕАТИВНИХ АКТИВНОСТИ

Циљ овог прогама је:

- ✓ Побољшање опште физичке кондиције код ученика
- ✓ Развој координације и фине моторике
- ✓ Превенција повреда повезаних са дугогодишњим свирањем неког од гудачких инструмената
- ✓ Развој здравих животних навика
- ✓ Превенција ризичног понашања код ученика.

Програм обухвата следеће активности:

- ✓ Недеља школског спорта- школа организује, у сарадњи са локалном заједницом, активности у оквиру Недеље школског спорта. Овде је реч о такмичењима у спортским дисциплинама прилагођеним узрастима и способностима ученика.
- ✓ Прилагођене активности- С обзиром на специфичности школе , спортске активности би требало да се прилагоде ученицима како би се избегле могуће повреде које би могле да утичу на музичко извођење. Препоручују се активности које код ученика развијају координацију, флексибилност и издржљивост (јога, пилатес, пливање, плес....)
- ✓ Ваннаставне активности- Поред редовних часова физичког и здравственог васпитања и корективне гимнастике, школа може да организује и ваннаставне активности као што су: шетње, „ Игре без ганица", радионице које за циљ имају промоцију здравих стилова живота.
- ✓ Сарадња са локалном заједницом- Укључивање ученика у активности које организују локални спортски клубови.

Важно је редовно анкетирати ученике о њиховом задовољству програмом који им се нуди и предлозима за побољшање.

ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ

Циљ овог програма је да обезбеди здраво и радно окружење за све актере образовног процеса у школи.

Програм обухвата:

- ✓ Периодичне прегледе и испитивања исправности опреме за рад како би се спречиле повреде.
- ✓ Обучавање запослених и ученика кроз организовање обука о безбедности на раду
- ✓ Превентивне мере за спречавање појаве заразних болести
- ✓ Сарадња с родитељима и локалном заједницом кроз организовање заједничких активности усмерених на обезбеђивање здраве и безбедне средине.

Школа је дужна да спроводи мере безбедности и здравља на раду у виду:

- ✓ Превентивног и периодичног прегледа и испитивања опреме за рад
- ✓ Испитивања услова радне околине
- ✓ Доношења акта о процени ризика
- ✓ Оспособљавања запослених за безбедан и здрав рад
- ✓ Вођења евиденција везаних за повреде на раду
- ✓ Осигурања запослених од повреда на раду

Запослени у школи су дужни да:

- ✓ Поштују прописе о безбедности и здрављу на раду
- ✓ Обавесте Послодавца о свакој врсти потенцијалне опасности која би могла да утиче на безбедност и здравље на раду
- ✓ Наменски користе средства и опрему личне заштите

Мере које се могу предузети у програму су свакако у почетку превентивне и оне се обезбеђују применом савремених, техничких, здравствених, образовних, социјалних и других мера и средстава за отклањање ризика од повређивања и оштећења здравља запослених или њихово свођење на најмању могућу меру, у поступку пројектовања, изградње, коришћења и одржавања објекта, технолошких процеса, опреме за рад, коришћење средстава и опреме за личну заштиту на раду, образовања, васпитања.

Програм безбедности и здравља на раду подразумева организовање предавања од стране противпожарне заштите за наставнике, али и ученике по потреби, предавања саобраћајне полиције, предавања лекара и социјалних радника. Теме предавања нису прецизиране, већ ће се о њима одлучивати у складу са приоритетима.

Програм безбедности и здравља на раду обухвата и заједничке активности школе, родитеља и локалне самоуправе, усмерене на развој свести за спровођење и унапређивање безбедности и здравља на раду.

Разредне старешине, васпитачи и наставници који с ученицима обрађују одговарајуће програмске садржаје обавезни су да ученике упознају са опасностима с којима се могу суочити за време остваривања образовно-васпитног рада и других активности које организује Школа, као и са начином понашања којим се те опасности избегавају или отклањају.

Ради спровођења мера безбедности и здравља, Школа сарађује са државним органима и органима локалне самоуправе, као и другим субјектима с којима је таква сарадња потребна

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

Циљ овог програма је планирање активности усмерених на јачање сарадње са родитељима што дугорочно доприноси стварању подстицајног окружења које подржава свеобухвани развој личности.

У циљу већег ангажовања родитеља у извршењу васпитно-образовних задатака, решавања васпитних проблема и постизања успеха у настави, сарадња Школе са родитељима ученика одвијаће се кроз:сарадњу разредног старешине и васпитача васпитних група са родитељима путем индивидуалних контаката, родитељских састанака, информисањем родитеља путем позива, мејлова, обавештења или писма, организовањем значајних акција...

Поред садржаја који се разматрају на завршетку сваког класификационог периода, а који се односе на успех, напредовање и дисциплину ученика, на родитељским састанцима обрађује се читав низ других питања која су значајна за ученике, родитеље и наставнике као што су:

- ✓ упознавање родитеља са наставним планом и програмом и обавезама ученика,
- ✓ договор о начину и времену сарадње,
- ✓ избор чланова за Савет родитеља,
- ✓ упознавање родитеља са школским просторијама и условима за рад.

Сарадња са родитељима, сем на родитељским састанцима, групно, остваривање се и кроз индивидуалне саветодавне разговоре са разредним старешинама, наставницима, директором и стручним сарадницима школе на обострану иницијативу.

Васпитни рад школе подразумева ангажовање и наставника и родитеља. Овај захтев остваривање се путем међусобног информисања о здрављу, психо-физичком и социјалном развоју, учењу, понашању, ваннаставним и другим активностима ученика, условима живота и рада у породици и др. Сарадња ће се огледати у реализацији конкретних делова Програма,
решавање социјалних и здравствених проблема, организовање и праћење коришћења слободног времена ученика и сл.

Индивидуални контакт наставника, стручних сарадника, а нарочито разредног старешине и васпитача васпитне групе са родитељима има велики значај за рад ученика. Ова школа има богата искуства и искористиће их на најбољи начин у васпитном деловању.

Школа и запослени у њој развијају конструктивне односе са родитељима/законским затупницима и пружају подршку у раду Савета родитеља. Активности на овом плану укључују подстицање партнерства родитеља/законских затупника и рад на њиховом активном укључивању у циљу учења и развоја детета (давање конкретних савета и инструкција у различитим областима рада).

Саветодавни рад са родитељима се одвија и кроз редовно извештавање родитеља о свим аспектима рада школе и о резултатима и напретку њихове деце. Директор школе треба да унапређује комуникацијске вештине свих запослених у функцији њихове сарадње са родитељима, а посебно саветодавног рада. Најчешће се саветодавни рад са родитељима обавља када постоје одређени захтеви родитеља да ученици похађају индивидуалну наставу код одређеног наставника, или када постоји захтев да њихово дете промени класу из различитих разлога.

Да сумирамо све претходно речено. Програм обухвата:

- ✓ Редовни родитељски састанци – у циљу информисања родитеља о напредовању ученика.
- ✓ Индивидулани и групни разговори са родитељима ученика/ по потреби континуиран саветодавни рад са родитељима
- ✓ Редовно информисање родитеља о постигнућима ученика и активностима које Школа организује
- ✓ Образовање родитеља-организовање радионица и предавања за родитеље у циљу јачања родитељских компетенција
- ✓ Сарадња са Саветом родитеља
- ✓ Учестовање у школским активностима (ваннаставне, спортске, слободне активности, културне активности, радионице,)
- ✓ Сарадња са родитељима кроз појачан ввaспитни рад или план подршке ученику.

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ ЗАЈЕДНИЦОМ

Програм сарадње школе са локалном заједницом представља стратешки оквир који омогућава активну повезаност образовне установе са различитим актерима у локалном окружењу. Такав програм обухвата активности које доприносе образовном, културном и друштвеном развоју ученика, као и јачању заједнице у целини.
Програм сарадње са локалном заједницом обухвата:

- ✓ Културне и уметничке манифестације: Организација приредби, изложби и радионица у сарадњи са локалним уметницима и институцијама културе, као што су библиотеке и домови културе .

- ✓ Хуманитарне акције: Сарадња са организацијом Црвени крст у Ћуприји у циљу реализације хуманитарних акција где ученици учествују у прикупљању помоћи за угрожене суграђане .

- ✓ Едукативне активности: Организација предавања и радионица у сарадњи са здравственим установама, полицијом и центрима за социјални рад, са циљем едукације ученика о здрављу, безбедности и социјалној одговорности .

- ✓ Еколошке иницијативе: Укључивање ученика у пројекте заштите животне средине у сарадњи са локалним организацијама.

Реализацијом ових активности кроз сарадњу са локалном заједницом:

- ✓ Ученици развијају емпатију, одговорност и предузимљивост кроз активно учешће у заједници .
- ✓ Сарадња омогућава примену стечених знања у реалним животним ситуацијама.
- ✓ Школа постаје активан учесник у развоју заједнице, доприносећи њеном културном и социјалном напретку.
- ✓

ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

Програм социјалне заштите обухвата:

- ✓ Идентификација ученика из осетљивих група: Препознавање ученика који се суочавају са социјалним, економским или здравственим изазовима.

  На основу информација разредних старешина и васпитача васпитних група на нивоу основне и средње школе, школа дефинише план социјалне подршке ученицима кроз: бесплатно коришћење школских инструмената, уплату котизације за такмичење, финансијску помоћ ученицима из социјално угрожених породица, организацију хуманитарних акција..

- ✓ Сарадња са родитељима и старатељима: Информисање о доступним видовима помоћи и подршке, како у школи, тако и у локалној заједници.
- ✓ Сарадња са институцијама: Успостављање веза са Центром за социјални рад, Црвеним крстом и другим релевантним организацијама ради пружања додатне подршке ученицима.
- ✓ Укључивање ученика у школске активности: Организовање радионица, спортских турнира и других догађаја који подстичу социјализацију и активну укљученост ученика.
- ✓ Пратилацки рад стручних сарадника: Педагошки и психолошки стручњаци прате напредак ученика и предлажу индивидуализоване мере подршке.

ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ

Циљ овог прогама јесте обезбеђивање сигурног, подржавајућег окружења за све ученике, родитеље и запослене.

Главни циљеви Програма:

- ✓ Осигурање безбедног боравка у школи: Имплементација мера које гарантују физичку и емоционалну сигурност ученика и запослених, укључујући дежурства особља, контролу приступа школи и видео надзор школског простора и дворишта Школе;

- ✓ Превенција и сузбијање насиља: Едукација ученика, наставника и родитеља о препознавању и реаговању на различите облике насиља, укључујући физичко, емоционално, социјално и електронско насиље.

- ✓ Промоција међусобног уважавања и толеранције: Подстицање позитивних међуљудских односа кроз радионице, дискусије и активности које развијају емпатију, поштовање и сарадњу међу ученицима.

- ✓ Укључивање родитеља и заједнице: Активно укључивање родитеља у превентивне активности школе, пружање савета и подршке у решавању проблема везаних за понашање и безбедност ученика.

- ✓ Заштита имовине и очување хигијене: Редовно одржавање и надзор школских објеката, спровођење хигијенских мера и едукација ученика о важности очувања заједничког простора.

Програм заштите у школи захтева сарадњу свих учесника у образовном процесу – ученика, наставника, родитеља и локалне заједнице како би се створило окружење које подржава здрав развој детета/ученика.

Програм обухвата следеће:

- ✓ <u>Здравствено васпитање и превенција</u>
  Ученици стичу знања и вештине о хигијени, здравим животним навикама и основама физиологије. Програми укључују едукацију о личној хигијени, исхрани, физичкој активности и превенцији болести. Ове активности су део редовног школског програма и имају за циљ развијање свести о значају здравља међу ученицима.
  Активности: редовни часови биологије, ЧРС, физичко и здавтсвено васпитање, реализација васпитног програма у дому школе.

- ✓ <u>Психосоцијална подршка и ментално здравље</u>
  Министарство просвете, у сарадњи са Институтом за ментално здравље, спроводи обуке за школске стручне сараднике ради препознавања и реаговања на проблеме менталног здравља код ученика.
  Активности: Онлајн обука „ Унапређивање компетенција запослених у систему обазовања у области заштите менталног здравља" и друге обуке из Каталога стручног усавршавања. Реализација стручног усавршавања запослених биће у складу са Планом стручног усавршаања као делом годишњег плана рада школе.
  За ученике -организовање и релализација едукативних програма у школи:радионице (обавезне превентивне радионице), предавања, обележавање здравствених датума и сви други облици едукације о зависности и пубертету.

- ✓ <u>Физичка активност и праћење кондиције</u>
  Национални систем за праћење физичке кондиције омогућава редовно тестирање ученика узраста од 9 до 19 година током часова физичког васпитања. Тестирања се спроводе једном или два пута годишње, а резултати се користе за давање препорука ученицима и родитељима о одржавању или побољшању физичке кондиције.
  Активности: Часови физичког и здравственог васпитања, планиране активности у оквиру недеље спорта у школи.

- ✓ <u>Превентивни здравствени прегледи</u>

Ученици су подвргнути редовним медицинским прегледима, укључујући вакцинацију, физичке прегледе и стоматолошке контроле у домовима здравља у местима из којих долазе.
Активности: Сваке године, наставник физичког и здравственог васпитања у договору с физијатром Дома здравља у Ћуприји организује прегледе кичме. На основу прегледа ученика, физиајтар даје препоруке за рад са учеником у оквиру часова корективне гимнастике у школи и/или ученика упућује на специјалне вежбе у Дом здравља.

- ✓ Исхрана и исхрана у школама
  - Укључивање нутриционисте у израду јеловника
  - Проширивање свесности код ученика о важности и значају здраве исхране

Активности: ЧОС, часови биологије, радионице са ученицима/васпитна служба; предавање за ученике, родитеље и запослене о важнсоти здраве исхране.
Примарна здравствена заштита за децу школског узраста остварује се кроз педијатријске службе, медицине рада, патронажне службе и саветовалишта унутар домова здравља и истурених пунктова у школама.

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА, ПРОГРАМИ СПРЕЧАВАЊА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И ПРОГРАМИ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА

Програм се израђује у складу са:

- ✓ Законом о основама система образовања и васпитања,
- ✓ Правилником о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање („Службени гласник РС", бр. 11/2024),
- ✓ Посебним протоколом за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама ,
- ✓ Конвенцијом УН о правима детета.

Формирање школског тима за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања:

Сваке школске године, директор решењем формира Тим чији су чланови из реда: наставника на музичкој и општеобразовној настави, васпитача, стручних сарадника, родитеља. Такође, обавезно је учешће и референта за безбедност, директора и секретара/правника.

За школску 2025/26.годину чланови тима су:

- ✓ Горан Николић, координатор, представник васпитача
- ✓ Данијела Јовић, директор
- ✓ Сања Миливојевић, секретар

- ✓ Иван Јарић, представник наставника мн
- ✓ Данијела Дачић, представник наставника оон
- ✓ Данијела Јовановић, представник родитеља
- ✓ Александра Ђокић, представник ученичког парламента
- ✓ Марина Ђорђевић, стручни сарадник/психолог
- ✓ Ивана Ћирић, стручни сарадник/психолог
- ✓ Ђорђе Мацакања, референт за БЗР

Тим израђује програм рада за текућу школску годину, чији је саставни део превенција насиља у школи, као и праћење и реаговање на актуелне ситуације /интервенција.
У холу школе, на видном и доступном месту налази се огласна табла Тима, где су ученицима и запосленима доступне све релевантне иформације.

Различити облици насиља:

- ✓ Емоционално/психичко насиље – тренутно или трајно угрожавање психичког и емоционалног здравља и достојанства детета/ученика, одраслог.
- ✓ Физичко насиље – стварно или потенцијално телесно повређивање детета/ученика, одраслог од стране запосленог, родитеља односно другог законског заступника или трећег лица у школи.
- ✓ Електронско насиље – злоупотреба информационих технологија која може да има за последицу повреду личности детета/ученика, одраслог и угрожавање достојанства (мобилни телефон, интернет идр).
- ✓ Сексуално насиље – укључивање детета/ученика у сексуалну активност коју не жели, не схвата и за коју није развојно дозрео или се користи за проституцију, порнографију и друге облике сексуалне експлоатације.
- ✓ Социјално насиље – искључивање детета/ученика, одраслог из групе вршњака и различитих облика активности у школи.

Општи циљ Програма заштите од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања је унапређивање живота деце/ученика/одраслих применом: мера превенције – стварање безбедне средине за живот и рад деце/ученика/одраслих; мера интервенције – у ситуацијама када се јавља дискриминација, насиље, злостављање или занемаривање у школи.

Специфични циљеви у превенцији:

- ✓ Стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања;
- ✓ Укључивање свих интересних група (деца, ученици, наставници, стручни сарадници, административно и помоћно особље, директори, родитељи, други законски заступник, локална заједница) у доношење и развијање програма превенције;
- ✓ Подизање нивоа свести и повећање осетљивости свих укључених у живот и рад установе за препознавање дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања;
- ✓ Дефинисање процедура и поступака за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања и реаговања у тим ситуацијама;
- ✓ Информисање свих укључених у живот и рад школе о процедурама и поступцима за заштиту од насиља и реаговање у ситуацијама насиља;

- ✓ Унапређивање компетенција наставног и ваннаставног особља, деце, ученика, родитеља, другог законског заступника и локалне заједнице за уочавање и решавање проблема дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања.

Превентивне активности које се остварују у школи:

- ✓ Сарадња са релевантним исниституцијама у циљу организовања предавање за ученике (злоупотреба супстанци итд).
- ✓ Оснаживање и унапређивање рада одељенских заједница.
- ✓ Примена Посебног протокола за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања у школи (донета Правила понашања за ученике, запослене и родитеље, донете Мере интервенције у ситуацијама насиља итд).
- ✓ Обезбеђивање простора у којима бораве деца/ученици унутар школе и у њеном непосредном окружењу.
- ✓ Реализација радионица за ученике намењене подстицању развоја вештина конструктивног решавања конфликата.
- ✓ Осмишљавање и реализација радионица за ученике свих разреда које обухватају следеће теме: облици насиља, препознавање насиља, реаговање и пријављивање.
- ✓ Реализација предавања и обуке за чланове Тима за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања. Теме: превентивне активности, реаговање на насиље и у кризним ситуацијама.
- ✓ Упућивање наставника на програме стручног усавршавања који су усмерени на стицање компетенција за подршку развоју личности детета и ученика, као и за комуникацију и сарадњу.
- ✓ Организација слободних активности ученика према предлозима Ученичког парламента.
- ✓ Коришћење платформи „Чувам те"- обуке за ученике и запослене/онлајн
- ✓ Обележавање тематских дана (Дан тоелранције.....)
- ✓ Анкете и панои: стављање правила понашања и механизама пријаве на видљива места у холу или релевантним просторијама .
- ✓ Сарадња са спољним актерима: психолози, здравствене и социјалне установе, као и центар за музику – у пружању консалтинга или подршке у кризним ситуацијама
- ✓ Упознавање родитеља и ученика с њиховим правима и обавезама, протоколом и Правилником о безбедности.
- ✓ Групни и индивидуални рад о значају одговорности, здравим стиловима живота, последицама ризичног понашања и отпору вршњачком притиску (ученицима, родитељима)
- ✓ Континуирано праћење ученика: путем свакодневне комуникације и заједничког деловања разредних старешина, васпитача, стручне службе и осталих запослених у школи
- ✓ Организовање културних и спортских активности (квизови, „фер-плеј" турнири) ради конструктивног коришћења слободног времена.
- ✓ Израда паноа и презентација — вршњачка едукација о ненасиљу.

- ✓ Сарадња с родитељима: трибине, предавања, разговори о ризичним облицима понашања младих.

Специфични циљеви у интервенцији:

- ✓ Спровођење поступака и процедура реаговања у ситуацијама насиља.
- ✓ Успостављање система ефикасне заштите деце/ученика у случајевима насиља.
- ✓ Стално праћење и евидентирање врста и учесталости насиља и процењивање ефикасности програма заштите.
- ✓ Ублажавање и отклањање последица насиља и реинтеграција детета/ученика у заједницу вршњака и живот школе.
- ✓ Саветодавни рад са децом/ученицима који трпе насиље, који врше насиље и који су посматрачи насиља.
- ✓ Нивои реаговања у различитим облицима насиља:
- ✓ Да би се сви који учествују у животу и раду школе осећали сигурно и безбедно важно је да се увек и благовремено реагује на све облике насиља.
- ✓ Ниво реаговања зависи од интензитета, учесталости и последица које насиље оставља.

Постоје три нивоа реаговања.

Први ниво реаговања на насиље:

Ове облике насиља решава самостално наставник/одељењски старешина у оквиру појачаног васпитног рада индивидуално са дететом/учеником и његовим родитељима, у групи деце или одељењској заједници. Може користити подршку Вршњачког тима за превенцију насиља. Изузетно, ако се насилно понашање понавља, ако појачан васпитни рад није био делотворан, ако су последице теже, ако је у питању насиље и злостављање од стране групе према појединцу или ако исто дете /ученик трпи поновљено насиље и злостављање за ситуације првог нивоа, установа интервенише активностима предвиђеним за други, односно трећи ниво.

Други ниво реаговања на насиље:

У решавању ових облика насиља наставник/одељењски старешина укључује Тим за заштиту деце/ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, директора школе и психолошко-педагошку службу уз обавезно учешће родитеља у оквиру појачаног васпитног рада. Уколико појачан васпитни рад није делотворан, директор школе покреће васпитно-дисциплински поступак и изриче меру, у складу са Законом.

Трећи ниво реаговања на насиље:

Најтеже облике насиља решава директор школе са Тимом за заштиту и психолошко-педагошком службом уз обавезно ангажовање родитеља и спољашње заштине мреже, коју чине надлежне организације и службе (центар за социјални рад, здравствена служба, полиција и др). Уколико присуство родитеља није у најбољем интересу

детета/ученика, тј. може да му штети, угрози његову безбедност или омета поступак у установи, директор обавештава центар за социјални рад, односно полицију.
На трећем нивоу потребно је спроводити појачан васпитни рад интензитетом који је у складу са потребама детета/ученика. Обавезно је и покретање васпитно-дисциплинског поступка и изрицање мере, у складу са Законом. Ако је у раду са учеником ангажовања друга организација или служба, школа остварује сарадњу и усклађује активности са њом. За прикупљање информација о дискриминацији, насиљу, злостављању и занемаривању од ученика задужени су психолог и педагог школе, одељењске старешине и чланови Тима за заштиту.

Кораци у интервенцији:

1. Прекидање, заустављање насиља: Запослени имају обавезу да зауставе насиље и/или да обавесте надлежне у школи. У појединим ситуацијама физичког насиља неопходно је реаговати хитно и истовремено – збринути учеснике, обавестити родитеље, укључити релевантне организације и службе (здравствену службу, полицију, центар за социјални рад). Емоционално и социјално насиље треба прекинути што је могуће пре. Деци која трпе ове облике насиља треба пружити разумевање, поверење и сигурност. Ако постоји основана сумња на било који облик породичног насиља, наставник/одељењски старешина обавезно информише Тим за заштиту и директора школе, који предузимају даље мере и уз консултације са центром за социјални рад.
2. Смиривање ситуације, тј. обезбеђивање сигурности за дете/ученика, разговор са учесницима и посматрачима: Смиривање учесника насиља и обезбеђивање простора за разговор са њима. Посредовање у решавању конфликата (одељењска заједница, психолошко служба). Анализа ситуације после обављеног разговора.
3. Консултације унутар установе које се предузимају ради процене ризика и израде плана заштите за све учеснике насиља: Тим за заштиту процењује степен ризика и одлучује да ли ће случај решавати самостално или укључивањем других релевантних организација и служби. Неопходно је водити рачуна о поверљивости података, заштити приватности и стављању интереса детета/ученика изнад интереса родитеља/других законских заступника, школе, струке итд. Потребан је посебан опрез када Тим за заштиту процењује и одлучује само на основу сумње. Површно осмишљени поступци или непроверене информације могу имати негативне последице по дете/ученика. Свака сумња се одмах проверава на основу више извора. Сврха предлагања мера заштите је ублажавање последица насиља, заштита детета/ученика, одраслог од даљег насиља, као и оспособљавање деце/ученика, одраслих да се заштите у евентуалним ситуацијама насиља. Истовремено треба планирати појачавање васпитног рада са дететом/учеником који испољава насилно понашање разним активностима у оквиру одељењске заједнице, радом одељењског старешине, психолошко-педагошке службе, а ако је неопходно планира се ангажовање других релевантних организација и служби. Рад треба усмерити и на децу/ученике који су пасивни посматрачи насиља. Тај рад подразумева оспособљавање те деце/ученика да што конструктивније реагују и траже помоћ у ситуацијама насиља.

4. Реализација договорених активности и мера заштите.
5. Праћење ефеката предузетих активности и мера заштите.

Програм превенције дискриминације и дискриминаторног понашања, вређања угледа, части или достојанства личности

Школа као васпитно-образовна установа има задатак да обезбеди безбедно, подстицајно и инклузивно окружење у којем се свако дете осећа прихваћено и поштовано. Поштовање права личности, једнакости и достојанства основ је квалитетног образовања и здравог развоја.

Дискриминација и вређање угледа, части и достојанства представљају појаве које нарушавају школску климу, негативно утичу на самопоуздање ученика, ометају учење и често доводе до дугорочних психосоцијалних последица. Зато је важно развијати систем превенције и заштите.

Дискриминација је свако неоправдано прављење разлике или неједнако поступање према појединцу или групи на основу пола, етничке припадности, језика, вероисповести, социјалног порекла, инвалидитета, сексуалне оријентације и др.

Дискриминаторно понашање подразумева поступке или изјаве којима се неко омаловажава, искључује или доводи у неповољан положај због својих личних особина или припадности одређеној групи.

Вређање угледа, части и достојанства личности односи се на сваки облик вербалног, невербалног или физичког поступања којим се нарушава лични интегритет, понижава или омаловажава појединац.

Ови облици понашања забрањени су Законом о основама система образовања и васпитања, Законом о забрани дискриминације, као и бројним међународним конвенцијама које Република Србија поштује.

Циљеви програма

- Спречавање свих облика дискриминације у школи.
- Изградња климе толеранције, поштовања и прихватања различитости.
- Развијање емпатије, сарадње и ненасилне комуникације међу ученицима.
- Подизање свести наставника и родитеља о значају заједничког деловања у превенцији.
- Успостављање јасних процедура за реаговање у случајевима дискриминације.

Задаци

- Едукација ученика о правима детета, једнакости и поштовању.
- Обука наставника и стручних сарадника за препознавање и реаговање.
- Подршка родитељима у развоју ненасилних образаца комуникације у породици.
- Организација заједничких активности које промовишу једнакост и солидарност.
- Континуирано праћење, анализа и унапређивање школске климе.

Очекивани исходи:

- Ученици развијају осећај припадности, сигурности и уважавања.
- Наставници реагују благовремено и адекватно у сваком случају дискриминације.
- Родитељи постају активни партнери у превенцији.
- Смањен број инцидената везаних за дискриминацију и вређање личности.
- Школа постаје пример добре праксе у промоцији једнакости и поштовања.

Активност	Носилац/ носиоци активности	Време реализације	Одговорна особа
Уводни састанак са наставницима и родитељима: упознавање са програмом и процедурама	Директор, педагог, психолог	Септембар	Директор
Радионица за ученике: "Толеранција и поштовање".	Наставници, васпитачи, ученици	Октобар	Координатор тима за ЗДНЗЗ
Обележавање *Међународног дана толеранције* (16.11.) – пано, приредба, ученички радови.	Наставници, васпитачи, ученици	Новембар	Координатор васпитне службе, председник стручног већа за општеобразовне предмете
Индивидуални разговори са ученицима у ризику од дискриминације или насиља.	Стручна служба, одељењске старешине	Континуирано током целе године	Стручна служба
Радионица за родитеље – „Породица као модел поштовања и ненасилне комуникације".	Стручна служба, Савет родитеља	Фебруар	Стручна служба
Школска акција –„Различити смо, а једнаки" – заједнички цртежи, постери, представе.	Ученици, родитељи, наставници	Март	Председник стручног већа за општеобразовне предмете
Еколошка и хуманитарна акција – промовисање сарадње и једнакости кроз заједнички рад.	Ученички парламент, Савет родитеља	Мај	Координатор васпитне службе
Завршна анализа програма – анкетирање ученика и родитеља, извештај и план за следећу школску годину.	Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања	Јун	Координатор тима за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања

ПРОГРАМИ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДРУГИХ ОБЛИКА РИЗИЧНОГ ПОНАШАЊА

Програми превенције других облика ризичног понашања у школама представљају важан део образовно-васпитног система и обухватају различите мере и активности усмерене на спречавање појава као што су: употреба алкохола, дувана, психоактивних супстанци, малолетничка делинквенција и друга непожељна понашања.
Планиране мере и конретне актвности биће реализоване кроз редовну наставу и ваннаставне активности, кроз васпитни рад у дому школе, рад стручних сарадника и сарадњу са родитељима.

Програм се састоји од:

- ✓ Едукације ученика, родитеља, запослених на националној платформи „Чувам те";
- ✓ Превентивне активности- радионице, предавања, спортске и културне активности (као алтернатива ризичном понашању), сарадња са институцијама- ПУ, Центар за социјални рад, здравствене установе и невладине организације.
- ✓ „Заједно и безбедно кроз детињство" - Пројекат је покренут школске 2023/24. године и спроводи га Министарство просвете и Министарство унутрашњих послова. Обухвата све основне школе у Србији и реализује се кроз информативне и едукативне радионице које воде полицајци, представници школа и Комесар за заштиту равноправности.
- ✓ Пројекат „Превенција ризичног понашања кроз спорт и едукацију" - Основни циљ пројекта је да се кроз спортске и едукативне активности креира средина у којој се негује поштовање и разумевање, као и савест о значају учења и здравих животних стилова, чиме се превенирају различита понашања као што су злоупотреба психоактивних супстанци, насиље, алкохолизам и разни облици анти-социјалног понашања.
- ✓ Програм „Вештине за адолесценцију"- У фокусу су ученици 6. и 7. разреда, а намењен је развоју социо-емоционалне отпорности – аспекти као што су асертивна комуникација, доношење одлука, самосвест и спречавање употребе психоактивних супстанци. Програм „Вештине за адолесценцију" је међународни превентивни програм који се успешно примењује у више од 100 земаља у свету, конципиран на најновијим светским академским истраживањима и праћењу резултата примене. Специфичност програма је што је истовремено и превентивни и развојно-подстицајни. Евалуација ефеката показује да деца и млади који су учествовали показују здравије стилове живота, веће самопоуздање, неговање бољих односа са вршњацима, већу привржност породици, мање конзумирају психоактивне супстанце. Програм се налази међу шест најуспешнијих научно евалуираних програма социјално-емоционалног учења у свету, а усмерен је на ученике шестог и седмог разреда. „Вештине за адолесценцију" су осмишљене као одговор на константне промене у свету који окружује децу и њихове породице, као помоћ да се стекну значајна искуства, да се створе повољне прилике и позитивни односи који су младима потребни како би постали брижни, способни чланови заједнице који доприносе њеном напретку.
- ✓ Едуакција запослених у школи- Акредитовани семинари, предавања

- ✓ Вршњачка едукација и подршка- Обучени ученици воде едукативне активности и пружају подршку својим вршњацима
- ✓ Радионице за ученике – Стручни сарадници, разредне старешине, васпитачи у дому

Рад са ученицима:

- ✓ Предавање у сарадњи са Заводом за јавно здравље у Ћуприји
- ✓ Приказ едукативних филмова о ризицима употребе психоактивних супстанци и дискусија са ученицима након филма.
- ✓ Укључивање тема о штетности психоактивних супстанци у предмете попут биологије и грађанског васпитања може помоћи ученицима да разумеју ризике повезане с њиховом употребом.
- ✓ Организовање радионица са ученицима (васпитачи и стручни сарадници)
- ✓ Постери, материјали, флајери

Рад са запосленима:

- ✓ Едукација наставника, васпитача, стручних сарадника и свих запослених у школи о препознавању знакова злоупотребе и адекватном реаговању може допринети раном откривању и интервенцији.

Рад са родитељима:

- ✓ Едукацију родитеља кроз разговоре, радионице или посебне родитељске састанке: опасности, знакови, како разговарати са децом.
- ✓ Едукације ученика, родитеља, запослених на националној платформи „Чувам те";
- ✓ Подршка и саветовање:
- ✓ Пружање подршке ученицима кроз разговоре са школским психологом или саветником; подршка стручњака терцијарних служби (дечји психијатар, клинички психолог...).
- ✓ Организовање групних разговора где ученици могу делити искуства и добити подршку вршњака; формирање вршњачког тима.

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Школа утиче на развој еколошке свести ученика, упућивањем ученика на бригу о околини, одлагање смећа на предвиђена места, бригу о простору у ком бораве за време наставе у школи и слично.

Циљ овог програма је да ученицима, у складу са њиховим сазнајним способностима, друштвеним захтевима и научно технолошким достигнућима, обезбеђује стицање знања о друштвеним, природним, привредним и техничким појавама, токовима и активностима које преображавају, обогаћују или угрожавају животну средину и опасностима које прете човечанству. На тај начин треба да се развија свест о складном односу човека и средине и свест о значају очувања и заштите природне и животне средине.

ЗАДАЦИ:

- ✓ Развијање позитивног односа према природи и природним изворима полазећи од тога да је човек део природе и да мењајући природу мења и себе, оплемењујући или угрожавајући и природу и себе;
- ✓ Да ученици схвате да је природа и насељена средина јединствена и недељива средина живљења човека као природног и друштвеног бића; да стекну знања о биолошким, физичким, хемијским, историјским, географским, производно-техничким и естетским вредностима и обележјима природе и насељене средине;
- ✓ Да упознају еколошке процесе и законитости који се одигравају у животној средини; да упознају градитељске, техничке и технолошке радње и процесе и њихове вредности али и могуће последице у угрожавању средине;
- ✓ Да буду оспособљени као будући активни учесници у процесу преображаја средине, да могу да примене потребна знања, понашања и искуства у очувању природе, управљању природним изворима и производним поступцима у изградњи насеља и уређењу простора;
- ✓ Да ученици схвате и оцене вредности природе и насеља за укупни живот човека, штетност свих облика експлоатације природе и нужност превладавања противречности које експлоатација рађа;
- ✓ Да упознају мере и технике очувања животне средине.

Активности:

- ✓ Формирање Еко-одбора – укључује ученике, наставнике и представнике локалне заједнице (представнике Завода за јавно здравље у Ћуприји)
- ✓ Оцена стања животне средине – анализа еколошких проблема у школи и околини.
- ✓ Израда програма рада – дефинисање циљева и активности.
- ✓ Праћење и евалуација – редовно мерење напретка.
- ✓ Интеграција у наставу – повезивање са наставним планом и програмом.
- ✓ Обавештавање јавности – информисање заједнице о активностима.
- ✓ Усвајање Еко-кодекса – правила еколошког понашања у школи .
- ✓ Практичне активности које се могу реализовати у школи

1. Еко-патроле – ученици прате потрошњу воде и струје, стање отпада и чистоћу школског дворишта.
2. Рециклажа и селекција отпада – постављање контејнера за папир, пластику и електронски отпад .
3. Уређење школског дворишта – садња биљака, израда еко-башта и очување зелених површина.
4. Еколошке радионице и квизови – креативне активности које подстичу размишљање о заштити природе.
5. Обележавање еколошких датума – као што су Дан планете Земље (22. април) и Дан заштите животне средине (5. јун).
6. Изложбе и перформанси – приказивање еколошких тема кроз уметничке изразе .
7. Коришћење обновљивих извора енергије – едукација о соларној и ветроенергији кроз практичне пројекте.
8. Сарадња са локалном заједницом - Партнерства са еколошким организацијама – заједничке акције чишћења и едукације; Учешће у локалним пројектима – као што су озелењавање јавних површина и заштита локалних екосистема.; Организација јавних трибина и предавања – укључивање стручњака и грађана у дискусије о заштити животне средине.

<u>Интеграција у наставу</u>

- ✓ Тематски часови – повезивање еколошких тема са предметима попут биологије, географије и хемије.
- ✓ Пројектна настава – ученици истражују еколошке проблеме и предлажу решења.

ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ

Програм рада школске библиотеке представља документ који дефинише активности и задатке библиотекара у току школске године. Он обухвата различите области деловања, укључујући образовно-васпитни рад, библиотечко-информациону делатност, културне активности и сарадњу са наставницима, ученицима и родитељима.

1. Образовно-васпитна делатност

   - ✓ Упознавање ученика са радом библиотеке и библиотечком грађом.
   - ✓ Организовање активности поводом значајних датума, као што су Међународни дан писмености (8. септембар) и Европски дан језика (26. септембар).
   - ✓ Формирање и рад библиотечке секције, као и других секција у зависности од интересовања ученика (драмска, новинарска, рецитаторска)

2. Библиотечко-информациона делатност

   - ✓ Обезбеђивање и ажурирање библиотечког фонда, укључујући набавку нових књига и других публикација.
   - ✓ Организовање тематских изложби и презентација нових издања.
   - ✓ Вођење евиденције о коришћењу библиотечке грађе и сарадња са другим библиотекама

3. Културна и јавна делатност

   - ✓ Организовање културних манифестација, као што су књижевне вечери, сусрети са писцима и обележавање значајних датума.
   - ✓ Сарадња са локалним библиотекама и културним институцијама ради обогаћивања културног живота школе

4. Сарадња и стручни развој

   - ✓ Сарадња са наставницима у планирању и реализацији наставних активности.
   - ✓ Учествовање у стручним усавршавањима и праћење новина у области библиотекарства.
   - ✓ Вођење документације и извештавање о реализованим активностима

ПРОГРАМ РАДА ШКОЛСКЕ МЕДИЈАТЕКЕ

Програм рада школске нототеке представља саставни део образовно-васпитног процеса у музичким школама и има за циљ развијање културних потреба ученика.

Циљеви програма:

- ✓ Развијање навике слушања музике и читања код ученика.
- ✓ Оспособљавање ученика за коришћење информација у различитим облицима и медијима.
- ✓ Развијање вештина потребних за целоживотно учење.
- ✓ Садржаји и активности
- ✓ Набавка нове музичке и опште литературе, као и музичких дискова.
- ✓ Периодично промовисање појединих књига и музичких дискова из школске нототеке на школском паноу.
- ✓ Организација културних активности у сарадњи са наставницима и другим стручним сарадницима

Стручни сарадник – школски нототекар, својим стручним ангажовањем, доприноси остваривању и унапређивању образовно - васпитног рада у основним и средњим школама . Реализујући програм рада прилагођен наставним плановима и програмима. Програм рада школског нототекара обухвата задатке и послове из области образовања и васпитања, као и нототекарско-информацијске послове из домена културних и уметничких аспеката образовања.

Он подстиче промовисање читања, слушања музике и самосталност ученика у учењу и вежбању и даје свој пун допринос развоју информационе писмености (медијске и информатичке) за ученике и наставнике, остварује сарадњу и заједничко планирање активности наставника, обезбеђује електронске изворе и приступ ка њима, што омогућава ученицима да овладају вештинама налажења и критичког процењивања датих информација и перманентност учења током читавог живота.

Школски нототекар, реализовањем задатака и послова из области образовања и васпитања, као и нототекарско - информацијских из домена културних активности школске библиотеке/нототеке, доприноси унапређивању свих облика и подручја рада, тако што учествује у пословима планирања, програмирања, организовања, унапређивања и праћења рада школе, односно целокупног образовног процеса, као члан школских тимова има задатке:

- ✓ Развијања и неговања навике коришћења нототеке код ученика и наставника,
- ✓ Развијања и промовисања правилне употребе свих облика извора информација,
- ✓ Стварања услова за интердисциплинарни приступ настави и електронском информисању,
- ✓ Мотивисања за учење и подстицање на оспособљавања за самостално учење, вежбање, слушање и образовање током целог живота,
- ✓ Сарадње са наставницима, ученицима и њиховим родитељима,

- ✓ Праћења и подстицања развоја ученика у индивидуалним способностима и њиховим склоностима ка интелектуалном, емоционално-социјалном и сваком другом професионалном развоју,
- ✓ Пружања помоћи обдареним ученицима при налажењу и избору одговарајуће литературе, а посебно ученицима који имају тешкоће у учењу, вежбању и раду, али и оним ученицима који живе у тежим социјалним приликама, сарађујући са њиховим родитељима и релевантним институцијама,
- ✓ Стварања услова за што непосреднији и једноставнији приступ фондовима и расположивим изворима информација, и развијање индивидуалне стваралачке способности и креативности код ученика,
- ✓ Обезбеђивања приступа програмима који раде на развијању информационе писмености, како би се корисници оспособили за проналажење, анализирање, примену и саопштавање информација, уз вешто и ефикасно коришћење информационо -комуникационих технологија,
- ✓ Припремања и реализовања нототекарског и медијског програма намењеног ученицима са посебним потребама и посебним способностима,
- ✓ Вођења аутоматизованог пословања (инвентарисање и сигнирање, каталогизација, класификација нототекарске и медијске грађе и други послови),
- ✓ Коришћење савремених облика и метода рада са ученицима,
- ✓ Заштита и чување нототекарске и медијатечке грађе и периодична ревизија фонда.

ПРОГРАМ ИЗЛЕТА

- ✓ Посета музејима, галеријама, културним установама и спомен и забавним парковима
- ✓ Концертима, где су ученици у улози слушаоца
- ✓ Радна посета факултету музичке уметности (Београд, музички факултети у региону).
- ✓ Семинари, радионице или мајсторски курсеви са гостујућим уметником или професором.
- ✓ Културне дестинације (позоришта, историјски локалитети.....

Школа за музичке таленте
Стевана Сремца 2
35230 Ћуприја
Дел. бр. 01-909/3
Датум: 02.06.2026.год.

На основу члана 119. Закона о основама система образовања и васпитања („Сл. гласник РС" бр.88/17, 27/18 – др.закон, 10/19, 6/20, 129/21, 92/23 и 19/25) и члана 44. Статута Школе за музичке таленте Ћуприја, на 67.седници Школског одбора, одржаној дана 02.06.2026.год. једногласно је донета следећа:

ОДЛУКА

Усваја се предлог Школског програма Школе за музичке таленте у Ћуприји за период од 2026.године до 2030.године.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Дана 02.06.2026.год. на 67. седници Школског одбора изложен је предлог Школског програма Школе за музичке таленте у Ћуприји за период од 2026.године до 2030.године.

На основу својих законских овлашћења, Школски одбор је једногласно одлучио како гласи у диспозитиву.

Председник Школског одбора
Школе за музичке таленте, Ћуприја
Весна Тирменштајн